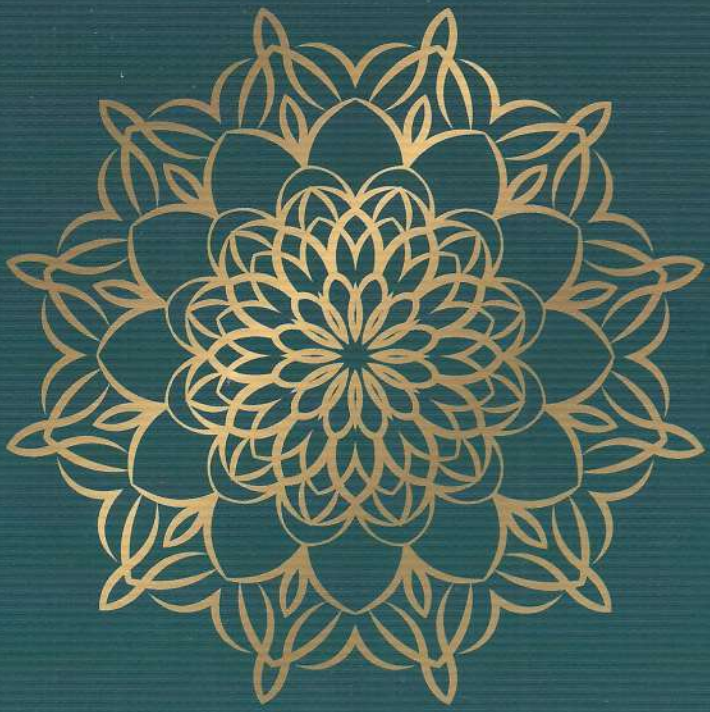
YOGA VE MEDİTASYON PSİKOLOJİSİ

CARL GUSTAV JUNG

çeviren KAĞAN KAHVECİ

PİNHAN

YOGA VE MEDİTASYON PSİKOLOJİSİ

Carl Gustav Jung: (1875-1961): İsviçreli psikiyatr, analitik psikolojinin kurucusu. 1895 yılında Basel'de tıp eğitimi almaya başladı ve 1900 yılında Eugen Bleuler'in asistanı olarak Burghölzli'de psikiyatrist olarak hizmet verdi. Doktorasını 1902 yılında tamamladı. Konu, ökült fenomenler ve onların psikoloji ve patolojiyle bağlantıları idi. Paris'te altı ay boyunca Pierre Janet ile bilgilerini derinleştirdi. 1903 yılında Emma Rauschenbach ile evlendi. 36 yaşında Uluslararası Psikanaliz Birliğinin başkanı oldu. Jung, sadece psikoterapi bilim dalını değil, aynı zaman psikoloji, teoloji, etnografi, edebiyat ve güzel sanatları da etkiledi. Psikoloji bilim dalında bizzat bulduğu kavramlar geniş çevrelerce kabul gördü.

Kağan Kahveci: Galatasaray Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde doktora olmak üzere felsefe eğitimi aldı. Fransızca ve İngilizce dillerinden birçok felsefe ve edebiyat çevirisi yaptı; edebiyat ve felsefe dergilerinde öykü ve makaleler yayımladı.

PİNHAN YAYINCILIK
Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215
Topkapı/Zeytinburnu İstanbul
Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74
www.pinhanyayincilik.com
info@pinhanyayincilik.com
Sertifika No: 40676

Yoga ve Meditasyon Psikolojisi
Carl Gustav Jung

Copyright © 2007 Foundation of the Works of C. G. Jung, Zürich.
Bu eserin yayın hakları, ONK Ajans aracılığıyla alınmıştır.

© Pinhan Yayıncılık, 2023
Türkçe çeviri © Kağan Kahveci

Birinci Basım: Nisan 2023

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever
Editör: Canberk Şeref
Kapak Tasarımı: Mahmut Sever
Sayfa Tasarım: Adem Şenel

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 44865

Pinhan Yayıncılık | 341
ISBN: 978-625-8393-37-8

© Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

YOGA VE MEDİTASYON PSİKOLOJİSİ

C. G. JUNG

Çeviren: Kağan Kahveci

İÇİNDEKİLER

GENEL TANITIM 7
EDİTÖRLERİN İZLEDİĞİ YOLLAR 19
TEŞEKKÜR 23
1933-1941 KRONOLOJİSİ 26
6. CİLDİN TANITIMI 55

1938/1939 KIŞ DÖNEMİ

1. DERS: 28 EKİM 1938 89
2. DERS: 4 KASIM 1938 101
3. DERS: 11 KASIM 1938 117
4.DERS: 25 KASIM 1938 130
5. DERS: 2 ARALIK 1938 143
6. DERS: 9 ARALIK 1938 155
7. DERS: 16 ARALIK 1938 166
8. DERS: 13 OCAK 1939 179
9. DERS: 20 OCAK 1939 192
10. DERS: 27 OCAK 1939 205
11. DERS: 3 ŞUBAT 1939 218
12. DERS: 10 ŞUBAT 1939 229
13. DERS: 17 ŞUBAT 1939 244
14. DERS: 24 ŞUBAT 1939 258
15. DERS: 3 MART 1939 272

1939 YAZ DÖNEMİ (BÖLÜM 1)

1. DERS: 28 NİSAN 1939 287
2. DERS: 5 MAYIS 1939 298
3. DERS: 12 MAYIS 1939 310
4. DERS: 19 MAYIS 1939 321

5. DERS: 26 MAYIS 1939 333
6. DERS: 2 TEMMUZ 1939 345
7. DERS: 9 HAZİRAN 1939 359
8. DERS: 16 HAZİRAN 1939 373
9. DERS: 23 HAZİRAN 1939 374

EK: 1940/1941 KIŞ DÖNEMİ (1. VE 2. DERSLER)

1. DERS: 8 KASIM 1940 385
2. DERS: 15 KASIM 1940 398

KAYNAKÇA 413

GENEL TANITIM*

ERNST FALZEDER, MARTIN LIEBSCHER VE SONU SHAMDASANI

1933 ve 1941 yılları arasında, C. G. Jung, İsviçre Federal Teknoloji Enstitüsü'nde (ETH) dersler vermiştir. 1935'te, buraya profesör olarak atanmıştır. Uzun bir aradan sonra, Jung'un üniversite kariyerinin devamını temsil eder bu, zira Zürih Üniversitesi'nde tıp fakültesindeki eğitmen mevkiini 1914'te bırakmıştı. Aradan geçen zaman zarfında, Jung'un eğitmenlik etkinliği başlıca Zürih'te Psikoloji Kulübü'nde verdiği bir dizi seminerden ibaretti, ki bu dersler de öğrencileri ya da takipçilerinden ibaret olan bir üyelikle sınırlıydı. ETH dersleri açıktı ve derslerin dinleyici kitlesi ETH öğrencileri, genel halk ve Jung'un takipçilerinden oluşuyordu. Her bir dersin katılımcısı yüzlerce kişiyi bulmaktaydı: Josef Lang, Hermann Hesse'ye bir mektubunda, 1933'ün sonunda altı yüz katılımcının sözünü eder,[1] Jung ise 1935 Ekim'de dört yüz katılımcı sayar.[2] Derslere katılan Kurt Binswanger, çoğu zaman insanların yer bulamadıklarını ve dinleyicilerin "her yaştan ve her sosyal sınıftan olduğunu dile getirir: öğrenciler...; orta yaşlı insanlar; ayrıca birçok yaşlılar; zamanında Jung'un analizine girmiş birçok kadın."[3] Jung'un kendisi bu başarıyı derslerinin yeni ve taze oluşuna atfeder ve sayıların zamanla düşmesini bekler: "Büyük kalabalıktan dolayı derslerimin en büyük

---

* Bu cildin tanıtımına (6. Cildin Tanıtımı) kadar olan bölümlerde, Jung'un ders serisine ait diğer kitaplarıyla tek biçimlilik sağlanması amacıyla aynı çeviri kullanılmıştır.

1 Josef Bernhard Lang'den Hermann Hesse'ye, Kasım'ın sonu 1933 (Hesse, 2006, s. 299).

2 Jung (1977), s. 87.

3 Gene Nameche ile röportaj [Countway Library of Medicine, Boston], s. 6.

salonda verilmesi gerekiyor. Tabii ki insanları gelmeye cezbeden şey heyecan yaratan doğalarıdır. İnsanlar bu derslerin ciddi meselelerle ilgili olduğunu fark eder etmez, sayılar daha makulleşecektir."[4]

Bu durum ve bağlamdan dolayı, derslerin dili, Jung'un günümüzdeki yayımlanmış olan çalışmalarından çok daha anlaşılabilirdir. Binswanger ayrıca vurgular ki, "Jung, bu seminerlerin her birini fazlaca dikkatle hazırlamıştır. Derslerin ardından, tamamıyla doğal ve sakin bir ortamda, dinleyicilerin bir kısmı her zaman sorular sormak için kalmıştır. Birçok sunumcunun yaptığı gibi, Jung'un hiçbir zaman son dakikada gelmiş olmaması da çok hoştur. Aksine, kendisi, dersten önce halihazırda orada bulunur, koridordaki sıralardan birine otururdu; insanlar da gidip yanına otururdu. İnsanlara konuşkan ve açıktı."[5]

Dersler genellikle Cuma günleri akşam saat 6 ve 7 arasında gerçekleşirdi. Dinleyici kitle, insan bilimlerine ait bir konudan ek derslere katılması gereken teknik bilim dallarının genel öğrencilerinden oluşmaktaydı. Ama misafir dinleyici olarak katılmak da mümkün olduğundan, Jung ile çalışmak için Zürih'e gelen ya da terapiye giren birçok kişi de derslere Analitik Psikolojiye bir giriş olması niyetiyle derslere katılmıştır. Bunlardan başka, Jung, sınırlı sayıda katılımcıyla da ETH seminerleri düzenlemiştir, ki bunlarda da önceki derslerin konularını genişletecektir. Derslerinin sürdüğü sekiz yıl boyunca -bunlar yalnızca 1937'de, Jung Hindistan'ı ziyaret ettiği zaman bölünmüştür- geniş bir alandaki konuları ele almıştır. Bu dersler, Jung'un 1930'lardaki düşünsel etkinliklerinin merkezindedir ve dahası, 1940'lar ve 1950'lerdeki çalışmalarının temelini oluştururlar. Dolayısıyla, Jung külliyatının can alıcı bir -henüz hak ettiği ilgi ve çalışmalarda karşılık bulamamış- parçasını oluşturur. Jung'un ETH

4 Jung'dan Jolande Jacobi'ye, 9 Ocak 1934 [Jung Arşivleri, ETH Zürih].

5 Gene Nameche ile röportaj [Countway Library of Medicine, Boston], s. 6.

derslerinde değindiği konular, muhtemelen günümüz akademisyenleri, psikologları, psikoterapistleri ve genel halk için, ilk verildikleri zamandan daha da büyük önem teşkil etmektedirler. Geçtiğimiz yıllar Doğu düşüncesine, Batı hermetizmine ve mistik geleneklere yönelik gittikçe artan bir ilgiye, psikolojide tipler sisteminin ve rüya çalışmaları hareketinin bir yükselişine ve psikoloji tarihi dalının ortaya çıkışına şahitlik etmiştir.

DERSLERİN İÇERİKLERİ

1. Cilt: Modern Psikolojinin Tarihi *(1933/1934 Kış Dönemi)*

20 Ekim 1933'ten 23 Şubat 1934'e dek süren ilk dönem, Jung'un "modern psikolojinin" tarihi dediği -ki Jung bununla "bilinçli bir bilim" olarak psikolojiyi kasteder, sözgelimi psişeyi yıldızlara ya da simya işlemlerine yansıtan bir bilim olarak değil- konu üzerine verilen on altı dersten oluşur. İncelemesi, Aydınlanma çağının şafağında başlar ve Fransız, Alman ve İngiliz düşünce hareketlerinin karşılaştırmalı bir çalışmasını sunar. On dokuzuncu yüzyıl Alman idealizminde bilinçdışı anlayışlarının gelişimine bilhassa önem verir. İngiltere ve Fransa'ya dönünce, Jung, deneyci geleneğin ve psikofiziksel araştırmaların ortaya çıkışının ve bunların bu dolayda Almanya'da nasıl ele alınıp deneysel psikolojinin doğuşuna yol açmış olduğunun izini sürer. Fransa'da ve Birleşik Devletler'de bilimsel psikolojinin yükselişinin bir toparlama tanımını sunar. Ondan sonra, psikolojinin yükselişinde spiritüalizmin önemine ve psişik araştırmalara döner, Justinus Kerner ve Théodore Flournoy'un çalışmalarına bilhassa dikkat yöneltir. Jung, beş dersini, Kerner'nın çalışması *Seherin von Prevorst*'un [Prevorstlu Kâhin] (1829)[6] ayrıntılı bir incelemesine ve iki dersini de Flournoy'un *Des Indes à la planète Mars*'ının incelemesine [Hindistan'dan Mars Gezegenine] (1899)[7] adar. Bu çalışmalar

6 Kerner (1829).

7 Flournoy (1900 [1899]).

en başından beri Jung'un üzerinde büyük etki bırakır. Tarihi önemlerini açığa kavuşturmasının yanında, bu çalışmaları değerlendirişi, Jung'un bunlar üzerine yaptığı okumaların erken dönem çalışmalarında oynadığı rolü anlamamızı sağlar. Alışılmadık şekilde, Jung, bu kısımda, alışılageldik bir düşünceler tarihi yaklaşımından kaçınır ve psikolojinin kurulmasında hastaların ve deneklerin rolüne özel bir önem atfeder. Bu çalışmaları okuması sırasında, Jung, insan bilincinin kapsamlarının ayrıntılı bir sınıflandırmasını geliştirir ve bunu da bir dizi şemayla sunar. Ondan sonra, bu modele dayanarak, tarihi şahısların örnekleyici bir vaka çalışmasını sunar: Niklaus von der Flüe, Goethe, Nietzsche, Freud, John D. Rockefeller ve "sözüm ona sıradan insan".

Yirminci yüzyıl psikolojisinin başlıca figürleri arasında, Jung, muhtemelen en tarihi ve felsefi zihne sahip olanıdır. Dolayısıyla, bu derslerin iki taraflı bir önemi vardır. Bir taraftan, psikoloji tarihine ve bu nedenle de psikolojinin mevcut tarih yazımına ufuk açıcı bir katkıyı göz önüne sererler. Diğer taraftan da, Jung'un teleolojik olarak toparlamış olduğu gelişmeler, açık bir şekilde, Jung'un kendisinin "kompleks psikolojisi" (çalışması için tercih ettiği isim) ile bir nihayete ulaşır ve böylelikle de bu kompleks psikolojisinin ortaya çıkışı üzerine Jung'un kendisinin görüşünü ortaya sererler. Bu açıklama ve yorum, bu zaman zarfında halihazırda gündemde olan Jung'un çalışmasının Freud merkezci cari yorumlamalarının can alıcı bir düzeltisini sağlamaktadır. Dönemin ikinci kısmında sunduğu bilincin ayrıntılı sınıflandırması, Jung'un yayımlanmış çalışmalarının hiçbirinde kayda düşülmemiştir. Bunu ortaya dökerken, Jung, psikolojik bir tipoloji için giriştiği projesinde karşılaştığı zorlukların kendisini bu işi üstlenmeye ittiğini açıklar. Dolayısıyla, bu dersler, Jung'un artık şeklini almış düşüncesinin başka hiçbir yerde görülmeyen can alıcı veçhelerini sunmaktalar.

2. *Cilt*: Bilinç ve Bilinçdışı *(1934 Yaz Dönemi)*

Bu cilt, 20 Nisan 1934'ten 13 Temmuz 1934'e kadar süren on iki dersten oluşur. Jung, psikolojinin sorunsal statüsü üzerine derslerle başlar ve psikolojinin tarihi boyunca çeşitli sorunlarının -ki bunları da ilk dönemde sunmuştur- nasıl ortaya çıktığı üzerine bir açıklama sunmaya çalışır. Bu da onu fikir ve görüşlerdeki ulusal farklılıkları hesaba katmaya ve İngiliz, Fransız ve Alman dillerinin psikolojik materyalleri ifade etme konusundaki farklı nitelikleri ve zorlukları üzerine düşünmeye yöneltir. Dilsel ikilemler üzerine kafa yorma, Jung'u, bilinçdışı mefhumunun bir açıklamasını yapmaya iter ve bunu örneklemek için de birçok vaka ve koşul kullanır. Bu genel akıl yürütmelerin ardından, psikolojik işlevler ve tipler anlayışını sunar, ve bu işlev ve tiplerin pratik örnekleriyle bunu açıklar. Ardından, kolektif bilinçdışı kavramını açıklar. Daha öncesine ait tanımlama ve açıklamalarındaki bir boşluğu doldurarak, bilhassa kültürel ve "ırksal" farklılıklar hususunda, kolektif bilinçdışının içeriklerinin farklılaşmasının ve katmanlaşmasının ayrıntılı bir haritasını verir. Daha sonra, Jung, bilinçdışının içeriklerine erişme yöntemlerinin tanımlamalarını yapmaya geçer: çağrışım deneyi, psikogalvanik yöntem ve rüya çözümlemesi. Bu yöntemleri açıklarken, Jung, önceki çalışmalarını mevcut kavrayışı ışığında tekrar gözden geçirir. Spesifik olarak, aile içine ait çağrışımlar üzerine yapılan incelemelerin nasıl da ailelerin psişik yapılarının ve komplekslerin işleyişinin araştırılmasına fırsat verdiği üzerine ayrıntılı bir açıklama sunar. Dönem, rüya konusu hakkında genel bir taslak ve birçok rüyanın incelenmesiyle sonlanır.

Jung, psikoloji tarihine yaptığı toparlama işinden yola çıkarak, bu ve sonraki dönemleri "kompleks psikolojisi"nin bir izahına adar. Diğer dönemlerde olduğu gibi, Jung'un karşısına genel bir dinleyici kitlesi çıkar; bu durum da ona çalışmalarının tam ve genel kitle tarafınca anlaşılabilir bir açıklamasını sunmaya yönelik az rastlanır bir fırsat sunar, zira dinleyici kitlesinde psikolojiye ait bir ön bilgi varsayamamaktadır. Dolayısıyla, burada, Jung'un kuramına en ayrıntılı

ve muhtemelen de en anlaşılır giriş ya da tanıtımı bulmaktayız. Fakat, bu, katiyen önceki çalışmaların bir tanıtımı değil, eski çalışmalarının Jung'un mevcut kavrayışı üzerinden kapsamlı bir elden geçirilmesidir ve kişilik üzerine çalışmalarında başka hiçbir yerde bulunamayacak modeller sunmaktadır. Dolayısıyla, bu cilt, Jung'un kompleksler kuramı, çağrışım deneyleri, rüya çözümlemesi, kişiliğin yapılanışı ve psikolojinin doğası üzerine en güncel izahıdır.

3. Cilt*: Modern Psikoloji ve Rüyalar *(1934/1935 Kış Dönemi ve 1935 Yaz Dönemi)

Üçüncü cilt, art arda gelen iki dönemin derslerini içerir: 26 Ekim 1934'ten 8 Mart 1935'e kadar süren on yedi ders ve 3 Mayıs 1935'ten 12 Temmuz 1935'e dek süren on bir ders, burada tek ciltte bir araya getirilir; zira hepsi, başlıca bilinçdışına erişme ve içeriğini saptamaya yönelik olası yöntemleri ele almaktadır. Jung, Freud'un ve daha küçük bir çapta Adler'in kuramlarının ve rüya çözümleme yöntemlerinin ayrıntılı bir betimlemesiyle başlar, ve ondan sonra kendi görüş (rüyalar "saftır" ve tümleyici/ödünleyici niteliktedir) ve teknikleriyle devam eder. Spesifik olarak, üç kısa rüya serisine odaklanır. Bu rüyaların ilki Nobel Ödülü sahibi Wolfgang Pauli'ye, ikincisi genç bir eşcinsel adama ve üçüncüsü psikotik bir şahsa aittir; Jung, bunları belli sembolizmleri tanımlamak ve yorumlamak için kullanır. Bir sonraki dönemde şu çıkarımı yapar ki, rüyaların işleyişi, işlevi ve kullanımını tartışmak, bizi aydınlatacak ve bilinçdışını tanımamızı sağlayacak bir yöntemdir; ondan sonra da örneğin yoga gibi "Doğulu paralellere" dikkat yöneltir, Batılılar tarafından bunların gelişigüzel kullanımı konusunda uyarıda bulunur. Bilakis, dönemin geri kalanını, elli beş yaşındaki Amerikalı bir hanımın vakasından -1931 Almanca seminerde enine boyuna tartıştığı aynı vaka- yardım alarak, burada adlandırdığı üzere, "etkin imgeleme" ya da "aktif düşlemleme"ye adar.

Bu cilt, Jung'un, Freud ve Adler'in rüya kuramları üzerine anlayışının ayrıntılı bir izahını sunar, uyuştuğu ve ayrıma

düştüğü ilginç noktalara ve bu berikilerinkinden farklılaştığı kendi kuramını nasıl geliştirmiş olduğuna ışık tutar. Kendisinin pekâlâ farkında olduğu üzere, genel bir kitleyle karşı karşıya olduğundan dolayı, olabildiğince temel bir seviyede kalmaya çalışmıştır – ki bu da çağdaş, uzman olmayan okuyucu için büyük bir kolaylıktır. Tek bir uzun örnekte örneklendirilmiş etkin imgeleme yöntemi için de aynı şekilde geçerlidir bu. Jung başka yerlerde de kullanılmış materyalleri kullanmış olsa da, buradaki izah ve işleyiş, tam da her çeşidi kapsayan genel bir dinleyici kitlesine uygun getirilmiş olduğu için ve buna karşılık gelen bir biçimde "özel" seminerlerindeki seçili katılımcılara verilen sunumlardan veyahut uzmanlıklaşmış kitaplarından farklı olduğu için son derece ilginçtir.

4. Cilt: Psikolojik Tipoloji *(Kış Dönemi 1935/1936 ve 1936 Yaz Dönemi)*

Dördüncü cilt de yine iki dönemden dersleri bir araya getirir: 25 Ekim 1935'ten 6 Mart 1936'ya kadar süren on beş ders ve 1 Mayıs 1936'dan 10 Temmuz 1936'ya kadar süren on üç ders. Kış dönemi, tipolojiler tarihine ve düşünsel ve dini tarihte tipolojiye genel bir tanıtım sunar: Antik Çağ'dan Gnostisizm ve Hristiyanlığa, Çin felsefesinden (yin/yang) İran dini ve felsefesine (Ahriman'dna Lucifer'a) Fransız devriminden ("déesse raison" [tanrıça akıl]) Schiller'nın *Estetik Üzerine*'sine dek. Jung, ayrıntıyla iki tutum (içedönüklük ve dışadönüklük) ve dört işlevi (rasyonel işlevler olarak düşünme ve hissetme, irrasyonel işlevler olarak duyu ve sezgi) tanıtıp tanımlar. Yaz döneminde, tutumlar ve çeşitli işlevlerin birbirleriyle karşılıklı etkileşimlerine odaklanır, çok sayıda örneğin yardımıyla olası kombinasyonların (içedönük ya da dışadönük hissetme, düşünme, duyum ve sezgi) ayrıntılarına girer.

Bu cilt, Jung'un tipolojisine muazzam, birinci elden bir giriş sunar ve Jung'un magnum opus'u *Psikolojide Tipler*'e karşılık basit ama güvenilir bir metin okuyucular için *tam* alternatiftir; ki *Psikolojide Tipler,* adeta dikenli çalılar ardında, yani ancak bunun peşine Jung'un kendi tipolojisini adamakıllı ele

aldığı 400 sayfadan oluşan uzun "giriş"inin ardında, saklar uyuyan güzeli. Önceki ciltlerde olduğu gibi, okuyucular, Jung'un görüşlerinin basit bir tanıtımı ve genel taslağını vermek zorunda olmuş olmasından yarar sağlayacaktır.

5. Cilt: Bilinçdışı Psikolojisi *(1937 Yaz Dönemi ve 1938 Yaz Dönemi)*

Jung, 1937 yaz derslerini (23 Nisan – 9 Temmuz; on bir ders) ve 1938 yaz derslerini (29 Nisan – 8 Temmuz; on ders) bilinçdışı psikolojisine adar. Psişenin sosyolojik ve tarihi tabiiyetini anlama ve bilincin göreceliliği, dinleyiciyi, hipnotik haller ve kriptomnezi, bilinçdışı duygulanımlar ve güdülenim, hafıza ve unutma ile ilişkili bilinçdışının farklı dışa vurumlarıyla tanışık kılmanın temellerini kurar. Jung, bilinçdışı içeriklerin bilince normal ve patolojik biçimli istilalarını gösterir ve bilinçdışı materyali yüzeye getirme yöntemlerinin genel bir hattını çıkarır. Çağrışım deneyi, rüya çözümlemesi, etkin imgeleme, aynı şekilde çeşitli suretlerdeki yaratıcı ifadeler ve ayrıca da astroloji ve *I Ching* de dahil kadim kehanet araçları gibi yöntemleri kapsar bu. 1938 yaz dönemi, ayrıntılı bir şekilde 1935 derslerinde tartışılmış olan genç eşcinsel adamın rüya serisine geri döner, bu sefer Jung'un rüya yorumlama yönteminin bireysel ve sembolik seviyelerdeki yöntemine dikkat çeker ve açığa kavuşturur.

Jung, derslerini, psikolog olmayan kişilere daha erişilebilir kılmak için birçok şema ve klinik vakayla örneklendirir. Bazı koşullarda, dersler, yayımlanmış yazılara ek bilgiler getirir, zira Jung, materyallerini kısıtlı bir uzamla sınırlamaya kendini zorunlu hissetmez. Örneğin, Jung, kendisinin psişik gerçeklik ve psikoz anlayışı için çok önemli olmuş olan ay-hastası olarak bilinen vakayı ele alıp genişletir veyahut da *I Ching*'in kullanımına son derece kişisel bir giriş sunar. Dersler, ayrıca, Jung'un Afrika, Hindistan ve New Mexico seyahatlerine ve psikoloji, felsefe ve edebiyat anlayışına yeni bir tarihi ışık tutar.

6. Cilt: Yoga ve Meditasyon Psikolojisi *(1938/1939 Kış Dönemi ve 1939 Yaz Dönemi; ayrıca 1940/1941 Kış Döneminin İlk İki Dersi)*

1938/1939 kış döneminin ders serileri (28 Ekim – 3 Mart; on beş ders) ve 1939 yaz döneminin ilk yarısı (28 Nisan – 9 Haziran; altı ders), Doğu spiritüalizmini konu edinir. Psikoloji kavramı olan etkin imgelemeyle başlayarak, Jung, Doğuya ait meditasyon uygulamalarında paraleller arar. Çeşitli yoga gelenekleri ve Budist uygulamaları tarafınca öğretildiği biçimiyle meditasyona odağını yöneltir. Jung'un yorumlama için kullandığı metinler, Patanjali'nin *Yoga Sûtra*'sı (en son araştırmalara göre M.S. 400 civarında yazılmıştır[8] ve günümüzde yogaya ait bilgimizin en önemli kaynaklarından biri olarak görülür), Çin'e ait Arı Ülke Budizm geleneğinden *Amitayur-Dhyana-Sutra* (Sanskritçeden Çinceye Kalayasas tarafından M.S. 424'te çevrilmiştir)[9] ve *Shri-chakra-sambhara Tantra*'dır (tantrik yogayla ilişkili bir kutsal metin).[10]

Jung'un başka hiçbir çalışmasında bu üç spiritüalist metnin bu kadar ayrıntılı bir psikolojik yorumlamasını bulamayız. Jung'un Doğu mistisizmini kavrayışı üzerine olan önemlerinde, ancak Jung'un *Altın Çiçeğin Gizi*[11] okumasıyla ya da Kundalini Yoga seminerleriyle[12] kıyaslanabilir.

1940/1941 kış döneminde, Jung, derslerinin Doğu meditasyonu üzerine savlarını özetler. Özet, bu cildin sonuna bir ek olarak basılmıştır.

7. Cilt: Loyolalı Ignatius'un Ruhani Uygulamaları (*1939 Yaz Dönemi ve 1939/1940 Kış Dönemi; Ayrıca: 3. Ders, 1940/1941 Kış Dönemi)*

1939 yaz döneminin ikinci yarısı (16 Haziran – 7 Temmuz; dört ders) ve 1939/1940 kış dönemi (3 Ekim – 8 Mart; on altı

8 Maas (2006).
9 Müller (1894), ss. xx–xxi.
10 Avalon (1919).
11 Jung (1929).
12 Jung (1932).

ders), Cizvitlerin kurucusu ve ilk genel lideri olan Loyolalı Ignatius'un *Exercitia Spiritualia*'sına[13] adanır. Bir şövalye ve asker olarak, Ignatius, Pamplona muharebesinde (1521) yaralanır, bunun akabinde rühani bir dönüşüm deneyimler. Sonucunda, dünyevi yaşamdan elini çeker ve kendini Tanrı'nın hizmetine adar. Mart 1522'de, Bakire Meryem ve bebek İsa, Montserrat mabedinde ona belirirler ve bu da onu Manresa yakınında bir mağarada inzivaya çekilmeye teşvikler. Orada günde yedi saat dua eder ve diğerlerinin de izlemesi için kendi deneyimlerini yazıya döker. Bu dua, meditasyon, derin düşünüm ve zihinsel uygulamalar derlemesi, *Exercitia Spiritualia*'nın (1522-1524) temelini inşa eder. Bu metinde, Jung, Doğu manevi geleneğinin meditasyon uygulamalarının bir dengini görür. Bunun psikolojik bir okumasını yapar, Erich Przywara gibi teologların çağdaş Cizvit anlayışlarıyla kıyaslar.

Jung'un *Exercitia Spiritualia* üzerine değerlendirmeleri, bir önceki yılın Doğu meditasyonu üzerine olan derslerinin ardından gelir. Jung'un yazılarında başka hiçbir yerde Doğu ve Batı maneviyatının buna benzer yoğunlukta bir kıyaslanması bulunamaz. Yaklaşımı, senelik Eranos toplantılarının hedefine -yani Doğu ve Batı arasında bir diyalog kurma- denktir. Modern Avrupalılar tarafından Doğu mistisizminin benimsenmesi üzerine can alıcı yorumları ve bu berikilerin kendi geleneklerine dönmesi önerisi, bu derslerle açıklığa kavuşturulur.

1940/1941 kış döneminde, Jung, üçüncü dersi, *Exercitia Spiritualia* üzerine olan derslerinin bir özetlemesine adar. Bu özet, 7. cilde bir ek olarak koyulur.

8. Cilt: Simyanın Psikolojisi *(1940/1941 Kış dönemi ve 1941 Yaz Dönemi)*

1940/1941 kış dönemi dersleri (4. ders sonrası; 29 Kasım – 28 Şubat; on iki ders) ve 1941 yaz dönemi (2 Mayıs – 11 Temmuz; on bir ders), Jung'un simya üzerine psikolojik anlayışı üzerine bir tanıtım sağlarlar. Simya kuramını açıklar, temel

13 Loyolalı Ignatius (1996 [1522–1524]).

kavramlarının dış hattını çizer ve simyada psikoloji araştırmalarının bir izahını sunar. Bireyleşmenin psikolojik süreçlerini anlamada simyanın nasıl bir bağa sahip olduğunu gösterir. Jung'un bahsettiği simya metinleri, *Tabula Smaragdina* ve *Rosarium Philosophorum* gibi bilindik örneklerin yanında birçok az bilinen simyevi incelemeleri içerir.

Simya üzerine dersler, Jung'un psikoloji kuramının gelişiminde bir köşe taşı oluştururlar. Jung'un 1935'ten 1936'ya kadarki Eranos dersleri/konuşmaları, simyanın psikolojik değerine adanmıştır ve daha sonrasında *Psikoloji ve Simya* [Psychologie und Alchemie, 1944] içine katılmıştır. Simya üzerine olan ETH dersleri, Jung'un simya üzerine düşüncesinin bu yıllar boyunca nasıl geliştiğini aydınlatır. Simyaya bir giriş ve tanıtım olarak, *Mysterium Coniunctionis* gibi genç dönem çalışmalarının güçlüğünü anlayabilmek için vazgeçilmez bir araç sağlarlar.

KAYNAKLAR

Avalon, Arthur [Sir John Woodroffe] (ed.) (1919). *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*. Çev. Kazi Dawa-Samdup. *Tantrik Texts*, 7. cilt. Londra: Luzac & Co; Calcutta: Thacker, Spink & Co.

Flournoy, Théodore (1900 [1899]). *Des Indes à la planète Mars. Étude sur un cas de somnambulisme avec glossolalie*. Paris, Geneva: F. Alcan, Ch. Eggimann. *From India to the Planet Mars. A Case of Multiple Personality with Imaginary Languages*. C. G. Jung önsözü ve by Mireille Cifali yorumuyla. Ed. ve giriş, Sonu .Shamdasani. Princeton: Princeton University Press, 1994.

Hesse, Hermann (2006 [1916–1944]). *"Die dunkle und wilde Seite der Seele": Briefwechsel mit seinem Psychoanalytiker Josef Bernhard Lang 1916–1944*. Ed. Thomas Feitknecht. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

(Aziz) Loyolalı Ignatius [Ignatius of Loyola/Ignatius de Loyola] (1996 [1522–1524]). *The Spiritual Exercises, in Personal Writings: Reminiscences, Spiritual Diary, Selected Letters Including the Text of The Spiritual Exercises*. Joseph A. Munitiz ve Philip Endean'ın çevirisi, girişi ve notlarıyla. Londra: Penguin, ss. 281–328.

Jung, C. G. (1929). Commentary on "The Secret of the Golden Flower." Toplu eserleri 13.

Jung, C. G. (1932). *The Psychology of Kundalini Yoga: Notes of the Seminar Given in 1932 by C. G. Jung*. Ed [Bkz. *Kundalini Yoga*]. Sonu Shamdasani. Bollingen Series XCIX. Princeton: Princeton University Press, 1996.

Kerner, Justinus Andreas Christian (1829). *Die Seherin von Prevorst. Eröffnungen über das innere Leben und über das Hineinragen einer Geisterwelt in die unsere*. İki cilt. Stuttgart, Tubingen: J. G. Cotta'sche Buchhandlung. 4., vermehrte und verbesserte Auflage: Stuttgart, Tubingen: J. G. Cotta'scher Verlag. Yeniden basım: Kiel: J. F. Steinkopf Verlag, 2012. *The Seeress of Prevorst, Being Revelations Concerning the Inner-Life of Man, and the Inter-Diffusion of a World of Spirits in the One We Inhabit*. Çev. Catherine Crowe. Londra: J. C. Moore, 1845. Dijital yeniden basım: Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Maas, Philipp A. (2006). *Samâdhipâda: das erste Kapitel des Pâtañjala-yogaśâstra zum ersten Mal kritisch ediert*. Aachen: Shaker.

Müller, Max (1894). *Introduction to Buddhist Mahâyâna Texts, The Sacred Books of The East*, 49. cilt. Ed. Max Müller. Oxford: The Clarendon Press.

EDİTÖRLERİN İZLEDİĞİ YOLLAR

Birkaç hazırlık notundan başka, Jung'un [bu derslere ait] hiçbir yazılı metni yoktur. Mevcut metin, Jung'un derslerinin katılımcılarının çeşitli notlarıyla editörler tarafından yeniden oluşturulmuştur. Kısaltmalarla beraber İsviçreli bir mühendis olan Eduard Sidler ve Rivkah Schärf –ki kendisi daha sonraları tanınmış bir din araştırmacısı, psikoterapist ve Jung'un çalışma arkadaşı olmuştur- tarafından çıkarılan notlar, derslerin derlemesinin son derece doğru ve tam bir ilk temelini sağlar. (Kullanılan kısıtlamalar, stenografi pek güncel değildir ve alanda uzman kişiler tarafınca çevriyazılmaları gerekmiştir.)

İsviçre'de ilk bilimsel meslek danışmanlarından biri olarak kariyer yapmış olan Otto Karthaus, Bertha Bleuler ve Jung ailesinin spor hocası olan Lucie Stutz-Meyer tarafından yakın zamanda keşfedilen elyazmalarıyla beraber, bu notlar yalnızca Jung'un sözlü verilen derslerine tekrardan ulaşmamızı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda dinleyicinin konuşmacı olarak Jung'a karşı hissettiği büyülenmenin hissini biraz olsun yakalamamızı sağlamaktadır.

Ayrıca, İngilizce'de, şahsi olarak bastırılıp sınırlı sayıda insana ulaşmış olan bir dizi notlar da vardır. Bunlar, Zürih'te Barbara Hannah ve Elizabeth Welsh etrafındaki dili İngilizce olan bir grup tarafından düzenlenip çevrilmiştir ve derslerin kelimesi kelimesine içeriklerini aktarma amacı taşımaktan çok, bir özet sunmaktadırlar. İlk yıllar için, Hannah'nın edisyonu, Jung'un o zamanlardaki sekreteri olan Marie-Jeanne Schmid'in notlarına bel bağlamıştır; daha sonraki dersler içinse, Rivkah Schärf'ın elyazmaları metnin çoğunun tek kaynağı olagelmiştir. Bu nüsha, 1938'den 1968'e dek özel basımlarla dağıtılmıştır.

Hannah'nın edisyonu, diğer notlarda kayda geçildiği şekliyle Jung'un orijinal sözlü metninden sapar. Hannah ve Welsch, "Önsöz Niteliğindeki Not"larında, derlemelerinin "kelimesi kelimesine bir tutanak ya da dosdoğru bir çeviri olma iddiasında olmadığını" belirtirler. Hannah'nın başlıca kaygısı okunur ve tutarlı bir metin ortaya çıkarmaktı, ve bu amaç uğruna ekleme ya da çıkarmalar yapmaktan sakınmamıştır. Kendisinin edisyonu sadece belli bir not dizisine dayalı olduğundan, Hannah'nın Schmid ya da Schärf'ın Jung'un metnini yanlış ifade ettiği kısımları düzeltmesi mümkün olamamıştır. Ama Hannah belli bir pasajın içeriğinden emin olamadığı zaman Jung ile bizzat konuşma avantajına sahip olduğundan, kendisinin İngilizce derlemesi basımımızın okuyucularına ek bilgi sağlamada bazen faydalı olabilmektedir.

Eleştirel bir basımın aksine, farklılık gösteren varyasyonları ayrı bir eleştirel vasıtada sunmak gibi bir amaç güdülmemiştir. Elyazmalarındaki tüm büyük ve küçük farklılıkları metne geçirseydik, metin, neredeyse okunmaz hale gelir ve böylelikle Jung'un sunumunun asıl ayırıcı özelliği olan anlaşılabilirliğini kaybederdi. Fakat, çoğu yerde, bu derlemenin Jung'un söylediklerini doğru bir şekilde yansıttığından yeterince emin olabiliriz, gerçi Jung'un farklı kelime ya da ifadeler kullanmış olması da pekâlâ mümkündür. Üstelik, örneğin, not alan farklı kişilerin belli pasajları doğrudan alıntılarla desteklediği zamanlarda, kilit noktası olan çok sayıda pasajda kelimesi kelimesine içeriği yeniden oluşturmak mümkün dahi olabilmiştir. Farklılıklar, çoğu zaman içeriğe ve anlaşılabilirliğe bir katkı sağlamamaktadır ve çoğunlukla hatalardan ya da not alan katılımcının kavrayışındaki noksanlıktan kaynaklanmaktadırlar. Editörler, derlemelerinde, elyazmalarından olabildiğince fazla bilginin elde edilmesi ilkesine göre çalıştılar. Eğer editör tarafınca bir kararına varılamayan apaçık çatışkılar ya da, mümkün olduğu üzere, Jung'a ya da dinleyiciye ait olan aşikâr hatalar olursa, editörün ekleyeceği notlarla bu netleştirilecektir.

Notları alan kişiler arasında, Eduard Sidler, ki kendisinin geçmişi mühendisliğe dayanır, işin başında Jungcu psikolojiye ait en az kavrayışa sahip olan kişiydi, gerçi doğal olarak zamanla Jungcu psikolojiye daha aşina hale geldi. Ne olursa olsun, elinden geldiğince sadık not almaya çalışmış, bu da kendisinin notlarını en ayrıntılı notlardan biri kılmıştır. Gelgelelim, Sidler bazen takip edemez olmuş ya da söylenenleri açık bir şekilde yanlış anlamıştır. Diğer taraftan da elimizde Welsch ve Hannah versiyonu vardır, ki bu da kendi başına bir harmanlamadır ve açıkça ağır bir şekilde düzenlenmiştir ama en tutarlı olan metindir (en azından ilk dönemlerde) ve diğer notlarda olan birçok şeyi ihtiva etmektedir. Dahası, "bizzat Profesör Jung'un… belli pasajlarda [kendilerine] yardım etme nezaketini göstermiş olduğunu" belirttiler ama gelgelelim bu pasajların hangileri olduğunu biz bilmiyoruz. Ayrıca, her yıl ve tek tek dersler için not alan farklı kişilerin elyazmalarının niteliği, doğruluğu ve güvenilirliği farklılık gösterecektir, ki bu da son derece doğaldır. Kısacası, elimizden gelen en iyi şey, Jung'un gerçekten ne söylediğini kestirmeye çalışmaktır. İşin özü şudur ki, söz konusu notları nasıl harmanlayacağımız her zaman bir tercih meselesi olacaktır.

Dolayısıyla, her bir koşulun editörlük ilkelerini tamı tamına tespit etmek imkânsızdır, öyle ki, farklı editörler kaçınılmaz bir şekilde tam olarak aynı formülasyonlara varacaktır. "Olabildiğince az ve ancak gerektiğince müdahale etmek" ya da "Ulaşılabilir tüm kaynaklar temelinde, Jung'un söylemiş olabileceği en olası şeyin ne olduğunu tespit etmek" (söz konusu kaynaklara Jung'un toplu eserleri, otobiyografik çalışma ya da röportajları, diğer seminerleri, genel röportajları vb. de dahildir) gibi bazı genel izlenecek yollara bağlı kalabildik sadece. Eğer iki kayıt uyuşursa ve üçüncüsü farklıysa, genelde ihtiyatlı olan ilk ikisini seçmektir. Fakat bazı durumlarda, bağlamdan, ikisinin yanlış olup üçüncüsünün doğru olduğu çıkarsanabilmektedir. Veyahut üçü de belirsizse, literatüre danışarak metni "temizlemek" bazen mümkündür; örneğin, Jung'un Kerner'nın *Prevorstlu Kâhin* hikâyesini özetlemesi. Bu

türden her bilimsel çalışmada olduğu gibi, bir bir açıklanabilecek hiçbir açık formülümüz yok: [Böyle durumlarda] kişi kendi bilimsel yargısına güvenmek zorundadır.

Bu zorluklar, sadece Jung'un ETH derslerinin metinlerini belirleme konusunu değil genel olarak seminerlerinin not dökümlerini de ilgilendirir, ki bunların birçoğu bu soruna değinmeksizin basıma sunulmuştur. Örneğin, *Rüya Analizleri* seminerlerinin giriş kısmında notları hazırlamada katkısı bulunmuş kişilerin sayısından bahsedilir ama bu kişilerin nasıl çalıştıklarının ya da metni nasıl belirlediklerinin bir izahı yoktur (Jung, 1984, ss. x–xi). Los Angeles'taki Analytical Psychology Club'ın kütüphanesindeki bazı elyazması notları, notların derlemelerinin ciddi bir "kurul sürecinden" geçtiğini belirtir. Bu bakımdan, *Rüya Analizleri* seminerlerinin cümle yapısını Jung tarafından gözden geçirilen 1925 seminerleriyle kıyaslamak son derece ilginçtir. 19 Ekim 1925'te, Jung, Cary Baynes'e, onun notlarını gözden geçirdikten sonra ve ebedi katkısını saptayarak şöyle yazar: "Göreceğiniz üzere notları tam bir biçimde elden geçirdim. Bence bütün olarak son derece doğrular. Bazı dersler, yani libidonuzun akışını durduramadıklarınız, çok akıcılar" (Cary Baynes yazıları, çağdaş tıbbi arşivler, Welcome Library, Londra).

Bizim bu koşulumuz, öyle görünüyor ki, adeta "lüks" bir sorundur çünkü elimizde birçok elyazması var ve diğer seminerlerde çoğu zaman durum böyle olmamıştır. Ama bir de örneğin Cary Baynes, Barbara Hannah, Marie-Jeanne Schmid ya da Mary Foote'un yapabildikleri gibi Jung'un kendisine artık danışamama gibi bir dezavantaja sahibiz. Ancak elimizden geldiğince iyi bir iş çıkarabilmemiz ve -gerçekten söylediklerine olabildiğince yaklaşabilmeye çalışsak da- buradakilerin "kelimesi kelimesine Jung" olduğunun bir garantisi olmadığı konusunda okuyucuyu uyarmamız mümkündür.

TEŞEKKÜR

Binlerce sayfalık dinleyici notlarından bu derslerin yayımlanmasının hazırlığı, uzun bir hazırlık sürecinden geçmiştir. Yıllar boyunca bir sürü el tarafınca bir araya getirilmiş karmaşık bir yapboz gibi, bu çalışma, birçok şahsın katkısı olmaksızın mümkün olamazdı; bu şahıslara da teşekkürlerimizi borçluyuz. Geçmişteki yöneticileri Steve Martin, Judith Harris ve Richard Skues, geçmiş yardımcı yöneticisi Nancy Furlotti ve mevcut yöneticisi Caterina Vezzoli altında, Philemon Foundation bu projeden 2004 yılından beri sorumlu olmuştur. Bağışçıları olmaksızın, editoryal çalışmaların hiçbiri mümkün olamaz ya da meyve veremezdi. 2012'den 2020'ye kadar, proje, UCL'den [University College London] Judith Harris tarafından desteklenmiştir. 2004'ten 2011'e kadar, proje, başlıca Carolyn Fay, C. G. Jung Educational Center of Houston, the MSST Foundation ve the Furlotti Family Foundation tarafından desteklenmiştir. Proje, ayrıca, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında International Association for Analytical Psychology araştırma burslarıyla desteklenmiştir.

Yayım projesi, 1993 ve 1998 arasında, eski ismiyle Society of Heirs of C. G. Jung (şimdiki ismiyle, Foundation of the Works of C. G. Jung) tarafından başlatılmıştır. Başlangıcından beri, 1993 ve 1998 arasında Peter Jung'un desteğiyle, Ulrich Hoerni neredeyse projenin her aşamasına dahil olmuştur. Society of Heirs of C. G. Jung yönetim kurulu elyazmalarını yayına koymuştur. ETH Zürih'te, eski arşiv şefi Beat Glaus, elyazmalarını kullanıma sunmuş ve çevriyazılarını denetlemiştir. Ida Baumgartner ve Silvia Bandel, derslerin kısaltma notlarını çevirmiş; C. A. Meier, dersler hakkında genel bilgi sağlamış; Marie-Louise von Franz, Barbara

Hannah'nın metinlerinin düzenlemesi hakkında bilgi sağlamış; Helga Egner ve Sonu Shamdasani editoryal öneriler vermiş; Jung Aile Arşivleri'nde, Franz Jung ve Andreas Jung, elyazmaları ve ilişkili materyalleri kullanıma sunmuş; Archives of the Psychological Club'da, eski başkan Alfred Ribi ve kütüphaneci Gudrun Seel, ders notlarını kullanıma sunmuş; ve Sonu Shamdasani, Lucie Stutz-Meyer tarafından alınan notları bulmuştur. Rolf Auf der Maur ve Leo La Rosa yasal danışmanlık yapmış ve sözleşmelerle ilgilenmiştir.

2004'te, Society of Heirs of C. G. Jung ve 2007'den itibaren onun ardıl kuruluşu Foundation of the Works of C. G. Jung ve ETH Zürih Arşivleri iş birliğiyle projeyi Philemon Foundation üstlendi. Foundation of the Works of C. G. Jung'da, eski yönetici ve yetkili müdür Ulrich Hoerni, yönetici Daniel Niehus ve yetkili müdür Thomas Fischer projeyi yönettiler; Ulrich Hoerni, Thomas Fischer ve asistan editör Bettina Kaufmann metni gözden geçirdiler. 2007'den bu yana, Paul & Peter Fritz Ajansı'ndan Peter Fritz, sözleşmelerde sorumlu olmuştur. ETH Zürih Arşivlerinde eski müdürler Rudolf Mumenthaler ve Michael Gasser, müdür Christian Huber ve Yvonne Voegeli elyazmalarını ve ilişkili belgeleri kullanıma sunmuştur. Nomi Kluger-Nash, Rivkah Schärf'ın bazı dersler üzerine kısaltmalı notlarını tedarik etmiş, bunlar da sonrasında Silvia Bandel tarafından çevriyazılmıştır. Steve Martin, Bertha Bleuler'nın bazı dersler üzerine kısaltmalı notlarını tedarik etmiştir.

Editör işleri, Philemon Foundation'ın genel editörü Sonu Shamdasani tarafından yürütülmüştür. 2004 ve 2011 arasında, elyazmalarının derlemesi ve editoryal işin hazırlık aşamasını Angela Graf-Nold üstlenmiştir. 2012'den sonra, derleme ve editör işlerini Ernst Falzeder, Martin Liebscher ve (Aralık 2018'den itibaren) Health Humanities Centre ve UCL Almanya fakültesinden Christopher Wagner üstlerine almışlardır.

Bu cildin editörü ve yardımcı çevirmeni Ernst Falzeder, Philemon Foundation kuruluna ve bu proje boyunca yürütülen işlerdeki paha biçilmez katkılarından dolayı özellikle de Judith Harris'e derin minneti sunmak istiyor; ayrıca Sonu

Shamdasani, Martin Liebscher ve UCL'den Chris Wagner'a olağanüstü işbirlikleri, yol göstermeleri ve yardımlarından dolayı; Ulrich Hoerni ve Foundation of the Works of C. G. Jung'dan Thomas Fischer'a; başta Fred Appel, Karen Carter ve Jay Boggis olmak üzere Princeton University Press ekibine; Phanês grubu üyelerine; https://dict.leo.org /englisch-deutsch/ çevirmenler topluluğu forumuna; ve başlıca Eva Eckmair, Eva Erhart, Florian Falzeder, Gemmo Kosumi, Gerhard Laber, Martin Liebscher, Tommaso Priviero, Christian Schacht, Sonu Shamdasani ve Hale Usak olmak üzere burada hepsini anmanın imkânsız olduğu kadar yıllar boyunca [yanımızda olan] çok sayıda dostlara, yakınlara ve destekçilere. Her zamanki gibi – Marina Leitner'ya özel teşekkürler.

1933-1941 KRONOLOJİSİ

Derleyenler: Ernst Falzeder, Martin Liebscher ve Sonu Shamdasanı

Tarih	Jung'un Kariyerindeki Olaylar	Dünya Olayları
1933		
Ocak	Jung, Christina Morgan'ın görümleri üzerine çarşamba sabahları verdiği İngilizce seminerine devam eder.	
30 Ocak		Hitler, Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg tarafından Reich şansölyesi olarak atanır.
Şubat	Jung, "Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart" [Çağdaş İnsan için Psikolojinin Anlamı] (toplu eserleri 10) üzerine Almanya'da (Cologne ve Essen) derslerini verir.	Berlin'de Reichstag yangını. Muhtemelen bir yanıltma harekâtı olan yangın, Naziler tarafından Komünistlerin Alman hükûmetine komplo düzenlediği şeklinde bir kanıt olarak kullanılır ve bu olay, Nazi Almanyası'nın kuruluşunda hayati görülmektedir. Birçok solcunun tutuklanması. 28 Şubat'ta, Weimar cumhuriyetinin en temel hakları askıya alınır.
4 Mart		Avusturya parlamentosunun "kendini dağıtması" ve şansölye Engelbert Dollfuß altındaki otoriter rejim.
5 Mart		Almanya federal seçimlerinde, %43,9 oyla Nasyonal Sosyalistler en güçlü parti haline gelir.
13 Mart'tan 6 Nisan'a	Jung, Hans Eduard Fierz'ın Akdeniz'de bir gemi gezisi davetini kabul eder, Filistin'e de gidilir.	
18/19 Mart	Atina. Parthenon'u ve Dionysos tiyatrosunu ziyaret eder.	

23 Mart		Alman Parlamentosu Ermächtigungsgesetz'i (Yetki Kanunu) yürürlüğe koyar. Bu kanuna göre göre, hükûmet, parlamento ya da Reich'ın cumhurbaşkanının izni olmadan yasa koyma gücüne sahip olacaktır – parlamentonun kendi gücünden bir tavizi.
25-27 Mart	Jung ve Fierz Kudüs, Beytüllahim ve Ölüdeniz'i ziyaret eder.	
28-31 Mart	Mısır. Giza ve Luksor ziyareti.	
Mart'tan Haziran'a		Franklin D. Roosevelt New Deal'ı (Yeni Düzen) başlatır.
1 Nisan		Yurt genelinde Almanya'daki Yahudi dükkânlarına boykot.
5 Nisan	Korfu ve Ragusa tarafından, General von Steuben Venedik'e varır, buradan da Jung ve Fierz Zürih'e trene biner.	
6 Nisan	Ernst Kretschmer, "politik baskılara" karşı protesto olarak Allgemeine Ärztliche Gesellschaft für Psychotherapie [Genel Tıbbi Psikoterapi Topluluğu] (AÄGP) yöneticiliğinden istifa eder. Başkan yardımcısı olan Jung, topluluğun dergisi Zentralblatt für Psychotherapie'nin [Psikoterapi Baş Dergisi] başkanlığını ve editörlüğünü kabul eder.	
7 Nisan		Alman parlamentosu, Yahudi ve karşıt görüşlüleri kamu görevlerinden dışlayan bir yasa yürürlüğe koyar.
22 Nisan		"Ari olmayan" öğretmenler meslek kuruluşlarından çıkarılır, "Ari olmayan" ve "Marksist" hekimler, ulusal sağlık sigortasında yetkilerini kaybederler.
26 Nisan		Gestapo'nun kuruluşu.
1-10 Mayıs		Almanya'da ticaret birliklerine yasak.

10 Mayıs		Berlin ve başka şehirlerde umumi kitap yakılmaları – Freud'unkiler dahil.
14 Mayıs	Berliner Börsen-Zeitung, Jung'u psikoterapinin reformcusu olarak tanımlayan "Psikanalize karşı"yı yayımlar.	
22 Mayıs		Sándor Ferenczi, Budapeşte'de ölür.
27 Mayıs/1 Haziran		Alman hükûmeti, Avusturya'ya karşı ekonomik bir yaptırım olan Tausend-Mark-Sperre'i [Bin Mark Yasağı] dayatır. Alman yurttaşları, Avusturya'ya girmek için 1000 Reichsmark (yaklaşık $ 5000) bedel ödemek zorundadır.
21 Haziran	Jung, AÄGP yöneticiliğini kabul eder.	
26 Haziran	Berlin radyosunda, Adolf Weizsäcker tarafından Jung ile röportaj.	
26 Haziran-1 Temmuz	Jung, 1 Temmuz'da, Heinrich Zimmer tarafından 25 Haziran'da verilen bir dersle başlayan "Berlin Semineri"ni verir.	
14 Temmuz		Almanya'da "kalıtımsal hastalıkları önleyici yasa". Bu yasa, kalıtımsal hastalık taşıdığı düşünülen her yurttaşın kısırlaştırılmasına izin verir.
14 Temmuz		Almanya'da NSDAP [Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi] haricindeki tüm partiler kapatılır ya da kendilerini dağıtır.
Ağustos	Jung'un Ascona'daki Eranos toplantısına ilk katılışı, "Zur Empirie des Individuationsprozesses" [Bireyleşme Sürecinin Ampirik Bilgisi Üzerine] (yeniden başlıklandırılmıştır, toplu eserleri 9/1) konuşması.	

15 Eylül	AÄGP'nin yeni bir Alman bölge kuruluşunun kurulması, ki bu yeni kuruluşun yasaları Hitler'e koşulsuz sadakat talep etmektedir. Hermann Göring'in bir kuzeni Matthias H. Göring, yöneticisi seçilir.	
22 Eylül		Almanya'da "Reich Kültür Odası"na getirilen yasa, genel kültürün bir mutabakatını [Gleichschaltung] zorlar; yani Yahudilere ve "sapkın" sanat üreten sanatçılara mesleki yasak getirme.
7/8 Ekim	Prangins'te Schweizerische Akademie der Medizinischen Wissenschaften [İsviçre Tıp Bilimi Akademisi] toplantısı. Jung, halüsinasyon üzerine katkıda bulunur (toplu eserleri 18).	
20 Ekim	Jung'un ETH'de "Modern Psikoloji" üzerine ilk dersi.	
5 Aralık		Birleşik Devletler'de yirmi birinci ıslah yasasının yürürlüğe girişiyle alkol yasağının feshi.
10 Aralık		"Atom kuramının yeni üretken biçimlerinin keşfi için" Erwin Schrödinger ve Paul A. M. Dirac'a Fizik'te Nobel Ödülü.
Aralık	Jung, AÄGP'nin dergisi Zentralblatt'ta bir başyazı yayımlar; burada "Alman" psikolojisini "Yahudi" psikolojisiyle" karşılaştırır (toplu eserleri 10). Aynı sayı, ya dikkatsizlikten dolayı ya da kasıtlı olarak, Jung'un isteği dışında, Matthias Göring'in kaleminden Nazi ilkelerinin bir manifestosunu da içerir; bu yazı sadece Almanca basımda değil uluslararası basımda da belirir. Jung, yöneticilikten istifa etme tehdidinde bulunur ama nihayetinde görevine devam eder.	

1933'teki Diğer Yayınlar: "Verbrechen und Seele" [Suç ve Ruh], toplu eserleri 18 "Psychologie" [Psikoloji Üzerine], toplu eserleri 8, gözden geçirilmiş versiyonu "Bruder Klaus" [Kardeş Klaus], toplu eserleri 11 Harding, Frauen Mysterien'a önsöz [Kadınların Gizemi], toplu eserleri 18 Gustav Richard Heyer, Der Organiusmus der Steele [Ruhun Yapılanışı] incelemesi, toplu eserleri 18		
1934		
20 Ocak		Alman "Arbeitsordnungsgesetz" (Çalışma Düzeni Yasası) ve ekonomide "Führerprinzip"in (Führer ilkesi) tanıtılması.
12-16 Şubat		Avusturya'da iç savaş, tüm sosyal demokrat parti ve kuruluşların yasaklanması, toplu tutuklanmalar ve yargısız infazlar.
23 Şubat	Jung'un 1933/34'te kış dönemi son ETH dersi.	
27 Şubat	Gustav Bally, Neue Zürcher Zeitung (Yeni Zürih Gazetesi) editörüne bir mektup gönderir, bu mektupta Jung'un sözde Nazi yanlılığını ve anti Semitik görüşlerini ağır bir şekilde eleştirir.	
Bahar	Marie-Louise von Franz yardımıyla, Jung'un simya üzerine ciddi ve ayrıntılı çalışmaları başlar.	

13-14 Mart	Jung, NZZ'de Bally'ye karşılık verir ("Zeitgenössisches" [Günümüz Olayları]) toplu eserleri 10).	
16 Mart	B. Cohen'ın Israelitisches Wochenblatt für die Schweiz'ta "C. G. Jung Koşullara Göre mi Davranıyor?".	
21 Mart	Christiana Morgan'ın görümleri üzerine Jung'un son semineri. Katılımcılar, çarşamba sabahları İngilizce seminerlere Nietzsche'nin Zerdüşt'ü ile devam etmede karar kılarlar.	
Mart/Nisan	C. G. Jung, Wirklichkeit der Seele [Ruhun Gerçekliği: Modern Psikolojinin Uygulamaları ve Atılımları); Hugo Rosenthal, Emma Jung ve W. Müller Kranefeldt'tan katkılarla.	
Nisan	Jung "Seele und Tod"u [Ruh ve Ölüm] yayımlar (toplu eserleri 8).	
Nisan	Jung ile röportaj, "Does the World Stand on the Verge of Spiritual Rebirth?" (Hearst's International-Cosmopolitan, New York).	
Nisan dolayları	Jung, Zentralblatt'ta "Zur gegenwärtigen lage der psychotherapie"yi [Psikoterapinin Günümüzdeki Konumu) yayımlar (toplu eserleri 10).	

20 Nisan	Yaz döneminde Jung'un ilk ETH dersi.	
2 Mayıs	Jung, Nietzsche'nin Zerdüşt'ü üzerine İngilizce seminerlere başlar (15 Şubat 1939'a dek).	
5 Mayıs	Jung'un ETH'deki açılış konuşması, "Allgemeines zur Komplextheorie" [Kompleks Teorisi Üzerine Genel Bir İnceleme] (toplu eserleri 8).	
10-13 Mayıs	Bad Nauheim, Almanya'daki Yedinci Psikoterapi Kongresi'nde Jung yöneticilik yapar ve kompleks teorisi üzerine konuşmasını yineler. Uluslararası şemsiye kuruluş IAÄGP'nin [uluslararası AÄGP] kurulması; kendi düzenlemelerini yapmakta özgür ulusal gruplar şeklinde teşkilatlanırlar. Jung'un önerisiyle şu kurallar yürürlüğe girer: (1) Hiçbir tekil ulusal topluluk oyların %40'tan fazlasını toplayamaz ve (2) bireyler (yani Alman topluluktan yasaklanan Yahudiler), Uluslararası Topluluğa "bireysel üyeler" olarak katılabilirler. Jung yönetici olarak ve Zentralblatt'ın editörü olarak seçilir.	

29 Mayıs	James Kirsch, "Psikoterapide Yahudi Meselesi: C. G. Jung'un bir Denemesi Üzerine Yorumlar", Jüdische Rundschau [Yahudi Araştırmaları] içinde.	
31 Mayıs		Başlıca Karl Barth tarafından teşviklenmiş olan "Barmen Bildirgesi", açık bir şekilde Nazi ideolojisini reddeder. Nasyonal Sosyalizm'e manevi bir direniş olan İtiraf Kilisesi'nin kurucu belgelerinden biri olur.
15 Haziran	Erich Neumann'ın, Kirsch'ün "Psikoterapide Yahudi Meselesi" metni üzerine Jüdische Rundschau'ya mektubu.	
30 Haziran/1 Temmuz		Röhm "darbesi". SA lideri Ernst Röhm, diğer yüksek rütbeli SA üyeleri ve sözüm ona politik karşıtlar, Hitler'in doğrudan emriyle idam edilir; bunların arasında Röhm'ün şahsi hekimi, IAÄGP'nin kıdemli üyesi ve Jung'un bizzat tanıdığı Karl-Günther Heimsoth bulunur.
13 Temmuz	Jung'un yaz döneminde son ETH dersi.	
25 Temmuz		Nazilerin Avusturya'da başarısızlığa uğramış komplo girişimleri. Burada Avusturya şansölyesi Engelbert Dollfuß öldürülür.

29 Temmuz		Kurt Schuschnigg altında yeni Avusturya hükûmeti. Bu hükûmet, kendi otoriter ve sağ kanat rejimiyle Nazi hareketini kontrol altına almaya çalışır.
2 Ağustos		Reich Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg'un ölümü. Hitler, şansölyeliği ve Cumhurbaşkanlığını, aynı şekilde Wehrmacht'ı [Silahlı Kuvvetler] da şahsında toplar.
3 Ağustos	Gerhard Adler, "Jung Anti Semitist mi?", Jüdische Rundschau içinde.	
Ağustos	Ascona'da Eranos toplantısı. Jung, "Die Archetypen und das kollektive Unbewusste" [Arketipler ve Kolektif Bilinçdışı] (toplu eserleri 9/1) üzerine konuşur.	
1-7 Ekim	Jung, Basel'de Société de Pschologie'de seminer verir.	
26 Ekim	1934/1935 kış dönemi ilk ETH dersi.	

1934'teki Diğer Yayınlar:

M. H. Göring ile birlikte "70. Doğum gününde Geheimrat Sommer", Zentralblatt VII

Genelge, Zentralblatt, toplu eserleri 10

"Zeitgenössisches"e ek, toplu eserleri 10

Carl Ludwig Schleich, Die Wunder der Seele'e [Ruhun Mucizeleri] önsöz, toplu eserleri 18

Gerhard Adler, Entdeckung der Seele'e [Ruhun Keşfi] önsöz, toplu eserleri 18

Hermann Keyserling, La Révolution Mondiale [Dünya Devrimi] incelemesi, toplu eserleri 10

1935		
	Jung, ETH'de itibari/kürsüsüz profesör olur.	
	Jung, bir avlu ve sundurma ekleyip Bollingen'daki kalesini tamamlar.	
19 Ocak	Jung, Hollanda'da bir konuşma yapmak/ders vermek üzerine sunulan daveti kabul eder.	
22 Ocak	IAÄGP'nin İsviçre bölümünün kurulması.	
24 Şubat		İsviçre, askeri eğitimin süresini uzatır.
1 Mart		Saarland'ın Almanya ile yeniden birleşmesi, Almanya'nın Nasyonal Sosyalistler altındaki genişlemesinin başlangıcını işaret eder.
8 Mart	1934/1935 kış döneminin son ETH dersi.	
16 Mart		Alman hükûmeti, Versay Anlaşması'nın ateşkes şartlarına bağlılığını resmi olarak sonlandırır.
26 Mart		İsviçre, hükûmet kurumlarına yöneltilen basındaki karalayıcı eleştirilere yasak getirir.
27-Mart	IAÄGP'nin Bad Nauheim'daki sekizinci kongresi (toplu eserleri 10).	
2 Mayıs		Fransa-Rusya müttefikliği.

3 Mayıs	1935 yaz dönemi ilk ETH dersi.	
Mayıs	Jung, IAÄGP'nin İsviçre'deki Psikoterapi üzerine sempozyumuna katılır ve konuşma yapar.	
5 Haziran		İsviçre hükûmeti, kapsamlı bir silahlı kuvvetleri genişletme programı sunar.
11 Haziran		Cenevre'deki silah bırakma konferansı başarısızlıkla sonuçlanır.
28 Haziran	Jung'un IAÄGP sempozyumundaki katkısı "Was ist Psychotherapie?" [Psikoterapi nedir?], Schweizerische Ärztezeitung für Standesfragen'da yayımlanır (toplu eserleri 16.)	
12 Temmuz	Jung'un yaz döneminde son ETH dersi.	
Ağustos	"Traumsymbole der Individuationsprozesses" [Bireyleşme Sürecinin Rüya Sembolleri] üzerine Eranos konuşması (toplu eserleri 9/1).	

15 Eylül		Almanya'da Nürnberg Yasalarının yürürlüğe girişi. Bu yasa, Yahudi olan kişileri (dörtte bir ya da daha yüksek oranda Yahudileri tanım içinde kabul eder) ve diğer "Ari olmayanları" Alman yurttaşlığından mahrum tutar, ve Almanlar ile Yahudiler arasındaki evlilik ve cinsel ilişkileri yasaklar.
30 Eylül-4 Ekim	Jung, Londra'daki Institute of Medical Psychology'de [Tıbbi Psikoloji Enstitüsü] yüz kişilik bir dinleyici kitlesi karşısında beş ders verir.(toplu eserleri 18).	
Ekim		Çin'de "Uzun Yürüyüş"ün sonuçlanması.
2 Ekim	Jung'un "Die Psychologie des Sterbens"inin [?] [Ölümün Psikolojisi] ("Seele und Todd"un kısaltılmış bir versiyonu) Münchner Neueste Nachrichten'da yayımlanması (toplu eserleri 8).	
2-3 Ekim		İtalya'nın Etiyopya işgali.
6 Ekim	Jung ile The Observer röportajı, "Man's immortal mind" [İnsanın Ezeli Zihni].	

15 Ekim	IAÄGP Hollanda ulusal grubu, Nazi Almanyası'ndaki olaylardan dolayı bir sonraki uluslararası kongreye ev sahipliği yapma isteklerini geri çeker. Buna cevabında, Jung, "bunun uluslararası birliğimizin nihai amacını zayıflattığını" belirtir ve yönetici olarak istifa edeceğini beyan eder, fakat bunu yerine getirmez.	
25 Ekim	1935/36 kış döneminin ilk ETH dersi.	
8 Kasım		İsviçre, banka gizliliği yasalarını sıkılaştırır (sınırlı sayıda banka hesabına uygulanır).
Aralık		Solcu Alman gazeteci ve editör Carl von Ossietzky için Nobel Barış Ödülü. Hitler, Almanların Nobel Ödüllerini kabul etmesini yasaklar

1935'teki Diğer Yayınlar:
Die Beziehungen Zwischen dem Ich und dem Unbewussten, ["Ben ve Bilinçdışı Arasındaki İlişkiler", Analitik Psikoloji Üzerine İki Deneme içinde] 7. basım, toplu eserleri 7
Tibet Ölüler Kitabı'na giriş ve psikolojik yorum, toplu eserleri 11
"Votum", toplu eserleri 10
"Geleitwort" [başyazı] (Zentralblatt VIII), toplu eserleri 10
Editör notu (Zentralblatt VIII), toplu eserleri 10
"Grundsätzliches zur Praktischen Psychotherapie" [Uygulamalı Psikoterapinin Temel İlkeleri], toplu eserleri 16
Olga von Koenig-Fachsenfeld, Wandlungen des Traumproblems von der Romantik bis zur Gegenwart'a [Romantizmden Günümüze Rüya Meselesinin Değişimi] önsöz, toplu eserleri 18
Rose Mehlich, J. H. Fichtes Seelenlehre und ihre Beziehung zur Gegenwart'a [J. H. Fichte'nin Rüya Teorisi ve Günümüzle İlişkisi] önsöz, toplu eserleri 18

1936		
Şubat	"Yoga und der Westen" [Yoga ve Batı], (toplu eserleri 11).	
Şubat	Psychologische Typen [Psikolojide Tipler] (toplu eserleri 6).	
27 Şubat		Iwan Pawlow'un ölümü.
Bahar	New York'ta Analytical Psychology Club'un [Analitik Psikoloji Kulübü] kurulması.	
Mart	Jung, Neue Schweizer Rundschau'da [Yeni İsviçre Araştırmaları] "Wotan"ı yayımlar (toplu eserleri 10).	
6 Mart	1935/36 kış döneminin son ETH dersi.	

7 Mart		Alman askeri güçleri Renanya'ya girerek Versay Anlaşması ve Locarno Antlaşmaları'nın şartlarını bozarlar. Bu silahlanma, Avrupadaki güç dengesini Fransa'dan Almanya'ya doğru değiştirir.
28 Mart		Internationaler Psychoanalytischer Verlag'ın [Uluslararası Psikanalitik Yayınevi] mülkiyetine ve onun tüm kitap ve dergi stoklarına el konulur.
Mayıs	Zentralblatt'ta "Über den Archetypus mit Besonderer Berücksichtigung des Animabegriffes" [Arketipler Üzerine ve Anima Kavramı Üzerine] (toplu eserleri 9/1).	
1 Mayıs	1936 yaz döneminin ilk ETH dersi.	
Temmuz		İspanyol iç savaşının başlangıcı.
10 Temmuz	1936 yazı son ETH dersi.	
19 Temmuz	Jung ve Göring, farklı derinlik psikolojisi okullarının temsilcileriyle beraber Basel'de bir psikoterapistler toplantısına katılır (diğerlerinden başka bunların arasında International Psychonalytical Association [Uluslararası Psikanaliz Derneği] adına Ernest Jones bulunur).	

Ağustos	Eranos toplantısı; Jung, "Die Erlösungsvorstellungen in der Alchemie" [Simyada Kefaret Temaları/Temsilleri] (toplu eserleri 12).	
1-16 Ağustos		Berlin'de Yaz Olimpiyatları. Yahudi ya da Romen Almanlar katılımdan menedilir.
21-30 Ağustos	Jung, Georgia'nın güvertesinde Le Havre'dan New York'a yolculuk eder. New York'a vardığında Birleşik Devletler'i ziyareti üzerine bir basın tebliği yayımlayarak politik konumunu -ya da kendisinin ısrarla vurguladığı gibi "apolitik konumunu"- ortaya koyar.	
Eylül	Jung, "Psychologische Determinanten des Mensclichen Verhaltens" [İnsan Davranışını Belirleyen Psikolojik Unsurlar] (toplu eserleri 8) üzerine Harvard Tercentenary Conference on Arts and Sciences'ta [Harvard Üç Yılda Bir Verilen Bilim ve Sanatlar Konferansı] konuşma yapar ve fahri paye alır. Daveti tartışmalara yol açmıştır.	

12-15 Eylül	Jung, Providence, Rhode Island'da Anglikan piskoposu James De Wolf Perry'nin misafiri olur, "The American Way" [Amerika Üsulü] organizasyonuna seslenir ve Milton, Mass'e gitmek üzere yola çıkar, burada G. Stanley Cobb'un misafiri olur.	
19 Eylül dolayları	Jung, Bailey Island'da, Wolfgang Pauli'nin rüyalarına dayanan bir seminere başlar.	
2 Ekim	Jung, New York Plaza Otel'de halka açık bir konuşma yapar. Konuşma, şahsi olarak New York Analytical Psychology Club tarafından, "Der Begriff des Kollektiven Unbewussten" [The Concept of the Collective Unconscious/Kolektif Bilinçdışı Kavramı] başlığıyla yayımlanır (toplu eserleri 9/1).	
3 Ekim	Jung, New York'tan ayrılır.	
4 Ekim	Jung ile New York Times röportajı, "Roosevelt 'Great,' Is Jung's Analysis," ["Büyük" Roosevelt, Jung'un Analizi Budur] (daha sonrasında "The 2,000,000-year-old man" [2 000 000 Yaşındaki Adam] başlığıyla yayımlanır).	

14 Ekim	Jung, Institute of Medical Psychology, Londra'da "Psychologie und nationale Probleme" [Psikoloji ve Ulusal Sorunlar] (toplu eserleri 18) dersini verir.	
15 Ekim	Jung ile Daily Sketch röportajı, "Why the World Is in a Mess. Dr. Jung Tells Us how Nature Is Changing Modern Woman" [Dünya Neden Karmaşa İçinde. Dr. Jung Bize Doğanın Modern Kadınları Nasıl Değiştirdiğini Anlatıyor].	
18 Ekim	Jung ile The Observer röportajı, "The Psychology Of Dictatorship" [Diktatörlüğün Psikolojisi].	
19 Ekim	Jung, Abernethian Society [Abernethy Topluluğu] önünde, St. Bartholomew's Hospital, Londra'da, kolektif bilinçdışı kavramı üzerine konuşma yapar (toplu eserleri 9/1)	
25 Ekim		Almanya ve İtalya arasında gizli bir ittifak anlaşması.
27 Ekim	Jung, ETH'de, çocuk rüyaları ve rüya yorumları hakkındaki eski kitaplar üzerine seminerlerine başlar.	
3 Kasım		Franklin D. Roosevelt, ikinci dönemi için tekrar seçilir.

25 Kasım		3. Komintern'e karşı Almanya ve Japonya İmparatorluğu arasında Anti-Komintern Paktı.
10 Aralık		İngiltere'de VIII. Edward'ın krallıktan feragati.
1936'daki Diğer Yayınlar: Gustav Richard Heyer, Praktische Seelenheilkunde'nin [Uygulamalı Psikiyatri] incelemesi, toplu eserleri 18.		
1937		
3-5 Ocak	Jung, Köngener Kreis'ın (1-6 Ocak) Königsfeld'deki (Kara Orman, Almanya) "Grundfragen der Seelenkunde und Seelenführung" [Ruh Çalışmaları ve Ruh Rehberliğinin Temel Soruları] üzerine çalıştayına/ atölyesine katılır.	
30 Ocak		Hitler resmi olarak Versay Anlaşması'ndan geri çekilir. Buna Almanya'nın artık tazminat ödemesi yapmaması da dahildir. Almanya'nın kolonilerinin geri verilmesi talebinde bulunur.
23 Nisan	Kış dönemindeki bir aradan sonra Jung'un ETH dersleri başlar.	

26 Nisan		Almanya ve İtalya, Franco ve faşist İspanya ile müttefik olur. Alman ve İtalyan uçakları Guernica şehrini bombalayarak 1600'den fazla kişiyi öldürür.
23 Mayıs		John D. Rockefeller'ın ölümü
28 Mayıs		Alfred Adler'in Aberdeen, İskoçya'da ölümü.
9 Temmuz	1937 yaz döneminin son ETH dersi.	
19 Temmuz		Münih, Arkeoloji Enstitüsü'nde "Yoz sanat" üzerine NS sergisi açılır.
Ağustos	"Die Visionen des Zosimos" üzerine Eranos konuşması (toplu eserleri 13).	
2-4 Ekim	Jung'un yöneticiliğinde, Dokuzuncu Uluslararası Psikoterapi Tıp Kongresi (toplu eserleri 10).	
Ekim	Jung, Dwight Harrington Terry Foundation [Dwight Harrington Terry Vakfı] desteğiyle, "Bilim ve Felsefe Işığında Din Üzerine Dersler"in on beşinci serisini sunar ("Psychologie und Religion" başlığıyla yayımlanır, toplu eserleri 11). Rüya seminerleri (Bailey Island seminerlerinin devamı), Analytical Psychology Club, New York.	

Aralık	Jung, İngiliz hükûmeti tarafından, Kalküta Üniversitesi'nde Indian Science Congress Association'ın [Hint Bilim Kongresi Derneği] kuruluşunun 25. yıldönümünde yer almak üzere davet edilir. Kendisine Harold Fowler ve McCormick Jr. Eşlik eder, ve üç aylığına Hindistan boyunca yolculuk yapar.	
13 Aralık		Nankin, Japonların eline düşer. Bunun ardına gelen altı haftada, Japon askerleri sivil nüfusa karşı savaş suçları işlerler; bu olay, "Nankin Katliamı" olarak bilinir.
17 Aralık	P & O Cathay vasıtasıyla Mumbai'ye varır.	
19 Aralık	Jung, Haydarabad'a varır; burada kendisine Osmania Üniversitesi'nden Fahri Doktora unvanı verilir. Evrengabad'a gece treni.	
20 Aralık	Evrengabad: Ellora'daki Kailasa Tapınağı'nı ve Daulatabad'ı ziyaret eder.	
21 Aralık	Ajanta mağaralarını ziyaret eder.	
22 Aralık	Sanchi, Bhopal, Büyük Stupa ziyareti.	
23 Aralık	Taj Mahal, Agra.	
27 Aralık	Benares; Jung, Sarnath'ı ziyaret eder.	

28 Aralık	Jung'a Benares Hindu Üniversitesi tarafından D. Litt. (Ebediyat Profesörü) Honoris Causa unvanı verilir; Felsefe Fakültesinde sunum: "Analitik Psikolojinin Temel Görüşleri"; İsviçreli Hint sanatları yorumcusu Alice Boner'ın misafiri olur; Vishwanatha Śiva tapınağını ziyaret eder.	
29 Aralık	Kalküta.	
31 Aralık	Jung, Darjeeling'i ziyaret eder.	
1937'deki Diğer Yayınlar: "Zur psychologischen Tatbestandsdiagnostik: Das Tatbestandsexperiment im Schwurgerichtsprozess Näf", [Dava Unsurlarının Psikolojik Teşhisi: Näf Davasında Dava Unsuru Deneyi] toplu eserleri 2.		
1938		
1 Ocak	Bhutia Busty Manastırında Rimpotche Lingdam Gomchen ile üç saatlik diyalog.	
3 Ocak	Kalküta Üniversitesi'nde Indian Science Congress Association'nın [Hint Bilim Kongresi Derneği] kuruluşunun 25. yıl dönümünün açılışı. Jung, Kalküta'da hastanede tedavi görür.	
7 Ocak	Kalküta Üniversitesi tarafından Jung'a (in absentia) Hukuk Doktoru (Honoris Causa) unvanı bahşedilir	

10 Ocak	College of Science, Kalküta Üniversitesi'nde "Kolektif Bilinçdışının Arketipleri" dersi.	
11 Ocak	Ashutosh College, Kalküta Üniversitesi "Analitik Psikolojinin Görüşleri" dersi.	
13 Ocak	Konark Tapınağı'nı ziyaret eder.	
21 Ocak	Çennakeşava Tapınağı (Keşava Tapınağı olarak da bilinir) ve Somanathapura Tapınağı'nı (Maisur) ziyaret eder.	
26 Ocak	Jung, Thiruvananthapuram'da; Travancore Üniversitesi'nde "Kolektif Bilinçdışı" dersi.	
27 Ocak	Travancore Üniversitesi: "Bilinçdışı Düşüncesinin Tarihi Gelişimleri".	
28 Ocak	Sri Lanka'ya feribot.	
29 Ocak	Kolombo.	
30 Ocak	Kandy'ye tren.	
1 Şubat	Kolombo'ya dönüş.	
2 Şubat	Avrupa'ya dönüşü için S.S. Korfu'ya biner.	
12 Mart		Avusturya'nın Nazi Almanyası tarafından ilhakı.

27 Nisan		Fenomenoloji felsefesinin kurucusu Edmund Husserl Freiburg, Almanya'da ölür.
29 Nisan	Hindistan'dan dönüşünden sonra, Jung'un ETH ders serisi yeniden başlar.	
Mayıs		Milletler Cemiyeti, İsviçre'nin tarafsızlığını tanır.
4 Haziran		Sigmund Freud, Viyana'dan ayrılır; Paris'te bir duraklamadan sonra iki gün içinde Londra'ya varır.
8 Temmuz	1938 yaz döneminin son ETH dersi.	
29 Temmuz-2 Ağustos	Jung yönetciliğiyle Balliol College, Oxford'da Tenth International Medical Congress for Psychotherapy [Onuncu Uluslararası Tıbbi Psikoterapi Kongresi]; Oxford Üniversitesi'nden fahri doktora; "Begrüßungsansprache" [Karşılama Konuşması] (toplu eserleri 10).	
Ağustos	"Die Psychologischen Aspekte des Mutterarchetypus" [Anne Arketipinin Psikolojik Veçheleri] üzerine Eranos Konuşması (toplu eserleri 9/1).	

29 Eylül		Münih Anlaşması, Nazi Almanyası'nın Sudetenland'ı doğrudan işgaline izin verir. İsviçre ve Almanya'nın Alman Yahudi pasaportlarına "Y" [Almanca "J"] damgası koyması üzerine anlaşması.
28 Ekim	1938/39 kış döneminin ilk ETH dersi.	
Ekim	Jung'un çocuk rüyalarının psikolojik yorumu üzerine ETH seminer serisi 1938/39 kış dönemine başlar.	
9 Kasım		İsviçreli bir teoloji öğrencisi olan Maurice Bavaud'nun Münih'teki Nazi geçit töreninde Hitler'e suikast girişimi başarısızlıkla sonuçlanır, Bavaud giyotinle idam edilir.
9/10 Kasım		Nazi Almanyası'nda Yahudilere katliam (Kristallnacht [Kristal Gece])
23 Kasım	Jung, Hans Näf'ın cinayet davasında kendi tanık ifadesini verir.	
1938'deki Diğer Yayınlar: Richard Wilhelm ile Birlikte "Das Geheimnis der Goldenen Blüte" [Altın Çiçeğin Gizi] (yorum), toplu eserleri 13 "Über das Rosariumphilosophorum" [Rosariumphilosophorum Üzerine], toplu eserleri 18 Gertrud Gilli, Der dunkle Bruder'ya [Kara Kardeş] önsöz, toplu eserleri 18		
1939		

Ocak	H. R. Knickerbocker ile Hearst's International-Cosmopolitan röportajı, "Diagnosing the dictators,"	
15 Şubat	Jung'un, Nietzsche'nin Zerdüşt'ü üzerine ve böylelikle İngilizce dilindeki son semineri.	
3 Mart	1938/39 kış döneminin son ETH dersi.	
28 Mart		Madrid, Nasyonalistlere teslim olur; Franco, 1 Nisan'da zafer ilan eder.
Nisan	Emma Jung'un Kutsal Kâse araştırmalarıyla ilişkili olarak İngiltere West Country'yi [İngiltere'nin Batı kesimindeki bölgeler] ziyaret eder.	
4 Nisan	Londra, Royal Society of Medicine [Kraliyet Tıp Derneği] "Zur Psychogenese der Schizophrenie" [Şizofreninin Psikogenezi Üzerine] dersi (toplu eserleri 3).	
5 Nisan	Guild of Pastoral Psychology, Londra'da "Das Symbolische Leben" [Sembolik Yaşam] üzerine ders.	
28 Nisan	1939 yaz dönemi ilk ETH dersi.	

Mayıs	Zürih Psikoloji Kulübünde Patanjali'nin Yoga Sûtra'sı üzerine Surendranath Dasgupta dersleri. Howard Philp ile röportaj, "Jung Diagnoses the Dictators," [Jung Diktatörlere Teşhis Koyuyor] Psychologist.	
Temmuz	IAÄGP'nin bir temsilciler toplantısında, Jung, istifasını sunar.	
7 Temmuz	1939 yaz döneminin son dersi.	
Ağustos	"Wiedergeburt" [Yeniden Doğuş] üzerine Eranos konuşması (toplu eserleri 9/1).	
1 Eylül		Nazi Alman birlikleri Polonya'yı işgal eder; iki gün sonra İngiltere ve Fransa, Almanya'ya savaş ilan eder; 2. Dünya Savaşı resmi olarak başlar. İsviçre tarafsızlığını beyan eder.
23 Eylül		Sigmund Freud, 83 yaşında Londra'da ölür.
	Güvenlik için ailesini Bernese Oberland'daki Saanen'a taşır.	
1 Ekim	Jung'un Freud hakkındaki kısa biyografisi Sonntagsblatt der Basler Nachrichten'da [Basel Pazar Gazetesi] yayımlanır (toplu eserleri 15).	
3 Ekim	1939/40 kış döneminin ilk ETH dersi.	

Ekim	Jung'un çocuk rüyalarının psikolojik yorumu üzerine ETH seminer serisi 1939/40 kış dönemine başlar.	
1939'daki Diğer Yayınlar: "Bewusstsein, Unbewusstes und Individuation", [Bilinç, Bilinçdışı ve Bireyleşme] toplu eserleri 9/1 "Die Träumende Welte Indiens" [Rüyavârî Hint Dünyası] ve "Was Indien Uns Lehren Kann", [Hindistan Bize Ne Öğretebilir] toplu eserleri 10 Daisetz Teitaro Suzuki, Introduction to Zen-Buddhism'e [Zen Budizmine Giriş] önsöz, toplu eserleri 10		
1940		
8 Mart	1939/40 kış döneminin son ETH dersi.	
9 Nisan		Alman birlikleri Norveç ve Danimarka'yı işgal eder.
10 Mayıs		Almanya'nın Belçika, Hollanda ve Lüksemburg işgali.
12 Mayıs		Fransa, Almanya tarafından işgal edilir.
14 Haziran		Alman birlikleri Paris'i ele geçirir.
20 Haziran	Matthias Göring'e bir mektupla, Jung, IAÄGP'ye istifasını sunar.	
12 Temmuz	M. Göring'e son istifa mektubunu gönderir.	
19 Temmuz		Hermann Göring, Reichsmarschall [Reich Mareşali] olarak atanır.
Ağustos	"Versuch Einer Psychologischen Deutung des Trinitätsdogmas" [Teslis Öğretisini Psikolojik Bir Yorumlama Girişimi] üzerine Eranos konuşması (toplu eserleri 11).	
7 Eylül (21 Mayıs 1941'e dek)		Almanya'nın Londra'ya hava saldırıları ("Blitz").

29 Ekim	Jung'un çocuk rüyaları üzerine ETH seminer serisi, 1940/41 kış dönemine başlar.	
8 Kasım	1940/41 kış döneminin ilk ETH dersi.	
1940'daki Diğer Yayınlar: Jolande Jacobi, Die Psychologie von C. G. Jung'a önsöz, toplu eserleri 18		
1941		
13 Ocak		James Joyce'un Zürih'te ölümü.
28 Ocak	1940/41 kış döneminin son dersi.	
2 Mayıs	1941 yaz döneminin ilk ETH dersi.	
11 Temmuz	Jung'un son ETH dersi.	
Ağustos	"Das Wandlungssymbol in der Messe" üzerine Eranos konuşması (toplu eserleri 11).	
7 Eylül	Tıp Tarihi İsviçre Derneği'ne "Doktor Olarak Paracelsus" üzerine Basel'de bir konuşma yapar (toplu eserleri 15).	
5 Ekim	Paracelsus'un ölümün 400. Yıldönümünde, Einsiedeln'de, "Ruhani Bir Olgu Olarak Paracelsus" üzerine bir konuşma yapar (toplu eserleri 13).	
1941'deki Diğer Yayınlar: Karl Kerényi ile birlikte Einführung in das Wesen der Mythologie. Gottkindmythos und Eleusinische Mysterien, [Bir Mitoloji Bilimi Üzerine Denemeler. İlahi Çocuk Miti ve Eleusis Gizemleri] toplu eserleri 9/1 "Rückkehr zum einfachen Leben", toplu eserleri 18		

6. CİLDİN TANITIMI

Carl Gustav Jung'un 1938/1939 kış döneminde (28 Ekim-3 Mart) ve 1939 yaz döneminin ilk yarısında (28 Nisan-9 Haziran) yürütülen ve "Bilinçdışı Psikolojisine Giriş" adıyla duyurulan üniversite dersleri Doğu maneviyatını konu aldı. Etkin imgeleme psikolojik tekniğiyle yola çıkarak, Doğu meditasyon uygulamalarında paralellikler bulmaya çalıştı. Odak noktası, farklı yogik geleneklerde ve Budist uygulamalarda öğretilen meditasyon üzerineydi. 1939 (16 Haziran–7 Temmuz) yaz döneminin son dört dersi, Jung'un yukarıda bahsedilen Doğu örneklerine eşdeğer gördüğü Hristiyanlıktaki meditasyon uygulamalarıyla ilgiliydi. Jung burada özellikle 1939/1940 kış döneminin ana konusunu oluşturan Loyolalı Ignatius'un Exercitia Spiritualia [Ruhani Uygulamalar] adlı kitabıyla ilgilendi. Bu dört ders, 1939/1940 dersleriyle birlikte bu dizinin 7. cildi olarak yayımlanacaktır.[14] 1940 yazından sonra verdiği bir aradan sonra Jung, önceki dönemlerin bir özetiyle derslerine yeniden başladı. Jung, yaptığı özetin bir parçası olarak Doğu meditasyonu konusuna kısaca geri döndüğü için, 1940/f/1941 kış döneminin birinci ve ikinci dersleri bu cildin sonunda yayımlanmıştır.

Jung'un Doğu maneviyatına ve yogaya ilgisi, *Upanishadlar* ve *Rigveda*'nın psikolojik bir okumasını içeren *Dönüşüm Sembolleri*[15] (1912) zamanına kadar götürülebilir en azından.[16] Jung,

14 Bu kitabın ilk basımı sırasında henüz hazırlık aşamasındadır.

15 Jung (1912).

16 Jung'un yogayı ve Doğu düşüncesini alımlayışının ayrıntılı bir çözümlemesi için, Shamdasani'nin Jung'un Kundalini yoga üzerine seminerinin tanıtımına bakınız.

John Woodoffre'nin (namı diğer Arthur Avalon)[17] *The Serpent Power* kitabının 1919 yılında yapılan ilk baskısının bir kopyasına sahipti; ve *Ṣaṭ Chakra Nirûpaṇa*'nın[18] bir yorumu olan bu kitapla tanışıklığı, onun Kundalini Yoga üzerine başlangıç bilgilerini oluşturuyordu. Kundalini ve Tantrik Yoga'ya olan bu ilgisinin doruğuna ulaşması, Tübingen'de Sanskritçe akademisyenliği yapan Jakob Wilhelm Hauer'in[19] 1932'de Zürih Psikoloji Kulübü'nde düzenlediği seminerlerden sonra gerçekleşti. Dersler işlenirken, Hauer'in anlatımlarından sonra Jung bunların psikolojik yorumlarını yapıyordu.[20] Tam o sıralarda, 1933 yazında, Olga Fröbe-Kapteyn,[21] Ascona yakınlarındaki evinde ilk Eranos toplantısını düzenliyordu. Bu yıllık konferansların konusunun Doğu ve Batı dini ve felsefesi arasındaki ilişki olması fikri bizzat Jung'tan gelmişti. Sonuç olarak ilk konferans Doğu ve Batı'da "Yoga ve Meditasyon" üzerineydi.[22] Böylece Jung, 1930'larda Ascona'da, Hint düşün-

17 Sir John George Woodroffe (Arthur Avalon) (1865–1936), İngiliz Sanskritçe bilgin, Hindu tantra uzmanı, İngiliz Hint hukuk sistemine 1915'ten itibaren on sekiz yıl boyunca farklı görevlerde hizmet etti. 1923'te İngiltere'ye gitti ve Oxford Üniversitesi'nde İngiliz Hint Hukuku alanında eğitim verdi. Arthur Avalon takma adı altında birçok tantrik metni çevirdi ve düzenledi, daha geniş bir kitleye tanıttı (Tantrik Texts Series [Tantrik Metinler Dizisi]); böylece, Batı'daki tantrik ve yogik uygulamalara olan ilgiyi artırdı. Woodroffe üzerine bkz. Taylor (2001).

18 Ṣaṭ Cakra Nirûpaṇa, *anskrit for Description of the Six Centres*, Pûrnânanda Svâmî'nin Tantrik metni; Tantrik Ritüel üzerine *Śri Tattva Cintâmani* (1577) başlıklı yayımlanmamış çalışmasının altıncı bölümünü oluşturdu. Metin, Arthur Avalon (James Woodroffe) tarafından *Pâdukâ-Pañcaka* ile birlikte Tantrik Metinler serisinin 2. cildi olarak yayımlandı (Avalon, 1913). Avalon'un çevirdiği her iki metin, *The Ser pent Power* (Avalon, 1919) başlığı altında bir tanıtım ve yorumla birlikte yayımlandı.

19 116. dipnota bakınız.

20 Jung (1932).

21 Olga Fröbe-Kapteyn (1881-1962), Eranos toplantılarının Hollandalı-İngiliz kurucusu ve organizatörü. 1920'de Ascona'ya taşındı ve burada Hint felsefesi ve teozofisine olan ilgisini geliştirdi. 1928'de evinin (Casa Gabriella) yanına inşa edilen Casa Eranos adlı bir konferans binası vardı; ve 1933'ten itibaren, yıllık Eranos toplantıları burada yapıldı. Onun arketipsel imgeler koleksiyonu, New York'taki Arketipsel Sembolizm Araştırmaları Arşivi'nin temelini oluşturdu.

22 *Eranos Yıllığı* (1934)

cesini ve ruhaniliğini akademisyenlerle, meslektaşlarıyla ve dostlarıyla tartışma fırsatı bulmuştu: Hindoloji uzmanı Heinrich Zimmer,[23] Fransız Oryantalist Paul Masson-Oursel[24] ve Budizm uzmanları Caroline Rhys Davids[25]ve Jean Przyluski,[26] bunlardan sadece birkaçıdır. Ve nihayet Jung, Kalküta Üniversitesi'ndeki Hint Bilim Kongresi Derneği'nin kuruluşunun yirmi beşinci yıldönümü kutlamalarına katılmak üzere İngiliz hükümeti tarafından davet edildiğinde Hindistan'ı ilk elden deneyimledi. Aralık 1937'nin başında Harold Fowler McCormick[27]ile birlikte Zürih'ten ayrıldı ve üç ay boyunca Hindistan'ı dolaştı.[28] Ardından "Hindistan'ın Rüya Gibi Dünyası"

23 Heinrich Robert Zimmer (1890-1943) üzerine, bakınız tanıtma bölümü.

24 Paul Masson-Oursel (1882–1956), 1936 ve 1937'de Eranos toplantılarına katılan Fransız filozof ve Doğu Asya uzmanı; konferanslarda Hindistan'daki kurtuluş ve selamet kavramları üzerine konuştu. Bakınız, Masson-Oursel (1937; 1938).

25 Caroline Augusta Foley Rhys Davids (1875–1942), İngiliz Budizm ve Pâli uzmanı, kocası Thomas William Rhys Davids tarafından kurulan Pâli Text Society'nin başkanı. 1933'ten 1936'ya kadar Eranos toplantılarında Budist kavram ve sembolleri üzerine sunumlar yaptı. Bakınız Caroline Rhys-Davids (1934; 1935; 1936a; 1937). Jung'un kütüphanesinde *The Birth of Indian Psychology and its Development in Buddhism* (1936) [Hint Psikolojisinin Doğuşu ve Budizm'deki Gelişimi] adlı eserinin bir kopyası vardı.

26 Jean Przyluski (1885-1944), Polonya asıllı Fransız dilbilimci, (özellikle Budizm din tarihçisi. Alana yaptığı önemli katkılar arasında *Le Parinirvana et les funérailles du Buddha* [Parinirvana ve Buda'nın Cenaze Törenleri] (1920) ve *La légende de l'empereur Açoka* (Açoka-Avadana) *dans les textes indiens et chinois* [Hint ve Çin metinlerinde İmparator Aśoka efsanesi] (1923) bulunmaktadır. 1937 ve 1938 Eranos toplantılarına katılmıştır (Przyluski 1938; 1939). Przyluski için bakınız Macdonald ve Lalou (1970).

27 Harold Fowler McCormick, Jr. (1889–1973), International Harvester Company'nin varisi, Amerikalı iş adamı Harold Fowler McCormick'in ve petrol patronu John D. Rockefeller'ın kızı Edith Rockefeller'ın (1872-1932) oğlu. Annesinin Jung psikolojisini benimsemesinin izinden gitti -annesi, 1913'ten itibaren Jung tarafından analiz edildi ve 1916'da Zürih Psikoloji Kulübü'nün kuruluşunu destekledi- ve Jung ve Toni Wolff tarafından analiz edildi. Jung ile arkadaş oldu ve Hindistan'daki yolculuğunda ona katıldı. Bakınız Fowler McCormick [JSTA] ile Röportaj.

28 Bu vesileyle dört fahri doktora derecesi aldı (MDR'de belirtildiği gibi üç değil): Haydarabad Osmania Üniversitesi'nden (19 Aralık 1937), Varanasi'deki Benares Hindu Üniversitesi'nden (28 Aralık 1937), Allahabad Üniversitesi'nden (7 Ocak 1938; gıyabında) ve Kalküta Üniversitesi -Jung'a vali tarafından hukuk diploması (LLD) verildi (bilgi Thomas Fischer, SWCGJ). Ayrıca 1967'de üni-

ve "Hindistan'ın Bize Öğretebilecekleri" (1939)[29] başlıklı iki makale yazdı. İkincisi, Max Müller'in 1883 tarihli aynı başlıktaki makalesine açık bir referanstır. Jung'un 1936'da Kalküta'da yayımlanan bir başka metni, özellikle "Yoga ve Batı" konusunu ele alıyordu.[30]

Jung, 1938/1939 derslerinde dinleyicileri Doğu meditasyonu pratiğiyle tanıştırmak için üç metin seçti: Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sı, Çin'deki Arı Ülke Budizmi geleneğinden *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* ve Tantrik Yoga ile ilgili bir kutsal kitap olan *Srî-chakra-sambhâra Tantra*.

JUNG'UN PATANJALİ'NİN *YOGA SÛTRA*'SINI OKUYUŞU

28 Ekim 1938'deki giriş dersinde Jung, etkin imgeleme tekniğini açıkladı; ve Batılı bir zihnin, belirli bir nesneye konsantre olurken arka plan görüntülerinin oluşmasına izin vermedeki zorluklarına işaret etti. Batı'nın ayrım koyma alışkanlığının Doğu'da bir karşılığı yoktur; meditatif uygulamalar tek bir dış nesneye odaklanmak yerine içsel görüntülerin ortaya çıkmasını sağlar.

> "Bizim psikolojik bakımdan kullandığımız bu tekniğin Doğu Yogası ile olan benzerliği gözden kaçırılmamalıdır. Doğu'nunkine kıyasla Batı tekniği acınacak durumdadır. Her halükârda, yalnızca Doğu'nun zengin bir literatüre sahip olması değildir onu farklı kılan, ayrıca kullandığı yöntemler de son derece istisnaidir ve bu, temel bir fark yaratır. Yoga şu anda uygulandığı ve yüzlerce yıldır uygulandığı şekliyle bir sistemdir. Batı tekniği bir sistem değil, basit bir yöntemidir. Doğuda, bu teknik bir sistemdir. Kural olarak, yeniden değerlendirilecek veya üzerine meditasyon

versitelerin kayıt memurlarından Henry F. Ellenberger'e gönderilen mektuplara bakınız (Ellenberger arşivleri, Hôpital Sainte-Anne, Paris); ayrıca Shamdasani (1996), ss. xxvii–xxviii ve Sengupta (2013). Jung'un Hindistan'daki yolculuğunun bir güzergahı Sengupta'da (2013) bulunabilir; Jung ve Hindistan için ayrıca bakınız Collins ve Molchanov (2013).

29 Jung, 1939a, 1939b.

30 Jung, 1936.

yapılacak nesne önceden bildirilir; bu nesne etkin imgeleme etmede değildir, çünkü etkin imgelemede nesneler doğal bir şekilde bir rüyadan, bilinçte doğal bir şekilde tezahür eden imalardan ortaya çıkar."[31]

Jung, dinleyicilerine besbelli bilmedikleri bu meditasyon biçimini anlatmak için böyle başlar. Seçtiği ilk metin Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sıdır; Jung'a göre bu metin Doğu meditasyonunun başta gelen örneğidir. 1938/1939 kış döneminin ikinci dersinde *ashtanga*, yoganın sekiz kolu, ve amacı hakkında yani *samâdhi* haline, veya ruhani aydınlanmaya erişme amacı hakkında bir giriş yapar; *klesha*[32] kavramını açıkladıktan sonra sadece bir ders geçmişken çözümlemesini biraz da ani bir şekilde sonlandırır.

Yoga Sûtra'ya ancak 1939 yaz döneminde, önceki okumasının yüzeyselliği nedeniyle özür dileyerek geri döner. Bu konferansın tarihi 19 Mayıs 1939'dur. Metne geri dönme kararı, Surendranath Dasgupta'nın[33] Mayıs 1939'un başındaki Zürih ziyaretiyle tetiklenmiş olabilir. Hintli bilgin ve *Patanjali İncelemesi*'nin (1920) ve *Felsefe ve Din Olarak Yoga*'nın (1924) yazarı, Avrupa'da bir konferans gezisindeyken, 1938'in başında Kalküta'da tanıştığı Jung ile temasa geçer.[34] Jung, Zürih Psikoloji Kulübü'nde bir sunum düzenledi; ayrıca Dasgupta'yı cuma derslerinin bir parçası olarak ETH'de konuşmaya davet etti: "Ayrıca profesör olduğum Federal Polytechnicum'da bir ders ayarlamaya çalışacağım.... Psikoloji Kulübü'ndeki ders 6 Mayıs Cumartesi günü saat 20.00'de gerçekleşecek. Federal Polytechnicum'daki ders 5 Mayıs Cuma günü saat 18.00'de olacak. Cumartesi günü Psikoloji Kulübü'ndeki konferansınızda bize

31 Jung ETH Dersi, 28 Ekim 1938, ss. 10-11.

32 117. nota bakınız.

33 33 Surendranath Dasgupta (1887-1952), Bengal'den Hintli filozof ve Sanskritçe uzmanı. Hint üniversitelerinde birkaç görev yaptıktan sonra Cambridge'de Bengalce bölümünde okutmanlık yaptı, ardından Kalküta'da profesörlük yaptı; Mircea Eliade de öğrencilerinden biriydi. En çok beş ciltlik *A History of Indian Philosophy* [Hint Felsefesi Tarihi] (1922-1955) ile bilinir.

34 Jung'dan Dasgupta'ya, 2 Şubat 1938 [JA] Bakınız Shamdasani (1996), ss. 101-1 xxi–xxii.

yogaya göre zihin ve beden ilişkisi hakkında bir konuşma yaparsanız, size çok minnettar oluruz. Polytechnicum'daki ders için bir tema olarak Yoga Psikolojisini veya Felsefesini (özellikle Patañjali *Yoga Sûtra*'sını) önerebilirim."[35] Dasgupta gerçekten de 3 Mayıs 1939'da Zürih'teki Psikoloji Kulübü'nde bir sunum yaptı. Dersinin başlığı "Yoga'ya Göre Zihin ve Beden İlişkisi" idi, ancak *Yoga Sûtra* üzerine öngörülen ETH dersi gerçekleşmedi. 5 Mayıs Cuma günü ders veren ve iki hafta sonra Patañjali'nin metnine dönen Jung'un kendisi oldu.

Jung, ders dizisi sırasında metnin farklı Almanca çevirilerini kullandı. Jung'un güvenilir olarak adlandırdığı iki çeviri Jakob Wilhelm Hauer ve Paul Deussen tarafından yapılan çevirilerdi. Hauer'in *Yoga Sûtra* çevirisi ilk olarak 1931'de Yoga dergisinde yayımlandı.[36] Metin *Der Yoga als Heilweg* [Tedavi Olarak Yoga] (1932) olarak yeniden basıldı.[37] Jung'un kütüphanesinde her ikisinin de kopyaları vardı. Deussen'in çevirisi *Die allgemeine Geschichte der Philosophie*'nin [Genel Felsefe Tarihi] (1884–1917) birinci cildinin üçüncü bölümünde yayımlandı.[38] Jung, 19 Mayıs 1939'daki dersinde Hauer'in çevirisini Deussen'inkinden daha modern ve psikolojik olarak farklı[39] addetmesine rağmen, derslerinde Deussen'in çevirisini anlaşılırlığı nedeniyle tercih etti. Ek olarak Jung, Vivekananda'nın *Raja-Yoga* üzerine kitabının Almanca bir kopyasına sahipti; bu kitap, Yoga Sûtraların başka bir çevirisini içeriyordu; Ascona'daki Eranos çevresine mensup, Casa Gabriele ve Alwine von Keller[40]

35 Jung'dan Dasgupta'ya, 17 Nisan 1939 [JA] Bakınız Shamdasani (1996), ss. 101-1 xxi–xxi.

36 Hauer (1931).

37 Hauer (1932).

38 Deussen (1906-1915) Yoga Sutralar, *Die nachvedische Philosophie der Inder* (1908), cilt I/3'te yayımlanmıştır: ss. 507-548.

39 19 Mayıs 1939 tarihli ders, s. 216.

40 Alwine (Alwina) von Keller (1878–1965): New York doğumlu Alman psikoterapist ve pedagog. 1930'larda, Eranos toplantılarının yapıldığı Casa Gabriela'nın yanındaki Casa Shanti'de Emma von Pelet ile birlikte yaşamak üzere Almanya'dan ayrıldı. Hindistan'dan ve kültüründen büyülenerek 1929'da Hindistan'ı ziyaret etti – Sri Aurobindo (1943 ve 1945) ve Swami Vivekananda'dan (Keller, 1944) yogik metinler çevirdi. Keller için ayrıca bakınız Bernardini, Quaglino ve Romano (2011).

ile birlikte yaşayan Emma von Pelet[41] tarafından yapılmıştı. Bu çeviriler, Jung'un *Yoga Sûtra* üzerine verdiği dersler boyunca sıklıkla birbirleriyle karşılaştırıldı ve gerektiğinde ek çevirilerle desteklendi. Örneğin Jung, Patanjali tarafından YS 3.35'te sunulan *guna*[42] kavramını tartışırken, M.A. Opperman'ın[43] çevirisine de başvurdu ve sonunda uygun bir çeviri için kendi önerisiyle geldi.[44]

Yoga Sûtra yazıldığında, yazarı, çeşitli eski Hint yoga, Budizm ve *sâmkhya* felsefesi geleneklerinden yararlanma imkânına sahipti. Hint folkloruna göre *Yoga Sûtra*'nın yazarı Patañjali, aynı ad altında yazılmış *Mahâbhâṣya*'yı da yazmış kişidir; bu kitap, Panini'nin dilbilgisi *Astha-Adhyâyî* üzerine bir yorumdur. Eğer bu doğruysa, *Yoga Sûtra* MÖ ikinci yüzyılda yazılmış olmalıdır. Jung, derslerinde bu argümanı takip etti ve *Yoga Sûtra*'yı yaklaşık olarak aynı zamanlara tarihlendirdi.[45] Bununla birlikte, bu teori bugün çoğu yorumcu ve bilim insanı tarafından reddediliyor. Yakın zamanda yapılan tarihsel eleştirel araştırmalar, *Yoga Sûtra*'nın yazılışını MS 5. yüzyılın başlarına tarihlendirir.[46]

Metindeki 196 özdeyişin *sâmkhya* felsefesiyle bazı ortak özellikleri vardır.[47] Jung, metni tartışırken, Richard Garbe'ye[48]

41 Yazar ve çevirmen Emma Hélène von Pelet-Narbonne (1892–1967), Hitler'in iktidara gelmesinden sonra Almanya'dan ayrıldı. 1937'de Pelet, Olga Fröbe-Kapteyn'den Eranos binalarının üçüncüsü olan Casa Shanti'yi satın aldı ve orada Alwine von Keller ile birlikte yaşadı – ikisi de Jung Psikolojisiyle ve Hindistanla ilgileniyordu ve ikisi de Jung tarafından analiz edildi. Vivekananda (1896/1937; 1943), Ramakrishna (Pelet, 1930) ve Daisetz Teitaro Suzuki'nin (1957) eserlerini tercüme etti. Pelet üzerine bakınız. Bernardini, Quaglino ve Romano (2011).

42 Guna üzerine bakınız dipnot 235.

43 Oppermann (1908), s. 67.

44 19 Mayıs 1939 tarihli dersler, s. 216-218 ve 26 Mayıs 1939, ss. 219-220.

45 10 Ekim 1938 tarihli ders, s. 11.

46 Maas (2006), s. xix.

47 Sâmkhya veya sânkhya "sayı" anlamına gelir; Hindu felsefesinin altı (orijinal) okulundan biridir. Bilge Kapila tarafından kurulduğu söylenir.

48 Richard Garbe (1857–1927), *Die Sâmkhya Philosophie. Eine Darstellung des indischen Rationalismus nach den Quellen* (1894), adlı kitabında üç "guna"nın çevirisini tartıştı. ss. 272-274. Ayrıca bakınız 235. not.

atıfta bulunur. Garbe, iki kitabında Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sını *sâmkhya* felsefesinin ana metni olarak tanıtır: İlk basım tarihi 1894 olan *Die Sâmkhya-Philosophie* [Sâmkhya Felsefesi] (Jung'un elinde 1917 tarihli ikinci basım vardır) ve *Sâmkhya und Yoga* [Sâmkhya ve Yoga] (1896). Patañjali'ye göre yoganın *sâmkhya* ile felsefi yönden ortaklıkları vardır; örneğin, aşkınsal Kendilik (*purusha*) ve maddi doğa (*prakriti*) arasında ayrım yapılır – *praktriti* üç farklı nitelikten (*gunalar*) oluşur: *sattva* (yani saf ilke), *rajas* (yani dinamik ilke) ve *tamas* (yani eylemsizlik ilkesi). Öte yandan, Patañjali'ye göre yoga, *sâmkhya*nın ateist doğasına katılmaz. Sâmkhya ve yoga arasındaki ilişki konusundaki görüşler bölünmüştür. Bu tartışmanın temelinde, yoganın kendine ait bir felsefi sistemi olup olmadığı veya *sâmkhya*nın yoga ile özdeş olup olmadığı sorusu yatmaktadır. 1930'larda yoga konularında Jung'la birlikte çalışan Jakob Wilhelm Hauer (ve Georg Feuerstein gibi daha yeni yorumcular), ikinci teoriyi reddetti ve bu bağlantıyı yogaya dayatılan daha sonraki bir gelişme olarak gördü. Jung'un bu tartışmada nerede durduğunu söylemek zor; ancak, özellikle Mayıs ve Haziran 1939'daki tartışması, onun esas olarak, *Yoga Sûtra*'nın *sâmkhya* ile özdeş olan yönleriyle ilgilendiğini gösteriyor. Bu sayede, *Yoga Sûtra*'yı Meister Eckhart'ın mistik yazılarıyla karşılaştırma fırsatını da elde eder.

Sâmkhya ve yoganın ortaklaşa sahip olduğu şey, "başlangıçları kesin olarak belirlenemeyen upuzun bir tarih"tir.[49] Yoganın ruhani pratiği, Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sından çok daha eskiye dayanır: Yorumcular, MÖ üçüncü binyıldan İndus Vadisi Uygarlığına ait arkeolojik bulguları bile bazı yoga biçimlerine bağlamaktadırlar.[50] Fiziksel bedenin sınırlandırılmasında ustalaşmanın çileci uygulamaları *Rigveda*'da (MÖ 1000) zaten bulunabilir. Patañjali'nin metninin yazımında, MÖ altıncı yüzyıla ait Pali kanonundan bildiğimiz şekliyle Buddha'nın ilk vaazı özel bir öneme sahiptir. "*Yoga Sûtra* kesinlikle çok daha sonra yazıldı, ancak Budizm ile paylaştığı unsurlar, Budizm'e

49 Feuerstein (1997), ss. 254–255.

50 Stoler Miller (1996), ss. 7-8.

dâhil edilen ve orada geliştirilmeye devam edilen ortak bir tefekkür pratiği birikiminden geliyor olabilir. Budizme özgü teknik terminolojinin ve kavramların *Yoga Sûtra*'daki önemli rolü, Patañjali'nin Budist fikirlerin farkında olduğunu ve onları kendi sistemine dokuduğunu düşündürüyor."[51]

Jung'u verdiği derslerin ikinci metni olarak alışılmadık bir seçime götüren belki de yoga ve Budizm arasındaki bu bağlantıdır.

JUNG'UN *AMITÂYUR-DHYÂNA-SÛTRA* OKUMASI

Jung, 1943 baharında, İsviçre Doğu Asya Kültürü Dostları Derneği'nin (*Schweizerischen Gesellschaft der Freunde Ostasiatischer Kultur*) önünde Doğu Meditasyonunun Psikolojisi hakkında konuştu.[52] Jung, konuşmasına Doğu'nun dünya görüşünü Batı'nınkinden farklılaştıran özellikleri belirleyerek başladı. Jung'a göre, bu farklılıklar özellikle dini uygulamalarda kendilerini gösterir: Batı dinleri, özellikle Hristiyanlık dışa doğru yönelirken (komşunuzu sevin, cennetteki Tanrı, vb.) Doğu inançları içe dönmektedir, ve takipçileri dış dünyayı salt görünüş olarak reddetmektedir. Uygulayıcının *dhyâna* (meditasyon) yoluyla *samâdhi* (yüksek bilinç) durumuna ulaşmayı arzuladığı Hint yogası, bu tür dini uygulamalar için Jung'un verdiği başlıca örnektir.

Jung'un Hint yogası konusunda edindiği uzmanlık göz önüne alındığında, 1943'teki sunumunda, yoga pratiği için ana örnek olarak tanıtmayı seçtiği metnin Hindistan'dan değil, Çin'den olması, Hindu değil fakat Budist bir metin olması oldukça şaşırtıcıydı. "Amitâbha meditasyonunun sûtrası" olarak tercüme edilebilecek olan *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'ydı[53]bu metin. Jung, konuşmasında, *The Sacred Books of the East*'in

51 A.g.e., s. 9.

52 Jung (1943). Aynı sunumu 8 Mayıs'ta Zürih Psikoloji Kulübü'nde de yaptı.

53 *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*, çev. J. Takakusu, *Buddhist Mahâyâna Texts* içinde [Budist Mahâyâna Metinleri], çev. E. B. Cowell, F. Max Müller ve J. Takakusu, *The Sacred Books of the East*, ed. Max Müller, cilt 49 (Oxford: The Clarendon Press, 1894), ss. 159-202.

[Doğu'nun Kutsal Kitapları] 49. cildinde yayımlanan 1894 tarihli ilk İngilizce çeviriyi ve Max Müller'in yazdığı tanıtımı büyük ölçüde takip ederek metin hakkında kısa bilgiler verir ilk olarak.[54] Ardından, Shakyamuni'nin veya Gautama Buddha'nın hapishanedeki prenses Vaidehî'ye göründüğü ve ona Batı Amitâbha Krallığı'na nasıl ulaşılacağına dair on altı meditasyonu öğrettiği *sûtra*nın anlatı çerçevesini özetler. Jung, güneş ve mavi su üzerindeki meditatif odaklanmanın altını çizerek metinden bazı örnekler verir. Bu meditasyonları, amacı *samâdhi*ye ulaşmak olan bir yoga alıştırması [Yogaübung] olarak tanıtır.

> "Avrupalılara fazlasıyla anlaşılmaz görünse de, bu Yoga metni yalnızca bir edebiyat müzesi parçası değildir. Her Hintlinin ruhunda, bu biçimde ve başka birçok biçimde yaşar, böylece onun yaşamına ve düşüncesine en küçük ayrıntısına kadar nüfuz eder. Bu ruhu besleyen ve eğiten Budizm değil, Yogaydı. Budizm'in kendisi, Buddha'nın gerçekleştirdiği tarihsel reformdan daha eski ve daha evrensel olan Yoga ruhundan doğmuştur. Hint sanatını, felsefesini ve etiğini içeriden anlamaya çalışan herkes, bu ruhun dostu olmalıdır. "[55]
>
> [Unser Text ist insofern kein bloßes literarisches Museumsstück, als er in dieser und in vielen anderen Formen in der Seele des Inders lebt und dessen Leben und Denken durchdringt bis in die kleinsten Einzelheiten, die dem Europäer so überaus fremdartig vorkommen. Es ist nicht etwa der Buddhismus, der diese Seele formt und erzieht, sondern der Yoga. Der Buddhismus selber ist eine Geburt aus dem Geiste des Yoga, der älter und universaler ist als

54 Daha sonra SBE olarak kısaltılacak olan Sacred Books of the East [Doğu'nun Kutsal Kitapları], 1879-1910 yılları arasında Oxford Clarendon Press tarafından yayımlanan 50 ciltlik bir kitap dizisiydi. Dizi, Hindoloji ve karşılaştırmalı din disiplinlerinin kurucusu Max Müller (1823–1900) tarafından yönetildi. SBE dizisi, Hinduizm, Budizm, Taoizm, Konfüçyüsçülük, Zerdüştlük, Jainizm ve İslam'ın ana metinlerinin İngilizce çevirilerinden oluşmaktaydı. Jung'un kütüphane kataloğu, 50 ciltlik serinin tamamına sahip olduğunu gösteriyor (4 cilt kaybolmuştu). Bakınız not 151.

55 Jung (1943), § 933.

die historische Reformation Buddhas. Mit diesem Geist muß sich derjenige wohl oder übel befreunden, welcher danach strebt, indische Kunst, Philosophie und Ethik von innen her zu verstehen.]

Son bir şaşırtmacayla Jung, Doğu'nun güneş ve su sembolizmini, benzer sembollerin bulunabileceği Hristiyanlıkla karşılaştırır. Benzerlikler çarpıcı olsa da, farklı yönlere işaret etmektedirler: Batı inancı dışa doğru yükselmeyi hedeflerken, Doğu maneviyatı meditasyon yoluyla içeriden doğacak bir ifşa peşindedir. Yogik meditasyonun tek Batılı eşdeğeri Loyolalı Ignatius'un *Exercitia Spiritualia*'sında bulunabilir, ancak bunun günümüz Batı toplumu için sınırlı bir karşılığı olacaktır. Jung'a göre yogik meditasyonla benzeşliği sağlayan Batı'da modern bilim olmuştur; çünkü Freud'un bulgularında gösterildiği gibi, *klesha*larla [engellerle] başa çıkmanın başka bir yolu bilinçdışının psikolojisi biçiminde açılmıştır.

Jung'un 1943'teki konferansı burada sona erer. İsviçre Doğu Asya Kültürü Dostları Derneği'ndeki dinleyicilerin bazı konulara biraz aşina olduğu varsayılsa bile, Jung'un derslerinin yoğunluğu zorlayıcı olmuş olmalı: Yoga, Budizm, bir Çin Mahâyâna *sûtra*sı, arketipsel sembolizm, bilinçdışı psikolojisi, Cizvit tefekkür uygulamaları… vb. Ancak şaşkın dinleyicilerin ve bugünün okurlarının bilmediği şey, bu sunumun Jung'un dört yıl önce ETH'de verdiği üniversite derslerinin kısa bir özeti olduğudur. Jung'un *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'nın 1943 tarihli okumasını anlamak için, onu bu edisyonun yayımladığı ders dizisinin daha geniş bağlamına yerleştirmek gerekir.

Her iki durumda da Jung, katılımcıların çoğu için kuşkusuz tamamen yeni olan *sûtra* hakkında dinleyicilerine tarihsel ve bilimsel ayrıntılar vermedi. *Amitâyur-Dhyâna*-Sûtra,[56] özellikle Doğu Asya'da, ve Jôdo-shû adıyla Japonya'da güçlü olan Mahâyâna Budizminin bir kolu olan Arı Ülke Budizminin üç büyük *sûtra*sından biridir.[57] Arı Ülke Budizmi MÖ 4. ve 5. yüzyıllarda Çin'de geliştirildi. Genellikle MÖ

56 *Amitāyur-Dhyāna-Sūtra* hakkında bakınız Tanaka (1990).

57 Bakınız Zürcher (1959), ss. 215–231; Williams (1989); Blum (2002).

402'nin 11 Eylül günü Arı Ülke sektinin kuruluş tarihi olarak verilir; Hui-yüan'ın, Buddha Amitâbha'nın bir suretinin önünde ant içmek için Lushan Dağı'nda keşişleri ve meslekten olmayan kimseleri bir araya getirdiği gün olarak betimlenir. Kendilerini Buddha Amitâbha'nın yaşadığı evrenin batı kısmı olan *sukhâvati*de (Mutluluk Ülkesi) yeniden doğmaya adarlar. Ayrıca, diğerlerine Arı Ülke'ye giden yolu göstermek için geri döneceklerdir. Dolayısıyla bu tür bir Budizm, sonsuz ışık Buddhası olan Buddha Amitâbha'ya adanmayla yakından ilişkilidir. Buddha'nın adının yalnızca anılması bile, adanmış kişiyi, nihai aydınlanmaya kadar kalacağı batı cennetine götürecektir.

Buddha Amitâbha'nın kendisi, keşiş Dharmakâra'nın Buddha reenkarnasyonudur. Onun hikayesi Arı Ülke Budizmi'nin üç ana *sûtra*sından ilkinde anlatılır, ki bu Sûtra, *Ölçülemez Yaşam Sûtrası* veya büyük-*Sukhavativyuha*'dır.[58] Metne göre, Dharmakâra, adını anacak herkes için, iyi işler yapan ve aydınlanmaya odaklanan herkes için bir Buddha ülkesi yaratmaya yemin etmiştir. İkinci *sûtra*, *Amida Sûtra* veya küçük-*Sukhâvativyuha Sûtra*, ölüm anında Buddha Amitâbha'ya yakarmanın yeterli olduğunu belirtir. Buddha Amitâbha'ya sonsuz şefkat ve merhameti temsil eden Bodhisattvalar Avalokiteśvara ve bilgeliğin gücü olan Mahâsthâmaprâpta eşlik eder.

Max Müller'e göre, büyük-*Sukhavativyuha Sûtra*, MÖ 252'de Sanghavarman tarafından Sanskritçe'den Çince'ye çevrildi; ve *Amida Sûtra* veya küçük-*Sukhavativyuha Sûtra*, MÖ 400'de Kumâragîva tarafından çevrildi.[59] *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* veya *Görselleştirme Sûtrası* en yakın tarihli olanıdır. MS 424 yılında Kâlayasas tarafından tercüme edilmiştir. Orijinal Sanskritçe metin elde olmadığından, Müller, Japon Sanskritçe uzmanı J. Takakusu'dan metni Çince'den İngilizce'ye çevirmesini istedi:

58 *Shukâvati*, Mutluluk Ülkesi'nin Sanskritçesi; Vyuha, "muhteşem gösteri"nin Sanskritçesi.

59 Max Müller, "Introduction to Buddhist Mahâyâna Texts," [Budist Mahâyâna Metinlerine Giriş], cilt. 49, bölüm II (1894), ss. vi–vii.

> "Neyse ki son anda, Oxford'da Sanskritçe okuyan genç bir Japon bilgin Bay J. Takakusu, kendisinde bu Sûtra'nın Çincesinin olduğunu ve çevirmek konusunda kendini yeterince yetkin bulduğunu söyledi. Şansa bakın ki bu Sûtra'nın üslubu çok basittir, böylece Çinli çevirmen Kâlayasas'ın Sanskritçe orijinali yanlış anlamış olmasından endişelenmeye pek gerek yoktur. Ancak Çince'den yapılan bu çevirinin bize orijinal Sanskritçe hakkında gerçek bir fikir verdiğinden hiçbir şüphe duymasam da, Sûtra'nın içeriği konusunda o kadar hayal kırıklığına uğradım ki, onu bu cilt içinde yayımlamak konusunda bir süre tereddüt ettim."[60]

Jung, Müller'in çekincelerini belli ki paylaşmıyordu, çünkü 1938'deki dersi için tam olarak bu *sûtra*yı seçmişti. Elbette Jung, esas olarak *dhyâna* yani meditasyon sorunuyla ilgileniyordu ve *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*, İngilizce konuşulan dünyada Meditasyon-*sûtra*sı olarak biliniyordu. Bu görüş, tam olarak doğru çevrilmemiş Çince "kuan" teriminden kaynaklanır; daha doğru bir çevirisi "görselleştirme yoluyla hatırlama"dır. Bu nedenle, daha doğru bir başlık "Sonsuz Yaşam ve Işık Buddha'sını Görselleştirme Sûtrası" olabilirdi. Yine de, 4 Kasım 1938'de metne yaptığı girişin açıkça gösterdiği gibi, bu *sûtra* Jung için yogik meditasyonun başlıca bir örneğini sunmaktadır:

> Şimdi size gelişkin bir yoganın doğası, yani Budizm içinde nasıl geliştiği ve tamamen felsefi Hinduistik yogadan taşıdığı izler hakkında bir fikir vermek istiyorum. Bu noktada, kaynaklandıkları yerleri tespit etmesi zor olan bazı metinler dikkatimize sunulur; zordur, çünkü yoga hakkındaki klasik kitaplar bundan bahsetmez. Bunların sonuncusu belki de *Yoga Sûtra*'dır, ancak anlaşılması güçtür ve üzerinde fazla yorum yapılmamıştır. Sonra ele alacağımız metinler hakkında çok az şey duymuşsunuzdur; çünkü bunlar, sıradan ölümlü için gün ışığı görmeyen, yalnızca uzmanların şu ya da bu dergide ele aldığı, bir tür sembolizme ev sahipliği yapan metinlerdir.

60 A.g.e., ss. xx-xxi.

Bu amaçla Sanskritçe'de bile günümüze ulaşmamış bir metin seçtim. MS 424'te Sanskritçe'den Çince'ye çevrildi, çünkü o sırada Mahâyâna Budizmi Çin'e göç etti. İngilizce tercümesi *The Sacred Books of the East*'in 49. cildinde bulunabilir. Bu *sûtram*ın başlığı *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'dır. Buda Amitâyus[61] bir Bodhisattva'dır.[62] O, ölçülemez yaşamın Buda'sıdır; krallığı dünyanın batı âleminde bulunur, "*Amitâbha Hakkında Meditasyon Kitabı*" adı buradan gelir.[63]

[Ich möchte Ihnen nun einen Einblick geben in das Wesen des entwickelten Yoga, d.h. wie er sich innerhalb des Buddhismusentwickelt hat und wie er so zurückwirkte auf den rein philosophischen hinduistischen Yoga. Da kommen nur Texte in Betracht, die man nicht leicht zu Gesicht bekommt, denn die klassischen Bücher über Yoga erwähnen das nicht. Das letzte ist vielleicht noch das *Yoga-Sûtra*, aber es ist schwer verständlich und kaum kommentiert. Von den späteren werden Sie sehr wenig zu hören bekommen, weil dort eine Summe von Symbolismen hineinkommt, die dann nur der Spezialist irgendwo in einer Zeitschrift kommentiert hat, die aber der gewöhnliche Sterbliche überhaupt nicht zu Gesicht bekommt.

Ich habe zu diesem Zweck einen Text ausgewählt, der nicht einmal mehr im Sanskrit existiert. Er ist 424 n. Chr. aus dem Sanskrit ins Chinesische übersetzt worden, denn um jene Zeit ist der Mahâyâna Buddhismus ins Chinesische eingewandert. Er ist in englischer Übersetzung zu finden in *The Sacred Books of the East* im 49. Band. Der Titel dieses Sutrams lautet Amitâyur-Dhyâna-Sûtra. Buddha Amitâyus ist ein Bodhisattwa. Er ist der Buddha vom unermesslichen Leben, der im westlichen Weltgebiet sein Reich hat.]

Jung, neredeyse hiç bilinmeyen *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'yı (bu dinleyicilere) tanıtmak için Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sını daha fazla ayrıntılandırmayı bırakmıştı; bu az bilinir metin sayesinde yoganın Budizm içinde nasıl geliştiğini, ve sırası

61 Buda Amitâyus ("sonsuz yaşam"), Buddha Amitâbha'nın ("sonsuz ışık") başka bir adıdır.

62 Bakınız dipnot 158.

63 Jung, ETH Dersi, 4 Kasım 1938.

gelince, bu Budist gelişimin Hinduizmin "tamamen felsefi" yogasını nasıl etkilediğini görebileceklerini düşünüyordu. Yoga, Hinduizm ve Mahâyâna Budizminin bu harmanlanması, Jung'un Doğu dinlerine yaklaşımı, onları anlayış şekli ve aralarına koyduğu ayrımlar konusunda birtakım sorulara yol açar. Bu derslerde sunulduğu şekliyle Jung'un senkretizmini açıklığa kavuşturmak için her şeyden önce sûtranın içeriğine daha yakından bakmak gerekir.

Hikâye, Buda'nın yakınlardaki Grharakûta Dağı'nda 1250 keşiş ve 32.000 Bodhisattva ile birlikte kaldığı sırada, günümüzün Râjgîr, Bihâr eyaleti olan Râjagrha şehrinde geçmektedir. Veliaht prens Ajâtasatru, babası Bimbisâra'yı tutuklatmış ve yedi duvarın arkasındaki bir hücreye kapattırmıştır. Babasını açlıktan ölüme terk etmek niyetindedir, ancak kralın eşi Kraliçe Vaidehî, kocasına sadık kalır ve hücresine yiyecek ve içecek kaçırarak onu hayatta tutar. Oğlu, veliaht prens annesinin ihanetini öğrendiğinde, onu öldürmek için hazırlık yapar; ancak bakanları sarayını terk etmekle tehdit ettiğinde eyleminden cayar. Prens, annesini öldürmek yerine onu da hapse attırır.

Japon Budizmi için çok önemli olan bu *sûtra*nın ilk psikanalistlerin dikkatli bakışlarından kaçmadığını söylemenin tam zamanı. Japon psikanalist Heisaku Kosawa (1896–1968), Oidipus kompleksinin Doğu eşdeğeri olarak görülebilecek belirli bir Japon Ajâtasatru kompleksi [Ajase kompleksi] kavramını geliştirmek için Prens Ajâtasatru figürünü ve annesini öldürme arzusunu kullandı. Ajase kompleksi üzerine metnini 1932'de Viyana'da yazdı. Bunu Freud ile tartışarak, çeşitli Budist sûtralarında açıklanan senaryonun Japon toplumuyla Sophokles'in trajedisinden daha uyumlu olacağını öne sürdü. Japon baba, gelişim yıllarında büyük ölçüde çocuğun yanında olmayacağından, temel kompleks sadece anne ve çocuk arasında gerçekleşecektir. Ajase kompleksi, annesini

katletme arzusu nedeniyle oğulun duyduğu suçluluk duygusunda bulacaktır ifadesini.[64]

Hikâye, hapsedilmiş kraliçenin şehre yakın oturan Sâkyamuni Buda'ya dua etmesiyle devam eder:

> Vaidehî, eğdiği başını kaldırdığında, yüzlerce hazineden yapılmış bir lotus çiçeğinin üzerine oturmuş, mora çalan altın rengi Sâkyamuni Buda'yı gördü. Solunda Mahâmaudgalyâyana ve sağında Ânanda vardı. Gökyüzünde Brahma kralları, tanrı-kral Sakra, dünyayı koruyan dört tanrı-kral ve diğer tanrılar duruyordu ve Buda'ya sunu olarak her yere göksel çiçekler yağdırdılar.

Kraliçenin Amitâbha Buda'nın Arı Ülkesinde doğmak istediğini duyan Sâkyamuni, ona üç meziyet gerektiren işi başararak Sukhavati ülkesine girme yolunu anlattı: (1) ana-babayı onurlandırmak; öğretmenlerine ve büyüklerine hizmet etmek; duyarlı varlıkları öldürmeyerek sevgi dolu bir nezaket geliştirmek, ve on iyi karma yapmak; (2) Üç Sığınağı (Buda veya uyanmış olan, dharma veya Buda'nın öğretileri, ve sangha veya Budist topluluk) almak ve tasdik etmek; ve (3) Bodhi zihnini harekete geçirmek, nedenselliğe derinden inanmak ve Mahâyâna Sûtralarını okumak ve ezbere anlatmak. Sonra Buda kraliçeye, duyarlı bir varlığın Amitâbha'nın Arı Ülkesini nasıl görebileceğini öğretti; bunun için on altı görselleştirmeyi gerçekleştirmesi gerekiyordu:

1. Batan güneşin temaşası
2. Suyun yayılmasının temaşası
3. Arı Ülkedeki zeminin temaşası
4. Arı Ülkedeki mücevherli ağaçların temaşası
5. Arı Ülkedeki gölet sularının temaşası
6. Arı Ülkedeki kulelerin ve çevresinin temaşası
7. Buda'nın lotus çiçeği oturuşunun temaşası

64 Heisaku Kosawa: "Two types of guilt consciousness – Oedipus and Ajase." [İki tür suçluluk bilinci - Oidipus ve Ajase.] (1935). Ayrıca bakınız Heise (1990); Muramoto (2011); ve Kitayama (1991).

8. Amitâbha Buda'nın imgesinin ve iki Boddhisattvanın temaşası

9. Amitâbha Buda'nın bedeninin temaşası

10. Avalokiteśvara'nın yüce bedeninin temaşası

11. Bodhisattva Mahâsthâmaprâpta'nın yüce bedeninin temaşası

12. Arı Ülkede bir lotus çiçeğinde yeniden doğuşun temaşası

13. Amitâbha ve iki Bodhisattva'nın imgesinin temaşası

14. Yüksek mertebede yeniden doğuşun temaşası

15. Orta mertebede yeniden doğuşun temaşası

16. Alçak mertebede yeniden doğuşun temaşası

Buda'nın sözlerini dinledikten sonra Vaidehî, "Nihai Mutluluk Ülkesi'nin çok çeşitli özelliklerini, Buda ile iki Bodhisattva'yı gördü aniden. Daha önce hiç yaşamadığı böyle bir sevinçle, Dharma'nın Doğmamışlığının İdraki yoluyla Dayanıklılık'ı elde ederek büyük bir idrake ulaştı."

Jung, 11, 25 Kasım ve 2 Aralık 1938'deki üç derste *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* hakkında ayrıntılı olarak konuştu. 1943'teki sunumunun aksine, sadece güneş ve su üzerine ilk iki meditasyona odaklanmakla kalmadı, aynı zamanda temaşaların çoğu hakkında kısa bir genel bakış sundu. Jung'a göre *sûtra*, Doğu'nun meditasyon yoluyla dikkat odağını içeriye kaydırma kabiliyetinin bir örneğiydi: Kraliçe Vaidehî'ye Buda'nın öğrettiği şey, dünyevi hapishanemizden kaçmanın ve içsel konsantrasyon teknikleriyle Amitâbha-Buda ülkesine ulaşmanın yoluydu.

Bazı yorumculara göre, Arı Ülke Budizmi, kökenleri Taocu gelenekte bulunan, tipik bir Çin ölümsüzlük özlemi temasına sahiptir. Shoji Muramoto, Arı Ülke Budizminin ilk babası Tan-Luan (476–542) hakkında şöyle yazar: "Tipik bir Çin kaygısı olan uzun ömür arayışı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle,

Xianların yaşadığı Taocu cennet ile Budist Arı Ülke'nin, en azından psikolojik olarak, bağlantılı olması muhtemeldir."[65]

Taoizm ile kurulması önerilen bu bağlantı, Taoizm'e olan ilgisi ilk kez 1915 ve 1920 yılları arasında *Psikolojide Tipler* üzerine yaptığı çalışma sırasında uyanan Jung için kullanışlı oldu. Jung burada Çin felsefesindeki birleştirici sembol hakkında, *Tao Te Ching*'den kapsamlı alıntılar yaparak yazar (Jung, 1921, §§ 358-369). Zıtlar arasındaki orta yol olarak Tao'yu kendi psikolojik bütünlük kavramına bağlar.[66]Tao'nun orta yol olarak bu şekilde anlaşılması, başka bir Budist metinden alıntı yaptığında, Jung'un *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* yorumuna da sızar; *Dhamma-Kakka-PPavattana Sutta* (Doğruluk Krallığının Temeli) adlı bu metinde Buda orta yolu iki aşırı uçtan kaçınma olarak öğretir:

> 3. Bir orta yol vardır, ey Bhikkhular; bu iki aşırı uçtan kaçınan bir yol, Tathâgata [1] tarafından keşfedilmiştir – gözleri açan, anlayış gücü veren bir yol; iç huzuruna, daha yüksek bilgeliğe, tam aydınlanmaya, Nirvâna'ya götüren bir yol!

65 Muramoto (2011), s. 142. Taoizm ve erken Çin Budizmi ile Hua-Hu teorisi arasındaki birleşme hakkında, bakınız Zürcher (1959), ss. 288-320.

66 *Tao te ching*'i (Wilhelm, 1911) çeviren Richard Wilhelm (1873–1930) ile 1920'lerdeki teması ve dostluğu, Taoizme olan ilgisini daha da artırdı. Wilhelm tarafından 1924'te tercüme edilen *I-Ching* (Wilhelm, 1924), Jung'un eşzamanlılık kavramına ilham verdi (bakınız Jung'un Wilhelm'e övgüsü [Jung, 1930]). Cary F. Baynes'den İngilizce bir çeviri yapmasını istedi; nihayet 1950'de yayımlanan çeviriye Jung bir önsöz yazdı (Jung, 1950). Wilhelm ayrıca 1926'da Zürih Psikoloji Kulübü'nde Çin Yogası üzerine bir konferans verdi. Jung'un Wilhelm ile yaptığı iş birliğinin en önemli noktası, Taocu yoga üzerine olan ve yine Wilhelm tarafından tercüme edilen *Altın Çiçeğin Gizi* adlı bir kitap üzerine yaptığı psikolojik yorumdu (Wilhelm & Jung, 1929; Jung, 1929). Son dönem yorumcuların işaret ettiği gibi, Taocu düşünce, "Kendilik" (self) ve "eşzamanlılık" (synchronicity) gibi Jungçu kavramların gelişmesinde etkili olmuştur (Coward, 1996). Jung'un kütüphanesi, *Tao Te Ching*'in birkaç basımını içeriyordu: 1.) LaoTse: *Le Tao Te King. Le Livre de la Voie et de la vertu* (1842), (2.) *Lao-Tze's Tao-Teh-King*. Chinese-English (1898), (3.) *Lao-Tzu: Tao Teh King* (1922), ve (4.) Tao Te Ching: Ch'u Ta-Kao'nun yeni çevirisi (1937). Jung ayrıca Wilhelm'in Lao-Tse und der Taoismus'unun (Wilhelm, 1925) bir kopyasına sahipti. Jung ve Taoizm hakkında daha fazla bilgi için bakınız Khong/Thompson (1997).

> 4. Nedir bu orta yol, Ey Bhikkhular, bu iki aşırı uçtan kaçınan, Tathâgata tarafından keşfedilen – gözleri açan, ve anlayış gücü veren, 'iç huzuruna, daha yüksek bilgeliğe, tam aydınlanmaya, Nirvâna'ya götüren şu yol? Gerçekten! Sekiz katlı asil yoldur bu [,] yani:
> Doğru görüşler;
> Doğru istekler;
> Doğru konuşma;
> Doğru davranış;
> Doğru geçim;
> Doğru çaba;
> Doğru farkındalık;
> ve Doğru temaşa.
> Bu, ey Bhikkhular, şu orta yoldur; bu iki aşırı uçtan kaçınan, Tathâgata'nın keşfettiği – gözleri açan, ve anlayış gücü veren yol, …"

Çin'de Taocu ve Budist kavramların yakın benzerlikleri, ilk ortaya çıkışından itibaren Budizm'in[67] özgünlüğü hakkında tartışmalara neden olmuştur; örneğin, Budizm'in Laotzu'nun Batı Bölgesi'ne gittikten sonra barbarlara öğrettiği bir öğreti olduğunu iddia eden *hua hu* teorisi vardır.[68] Ancak Jung bu tartışmalarla ilgilenmiyordu, yalnızca benzerlikler ona cazip geliyordu. Sadece bu da değil; Çin'in Arı Ülke öğretileri, Tantrik Yoga olarak bilinen meditasyon türüne bir örnek olarak bile işe yarayabilirdi. Jung, derslerinde, *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'yı, Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sı ile *Shrî-chakra-sambhâra Tantra* arasına yerleştirmekte hiçbir sorun görmemişti: Kundalini Yoga geleneğinden bir metin; Jung, Avalon'un Tantrik metinleri basması sayesinde ve Heinrich Zimmer'in *Hindistan'ın Kutsal İmgelerinde Sanatsal Biçim ve Yoga* [Kunstform und Yoga im indischen Kultbild] (1926) kitabı sayesinde aşinaydı bu metne.

Ve Jung'un *sûtra* yorumunda ağırlıklı olarak yararlandığı Zimmer'in bu son kitabıdır. Hatta Jung, 1943 derslerine, 20

67 67 Zürcher (1959), ss. 288-320
68 68 Zürcher (1959), s. 290

Mart 1943'te New Rochelle'de zatürreden ölen arkadaşı Heinrich Zimmer'e atıfta bulunarak sunumuna başlar; Zimmer, rejimi eleştirdiği için Naziler tarafından Almanya'yı terk etmeye zorlanmış biriydi ve ayrıca Avusturyalı yazar Hugo von Hofmannsthal'ın kızı olan Yahudi bir karısı vardı.[69] Jung, ETH'deki *sûtra* yorumu sırasında Zimmer'e atıfta bulunmasa da, hazırlık notları gösterir ki Jung, argümanını desteklemek için Zimmer'in *Hindistan'ın Kutsal İmgelerinde Biçim ve Yoga* kitabından yararlanmıştı. Zimmer'in metnine daha yakından bakıldığında, Jung'un argümanının Zimmer'e ne kadar borçlu olduğu açıkça görülür.

Birincisi, Jung'un Budist *Amitâyur-Dhyâna Sûtra*'yı sürekli bir yoga metni olarak ele alması var. Budizm'in yogaya katkısını vurgulamak yanlış olmasa da –Budizm içinde gelişmiş belli yoga biçimleri vardır; örneğin, Mahâyâna Budist yogacara Okulu'nda veya Tibet Budizminin Tantrik geleneklerinde– ruhani hedefleri bakımından aralarında ciddi farklar bulunur: Buda'nın sekiz katlı yolu aydınlanmayı ve nirvanayı hedeflerken, yoga daha yüksek bir bilinç halinin peşinden gider. Feuerstein, Budizm'in yoga ile olan ilişkisini şu şekilde özetler: "Buda'nın öğretisi, metafizik konularda, sıklıkla inanıldığının aksine ateizmden ziyade bilinemezciliği destekleyen, pragmatik bir Yoga türü olarak görülebilir."[70]

Jung'un 1930'lu yıllarda izlediği Zimmer'in anlayışına göre, farklılıklar, Tantrik pratiğin ortak paydasında birleştirildi:

> Tantrik düşünce ve sanatsal biçimler dünyası, Hindistan tininin bütün bir çağına hükmeder ve, ortodoks Brahman *Weltanschauung*un bir ifadesi olarak, Hindistan'da (ortodoks Hinduizm'in ortasında) gelişen ve çöken heterodoks Budist ve Jaina sektlerinin inançlarını ve yaşam tarzlarını etkiledi ve şekillendirdi. Yüzyıllar boyunca bir arada var olan her iki öğreti de Tanrı, kutsal formlar ve semboller hakkındaki

69 Jung ve Zimmer üzerine, yakında Philemon'dan yayımlanacak şu kitaba bakınız: Jung and the Indologists [Jung ve Hindologlar]; kitapta Jung'un Wilhelm Hauer, Heinrich Zimmer, ve Mircea Eliade ile mektuplaşmaları da bulunuyor.

70 Feuerstein (1997), s. 66.

> geç tantrizm fikirlerini devraldı ve Hint alt kıtasındaki Budizm bu uzun süreli kaynaşma süreci boyunca, sonunda tamamen yok olana kadar, kendine özgü yönlerini esasen kaybetti. Tüm bu nedenlerle, ortodoks Brahman tantrik metinlerinin kutsal imgenin anlamı ve işlevi hakkında söyleyecekleri, Budist literatürde paralellikler bulur; ve Budist kutsal imgelerinin genel biçimsel yönünü anlamak için kılavuz görevi görebilir. Tarihsel olarak şunu varsaymak meşru görünüyor: Kutsal imgenin ve ona tapınmanın Budist dünyaya girmesi; ancak Budizm tantrik kavramları kendi çileci salıverme doktirinine dâhil ettikten sonra, ve kendi değerlilerini ve azizlerini büyük Hindu tanrıları gibi tanrısal varlıklar olarak modelledikten sonra gerçekleşmiştir.[71]

Zimmer'in argümanı, Avalon'un yayımladığı tantralardan bildiği kadarıyla, Tantrik Yoga'ya dayanmaktadır tamamen. Budizm ve ortodoks Hinduizmin (ortodoks Brahman Tantrik metinleri aracılığıyla) kaynaşmasının bazı Budizm kollarında gerçekleştiğini savunmak mümkün olsa da –örneğin, Tantrik Yoga pratikleri ve *yantra*lara önem vermesiyle Tibet Budizmi– Tantrik Yoga ile Arı Ülke geleneğinin Mahâyâna *sûtra*ları arasında bağ kurmak argümanın amacını aşabilir. Ayrıca şu da eklenebilir: Zimmer'in kaynaşma teorisi Hindistan için doğru olsa da, ortodoks Brahmanizm tarafından sızma tehdidi altında olmayan Çin'deki Budizm'in gelişimi için geçerli olmayabilir. İlginçtir ki, Zimmer, büyük *Sukhavativyuha Sûtra*'yı, Doğu meditasyon uygulamasının içsel vizyonunun bir örneği olarak alıntılar, fakat Jung'un *Görselleştirme Sûtrası* ile yaptığı gibi yogik bir metin olarak görmez onu.

Jung'un Zimmer'in argümanına dayandığı diğer nokta, Batı'nın dışa doğru bakışına karşı Doğu'nun içe doğru vizyonunu betimleme şeklidir. Zimmer bu konu üzerine bir bölüm yazdı kitabında; Batı'nın nesneleri ayırt eden dışa doğru bakışının karşısına Doğu'nun meditatif içsel görselleştirme pratiğindeki odaklanmayı koyar:

71 Zimmer (1926), s. 61.

> Görüşün tüm alanını dolduran ve her detayında eşit şekilde açık ve müstakil olan görselleştirme tipi, bireysel parçaların salt bir toplamından daha fazla olan bir bütünselliktir: İçerideki görme şeklinin özel bir ürünüdür. Devamlı hareket halindeki fiziksel gözümüz, uzaktan benzer şeyleri asla göremez. Bu oldukça özel görselleştirme şekli iki karşıtı birleştirir: imgenin geniş yüzeyiyle birlikte onun üzerindeki tekil bir noktaya açıkça odaklanma. Bu özel görselleştirme tamamen hareketsizdir ve adanma eylemi sırasında kutsal imge üzerine yansıttığım zihinsel fakat görülebilir içeriktir... Bu görselleştirmenin doğası nedeniyle, sembolik kutsal imgenin kendine özgü niteliği asla anlaşılamaz: Batılının, maddi ve bireysel örneklerine uzun süredir aşina olduğu için duyuları körelmediği sürece, korku dolu bir yabancılaşma duygusuyla tekrar tekrar ondan dönmesine neden olan nitelik. [72]

Jung, Batı'nın ve Doğu'nun dini ve ruhani alıştırmalar arasına fark koyarken, Zimmer'in dışa doğru bakış ve içe doğru vizyon ikiliğini kullandı. *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* Jung'a Doğu'nun kutsal imgesinin mükemmel bir örneğini ve onun meditatif bir uygulama olarak görselleştirilmesini sağladı. Doğu'daki meditasyonun bu yönünü yalnızca Tantrik Yoga uygulamalarına bağlaması Zimmer okumasından kaynaklanıyordu; Jung, bu aşırı basitleştirilmiş argümana çekince belirtmeden dayanmak zorunda kalmayacaktı.

Bununla birlikte, Jung'un psikolojik bir açıdan yaklaşma niyeti Zimmer'inkini o kadar aşar ki, 1929'da Jung'un *Altın Çiçeğin Gizi* [The Secret of the Golden Flower] hakkındaki yorumunu okuduğunda Zimmer çok öfkelenir ve kitabı duvara fırlatır.[73] Bu eski metinlere psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşmanın değerini ve Batı'da bugünün psişesi için faydalı sonuçları olabileceğini Zimmer'in fark etmesi zaman aldı. Ve bu nedenle Jung'un ETH derslerindeki yorumu, Avalon, Zimmer veya Hauer tarafından yapılan bu ilk akademik Batılı yoga yorumlarından daha uzaklara gider. Jung'un etkin imgeleme

72 Zimmer (1926), s. 61.

73 Jung (1962), ss. 385-86.

kavramını Doğu'nun yanı sıra Batı'nın meditatif dini ve ruhani alıştırmalarının arka planından bahsederek netleştirdiği yer burasıdır; ayrıca yine burada, bilinçdışı psikolojisi yaklaşımını bu uygulamaların yirminci yüzyıldaki eş değerleri olarak sunmuştur.

JUNG'UN *SHRÎ-CHAKRA- SAMBHÂRA TANTRA* OKUMASI

Jung'un 17 ve 18 Nisan 1917'de *Kara Kitap*'ına yazdıkları, ruhunun bir kale imgesini nasıl bulup getirdiğini betimler; mavi gökyüzü içinde, ateş bulutları üzerinde duran üç kuleli bir kaledir bu. [74] Kırmızı kapılar, beyaz sütunlar, gücün, görkemin ve zaferin üç kapısı: "Kaleyi üç defa beş kule çevreliyor. Duvarlarda üç defa altı kapı var. Kalede üç defa yedi büyük salon var. Yeşil dere aşağıda akıyor. Kara bulut yukarıda, onun üzerinde ateş, senin çizdiğin ebedi olanından. Dağda mağaralar var, orada yığılmış altınlar, katılaşmış ateş var."[75]

15 Kasım 1940'taki konferansında Jung, meditatif yoga yolunun bir parçası olarak deneyimlenen benzer bir imge akışından bahsetti: İlk olarak, temaşa sürecinde ortaya çıkan bir dağ imgesi vardır. Tüm dikkat dünyası dış dünyadan çekildiğinde ve odak bir noktada toplandığında, yogi, birikmiş algı dağının zirvesine yükselir. Bu şekilde, onun içsel varlığı, dış dünyadan gelen izlenimlerin taşması ile karşıtlık oluşturur.

> "Özellikle çevresindeki dış duvarla vurgulanan bir şehirle temsil edilir bu. Burası, daha önce dağılmış olan tüm insanların şimdi bir araya toplandığı, dışarıya doğru dört katmanlı duvarlarla korunan müstahkem yerdir. Dünyadaki kırılmışlığı ve parçalanmışlığı nedeniyle yoginin içinde bulunduğu tüm eski dağılmışlık, şimdi burada bu duvarın içinde ve bu muhteşem kalenin merkezinde bir araya getirilir. Aslında bu sadece Budist bir fikir değildir, aynı zamanda antik Hindularda vardır: Brahman'ın şehri, dünya

74 Jung, 17 Nisan 1917, *Black Books* [Kara Kitaplar], 6. cilt, ss. 285-286.

75 Jung, 18 Nisan 1917, *Black Books*, 6. cilt, s. 287.

varlığının şehri. Bu şehrin içinde *varja* olarak betimlenen büyük hazine vardır. Bu kale bir hazine mahzeni gibidir."[76]

Dağın tepesinde, kalenin ortasında, bir hazine kutusunda, dört başlı *varja*, "elmas" ya da "yıldırım" bulunur. Jung'a göre, bu sembol, daha önce dış dünyaya dağılmış olan birikmiş psişik enerjiyi temsil ediyordu. Jung'un *Kara Kitap*'ta geçen, kaleyle ilgili görümündeki "katılaşmış ateş" ile benzerlik dikkat çekicidir.

Jung'un meditatif yoga pratiğine ilişkin bu kavrayışı çıkarsadığı metin, ilk olarak 1919'da Arthur Avalon'un *Tantrik Metinler* serisinin yedinci cildinde İngilizce olarak yayımlanan bir Tibet Tantrik metnidir: *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*; dolayısıyla Jung'un *Kara Kitap*'a yazdıklarından iki yıl sonra yayımlanmıştı. Kazi Dawa Samdup tarafından çevrildi ve düzenlendi.[77] Jung, kitaplığında tüm dizinin (1914–1924) bir kopyasına sahipti, ancak bu metni ilk kez tam olarak ne zaman okuduğu bilinmiyor. Şüphesiz, 1917'deki kendi görümüyle bu eski Tantrik metin arasındaki benzerlikleri görmüş olmalı, ve bu metni, ilk olarak *Dönüşüm Sembolleri*'nde (1912) sunduğu kendi teorisinin bir teyidi olarak değerlendirmiş olmalıdır; bu teoriye göre, kolektif mitolojik malzeme, bireysel bir düzeyde tekrar etmektedir.[78] Jung, Jacob Burckhardt'tan bir cümle ödünç alarak, bunlara "ilkel imgeler" dedi; bu terimi, *Psikolojide Tipler*'de (1921), mitolojik niteliğiyle öne çıkan bir kolektif imgeyi betimlemek için kullanmıştı[79]–bu terimin yerine daha sonra, bugün herkesin aşina olduğu "arketip" terimi geçecekti.

Jung derslerinde 1921 monografisindeki malzemeden sık sık yararlandı; özellikle de "Birleştirme Simgesinin Anlamı" başlıklı [V, 3.] bölümden.[80] 2 Haziran ve 9 Haziran tarihlerindeki dersler, 1921'de kullandığı, *Upanishadlar*'daki ve Meister

76 Bakınız s. 400.

77 Bakınız not 238.

78 Jung (1912), §§173 vd.

79 Jung (1921), § 731.

80 Jung (1921), §§ 318 433.

Eckhart'taki aynı pasajlara dayanıyordu büyük ölçüde; ancak genişletilmiş şekilde ve daha ayrıntılı olarak ele alıyordu. Gelgelelim, *Psikolojide Tipler*'de, *Shrî-chakra-sambhâra Tantra* metni hiç geçmez. Jung'un 1939'da bu metne atfettiği önem göz önüne alındığında, 1921 monografisinde, birleştirici sembollerle ilgili bölümlerde, sembolik hayal etmenin bu temel örneğinden bahsetmemiş olması şaşırtıcıdır. Jung'un metni ya o sırada okumadığı ya da 1930'ların sonundaki kadar ona önem vermediği varsayılabilir. Jung'un dikkatini nihayet metne çekmiş olabilecek şey, Zimmer'in 1926'da yayımladığı eser olabilir: *Hindistan'ın Kutsal İmgelerinde Sanatsal Biçim ve Yoga*.[81] Orada Zimmer, *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*'yı bilimsel araştırma için benzersiz bir kaynak olarak över: "İçe katlanma ve dışa açılma dinamikleri ile canlı olan yatay *yantra*yı figüratif bezemeleriyle birlikte iç gözün önünde oluşturmak için en eksiksiz talimatlar, şu anda bilinen kaynaklar arasında, bir Tibet (Lamaist) metni olan *Śrîcâkrasambhâra Tantra*'da bulunabilir."[82] Jung, 1932'de Kundalini Yoga seminerindeki bir soruya yanıt olarak, bu metnin mandala hakkındaki psikolojik anlayışı açısından benzersiz önemini yineledi: "Bizim ona dair fikrimiz Tibet dini olan Lamaizm'e çok yakındır, ne var ki pek az bilinmektedir ve metinleri çok yakın zamanda, neredeyse on yıl önce ancak çevrilebildi. Temel kaynaklardan biri, Sir John Woodroffe tarafından çevrilmiş bir Tantrik metin olan *Shrî-Chakra-Sambhâra*'dır."[83]

Zimmer, çalışmasında, Tantrik meditasyonu, Jung'un on üç yıl sonra derslerinde yapacağına benzer şekilde, açıklar; mesela *vajra* anlayışı üzerine şunları söyler:

> "Elmas (*vajra*), ebediyen Değişmez olanın, doğasının nüfuz edilemezliği içinde yok edilemez ve çürütülemez olanın sembolüdür. Hindistan'da çok eski zamanlardan beri, *vajra*, yıldırım şeklinde bir silahın adı olarak, yüce ilahi gücün sembolüydü. "Cennetin İlk Babası" (*Dyaus pitar, Zeus*

81 Zimmer (1926, 1984), ss. 79–114.

82 Zimmer (1984), s. 81.

83 12 Ekim 1932 Semineri (Jung, 1932, s. 12).

pater, Diespiter) onu oğullarına, diğer tüm tanrılar üzerindeki üstünlüğünün mirasçılarına bıraktı: İran'da Mithras ve Hindistan'da Varuna. Hindistan'da Varuna Indra'ya dönüştü; çünkü Indra, sonraki zamanlarda, tanrıların kralı haline gelerek, tanrıların önceki kralı Varuna'yı gölgede bıraktı. Budizm'de elmas, mutlak Varlık küresinin sembolüdür. Tam da bu nedenle, *vajra*, yıldırım benzeri o araç, saf Boşluk âlemini temsil etmek için kullanılan sanatsal sembollerin en gözdelerindendir."[84]

Zimmer'in araştırmalarına Jung'un ne kadar dayandığını gösteren bir başka örnek, onun 10 Şubat 1939'daki derste *yam* (hava), *ram* (ateş), *vam* (su) ve *lam* (toprak) mistik hecelerini açıklama şeklinde görülebilir.[85] Zimmer kitabında şu açıklamayı yapmıştı:

> Hecelerin içindeki imgelerden ortaya çıkarlar; tıpkı, *"sum"* hecesinden, tanrıların Sumeru Dağı'nın ışık saçarak belirmesi gibi – Kozmik Yumurta'nın ekseni, ve onun dört yüzlü kristal, altın, yakut ve zümrütten yapılma gövdesi, pusulanın dört noktasının renklerinde parıldar. Adanmış bir Hindu, zirvesinde tanrıların kralı Indra'nın sarayını ve onun Göksel Varlıklarını algılayacaktır – Amarâvatî, "Ölümsüzlerin Evi". Bụdist mandala ustası, bu saray yerine, Buda için tek uygun çevre olarak, bir tapınağın kemerli yolunu (*vihâra*) canlandırır: elmasın büyülü duvarıyla kapatılmış, dört tarafının her birinde portallarıyla mücevherlerden yapılmış dikdörtgen bir bina. Elmastan (*vajra*) büyülü duvarla çevrili dört tarafında portalları olan mücevherlerden yapılmış dikdörtgen bir bina. Çatısı tepeli bir kubbedir, şu dünyevi *stupa*lara benzer; tıpkı anıtmezarlar gibi, Aydınlanmış Olanlar'ın tamamlanmış Nirvâna'sına tanıklık ederler. İçerideki merkezde bir daire vardır; dairenin içinde ise açılmış bir lotus; lotusun sekiz yaprağı, pusulanın farklı yönlerine (dört ana nokta ve dört ara nokta) işaret etmektedir. Adanmış kişi, kendini çiçeğin merkezinde, dişi figürü kucaklayan Mahâsuka figürü olarak tasavvur

84 Zimmer (1984), ss. 88-89.

85 Bakınız ss. 123-125.

> eder. "Dairelerin Yüce Mutluluğu" (*cakramahâsuka*) olarak, kendisini dört başlı ve sekiz kollu görür; ve temaşası sırasında özünün bilincindedir. Dört başı, dört elemente -toprak, su, ateş, hava- maddi olmayan, duyular üstü halleriyle işaret eder; eş zamanlı olarak, dört ebedi hissi (*apramâna*) de tarif ederler; bu hisler, sürekli pratik yoluyla ustanın tözünün bir parçası haline gelir ve onun Nirvana'ya doğru giderek artan olgunlaşmasını oluştururlar: ...[86]

Zimmer'in kitabından bu pasaj başka bir nedenle de ilginçtir. Karl Kerényi, 1941'de Jung ile birlikte yazdığı *Essays on a Science of Mythology*'nin [Bir Mitoloji Bilimi Üzerine Denemeler] girişinde bu pasajı alıntılar.[87] Böylece, bir mandalanın dışsal kullanımı ile, örneğin, bir şehrin kuruluş ritüelinin parçası olarak kullanımı ile (Kerényi Roma'nın kuruluş mitini verir örnek olarak), insanın psikolojik kuruluşu ve içsel yeniden organizasyonu arasındaki mitolojik paralellikleri göstermek ister. Kerényi 1941'deki önsözün yazarı olarak yer alsa da, Zimmer'in *Shrî-chakra-sambhâra Tantra* yorumuna yapılan atıf, Jung'un bir ekine benziyor.

Yine o sıralarda Jung, 1935 Eranos "Traumsymbole der Individuationsprozessess" [Bireyleşme Sürecinin Rüya Sembolleri] konulu dersini *Psychologie und Alchemie* [Psikoloji ve Simya] adlı kitabı için elden geçirdi ve genişletti. Mandalaların sembolizmiyle ilgili tanıtımında, Rimpoche Lingdam Gomchen ile 1 Ocak 1938'de, Darjeeling yakınlarındaki Tibet manastırı Bhutia Busty'deki görüşmesini anlattı.[88] Lamaist keşiş, hakiki mandalanın dışsal değil, yalnızca iç imge olduğunu söylemişti ve Jung bunun çok değerli bir bilgi olduğunu söylüyordu. Elbette Jung, Zimmer'in bilgilendirici kitabından zaten bu tür bilgileri toplamış olsa gerek. *Psikoloji ve Simya*'da, bu tür içsel imgelerin nasıl yaratılacağına dair

86 Zimmer (1984), ss. 95–96.

87 Jung ve Kerényi (1941), ss. 23–24.

88 Jung (1943), § 137. Ayrıca bakınız Sengupta (2013), s. 127.

talimatlar veren bir metin olarak *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*'dan bahsetmeyi ihmal etmedi.[89]

Jung, Heinrich Zimmer ile Berlin'de, 26 Haziran'dan 1 Temmuz 1933'e kadar sürecek, çok beğenilen bir seminer dizisi düzenledi.[90] Bu vesileyle izleyicilere, 1929'da *Altın Çiçeğin Gizi* için ön kapak olarak kullandığı Lamaist *Vajra-mandala*'nın da aralarında bulunduğu bir dizi resim gösterdi. 2 Aralık 1938'deki dersinde aynı mandalayı ETH'deki dinleyicilerine de tanıttı.[91] Jung seminerde mandala hakkında şunları söyledi:

> Lamaist tantrizmden bildiğimiz mandalalar çoğunlukla Tibet kökenlidir. Bu nedenle, dairesel imgelerdir; her zaman çok özel bir sembolü, şu temenos sembolünü taşırlar; semboldeki kutsal alanın etrafı bir duvarla çevrilidir. İçinde bir tapınak vardır. Bu kapalı alan, temenos, yani bir giriş odasıdır. Tibet ya da Lamaist mandalada bu alan, revaklı bir odadır; tam olarak Roma kastrumu gibi dört portalı olan dikdörtgen kapalı bir odadır ve bu dört portal dört nitelikle ayırt edilir. Bu temenos'un kendisidir: Dikdörtgendir, ancak çevresinde bir ateş çemberi yanar ve bu ateş de bir ıstırap çemberi ile çevrelenir; cehennem azapları ve mezarlık çemberi, ölülerin ruhlarının ve bedenlerinin iblislerce parçalandığı ölüler alanı; bu betimleme, ateşin ıstırabı yoğunlaştırdığına ve ölüme ve cehennemin her türlü azabına neden olduğuna dair Budist fikre uygundur. Bu ateş çemberi, bu koruyucu büyü çemberi, birçok tantrizm sembolü ile donatılmıştır. Yıldırım, veya elmas kama klasik biçimine sahiptir. Bu muhtemelen aynı kelimedir, yoğun bir şekilde konsantre enerjiyi ifade eder basitçe. Büyülü bir çember oluşturur ve yogiyi tüm saf olmayan karışımları getiren, ve bu nedenle her şeyden önce yok edilmesi gereken arzu ateşinden korur.[92]

89 Jung (1943), § 137.

90 Seminer Philemon serisinin bir parçası olarak yayımlanacak (Jung, 1933).

91 Bakınız. s. 57. [KİTAPTA NERESİ OLACAK]

92 29 Haziran Semineri (Jung, 1933).

Bu seminerde Jung, daha sonra 1939 ETH dersinde yaptığı gibi, *vajra*ya önemli bir yer ayırdı. Jung'a göre her iki durumda da, *vajra*, meditasyon sürecinde yoga ustası tarafından biriktirilen enerjinin sembolik bir temsiliydi. Ancak seminer, sonraki dersin aksine, bu birikmiş enerjiyi sembolik olarak yoginin etrafındaki koruyucu ateş çemberine yerleştirirken, 1939 dersinde Jung *vajra* gücünü kalenin merkezindeki hazine sandığına yerleştirir. Bununla birlikte, Jung'un 28 Nisan 1939 tarihli şemasının açıkça ortaya koyduğu gibi, dört başlı *vajra* hazinenin kendisi değil, sadece bireyselleşme sürecinde zincirin bir halkasıdır: *Vajra*dan lotus doğar; ya da simyasal terimlerle söylenirse, kastrumun (*castrum*) kuaterneryumu (*quaternarium*) altın çiçeği yetiştirir.

Simya süreciyle kurulan paralellik ETH derslerinde önemli bir rol oynadı. Jung, 1940–41 kış döneminin tamamını ve 1941 yaz dönemini simya konusuna ayırdı. Doğu meditasyonu üzerine ders dizisinde simya, yogik aydınlanma yoluna paralel olarak, bireyselleşme sürecinin karşılaştırmalı bir modeli olarak iş gördü. Ancak simyanın Doğu meditasyonunun Batılı eşdeğeri olarak bu belirişi, Jung'un neden *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*'dan bu kadar büyülendiğine ve ders dizisinin ezici bir bölümünü bu oldukça karanlık metne ayırdığına dair bir ipucu sağlar. *Psikoloji ve Simya*'da Jung, *Tantra*'dan bahsettikten sonra şunları söyler:

> Bu süreçleri ve ürünlerini, kendi deneyimlerimden edindiğim çok kapsamlı malzeme temelinde otuz yılı aşkın bir süredir yakından gözlemledim. Gözlemlerime zarar vermemek için on dört yıl boyunca onlar hakkında ne yazdım ne de ders verdim. Ancak 1929'da Richard Wilhelm *Altın Çiçek*'in metnini önüme koyduğunda, vardığım sonuçlar hakkında tadımlık bir şeyler yayımlamaya karar verdim.[93]

Altın Çiçeğin Gizi, bu Çin simya risalesi, Jung'un 1913'ten itibaren deneyimlediği görüm deneyimlerini değerlendirmesine yardımcı oldu. Metin ona bu kişisel malzemeyi genişletme

93 Jung (1944), §126.

fırsatı verdi ve psikolojiye metodolojik karşılaştırmalı bir yaklaşım getirme olanağını açtı.[94] Ayrıca, Jung metni Wilhelm'den aldığında, *Liber Novus* için bir kale imgesi üzerinde çalışıyordu.[95] Resmin altındaki metinde şunlar yazıyordu: "1928. Bu resmi çizdiğimde / ki iyi güçlendirilmiş altın kaleyi betimler / Frankfurt'tan Richard Wilhelm bana Çince / bin yıllık sarı kale metnini / ölümsüz bedenin çekirdeğini gönderdi. Ecclesia catholica et protestantes et secclusi in secreto. Aeon finitis." *Altın Çiçeğin Gizi*, Jung'un 5 Mayıs 1939 tarihli dersinde bahsettiği bir *Sarı Şato Kitabı*'ndan [*A Book of the Yellow Castle*][96] bahseder: Zıtlıkların birliğinin gerçekleştiği yerin korunması gerekir, "adeta bir manastırda ya da bir binada, değerli cevherin kapatıldığı ve gizlendiği bir hazine evi gibi."[97] Kalenin resmi, belli ki Jung'un 17 ve 18 Nisan 1917 görümlerindeki imgelere karşılık geliyor; öte yandan, bu sekanslar Liber Novus'a hiç girmemiştir. Ve Jung'un *Liber Novus*'a yazdığı son söze bakılırsa, 1930'da simya ile tanışması ve 1928'de *Altın Çiçeğin Gizi* aracılığıyla kendi deneyimlerinin olumlandığını görmesi Jung'un *Liber Novus* üzerindeki çalışmasını durma noktasına getiren şeylerdi.[98] Jung bu çalışmasını bıraktıktan sonra, kendi deneyimleriyle paralellikler bulmak için simya, mitoloji ve din tarafından sağlanan engin materyali keşif yolculuğuna çıktı: Kaledeki "katılaşmış ateşten" sarı kaledeki "değerli cevhere"; "hazine sandığındaki dört başlı *vajra*"dan "kuaterneryum ve altın çiçeğe" kadar, hepsi aynı arketipsel deneyimin ifadesi haline geldi ve Jung'un kendi bireyleşme sürecindeki adımlar oldular. Bu nedenle, Yoga ve Doğu Meditasyonu üzerine ETH dersleri, Jung'un karşılaştırmalı yöntemini uygulamasının temel örneğini sunarken, aynı zamanda Jung'un kişisel tarihi ve psikolojik gelişiminin hikâyesini de anlatır.

94 Shamdasani (2012), s. 151.
95 Jung (2009), s. 163.
96 Wilhelm ve Jung (1929, s. 112; İng.: 1984, s. 22). Not 455'e bakın.
97 Bakınız s. 193.
98 Jung (2009), s. 360.

KISALTMALAR

BH: Barbara Hannah (ed.). *Modern Psychology: Notes on Lectures given at the Eidgenössischen Technischen Hochschule, Zürich, by Prof. Dr. C.G. Jung*. Ekim 1933 – Temmuz 1941. Derleyen ve çeviren: Elizabeth Welsh ve Barbara Hannah. 3 cilt. Zürih: özel basım.

DK: Diels, Hermann ve Walther Kranz (1951–1953). *Die Fragmente der Vorsokratiker: Griechisch und Deutsch*. Walter Kranz. 6. gözden geçirilmiş basım, 3 cilt. Berlin: Weidmann.

ES: Eduard Sidler

JA: C.G. Jung Yazıları Koleksiyonu. ETH-Bibliothek. ETH Zürih Üniversite Arşivleri.

JOHA: Jung Sözel Tarih Archive. Countway Library of Medicine. Harvard Medical School. Boston.

JK: Jung Library Küsnacht

JDN: JA'dan Jung'un Ders Notları

JMP: Jung, *Modern Psikolojinin Tarihi* [Jung's Lectures on Modern Psychology at the ETH Zurich]. Ernst Falzeder, Martin Liebscher ve Sonu Shamdasani. 8 cilt. Philemon Foundation. Princeton: Princeton University Press, 2018 vd.

KJV: *İncil Kral James Versiyonu*

LSM: Lucie Stutz-Meyer

LT: Louise Tanner

OK: Otto Karthaus

RS: Rivkah Schärf, later Schärf-Kluger

SBE: *Sacred Books of the East*. Ed. Max Müller. 50 cilt. Oxford: Clarendon Press, 1879–1910.

SCST: *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*

YS: *Yoga. Patañjali'nin Yoga Sûtraları* [The Yoga Sutra attributed to Patanjali] Metnin çevirisi ve yorumu: Barbara Stoler Miller. Berkeley, Los Angeles, Londra: University of California Press, 1996.

YSD: *Die Yoga Sûtra's des Patañjali.* Çev. Paul Deussen, *Allgemeine Geschichte der Philosophie mit besonderer Berücksichtigung der Religionen* içinde. Cilt I/3: *Die nachvedische Philosophie der Inder,* ss. 511–543. Leipzig: F.A. Brockhaus, 1908.

YSH: Jakob Wilhelm Hauer: "Übersetzung der Yoga-Merksprüche des Patanjali mit dem Kommentar des Yyassa." In *Yoga. Internationale Zeitschrift für wissenschaftliche Yoga-Forschung.* Harburg Wilhelmsburg: H. Palmié, 1931; again in *Der Yoga als Heilweg. Nach den indischen Quellen dargestellt. Einleitung zur Geschichte des Yoga und zu seinen Texten, mit einer Verdeutschung der sogenannten Yoga-Merksprüche der Patanjali.* Stuttgart: W. Kohlhammer, 1932.

1938/1939 KIŞ DÖNEMİ

1. DERS[99]

28 EKİM 1938

Önceki dönemlerde, rüyalar hakkında çok şeyden bahsettim ve rüyaların nasıl yapılandırıldıklarının ve anlamlarına nasıl ulaşabileceğimizin ana hatlarını vermeye çalıştım. Şimdi, bu dönem, "etkin imgeleme " olgusunu betimleyerek bu araştırmayı sürdüreceğim.

Konser rüyasını hatırlayacaksınızdır; sonunda, kor haline gelmiş bir süs, Noel ağacından belirliveriyordu.[100] Bilhassa şunu söyledim:

Bu yılbaşı ağacı süsü sıradan bir nesne olmaktan çok insanlığın zihinsel tarihine kadar giden bir semboldür. Kolektif bilinçdışından içeriklerin bilinçli hale gelene kadar kendilerini bilince nasıl dayattıklarının bir örneğidir. İnsanbiçimci bir yorumdan gitseydik, kolektif bilinçdışının içeriklerinin sanki kendilerine özgü bir iradeleri olduğu ve belirgin hale gelmek istedikleri söylenebilirdi. Gelgelelim, bu sadece bir hipotez, ve sizden bunu harfiyen almamanızı rica ediyorum. Ama her hâlükârda, böyle içerikler ilk olarak rüyalarda belirirler. Bunlar, bilincin sınırında meydana gelen fenomenlerdir, bilinçte beliriveren içeriklerdir. Bu olgunun çok eski zamanlardan beri beni etkilediğini söylemeliyim. Hastalarda, zihinsel rahatsızlığı olanlarda bu fenomeni son derece sık görürsünüz. Sonuç olarak kendime şu tür sorular sordum: Bilinçdışının köklendiği arka planda bir etki yaratılamaz mı; böylece içeriklerini daha berrak bir şekilde serbest bırakması

99 Metin, LSM ve RS'nin notlarından ve ayrıca BH'nin İngilizce çevirisinden derlenmiştir. ES, Zürih trenini kaçırdığı için bu ilk derste yoktu.

100 Jung, 8 Temmuz 1938 tarihli derse atıfta bulunuyor. Bkz. Jung (1937/38).

sağlanamaz mı? Bilinçdışının bu izlerini berraklaştırıp onları daha iyi anlamanın ve kavramanın bir yolu bulunamaz mı?

Şöyle bir şey buldum: Eğer bir kişi dikkatini bu izlere yöneltir ve onlara yoğunlaşırsa, tıpkı siyah bir noktaya uzun süre bakınca o noktanın hareketlenmesi gibi tuhaf bir hareketlenme olur. Bu şekilde kişinin iç arka planının biçimlerini kavrayabilir hale geliriz aniden. "Bir bardak veya bir tas suyun içine bakmak" kişinin kendi ruhunun arka planına açılır; yeter ki kişi nihai olarak imgeleri algılayabilsin – tabii elbette suyun içindeki imgeleri kastetmiyorum.[101] Örneğin eski Mısırlı rahiplerin kullandığı bir tekniktir bu; bir tas suyun içine bakıyorlardı. Suyun içinde mevcut hiçbir şey yoktur; ama yoğun bakış, ruhu bir şeyler görmeye sevk eder. Hipnotik ve büyüleyici bir etkisi vardır. Bu amaç için, eski büyücüler cam bir düğme veya mücevher kullanırdı; ya da Mısırlı rahipler güzel bir mavi kristal kullanarak müşterilerine bilinçdışı algıları bildiriyorlardı. O zamanlar bu şekilde anlaşılmıyordu; kehanet, ilham ve iyileştirme amaçları için kullanılıyordu. Eskiler çok iyi biliyordu ki ruhu veya hatta bedeni iyileştirmek için psişik deneyimlerden belli bir yardım almak zorunluydu.

Benzer fikirleri Asklepios kültünde de buluruz.[102] Bu nedenle antik dönemde tıbbi kliniklerin kuluçka odaları olurdu; insanlar bu odalarda, doğru teşhisi getiren veya genellikle iyileşme için doğru tedaviyi veren bir rüya görürlerdi.[103] Benzer pratikler bugün hâlâ Hintliler tarafından ve ilkel kabilelerin

101 Jung burada Pierre Janet (1898), ss. 407-422 ve Frederic W.H. Myers (1892)'nin bu konu hakkındaki erken çalışmalarıyla bağlantı kuruyor.

102 Asklêpios, Asclepius, (Lat. Aesculapius), Yunanistan ve Roma tıp ve şifa tanrısıdır. Apollo ve Coronis'in oğludur, ona şifa sanatını öğreten Centaur Chiron tarafından büyütülmüştür. Asklêpios kültü özellikle MÖ üçüncü yüzyılda güçlüydü. Asklepia adı verilen şeyin içinde rahipler kuluçka adı verilen bir yöntemle hastaları rahatsızlıklarından iyileştirirlerdi. Asklepios'a Yunanistan genelinde ibadet ediliyordu; en ünlü tapınağı Epidaurus'taydı. Sembolü bir yılanla sarılmış asadır ve bu sembol çok uzun zamandır tıp mesleğini temsil etmektedir.

103 Zürih C. G. Jung Enstitüsü'nün yayım dizisinin ilk cildi C. A. Meier'in monografıydı: *Ancient Incubation and Modern Psychotherapy* (Meier, 1949); son-

şifacıları tarafından kullanılıyor. Eğer birilerinin kötücül bir rüya nedeniyle başı beladaysa, şifacı onları bu süreçten geçirir ve bu şekilde onları psişik arka planlarıyla olan uyumlarına yeniden kavuşturur. Çünkü çok iyi bilinir ki artık bu bağlantısı kopmuş birisi ruhunu kaybetmiştir. Ruhunu kaybetme ilkeller için tipik bir durumdur. Ruhun tekrar yakalanması mutlak bir gerekliliktir. Psişik temeli yakalayıp bilinçdışıyla bağlantıyı eski konumuna getirerek başarılabilir bu. Hatta çocuklarda imgeler yaşama gelir: Lokomotif hareket etmeye başlar veya resimli kitaptaki insanlar bir şeyler yapar. Bunların sadece çocuklarda görülen deneyimler olduğu düşünülür, ama bizim gibi daha dış dünyaya dönük yaşayanlardan farklı olarak bazı ilkeller arka planla çok daha fazla deneyime sahiptirler. Bunu bilmemiz gerek. Biz gözlerimiz aracılığıyla yaşıyoruz. Gelgelelim, tüm halkların ayırt edici özelliği olmaktan çok Batı'ya özgü bir yaşama biçimidir bu.

Eğer bir kişi böyle bölük bir parçaya konsantre olursa, onun ilk algısını ruhta berrak şekilde saklaması zorunludur. Fantezinin uyanmasına Batılının ket vurma eğiliminde olduğu yer burasıdır. Çevreden bir şeyi kesip ayırabilir; yani, bir ve aynı bakış açısına öyle sıkıca tutunabilir ki hiçbir şey onu rahatsız etmez olur. Bu farklılık Batılılara özgüdür, ama Doğu'daki halklar için geçerli değildir. Onlardan kesin bilgi almak neredeyse imkânsızdır. Hususi bir alan üzerine herhangi bir meditasyonları yoktur. Eğer eğilip belli bir çimen yaprağını alıp onlara anlamını sorarsam, Doğu insanı bana çayırın bütününü gösterecektir. Onlar için bu, kendilerini yoran zorlu bir görevdir. Hindistan'da veya Çin'de ruhani yönleri güçlü insanlarda da çok dikkatimi çeken bir durumdu bu. Sadece küçük bir ayrıntıya konsantre olamıyorlardı.

Fakat etkin imgeleme böyle tekil şeylere yoğunlaşmayı gerektirmez çünkü bu tekile odaklanma, meydana gelebilecek her şeyi ortadan kaldırır. İmge zihinde sıkıca dururken bilinçdışı fantezinin dâhil olması mümkün olmalıdır. Eğer

---

ra *Healing Dream and Ritual: Ancient Incubation and Modern Psychotherapy* (Daimon, 1989) olarak yeniden basıldı.

bu yapılabilirse, o zaman bir şeyler başlayabilir. Kişi, mümkün olan en rahat dikkatle gözlemlerse, duruma canlılık kazandıran başka bir unsurun işin içine girdiğini algılayabilir. Eğer bunun pratiğini yaparsa, herhangi bir başlangıç noktasından sistemin bütününün katlarını açabilir. Bunu yaparken kişi hep bunu kendi kendine yaptığını, kendisinin icat ettiğini düşünür, ama gerçekte kendiliğinden düşünceler vardır. Bu tür imgeleri kişinin kendisinin yarattığı söylenemez. Bir çatı kiremidi kafanıza düşerse, buna yol açan siz değilsinizdir; aynı şekilde, bu imgeleri yaratan da siz olamazsınız. Bunlar, Herbart'ın daha önce söylediği gibi "serbestçe yükselen algılar"dır.[104] Kişi eğer gergin beklentiyi bırakır ve sadece beliren olanağa bakışını dikerse, böylece bilinçdışının, kendi *perspektifinden* ne yaratıyor olduğunu algılayabilir. Bu şekilde, bir imge uyarılmıştır. Bu meydana geldiğinde bilinçdışı bir an için görülebilir. İnsanlar genellikle bölük pörçük şekillerde rüya görürler, veya rüya bir yerde kesilir; sonra ben rüyayı görenden rüyayı sürdürmesini isterim. Yani bir bakıma rüyanın devamını isterim. Prensipte bu, rüyanın bağlamını yaratmaya yönelik olağan teknikten başka bir şey değildir. Rüyanın içine gömülü olduğu dokunun bütününü aydınlatırım. Rüyayı görene göründüğü haliyle. Bazı basit fikirler vardır; suyun herkes için aynı olduğuna inanırız, ama aslında durum bu değildir. Eğer on iki kişiye suyun onlarda çağrıştırdığı şeyleri sorarsam, her biri diğerlerinin söyledikleri karşısında şaşırıp kalacaktır. Sonuç olarak, eğer, rüyanın bütün yapısını sormak yerine, devamını nasıl hayal ettiklerini sorarsam cevap olarak alacağım malzeme rüyanın anlamıyla tam

104 Johann Friedrich Herbart (1776-1841), Alman filozof, psikolog, ve eğitimci; bilimsel pedagojisi, on dokuzuncu yüzyıl eğitim sisteminin ("Herbertianizm") standardını belirlemiştir. Onun "dinamik" psikolojisi, aralarında etkileşen Vorstellungen (fikirlerin, temsillerin) bir mekaniği üzerine temellenir. Herbart bir bilinç eşiği modelini ortaya koymuştur; bilinçdışı fikirler, belli bir güce ulaştıklarında, bu eşikten geçerek bilinçli zihne geçerler. Herbart'ın eserleri arasında, bakınız: *Lehrbuch zur Psychologie* (1816), *Psychologie als Wissenschaft* (1824/1825), ve *Psychologische Untersuchungen* (1839/40). Jung'un Herbart üzerine söyledikleri için, bakınız: Jung (1933/1934), s. 29; ve Jung (1946), 350.

olarak bağlılaşık olacaktır. Böyle bir araştırmayı sabote edenler de çıkabilir. Örneğin bir keresinde sözlükten bulduğu bir rüyayı getirip benden ikna olmamı bekleyen biri olmuştu. Ne var ki bunu fark etmiştim.

Etkin imgeleme, bilincin eşiğinde beliren fantezi algıları bilinçli hale getirmektedir. Algılarımızın belli bir enerjiye sahip olduklarını, böylece tamamen bilinçli hale gelebileceklerini hayal etmeliyiz. Bilinçli olmak çok büyük bir iştir. Bu nedenle, görece uzun bir bilinçlilik periyodundan sonra yorgun düşeriz. Bu durumda uyumamız ve gücümüzü toplamamız gerekir. Eğer ilkellere oldukça basit sorular sorulursa, bir süre sonra onlar da yorgun düşüp uyumak isterler. Kendi hallerine bırakırsanız hiçbir şey düşünmezler, otururlar, uyumazlar ama onlar da düşünmezler. Kafada olmayan, tamamen bilinçdışı bir şey meydana gelmektedir. Ne düşündüklerini sorarsanız bazıları hakarete uğramış hisseder. Çünkü "yalnızca kafası gidikler, orada, yani kafalarının içinde bir şeyler duyarlar"; onlar değil. Bilincimizin aslında hangi geceden uyandığını görürsünüz onlarda. Psişik içeriğin dört farklı durumu vardır:

Bilinç	0—0—0—0	**Bilinçli algılar.**
Bilinç eşiği	0—0—0—0	**Bilincin eşiğindeki içerikler; bunların altında karanlık hüküm sürmektedir (arka plan algıları)**
Kişisel bilinçdışı	0—0—0—0	**Bilinmeyen veya unutulmuş ama kişisel alana ait içerikler.**
Kolektif bilinçdışı	0—0—0—0	**Başka çağlarda önceden düşünülmüş olan düşünceler. En ilginç olanları en derindeki içeriklerdir; bireysel olarak edinilmemişlerdir ama içgüdüsel temel örüntüler olarak, ve böylece bir kategori tipi olarak düşünülebilmektedirler.**

Bu katmanların her biri, en üsttekiler bile, kolektif bilinçdışından su yüzüne doğru içerik yükselirse bundan etkilenirler ve değişikliğe uğrarlar. Bilinçli hale gelme süreci doğal bir akışta ilerlerse, zorlantıyla gerçekleşmezse, bu durumda yaşamın bütünü kolektif bilinçdışının temel örüntüsüne göre

ilerler; bireysel motifler herkeste tekrar etse de kolektif bilinçdışı bireysel planda doğal olarak gölgelenir. Sonuç olarak, kolektif bilinçdışının motiflerini tüm halkların tüm zamanlardaki folklorunda, mitolojide, dinlerde, vb. buluruz.

Bu teknikte herhangi bir şekilde dikkat yoğunlaştırmak çok güçtür. Bu ancak pratik yaparak başarılabilecek bir şeydir. İnsanların büyük çoğunluğu kendilerini hemen çağrışım zincirlerinde kaybederler veya bunları engellerler ve hiçbir şey gerçekleşmez. Batı insanı bu tekniği kullanmak için değil, tüm dış duyu algılarını ve kendi düşüncelerini gözlemlemek için eğitilmiştir; arka plan süreçlerinin getirebileceği algılara ev sahipliği yapmayı bilmez. Doğu bu bakımdan bizden çok ileridedir. Bu bir meditasyondur; yani, arka planın döllenmesidir: Bizim dikkatimiz yoluyla can kazanır, meyve vermeye başlar. Böylece, hâlâ-gelişmekte-olan durumların nesneleri berrak bir şekilde belirir. Latince *contemplatio* kelimesi *templum*dan gelir[105]; karşılaşma yaşamak için bir bölge tanımlanır, gözlemin içinde meydana geleceği özgül bir görüş alanıdır. Müneccimler, bir kuşun uçuşunu gözlemlemek için bir saha, bir *templum* tarif ederlerdi. Kişinin kendi içindeki içerikleri gözlemleyebildiği ve dikkatiyle onları dölleyebildiği korunaklı bir alan. Ve *meditatio* kelimesi ise aslında değerlendirmek veya kafa yormak anlamına gelir.

Antikitede, benim bildiğim kadarıyla, bu teknik için ayrıntılı betimlemeler veya talimatlar yoktu. Aslına bakılırsa klasik ruha ters bir şeydi. Buna karşılık, Orta Çağ'da bazı fikirler beliriyordu. Eski simyacılar (ki lütfen aklınıza sadece şu yaşlı çılgın altın yapıcıları değil doğa filozofları gelsin), *meditasyon* terimini görünmez olan bir başka kimle diyalog olarak tanımlıyorlardı. Bu başkası Tanrı olabilir, başka bir beliriş altındaki kendin olabilir, veya kişinin meditasyon içinde diyaloğa girebileceği iyi ruh, koruyucu ruh olabilir. Aziz

105 Templum, Lat. tapınak, türbe veya kutsal yer için kullanılır; ayrıca özellikle kahinlik için açık bir alandır.

Victor'un[106] kendi ruhuyla böyle bir konuşması olmuştu. Öyleyse Orta Çağ'daki kimi insanlar dış muadiline karşıt olarak içte olana çoktan sahiptiler; ve bu içeridekinin başlı başına bir anlamı vardır, öyle ki, bir anlamda, bu ötekiyle sohbet edilebilir. Özetle, bu iç öteki cevap vermektedir. Bu prosedüre imgeleme denmektedir. Kendimi sadece fanteziye teslim etmekle kalmıyorum, aynı zamanda dikkatimi temaşa edilmesi gereken şeylere yoğunlaştırıyorum ve süreçte neler olduğunu gözlemliyorum.

Orta Çağlarda filozoflar bu terimi elementlerin olası dönüşümlerini betimlemek için kullandılar. Meditasyon aracılığıyla dönüştürülebilirlerdi. Kimyasal madde üzerine yoğunlaşarak, bizim içimizdeki imge maddeye nakşedilir. İçimizdeki bu imge ruhtur, ve yuvarlaktır. Yuvarlaklık mükemmelliktir, bu nedenle altının yuvarlak bir biçimi vardır çünkü mükemmel bir cisimdir. Kişi, kendi ruhunun imgesinin üzerine bir model nakşedebilir, ve dolayısıyla altına dönüştürülmelidir. Kastedilenin *altın* olduğunu düşünürüz. Ama doğrusu kastedilenin normal altın değil fakat ruhun altını olduğunu öğrenirsiniz. Bu düşünce çizgilerini anlamak zordur, çünkü şeyleri bizim anladığımız gibi anlamıyorlardı, bir şeyler daha ziyade maddede meydana geliyordu onlar için, yani elle tutulan maddede. Sanki bilinçdışı, kimyasal maddede, minerallerde konumlandırılmaktadır.

106 Saint Victorlu Hugh (1096-1141), Orta Çağ filozofu ve mistik yazar, Skolastik teolojinin temellerini attı ve 1133'te Saint Victor okulunun başı oldu. Aristotelesçi karakterdeki felsefi ve teolojik yazılarını, ruhun Tanrı ile birleşme yolculuğuna dair mistik öğretilerle birleştirdi. Hugh'a göre, rasyonel ruh "üç göz" içerir: Düşünce Tanrı'yı maddi dünyada arar, meditasyon içimizde arar ve temaşa (contemplation) ruhu Tanrı'ya sezgisel olarak bağlar. Başlıca eseri *De Sacramentis Christianae Fidei* (c. 1134); mistik yazıları arasında şunlar sayılabilir: *De Arca Noe Morali* [Nuh'un ahlaki gemisi] ve *De Arca Noe Mystica* [Nuh'un mistik gemisi] (1125–130), *De Vanitate Mundi* [Dünyanın kibri üzerine] ve *Soliloquium de Arrha Animae*. Hugh'un eserleri *Patrologia Latina*'nın (1854) 175-177. ciltleri olarak yayımlandı. Onun psikolojisi üzerine bkz. Ostler (1906). Barbara Hannah, *Soliloquium de Arrha Animae*'de Hugh'un kendi ruhuyla yaptığı konuşma üzerine bir makale yazmıştır (Hannah, 1981).

Ama şunu unutmamalıyız ki cisimlerin kimyasal oluşumu Orta Çağ'da büyük bir bilmeceydi, büyük karanlık bir bilmece. Bu şeyler hakkında hiçbir bilgi yoktu, dolayısıyla iç dünyalarını onlara yansıtıyorlardı. Aynısı bizim için de geçerli. Birini anlamazsak, ona her türden niteliği aynı şekilde yükleriz ve onun hakkında çok şey varsayarız, oysa aslında tam olarak bizim içimizde olanı yansıtmaktayızdır. Onun hakkında kendi merceğimizden gördüklerimizden başka bir şey söyleyemeyiz ve biz insanlar bunu düpedüz utanmadan yapıyoruz. Kavramlarla yakınlaşmaya çalışıyoruz, ama kendi gizemimizi maddenin bir gizemi haline getiriyoruz. Aynı şey Orta Çağ'da da oldu. Yavaş yavaş insanlar biraz daha bilinçli hale geldi, ama yeterince değil. Sonra bilim çağı geldi ve bu gelişmeler tamamen durdu. Doğu'da bu gerçekleşmedi. Orada çok eski zamanlardan beri var olan bu fikirlerin ve çabaların benzer bir şekilde gelişmesi mümkündü: Tamamen dışsal şeylere bir yoğunlaşma ile kesintiye uğratılmamışlardı. Çok erken zamanlarda Hint metinlerinde *tapas* kavramını buluruz, yani ısı, kor kavramını.[107] Odağın meyve veren tesirini ifade etmek için kullanılır, dolayısıyla "yaratıcı ısı" olarak tercüme edilir. *Rigveda*'da şu söylenir: *Tapas* dünyayı taşıyan şeyler arasındadır.[108] Dünya doğruluk, büyüklük, güç, *rita* aracılığıyla yani doğru eylem yasasıyla, *tapas*, *brahman* ve kurban aracılığıyla taşınır.

107 *Tapas*, Sanskritçe "ısı", "şevk", "parıltı/köz": Ruhani güç veya arınma elde etmek için yapılan çileci bir Hinduizm uygulamasıdır. Vedalarda *tapas* esas olarak, Prajâpati'nin dünyayı çilecilik yoluyla yarattığına ilişkin yaratılış mitinin bir parçası olarak tanıtılırken, daha sonraki Hinduizm'de yogik pratiğin temel bir parçası haline gelir. *Yoga Sûtralar*, onu beş *niyama*dan biri olarak kabul eder, yogik öz disiplinin hareketleridir. Sûtra 3.43'e göre *tapas*, bedenin ve duyuların mükemmelleşmesine götürür. Yorumcuların belirttiği gibi, Patañjali'nin *tapas* hakkındaki olumlu değerlendirmesi, diğer yoga metinleriyle çelişir (Feuerstein, 1997, ss. 304-305).

108 Jung'un *tapas* kavramına ilişkin anlayışı, büyük ölçüde Jakob Wilhelm Hauer'in *Die Anfänge der Yogapraxis im alten Indien* (1921) adlı çalışmasındaki argümanlarını takip eder. Hauer hakkında, bkz. not 116. *Vedalar*'da *tapas* hakkında daha fazla tartışma için, bkz. Blair (1961) ve Kaelber (1976).

Rigveda'dan bir ilahi şöyle söyler:[109]

> Kabukta gizlenmiş olan,
> Ateşli azapların gücünden doğmuştu.
> Bundan ilk sevgi yükseldi,
> Bilginin Filizi olarak,
> Bilge kişi varoluşun köklerini varolmayışta buldu,
> Kalbin atışını inceleyerek.

Goethe de aynısını söyler:

> Yanlış bir izi takip ediyorsun;
> Düşünme ki ciddi değiliz;
> Doğanın çekirdeği
> İnsanların kalbinde değil mi?[110]

Rigveda'dan alınan bu dizeler, dünyanın varoluşunun aslında psişik bir işleyiş olduğunu öne sürer. Şunu anlamamızı isterlerdi: Bu insani nitelikler sürekli ısı üretmektedir; ve dünyayı yaratan bu kordur. Bizim düşünme biçimimizde dünyayı yaratan bu değildir, ama Hintliye göre dünya tam da budur: yani, bilinç. Bu nedenle şunu söyleyebilmektedir: İçsel olarak yaratılan figürler dünyadır, bir yanılsamadır; ve bu anlamda, *mâyâ* kavramı benzer bir anlayışa davet eder. *Tapas* kavramının rol oynadığı başka bir pasaj dünyanın yaratıcısı mitinde, Prajâpati'de geçer. Başlangıçta, o yalnızdı. Onun haricinde hiçlik vardı:

> Prajâpati, varlıklar yaratmayı ve kendini çoğaltmayı arzuluyordu. (Sonuç olarak) azla yetindi. Onları bitirince, bu

109 109 *Rigveda*, Kitap 10, CXXIX: 3-4. Jung'da, Paul Deussen'in (1894) Almanca çevirisinin bir kopyası vardı. Jung ayrıca *Dönüşüm Sembolleri* eserinde aynı pasajı (Deussen'in tercümesinden) aktardı (Jung, 1912), §§ 243–245. Orada Jung, sopaların sürtünmesi yoluyla ateş üretimini cinsel birleşmeye bağladı. Bu yorum Gopi Krishna tarafından Kundalini enerjisinin üretiminin yanlış okunması olarak eleştirildi (Krishna, 1988, s. 67). Bkz. Shamdasani (1996), s. XIX.

110 Johann Wolfgang von Goethe: "Ultimatum," *Poetische Werke*, cilt. 1 (Berlin: 1960), s. 556-557. *Dönüşüm Sembolleri*'nde (1912), § 599, Jung Rigveda'dan gelen pasajı Goethe'nin şiiriyle zaten ilişkilendirmişti.

> dünyaları yarattı, yani, yeryüzünü/toprağı, havayı ve gökyüzünü/cenneti. Onları ısıttı (tasarrufa gidip zihninin ışığıyla); üç ışık üretildi: topraktan Agni, havadan Vayu ve gökten Aditya. Onları tekrar ısıttı ve bunun sonucunda üç Veda üretildi.[111]

Bunun anlamı: *Commutatio*da[112] "kendi ısısıyla kendi kendini ısıttı"[113] demek. "Kendi kendine kuluçkaya yattı."[114] Yoganın gelişimine temel olan teknik konsantrasyon alıştırmaları için kullanılan kelimedir bu.

Psikolojide kullandığımız bu tekniğin Doğu Yogası ile olan benzerliği gözden kaçırılmamalıdır. Batı tekniği, Doğu'nun bu konuda söylediklerine kıyasla acınacak durumdadır. Her halükârda, Doğu'nun yarattığı zengin literatürle kendi kendini aşmasıyla değil sadece, ayrıca, geliştirdiği sıradışı yöntemlerle Batı ile arasında temel düzeyde farklılıklar vardır. Bugün uygulanan ve birçok yüzyıllar boyunca uygulanmış olan haliyle yoga, bir sistemdir. Batı tekniği bir sistem değil, basit bir işleyiştir. Doğu'da bu teknik bir sistemdir. Bir kural olarak, değerlendirilecek veya üzerine meditasyon yapılacak nesne belirtilir; ve bu, rüyada veya bilinçte doğal bir şekilde doğan aktif hayal etme (*imagination*) türünden değildir. Doğu'da *guru*, yani lider, öğrenciye (*tschela*) üzerine meditasyon yapacağı şey hakkında belli bir talimat verir. Guru ve öğrenci alışılmadık tuhaflıklar değildir orada. Doğuda mütevazı bir eğitim almış herkesin kendisine bu tekniği öğreten

111 Aitareya Brâhmanam 5.32 (1863), s. 253 (Deussen, 1894), s. 183; bkz. 181, 183, 187–188, 189, 200, 205. Jung bu pasajı Deussen'den (1894), s. 181, *Dönüşüm Sembolleri*'nde (Jung, 1912, § 596) alıntılar.

112 Latince, değişim veya mutasyon.

113 Deussen (1894), s. 182: Jung, *Dönüşüm Sembolleri*'nde (1912) Deussen'in çevirisine atıfta bulunur: "Tuhaf *tapas* kavramı, Deussen'e göre, 'kendini kendi sıcaklığıyla ısıttı; kuluçkaya yattığı, yumurtadan çıktığı ısıyla kendi kendini ısıttı', olarak çevrilmelidir. Burada yumurtadan çıkaran ve yumurtadan çıkan iki değil, bir ve aynı varlıktır." ["Der sonderbare Begriff des Tapas ist nach Deussen zu übersetzen als: 'er erhitzte sich in Erhitzung' mit dem Sinne: 'er brütete Bebrütung,' wobei Brütendes und Bebrütung nicht zwei, sondern ein und dasselbe Wesen sind."] [Jung, 1912, § 597].

114 Deussen (1894), s. 182; ayrıca 109. nota bakınız.

bir gurusu vardır. Eski zamanlardan beri bu böyledir, lider nitelikleri hiçbir üniversite tarafından onaylanmayan birinin uyguladığı bir eğitim şeklidir.

Bu, genel hatlarıyla yoga öğretisidir. Yoga öğretimine genel bir bakış sunan klasik metin, MÖ ikinci yüzyıldan kalma bir çalışmadır: Gramerci Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sı.[115] İçinde birçok iyi fikir bulunan son derece derin bir kitaptır; tercüme edilmesi inanılmaz zordur, çünkü yoganın sırlarını son derece veciz bir dille sunar: toplam 195 öğreti için dört metin.

Uygulamanın amacı, *samâdhi*nin, yani kendinden geçmenin, esrimenin, temaşanın ve aynı zamanda zapt etmenin teşvik edilmesidir. Hauer bunu ayrıca katlanmış olanın katlarını açmak olarak da tercüme eder.[116] İçe dönüş olarak çevirmek de mümkün. Bunun ardından, yoga uygulaması *klesha*ların azaltılmasını amaçlar.[117] Bu terimle bilinçdışındaki içgüdü-

115 *Yoga Sûtra*'yı yazan Patañjali, bazen Panini'nin dilbilgisi kitabı *Astadhyayi* üzerine bir yorum olan *Mahâbhâshya*'nın (Sanskritçe büyük tefsirin) yazarı olarak anılır. Bu, MÖ ikinci yüzyılda yazıldığı için Jung, *Yoga Sûtra*'yı yaklaşık olarak aynı zamana tarihlendirir. Ancak, Patañjali'nin Mahâbhâshya'nın da yazarı olduğu tartışmalıdır. Son araştırmalar Yoga Sûtra'yı MS 325 ile 425 arasına tarihlendiriyor. Bakınız Maas (2006), s. xix; ayrıca giriş s. 1.

116 Jakob Wilhelm Hauer (1881–1962), Alman Hindolog ve Sanskritçe uzmanı, Tübingen Üniversitesi'nde profesör, Alman İnanç Hareketi'nin [Deutsche Glaubensbewegung] kurucusu; amacı Cermen ve İskandinav geleneklerine sıkı sıkıya bağlı belirli bir Cermen inancını kurmaktı. 1932'de Hauer, Zürih Psikoloji Kulübü'nde Kundalini Yoga üzerine bir seminer düzenlemeye davet edildi (3-8 Ekim). Jung, aynı yılın sonraki dört haftasında Hauer'in dersleri hakkında yorum yaptı (Jung, 1932). Hauer'in Nazilere olan güçlü desteğine rağmen, Jung ve Hauer bir süre mesleki sınırlar içinde ilişkide kaldılar, fakat sonraki iş birliği projelerini Jung sürdürmek istemedi. (Jung ve Hauer arasındaki yazışmalar için Philemon Serisinin bir parçası olarak, Giovanni Sorge editörlüğünde yayımlanacak olan esere bakınız). Jung'un bu derste atıfta bulunduğu Patanjali'nin Yoga Ṣûtraları'nın Hauer çevirileri 1931'de Yoga dergisinde yayımlandı (Hauer, 1931). Metin, *Der Yoga als Heilweg*'de (1932) yeniden basıldı. Jung'un kitaplığında her ikisinin de kopyaları vardı. Hauer'in kitapları arasında Anfänge der Yoga Praxis im alten Indien (1921), *Eine indo-arische Metaphysik des Kampfes und der Tat* (1934) ve Alman İnanç Hareketi üzerine *Deutsche Gottschau. Grundzüge eines deutschen Glaubens* (1934a) yer alır. Hauer hakkında bkz. Poewe (2006).

117 *Klesha*, Sanskritçe, "sıkıntı" veya "ıstırap" anlamına gelir. "Önceki nesilden psikologların dürtü dedikleriyle karşılaştırılabilecek bu faktörler, koşullu va-

sel unsurlar anlaşılır, bunların aslında bastırılması veya en azından azaltılması gerekir. Yoganın amacı bu bilinçdışı etkilere hâkim olmaktır; yoga, yani boyunduruk (*yoke*) buradan gelir; insan ruhunun kontrol edilemez güçleri, bizlerin bunu yapma biçimimizden farklı bir şekilde, boyunduruk altına alınır. Biz bazı duyguları içe atarız veya bastırırız sadece. Fark şudur: Onlar, bastırdıkları zaman ne yapmakta olduklarını bilirler. Biz bastırdığımız zaman, içerik kaybolur ama bu bastırmadan dolayı nevrotik semptomlar görülür sonra. Kişi, haz vermeyen bir şeyden dikkatini çevirir. Sadece bireyin yaşamında değil politikada da cereyan eden histerik bir mekanizmadır bu. *Yoga Sûtra*'da şu söylenir: Bencilik, cehalet, bağlanma, isteksizlik ve ölüm korkusu seni zayıflatır.[118] Cehalet (*avidyâ*) tüm diğer musibetlerin veya *klesha*ların zeminidir.

roluş (*samsâra*) ile iç içe geçmiş ve aşkınsal Kendilik'ten habersiz sıradan birey için bilişsel ve motivasyonel çerçeveyi oluşturur." (Feuerstein, 1997, s. 156). Patañjali'ye göre, kriya-yoga *klesha*ların zayıflamasını amaçlar.

118 *Yoga Sûtra* 2.3'te Patañjali beş *klesha*yı listeler: cehalet (*ávidyâ*), bencilik (*asmitâ*), bağlanma (*râga*), tiksinti/nefret (*dvesha*) ve ölüm korkusu (*abhinivesha*).

2. DERS[119]

4 KASIM 1938

Bir önceki ders, Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sını değerlendirdik. Size birtakım tanıtıcı fikirler sundum. Patañjali'nin yoga üzerine kitabı konunun klasik kitabıdır.

Bunu bilmiyor olabilirsiniz, ama yoga temel olarak bir felsefedir.[120] Avrupa'da onun hakkında konuştuğumuz zaman yarı-akrobatik bir şey hayal ederiz her zaman: Yarı çıplak bir adam bacakları çapraz şekilde bir kaide üzerinde oturmaktadır; fiziksel olarak kendilerini dikkat çekici şekilde bükebilen insanlar. Hindistan'ın her köşesinde, panayırlarda veya kutsal mekânlarda bunu hep görürsünüz. Alışılmışın son derece dışındaki halleriyle dikkat çeken insanlar. Uzun saçlar, inanılmaz kirli, pislik içinde, yarı çıplak; Kâlî'ye[121] kendini ada-

119 Notlar, LSM, RS ve ES'ye ait.

120 Bu aynı zamanda Surendranath Dasgupta'nın *Yoga as Philosophy and Religion* (1924) adlı kitabında öne sürdüğü argümandır. Jung, 1938'in başında Kalküta'da Dasgupta ile tanıştı ve onu ETH'deki öğrencilerine bir konferans vermesi için davet etti.

121 Kâlî, ayrıca Kâlikâ; Hindu zaman, değişim ve yıkım tanrıçası. Kâlî, Şiva'nın eşi Şakti'nin nazik tezahürü olan Parvati'nin şiddetli ve hiddetli yönüdür. İblis Raktabija'yı vücudundan kan emerek yok ettiği söylenir. İblisin kanından sarhoş olunca, katlettiklerinin cesetlerinin üzerinde dans eder, o sırada Şiva'nın vücuduna basar. Eşinin öfkesini, kana susamışlığını fark edince onu hemen terk eder. Kana bulanmış Kâlî'nin Şiva'nın bedeni üzerinde durduğu an, tanrıçanın iyi bilinen ikonografik bir temsilidir. Ona tapanlar için Kâlî, Brahman'ın en yüksek hakikatidir. Kâlî, ölüm ve ceset yakma ile ilişkilendirildiği için, müritleri vücutlarını ceset yakılan alanların beyaz külüyle kaplar. Jung 1937/38'de Hindistan'dayken, Kâlî'nin tapınaklarının onun üzerinde muazzam bir duygusal etkisi oldu. Seyahat arkadaşı Fowler McCormick (bkz. n. 27) şunları kaydetti: " "Hemen hemen her Hindu şehrinde çok sayıda olan Kâlî mabetlerinden geçerken, hayvan kurban edildiğine dair deliller gördük:

mış olanlarsa küle ve kana bulaşmış, bir yerde hareketsiz sadece oturmaktadırlar. Biri dimdik kolunu uzatmaktadır, daha akrobatik bir diğeri başka bir şeyi dimdik tutmaktadır. Bu, duygu uyarmanın halk arasındaki en düşük biçimidir ve eğitimli Hintliler tarafından asla ciddiye alınmaz.

Yoga aslında Hindistan'ın en eski pratik felsefesidir; tüm felsefenin, psikolojinin, teolojinin, vb. anasıdır. Yoga yapmıyorsanız orada bir filozof olamazsınız. Yoga, tüm ruhani gelişimin temelidir. Psikolojik bir yöntemdir, ve size yoga hakkında konuşmak istememin nedeni budur, çünkü soy hattı bu kadar saygın bir şey asla hafife alınmamalı. Üstelik 380 milyonluk bir ulusun kutsal pratiğinden bahsediyoruz. Tüm Doğu kültürlerinin, sadece Hindistan'ın değil ayrıca Çin'in ve Japonya'nın kurucu temelidir.

Yoga Sûtra ile bağlantılı olarak, geçen ders size bu pratiğin *klesha*ların üstesinden gelmeye, onları hafifletmeye yaradığını söylemiştim. *Klesha*, zorlanımlı dürtüler olarak tercüme edilebilir: İçgüdüsel bir tepi, veya kaçamadığınız bir mekanizma; insanın maruz kaldığı şeyler; daha spesifik olarak insanın ve dünyanın varlığı konusundaki cehalet olarak anlaşılır. *Klesha*, ilk olarak (1) cehalettir (*ávidyâ*). Bilinçdışıyla karıştırmayın, bununla hiçbir ilgisi yoktur; daha ziyade, sebepleri ve kimliklerini bilmemektir söz konusu olan.

Sonra gelen *klesha*lar şunlardır:

(2) bencilik (*asmitâ*): benmerkezcilik, belli bir öznelcilik, 'Ben'e bağlanma;

(3) duyusal nesnelere bağlanma (*râga*);[122]

Yerler pislik içindeydi - yerde kurumuş kan ve her tarafta bir sürü kırmızı betelnut kalıntısı vardı; kırmızı rengi yıkıcılıkla ilişkilendirilmişti. O sıralarda Jung Kalküta'da kırmızı rengin vurgulandığı bir dizi rüya görmeye başladı. Çok geçmeden dizanteri Dr. Jung'u yendi ve onu Kalküta'daki İngiliz hastanesine götürmek zorunda kaldım.... Kâlî'nin yıkıcılığına ilişkin bu izlenimin daha kalıcı bir etkisi ise duygularının temelinde yaşanan bir değişiklikti: Kötülük olumsuz bir şey değil, olumlu bir şeydi... Hindistan'daki bu deneyimin etkisi, bence, Jung'un sonraki yıllarında çok büyük oldu."

122 Genellikle, *râga* bağlanma anlamına gelir, ancak duyusallık olarak da yorumlanabilir.

(4) nefret (*devsha*);

(5) yaşama bağlanma anlamında yaşamak zorlantısı; yani hepimizin çok iyi bildiği şu yaşam kaygısı. Bir yerde kara bir bulut belirirse, medeni dünyanın yarısını bir titreme alır.[123]

Cehalet tüm diğer *klesha*ların zeminidir. Cehalet olmasaydı, diğerlerinin bir etkisi olmazdı. Cehalet baş düşmandır. Bu nedenle, yoganın amacı farkındalık, içgörü ve anlamaktır.

Cehalet, yanlış bir algıyla geçicilikte kalıcılık görmektir; saf olmayanda saflık, acıda haz, bir kendiliğin olmadığı yerde özsel bir kendilik görmektir. [*YS* 2.5, s. 45][124]

Bu anlayışa göre, cehalet şuna dayanır: Kişi, ebedi-olmayan bir şeyi ebedi olarak, acıyı haz olarak, ve Kendilik-olmayan'ı Kendilik olarak almaktadır. Peki nedir bu? Bu basitçe insanın duyular dünyasına, veya bizim gerçekliğimize dolanıp kalmasıdır; bu dünyayı mutlak gerçeklik sanırız, oysa Doğu'da bu sadece yanılsamadır. Bizde ise bu sadece bir dünya değil, edimselliktir. Doğu'daki insanlar için bu dünya bizim için olduğu kadar gerçek değildir. Onlar yaşama bizim kadar bağlanmış değiller, bizim gibi kaygıları yok, onlar için çok daha doğal. Bu nedenle, bizim yaşamayı başaramayacağımız bir sürü şey yaşanabilir. Her şeyin bu kadar muhafazakâr kalmasının sebebi de budur. En nihayetinde her şey sadece bir yanılsamaysa bu kadar gelişmeye ve değişmeye ne gerek var? Biz bunu eleştiririz, ama bunun üzerine birazcık düşünürsek, o kadar değişimin o kadar çabaya gerçekten

123 ES'nin yorumu: "Burada C.G. dünya savaşının yaklaşmakta olduğu Eylül ayının son günlerini kastediyor." 24 Eylül 1938'de Hitler, Çek hükümetinin Sudetenland'ı 28 Eylül saat 14:00'e kadar teslim etmesini, aksi takdirde Alman birliklerinin burayı zorla almasını talep ettiği Godesberg Memorandumu'nu yayımladı. Nazi Almanyası'na Sudetenland'daki Alman yerleşimlerini ilhak etme iznini veren 30 Eylül 1938 (29 Eylül tarihli) Münih anlaşmasıyla son anda savaştan kaçınıldı.

124 Jung, Patanjali'nin Paul Deussen (1908) tarafından yapılan Almanca çevirisini aktarıyor; aşağıda YSD olarak kısaltılmıştır. İngilizce çevirisi Barbara Stoler Miller'a (1996) aittir. Yoga Sûtralardan yapılan alıntılara daha sonra YS olarak atıfta bulunulur, ardından kitap numarası, aforizma ve Miller'in çevirisindeki sayfa numarası gelir.

değip değmediğini sorarken buluruz kendimizi. Biz, daha büyük gemiler inşa etmeyi biliyoruz. Bir zamanlar olduğu kadar sıklıkta batmazlar. Ama olur da batarlarsa aniden binlerce insanın tek bir darbede ölümü olacaktır bu, oysa eskisi gibi kalsaydı, bir gemi kazasında diyelim 150 civarı insan hayatını kaybedecekti. Harika toplarımız var ve savaşlar gerçekten görece daha seyrek, ama bir savaş olduğunda, tüm savaşları sona erdirecek bir savaş olabilir.

Kimyasal maddeler en inanılmaz icatlar için kullanılıyorlar. Ama eğer en nihai işlevleri insanları öldürmekse, bu yenilikler ne işe yararlar? Yüksek karmaşıklıkta bir bomba bir donanım şaheseridir, ama kafamıza bırakılmak içinse kuşkusuz bambudan bir barakada yaşamayı tercih ederdiniz; orada başınıza bir maymun hindistancevizi atabilir en kötü. Ne de olsa, bu, hava bombası gibi başka bir tür cevizden daha az rahatsız edici olacaktır. Bu sefil ilerlemenin, bırakın daha iyi bir şeye, herhangi iyi bir şeye yol açıp açmadığı sorgulanabilir. Bu cehalet o halde şeyler hakkında düşünmeyi başaramamaktır; sonuç olarak, bir farkındalık başarısızlığıdır; öyle ki ebedi-olmayan ebediymiş gibi, saf-olmayan safmış gibi alınmaktadır. Uzun vadede zevkli bulduğumuz bir şey, acı bir sona ve hayal kırıklığına yol açtığı için ıstırapla dolu bir şey haline gelir. Hindistan'da, Kendilik nihai anlamdır, en yüksek iyidir. Burada ise bizi Kendimize yaklaştıran şeyleri değil Kendimizden uzaklaştıranları en yüksek iyi olarak değerlendiriyoruz.

Bu *klesha*lar (ve en çok da cehalet) yoga yaparak elenmelidir; yani meditasyon denen şey aracılığıyla: çünkü meditasyon yoluyla sebepler ve sonuçlar neyseler o şekilde açıkça fark edilebilirler, ve böylece, dünyaya bağlanmanın anlamının ne olduğu açığa çıkarılabilir. Bu farkındalığın sonucunda, dünyaya ve hayata zorlanımlı bağlanma yatıştırılır. Zorlanımların üstesinden gelmek bu nedenle kendini dizginleme olarak da betimlenmektedir.[125]

125 "Gesamtzügelung", Hauer tarafından kullanılan bir terimdir. Bakınız not 127.

*Klesha*lar *karma*dır[126]: önemi yüksek bir kavram. Hayata kendimizle birlikte getirdiğimiz mizacımızı betimler; bu mizaç nedeniyle belli bir anlamı, belli bir şekilde yaşarız. Tüm yaşam yazgımız bu *karma*ya bağlıdır. Daha önceki yaşamların, özellikle de bir önceki yaşamın sonuçlarının bir toplamıdır. Orada ne yaşadıysam yeni yaşamıma benimle birlikte getiririm. Bizim "Ben" dediğimiz, bir yanılsamadır ve ölümle birlikte sonlanır. Ama *karma* kalır; yaşamın sonuçlarının bu kompleksi (*complex*) yeniden doğar ve yeni bir varoluşa taşınır. Budizm bu şekilde açıklamaktadır. Budizm'in amacı *karma*ya artık bir son vermektir. Bunun yolu ise şu veya bu şekilde hareket etmemin belli nedenlerden kaynaklandığını fark etmektir. Ve bu farkındalık sayesinde beni tekrar tekrar yeni bir varoluşa mecbur bırakan *karma*mdan özgürleşmek için bunu yapmayı bırakabilirim. *Klesha*lar aracılığıyla külfetli bir karma meydana gelir. Ama yoga yoluyla bu *klesha*ları yatıştırmam mümkündür, öyle ki sonunda artık bir etkileri kalmaz ve böylece beni yaşamaya mecbur bırakan *karma*yı kendim için yaratmamış olurum.

Kalbin kusursuz disipliniyle, kişi kendi düşüncesinin tam bilincine sahip olur.

[*YS* 3.4, s. 67][127]

126 *Karman* [ayrıca *karma*], "eylem/edim/faaliyet" için kullanılan Sanskritçe kelime; bu mekanizma sayesinde koşullu varoluş, yeniden doğuş döngüsü aracılığıyla kendisini devam ettirir. "İyi ve kötü işler aracılığıyla canlıların çömleği üretilir; vücuttan karma ortaya çıkar. Bu [daire] bir su çarkı gibi döner. Su çarkı öküzlerden güç alarak aşağı yukarı hareket ederken, benzer şekilde, psişe de karmadan güç alarak yaşam ve ölümden geçer" (Gheranda-Samhitâ, 1.6-1.7). Karma hakkında, bkz. Feuerstein (1997), ss. 149-150.

127 ES burada şu notu düşmüş: ""Zapt etme, meditasyon ve temaşa yoluyla tam bir dizginleme gerçekleşir." Tam disiplin ("Allzucht") yerine tam dizginleme ("Gesamtzugelung"), Jung'un bir karşılaştırma olarak Hauer'in çevirisine başvurduğunun bir göstergesidir: "Yoga'nın yukarıda bahsedilen kollarının üçlülüğü birlikte tam bir dizginleme oluşturur" (YSH, 3.4, s. 105). Miller, *samyama*yı "mükemmel disiplin" olarak çevirir ve onu "*dhâranâ*, *dhyâna* ve *samâdhi*nin bütünleşik disiplini olarak tanımlar; samyama, temaşa nesnesi üzerinde tam kontrol kazanma disiplinidir" [YS, s. 97].

Patañjali, konsantrasyon/yoğunlaşma (*dhâranâ*[128]) dediğinde *cittam*ın[129] (yani sıradan bilincin) spesifik bir yerde zapt edilmesini anlar; başka bir deyişle, meditasyon (*dhyâna*) aracılığıyla konsantrasyon, yani zapt etme halindeyken gözlemlediklerim aracılığıyla ve sonra meditatif bilinç (*samâdhi*) aracılığıyla konsantre olma: yani, içedönüş, yani, tüm ilgimi bu noktaya odaklama. Bu şekilde tam olarak kendini dizginleyerek, işte bu şekilde, konsantre olarak, *kleshaların* dizginlerini elimde tutabilirim; öyle ki, sonuç olarak, *kleshalar* artık otomatik olarak işlemez ve şu veya bu dünyevi ilgi nedeniyle kendimi kaybetmeme neden olamaz.

Kısaca, yoga yönteminin amacı budur. Çok yakın zamanlara kadar her eğitimli Hintli bunu uyguluyordu. Üst sınıftan her Hintlinin ona bu yöntemi öğreten bir gurusu vardır. Eğer bu yöntemi uygulamamışsa, kimse rahip, filozof, veya psikolog olamaz. Hiç kimse sessiz bir köşeye oturup birkaç ciltlik süreli yayın asla okumazdı. Bu kişinin kendi bedeniyle ilgilidir. Farklı seviyeleri ve pratikleri vardır; mesela Râja Yoga veya Hatha Yoga.[130] Bunun üzerine bir yorum yapmak istemiyorum; Hintlilerin meselesi bu. Bu yöntemden gerçekten faydalanabilmiş bir Avrupalı ile hiç karşılaşmadım. Brunton'un kitabını[131]

---

128 *Dhâranâ*, Sanskritçe "konsantrasyon" için kullanılan kelimedir; dhri'den ("tutmak", "muhafaza etmek") gelir; ayrıca *samâdhâna* ("aklını başına toplamışlık") olarak da geçer.

129 *Citta*, Sanskritçe "zihin" veya "bilinç" için söylenir; cit ("bilinçli olmak") kelimesinden gelir. Patañjali'ye göre Yoga, "düşüncenin dönüşünü durdurmayı" amaçlar [YS 1.2, s. 32]; böylece daha yüksek bir farkındalık durumuna ulaşmak amaçlanır.

130 "Klasik Yoga" olarak anılan, "kraliyet Yogası" anlamına gelen Râja Yoga, Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sına dayanmaktadır. Râja Yoga'nın meditatif ve yüksek ruhani pratiğini, Hatha Yoga'nın daha fiziksel yönelimli Tantrik pratiğiyle karşılaştırma girişimleri, on birinci yüzyıla kadar izlenebilir. Yirminci yüzyılda, Batılı teosofik yorumlar, Hatha Yoga'yı Batılı uygulayıcılar için uygun olmayan daha düşük bir form olarak reddetmek için bu karşıtlığı sıklıkla kullandı. Râja Yoga hakkında bkz. Vivekananda (1896).

131 Paul Brunton (1898–1981), 1930'ların başında Hindistan'a giden İngiliz filozof ve mistik. Meher Baba, Kancheepuram'dan Sri Shankaracharya ve Batı'ya tanıttığı Sri Ramana Maharshi (1879–1950) ile Yoga çalıştı. Ayrıca, Tirumalai Krishnamacharya'yı destekleyerek modern Yoga'nın gelişiminde önemli bir rol oynayan Mysore maharajası Sri Krishna Raja Wadiyar IV ile arkadaştı.

veya *Bengal Lancer*'ın yazarını okuyun.[132] Bu sonuncusu, beyaz bir adamın yoga alıştırmalarıyla ilgili deneyimlerini tazeleyici bir açıklıkla betimlemiştir.

> Geçmişin ve geleceğin bilgisi, düşüncenin üç dönüşümünün tam bir disiplininden gelir. [YS 3.16, s. 64]

Demek ki Hint Yogasının sonuçlarının ve etkilerinin tam ortasındayız. Nasıl olur da biri sırf bazı alıştırmalar yaptı diye geçmişte olan her şeyi bilebilir ki? Bu bize tamamen bir batıl inanç gibi gelir. Ama öte yandan birçok Avrupalı da bu muhteşem farkındalığı kazanmak umuduyla Hint Yogasını yapmayı dener. Ve sonra, neyin farkına vardıklarını gördüğü zaman, en nihayetinde bu farkındalığa sahip olmayı arzulamaz. Baştan aşağı hiçbir çekici yanı yoktur.

Yoga daha da fazlasını vaat eder:

> ... tüm yaratıkların çıkardıkları seslerin bilgisi, aralarındaki ayrımların mükemmel bir disiplininden gelir. [*YS* 3.17, s.64]

Bizim için bu elbette tamamen saçmalık. Hayvanların bize söyleyecek yeni bir şeyleri olup olmadığından şüpheliyiz. Biz çok daha fazla -veya sadece- bilge insanların bildirdikleriyle ilgileniriz. Peki ya koca köpek Rolf?[133] Onun söyleyecek neyi var? Ve evet, ne anlama gelebilir ki? Antik mitolojilerde hayvanların kahramanlara her türlü şeyi söylediklerini ve kuşların sesini anlayabildiklerini biliyoruz, mesela (Siegfried).[134]

Jung'un Yoga üzerine ETH konferansı sırasında, Brunton'ın yayımlanmış eserlerinden bazıları şunlardı: *A Search in Secret India* (1934), *The Secret Path* (1935), *A Hermit in Himalayas* (1936), *The Quest of the Overself* (1937) ve *Indian Philosophy and Modern Culture* (1939). Daha sonraki kitaplarının bazıları ise şunlardır: *Hidden Teaching Beyond Yoga* (1941) ve *Spiritual Crisis of Man* (1952). Brunton ve Hindistan üzerine bakınız Cahn Fung (2004).

132 Francis Yeats-Brown, *The Lives of a Bengal Lancer* 'ın (1930) yazarıdır, ayrıca *Yoga Explained*'ı (1937) yazmıştır.

133 *Mein Hund Rolf* [Köpeğim Rolf] 1919'da yayımlanan ve sayma ve heceleme yapabilen Airedale teriyeri Rolf'un olağanüstü yeteneğini anlatan bir kitaptır (Moekel, 1919).

134 Richard Wagner'in Siegfried operasının ikinci perdesinde kahraman, dev ejderhaya dönüşen Fafner'ı öldürür. Dilindeki ejderha kanı sayesinde Siegfried kuşların şarkılarını anlamaya başlar. Kuşlar ona hazinelerden Nibelungların

Bunlar peri masallarında ancak olabilir gibi görünür bize ve eğitimli Hintlilerin bunlarda nasıl bir şey bulabildiklerine anlam veremeyiz.

Daha da ileri gidelim:

> ...kişi geçmiş yaşamların bilgisine sahip olur. [*YS* 3.18, s. 64]

Pâli kanonunu okursanız, orada Buda'nın geçmişteki yüz bin doğumunu hatırlayabildiğini ve şunu veya bunu ne zaman yaptığını hatırlayabildiğini söyleyen yerler bulursunuz. Bunlar batıl inançlı Avrupalılar için inanılmaz derecede çekici mucizelerdir. Başına öyle olağanüstü şeyler gelir ki, Avrupalı bunları mucizeler olarak görür. Bu hikâyeler kesinlikle keyif verir, ama pek inandırıcı da gelmez.

Biraz daha ileri:

> Bilişsel süreci doğrudan algılayarak, başkalarının düşüncelerinin bilgisine sahip olursun. [YS 3.19, s. 64]

Demek ki başkalarının zihnine öylesine etkili şekilde girebiliyor ki onların en mahrem düşüncelerini okuyabiliyor. Buda insanların düşüncelerini bilir. Yani başka birinin ne düşündüğünü bilir. Böyle bir şey yapabilmek çok işimize gelirdi.

Biraz daha:

> Bedenin biçiminin mükemmel disipliniyle kişi görünmez hale gelebilir: bedeninin algılama gücünü felce uğratarak ve gözlerden gelen ışığın temasını engelleyerek. [YS 3.21, s. 66]

Burada görünmez bir bedene sahip olmanın çocuksu fantezisine kaptırıyoruz kendimizi. Öyle olsa ne güzel olurdu. Çocukların en sevdiği fantezilerden. Gerçek olabilseydi harika olurdu. H.G. Wells kendini görünmez yapabilen birinin başına gelenleri ve bunun ne yazık ki nasıl ortaya çıktığını anlatır.[135]

---

yüzüğünü ve Tarnhelm'i almasını öğütler, böylece Brünhilde yolunu bulabilecektir.

135 İngiliz yazar H(erbert) G(eorge) Wells (1866–1946), *The Invisible Man* [Görünmez Adam] (1897) adlı romanında, görünmez olmayı başaran, ancak nihayetinde süreci tersine çeviremeyen bir bilim insanının başına gelenleri anlatır. Jung, kitaplığında Wells'in çok sayıda kurgusal ve kurgu dışı kitabını

Biraz daha:

> Bir hayvanın, örneğin bir filin belli bir gücünün mükemmel disipliniyle kişi o güce sahip olur. [YS 3.24, s. 66]

Benzer şekilde şaşırtıcı bir dizi başka harikalardan örnekler bulunabilir. Ramakrishna tarikatının dolaştırdığı böyle bir sürü metin var. Sri Ramakrishna[136] (Sri "yüce", "büyük",

---

bulundursa da, Görünmez Adam'ın bir kopyası yoktur. Wells, 1924 yazında Jung'la tanıştığında, kolektif zihin veya bilinçdışı hakkındaki farklı teorilerini tartışma fırsatı buldular (Draper, 1987, s. 437). 1942'de Jung biyografisini yazan Vincent Brome ile yaptığı bir röportajda Wells, toplantı hakkında şunları söyler: "Buna pek alışamadım… Hepimizin şu ya da bu şekilde temas halinde olduğumuzu söylediği şu Kolektif İnsan. Bana şüpheli bir şekilde Tanrı gibi geldi. Bu kelimeyi neden bu kadar sık saptırdığını hiç anlamadım. Ve Anima ile ilgili şu şeylere bak. Her zaman içimde çıkmaya çalışan güzel bir genç kız olduğunu biliyordum!" (Brome, 1978, s. 201). Brome, Jung'la ilk kez 1938'de Uluslararası Psikoterapi Tıp Derneği'nin Oxford kongresinde tanıştığında, Jung, Wells'in rasyonel bilimciliğine karşı hissettiği yabancılıktan bahsetti (Brome, 1978, s. 14). Wells, 25 Eylül 1937 tarihli bir mektupta kendisine teşekkür eden Jung'a *Anatomy of Frustration*'ın bir kopyasını gönderdi (Wells, 1998, cilt 4, s. 170'te yayımlandı).

136 Ramakrishna (1836-1886), ayrıca Ramakrishna Paramahamsa, Hintli mistik. Ramkrishno Pôromôhongśo ismiyle fakir bir ortodoks Bengal Brahman ailesine doğdu. Dakshineswar Kâlî Tapınağı'nda tanrıça Kâlî'ye adadı kendini ve orada bir rahip oldu. Ramakrishna, çocukluk günlerinden itibaren mistik deneyimler yaşadı ve hayatı boyunca aralarında eşi Sarada Devi ve Swami Vivekananda'nın da bulunduğu birçok takipçisi oldu. Tanrı arayışı Hinduizm ile sınırlı değildi, Hristiyanlık ve İslam gibi diğer dinler üzerine de çokça düşündü. Herhangi bir ruhani yol için nihai hedefin Tanrı'yı idrak etmek olduğunu savundu. Ramakrishna Math olarak bilinen kardeşlik örgütü aracılığıyla düşünce mirası yaşadı. Kendisi deneyimlerini ve öğretilerini yazmamış olsa da, müridi Mahendranâth Gupta, Ramakrishna'nın konuşmalarını not etti ve onları M. takma adı altında yayımladı. *Sri Râmakrishna Kathâmrita* [Ramakrishna'nın Müjdesi] 1897 ve 1932 arasında kopya edilen beş ciltten oluşur. Swami Nikhilânanda tarafından yapılan ilk tam İngilizce çeviri 1942'de yayımlandı (Gupta, 1942). Çevirmen takdim bölümünde, ABD başkanının kızı Joseph Campbell ve Margaret Woodrow Wilson'a yardımları için minnettarlığını dile getirir. Jung'un Küsnacht'taki kütüphanesinde Ramakrishna ile ilgili şu kitaplar vardı: *Life of Sri Ramakrishna. Compiled from various authentic sources* (1925); *Teachings of Sri Ramakrishna* (1934); *Worte des Ramakrishna* (Pelet, 1930) ve Romain Rolland'ın *La vie de Ramakrishna* [Ramakrishna'nın Yaşamı] (1929) adlı kitabı.

hatta "kutsal kişi" anlamlarına gelir); Romain Rolland'dan[137] veya Annie Besant'tan[138] onu tanıyor olabilirsiniz. Bengal'de tarikatın merkezinin bulunduğu büyük bir manastır var.[139] Tarikat'a Amerika da para sağlıyor ve yoga hakkında çeşitli metinler Avrupa'ya dağıtılıyor. Burada, Avrupa'da, bazıları oldukça önemli takipçilere sahip sayısız misyoner var. Amerika'da bu takipçilerin üç tapınağı var. Hindu-Budist dini hizmetlerle Hinduistik senkretizm. Bu peygamberlerden biri olan Vivekananda[140] diğer şeylerin yanı sıra, uygulayıcıların güzel

137 Fransız yazar ve Nobel ödüllü Romain Rolland (1866–1944) *La vie de Ramakrishna* [Ramakrishna'nın hayatı] (1929) ve *La vie de Vivekananda* [Vivekananda'nın hayatı] (1930) adlı kitapları yazdı. Jung'un kitaplığında her iki eserin de kopyaları vardı. Rolland, Sigmund Freud'un bir arkadaşıydı. Yazışmaları 1923'ten 1936'ya kadar sürdü (Vermorel, 1993). Freud'un *The Future of an Illusion*'ı (1927) yayımlamasından sonra Rolland, Freud'a herhangi bir dini deneyimin temelindeki "okyanus hissi" kavramını tanıtan bir mektup yazdı. Freud, bir sonraki kitabı *Civilization and its Discontents* (1930) adlı kitabını, ismini açıklamadığı bir arkadaşı tarafından öne sürülen bu kavramın tartışılması ve eleştirisiyle açtı. Daha sonraki bir baskıda Freud, arkadaşının kimliğini açıkladı ve Rolland'ın Ramakrishna ve Vivekananda hakkındaki kitaplarına atıfta bulundu. Orada Rolland, Ramakrishna'nın mistik durumda yaşadığı birlik ve sonsuzluk deneyimi ile sonra yaptığı Hindu yorumu arasında ayrım yaptı.

138 Annie Besant (1847–1933), Annie Woods ismiyle Londra'da doğmuş kadın hakları savunucusu, sosyalist reformist, sonraki yıllarda teosofik hareketin önde gelen üyesi. Hindistan'ın bağımsızlığı için kampanya yürütmek üzere Hindistan'a yerleşmiştir. Dünya-öğretmeni olduğuna inandığı Jiddu Krishnamurti'yi evlat edinir ve büyütür. Bhagavad Gita'yı (1896) tercüme etti ve diğerleri arasında, *The Three Paths to the Union with God* [Tanrı ile Birliğe Giden Üç Yol] (1987) ve *An Introduction to Yoga* [Yoga'ya Giriş] (1908) gibi yoga üzerine kitaplar yazdı.

139 Belûr Math veya Belur Mutt; Ramakrishna Paramahamsa'nın önde gelen öğrencisi Swami Vivekananda tarafından kuruldu. Hooghly Nehri'nin batı kıyısında, Belûr, Batı Bengal'de yer almaktadır. Tapınak 14 Ocak 1938'de kutsandı. Jung oradaydı ve "Excerpta" (s. 14) kitapçıklarının yedinci cildinde töreni şöyle betimler: "14-15 Ocak'ta Sri Rama Krishna tapınağının kutsanması Kalküta yakınlarındaki Belur Mutt'ta gerçekleşti. Kutsama amacıyla, yeni tapınağın doğu tarafında Vedik ritüele göre bir kutsama çardağı dikildi [faxsimile in Shamdasani, 2012, s. 178]

140 Narendranath Datta doğumlu Swami Vivekananda (1863–1902), Ramakrishna'nın (bkz. not 136) en önde gelen öğrencisiydi. Merkezi Belûr Math'da olan, önce Ramakrishna Math sonra Ramakrishna Mission adıyla bilinen kardeşlik birliğini kurdu (bkz. not 139). Vivekananda, Hindistan'da Hinduizm'in ye-

görüneceğini, doğru kelimeleri bulacağını vb. söylüyor. Yoganın muhteşem gücü hakkında her zaman böyle utanmaz reklamlarla karşılaşabilirsiniz. Aynı şeyi bu eski metin için söylemek istemiyorum. Çünkü yoganın etkilerine dair söylenen bu naif şeyler aslında sembolik beyanlardır ve yogayı gerçekten bilen insanlar bunun tamamen farkındadır. Ama kendilerine şunu söylerler: Bir şeyleri ifade etmenin bu tür yollarına izin verelim. İnsanlar için iyidir. Bu şekilde baştan çıkarılacaklar ve böylece *karma*larını sonuna kadar yaşayacaklar.

Hintliler bizimki gibi bir ahlaka sahip değiller. Tapınaklarını en korkunç müstehcenliklerle süslerlerdi. Sadece Black Pagoda'yı[141] düşünmeniz yeterli. Korkunç cinsel sapıklıklar. Neden böyle korkunç temsiller? Bunlar hâlâ ruhtan mı bahsediyorlar? Cevap şöyle yankılanacaktır: Evet, elbette; insanların bunlarla ne kadar büyülendiğini görüyorsunuz. İnsanlar kafalarını zaten bir şekilde sahip oldukları erotik fantezilerle doldururlar. Haklılar, o zaman, üstatlar şöyle düşünür: İnsanlar sadece karmalarını yaşıyorlar ve daha sonraki bir varoluşta yavaş yavaş ruhani olmak için gelişecekler. Evet, bu noktada tenlerini yaşıyorlar; daha sonra, bir sonraki varoluşta,

---

niden canlanmasında ve Batı'da Vedânta ve Yoga felsefesinin tanıtılmasında çok önemli bir rol oynadı. 1893'te Chicago'daki Dünya Din Parlamentosu'nda Hinduizmi temsil etti. 1893-1897 ve 1899-1902 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da yaptığı iki konferans gezisi onu Batılı bilim insanları ve sanatçılarla temasa geçirdi ve William James, Leo Tolstoy, Aldous Huxley ve Romain Rolland (bkz. not 137) gibi isimlerin saygısını kazandı. Vivekananda'nın Yoga anlayışı, Vedânta'nın dualist-olmayan felsefesini takip eder. Rolland'ın biyografik Vivekananda kitabının yanında (1930) Jung, kütüphanesinde Vivekanada tarafından yazılan veya Vivekanada ile ilgili kitapların kopyalarını da bulunduruyordu: *Essentials of Hinduism* (1937), *Gespräche auf den tausend Inselns* (1944), *Inspired Talks: My Master and other Writings* (1934), *Jnâna-Yoga* (1899; Jung'un kopyası: 1937), *Raja-Yoga* (1896; Jung'un kopyası: 1937), *Ramakrishna, mein Meister* (1943).

141 Odisha'daki (Bengal) Konark Güneş Tapınağı, Kara Pagoda olarak da anılır. On üçüncü yüzyılda dev bir savaş arabası şeklinde inşa edilmiştir. Tapınakta çok sayıda cinsel sahne temsili vardır ve Avrupalı ziyaretçilerin şok olduğu söylenir. Lowell Thomas, "Hindu Tapınaklarının hem en güzeli hem en müstehceni" olarak nitelendirir (Thomas, 1930, s. 330). Jung, 13 Ocak 1938'de tapınağı ziyaret etti. "Excerpta" adlı not defterinde (cilt 7, s. 20) tapınağın bir betimlemesini yapar [Shamdasani'de (2012), s. 82].

ruhsal olarak daha yüksek bir hayat yaşayabilirler. Aksi takdirde, bir kez bile tadına bakmadan ölüm tanrısı Rhama tarafından yutulup ölmeleri gerekir. Bu kaba saba temsillerin mantığı budur.

Bu metinler için de aynı şekilde düşünebilirsiniz. Sonuç olarak, büyük faydalar vaat edilir – gizli hazineler, havalanıp uçmalar, tanrılara kadar yükselmeler. Tabii ki utanmaz bir pazarlama şekli, aptalları baştan çıkarmak için. Belli ki kıt akıllılar için tasarlanmış. Ama bu onların *karma*sı. Bu yoldan geçerek mükemmelliğe ulaşıyorlar. Bu nokta üzerine düşünmeye davet ediyorum sizi.

> Yoga pratiği üzerine:
> Her şeyden önce (1.) o *Yama*dır.[142] Bu, ahlaki olarak kendini kontrol edebilmedir, etik tutum almadır. Kastedilen belli bir ahlakilik değil, fakat bir *ethos*tur. Bunları hep karıştırıyoruz. Sonra (2.) *Niyama* [143] gelir. Bu, özellikle bencilik içindeki bireylere uygulanır.
> Yoga ayrıca (3.) dışsal pratiklerle, *Asana*larla[144] (postürler/duruşlar) uygulanır. Örneğin, Budist rahibin ceylan derisi üzerindeki geleneksel lotus pozisyonu bunlardan biridir. Vücut duruşu Budizm'de çok önemli bir rol oynar. Ayrıca, *mudra* adı verilen işaret dili vardır. Buda heykellerinde bu *mudraları* görebilirsiniz; ya da Güney Hindistan'daki *kathakali*lerde: Bu gösterilerde klasik Hint oyunları iki aktör tarafından, sadece el kullanımıyla, tasvir edilir. Aktörler metnin anlamını bu şekilde, ellerini kullanarak, yorumlarlar. Yukarı doğru bir el hareketi bir düşüncenin yükselmekte olduğu anlamına gelir kabaca.

142 Yama ("kısıtlamalar/dizginlemeler"), Patañjali'ye göre yoganın sekiz kolundan (*asthanga*) ilkidir. *Yoga-Sûtra* (2.30) beş yama listeler: zarar vermeme (*ahimsâ*), doğruluk (*satya*), çalmama (*asteya*), iffet (*brahmacarya*) ve açgözlü olmama (*aparigraha*).

143 *Niyama* ("gözlemler"), *asthanga*'nın ("sekiz katlı yol") ikinci koludur. *Yoga Sûtra* 2.32'de Patañjali, beş uygulama arasında ayrım yapar: saflık (*shauca*), hoşnutluk (*samthosha*), çilecilik (*tapas*), çalışma (*svâdhyâya*) ve Tanrı'ya bağlılık (*îshvara-pranidhâna*).

144 Patañjali'nin sekiz katlı yoluna göre *prana-yama*, *asana*lardan önce gelir.

Bazen bir düşüncenin yükselişi çalınan davullarla duyurulur. Bu el hareketleri *mudra*larda basmakalıplaştırılmıştır. Hintliler için doğru oturma pozisyonu temel önemdedir, çünkü bedenini en yüksek seviyede tutması gerekir.

(4.) *Prana-yama* da bedeni bu dizginleme yollarından biri olarak geçer. Nefes sanatıdır. Bu, esas olarak bilincinde olmadığımız nefesin ritmine dayalıdır. Gerçekten nefes alamayan birçok insan var aramızda. Hatta bir kitap var: *Das Hohelied vom Atem* [Nefesin Şarkılarının Şarkısı].[145] Bir Alman yazmıştır.[146] İnsanlar genel olarak daha iyi nefes alabilselerdi, nefes alma güçlüğü çeken bu kadar çok insan görülmezdi. Basitçe, yukarıdan çok az nefes alırsınız, bu nedenle oksijen eksikliği oluşur ve iç çekersiniz sık sık. Sonra bir spazm gerçekleşir; akciğerler yeterince havalanmadığı için vereme bile yol açabilir. Yani çok geniş kapsamlı sağlık sorunları meydana gelebilir. Aynısı elbette Hindistan için de geçerli, tam da bu nedenle nefesi hızlandırarak, yavaşlatarak veya durdurarak nefes ritminin bilincine varmak için alıştırmalar yapılır. Bu antrenman doğal olarak yıllar alır.

145 Johannes Ludwig Schmitt, *Das Hohelied vom Atem* (Augsburg: Dom Verlag, 1927). Jung'un Küsnacht kütüphanesinde bir kopyası vardı.

146 Johannes Ludwig Schmitt (1896–1963), Alman tıp doktoru, sağ kanat politikacı, Münih'teki Schmitt Clinic'in kurucusu ve nefes masajının mucidi. Rudolf Hess'in kişisel bir arkadaşı ve doktoru olmasına rağmen, Schmitt, Schwarze Cephesi'nin bir üyesi olarak (Otto Strasser'in Hitler'e karşı NSDAP içindeki radikal anti-kapitalist muhalif hareketi) 1933'te zulüm gördü ve ölüme mahkûm edildi. Daha sonra affedildi, Hess'in tutuklanmasından sonra tekrar gözaltına alındı ve Sachsenhausen'deki toplama kampına gönderildi. Orada *Atemheilkunst* (1956) adlı kitabını yazdı. Daha önceki çalışmaları *Atem und Charakter* (1926), *Das Hohelied vom Atem* (1927) ve *Atem, Haltung,* Bewegung (1927) ile birlikte, nefes masajının terapötik yönteminin temelini oluşturdu.

Ve (5) *Pratyâhara*[147] veya duyuların geri çekilmesi. Kastedilen şudur: Kişi, konsantre olarak, her ilgisini, nesnelere her bağlılığını, merakını, bakma zorlanımını bir kenara koyar. Kendi deneyimimizden bildiğimiz bir şey: Bir yere doğru kendi yolunuzdayken, biri kötü bir şaka yapar, ve duymamış olsanız bile çılgınca gülmeye başlarsınız. Bu konuda yapabilecek bir şeyiniz yoktur. Veya biri gökyüzüne bakarsa, etrafındakiler de bunu yapar. Tüm görsel veya işitsel duyumların peşinden koşmak –bu pratik sayesinde bundan kurtulursunuz. Çünkü bunlar *klesha*lardır.

Sonra (6) *dhâranâ*,[148] yani konsantrasyon, (7) *dhyâna*, yani meditasyon, ve (8) *samâdhi*, yani, aydınlanma.

Bunlar yoganın sekiz koludur.[149] Elbette, tamamen aynı olmasalar da, Buda'nın sekiz aşamalı yolu ile bağlantısız değiller.[150] Kısacası, zamanı geldikçe eğitimli her Hintlinin deneyimlediği alıştırmalardır bunlar. Tüm ruhani gelişimin temellerini oluştururlar. Görüyorsunuz ya, böyle alıştırmalarda kişi bir bütün olarak alınır, bizde olduğu gibi tek boyutlu şekilde, sadece zihin olarak değil. Yani bizler sadece bazı konularda uzmanız, ama geri kalan şeyler eğitilmeden kalır. Tam da bu nedenle bir Hintliye baktığınızda bir Avrupalıya göre çok daha fazla kendini yetiştirmiş görünür. Tüm taraflarını geliştirmiştir, tüm davranışlarını bir düzene koymuştur. Fakat Avrupalı böyle değildir: bir tarafta, muazzam bir entelektüalizm; diğer tarafta, muazzam bir ketlenmişlik. Örneğin bir İngiliz kibarı, dışarıdan son derece kendinin bilincindedir, bir tıp uzmanı, veya mühendis, veya kim bilir

147 *Pratyâhâra*, "geri çekilme", *asthanga*nın ("sekiz katlı yol") beşinci kolu : "Her duyu organı nesneleriyle temasını kestiğinde, duyuların geri çekilmesi düşüncenin içsel biçimine tekabül eder. Böylece, duyuların tam kontrolü elde edilir." [YS 2.54–55, s. 59].

148 Bakınız not 128.

149 Bu nedenle Patañjali'nin yogası, *Astha-anga-yoga* yani sekiz kollu yoga olarak adlandırılır. Bu, Pattabhi Jois'in öğretileriyle bağlantılı modern Asthanga Yoga uygulamasıyla karıştırılmamalıdır.

150 Sekiz Katlı Yüce Yol (*aryâstângamârga*), Buddha'daki Dört Yüce Gerçek'in dördüncüsüdür ve ıstırabın kesilmesine götürür. Şunlardan oluşur: (1) doğru görüş, (2) doğru niyet, (3) doğru konuşma, (4) doğru eylem, (5) doğru geçim kaynağı, (6) doğru çaba, (7) doğru dikkat ve (8) doğru konsantrasyon.

ne, ama başka her bakımdan bir sıfır. Belki de bir bomba uzmanı. Kıtada durum daha da vahim; İngiliz kibarı en azından bunu göstermiyor, hâlâ çokça kibar.

Şimdi, gelişmiş bir yoganın doğası hakkında bir kavrayış vermek istiyorum size; yani Budizm içinde nasıl gelişti ve tamamen felsefi Hinduistik yogadan taşıdığı izler neler? Bu konuda, belki de yerini saptaması zor bazı metinleri dikkate almamız gerek; çünkü yoga hakkındaki klasik kitaplar bundan bahsetmez. *Yoga Sûtra* ile belki o kadar değil, ama anlaşılması zor ve üzerine çok yorum yapılmamış. Sonraki metinler hakkında çok az şey duyacaksınız çünkü bunlar, yalnızca uzmanların şu veya bu dergide ele aldığı, ancak sıradan ölümlü için gün ışığına çıkmayan bir tür sembolizme ev sahipliği yapıyorlar.

Bu amaçla Sanskritçe'de bile günümüze ulaşmamış bir metin seçtim. MS 424'te Sanskritçe'den Çince'ye çevrildi, çünkü o sırada Mahâyâna Budizmi Çin'e göç etti. İngilizce bir çevirisi *The Sacred books of the East*'in (SBE) 49. cildinde bulunabilir.[151] Bu sûtranın başlığı *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* şeklindedir.[152] Buda Amitâyus[153]bir Bodhisattva'dır.[154] Çok uzun yaşamış, krallığını dünyanın Batı yakasına kurmuş Buda'dır o, ve kitap şu: *The Book of the Meditation about the Amitâbha.* [Amitâbha Hakkında Meditasyon Kitabı].

Metin, babasını, kralı esir alan bir veliaht prensin hikâyesiyle başlar. Prensin istediği, krala tahtı yasaklamak ve açlıktan ölmesi için onu öylece bırakmaktır; ama annesi, kraliçe,

151 Cilt 49 (1894) *Sacred Books of the East* (bkz. not 54) ana Budist Mahâyâna Metinlerini içerir: (1) *Asvaghosha'nın Buddha-karita'sı*, çeviren E.B. Cowlell, (2) *The Larger Sukhâvatî-vyûha*; *The Smaller Sukhâvatî-vyûha*; *Vagrakkhedika*; *The Larger Pragñâ-pâramitâ-hridaya-sûtra*; *The Smaller Pragñâ-pâramitâ-ridaya-sûtra*, tümü Max Müller tarafından çevrilmiştir; ve (3) *Amitâyur-dhyâna-sûtra*, çeviren J. Takakusu.

152 *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*, J. Takakusu tarafından çevrildi. *Buddhist Mahâyâna Texts* içinde, çevirenler: E.B. Cowell, Max Müller ve J. Takakusu, SBE XLIX (1894), ss. 159–202.

153 Buddha Amitâyus (sonsuz yaşam), Buddha Amitâbha'nın (sonsuz ışık) diğer adıdır.

154 Bakınız not 158.

kralı ziyaretlerinde onu besleyebilmek için kendi vücuduna bal, un ve yağ sürer. Üzerine taktığı çelenklere üzüm suyu gizler. Sonuç olarak metinden çıkan kıssadan hisse şudur: "Kabul edildiğin zaman çelenklerle, sık örülmüş çiçek halkalarıyla taçlandırılacaksın."[155]

155 155 ES'nin Açıklaması: *Buddha Amitâbhas. Tibetean Book of Death*, ss. 71 ve 73.

3. DERS[156]

11 KASIM 1938

Gelecek cuma görüşemeyeceğiz. İsviçreli olduğum için ulusal bir komisyonun üyesiyim, toplantılarına katılmam gerekiyor, ne yazık ki bir dahaki hafta burada olamayacağım.[157]

Geçen sefer *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* hakkında konuşmaya başladık. Doğu'da yoga içindeki meditasyonun özel bir yöneliminin olduğunu zaten söylemiştim. Size bu konular hakkında çokça konuşmak istiyorum, çünkü Doğu'nun bu bakımdan ne yaptığına dair bir bakışınız olduğunda, belki de, Batı'da, paralel bir şekilde, neler olduğunu anlamak sizin için daha kolay olacaktır. Bizim için tamamen bilinçdışı olan birçok şey Doğu'da bilinç seviyesindedir. Doğu bu şeylere bizim hayal edemeyeceğimiz kadar, ya da belki sadece hayal edebileceğimiz kadar değer verir. Bu tür şeylerle karşılaştığımızda,

156 Notlar LSM, RS, ES tarafından alınmıştır. Jung, *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* üzerine verdiği derslerde, SBE'de İngilizce olarak yayımlanan *sûtra*nın muhtemelen kendisine ait olan daktiloyla yazılmış bir çevirisini kullanmıştır. Bu belge JA'da bulunuyordu. *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'nın Almanca alıntıları bu çeviriye dayanır ve JDN [=Jung'un ders notları (Jung ders notları)] olarak belirtilmiştir.

157 Jung, İsviçre Psikiyatri Derneği Psikoterapi Komisyonu'nun [Kommission für Psychotherapie der Schweizerischen Gesellschaft für Psychiatrie] 18 Kasım saat 16:00'da Hôpital Nestlé'nin oditoryumunda üçüncü psikoterapi toplantısını düzenlediği Lozan'daydı. Konu "Bağımlıların Psikoterapisi"ydi ['Psychotherapie der Süchtigen']. Konuşmacılar Ernst Gabriel (Viyana) ve komisyon başkanı Oscar Louis Forel (Prangins) idi. Komisyonun amacı, psikoterapötik yöntemin İsviçre psikiyatrisinde daha fazla önem kazanabileceği yolları bulmaktı. Üyeleri, diğerleri arasında Gustav Bally (1893–66), Hans Biäsch (1901–1975), Ludwig Binswanger (1881–1966), Oscar Louis Forel (1891–1982) ve Fritz Morgenthaler (1919-1984) gibi farklı psikoterapötik okulların temsilcilerinden oluşuyordu.

bizde tuhaf hislere neden olur; ve biri bunun hakkında konuşursa, sözünü ettiğim örneklerin anormal insanlardan kaynaklandığı düşünülür çoğunlukla. Ama, durum şu ki, bunlar daha ziyade sağlıklı insanlardan gelir, ama biz buna hiç alışık olmadığımız için önyargıyla yaklaşırız.

Bu Doğu metinleri, kendiliğinden oluşan bir sürecin, binlerce yıl boyunca nasıl yavaş yavaş bir teknik haline geldiğini gösteriyor: Bizim burada uzun zamandır unuttuğumuz ya da hiç bilmediğimiz bir süreçtir bu. Çünkü biz Doğu'ya benzer bir şekilde düşünme kapasitesine ulaşmadan, bu yolu tamamen imkânsız kılan bir entelektüel gelişim yoluna çoktan girilmişti bile.

Bu metinlerde Batı'da da karşılaşacağımız bazı semboller göreceğiz, ancak Doğu'da her şey en ince ayrıntısına kadar işlenmiştir. Doğudaki sembollerde karşılaştığımız şeyleri Batı metinlerinde de görebiliriz, ancak yine de Doğu'daki mükemmellik derecesinden çok uzaktırlar. Batı'nın ürettikleri, Doğu'daki zengin ayrıntılara kıyasla belirgin şekilde cılızdır.

Hakkında konuşacağımız metin, Mahâyâna Budizminden[158] bir risale veya öğretim kılavuzudur. Bu kadim metnin Sanskritçe hali elimizde yok; MS 424'ta yapılan Çince çevirisi sayesinde ona ulaşabiliyoruz.[159]

Babasına isyan eden ve ölünceye dek onu aç bırakmak isteyen bir veliaht prensin hikâyesiyle başlar.[160] Fakat kralın karısı ve veliaht prensin annesi vücuduna un, bal ve yağ sü-

158 Sanskritçe "Büyük Araç" anlamına gelen Mahâyâna, Budizmin Theravâda ve Varjajâna ile birlikte ana kollarından biridir. Mahâyâna terimi, duyumsayan tüm varlıklar için ıstıraptan evrensel bir kurtuluş olanağını ifade eder. Bodhisattvalara olan inanç ve hayranlık, Mahâyâna-Budizm'in önemli parçasıdır. Bodhisattva, mutlak mükemmellik ve diğerkâmlık fikrini temsil eder, çünkü onun için diğer canlı varlıkları aydınlanmaya ve Nirvana'ya yönlendirmek kendi nihai kurtuluşundan daha önemlidir.

159 Bakınız "tanıtma" bölümü.

160 Metnin psikanalitik oidipal okuması için, Heisaku Kosawa'nın Viyana'da Freud ile çalışırken geliştirdiği Ajase kompleksi kavramına bakabilirsiniz. Kosawa (1935). Kosawa ve Ajase kompleksi için bkz. Heise (1990), Kitayama (1991) ve Muramoto (2011).

rerek ve çiçekten çelenklerinin içinde üzüm suyu taşıyarak yaşlı kralı gizli bir şekilde besler. Dışardan bakanlar için kral mucizevi bir şekilde beslenmektedir. Lakin saray muhafızları durumun farkına varırlar ve babasını öldürmek isteyen veliaht prensi bilgilendirirler. Yakalanan kral, bedbaht bir şekilde Mahâmaudgalyâyana'ya feryat eder. İsim, Buda'nın erken dönem öğrencilerinden biri olan Moggallâna'nın yanlış bir transkripsiyonudur.[161] Tıpkı Hristiyanlıkta olduğu gibi bu takipçilerin hepsi aziz haline gelmiştir. Buda'nın güçlerine sahiptirler, çünkü mükemmelliğe ulaşmışlardır. Fil kuvvetine veya daha önce bahsettiğim çeşitli olağanüstü yeteneklere sahiptirler, ve bir şekilde öteki tarafta, Nirvana'da var olmaktadırlar.

Moggallâna, bir şahin veya kartal gibi uçarak derhal bir ruh halinde krala ulaşır ve onunla sekiz öğretiyi, sekiz katlı yolun yüce öğretilerini paylaşır. Kralın yanına bu şekilde her gün gelir. Bu sekiz öğreti Budizmin temellerinden biridir. Kökenlerine bakarsak: Metnin anlamının anlaşılır olması için ayrıntılara girmem gerekiyor. Bu nedenle, ünlü Pâli uzmanı Rhys David'in[162] çevirisinden bir bölüm okuyalım. *Sacred Books of the East*'ta (SBE) on birinci cilt, s. 146; burada Buda'nın otantik bir konuşması o zamanın üslubuna göre süslenerek aktarılır:[163]

> Kutsanmış Olan'a, Kutsal Olan'a, Tamamen Aydınlanmış Olan'a Hürmetle.

161 Fark, Jung'un sandığı gibi hatalı bir transkripsiyon söz konusu değildir. Aslında, Moggallâna, Sanskritçe Mahâmaudgalyâyana'nın Pâli adıdır. Shâriputra'nın yanında, Mahâmaudgalyâyana, Buddha'nın en önde gelen iki öğrencisinden biriydi.

162 Thomas William Rhys Davids (1843-1922), İngiliz Pâli uzmanı. Britanya Seylanında (bugün: Sri Lanka) bir kamu hizmeti kariyerinden sonra, uzman bir Pâli dilbilimcisi oldu. Manchester Üniversitesi'nde karşılaştırmalı din kürsüsüne atanmadan önce Londra Üniversitesi'nde dersler verdi.

163 *Dhamma-Kakka-P pavattana Sutta* [Doğruluk Krallığının Temeli], SBE XI, ss. 146–159. Bkz. Jung'un 23 Şubat 1940 tarihli konferansı (JMP, cilt 7).

"1. Duyduklarım şöyle. Kutsanmış Olan, bir keresinde Benares'te, Migadâya adı verilen inzivagahta kalıyordu. Ve Kutsanmış Kişi orada beş Bhikku'ya hitap etti, [164]...

Bunlar sefil bir yaşam süren, dilencilik kâseleriyle sessizce sokaklarda dolaşan, gözleri çökmüş dilencilerdir. Sessizce bir evin önünde dururlar, sadaka beklerler. Bir şey bağışlanırsa, o zaman iyi, bağışlanmazsa sessizce devam ederler. Genellikle insanlar kâselerini pirinçle doldurur. *Bhikkhu*'nun teşekkür etmesine izin verilmez.

... ve onlara şöyle dedi:

2. "Ey Bhikkhular, dünyadan vazgeçmiş birinin[165] kaçınması gereken iki aşırı uç vardır –bir tarafta, çekiciliği tutkulara ve özellikle şehvete bağlı olan şeylerin alışkanlık haline getirilmesi– alçak ve pagan[166] (tatmin aramanın) değersiz, kârsız ve yalnızca dünyevi görüşlülere uygun bir yolu. Ve diğer tarafta, acı verici, değersiz ve kârsız olan çilecilik (veya kendini aşağılama) alışkanlığı."

3. "Orta bir yol vardır, Ey Bhikkhular, bu aşırı uçlardan kaçınmanızı sağlayacak, Tathâgata'nın[167] keşfettiği bir yol..."

Buda'nın, bugün bile en bilinen unvanıdır bu. Tathâgata, Tâtha, yani "böyle" ve gata, yani "gider" kelimelerinden oluşur ve anlamı "kendini bu yolda yürütmek"tir. O bir örnektir. Hep "mükemmel kişi" diye çevrilir, ama kastedilen bu değildir.

"... – gözleri açan ve anlayış bahşeden; iç huzuruna, daha yüksek bilgeliğe, tam aydınlanmaya, Nirvâna'ya götüren bir yol!"

4. "Nedir bu orta yol, Ey Bhikkhular, iki aşırı uçtan da kaçınan, Tathâgata'nın keşfettiği yol –gözleri açan, anlayış

164 SBE'deki yorum: "Bunlar, 'Budist Doğum Öyküleri'nde anlatıldığı gibi, kıtlık dönemlerinde Bodisat üzerinde bekleyen beş dilencidir." ss. 88, 89.

165 SBE Yorumu: "Pabbagito, ilerlemiş kişi, dünyevi şeylerden vazgeçmiş kişi, bir 'dindar'."

166 SBE yorumu: "Gamına, bizdeki 'pagan' kelimesine karşılık gelir."

167 SBE yorumu: "Tathâgata, Buddha'nın bir lakabıdır. Buddhaghosa, *Samangala Vilâsini*'de bu ismi şu şekilde yorumlar: Daha önceki Buddhaların tümü gibi, önceki yeniden doğumlarında aynı eğitimden geçtikten sonra, aynı amaçlar için dünyaya gelmiştir; ve o geldiğinde, tüm eylemleri onlarınkiyle örtüşüyordu. 'Bu iki aşırı uçtan kaçınmak' belki de Tathâgata'ya atıf yapmaktadır, ancak ben yukarıdaki yorumu tercih ederim."

bahşeden, "iç huzura, daha yüksek bilgeliğe, tam aydınlanmaya, Nirvâna'ya" götüren yol? Sahiden! Sekiz katlı o yüce yoldur bu, yani

Doğru görüşler;

Doğru niyetler;

Doğru konuşma;

Doğru davranış;

Doğru kazanç;

Doğru çaba;

Doğru dikkat;

ve Doğru temaşa."

"Bu, Ey Bhikkhular, Tathâgata'nın keşfettiği, aşırı iki uçtan kaçınan orta yoldur –gözleri açan ve anlayış bahşeden, iç huzura, daha yüksek bilgeliğe, tam aydınlanmaya, Nirvâna'ya götüren yol!"[168]

Moggallâna'nın krala getirip öğrettiği klasik öğretiler bunlardır. Budist öğretinin ilkelerinde ilk öğretilenlerdir. Şimdi, veliaht prens bu şeyleri duyduğunda annesini öldürmek ister, ama bakanları bunu desteklemez, özellikle Jivâ -yaşayan kişi- adındaki bilge doktoru ona karşı çıkar. Prensi kınar ve prens bundan oldukça etkilenir. Tıpkı babasına yaptığı gibi, öldürmek yerine annesini gizli bir sarayda hapseder. Anne de Buda'ya yakarır ve Buda benzer şekilde ona Moggallâna'yı ve Ananda'yı gönderir. Bu ikisi, Buda'nın kendisiyle birlikte kraliçenin gözlerinin önünde belirir. Yeniden doğuşu için birini seçmesini isteyerek on dünya gösterir ona. Ufukta sekiz dünya vardır; dokuzuncu ve onuncu dünyalar en yüksek noktada ve en düşük noktadadır (*nadir*).[169] Prensin annesi, Buda'nın ebedi yaşam ülkesi olan Batı krallığı Amitâbha'yı seçer. Sonra da ona meditasyon ve yoga öğretilir ki kendini Amitâbha diyarına aktarabilsin.[170] Tüm eğitici tanıtımlardan sonra:[171]

168 *Dhamma-Kakka-Ppavattana Sutta*, SBE, cilt. XI, ss. 146–148

169 169 Nadir kelimesi, "karşıt" anlamındaki Arapça "nazir"den gelir ve belli bir bölgeden alçak kısma işaret eder; en yüksek noktanın tam tersi doğrultudur.

170 Jung'un Yoga ve Budizm arasındaki ilişkiye dair görüşleri için "tanıtma" bölümüne bakınız.

171 Burada *sûtra*nın ikinci kısmı başlıyor.

> Sen ve ayrıca diğer tüm varlıklar bunu tek amaçları haline getirmeli: yoğunlaşmış düşünceyle batı diyarının bir algısını elde etmek. [s. 169]
>
> Böylece, Amitâbha krallığını temsil eden bir zihinsel imge oluşturulmalı.
>
> Bu algının nasıl oluşturulacağını soracaksın. Bunu şimdi açıklayacağım. Tüm varlıklar, eğer doğuştan kör değillerse, hep beraber görüş yetisine sahiptirler ve hepsi batan güneşi görür. Gerektiği gibi oturup batı yönüne bakmalı ve düşünceni güneşe yakın bir meditasyona hazırlamalısın; çünkü (düşüncenin) özel uygulamasıyla sarsılmaz bir algıya sahip olmak için zihnini (onun üzerine) sıkıca sabitlemelisin ve (özellikle) batmak üzereyken, ve asılı bir davul gibi göründüğünde ona gözünü dik.
>
> ...
>
> Güneşi böyle gördükten sonra, gözlerin ister kapalı ister açık olsun, (o imgenin) berrak ve sabit kalmasına izin ver; –güneşin algılanması, Birinci Meditasyon, işte budur. [ss. 169–170]

Görüyorsunuz, yazar, meditasyonun ne olduğunu okurun bildiğini varsayıyor. Batı Avrupalı'nın böyle bir eğitimi yok, biz meditasyonla yetiştirilmiyoruz ve burada bizim meditasyon diye yaptığımız şey genellikle onun komik bir taklidi.

> Sonra su algısını oluşturmalısın; berrak ve temiz suya bak ve bu imgenin de (daha sonra) berrak ve sabit kalmasına izin ver; düşüncenin dağılmasına ve kaybolmasına asla izin verme.
>
> Suyu bu şekilde gördüğünde, buz algısını oluşturmalısın. Buzun parıldadığını ve şeffaf olduğunu gördüğünde, lapis lazuli taşının görünümünü hayal etmelisin.
>
> Bu yapıldıktan sonra, lapis lazuliden oluşan şeffaf ve hem içi hem de dışı parlayan zemini göreceksin. Bu lapis lazuli zemininin altında yedi mücevher, elmas ve diğerleriyle birlikte zemini destekleyen altın bir sancak görülecektir.[172] [s. 170]

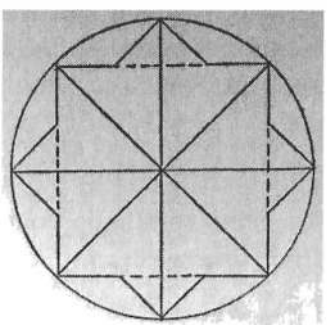
172 SBE çevirmeninin yorumu, s. 170: "Zemini destekleyen veya yukarı kaldıran bir sancak fikri oldukça garip, ancak bunu tercüme etmenin başka bir yolu yok."

Dikkat çekici bir mefhum. Güneşe, ufuktaki görüş alanına gözünü dikmek; bunu hayal edebiliyoruz. Zemine gözünü dikmek, bu da tamam. Ama şimdi hayal gücü, bilinçli görüş alanını terk ediyor; bilinçdışının âlemine iniyor: kişinin göremeyeceği zeminin altına. Orada altın sancağı görmeli. Tabii ki onu hemen görmez, aksine büyük bir çabayla, konsantrasyon yoluyla onun bir görüntüsünü oluşturur.

Elbette buna –kişinin kendi kendine bir görüm oluşturabileceğine– biz inanmak istemeyiz; çünkü eğitimimiz yok. Ancak Doğu insanları, eğitimleri sayesinde, bizde olmayan bir görselleştirme yetisi kazanırlar. Böyle bir imgeyi hayal etmek için çaba göstermezdik biz. Elbette istisnalar vardır. Katolik kilisesinin alıştırmaları (*exercitia*) muhtemelen benzer bir şeyi doğurabilir.[173] Kendini tamamen buna adayabilen herkes bunu yapabilir, fakat sıradan bir ölümlü değil.

> Zeminin altında görülmesi gereken, açılmamış bir sancaktır: Pusulanın sekiz noktasına kadar uzanır ve böylece (zeminin) sekiz köşesi mükemmel bir şekilde doldurulur. [s. 170]

Görsel şöyle olsa gerek:

Bu, zeminin altına yayılmış sancaktır. Sekiz noktada açılır:

> Sekiz bölgenin her yanı yüz mücevherden oluşur, her mücevherde bin ışın vardır ve her ışın seksen dört bin renge sahiptir, bunlar lapis lazuli zemine yansıdığında bin milyon güneş gibi görünür ve hepsini tek tek görmek zordur. [s. 170]

173 Jung'un 1939 Yaz Dönemi ve 1939/40 Kış Dönemi'nde *Loyolalı Aziz Ignatius'un Ruhani Alıştırmaları* hakkındaki derslerine bakınız (JMP, cilt 7).

Buradaki düşünce sürecini özetleyelim: Önce batan güneşin imgesini parlayan bir top olarak tutun, sonra suyu, sonra buzla kaplı suyu hayal edin. Yansıtıcı yüzey *lapis lazuli*ye dönüşür. Mavidir, taşlıdır, ve bir dereceye kadar suyun yüzeyini resmeder. Bu, bilinçdışının bir imgesidir; burada Batı'da da yaygın olarak rüyada görülür. Ardından bilinçdışı nüfuz eder; yani, yüzeyin altında, bilinçdışında saklı olan, görülmesi gereken şeydir. Ve bu zengin oryantal fantezide resmedilen aslında budur. Pusulanın sekiz köşesi de doğaüstü ışıklarla parlayan mücevherlerle süslenmiştir.

> O lapis lazuli zemininin yüzeyi üzerinde, çapraz şekilde birbirine dolanmış gerilmiş altın ipler vardır; bölümlemeler, her parçası açık ve seçik olan yedi mücevher aracılığıyla yapılır.
>
> Her bir mücevherde, çiçeklere veya ay ve yıldızlara benzeyen beş yüz renkli ışınlar vardır. Açık gökyüzünde yüksekte bulunan bu ışınlar, katları ve galerileri on milyon olan ve yüz mücevherden yapılmış bir ışın kulesi oluşturur. Kulenin her iki yanında, sayısız müzik aletiyle döşenmiş ve süslenmiş, yüz milyon çiçekli sancaklar vardır. Parlak ışınlardan sekiz çeşit serin esinti çıkar. Bu müzik aletleri çalındığında "ıstırap", "varolmayış", "geçicilik" ve "kendi-olmama" seslerini çıkarırlar; … [s. 170-171]

Bunlar, varoluş ıstırabının dört biçimidir: ıstırap, cehalet, olma-ma, geçicilik (yani, Kendilik yerine kabul ettiğimiz aldatıcı *mâyâ*, dünya yanılsaması). Bu notalar, bu dört ilkeyi anımsatan bir biçimde ortaya konur.

> ...; İkinci Meditasyon, yani suyun algılanması işte budur. [s. 171]
>
> Bu algı oluşturulduğunda, onun (bileşenleri) üzerine birer birer meditasyon yapmalı ve (imgelerini) mümkün olduğu kadar açık kılmalısın ki, gözlerin ister açık olsun ister kapalı, dağılmasınlar ve kaybolmasınlar. Uyuduğun zamanlar dışında, bunu daima aklında tutmalısın. Bu algı aşamasına ulaşan kişinin, En Yüksek Mutluluk Ülkesini (Sukhâvatî) belli belirsiz gördüğü söylenir.

> *Samâdhi*yi (doğaüstü sakinlik hali) elde eden kişi, bu Buda ülkesinin arazisini açık ve seçik olarak görebilir: (bu durum) tam olarak açıklanamayacak kadar fazladır; –arazinin/ülkenin algısı böyledir ve o Üçüncü Meditasyondur. [s. 172]

Ardından, Amitâbha ülkesinin mücevherli ağaçları üzerine ve sonra su üzerine meditasyon gelir.

> En Yüksek Mutluluk Ülkesinde sekiz gölde su vardır; her gölün suyu yumuşak ve gevşek yedi mücevherden oluşur. [s. 174]
>
> Kıymetli taşların suyu.
>
> Kaynağını her dileği yerine getiren mücevherlerin kralından alır.[174] [s. 174]

Bu Cintâmanidir; en yüksek değerde bir mücevher, paha biçilemez, kıymetli bir mücevher. Her arzuyu yerine getiren dilek incisidir (göreceğimiz gibi sekiz köşeli altın sancak aynı zamanda dilek incisidir). Bir yandan Buda'nın öğretisine ve diğer yandan mükemmelleştirilmiş kişiye atıfta bulunan gerçekten bizim imgemizdir.

> Her gölün ortasında yedi mücevherden yapılmış altmış milyon lotus çiçeği vardır; tüm çiçekler mükemmel bir şekilde yuvarlaktır ve (çevre olarak) tam olarak eşittir, on iki yoganadır. Mücevher suyu, çiçeklerin arasından akar ve (lotus çiçeğinin) saplarından yükselir ve alçalır; akan suyun sesi melodik ve hoştur ve tüm mükemmel erdemleri (Parâmitâs) sunar: "ıstırap", "varolmayış", "geçicilik" ve "Kendi-olmama" ... [s. 174]
>
> Yani, üzerinde meditasyon yapılacak şeylerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi. Kim bunlar üzerine doğru meditasyon yaparsa, erdemlidir.
>
> ... o aynı zamanda tüm Budaların mükemmelliklerinin ufak işaretlerini ve mükemmellik göstergelerinin övgüsünü de açığa vurur.[175] [s. 174]

174 SBE'deki yorum: "Sanskritçe Kintâmani, yani 'dilek incisi'."

175 SBE yorumu: "Otuz iki gösterge ve seksen küçük işaret için *Dharmasangraha*, Kasawara, s. 53 (cilt i, bölüm v, *Anecdota Oxoniensia*, Aryan Series, 1885)."

Fiziksel olarak temsil edilir, örneğin Buda'yı karakterize eden uzun kulaklar aracılığıyla.

> Her dileği yerine getiren mücevherler kralından son derece güzel, altın renkli ışınlar akar; bunların ışıltısı, yüz mücevher rengine sahip kuşlara dönüştürür kendini; bu kuşlar, ahenkli, tatlı ve lezzetli nota sesleri çıkarırlar, Buda'nın hatırasını, Yasa'nın hatırasını, ve Kilise'nin hatırasını överler devamlı; – sekiz iyi niteliğin suyunun algılanması işte budur, ve Beşinci Meditasyondur. [ss. 174-175]

Altıncı meditasyon, Amitâbha ülkesinin hayali bölümlenmesini yaratmaktan ibarettir.

> Buda ülkesinin birçok mücevherden oluşan her bölümünün ayrıca beş yüz milyon sayısına varan mücevherli kat ve galerileri de vardır; her katta ve galeride ilahi müzikle uğraşan sayısız Deva vardır. Eğer kişi bunu deneyimlemişse, (aksi takdirde kişiyi milyonlarca kalpa[176] boyunca yeniden doğurtacak) en büyük günahların kefaretini ödemiştir; … [s. 175]

Bir *kalpa*, her biri 2000 *mahâyuga* olan sonsuz uzunlukta bir dünya çağları dizisidir.[177] Bir *mahâyuga*, 360 normal *yuga*dır. Böyle bir dönemin başındaki ve sonundaki her birkaç yüzyılda bizim tanrıların şafağı diyeceğimiz şey gerçekleşir. Şimdi, Kâli yugadayız. Kötü bir prognozumuz var. İnsanların çoğu yalan söylüyor, gerçeği taşıyabilen çok az kişi kaldı. İlk *yuga*da herkes hakikati konuştu, ikincisinde ve üçüncüsünde giderek daha az.

176 Jung'un ders notlarında el yazısıyla yazılmış ek: "4800, 3600, 2400, 1200 tanrı yılı için yugalardan oluşur × 360 = mahayuga = 4320 Mil. yıl/ 2000 × mahayuga = kalpa: 8 milyar 640 milyon yıl/ kalpa = 2000 mahayuga/ 1 mahayuga = 360 yuga/ 1 yuga = 4 Teile = 12000 Jahre" [JDN, s. 4]

177 Aslında bir *kalpa* 1000 *mahâ-yuga*dır, ancak iki kalpa Brahma'nın bir gündüz ve bir gecesini oluşturur. 1000 *mahâ-yuga* = 1 *kalpa* = Brahma'nın 1 günü (sadece gün); (2 kalpa, Brahma'nın gündüz ve gecesini oluşturur, 8.64 milyar insan yılı).

Bir *yuga* 4800, 3600, 2400 ve 1200 yıldan oluşur.[178] Bu 12.000 yıl[179] × 360 1 *mahâyuga*'dır ve bu da 4.32 milyon yıla karşılık gelir.[180] Bir *kalpa* ise 2000 × 4.32 milyon yıldır.[181] Yani 8.64 milyar yıldır. Ve insan, milyonlarca *kalpa* süresinde günahkâr eylemlerinin üzerinde çalışıp gidermelidir.

> … ölümünden sonra o ülkede mutlaka doğacaktır. [s. 175]

Dolayısıyla yoga pratiğinin amacı bu ülkeyi bu yönüyle yaratmaktır; ve düşünülmesiyle, edimsel/aktüel olarak yaratılır. Hindistan, psişik olanı bizden çok daha az bulanık görüyor; aslında bir tür tözü vardır. Hintliler bir şey düşündüklerinde, bir varlık yaratmışlardır. Eğer bir fikirleri varsa, bir varlık içlerine girmiştir. Bir şeyi fantezi olarak hayal ettiklerinde, ve onu ayrıntılandırdıklarında, bu şekilde, aslında bir düşünce varlığı yaratmışlardır. Ve tüm psişik güçlerini zorlamak onlar için ne kadar mümkünse, bu form/biçim de o kadar edimseldir ve, sonunda, *Amitâbha* ülkesiyle özdeş hale gelirler. Onu kendileri için yaratırlar ve orada yaşarlar. Metin şöyle devam ediyor:

> Bu Buda üzerine meditasyon yapmak isteyenler, önce düşüncelerini şu şekilde yönlendirmeliler: Yedi mücevherli bir zemin üzerinde bir lotus çiçeği algısı oluşturun; o lotusun her yaprağı yüz mücevherin rengini sergiler, ve, tıpkı ilahi resimler gibi, seksen dört bin damarı vardır; her damarda, her biri açıkça görülebilen seksen dört bin ışın vardır. [s. 176]

Bu öğretiler teknik bir amaç güder. Bu ülkeyi yaratmak isteyen, tüm bu ayrıntıları yaratmak zorundadır. Onlara azami özen göstermelidir. Bu şekilde, onun tüm hayal gücü devreye girer.

---

178 *Visnu Purâna*'nın, *Visnu Purâna* Zaman ölçümü bölümü, Kitap I Bölüm III (1840)

179 Bu 12.000 yıl, devalar arasındaki zamanların hesaplanmasını ifade eder.

180 Bu, insan yıllarına referansta bulunur.

181 *Kalpa*, Brahma için zamanın hesaplanmasıdır. Bir kalpa 1000 *mahâ-yuga*dan oluşur, ancak iki kalpa Brahma'nın bir gündüz ve bir gecesini oluşturur.

Bunun sadece bir saçmalık olduğunu düşünmemeliyiz. Onlar için bu ciddi. Böyle bir imgeyi ayrıntılandırmak için bütün gün çalışırlar. Lhasa'daki üniversitelerde birkaç yıl eğitim görmüş bir lamayla konuşmuştum. Bana böyle bir imgenin ya da mandalanın[182] eğitimsiz biri tarafından yaratılamayacağını söyleyerek bazı detaylar verdi. Bunu ancak erginleme ritüelini geçmiş kişi yapabilir. Başka biri zamanını boşa harcar, tek başına imkânsızdır. Tibet'te bu egzersizlerin büyük bir azim ve dayanıklılıkla yapıldığı manastırlar var. Tibet'te bu metni ciddiye alan ve üzerine yoğunlaşan üç manastır olduğu sanılıyor. David-Néel, kitaplarında bunu anlatır.[183] Orada, dünyayı büyüleyen ve her şeye nüfuz eden büyük mahatmalar olduğunu iddia ederler. Size daha da acayip şeyler anlatabilirdim.

Bu formlar doğada tamamen psişiktir. Günlerce, haftalarca hatta aylarca bu tür imgeler üzerinde müthiş bir konsantrasyonla meditasyon yapanların nasıl bir psikolojide olduğunu hayal bile edemiyoruz.

> Sakra'nın[184] kafasına takılanlara benzer taşlardan yapılmış bir kule var... O kulede mücevherli sancaklarla birlikte dört

182 Mandala, Sanskritçede "daire" veya "küre" anlamına gelir; konsantrasyon için araç olarak hizmet eden döngüsel bir düzenlemedir; kutsanmış bir alanı temsil eder ve seçilmiş bir ilahın bedeni olarak düşünülür. Mandala, Tibet Budizmi'nde özel bir öneme sahiptir (bkz. Brauen, 1998). Jung, mandalayı, bireyselleşme sürecinde rüyalarda görünecek olan Kendilik'in sembolik temsili olarak yorumluyordu. 1933'teki Eranos toplantısında, "Zur Empirie des Individuationsprozesses" [Bireyselleşme süreci üzerine bir çalışma], Jung, bir kadın hastasının çizimlerini kullanarak Mandalaların bireyleşme sürecindeki öneminden bahsetti (Jung, 1934). Ayrıca bkz. Jung (1950; 1955).

183 Alexandra David-Néel (1868-1969), Louise Eugénie Alexandrine Marie David ismiyle doğdu; Belçikalı-Fransız kâşif,ğ spiritüalist, Budist ve yazar. 1911, 1924 ve 1937'de Tibet'i ziyaret etti. 1924'te genellikle yabancı ziyaretçilere kapalı olan Lhasa'da iki ay geçirdi. Yazılarında seyahatlerini anlattığı gibi Doğu maneviyatı ve felsefesi üzerine düşüncelerini de kaleme aldı. En ünlü kitabı: *Mystiques et Magiciens du Tibet* (1929). David-Néel, 19 Şubat 1936'da Psikoloji Kulübü'nde bir konferans verdiği sırada, Zürih'te Jung ile tanıştı. David-Néel'in Jung'un kütüphanesindeki diğer kitapları şunlardır: *Grand Tibet: Au pays des brigands-gentilshommes* (1933); *Magie d'amour et magic noire: Scènes du Tibet inconnu* (1938) *Sous des nuées d'orage ve Unbekannte tibetische Texte* (1955).

184 Jung'un çevirisinde el yazısıyla yazılmış ek: "Śakra = Indra" [JDN, s. 4].

> direk mucizevi bir şekilde bulunur; ... çiçekli tahtın algısı böyledir ve Yedinci Meditasyondur. [ss. 176–177]
>
> Bunu algıladığınızda, bir sonraki adımda Buda'nın kendisini algılamanız gerekir. Nasıl diye mi soruyorsun? Her Buda Tathâgata[185] öyle biridir ki onun (ruhani) bedeni doğanın ilkesidir (Darmadhâtu-kâya[186]), dolayısıyla herhangi bir varlığın zihnine girebilir. [ss. 177–178]

Burada kullanılan ifadenin anlaşılması oldukça güçtür. *Darmadhâtukâya*, yani, doğa ilkesine tekabül eden sübtil bir beden, onunla özdeştir ve bu nedenle tüm varlıkların bilincine nüfuz edebilir, öyle ki Buda'nın bedenle tam özdeşliği mevcuttur, tüm varlıkların ilkesiyle uyum içindedir ve bu nedenle tüm varlıklara nüfuz edebilir.

185 Jung'un eki: "mükemmel olan" [JDN, s. 5]

186 Jung'un eki: "Darmadhâtu-kâya = dhâtu = element/unsur" [JDN, s. 5].

4.DERS[187]

25 KASIM 1938

Amitâyur-Dhyâna-Sûtra'nın metnini sundum. Başlangıçta niyetim size genel bir fikir vermekti. Metnin ilginizi çekip çekmeyeceği sorusuyla boğuştum ve pekâlâ çekebileceği sonucuna vardım. Bu nedenle, metni kısaltılmış olarak da olsa okumaya devam ediyorum:

Son sefer, Buda'nın kendisinin fark edildiği sekizinci meditasyona kadar gitmiştik:

> "Oturmuş figürü gördüğünüz zaman, zihinsel görünüz berrak hale gelecek; ve o Buda ülkesinin süslemelerini, mücevherli zemini ve diğerlerini açık ve seçik olarak görebileceksiniz. Bu şeyleri gördüğünüzde, avuç içlerinizi gördüğünüzdeki gibi berrak ve sabit olmalarını sağlayın. Bu deneyimden geçtikten sonra, daha büyük başka bir lotus çiçeğinin algısını da oluşturmalısınız; bu çiçek, Buda'nın sol tarafındadır, ve Buda'nın yukarıda bahsedilen lotus çiçeğine her bakımdan tam olarak eşittir. Daha sonra, bu sefer Buda'nın sağ tarafında bulunan başka bir lotus çiçeğinin algısını oluşturmalısınız. Soldaki çiçekli tahtta Bodhisattva Avalokiteśvara'nın[188] bir imgesinin oturduğunu, tıpkı Buda'nınki gibi altın ışınlar yaydığını algılayın. Sonra, sağdaki çiçekli tahtta Bodhisattva Mahâsthâma'nın[189] bir imgesinin oturduğunu algılayın. [ss. 178–79]"

187 Notlar, LSM, RS ve ES'ye ait. Jung, konferansında *Amitâyur- Dhyâna-Sûtra*'nın daktilo edilmiş bir çevirisini takip etti; ve birkaç yorum ekledi. Bu yorumlar JDN [= Jung'un ders notları (Jung lecture notes)] olarak belirtilecektir.

188 Jung ders notlarına şunları ekledi: "özü aydınlanma olan kişi."

189 Bakınız "tanıtma" bölümü.

Bir Bodhisattva,[190] Budalık yolunda, neredeyse Tanrı-benzeri bir varlıktır; bir Buda içinde kendini mükemmelleştirir, veya hatta, daha önceki bir *kalpa*da zaten bir Buda'dır.

> Bu algılar kazanıldığı zaman Buda'nın ve Bodhisattvaların imgeleri hep beraber parlak ışınlar gönderecekler, tüm mücevher-ağaçlarını altın rengiyle aydınlatacaklar... Bu algı kazanıldıktan sonra, adanmış kişi, artık üstün Yasa'yı duymalıdır...
>
> Buda'nın kabul edilmiş, kanonik öğretisi budur.
>
> "... bir akarsu, parlak bir ışın, birkaç mücevher ağacı, ördekler, kazlar ve kuğular aracılığıyla vaaz verildi. [s. 179]"

Bu tuhaf bir imgedir. Merkezdeki lotusu çevreleyen bir kaz çemberi. Bir mandala, yani büyülü bir çemberin teknik betimlenişi, örneğin, meditasyon için kullanılır, fakat ayrıca Tibet'teki veya diğer halk dinlerindeki düşük büyüler için de kullanılır. Orada, Orta Çağ büyücüleri de büyülü çemberi kullandılar.

Hindistan'da, Ellora[191] veya Hyderabad[192] tapınaklarında, kiliseye girilen yerde, "kusursuz hakikatin bedeni"nin veya aynı zamanda lotusun sembolünü çevreleyen kazdan bir çembere sahip mandalaları gördüm.[193] Bu özel olarak Budist bir şeydir.

---

190 158. nota bakınız.

191 4 Ocak 1938'de Amrita Bazar Patrika ile yaptığı bir röportajda Jung, Benares tapınaklarını Ellora ve Sanchi ile karşılaştırır: "'Benares beni pek etkilemedi,' dedi ünlü Alman psikolog Prof. C.G. Jung dün bir basın temsilcisine. 'Öte yandan Ellora'nın Kailash tapınağındaki Sanchi Stupalarında Hint mimarisini görmek beni çok mutlu etti.' " Jung, 21-22 Aralık 1938 tarihleri arasında Kailash tapınağını ziyaret ettiği Ellora'da kaldı (Sengupta, 2013, s. 109–110). Defterlerine sonradan şöyle yazdı: "Ellora. Kailasa tapınağında tabanda devasa filler var (Konarak'taki fil kabartmasıyla paralel)" (Excerpta VII, s. 21).

192 Aralık 1937'de Bombay'a varışından bir gün sonra Jung, gece treniyle Haydarabad'a gitti ve burada Osmania Üniversitesi'nden fahri doktora derecesi aldı. 20 Aralık'ta Aurangabad'a gitti (Sengupta, 2013, ss. 99–102, 108–109).

193 Jung, 21 Aralık'ta Aurangabad yakınlarındaki Ajanta mağaralarını ziyaret etti. Orada bu derste bahsettiği kaz mandalasını gördü. Defterine şöyle yazdı: "Ajanta. Büyük tavan mandalası; dış çemberde, kazlar tavaf ediyor. Mandalanın iç kısmı dörde bölünmüş bir çiçekle doldurulmuş, (Lotus). Şapellerin birkaç girişinde kapıların yan sütunları çiftlerle süslenmiş" (Excerpta VII, s. 21).

Neden kazlar veya hatta ördekler, bunu bilmiyorum. Kimse bana bu konuda bilgi verebilecek durumda değildi. Fakat tahminim o ki bu üç su kuşu (ördekler, kazlar, kuğular), lotusun daima suyun yüzeyinde bulunmasına ve bu kuşların bu ortama ait olmasına referansta bulunuyor. Bu arada, kadim zamanlardan beri kuğu her zaman *hamsa*[194] yani bilgelik hayvanı olmuştur; bu hayvanın kanatlı olduğu düşünülür, çünkü karanın ve denizin üzerinden ruh olarak kendini taşıyabilir veya havaya yükselebilir. Birinin ruh olarak seyahat edebilmesi veya havaya yükselebilmesi en üst bilgeliğin bir işaretidir. Buda, lotus pozisyonunda otururken yukarı doğru kalkar. Bu pozisyondayken hızlı bir şekilde büyük mesafeler kat edebilir.

> "İster meditasyona dalmış olsun, ister meditasyon yapmayı bırakmış olsun, üstün Yasa'yı her zaman duymalıdır. Adanmış kişinin duyduğu şey hafızada tutulmalı ve meditasyonu bıraktığında kaybolmamalıdır; ve Sûtralar ile aynı fikirde olmalıdır, ..."

Sûtralar bir öğreti belgesidir. Bunlar, *sûtraların*, yani Buda'nın konuşmalarının ve başka şeylerin de içinde toplandığı üç sepet olan Tripitaka kanonunun[195] bir parçasıdır.

> "... çünkü eğer Sûtralarla uyuşmazsa, yanılsamalı bir algı olduğu söylenir; ama eğer uyuşursa, En Yüksek Mutluluk

194 Erich Neumann'a yazdığı 28 Şubat 1952 tarihli mektupta (Jung ve Neumann, 2015, s. 288) Jung, Paramahansa Yogananda'dan "Yüce Kuğu" olarak bahseder. Paramahansa, öğretmeni Sri Yukteswar tarafından Yogananda'ya verilen bir unvandı, ve ulaşılabilecek en yüksek ruhani mertebeye işaret eder. 1933'teki Berlin seminerinde Jung, kuğu sembolü hakkında bir yorum yapar: "Profesör Zimmer'in dersinde hazır bulunanlarınız, vahşi kuğu tarafından ifade edilen bu formülasyonu duyabilmişlerdi: Ham Sa, ben kimsem oyum, deniz, patuan assan, bu sensin. Şimdi, bu fikir, elbette soyut bir felsefe değildir; aslında bu sözde soyut felsefe, özgün bir deneyimin, yani mistik katılımın ilksel deneyiminin, yani bütünle bir olmanın, bu ağaç olduğumun, bu nehir olduğumun, bu hayvanın bende yaşadığının, benim tüm insanlık olduğumun ve tüm insanlığın bende olduğunun naif bir ifadesi, naif bir itirafıdır." (Jung 1933).

195 Sanskritçe "üç sepet" anlamına gelen Tripitaka, Budist kutsal metinlerinin kanonunu tanımlamak için kullanılır; geleneksel olarak üçe bölünmüştür: *sûtra*lar, *abhidharma* (yani Budist öğretilerinin felsefi yorumları ve tartışmaları) ve *vinaya* (yani manastır hayatı için kurallar ve düzenlemeler).

Dünyası'nın sağlam algısı olduğu söylenir; imgelerin algılanması işte böyledir, ve bu Sekizinci Meditasyon'dur. [s. 179]"

Bu nokta özellikle ilginçtir. Bu meditasyon sırasında, kanonik olarak şart koşulan öğretiyle uyuşmayan algıların meydana geldiği itiraf ediliyor. Aynı yoğunlukta olan bu algılar, kanona karşı sınamadan geçiriliyor ve eğer içerikleri öğretiyle uyumlu değilse geçersiz olarak reddediliyor. Budizm burada Katolik kilisesiyle aynı pozisyonu alıyor: *Somnia a Deo missa.* [196] Diğer taraftan, anlaşılıyor ki, Tanrı'nın gönderdiği rüyalar şart koşulan öğretiye uymayan her türlü algıyı içermektedir. O halde değerlendirme aynı zamanda öğretiye karşı yapılmaktadır. Burada *sûtraların* nasıl oluşturulduğunu görüyoruz; bunlar kesinlikle dinsel metinlerdir, sıkı gelenekseldirler, ve herhangi bir bireysel deneyim için asla yer yoktur. Bu metinlere uymayan her şey reddedilir.

Şimdi bedensel işaretler ve Buda Amitâyus'un ışığı üzerine yapılan meditasyona geçiyoruz. Metin, Buda'nın bedeninden yayılan ışığı, biçiminin boyutunu, gözlerinin şeklini, saçının rengini, halesini, nefesini ve çevresindekileri betimler, ve lütfen dikkat edin: Buda Amitâyus'un bedeninde 84.000 kadar mükemmellik göstergesi vardır.

Burada şuna dikkat çekmek isterim: Meditasyon hiçbir şekilde ruhani hakikat veya felsefe hakkında değil, daha çok, Buda'nın bedeni hakkındadır. Bu, Doğu'nun mutlak bir karakteristik özelliğidir; yani, herhangi türden bir hakikat, hatta en yüksek ruhani hakikat bile (ki Budizmin bu konuda yoksul olduğu bilinir) ruhtan değil bedenden yükselen bir şey olarak ortaya konur. Her şey, en yüksek tinsellik bile, bedenin derin köklerinden büyür. Doğu tini ve Batı tini arasındaki farklılıklardan biridir bu. Tam da bu nedenle bizim için Doğu felsefesini tam olarak anlamak güçtür. Çünkü Avrupalı, Orta Çağ Hristiyanlığından getirdiği terbiye nedeniyle, tinin bu tür bir farklılaşmasına veya gelişimine karşı anlaşılabilir

196 Somnia a Deo Missa, Lat. "Tanrı'nın gönderdiği rüyalar". Bakınız Jung (1961), § 437.

bir direnç hisseder. Bunun tam bir olanaksızlık olacağı hissine sahiptir. Çünkü onun için, beden deneyimi, ruhaniliğin *par excellence* karşıtıdır; bedenin kutsallığı kabul edilse bile gelişim için başlangıç noktası değildir.

> "Eğer bu deneyimin içinden geçersen, aynı zamanda on bölgenin tüm Budalarını göreceksin... Buda'nın bedeni üzerine meditasyon yaptıkları için, ayrıca Buda'nın zihnini de görecekler."

Burada, ruh deneyiminin beden üzerine meditasyondan ortaya çıktığının kategorik kanıtı verilir.

> "Buda'nın zihni denilen şey, büyük şefkattir. Tüm varlıkları bu mutlak şefkati yoluyla içine alır. Bu meditasyonu uygulayanlar, öldükleri zaman, başka bir yaşamda Budaların huzurunda doğacaklar, ve bundan sonra ortaya çıkacak tüm sonuçlarla yüzleşmek için bir teslimiyet ruhu edinecekler. Bu nedenle bilgelik sahibi olanlar düşüncelerini bu Buda Amitâyus üzerinde dikkatle meditasyon yapmaya yöneltmeliler. [s. 181]"

Ardından, Buda Amitâyus'un bireysel işaretleri üzerinde nasıl meditasyon yapılacağına dair metinde başka bir talimat verilir ve böylece dokuzuncu meditasyon sona erer.

> "Buda Amitâyus'u belirgin bir şekilde gördüğünde, Bodhisattva Avalokiteśvara üzerinde daha fazla meditasyon yapmalısın..."

Sonra bu bodhisattvaların başka bir betimlemesi gelir, ve onuncu meditasyon bu şekilde biter.

> "Buda, özellikle Ânanda'ya hitaben şunları söyledi: "Bodhisattva Avalokiteśvara üzerinde meditasyon yapmak isteyen her kimse benim açıkladığım şekilde bunu yapmalıdır. Bu meditasyonu uygulayanlar herhangi bir felakete uğramazlar; Karma'nın neden olduğu engelleri tümüyle ortadan kaldıracaklar, ve sayısız kalpa boyunca doğumlara ve ölümlere yol açacak günahlarının kefaretini ödemiş olacaklar."

Eğer kefaretlerini ödememiş olsalardı. Şimdi bunun devamını göreceğiz.

> "Bu Bodhisattva'nın adının duyulması bile kişinin ölçülemez bir mutluluğa ulaşmasını sağlayacaktır. O halde, onu gayretle temaşa etmek ne kadar da fazlası olacaktır!" [s. 183]

Ardından Bodhisattva Mahâsthâma üzerinde nasıl meditasyon yapılacağına ilişkin benzer bir talimat gelir; bu, on birinci meditasyonun içeriğini oluşturur.

> "Bu meditasyonu uygulayanlar embriyo halinde yaşamazlar, Budaların mükemmel ve hayranlık uyandıran ülkelerine özgürce erişim elde ederler. [...]" Bu algıya ulaştıktan sonra, batı bölgesindeki En Yüksek Mutluluk Dünyası'nda doğduğunu ve orada bağdaş kurmuş şekilde bir lotus çiçeği üzerinde oturduğunu hayal etmelisin. Sonra çiçeğin seni içine kapattığını ve daha sonra açtığını hayal et; çiçek bu şekilde açıldığında, beş yüz renkli ışın vücudunun üzerinde parlayacak, sonra gözlerin açılacak ve tüm gökyüzünü dolduran Budaları ve Bodhisattvaları görebileceksin; suların ve ağaçların seslerini, kuşların notalarını ve kutsal yazıların on iki bölümüne uygun olarak mükemmel Yasayı vaaz eden birçok Buda'nın seslerini duyacaksın. Bu meditasyonu bitirdikten sonra, yaşadığın deneyimi sonrasında da hep hatırlamalısın. [ss. 185–186]"

On ikinci meditasyonun içeriği budur. Sonrasında, yaşayan insanın öteki duruma geçiş hazırlığı gelir, yani Buda'ya dikkatini vereceği durum için hazırlıklara başlar. Kendi üzerine meditasyon yaparak, dikkatini kendine vererek, kendisini öteki taraftan bir varlığa dönüştürür. Burada, sanki bir yumurtanın içindeymiş gibi lotusun içine alınmış olarak tasvir edilir ve bir süre sonra yumurta, Amitabha topraklarındaki bir lotus göletinde açılır ve kişi onu çevreleyen su seslerini, kuş cıvıltılarını (muhtemelen onu çevreleyen ördeklerden, kuğulardan ve kazlardan gelmektedir), ağaç hışırtılarını duyar. Başka bir deyişle, sanki doğanın cennetsel bir varlığına dönüşmüş gibi, etrafındaki kaz çemberiyle Budist mandalanın

merkezindedir. Bu, sonsuz dönüşümün, geçişin ve yeniden doğuşun imgesidir.

> Buda bundan Ânanda'ya ve kraliçe Vaidehî'ye bahseder:
> "Huzurlu düşünceleri aracılığıyla Batı ülkesinde doğmayı isteyenler, gölün suyundaki bir lotus çiçeğine oturmuş, on altı arşın yükseklikteki Buda'nın bir imgesi üzerinde meditasyon yapmalıdır önce. Daha önce de belirtildiği gibi (gerçek) beden ve onun ölçüsü sınırsızdır, sıradan akıl için anlaşılmazdır. Ama Tathâgata'nın kadim duasının tesiriyle, onu düşünen ve hatırlayanlar, elbette amaçlarına ulaşabileceklerdir. [ss. 186–187]"

Burada kastedilen dua, aslında *sûtra* üzerine meditasyondur. On üçüncü meditasyondur bu.

> Buda, Ânanda ve Vaidehî ile biraz daha konuşur:
> "En yüksek derecenin en yüksek biçiminde (yani Budalığa) doğacak varlıklar, kim olurlarsa olsunlar, o ülkede doğmak isteyenler ve üçlü düşünceyi sevgiyle besleyen kişilerdir; bu düşünceler sayesinde orada doğma istikametine girerler. Üçlü düşünce nedir diye sorabilirsiniz. Birincisi, Doğru Düşünce; ikincisi, Derinden İnanan Düşünce; üçüncüsü, kişinin kendi biriktirdiği erdemleri olgunlaştırarak o Arı Ülkede Doğma Arzusu. Bu üçlü düşünceye mükemmelen sahip olanlar, kesinlikle o ülkede doğacaklardır. [s. 188]"

Bu, *karma* öğretisini ifade eder. Meditasyon yoluyla engeller, *karma*, kişinin yolundan temizlenir. Karma, kişinin içinde bazı olumsuz maddeler biriktirdiği önceki varoluşlardan geçip gelen bir harekettir. Ancak, sadece olumsuz değil, aynı zamanda olumlu *karma* da vardır. Olumsuz *karma*, erdem yoluyla bir dereceye kadar azaldığında, kişi bir erdem deposu biriktirmiş olur ve nihayetinde erdem, negatif *karma*ya ağır basar ve bu ortadan kalkar. Erdemler, kapsamlı ve sık yoga meditasyonu uygulamasıyla biriktirilebilir. Yoga yoluyla, *karmik* güçlerden, *klesha*lardan bir kurtuluş sağlanır. Bizi suçluluk duygusuna götüren kalıtsal özellikler, karakter eğilimleri vardır; ve bir Budist, bu yoga uygulamaları aracılığıyla

kendisini bu kalıtsal güçlerden kurtarmaya, kendini yoga yoluyla dönüştürmeye çalışır.

> "Bu üçlü düşünceye mükemmelen sahip olanlar, kesinlikle o ülkede doğacaklardır. Ayrıca o ülkede doğabilecek üç varlık sınıfı vardır. Üç varlık sınıfının ne olduğunu sorabilirsiniz. Birincisi, şefkatli bir zihne sahip olanlar, hiçbir varlığa zarar vermeyen ve tüm erdemli eylemleri Buda'nın talimatlarına göre gerçekleştirenler; ikincisi, Mahâyâna öğretisinin Sûtralarını, örneğin Vaipulya Sûtralarını inceleyen ve ezberden nakledebilenler;[197] üçüncüsü, altı katlı hatırlamayı gerçekleştirenler[198] ["Buda yaşamının hatırlanması"; CGJ]. Biriktirdikleri erdemleri olgunlaştırarak o ülkede doğmak isteyen bu üç varlık sınıfı, o amellerden herhangi birini bir gün, hatta yedi gün için yapmışlarsa, orada doğma istikametine girmiş olacaklar. [s. 188]"

Katolik kilisesindeki endüljans öğretisine benzer bir öğretinin olduğunu görüyoruz.

Ardından Amitâbha ülkesinin ve onunla birlikte on dördüncü ve on beşinci meditasyonların bir betimlemesi gelir.

On altıncı meditasyon, giderek azalan aydınlanma seviyesiyle ilgilidir. Az önce betimlediğim şey, ulaşılabilecek en yüksek seviyedir. Alt seviyeleri daha fazla betimlemeyeceğim, sadece en düşük seviyenin en yüksek biçiminden bahsedeceğim. En düşük seviyenin en yüksek biçimi, bir insanın düşüşü olarak tasvir edilir.

> …birçok kötü eylemde bulunmuş biri, Mahâvaipulya Sûtraları hakkında kötü söz etmemiş olması şartıyla, kendisi çok aptal bir adam olsa bile, ve yaptığı tüm fenalıklar için utanmıyor ve üzülmüyor olsa bile, olur da ölürken iyi ve bilgili bir öğretmenle karşılaşırsa ve ondan duyduğu Mahâyâna yazılarının on iki bölümünün başlıklarını ve alt başlıklarını ezberler ve onları överse, bu şekilde, tüm Sûtraların

197 SBE Yorumu: "Nanjio'nun Tripitaka Kataloğu, No. 23, 24-28 ve diğerleri." Nanjio, kitabını Max Müller'e adadı. Bakınız Nanjio (1883).

198 SBE Yorumu: "Üç Mücevherin, ilkelerin, Buddha'nın hayırseverliğinin, Bodhisattvaların ve Devaların dünyasının altı katlı anılması."

> isimlerini duymuş olduğu için, aksi halde onu bin kalpa boyunca doğuma ve ölüme mahkum edecek en büyük günahlardan özgürleşecektir. Ya da bilge bir adam ona açılmış ellerini ileri uzatmasını ve şunları söylemesini de öğretebilir: "Buda Amitâyus'a tapınırım" (Namo*mitâbhâya Buddhâya, veya, Namo*mitâyushe Buddhâya). [s. 195]

Bu, tapınma hareketidir. Bizim dua etmek için ellerimizi bir araya getirmemiz Hintliler için sıradan bir şeydir. Birini selamlarken bile yaptığınız bir şeydir. Duada, eller bir arada, kollar ya önde ya da başın üstünde uzatılır. Geceleri titreyen ateşin ışığında ellerini uzatmış bu karanlık figürler, çok kuvvetli bir etki yapar.

> Buda'nın adını andıktan sonra, aksi takdirde elli milyon kalpa boyunca doğumlara ve ölümlere neden olacak günahlardan kurtulacaktır. Bunun üzerine Buda yaratılmış bir Buda gönderecektir. ... [s. 195]

Meditasyon yapan kişinin meditasyon sırasında kendisinin yarattığı Buda'dır bu; ve yine de, kendi zamanı için, edimsel bir Buda'dır. Sonra hiçliğe akar, yani hâlâ oradadır ama kimse onu göremez. Hintliler, Buda özünün tüm evrende mevcut olduğuna inanırlar; o her yerde ve her zamanda hazır ve nazırdır, sadece form kazanmamıştır. Bu nedenle, Buda'nın formu beden kazandığında, her yerde mevcut olan bu ruhani maddeden form kazandığında, veya tekrar ortadan kaybolduğunda bile, bu maddedeki bir öz olarak her yerde hazır ve nazırdır.

> "Ey soylu bir ailenin oğlu, bu Buda'nın adını söylediğin gibi, tüm günahların yok edildi ve kefareti ödendi ve bu yüzden şimdi seninle buluşmaya geldik." Bu konuşmadan sonra adanmış kişi, bu yaratılmış Buda'nın ışınlarının odasını ışıkla doldurduğunu gözlemleyecek ve bu manzara karşısında sevince kapılmış şekilde bu hayattan ayrılacaktır. [ss. 195–196]

Bu anın bir yola çıkış anı olarak betimlendiği *Bardo Thödol*'deki durum budur.[199] Ölmüş kişinin, bedeninden ayrılır ayrılmaz gördüğü görümler. O, *dharmakâya*nın,[200] kusursuz hakikatin bedeninin farkına varır. Beyaz bir ışık belirir; ölmekte olan kişi, olumsuz bir *karma*ya sahipse, bu ışığa dayanamaz; bu nedenle loş ışığa batar ve yeniden doğarak dolanıklığın içine girer.

> Bir lotus çiçeğine oturmuş şekilde bu yaratılmış Buda'yı takip edecek ve mücevher gölünde doğmaya gidecek. Yedi haftalık aradan sonra, büyük şefkatli Bodhisattvalar Avalokiteśvara ve Mahâsthâma onun önünde durup muhteşem ışıklar saçarak ona kutsal yazıların on iki bölümünün en derin anlamını vaaz ettiğinde lotus çiçeği açılacak [s. 196]

Bodhi tam aydınlanmadır; Buda aydınlanmış olandır, bilge olandır, akıllı olandır, zeki olandır. Yani burada dişillikle kişileştirilir. Kadın formunda da tezahür etmesi makuldür. Benzer kadın figürlerinin rol oynadığı başka metinler de vardır. En düşük seviyenin en düşük formu hakkında şöyle der:

> Kim fenalıklar yaparsa, hatta on kötü eylemin, beş büyük günahın[201] ve benzerlerinin hepsini işlerse; o kişi, aptal ve birçok suçtan suçlu biri olarak, sefil bir varoluş yoluna düşmeyi ve nice kalpalar boyunca sonsuz acılar çekmeyi hak eder. Ölüm arifesinde, onu çeşitli şekillerde yatıştıracak ve cesaretlendirecek, ona kusursuz Yasayı vaaz edecek ve ona Buda'yı anmayı öğretecek iyi ve bilgili bir öğretmenle tanı-

199 1935'te Jung, Kazi Dawa-Samdup (1868–1923) ve Walter Yeeling Evans-Wentz (1878–1965) tarafından İngilizceye çevrilmiş olan *Bardo Thödol*'un (Jung, 1935) Almanca çevirisi üzerine psikolojik bir yorum yazdı.

200 *Dharmakâya*, Sanskritçe "hakikat bedeni" veya "gerçekliğin bedeni"; Mahâyâna Budizminde Buddha'nın üç bedeninden biri.

201 SBE'deki Yorum: "Mahavyutpatti, § 118'e göre beş ölümcül günah şunlardır: Mâtrighâta [birinin annesini öldürmesi], Pitrighâta [birinin babasını öldürmesi], Arhatghâta [bir arhat, yani bir aziz öldürme], Sanghabheda [sangha, yani manastır düzeninde hizip yaratma], Tathâgatasyântike dushtakittarudhirotpâdana [bir buddhadan bilerek kan almak]. Bunlar Büyük Sukhâvatî'deki affedilemez suçlardır; vide Nanjio'nun notu ve Pranidhâna 19 (§ 8) Ânantarya günahları. Bkz. Childers'ın Pâli Sözlüğü'nde sayılan altı suç, s. 7 b, Abhithanam; s. 192, § 25.

şacak, ancak çektiği acılar onu yıldırdığı için, Buda'yı düşünmeye hiç zamanı olmayacak. Sonra iyi bir arkadaş ona şöyle diyecek: "Buda'yı anma görevini yerine getiremesen bile, en azından 'Buda Amitâyus' adını ağzına al.[202] Sesi hiç kesilmeden bunu sakince yapsın; düşünceyi on kez tamamlayana kadar (durmadan) Buda'yı düşünüyor olsun; bu sırada "Buda Amitâyus'a Tapınırım" (Namo*mitâyushe Buddhâya) formülünü tekrarlasın. Buda'nın ismini telaffuz etmenin gücüyle (bu meziyet sayesinde), her tekrarda, seksen milyon kalpa boyunca doğumlara ve ölümlere mahkûm edecek günahların kefaretini ödeyecektir. Ölürken, güneş çemberi gibi altın bir lotus çiçeğinin gözlerinin önünde belirdiğini görecek; bir an sonra En Yüksek Mutluluk Dünyası'nda doğacaktır. On iki büyük kalpadan sonra lotus çiçeği açılacak; … [ss. 197–198]

Bu on altıncı meditasyondur.

Bunlar artık *Bardo Thödol* uygulamasının öngördüğü meditasyonlardır. Bu, rahip tarafından ölüler ve ölmekte olanlar için okunan dualaların bir derlemesidir; ancak kural olarak ölüler için, Mahâyâna Budizminde olduğu gibi, biri öldüğü zaman, kural olarak, bunun farkında değildir ve bunun ona açıklanması gerekir: "Eğer bir bedeniniz varsa, o zaman duvarlardan geçin." Böylece artık hayatta olmadığını, bedeni olmadığını ve ayrı bir ruh olduğunu anlar. Dikkat çekici bir şekilde, Amerikalı spiritüeller arasında da aynı fikir vardır, yani ölen kişi öldüğünü bilmez. İnsan ruhuna derinden demirlemiş kökensel bir fikirdir bu.

> Buda bu konuşmayı bitirdiğinde, Vaidehî, hizmetindeki beş yüz kadınla birlikte, Buda'nın sözlerinin kılavuzluğunda, uzaklara uzanan En Yüksek Mutluluk Dünyası manzarasını, ayrıca Buda'nın ve iki Bodhisattva'nın bedenlerini görebildi. İçi sevinçle dolup onları övdü ve şöyle dedi: "böyle bir harika hiç görmemiştim!" Anında bütünüyle ve eksiksizce aydınlandı ve ortaya çıkabilecek her türlü sonuca katlanmaya hazır bir teslimiyet ruhuna kavuştu. [s. 199]

202 SBE'deki Yorum: "Korece metinde ve T'ang ve Sung hanedanlarının diğer iki baskısında, 'Buddha Amitâyus' yerine 'Namo*mitâyushe Buddhâya' vardır.

Görüyorsunuz ki, Hindistan'daki nihai iyilik, kendini inkâr etme ruhu, ruhtan değil bedenden gelir.

> Beş yüz kadın hizmetçi de en yüksek mükemmel bilgiyi elde etme düşüncesini sevgiyle karşıladı ve o Buda ülkesinde doğmak istedi. Dünyanın Onurlusu, hepsinin bu Buda ülkesinde doğacağını ve birçok Buda'nın huzurunda Samâdhi'yi (doğaüstü sakinliği) elde edebileceklerini öngördü. Sayısız Deva'nın (tanrıların) tümü de düşüncelerini en yüksek Bodhi'ye ulaşmaya yöneltti. [ss. 198-199]

Görüyorsunuz, tanrılar hiçbir şekilde en yüksek konumu almıyorlar; bodhisattvaların seviyesine bile sahip değiller, ama esasen yardımcı güçler olarak işlev görüyorlar. Bu Budizm'in bir özelliğidir. En yüksek tanrılar eğitim için Buda'ya gelir. Kurtulabilmeleri için insan haline gelmeleri gerekir. Sayısız çağlar boyunca tanrısal bir yaşam sürdüren insanlardır bunlar. Sonra karmaları sona erer ve diğer ölümlüler gibi yeniden doğmaları gerekir. Budizm'in tanrısız bir din olduğu söylenir. Ancak gerçekte durum böyle değil. En yüksek tanrı, insanda yeniden doğmuş tanrıdır, Buda'nın kendisidir.

> Bunun üzerine Ânanda oturduğu yerden kalktı, Buda'ya yaklaştı ve şöyle konuştu: "Ey Büyük Aydınlanmış Kişi, bu Sûtra'ya ne ad verelim? Ve onu (gelecekte) nasıl almalı ve hatırlamalıyız?" Buda, Ânanda'ya verdiği yanıtta şöyle dedi: "Ey Ânanda, bu Sûtra, Sukhâvatî Ülkesi üzerine, Buda Amitâyus, Bodhisattva Avalokiteśvara, Bodhisattva Mahâsthâma üzerine meditasyon olarak adlandırılmalıdır; ya da başka bir şekilde, şunlar üzerine sûtralar: Karma engelinin bütünüyle kaldırılması, Budalar aleminde doğmak için araç. Alıp tutmalısın, unutmadan ve kaybetmeden. Samâdhi'yi (doğaüstü sakinlik) bu Sûtra'ya göre uygulayanlar, mevcut yaşamda Buda Amitâyus'u ve iki büyük Bodhisattva'yı görebilecektir.... Bilin ki Buda'nın insanlar arasında beyaz lotus (pundarîka) olduğunu hatırlayan kişi, Bodhisattva Avalokiteśvara ve Bodhisattva Mahâsthâma'nın mükemmel bir arkadaş olarak gördüğü kişidir. Bodhi-mandala'da otururken Budaların meskeninde doğacak. [ss. 199–200]

Bodhilerin bu dairesi, aydınlanmanın yuvarlak terasıdır. Bu çember, Bodhi ağacının üzerinde durduğu zemindir; Buda'nın altında şeytan Mâra'nın saldırısına karşı savaştığı ağaç. Mevcut olmayarak, varoluşun içinde kaybolmaktan kendini korudu; ama o, varolmayandı. Bu nedenle, Buda'nın oturağı boştur. Ve şeytan da boş yere bu oturağa saldırmaya çalışır. Hint sanatında bu durumun resimli anlatımları vardır. Buda'nın boş lotus oturağının durduğu ağacın altında Mâra'yı görürsünüz.

5. DERS[203]

2 ARALIK 1938

Geçen ders *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* hakkındaki metnin sonuna kadar geldik. Son kısımda, bu *sûtram*a ne isim verileceği sorusunu düşündük. Sanırım bu pasajı size tekrar vereceğim, çünkü tüm *sûtram*ın sembolik anlamını sunuyor.

> Bunun üzerine Ânanda oturduğu yerden kalktı, Buda'ya yaklaştı ve şöyle konuştu: "Ey Büyük Aydınlanmış Kişi, bu Sûtra'ya ne ad verelim? Ve onu (gelecekte) nasıl almalı ve hatırlamalıyız?" Buda, Ânanda'ya verdiği yanıtta şöyle dedi: "Ey Ânanda, bu Sûtra, Sukhâvatî Ülkesi üzerine, Buda Amitâyus, Bodhisattva Avalokiteśvara, Bodhisattva Mahâsthâma üzerine meditasyon olarak adlandırılmalıdır; ya da başka bir şekilde, şunlar üzerine sûtralar: Karma [1] engelinin bütünüyle kaldırılması, Budalar aleminde doğmak için araç. Alıp tutmalısın, unutmadan ve kaybetmeden. Samâdhi'yi (doğaüstü huzur) bu Sutra'ya göre uygulayanlar, mevcut yaşamda Buda Amitâyus'u ve iki büyük Bodhisattva'yı görebilecektir…. Bilin ki Buda'nın insanlar arasında beyaz lotus (pundarîka) olduğunu hatırlayan kişi, Bodhisattva Avalokiteśvara ve Bodhisattva Mahâsthâma'nın mükemmel bir arkadaş olarak gördüğü kişidir. Bodhi-mandala'da [2] otururken Budaların meskeninde doğacak. [ss. 199–200]

Bodhi mandala, geçen sefer karşımıza gelen konu. Bu, aydınlanmanın yuvarlak terası olarak da adlandırılan aydınlanma çemberidir. Bu çember, Aśvattha ağacının üzerinde durduğu zemindir; bu ağacın altında Śâkyamuni, şeytan Mâra'nın saldırısına karşı savaşmıştır, ve sonunda *Bodhi*ye ulaşmıştır. Bu

203 Notlar LSM, RS, ES'ye ait.

ağaca *Bodhidrum* (*druma* ağaç anlamına gelir) denir; ve etrafındaki zemin, Bodhimandala'dır. Bu imge, büyük bir otorite verilen başka bir Mahâyâna metnine atıfta bulunur. O kadar eski değildir, ama Mahâyâna Budizminin klasiklerinden sayılır. Adı *Saddharma-Pundarika*. Sad, iyi, doğru anlamına gelir; dharma yasadır; *pundarîka* beyaz lotustur. Bu metin *Doğunun Kutsal Kitapları*'nda [The Sacred Boos of the East] yer almaktadır.[204] Yedinci kitapta mandala ve tarihi hakkında bir açıklama bulunur:

> Başlangıçta, Rab henüz yüce, mükemmel aydınlanmaya ulaşmamışken ve aydınlanma terasının zirvesini henüz işgal etmişken, tüm Mâra ordusunu bozguna uğrattı ve yendi... [SP, VII, 7]

Şimdi bu, Buda Sakyamuni değil, ilk Buda'dır. Çok eski zamanlardan beri Budalar her zaman olmuştur. Bu Buda'nın sekiz heceli bir adı var ki bu upuzun kelimeyi şimdilik bilmeseniz de olur. İnanılmaz uzun bir süre önce, başka bir çağda yaşadı. Zaman ölçüleri ilginç, çünkü ışık yıllarındaki astronomik hesaplamalara benziyor.

> Örneğin, bazı insanlar bu evreni atom tozuna indirgedikten sonra, bir atomu alıp onu bin bölgeye daha ayırsalar; eğer ikinci, üçüncü bir atomu da bölgelerine ayırarak böylece tüm toz kütlesini bitirene kadar devam ederse, yani tüm dünya boşalana ve toz kütlesi bitene kadar devam ederse; işte bu dünyaların tamamen atomlara indirgenmiş devasa toz kütlesini, geçmiş Æonların sayısına benzetiyorum.... Devam edersek, keşişler, Tathâgata Mahâbhigñâgñanâbhibhû'nun, Arhat'ın vb. yaşamlarının ölçüsü elli dört yüz bin binlerce Æon kotisi idi. [SP, VII, 2–5;7]

Bunlar bizi o ilk Buda'dan ayıran mesafeler olmalı. Ona ulaşmak isteyen biri, Doğu'ya, yükselen güneş yönünde, galaktik sisteme doğru seyahat etmeye devam etmek zorunda

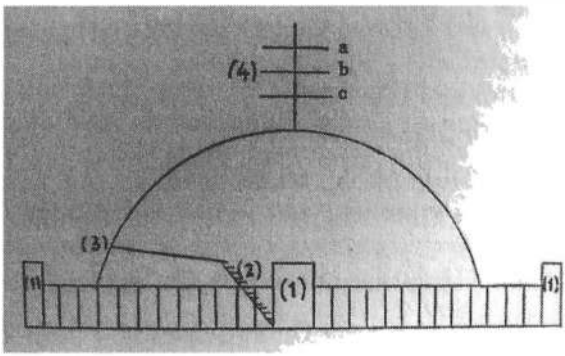
204 *Saddharma-Pundarîka*, H. Kern tarafından çevrilmiştir. SBE, cilt. XXI [SP olarak kısaltılan metinde] Jung'un ders notlarında, s. 7'nin Almanca çevirisi bulunmaktadır.

kalacaktı, yani muazzam astral mesafeler kat edecekti, ve bu şekilde, zaman çağları meydana geldi. Evrende yayılan ve bu sistemlere ulaşması milyonlarca yıl süren çok net bir ışık kavramı. Bahsettiğimiz ilk Buda yaşadığı zaman, bu ışık göç etti; ve ondan, evrenin bu galaktik sistemlerine bilgi getirdi.

> Mükemmel aydınlanmaya ulaşacağım. Ama (mükemmel aydınlanmanın) bu yasaları henüz onun aklına gelmemişti. Bir orta kalpa boyunca aydınlanma ağacının dibindeki aydınlanma terasında kaldı. Orada ikinci, üçüncü bir orta kalpa daha kaldı, ama yüce, mükemmel aydınlanmaya ulaşmadı. Dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu orta kalpa boyunca, aydınlanma ağacının dibindeki aydınlanma terasında kaldı; bu sırada ayağa kalkmadan bağdaş kurmuş şekilde oturmaya devam etti. Kaldı orada, zihni hareketsizdi, bedeni kıpırdamıyor ve titremiyordu, ama bu yasalar henüz aklına gelmemişti.
>
> Şimdi, keşişler, Rab aydınlanma terasının tam zirvesindeyken, Cennet tanrıları (Trâyastrimsas) ona yüz yojan yüksekliğinde muhteşem bir kraliyet tahtı hazırladılar; ve bu tahta oturur oturmaz Rab yüce, mükemmel aydınlanmaya ulaştı. Brahmakâyika tanrıları aydınlanma koltuğunun her tarafına yüz yojana kadar bir çiçek yağmuru saçtı; gökyüzünde, solmuş çiçeklerin süpürüldüğü fırtınalar oluşturdular. Çiçek yağmurunun başlangıcından itibaren, Rab aydınlanma koltuğunda otururken, tam on orta kalpa boyunca Rab'bin üzerini örterek kesintisiz olarak döküldü. Düşmeye başlayan çiçeklerin yağmuru, Rab'bin tam Nirvâna anına kadar devam etti. Ana noktaların dört koruyucusunun bölümlerine ait melekler, tanrıların göksel davullarını çınlattı; aydınlanma terasının zirvesine ulaşmış olan Rab'bin onuruna kesintisiz olarak yankılandırdılar.... [SP, VII, 7]

Metinde gördüğümüz gibi, çember tam olarak ağacın etrafında dolaşmakla kalmaz, aynı zamanda ufkun etrafına da potansiyel olarak uzanır. Ve sonra burada, dış dünyanın içeri girdiği veya lotus pozisyonunda oturanın dış dünyaya taştığı dört nokta, dört kapı var.

Bodhi mandala, *bodhi mandavara* olarak da bilinir. *Vara*, dairesel akış anlamına gelir ve bu çemberin sadece statik bir şey olmadığını ima eder; aynı zamanda, saat yönünde dönen dairesel bir harekettir bu. Hindistan ve Seylan'daki klasik stupalarda bu açıkça görülür. Size kabataslak halini göstereceğim:

Stupalar, üç dünyayı temsil eden, üst üste üç şemsiyeli, yarım küre şeklindeki merkezi yapılar, mezarlardır. Temsil ettikleri üç dünya şunlardır: *Dharmakâya* (yani saf ruhani dünya, mutlak hakikat dünyası), *sambhoga kâya* (yani orta dünya, süptil bedenler dünyası) ve *nirvana kâya* (yani nesneler dünyası, yaratılmış şeyler dünyası). Bu üçünü, Kendilik, anima ve beden olarak da betimleyebilirdik.

Ve içeriye girdiğinizde, sizi saat yönünde *tavaf etmeye* zorlayan küçük bir duvar vardır;[205] *saatin ters yönünü* uğursuz görüyorlar muhtemelen. Daha sonra, her kapıda dünyaya doğru boynunuzu eğersiniz. Adımlar, işlemin tekrarlandığı ikinci bir iç dairesel yola götürür.

Merkezi Tibet bölgesindeki klasik biçimdir bu. Darjeeling'de her tepede, beyaz bayraklı bayrak direkleriyle çevrelenmiş olarak görebilirsiniz. Daha geçici bir düzenleme ise

205 Jung, "Excerpta" [Alıntılar] not defterlerinde (cilt 7, s. 18; JK) Trichur'daki Şakti tapınağına yaptığı ziyareti şöyle anlatmıştır: "Tapınak Śiva ve Kâli'ye adanmıştır. Śiva bir arabada dolaşır ve her zaman saat yönünde taşınır. Kâli ise yine saat yönünde kayıkla gölün üzerinde dairesel bir şekilde dolaştırılır. Hareket saat yönünün tersine olsaydı, bu uğursuzluk olurdu" [Shamdasani (2012)'den, s. 180]

ve kâğıttan yapılmışlarsa, genellikle bir at ile blok baskı yapılırlar.[206] Beyaz bayraklar ve *chorten* (stupa)[207] çok etkileyici bir manzara sunar. Manzaranın içinde çok güzel görünürler. Ve bir kural olarak, birçok kez tekrarlanan dua formülleri de vardır. *Tavaf* dua ile yapılır. Klasik formüller söylenir: *Om mani padme hûm*. "Ey lotustaki hazine." Duaya ilahi sesleri eşlik eder. Bir Brahmin'in[208] Sanskritçe bir metni yüksek sesle okuduğunu duyarsanız, ilahi notalarını fark edersiniz. *Om*, orijinal temelinden yeşermeye devam eden, her kültürde bulunan ilkel bir sestir. Doğal hazzı ifade etmek için biz de aynı sesi çıkarırız, bu nedenle örneğin iyi bir yemek yerken "Mm, Mm" deriz. Hindistan'da bu çok çarpıcı bir sestir. Milyonlarca kez tekrarlanır. Burada bu kadim şeyleri hâlâ en yüksek formlarında bulabiliyorsunuz. *Mani*, inci veya büyük hazine anlamına gelir; *padme* lotustur, ve *Om* gibi *hûm*'un da tek bir tanımı yoktur. Arıların vızıltısı (*humming*): *humkana*, benzer şekilde, horlama. Her iki kelimeye de, *mani* ve *padme*, ilahi sesleri eşlik eder.

Stupalar, *bodhi mandavara*nın, aydınlanmanın asil terasının, mandalanın dairesel ilerleyişinin somutlaştırılmasıdır. Profesör Zimmer'in *Sanatsal Form ve Yoga*'sında *tavaf* hakkında neler söylediğini okuyun.[209]

Bu mandala, metnin hemen başında anıştırılan figürün bir tekrarıdır: Yani, orada bayrak dedikleri o dikkat çekici sembolün tekrarıdır. Bu konuya birazdan geri döneceğiz.

---

206 Jung "Excerpta" defterlerindeki notlarından devam eder, (cilt 7, s. 26; JK): "Darjeeling yakınlarındaki Gözlemevi Tepesi'nin zirvesinde, bayrak direkleriyle dolu bir alanla çevrili dairesel bir açık alan var: Bayraklar blok-baskılı (Cintamani taşıyan bir atın olduğu metin). Cintamani = lapis. Phil. B.L. Atreya: Yoga-Vasistha. Adyar. s. 36" [Shamdasani (2012), s. 184]

207 Chorten, Hint Stupasının Tibet'te bulunan gelişmiş versiyonu.

208 Brahman, ayrıca Brahmana, Hindu toplumunda Hindu rahiplerinden oluşan Brahman kastının bir üyesi.

209 Heinrich Zimmer (1890–1943) ve *Hindistan'ın Kutsal İmgelerinde Sanatsal Form ve Yoga*'yı (1926) Jung'un kullanma şekli hakkında, bkz. "tanıtma" bölümü.

> Buda, Ânanda'ya ayrıca şunları söyledi: "Bu sözleri dikkatle hatırlamalısın. Bu sözleri hatırlamak, Buda Amitâyus'un adını hatırlamaktır."
>
> Buda bu sözleri bitirdiğinde, değerli öğrenciler Mahâyâna, ve Ânanda, Vaidehî, ve diğerleri, hepsi aşırı bir Sevinçle mest oldular.
>
> Bunun üzerine Dünyaca-Onurlu Kişi, açık gökyüzünde yürüyerek, Gridhrakuta Dağı'na geri geldi. Ânanda kısa bir süre sonra büyük bir meclisin önünde yukarıda belirtildiği gibi tüm olaylar hakkında konuştu. Bunu duyunca, sayısız Devalar (tanrılar), Nagalar (yılanlar) ve Yakshalar (yarı tanrılar) büyük bir sevinçle ilham aldılar; ve Buda'ya ibadet ederek kendi yollarına gittiler.
>
> Buda (Sâkyamuni) tarafından dile getirilen, Buda Amitâyus üzerine Meditasyonun Sûtrası burada sona erer. [s. 201]

İşte, tanrıların Buda'ya göre konumunu görüyorsunuz. Doğumunda veya ölümünde olduğu gibi, hayatının her şenlik anında ortaya çıkarlar. O ders verirken, tıpkı insanlar gibi, dinleyici olarak görünürler.

Şimdi size metnin bir özetini vereceğim: Tipik bir Budist Yoga sürecini göstermesi bakımından ilginç bir metindir; kesin ve belirli bir amaca ulaşmak için katı dogmatik talimatlara göre hareket edilir. Özgürlükten söz edilemez, küçücük bir sapmaya izin yoktur, daha ziyade dogmatik imgeler, enkarne olacakmış gibi, mümkün olduğunca keskin hatlarıyla hayal edilmelidir; böylece sonunda, psişik bir figür olarak, bir Buda yaratılır. Doğu için psişik, bizde olduğu gibi, ifade edilemez bir şey değil; fakat oldukça tanımlı bir şey, yarı fiziksel bir şey. Hayal gücü aracılığıyla, Buda'nın var olan bir imgesi psişik malzemeden yaratılır.

1. Bu yoga alıştırması güneşi sabitlemeyle başlar. Sebepsiz değildir bu; çünkü kısa bir süre güneşe baktığımız zaman, ardında bir imge bırakır. Kişi gözlerini kapatırsa, güneşin küresinden gelen parlak imgeden geriye bir şey kalır; bu, konsantrasyon noktasıdır. Hipnozdaki gibi, demir atılacak bir

nokta. Bu küçük, yuvarlak kapalı imge, mandalanın yaratılması için başlangıç noktasıdır.

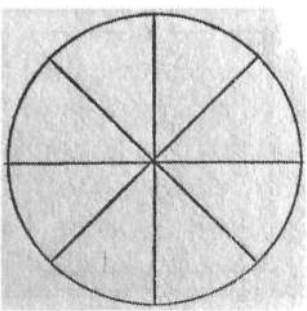
2. Bir sonraki adım, yuvarlak bir su yüzeyi hayal etmektir: berrak, saf, yarı saydam.

3. Hayal edilmesi gereken bir sonraki şey, buzun yüzeyidir; o kadar yarı saydamdır ki, karanlık derinliklere bakılabilir.

4. Bu yüzeyin *lapis lazuli*den oluştuğu hayal edilir; bu taş, kutsal bir göze öyle ya da böyle yarı şeffaftır. Bir zemin, geniş bir yüzey yaratılmıştır.

5. Şimdi bu zeminin altında bir bayrak olduğu hayal edilir.

Bu Çince bir metindir. MS 424'te Sanskritçe'den Çince'ye çevrildi ve sonra tekrar geri çevrildi. Bayrak için düzenli olarak kullanılan Sanskritçe kelime *dhvâja*dır. Hint tapınaklarında her zaman görülen bayraktır bu. Bayrak direği de ilginç ve Hintlilerin bunun için de özel bir teorisi var.[210] Ama buna burada giremem. Ancak *dhvâja* kelimesi aynı zamanda amblem veya sembol anlamına da gelir. Şimdiki durumda kelimeyi sembol olarak çevirebiliriz: *Lapis lazuli*nin zemininin altında sembol yaratılır. Sekize bölünmüş bir dairedir, ayrıca ufukta altın iplerle bağlanmış sekiz noktası vardır. Sonra bu form ortaya çıkar:

210 Jung, Trichur'daki Şakti tapınağını ziyareti vesilesiyle şunları kaydetti: "Bayrak direği dedikleri (dhvâjastambha); kısımlara ayrılmış, bir sunak üzerinde duran ve tepesi hafif çekavisli ve uç kısmı küçük çanlarla süslenmiş bir sütun. Bunlar görünüşe göre duyu merkezlerini ve omuriliğin kısımlara ayrılmış sütunlarını tasvir ediyor. Ama bu büyük bir sır. Bütün bunlar vücudun fizyolojisi ile ilgili" ("Excerpta", cilt 7, s. 18). Ayrıca Jung'un bayrak direği taslağına bakınız; Shamdasani (2012), s. 180.

Oldukça basit ve klasik bir mandala.[211] Tüm Budist mandalalarının temel formu. Diğer temel sayılara dayanan, fakat sadece çok özel durumlarda, örneğin Tantra için kullanılan Hindu mandalaları vardır. Tantra kitap, kâğıt yaprağı veya dokuma tezgâhı anlamına gelir. Bu özel amaç için kullanılan eğitim kitapları veya ders kitapları için kullanılır. Tantrizm, benimsediği tüm usulleriyle, Batı kültürümüzün skolastisizmine tekabül eder. Tibet Budizminde çok büyük bir rol oynar. Kundalini Yoga veya Yılan Ateşi Yoga [Serpent Fire Yoga] olarak tarif edilen belirli bir yogaları vardır. Ama bu Hindularındır, Budist değildir. Bazı insanlar bu özel formu hor görür, ancak başkaları en yüksek ruhani yoga olduğunu düşünür. Bugün Hindistan'da eğitimliler arasında pek çok adanmış kişisi var, ancak çok gizemlidir ve talep ettikleri burada tartıştığımız, genel olarak bilinen yogadan çok daha fazladır – ve o kadar dogmatik değildir.

Yanımda sizin için bir Tibet mandala temsili getirdim.

Burada üç büyük öğretmeni görüyorsunuz: sarı şapka okuluna mensup iki öğretmen, belirli bir Budist okulu; ve burada kırmızı şapkalı bir öğretmen, daha çok halk dini ve özgünlük. O, büyüyle dolu çok eski bir Tibet dini olan Bön dinine mensuptur.

Çift halkanın etrafındaki büyük çember bir ateş halkasıdır: büyük ateş. *Concupiscentia* dairesi;[212] şehvetin, kıskançlığın, öfkenin ateşi. Dört farklı renkle temsil edilir: yeşil, mor, mavi ve kırmızı. İç çember siyahtır ve mandalayı dış kenarındaki *concupiscentia*nın ateş halkasına karşı korur; sonra dörde bölünmüş bir çember: Kuzey, Güney, Doğu, Batı; her kısmın bir kapısı vardır. Kare dört farklı renkle karakterize edilir: Sarı, kırmızı, yeşil ve beyaz.

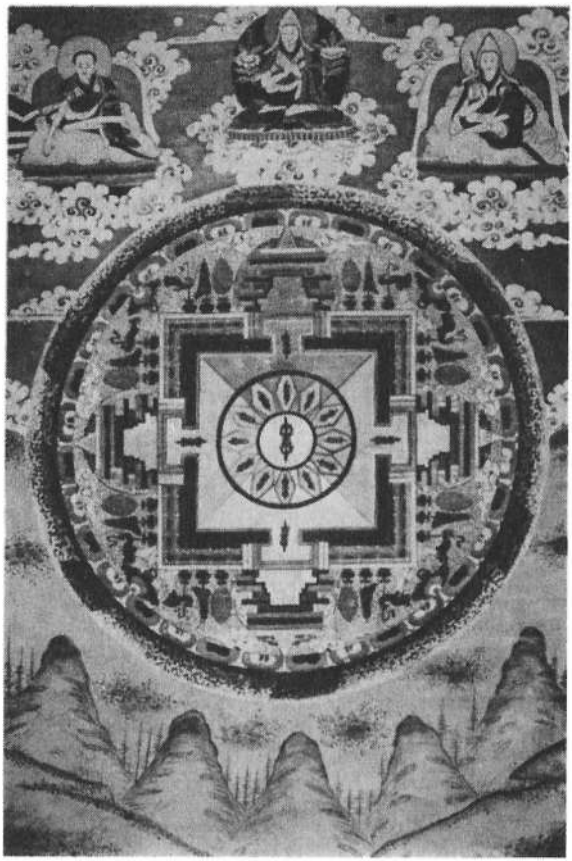
Her yıl, Pekin'deki Budist tapınaklarında, rengârenk boyanmış, yaklaşık beş metre çapında tereyağından mandalalar yapılır. Orada ortada bir kule, bir stupa inşa edildiğini

211 Ayrıca bkz. Ders III'teki mandala formu.

212 *Concupiscentia*, Lat. güçlü arzu, şehvet, Hristiyan teolojisinde insanın iç dürtülerini veya kötülüğe, günaha eğilimini betimlemek için kullanılır.

görebilirsiniz. İçeride, kutsal alanı dışarıya karşı korumak için sihirli çember tekrar belirir. Ve en içte: güneşin gücünü gösteren bir sembol. Enerjinin sembolü olan bir elmas veya yıldırım. Yarı toprağa gömülüdür. Arka planda Himalayalar tarafından korunmaktadır.

Görsel, Frankfurt Çin Enstitüsü'ndeki orijinalinin bir kopyasıdır.[213]

Lamaistisches Vajramandala. Bu Yantra, Jung ve Wilhelm tarafından *Altın Çiçeğin Gizi*'nin (Wilhelm & Jung, 1929) iç kapak resmi olarak kullanıldı; ayrıca Jung, 1944, şek. 43; Jung, 1950, şek. 1 ve §§ 630– 638. Jung bunu 19 Şubat 1930'da rüya analizi konulu seminerde de sundu (Jung, 1928–1930, s. 479).

213 Mandala, İkinci Dünya Savaşı'nda yok edildi.

Bu figür Nepal stupalarına benzer ve toprağa yarı gömülüdür. Stupa fikrine tam olarak karşılık gelmektedir. Birisi Buda'ya nasıl defnedilmek istediğini sorduğunda, iki pirinç kâsesini alıp birini diğerinin üzerine koyar. Sonra bir kâseyi yere, Buda'nın kalıntılarını ortaya ve diğer kâseyi de tepeye koyar. Böylece, aslında küresel bir şekil ortaya çıkar.

Bu mandala, Doğu Yogası'nda hep çok önemli rol oynamış, temel bir formdur. Mandala ile yaratılan sadece sabit bir nokta ve kutsal bir alan değildir, aynı zamanda tavaf fikri (*circumambulatio*), kutsal tavaf fikri de vardır. Kutsal figürler saat yönünde dönerler. Bir Şiva'nın bulunduğu Şakti tapınaklarında istisnalar vardır. Tapınağın çevresinde, Şiva için saat yönünde, Şakti için saat yönünün tersine giden parke taşlı dairesel bir yol vardır.[214] Meditasyon saat yönünün tersine yapıldığında dişidir, saat yönünde ise erildir. Kayıktaki tanrı imgesi gezinirken saat yönünün tersine gider. Saat yönü ruhani olarak işler; diğer yön derinliklerde, bedene, yere doğru işler. (Bir kez yukarı ve sonra aşağı doğru giden saat yönünde bir spiralin işleyişi.)

Metnimizdeki bu mandala, aydınlık bir imge olarak tasarlanmıştır. Ondan ışık ışınları yayılır ve her ışının 84.000 rengi vardır; Buda'nın mükemmelliğinin işaretlerinin sayısıdır bu tam olarak. Bu renkler aynı zamanda mandaladan yayılan bu ışığın, aslında mandalanın kendisinin de zaten Buda olduğu gerçeğini ima eder. Buda'nın oturağıdır; ama aynı zamanda, onunla özdeştir.

6. Bir sonraki dönüşüm, dikkatlerin lotus çiçeklerinin bulunduğu sekiz göle yönlendirildiği yerdedir; hepsinin kusursuzca yuvarlak şekilde yaratılması gerekir.

7. Kenarlar lotus çiçekleriyle, yani, yine dairesel formda ve lotus çiçekleriyle kaplıdır.

214 "Excerpta" kitaplarının yedinci cildinde (s. 15) Jung, Trichur Şakti Tapınağı'na yaptığı ziyareti anlatır: "Śakti Tapınağı: Merkez garbah grha çevresinde tavaf için parke taşlı bir yol vardır. Śiva için saat yönünde bir yarım daire gidilir, sonra tekrar geri dönülür ve sonra Śakti için başka bir yarım daire kadar saat yönünün tersine gidilir." [Shamdasani'de (2012), s. 179].

8. Sonra, yansıtıcı yüzey üzerinde bir lotus hayal edilmelidir. Meditatif yüzeye odaklanarak, bir lotusun sudan nasıl çıktığı hayal edilir. Çiçek tahtı denilen şey, bu lotus üzerinde yükselir. Bir Hint tapınağında karşılaşabileceğiniz yüksek bir binaya denk bir yüksek bina, bir kule. Ana bina, kutsalların kutsalının üzerine dikilmiştir; ve bunun üstünde dört bayrak direği bulunur. Sembolü taşıyan sembolik sütunlar.

9. Buda'nın kendisi, çiçek tahtında otururken hayal edilir.

10. Buda oluşturulduktan sonra, meditasyon yapan kişi kendisinin Buda olduğunu hayal eder ve bu şekilde aynı zamanda Buda'ya dönüşür; ve sonra, bilincinin tüm Budaların evrensel varlığının kökeni olduğunu bilir; bu sayede, sadece Buda'nın hayal edilmesinin değil, tüm Bodhisattvaların, tanrıların ve dünyadaki tüm varlıkların hayal edilmesinin, insan bilincinden taştığını bilir.

Doğu ile bizim aramızdaki çok büyük bir fark bu. Bilinç bizim için kesinlikle mevcut bir olmazsa olmaz koşuldur (*conditio sine qua non*). Doğu'da ise bilinç olgusu dünyanın mutlak merkezidir. Bilinç, dünya-yaratan tanrıdır, Buda'dır.

Şimdi metindeki bu iddiadan doğan bir denklem kurabiliriz geriye dönük olarak: Bilinç Buda'dır, onun lotusu da aslında Buda'dır; ve yine, *lapis lazuli*nin sembolü ışık, su ve nihayet güneş de Buda'dır.

Işık dışta neyse, bilinç de içeride odur. Doğu'ya özgü temel bir kavramla karşılaşıyoruz burada. Buda içsel güneştir; bilinç içsel güneştir. Bunlardan yola çıkıp, bu felsefenin, (Doğu halkınınki de dâhil olmak üzere) günlük bilincimizin Buda olduğu anlamına geldiğini düşünmemelisiniz. Hiç de değil: daha ziyade, yoga yoluyla hızlanmış bilinç, o aydınlanmış bilinç (*bodhi*), işte böyle bir bilinç onlar için içsel güneştir.

Hristiyanlıkta da benzer bir kavramımız olduğu için Batı ile bir köprü kurulabilir bu noktada: içsel güneş, içsel ışık olarak içsel İsa kavramı. Bu görüş tam olarak resmi değildir; aslında teologlar bundan kaçınmayı tercih ederler. Dolayısıyla, örneğin, Yeni Ahit'te buna atıfta bulunan pasajlar tuhaf bir

şekilde tercüme edilme eğilimindedir: "İsa Mesih'in sizin içinizde nasıl olduğunu siz kendiniz bilmiyor musunuz?"[215] Burada "in vobis", "aranda" veya "aralarında" olarak tercüme edilme eğilimindedir.[216] Aslında bunu burada aynı şekilde tercüme etmek elbette mümkündür, ancak Pavlus Galatyalılara Mektup'ta şöyle söyleniyor "Yaşıyorum; ama ben değil, İsa bende yaşıyor."[217] Böylece artık "aramda" diyemezsiniz. Ama öyle görünüyor ki sevgili çevirmenlerimiz, kilise olmadan cemaat dışında bir dini deneyim tasavvur edemiyorlar. Özellikle içinde bulunduğumuz bu zamanlarda, var olan her şeyin devlet, halk olduğuna inanılan bir zamanda belirtmek gerekir.[218] Birey vardır. Topluluk nedir? Bir kalabalıktan ibarettir. Sadece birey ona anlam ve değer verir. En nihayetinde burada bahsedilen, kesinlikle ve yalnızca içimizdeki İsa'dır. Aksi takdirde putları tanrılara çevririz ve kendimizi putperestliğe teslim ederiz.[219]

---

215 Pavlus, 2 Korintliler 13:5: "İman içinde olup olmadığınızı sınayın. Kendi kendinizi test edin. Günahkâr değilseniz, İsa Mesih'in içinizde olduğunu bilmiyor musunuz?" [KJV]

216 Latince pasaj şöyledir: "vosmet ipsos temptate si estis in fide ipsi vos proate an non cognoscitis vos ipsos quia Christus Iesus in vobis est nisi forte reprobi estis." [Vulgat]

217 Pavlus, Galatyalılar 2:20: "Mesih'le birlikte çarmıha gerildim, yine de yaşıyorum; fakat ben değil, Mesih yaşıyor bende. Ve şimdi bedende yaşadığım hayatı, beni seven ve benim için kendini feda eden Tanrı'nın Oğlu'nun inancına göre yaşıyorum. " [KJV]

218 Jung'un sözleri, Nazi Almanyası ve dönemin diğer faşist devletleri hakkında eleştirel bir açıklama olarak görülebilir. En azından salondaki seyirciler bunu böyle anladı. ES el yazmasında şu yorumu yaptı: "Büyük alkış." 1933 yılında Jung, kolektif bir hareket içinde görevini yerine getirebilmesi için bireyin kendini geliştirmesinin önemine de vurgu yapmıştır: "Bireyin kendini geliştirmesi özellikle çağımızda gereklidir. Birey kendi bilincinde olmadığında, kolektif hareket de açık bir amaç duygusundan yoksundur. Yalnızca, tüm psikolojik çabaların en üst hedefi olarak gördüğüm bireyin kendini geliştirmesi, kolektif hareketin bilinçli olarak sorumlu sözcülerini ve liderlerini yaratabilir." [Adolf Weizsäcker ile röportaj, 26 Haziran 1933, McGuire/Hull, 1977, s. 64]

219 ES el yazmasına şunları ekliyor: "Dersten sonra C.G. kendisine gamalı haçın anlamını soran bir izleyiciye şunları söyledi: 'Şiva'nın [..] tapınağındaki tahtının koltuğunda, iki gamalı haç yan yana oyulmuştur; saat yönünde olan, ruhanidir; saat yönünün tersine olan ise, dünyevidir, yere doğru gider, ruhani değildir.'

6. DERS[220]

9 ARALIK 1938

Son derslerde size okuduğum metin, Budizm'deki yoga sürecinin bir resmini veriyor. Söylediğim gibi, bu metin bir klasiktir. Çok basittir ve süreci genel hatlarıyla belirtir. Burada bu metnin Budist olduğunu unutmamalısınız. Ancak farklı fikirleri olan başka birçok dini ve felsefi hareket vardır; örneğin, çok daha fizyolojik olarak ilerleyen yoga biçimleri vardır, burada, psişik *sous entendu*'ler[221] her zaman olsa da, sadece beden alıştırmalarıyla bütüncül bir algılama hedeflenmektedir. Bu tür egzersizlere girdiğimizde, yaptığımız jimnastiktir. İnsanlar, yoga ile ilgili bir kitapçık okuduklarında ve hareketleri denediklerinde bu konuda çok bulanık fikirlere sahip oluyorlar. Bütün bunlar kulağa oldukça popüler geliyor, ancak iyi tanımlansa bile, bu tür formlar ve fikirler içinde büyümüş ve tüm kültürüne bu yoga ruhu nüfuz etmiş bir Hintlininki gibi deneyimlenmiyor; bizim kültürümüzün içinde de olduğu asla söylenemeyecek bir şey.

Bunu Yeats Brown'ın küçük bir kitabına atıfta bulunarak da söylüyorum, Bengal Lancer[222] muhtemelen sinemada görmüşsünüzdür;[223] gazeteci Brunton gibi amatör olarak yoga ile

220 Notlar LSM, RS, ES'ye ait.

221 *Sous-entendu*, Fransızca'da ima anlamına gelir.

222 *The Lives of a Bengal Lancer* (1930), Francis Yeats-Brown, bakınız, not 132

223 1935 yılında Paramount Pictures, Francis Yeats-Brown'un anılarına kısmen dayanarak *The Lives of a Bengal Lancer* adında bir film çekti; başrollerinde Gary Cooper ve Franchot Tone vardı. Filmin yönetmeni Henry Hathaway idi ve toplam 7 Oscar kazandı.

uğraşmıştır.[224] Brown'ın küçük kitabındaki imgeler yeterince şey anlatıyor. Temelde çok ilginç vücut pozisyonlarıyla ilgilidir ve ayrıca, bir salatayı biraz yağ ve sirke ile süslemek gibi, sonunda bir tutam felsefe serpiştirilir. Bunlar oldukça Hintlilik dışı şeyler. Ayrıca, size aktardığım türden metinleri meditasyon için kullanmamanız konusunda sizi uyarmalıyım. Böyle metinlerdeki hedeflere varmak için, kimi ön bilgilerle ve bizde tamamen eksik olan ruhani bir temelle donanmış olmak gerekir.

Geçen dersin sonunda, *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*'daki iç güneş ile mistik içsel İsa fikri arasındaki paralelliklere dikkatinizi çektim.

Hint felsefesiyle de de önemli bir paralellik var: *âtman* felsefesi. Bu "âtman" kelimesi, nefes anlamına gelen Almanca *Atem* kelimesiyle, ayrıca *Odem* kelimemizle ilişkilidir, tüm şeylerin içinden geçen yaşam nefesi anlamına gelir ve Buda'nın özüne karşılık gelen şey de budur. Prajâpati olarak, yani dünyanın yaratıcısı olarak da tanımlanan, yüce olan, bir olandır. Bu terimlerin her ikisi de kullanımları bakımından aynıdır ve benzer terimlere gönderirler: *âtman* varlığın mutlak kökenidir. Tikel olandır: Yani en yüksek Buda gibi sadece evrensel bir varlık değildir; dünyanın özüdür, ama aynı zamanda kişisel bir varlıktır. Herkesin kişisel bir Kendilik'i vardır; içteki *âtman*dır bu, ama evrensel olanın sadece bir yönüdür. Kim yoga pratiğinin içine dalarsa, kişisel *âtman*dan çıkıp bir şekilde genel olana akar ve sonra kendini evrensel bir varlık olarak görür. Budizm'dekiyle tamamen aynı ön koşullar vardır. Metnin de gösterdiği gibi, kişinin kendi Kendiliğinin (*Self*) varlığı aynı zamanda evrensel bir varlıktır.

Böylece, *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* hakkında size anlatacaklarımı bitirmek ve Budizm'deki başka bir yoga biçimine, yani Tantrik Yoga'ya geçmek istiyorum. Tam rasyonel anlamıyla bu, ne yazık ki henüz tam olarak bizim için erişilebilir olmayan

224 Paul Brunton üzerine, bakınız dipnot. 131

bir konudur. Bu konuda çok az şey biliyoruz ve bu bilgiler Sir John Woodroffe'dan geliyor.[225] Arthur Avalon takma adı altında yazıyor. Avalon, İsa'nın kâsesi efsanesinden bilinen güney İngiltere'deki o kasabadır.[226] Arthur ismi elbette Kral Arthur'un destansı döneminden geliyor. Tantrik yoganın Hindistan'da kötü bir ünü vardır. Hintliler Tantrik yogayı çok eleştirir, çünkü yalnızca vücudun fizyolojisi ve özellikle seks ile ilgilenir; oysa içinde son derece ilginç sembolizmler barındırır. Tantrizm hakkında çok az şey bilinmektedir. Bilinen tek şey, bize onun *The Serpent Power* [Yılan Gücü] adlı kitabında verildi.[227] Okuması çok zor. Kundalini Yoga, yani Yılan Gücü Yogası ile ilgilidir. Bu spesifik form özellikle Bengal'de bulunabilir. Kalküta'da, aralarında çok şüpheli karakterlerin de bulunduğu bir dizi savunucusuyla tanıştım. Mahâyâna Budizmini Hint skolastisizminden çok fazla dışlamıştır ve aslında Tibet'te çok yaygındır.

Sizinle işleyeceğim metin Tantrik bir Tibet metni; özel ve çok ilginç sembolizmiyle dikkat çekiyor ve Batı sembolizmini anlamada bize çok yardımcı olacak. Batı için özellikle önemlidir, çünkü metnin içindeki sembolik fikirler bu dikkate değer fizyolojik tabakadan doğmaktadır, tıpkı bu Doğu Tantrik Kundalini Yoga'da olduğu gibi.

Metin artık klasik bir karaktere sahip değil, ayrıca çok basit de değil, çok fazla yorum gerektiriyor, başka bir deyişle oldukça zor. Aslında Budizm'in antik orijinal döneminden bir metin değil, ilk defa sonraki yüzyıllarda ortaya çıkmış. Budizm'in büyük yayılma döneminin MS 300 civarında olduğunu varsayabiliriz. O zamanlardan itibaren bu metinler ortaya çıkar; tam tarih vermek zor. Bu metnin ne zaman oluşturulduğunu size söylemem imkânsız.

---

225 Bakınız, "tanıtma", not 17.

226 Arthur efsaneleriyle eşleştirilmiş mistik ada. Kimi orta çağ kaynaklarına göre Güney İngiltere Somerset'teki Glastonbury Tor olarak tanımlanmıştır.

227 Avalon, 1919. Jung ilk edisyonun bir kopyasını kütüphanesinde bulunduruyordu.

Böyle bir metni önünüze getirmemin nedeni, daha önce de söylediğim gibi, bu metinlerin özellikle psikolojik niyetlerimiz için anlamlı bir sembolizm içermesidir.[228] Metnin adı *Shrî-chakra-sambhâra Tantra.*[229] *Shrî* kutsal demektir; *chakra* çark, ayrıca mandala demektir; *sambhâra* 'bir araya getirmek' anlamına gelir ve aynı zamanda 'dermek' anlamına gelir; *tantra* ise dokuma tezgâhı, kâğıt yaprağı, dokunmuş şey, başka bir deyişle doku/metin (*text*) demektir. Öyleyse: "kutsal tekerlek derleyen metin."

Bir yakarış ile başlar: "Vajra-yoginî, shrî mahâmâyâ tara" [SCST, s.1]. *Vajra*, yıldırım veya elmas anlamına gelir (*vaj*, sert; *ra*, sıkışma). Indra'nın yıldırımına *vajra* denir; *yogini*, dişi eş, eş olarak görünen ilahi bir varlık, boyunduruk altında olan anlamına gelir; *shrî* kutsal ve *mahâ* büyük demektir; *mâyâ*, Şakti'dir: Eril yaratıcı tanrıdan çıkmıştır ve dünyayı temsil eder; dünyanın bir tür anasıdır, bir yapı maddesidir; görünür tanrının bir maddesidir ("materia" kelimesi buraya aittir); ama dişiliğini tasvir etmesi bakımından tanrıdan farklıdır. Dişiliğe dünya denmektedir. Biz de toprak ana deriz mesela; *shrî mahâmâyâ* öyleyse kutsal büyük yanılsamadır veya aynı zamanda bir yanılsama olan büyük gerçekliktir; *Târâ*,[230] spesifik bir Mahâyâna tanrıçasıdır.

Bunlar, klasik Budizmde karşılaşmayacağınız türden tanrı kavramlarıdır, ancak daha sonra ilkel dinlerin etkisi altında,

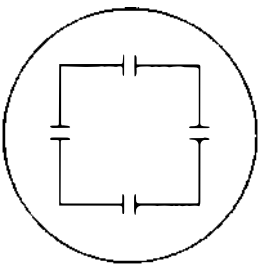
228 El yazmalarında ES şu notu almış burada: " Ders sırasında önümde oturan İngiliz yaşlı hanımda metnin daktilo bir kopyası vardı. Sayfanın tepesinde şu yazıyordu: 'Tantrik metinler, Cilt VII.'"

229 Avalon (1919a). Metin, Arthur Avalon tarafından düzenlenen Tantrik Metinleri serisinin yedinci cildi olarak yayımlandı. Kazi Dawa-Samdup tarafından tercüme edilmiştir. Jung'un kitaplığında dizinin bir kopyası vardı [metin bundan sonra SCST olarak kısaltılacaktır].

230 Mahâyâna Budizminde Târâ bir kadın bodhisattvadır. Tibet Vajrayana Budizminde önemli bir rol oynar; Avalokiteśvara'nın dişi yönünü temsil eder, şefkat ve eylemin bodhisattvası olarak görülür. Yedinci yüzyıldan beri Tantrik bir tanrıça olarak saygı görüyor. Hindu tanrıçası olarak Şakticilik'te ibadet edilir. Tarâ hakkında bkz. Willson (1986).

daha spesifik olarak *Bon*'un etkisi altında ortaya çıktılar.[231] Bu, Budizm'den önce Tibet'te hüküm süren ve hâlâ korunan ilkel, şamanik bir dindir. Keşişleri kırmızı şapkalılardır; sarı şapkalılar ise daha yüksek Budizm ile ilgilenmektedir.

Bu metin, bir önceki metinde gördüğümüz mandala ritüelinin nasıl uygulanması gerektiğinin bir tasvirini veriyor. Son dersteki mandalayı kullanarak size burada bunun kaba bir tasvirini yapacağım:

Yukarıda belirtilen yakarıştan sonra metin şöyle diyor:

> Bir daire içine kapatılmış dört kapılı bir kare. Bu mandala artık ritüel işleviyle tasvir edilmektedir.
> Guru ve Shri Heruka'ya Hürmet. [*SCST*, s. 1]

Burada söz konusu olan guru, bir insan guru, bir ruhani lider değildir; bunun yerine buradaki mesele, bu özel mandalanın kendi ilahi varlığıdır. Bu Shri Heruka'dır; bir tür koruyucu aziz, bir *devatâ*dır, binlercesi olan birçok ilahi varlıktan biridir. Bu *devatâ*ları, Buda'nın konuşmalarını içeren eski Pâli koleksiyonlarında bulabilirsiniz. Mesela Buda ile bu *devatâ*lar arasında konuşmalar vardır. Söz konusu Pâli metinlerinde, manzara üzerine inen kutsal bir sessizlik anlatılır ve ardından Buda'dan aydınlanma talebinde bulunan bir *devatâ*

231 "Gerçek" veya "hakikat" anlamına gelen Bon veya Bön, şamanistik ritüeller uygulayan animist bir Tibet halk dinidir; bugün Tibet Budizmine entegre edilmiştir. Jung hatalı bir şekilde (o zamanki bilimsel bilgiyi takip ederek) Bon'un Budizm'in gelişinden önce Tibet'teki yerli animist inanç sistemi olduğunu varsaymıştı. Bugün ise yaygın kabul şudur: Bon, Budizmin başarısına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır ve Budizmin çeşitli yönlerini farklı yerli dini pratiklerle birleştirmiştir.

ortaya çıkar ve sonra Buda'nın ona nasıl bir konuşma yaptığı anlatılır.[232]

> Guru'ya, tüm Budaların özüne, ve Shrî Heruka'ya eğilip selam verdikten sonra, şimdi Shrî Chakra Mahâsukha'nın Sâdhanâ'sını izah ediyorum. [SCST, s. 1]

Sâdhanâ, ritüel anlamına gelir; büyülü bir çağrışımı vardır. Metnin bir dipnotunda burada "Siddhi'nin (başarının, burada ruhani başarının) elde edilebileceği bir uygulamadan" bahsediliyor. Bon'un tesiri büyülü bir atmosfer yaratır. Her zaman gizli bir ajanda olarak büyüsel bir uygulama da söz konusudur. Shrî Chakra Mahâsukha, yani büyük kutsanmışlığın kutsal mandalası.

Burada kendisine yakarılan Tibetli koruyucu aziz Shri Heruka, guru varlıkları arasında tamamen özel bir durumdur. Hindistan'da bir guru bugün bile hâlâ bir kişi olarak insandır; kutsal şeyler hakkında bilgisi olan deneyimli bir insandır karşımızdaki ve genç insanlar ona güvenirler ve kendilerini kabul etmesini isterler. Bir guru kendini asla sunmaz, kendisinden istenmesini bekler. Hindistan'da iyi yetişmiş gençlerin bir gurusu vardır. Ama istisnalar da var. Çok eğitimli, yaşlı bir Hintliyle tanışmıştım. Eğitim hakkında konuşuyorduk ve ona gurusunu sordum. Eski bir bilgenin ismini verdi. Sordum: "Bu eski vedik isim hâlâ yaşıyor mu? Şu ünlü antik bilge kişi. Ama senin gurun olamaz ki? 2000 yıldır ölü değil mi?" Cevap: "Yaşayan bir gurum hiç olmadı; daha ziyade ruhani bir ilişkim var gurumla." Bu adam, eğitimli, yetmiş yaşlarında, dünya işlerinde çok tecrübeli, çok şerefli bir kişiydi. Onun gibi biri *Ständerat*'ta bulunabilirdi.[233] Ve sakince, gurusunun yaşayan biri değil, eski bir bilge kişi olduğunu söyledi. Bu nedenle daha fazla soru sormaktan kendimi alamadım: "Onunla nasıl iletişim kurabilirsin ki?" "Rüyamda kendini tanıttı ve gurum olduğunu fark ettim. Onunla her

232 1956'da Jung, Karl Eugen Neumann'ın Buddha'nın Pâli-Kanon'da yaptığı konuşmaların çevirisinin yeniden yayımlandığını duyurmak için kısa bir metin yazdı (Jung, 1956). Jung'un kendisi 1922'den bir baskıya sahipti.

233 *Ständerat*, yani Eyaletler Konseyi, İsviçre Federal Meclisi'nin ikinci meclisi.

zaman konuşabilirim." Sonuç olarak, hiçbir zaman normal bir gurusu olmamış. Bu tür şeyler Hindistan'da bugün hâlâ oluyor. Bu adam Mahatma Gandhi'nin yakın bir arkadaşı ayrıca.[234] Bu Heruka'yı da işte bu şekilde düşünmeliyiz. Batılı bilgimizle bunu ancak çok az hayal edebiliriz.

> Adanmış kişi uykuya dalmak üzereyken öncelikle bedenini Buda Varja-Sattva'nınki gibi hayal etmelidir.... [SCST, s. 2]

Sattva, yani bir entite, bir varlık. Bu terim üç *guna*[235] arasında geçer, ancak bunlardan bahsetmeyeceğim. Bu Buda'nın bir lakabı da elmas varlık veya yıldırım varlık anlamına gelen *vajra sattva*dır. Ben ilk anlamı tercih ederim. Yıldırım, büyülü bir ok olarak, Bon'un ilkel düzeyinde önemlidir; ancak sonra, daha yüksek bir felsefi düzeyde elmas anlamı çok daha büyük bir rol oynar: değişime konu olmayan, dayanıklı, en sert varlık olarak. Örneğin, Çin felsefi yogası onu, artık herhangi bir değişikliğe maruz kalmayan *süptil beden*, ruhani beden olarak tanımlar. Orada bu *vajra*, felsefe taşı, yani *lapis philosophorum* anlamını alır: insanın ürettiği, yaşamının çabasından, *laboratorium*dan[236]doğan ve bir şekilde ondan daha uzun yaşayan o ebedi varlık. Uyuyan kişinin bedeni bu nedenle Buda *vajra sattva*nın bedenidir – elmas Buda'dır.[237] Yani, bedenin elmas varlığa, bu ebedi, kalıcı şeye dönüşmesi meselesidir bu.

---

234 Mahatma ("büyük ruh", "saygıdeğer") olarak adlandırılan Mohandas Karamchand, Gandhi (1869–1948), Hint ulusunun "babası" olarak kabul edilir. İngiliz sömürge yönetimine karşı barışçıl ("satyagraha") protestosunda Hindistan bağımsızlık hareketinin liderliğini yapmıştır. Gandhi hakkında, 1921'e kadar olan zamanı kapsayan ve 1925'ten 1928'e kadar Navjivan dergisinde yayımlanan *The Story of My Experiment with Truth* [Hakikat Deneyimimin Hikayesi] adlı otobiyografisine bakınız; ayrıca bakınız *The Essential Gandhi: An Anthology of his Writings on his Life, Work, and Ideas* (1962).

235 Üç Guna (guna: "sicim", "iplik", ayrıca "nitelik"); *sattva* (yani saf ilke), *rajas* (yani dinamik ilke) ve *tamas*tır (yani eylemsizlik ilkesi) ve doğanın birincil bileşenleri olarak görülürler.

236 Latince laborare'den ("çalışmak" veya "ıstırap çekmek" anlamlarına gelir) laboratorium.

237 Bakınız "tanıtma" ve "Ders 12".

> ...ve sonra boylu boyunca Boşluk'un sakin durumuna karışıp kaybolur. [SCST, s. 2]

Tibetli Kazi Dawa Samdup'un[238]bir tercümesi var: Kalküta Üniversitesi'nde profesördü kendisi;[239] ayrıca Woodroffe[240]ve Evans-Wentz'in[241]bir meslektaşıydı. *Bardo Thödol*'yi[242] de tercüme etti ve bu metnin bu tercümesinden büyük kazançlar sağladı. Ne var ki, yerli bir Tibetli olduğu için zorlu Kalküta iklimine dayanamadı ve hayatını kaybetti.

"Huzurlu bir ruh durumuna dalma." Shûnyatâ – mutlak boşluk, İngilizcede "void" [boşluk]. Bu nedenle çeviri tam olarak şöyle olmalıdır: "Ve sonra çok uzun bir süre boyunca mutlak boşluğa dalmalıdır." Ve bu, zihni o sırada yansıtılacak olana, veya bu yoganın talimatlarına açık hale getirmek içindir.

> Bu durumun üzerine çıkarak, yirmi dört kahramanın Matralarını ilan eden çifte davulların göklerin ortasından çınladığını düşünmelidir. [SCST, s. 2]

Dönüşüm gerçekleştiğinde, semer davulunun cennetin dört bir köşesinden ses çıkardığını son metinde gördük. Davul, Doğu ritüellerinde, hatta *Hînayâna*'nın çok katı kültü içinde bile sıklıkla kullanılır.[243] Seylan'daki Kandy'de her akşam saat

238 Kazi Dawa Samdup (1868–1923), yazar, çevirmen ve öğretmen; Sikkim'de doğdu, Darjeeling'de öğretmen oldu ve daha sonra Gangtok'ta erkekler için Bhutia Yatılı Okulu'nun müdürü oldu; 1920'de Kalküta Üniversitesi'ne Tibetçe öğretmeni olarak atandı. Alexandra David-Néel (bkz. n. 183), Walter Yeeling Evans-Wentz (bkz. n. 241) gibi Tibet Budizmine ilgi duyan Batılılar için ruhani bir rehber olarak hareket etti ve onlarla birlikte *Tibet Ölüler Kitabı*'nı tercüme etti. (1927) (bkz. not. 199) ve John Woodroffe ile (namı diğer Arthur Avalon, bkz. giriş, n. 17), Budist metinleri İngilizce'ye çevirmek için birlikte çalıştı.

239 Hindistan'ın Batı Bengal eyaletinin başkenti Kolkata'nın eski adı.

240 Woodroffe (namı diğer Avalon) için tanıtma bölümüne bakın, not 17

241 Walter Yeeling Evans-Wentz (1878–1965), antropolog ve Tibet Budizmi bilgini; *Tibet Ölüler Kitabı*'nın (1927) editörü olarak bilinir.

242 Bakınız dipnot 199.

243 Hînayâna, Sanksritçe "küçük araç" anlamına gelir, Budizm'in daha ortodoks ve muhafazakâr koluna verilen isimdir. Mahâyâna-Budizm'den önce gelen on sekiz orijinal okuldan Theravada, bugün Hînayâna-Budizm'in ana biçimidir.

7:00'de bir davul ritüeli yapılırdı.[244] Bu yaratıcı büyük ibadet bir davul ritüeli ile başlatılır. Tapınağın narteksinde, her biri dört köşede büyük semer davullarıyla sıralanmış beş davulcu. Davul ustası kendini daha da büyük bir davulla ortada konumlandırır. Önce dört köşede davul çalarlar. Bu dörtlü, ufkun yönlerini, cennetin dört bekçisini temsil ederler. Beşinci ile bir mandala oluştururlar. Ortadaki, ancak diğerleri durduğunda davul çalmaya başlar. Tapınak boyunca yürürler, usta davulcu sadece *mandapam*da davul çalmaya başlar.[245] Kutsalların kutsalına giriş, taş bir merdivenle açılır.[246] Kapılar kalın duvarların içinden tünel gibi geçer. Bu kapı açıklıklarının duvarlarında, her biri yağla doldurulmuş (ve bir fitil içeren), taşa oyulmuş küçük girintiler vardır. Yoksa, her yer karanlıktır; sadece bu kapılar, bu yüzlerce ve binlerce küçük alevle titreşir. Arka planda Buda'nın çiçekler içinde yüzen altın imgesi görülür. Davulcunun karanlık formu, kapının parlaklığına karşı bir kontrast oluşturur. Tüm tapınak, sunu olarak getirilen ve sapları kesilmiş, böylece çabuk solup kokularını bırakan yasemin çiçeklerinden gelen muhteşem yasemin aromasıyla doludur. Çiçekler kâselerde sunulmaktadır. Bu akşam duasında genç kızlar, kadınlar, oğlanlar ve erkekler bu çiçekleri kâselerde kurban olarak sunarlar ve şu mantrayı söylerler: "Tıpkı bu çiçeklerin solması gibi, hayatımız da uçup gidiyor."

Bunun yanı sıra, duvarların ve avlunun büyük taş levhalarından davul sesi yankılanır. Tek tek herkesi tümüyle ele geçirir, *nolens volens*,[247] kişi sanki içeriden titreştiriliyormuş gibi "sarsılmış" bir duruma girer. Bu, belirli bir alıcılığa, dikkat

---

Sri Lanka (eski adıyla Seylan), Tayland, Kamboçya ve Myanmar'da bulunabilir.

244 Jung, 30 Ocak 1938'de Kandy'yi ziyaret etti. Ertesi gün Kolombo'ya döndü. 2 Şubat'ta Avrupa'ya dönüşü için S.S. Korfu'ya çıktı (Sengupta, 2013, ss. 204-206)

245 *Mandapam*, tapınağın ana kutsal alanına giden sütunlu bir dua salonudur.

246 ES yorumları var burada: "C.G. şenlik izlenimini anlatıyor" [ES, s. 64]

247 N*olens*, *volens*, Latince "isteyerek veya istemeyerek", anlamı: "bir kişi istesin veya istemesin bir şeyin olması."

çekici, doğaüstü bir heyecana neden olur. Ateşli[248] bir atmosfer yaratır. Davulcunun icra ettiği davul melodisine "sesin kurbanı" denir. Buda'nın anısına ses sunulur. Müzik kurban olarak sunulur. Metnimizin başlangıcındaki bu nokta, rüyayı görenin veya yoginin hayal etmesi gereken böyle bir ritüele atıfta bulunur.

> İlahi bedendeki bu halinden uyanınca, etrafındaki her şeyi Varja Sattva olarak kendisinin Mandalasını oluşturan şeyler olarak görmelidir. [SCST, s. 2-3]

Böylece, çevresindeki her şey (belki de mütevazı evi, odası, yatağı) hepsi onun *bodhi*-mandalasıdır, aydınlanmanın gerçekleştiği yer ve kendisinin elmas varlık olduğu yer, bu *sattva*nın fiziksel olan bedenidir.

> Eğer adanmışlığına faydalıysa, erginleme ritüelinde yaptığı boy banyosunu uygulayabilir. [SCST, s. 3]

Bunu tekrarlayabilir, çünkü kişiötesi (*transpersonal*) bir duruma girme sürecindedir.

> Sonra rahatça oturup yüzünü Güney'e doğru dönerek Amrita'nın damlasını tadar ve bedenini kutsar. [SCST, s. 3]

Bu tanrıların şarabıdır, bir nektar. Sıradan bir şarap, komünyon şarabı özelliği atfedilen bir ritüel şarabıdır. Bunun içine yüzük parmağının ucu batırılır, damlalar dilin üzerine bırakılır ve bu şekilde ilahi kuvvetle dolarsın.

> Ardından Sığınma formülünü tekrarlayarak başlamalıdır. [SCST, s. 3]
>
> "Buda'ya, yasaya ve topluluğa sığınırım." Aynı şekilde, iyi dileklerini sunan formülü de beyan etmelidir: "Tüm canlılar mutlu olsun, mutluluğun sebebinin bilincinde olsunlar. Tüm canlılar acıdan ve sebeplerinden kurtulsun. Tüm canlılar sabit mutluluğun tadını çıkarsın. Tüm canlılar en yüksek sükûnet halinde olsunlar."

248 RS ve LSM'de "fabelhaft" ("müthiş") var, ama ES'de "fieberhaft" (ateşli) olarak geçiyor.

> Sonra bırakın kendi üzerine Demchog olarak meditasyon yapsın... [SCST, s. 3]

Demchog, en yüksek kutsanmışlık olan *Mahâsukha* için Tibetçe bir kelimedir.

> ... ve Eşi [SCST, s. 3]

Başlangıçta dişi tanrılara yakarılmıştı. Tam da burada şu açık hale gelir: Yoginle özdeş hale gelmiş bir tanrı meselesi değildir karşımızdaki; bu olağandır; fakat ayrıca tanrının eşiyle de özdeş hale gelir, öyle ki yogin, hatta deneyimin en başında, kendisini dişi bir varlığa, tanrının eşine dönüştürür. Bu tanrı (dişiliğe karşılık gelecek şekilde), yogini olarak betimlenir. Eğer bedenini *devatâ*nınki[249] gibi hayal ederse, bu bedene ait olan kutsanmışlıktır. Eğer *Shrî Heruka aham*, ben kutsal Herukayım, derse, mantranın her hecesi üstüne meditasyon yaparken kendisini ritüelin tanrısıyla özdeşleştirmeli ve böylece bir *dyad* yani hem dişi hem erkek haline gelmelidir.

249 *Devâta*, Hindu bir terim olan "deva"dan gelir, daha düşük bir tanrıya veya tanrıçaya gönderir.

7. DERS[250]

16 ARALIK 1938

Bugün geride bırakacağımız yılın son dersi. Yeni dönem 13 Ocak 1939'da başlıyor. Prof. Zimmer'in kitabının adı: *Hindistan'ın Kutsal İmgelerinde Sanatsal Biçim ve Yoga*, 1926'da basılmış.[251] Zimmer'in kapsamlı bilgisi sayesinde, özellikle tavaf yolunun güzel bir tasviriyle karşılaşıyoruz.

Geçen sefer *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*'nın Tibetçe metninin başlangıç kısmının üzerinde durduk. Bu metnin derinliklerine biraz daha girmek istiyorum. Metnin anlaşılmasının çok kolay olmadığını daha önce söylemiştim. Çok fazla yorum gerektiriyor. Ama sırlarına nüfuz etme zahmetine girersek, ondan çok şey öğreneceksiniz. *Shri heruka aham* (*"Ben kutsal Heruka'yım"*) mantrasıyla kapatmıştık; bu mandalanın Rabbidir söz konusu olan ve adanmış kişinin onu yaratması gerekir.

Şimdi metin yoginden şunları yapmasını ister: Bu mantrayı hecelere, veya en azından tekil parçalara ayırmalıdır ki böylece kutsal cümlenin anlamını yeterince açık kılsın ve söylenen şeyin tam anlamını tam olarak kavrasın. Öyleyse yapması gereken metnin bütününü, bu üç kelimeyi, cümlenin aşılamak istediğini açıkça fark edene kadar, parçalarına ayırmaktır. Yani adanmış kişiden beklenen basitçe "Shrî heruka aham" demesi değildir, fakat büyük bir çabayla cümlenin gerçekte ne ifade ettiğini temaşa etmelidir. Bu oldukça tipik bir Doğu egzersizidir.

250 LSM, RS, ES'nin notları.

251 Zimmer (1926). Jung, bir önceki derste edebiyata ilişkin sorulan bir soruya cevap verdi. Heinrich Zimmer üzerine, bakınız " tanıtma ".

Shrî ikili-olmayan (*non-dual*) bir deneyimdir… [SCST, s. 3]

Advaita, ikili-olmayan, dolayısıyla "iki-siz" anlamına gelir. Örneğin, Brahman için, dünya ilkesi için söylenir: Onun dışında başka bir şey yoktur. Yani *shrî* ön ekini ifade ederek, yogin kendi "ikisizliğinin" ifade edildiğini, kendisinden başka hiçbir şeyin olmadığını anlamalıdır.

> Sonra *heruka* kelimesi bireysel hecelerine ayrılır.

"He", nedendir ve boşluktur veya Dhâtu'dur. [SCST, s. 3]

Dhâtu unsur, ilke anlamına gelir. Tam olarak öyleyse: "He" unsurun, kökendeki unsurun, ilkenin nedenidir; ve bu felsefede söz konusu edilen ilke *shûnyatâ*dır, yani, boşluk. Bu boşluk, bakan kişinin perspektifinden bir boşluktur, çünkü onun içinde hiçbir şey görmez. Öte yandan ayrıca bir doluluktur, hatta mutlak doluluktur. Sonuç olarak, "he" hecesini telaffuz ederek, yogin, kendisinin sadece iki-siz olduğunu değil, ayrıca tüm şeylerin kökensel durumu olduğunu da anlamalıdır.

> "Ru" bileşik olmayandır. [SSCT, s. 3]

"Ru" bağlantılardan muaftır. Mutlak olarak ikili-olmayandır, çünkü o kökensel harftir.

> "Ka" hiçbir yerde ikamet etmez. [SSCT, s. 3]

"Ka" hiçbir yerde ikamet etmez ve her yerdedir. O, dünyanın özüdür, hiçbir yerde yoğunlaşmamıştır, fakat her yerde mevcuttur. Her şeyin içine işleyen tek varlıktır; Buda özü denen şeyin bütün dünyaya yayılmış olmasıdır.

Bu dört hece ile kendisinin kökensel varlık[252] olduğunu, yani mutlaken yalın ve her yerde mevcut bir kökensel varlık olduğunu anlar.

> Tüm bunlarda cisimleşmiş Kendilik olarak düşün kendini.... [SCST, ss. 3-4]

Bizim Batılı anlayışımıza göre, bu, oldukça cüretkâr bir küstahlıktır. Çünkü biz Kendilik deyince, parmağımızı kendimize

252 ES: "kökensel varlık" (Anfangswesen) yerine "kökensiz" (Anfangslose).

doğrultarak tarif ettiğimiz şeyi anlarız. Kendiliğimiz bize en tanımlanmış, tekil şey gibi görünür, çünkü sadece bir birey kendisi hakkında Kendilik olduğunu söyleyebilir. Fakat kökensel varlık[253] olduğu söylenen, bileşik olmamasına rağmen tüm dünyaya yayılmış olan bu Kendilik midir? Aslına bakılırsa, bütün bunları cisimleştiren Kendiliğin kendisi olduğunu düşünmelidir, yani metnin daha önce açıkladığı tüm bu heceleri cisimleştiren Kendilik olduğunu düşünmelidir.

..., bir insan ne söylerse Mantradır. [SCST, s. 3]

Batılı birinin kategorik zorluklar yaşamasına neden olacak bir başka cümle daha. Çünkü bizler, herhangi bir insanın söylediği bir şeyin insanca, tamamen insanca olduğu fikrine alışkınızdır. "Sonuç olarak, falan veya filan şeyi kim söylemiş olursa olsun en nihayetinde bir insandır, ve basitçe, falan veya filan demiştir." Ne var ki burada kendisini Kendilik olarak, tüm şeylerin ilksel kaynağı olarak, kendisinden ötede hiçbir şeyin olmadığı varlık olarak, dünyanın varlığı olarak tasavvur eden bizzat insandır. Kuşkusuz bunun aşırı bir abartı olduğu söylenebilir. Hatta muazzam bir görkemlilik kuruntusu. Biri mütevazı Kendiliği ile böylesine cüretkâr bir iddiada bulunduğunda bizi en hassas yerimizden vurur. Ama eğer Doğu'nun hakkını vermek istiyorsak, tam da böyle bir yolla belirli bir psikolojik deneyimin gerçekleştirildiğini anlamalıyız.

Aslına bakılırsa, bizim de Batıda benzer deneyimlerimiz vardır, mesela Hristiyan mistisizminde deneyimlenen, tanrılıkla dolayımsız ilişki. Batı mistisizmindeki[254] "içsel İsa" ve Buda arasındaki parallellikler konusunda yakın zamanda konuştuk. Bir kişi bu koşullar altında bu duruma geldiği zaman, yani Kendilik (*âtman*)[255]olduğu zaman, ağzından çıkabilecek her şey kutsal sesler olacaktır. Kutsal bir cümle, kişinin kendisine devamlı tekrar etmesi gereken kutsal bir hakikat. *Mantra*

253 ES: "kökensel varlık" (Anfangswesen) yerine "kökensiz" (Anfangslose).

254 Bakınız ss. 153-154.

255 ES'de "âtman" yerine "brahman" geçiyor.

büyülü bir deyiştir. Bu nedenle, her zaman büyülü sözler olarak kullanılır. Kişi bir şeyi büyülemek isterse, bir *mantra*ya ihtiyaç duyar. Kendine uygulandığında, kişinin kendi ruhuna yönelik telkin gibi çalışır.

Takdimden sonra metin şöyle devam eder:

> Formların gerçek olmadığını bilen deneyimle evrimleşince kalbinin merkezinde "A" harfini hayal etsin. [SCST, s. 4]

A, ben anlamına gelen *aham*ın ilk harfidir.[256] Söylenmek istenen, benin de gerçek olmayan bir form olduğudur. Metinde geçen "formların gerçek olmadığı deneyiminden yola çıkarak" bir özettir, çünkü kelimesi kelimesine şöyle söyler: "Bu, düşünmeyen-bilgidir, *jnâna* bilgidir." Teknik ifadesiyle *shûnyatâ jnâna*, tüm formların, Ben-form da dâhil *shûnyatâ* olduğunun, yani boş olduğunun bilgisidir. Aslında, Budizm bireysel ruhların olmadığına inanır. Seylan'da[257]oldukça popüler bir mantra vardır. Avrupa'da iki araba sürücüsü arabalarını birbirine çarparsa, küfrederler. Ama Hintli der ki: Tüm rahatsızlıklar geçicidir. Hiç kimse galeyana gelmez. Ben bir yanılsamadır. Böyle bir kültürün kendine has bir şeyleri olduğunu kolayca anlayabilirsiniz.

Metin şöyle devam eder:

> Bunun üzerine, dünya-deneyimini sembolize eden berrak Ay yuvarlağını düşünsün, ... [SCST, s. 4]

Bu da yine bir özettir. Aslında anlamı şudur: *vishaya jnâna*. Dünyadaki nesnelerle bir tanışıklıktır bu, şüpheli bir bilgidir. Bu nedenle ayla bağlantılandırılmıştır. Herkes bilir ki ayın zihinle veya *manas*la [258]özel bir ilişkisi vardır. Bir Upanishad metni vardır: *"Ay, onun zihninden doğdu."*[259] Dolayısıyla bir tür

256 *Aham*, Sanskritçe "ben" veya "benimdir".

257 1972'ye kadar Sri Lanka Seylan olarak biliniyordu.

258 *Manas*, Pâli dilinde ve Sanskritçede zihin.

259 *Rigveda* 10, 90, 13. Jung, çeviriyi Deussen'den alıntılar (1894), s. 157: "Brâhman onun ağzıydı, / kollarının ikisinden Râjanya yapıldı. / Uylukları Vaiśya haline geldi, ayaklarından Śûdra üretildi. / Ay, zihninden doğdu, / ve gözünden Güneş doğdu; / Ağzından Indra ve Agni, / ve nefesinden Vâyu doğdu."

ay-zihin. Ayın bir manzaraya neler yapabileceğini bilirsiniz: Manzaraya büyü katar; her şeyi gizemli bir ışık altında sunar. Öyleyse yogin parlak ay diskini hayal ettiği zaman, tüm bilginin tıpkı ay ışığı gibi şüpheli, yanıltıcı olduğunu söylemektedir. *Manas* kelimesi Orta Yüksek Almanca'da ay için kullanılan "mane" kelimesiyle bağlantılıdır. Benzer şekilde, hem İngilizce "mind" (zihin) kelimesi hem de Almanca "Mensch" (insan) kelimesi bu kelime köküyle ilişkilidir.

> ... ve bunun üzerine, "hûm" Mantrası, ... [SCST, s. 4]

*Aham*ın ikinci hecesi "ham," herkesin bildiği mistik hece olan "om"a karşılık gelecek şekilde, "hûm" mantrası olarak yeniden yorumlanmaktadır. "Om" çağrıdır, "hûm" çoğunlukla sonda gelir. Bu "ham" böylece mistik hece "hûm" haline gelir.

> ... nesnel içerikten yoksun zihni sembolize eden şey. [SCST, s. 4]

Sadece öznel olan bir bilinç, dolayısıyla da "kuşkulu" bir bilinç söz konusudur, çünkü bunlar geçici yanılsamalardır. Bir yanılsamadır, çünkü Ben-ruh aslında var olmaz; tamamen yanılsamadan ibaret bir formdur.

Bu "Ham"dan "U" harfi tüm işleri tamamına erdiren bilgiye karşılık gelir; "H" harfinin bütünü, ayırt eden bilgiye karşılık gelir; "H" harfinin tepesi eşitleyici bilgiye karşılık gelir; ... [SCST, ss. 4-5]

Samatâ jnana, aynılık, analojik bilgiye karşılık gelir.[260]

> ... Yarım ay (Chandra) ayna-benzeri bilgiye karşılık gelir; ... [SCST, s. 5]

Yarım ayın nereden geldiği tartışmalıdır. Bütünü, "hûm" kelimesinin yazılış şekline dayanmaktadır ve bu metinde yazılış şekli açık değildir. Yazımda yarım ay yoktur. Belki Tibetçe metne atıfta bulunuyor olabilir.

260 BH burada şunları eklemiş: "Kelimesi kelimesine 'bilginin eşit yeğinleşmesi'" Burada, her şeyin aynılığıdır, Samatâ Jnâna; bilginin bahsedilen son biçimiyle kontrast halindedir, 'ayırt eden bilgi,' yani farklarını tanıyan bilgi" (BH, ss. 47-48).

> ... ve bunun yukarısındaki Bindu (Thiglé[261]) değişmez bilgiye karşılık gelir [SCST, s 5]

Nokta, gerçekten de, bu kelimenin yazılışında "yukarıda" bulunur; "hûm"un h'sinin üzerinde durur. Tantrik Budizmde özel bir anlamı vardır. Hindistan'da her zaman Ishvara anlamına gelir; yani, lord, ayrıca Şiva, yaratıcı ve yok edici. Tibetçede nokta nihai hakikat anlamına gelir; *Bardo Thödol*'de, *Tibet'in Ölüler Kitabı*'nda karşılaşılan bir kavramdır.[262] O *dharmakâya*dır, yani nihai hakikatin bedenidir.[263]

Bu tasvir içinde bütün bir psikolojiyi bulursunuz, yani bilincin farklı veçhelerini ve bilgi tipini. Ayrıntılara burada girmek istemiyorum. Bu bizi çok uzaklara götürür. Fakat metinle tanışık hale gelmek ve bu temsil yoluyla bilincin hangi yönlerinin verildiğini keşfetmek çok anlamlı görünüyor.

Şimdi sadece şu değişmez bilgi hakkında, şu *Daharma-Dhâtu-Jnâna* hakkında konuşalım. *Dharma* yasadır, *dhâtu* unsurdur. Dolayısıyla mesele edilen şey doğa ilkesinin bilgisidir, dünya ilkesinin bilgisidir. Bu bilgi şu gerçekliğin bilgisidir: Öyle bir gerçeklik ki farklı şeyleri ayrı olmayacak şekilde bir arada tutar ve anlaşılır ki hepsi gerçekte tüm dünyaya yayılan aynı Buda özüdür. Başka bir deyişle, hepsi Kendilik'tir.

> Zihni sembolize eden bu Mantra'nın farklı kısımları üzerine meditasyon yapmak bir yöntemdir; bu yöntem yoluyla zihin saf bir deneyim için gerekli nitelikleri haiz olur ve ilahi zihnin saadetini temaşa etmesinden kaynaklanan saadetin mutluluğunu yaşar. [SCST, ss. 5-6]

Dolayısıyla burada yogin tarafından tamamlanan gerçek bir bilinç analizidir.

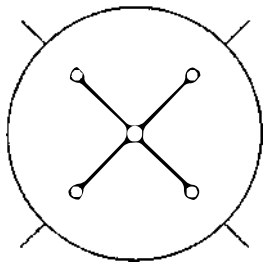
> "Hûm" mantrasından mavi, yeşil, kırmızı, ve sarı ışık ışınları Devata'nın dört kafasından dışarı yayılır ve aşama aşama tüm evreni doldurur. [SCST, s. 6]

261 Sanskritçe Bindu ve Tibetçe Thiglé nokta anlamına gelir.

262 Bakınız not 199.

263 Bakınız not 200.

Bu nedenle, yoginin kare bir düzenlemesi olan büyülü bir daire içinde yer aldığını hayal etmelisiniz:

Dört nokta ufku tasvir eder. Yogi merkezdedir. Burada mistik hece "hûm"u söyler. Bilincin bir niteliğini tasvir eder, yani iç bilinci, bizzat dünya ilkesini temsil eden kökensel bilinci tarif eder.

Dört renk bu bilinçten dört farklı doğrultuda saçılır. Bu renkler bilincin nitelikleridir; şöyle de söylenebilir: Bilincin işlevleridir bunlar; yani bu derste kapsamlı şekilde ele aldığım, bilincin dört olası işlevi. Canlı formlar altında burada tarif edilen şey basitçe psikolojidir. Bu ışınlar *devatâ*nın dört kafasına nüfuz eder. Bu ışıyan ışığın nüfuz ettiği varlıkların dört ilahi varlık olduğu düşünülür. Oradan itibaren bu ışınlar aşama aşama evreni doldururlar, yani, büyülü daire yoluyla dışarı, tüm dünyaya giderler.[264] Daha önce karşılaştığımıza benzer bir imge ortaya çıkar.

Sonra şu sırayla düşün: –"Duyumsayan tüm varlıklar mutluluğun keyfini sürsünler ve bu mutluluğun nedeniyle donatılsınlar" – "Tüm acılardan ve bunların nedenlerinden kurtulsunlar" – "En yüksek mutluluktan asla ayrı kalmasınlar" – "Hem bağlanmadan hem nefretten kurtulsunlar, ve dünyevi sekiz dileklerinin tümü budansın ve düzlensin." Birbiri ardına bu dilekleri sırayla ve dolu dolu düşünün.

> Sonra sol ellerin başparmağını ve orta parmağını şaklatarak ve ellerle on yöne işaret ederek. [SCST, s. 6]

264 ES: "tüm dünya ortaya çıkar."

Bunlar pusulanın dört noktasıdır, dört rüzgâr[265] ve ayrıca ara konumlar, sonra en yüksek ve en alçak noktalar.[266] Bu hareket böylece tüm ufku olduğu gibi yukarıyı ve aşağıyı da kucaklar. Bu özel hareket elbette bize çok yabancıdır. Hindistan ve Tibet ritüellerinde bu şeyler hâlâ kullanımdadır. Fakat antikitede, Mithras ayinlerinde bunun kullanıldığının çok güzel bir kanıtı var elimizde (MS 2. Yüzyıl):

> İki kez Sessizlik'in çağrıldığı ikinci duayı tekrarladıktan sonra, iki kez ıslık çal ve parmaklarını iki kez şaklat ve anında güneş diskinden yola çıkan yıldızları göreceksin, çok fazla, çok fazla yıldız, beş noktalı, tüm havayı dolduran. Tekrar "Sessizlik, sessizlik" de ve güneş diski açıldığında sonsuz bir daire ve kapanmış ateşli kapılar göreceksin.[267]

265 Bazı eski Doğu Asya geleneklerinde, dört ana yön dünyanın dört rüzgârıyla bağlantılıdır: Ana yönler, dört rüzgârın geri döndüğü dünyanın dört köşesine götürür. Yuhanna'nın Vahiy Kitabı'nda buna benzer bir imge bulunabilir: "Ve bunlardan sonra, dünyanın dört bir yanında duran dört meleği, dünyanın dört rüzgârını tutarlarken gördüm, öyle ki rüzgâr ne karaya, ne denize, ne herhangi bir ağaca üfleyemiyordu." (Vahiy 7:1; KJV)

266 Bakınız not 169

267 BH tarafından Dieterich'ten (1903) tercüme edilmiştir. Albrecht Dieterich'in *A Mithras Liturgy*'sinde [Bir Mithras Ayini] (1903) bu pasaj, güneş ve "etkin rüzgârın kaynağı olarak güneş borusu" üzerine meditasyondan hemen sonra gelir. Jung, *Dönüşüm Sembolleri*'nde (1912) bu pasaja Emile Schwyzer (1862-1931) vakasıyla bağlantılı olarak başvurur. Emile Schwyzer, Burghölzli kliniğinde paranoid demans teşhisi konmuş bir hastadır: "Hasta güneşte 'dik kuyruk' dediği bir şey görüyor (yani, ereksiyon halindeki bir penis gibi daha çok). Hasta başını ileri geri hareket ettirdiğinde, güneşin penisi de ileri geri hareket ediyor ve buradan rüzgâr çıkıyor" (Jung, 1912, § 173). Jung, filogenetik düzeydeki mitolojik malzemenin; psikotik sanrılarda ve ontogenetik düzeyde rüyalardaki imgelerde kendini tekrarlayabileceği teorisini desteklemek için bu vakayı rapor etmiştir. Jung, Schwyzer'ın sanrıları ile *A Mithras Liturgy*'de (1903) geçen pasaj arasındaki benzerlikleri gösterdi. Jung'un eğitim eksikliği nedeniyle Schwyzer'ın bu pasajdan haberdar olamayacağına dair argümanı Shamdasani (2003, s. 216) tarafından ciddi bir şekilde sorgulandı: Johann Honegger (1885–1911) Nürnberg'deki İkinci Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nde vakayı sundu ("Bir paranoid demans vakasının analizi") ve Schwyzer'ın mitolojik malzemeye iyi derecede hâkim olduğunu açıkça ortaya koydu. Jung'un mitolojik malzemenin hastaya ulaşamayacağına ilişkin ileriki argümanı (Jung ilk başta Dieterich'in 1910 tarihli kitabının ikinci baskısını orijinali ile karıştırmıştı) benzer malzeme Creuzer tarafından daha önce şu etkili kitapta sunulduğu için geçerli değildir: *Symbolik und Mythologie der alten*

Bu benzer bir fikirdir. Büyüsel anlam bu seslere atfedilir, ve Mithras ayininde anlam kötülüğe karşı koruyucudur, yani, savunmaya yöneliktir. Başka bir yerde şöyle söyler: "Sonra uzun bir ıslık çal ve parmaklarını şaklat ve konuş, ve tanrıların sana nasıl cana yakın baktıklarını, seni artık zorlamadıklarını fakat kendi faaliyet alanlarına gittiklerini göreceksin."[268] Bu besbelli yatıştırıcı bir harekettir. İnsanlar bunu köpeklere yaparlar – tanrıların tehditkâr bir şekilde yaklaşmasını önlemek için bir hareket. Bu fikirler bizim için son derece yabancı fikirlerdir artık. Fakat sık sık tasdik edilir. Öte yandan, Tibet Budizminde, bu ilksel fikirler hâlâ mevcuttur. Onlar için de önleyici bir harekettir; bir şekilde tanrıların da teskin olup uzaklaşmalarını veya zararlı etkilerinin yönünün değişmesini sağlarlar:

> ... böyle yönlerin olduğunu düşünsün ve şu Mantrayı tekrarlasın: "Sukhe bhav ... antu" (Mutlu ol). [SCST, s. 6]

Dört varlık üzerine, yani, *dhyâna*nın dört durumu üzerine meditasyondur bu. Sonuç olarak meziyet gerektiren bir eylemdir ve aynı zamanda engelleyicidir, dünya güçlerinin savuşturulmasını sağlar. Tüm bu uygulamanın açıkça kendine özgü gizli tehlikelerinin olduğuna işaret eder bu. Bunu örneğin Mithras ayinininde görürüz.

Doğal olarak, Budist bir metinde bu tehlikenin çok abartılmaması gerekir, yoksa meditasyonun hiçbir tesirinin olmadığına kanıt olurdu. Ortaya çıkardı ki meditasyon yapan kişi aslında ikili-olmayan değildir, ve dolayısıyla ona zarar verebilecek başkaları vardır. Bu prosedürler söz konusu olduğunda normal durum budur. Orta Çağ büyücüsünün sihirli

---

Völker, besonders der Griechen (1810–12) [Antik halkların, özellikle Yunanlıların sembolizmi ve mitolojisi]. Ayrıca, Jung'un kaynak olarak Honegger'e atıfta bulunduğu *Dönüşüm Sembolleri* ile daha sonraki açıklamalar arasında bir tutarsızlık vardır. Örneğin, *Dönüşüm Sembolleri* (1952) ve *Kolektif Bilinçdışı Kavramı* (1936/37, §§ 104). –110) arasında; bu sonuncusunda, hikâyenin kendisine 1906'da Schwyzer tarafından anlatıldığını belirtir. Ayrıca bkz. Shamdasani (1990).

268 Dieterich (1903), s. 7

çemberlerini hatırlayın. Bunu yalnızlığını sağlama almak için yapar. Çünkü eğer biri hazinelerini kazmak isterse, çevresinde onu yakalayabilecek, ona zarar verebilecek ve hatta öldürebilecek kötü ruhların bulunduğuna ikna olmuştu, çünkü açıkça savunmasız bir durumdadır.[269]

MS 2. yüzyıldaki Mithras ayininde bu hâlâ çok açıktır. Metinde şöyle der:

> Fakat tanrıların nasıl da gözlerini senin üzerine diktiklerini ve seni zorladıklarını göreceksin. O zaman işaret parmağını dudaklarına koy ve şunları söyle: "*Sessizlik*! *Sessizlik*! *Sessizlik*!" yaşayan, ölümsüz tanrının işareti, "*Koru beni*, *Sessizlik*!"[270]

Güçlerin tehdidine yakarmayı başarmıştır. Şimdi bu güçlerden artık başka hiçbir şey öğrenmeyiz, çünkü sisteme karşı olurdu bu. Çünkü yogin ikili-olmadığını sağlama aldığı zaman artık tehdit edici hiçbir şey olamaz. Ama parmakların yatıştıracak şekilde bükülmesi, tanrıların hayvan formunda[271] var olduğu zamanlardan kalmadır; yani insan fizyolojisinin bize insan-dışı görünen kısımlarının hayvanlara yansıtıldığı zamanlar. Yerli Amerikalılar normal hayvanlar olmayan hayvanların olduğunu söylediklerinde, hayvanların aslında sadece insanlara atfedilebilecek davranışlara bazen sahip olabildiklerini söylerler. Kır kurdu çok utangaç bir hayvandır. Bir kır kurdu güpegündüz köyün içinden geçtiğinde, herkes onun bir doktor kır kurdu, lanetli bir hekim, yani doğaüstü bir varlık olduğuna, normal bir hayvan olmadığına ikna olur. Birçok hayvanın böyle özel bir varlık tarzı vardır. Sonra aniden korku yükselir, çünkü insan benzeri, başka bir deyişle, ilahi bir varlık, bir *demon* olması mümkündür. Bu durumda yakarış seremonilerinin yapılması gerekir. Doğu Afrika'da gün ışığında bir karıncayiyen görülürse, tüm nüfus galeyana

269 BH şunları eklemiş: "Kötü ruhların kendilerine zarar vermesini önlemek için büyülü çemberi kullanan İsviçreli köylüleri hâlâ bulabilirsiniz" (s. 49).

270 Dietrich (1903), s. 7

271 BH yanlışlıkla "theriomorph"u "therianthropic" olarak çevirmiş; bu ikincisini "yarı insan yarı hayvan" diye tanımlamış (s. 50)

gelir. Bu, suyun yokuş yukarı akması kadar olağanüstüdür. Bütün köy bu hayvanı beş altı metre derinliğe gömmek için akın eder. Büyük kurbanlar sunulmalıdır çünkü hayvan doğal düzeni çiğnemiştir ve artık her şey meydana gelebilir. Ve döngünün doğaya tekrar yerleştirilmesi gerekir. Bu tür hayvanlar ilahidir. Hayvan formları oradadır, çünkü hayvanlar bizim kendimiz hakkında hayal etmekten hoşlanmadığımız şeyleri hayal ederler bizim hakkımızda. Bu yüzden tanrıların da zürafa ve fil başları vardır, çünkü bunlar insan olmayan psikolojik şeylerdir. Hâlâ ilkeller arasında yaşıyorlar. Mithras ayininde boğa başlı tanrılar bulunur. Hristiyan kilisesinde hayvanlar müjde vaizlerini temsil eder, hatta hayvan kafalarıyla bile tasvir edilirler: Mark aslan başlı, Luka öküz başlı vb. Aynen eski Mısır tanrıları gibi. Bunlar, tanrıların hayvan formlarına sahip olduğu bir zamandan kalma kalıntılardır. Bir tanrının kuş olduğu söylenirse, örneğin şahin olarak Ra Horus,[272] o zaman bu daha çok bir *façon de parler*'dir.[273] Bir şahindir, belirli davranışlarıyla insanı bir tanrı gibi etkileyen bir kuştur.

Doğulu insanlara çok çarpıcı gelen Hristiyan hayvan sembolizmimizin kökleri derindir.[274] Eğitimli bir Hintli İngiltere'ye yaptığı bir geziden sonra şöyle yazar: "Hristiyanlık bir hayvan kültüdür." Bunun nedeni, her yerde kuşları görmüş olmasıdır, ya da güvercini veya koyunu (yani kuzu sembolizmini) görmüş olmasıdır. Kutsal hayaletin güvercini, kürsü taşıyan kartal, müjde hayvanları, tüm bunlar onu hayvan kültü fikrine götürür. Bu ona son derece şaşırtıcı gelir, çünkü Hint tapınaklarında insan figürleri çok daha büyük bir rol oynarlar. "Evet, belki dört veya on kolludurlar." Fil başlı bir tanrı vardır,[275] ama bu oldukça ezoteriktir, oysa bi-

272 Ra, daha sonraki hanedanlarda Horus ile birleşen ve dolayısıyla Ra-Horakhty ("İki Ufkun Horus'u olan Ra") olarak bilinen eski Mısır güneş tanrısıydı.

273 *Façon de parler,* Fransızca "konuşma tarzı" veya "konuşma şekli" demek.

274 ES: "C. G. eğitimli bir Hintliden bahsediyor..."

275 Ganapati veya Vinayake olarak da bilinen Ganesha, fil başlı Hindu tanrısı; en yaygın efsaneye göre Ganesha, Şiva ve Parvati'nin oğluydu. O, bilgelik (*buddhi*), yeni başlangıçlar ve engellerin kaldırılması ile ilişkilendirilir.

zim geçmişimizde, özellikle Lombard kiliselerindeki Romanesk başkentlerde, tipik olarak bir avcılık sporu biter bitmez diğeri başlar.[276] Bizde bu şeyler ancak çok yavaş bir şekilde reddedilirken, son derece ruhani bir din olan Budizm'de şiddetle geri plana itilirler.

Metin şöyle devam eder:

> Çeşitli renklerdeki ışık demetlerinin "Hum" Mantrasından çıkıp tüm bedeni doldurmasını ve geniş uzamda parlamasını, ve günahları, cehaleti ve tüm duyarlı varlıkların alışkanlıklarından doğan eğilimleri temizlemesini, hepsini Khorlo-Demchog'un sayısız biçimlerine dönüştürmesini düşün. [SCST, ss. 6-7]

Ve kutsanmışlığın nihai biçimi olarak kutsal çakra.

> Daha sonra tüm ışık ışınlarını içe doğru çekip onları kendi benliğinizde soğurduktan sonra, tekrar şu şekilde meditasyon yapın: ... [SCST, s. 7]

Öyleyse şimdi mesele, orada olan, ve böylece, kendi içine soğurulmuş ikili-olmayan varlık olduğunu görebildiği, ışıyan ışıktır. Merkeze geri döneriz, yani, etrafa yayılmış tüm dünyanın yeniden soğurulması gerekir.

> İbadet eden kişi *Rûpa-skandha*nın *Vairochana* olduğunu düşünsün; [SCST, s. 7]

Rûpa formdur, *skandha* unsurdur. Yine bu da Doğu'nun psikolojik bir terimidir: form unsuru. Formları başlatan, hayal gücü formlarını, fikirleri başlatan bu unsurdur.

*Rûpa-skandha, Vairochana*dır; öyleyse, zamanında Buda haline geldiği söylenen şu varlıklardan biridir, yani büyük bodhisattvalardan biridir.

> ...; onun *Vedâna-skandha*sı, *Vajra-sûryya*dır; ... [SCST, s. 7]

276 25 Kasım 1931 tarihli görüm seminerinde Jung, özellikle Verona'daki St. Zeno kilisesine atıfta bulunur (Jung, 1930–1934, cilt 1, s. 469). Bunu bana işaret ettiği için Ulrich Hoerni'ye özel teşekkürlerimle.

Vedâna-skandha duyumların unsurudur. *Vajra-sûryya* elmas güneştir. Bu, bilinç analizine varır.

> ...; onun *Samjnâ-skandha*sı *Padme-nateshvara*dır; ... [SCST, s. 7]

Samjnâ-skandha duygu unsurudur. *Samjnâ* bir duygu olarak tarif edilebilir mi bilmiyorum, daha çok uyum ve anlayış anlamı var. *Padme* lotustur; *nateshvara* dansın efendisidir.

> ...; onun *Sangskâra-skandha*sı, *Râja-Vajra*dır... [SCST, s. 7]

Sangskâra-skandha, kendini farkındalık unsurundan ayıran içgüdüsel unsurdur. *Râja-Vajra* kraliyet elmasıdır.

> ... ve onun *Vijnâna-skandha*sı, Buda *Vajra-sattva*dır. [SCST, s. 7]

Farkındalık unsuru *vijnâna-skandha*, *vajra-sattva*dır: Elmas varlık; bu işlevlerden bir tür anahtar olarak, bir sonuç olarak ortaya çıkan gerçek nihai varlıktır: Buda.

> Her biri bir *Tathâgata* haline gelmiş olarak kendiliği oluşturan tüm ilkeler üzerinde bu şekilde meditasyon yapın: saygı duyulan ve şanlı *Heruka*yı oluşturan bütün. [SCST, s. 7]

Metin, merkezde beşinci bir unsur olarak Buda ile birlikte, işlevlerin bir analizi biçiminde bilincin dörtlemesini (*quaternity*) kurmaya çalışır. Bu beşinci unsur, hâlâ form olan dörtlemeyi çözündürmeye hizmet eder; onu merkeze getirerek, *yogin*in en iç varlığına getirerek yapar bunu, böylece bilincin ayırt edici hiçbir işlevine sahip olmaz artık.

8. DERS [277]

13 OCAK 1939

Hatırlayacaksınız, noel öncesi *Shrî-chakra-sambhâra Tantra* adındaki Tantrik metnin ortasında durmuştuk. Anlaşılması güç bir metin. Fakat Budist yoganın en önemli temsillerini barındırıyor kesinlikle. Bu metni lâmalar muhtemelen enstrüman olarak kullanıyorlardı; bu kişilerin amacı kişiliklerini yüksek derecede geliştirmektir ve belki de tüm yaşamlarını bunun için harcarlar.

Metni anlamanızı kolaylaştırmak için buraya bir genel özet yazdım.[278] Metin üç aşamadan oluşuyor. Geçen sefer ilk aşamayı, tezi tartıştık.

AŞAMA I - TEZ

A 1. Buda ile özdeşleşme

2. Çevrenin, *corpus incorruptible*'de (bozulmaz bedende) bedenleştirilmesi.

3. Demchog (Mahâsukha) ve yoginî ile özdeşlik

4. Shrî Heruka Aham

shrî = iki-siz

he = ilk neden

ru = bileşik olmayan

277 Notlar LSM, RS, ES'nin.

278 ES: "Ders başlamadan önce C. G. şemayı tahtaya yazmakla meşguldü ve izleyiciler onu kopyaladı. C. G. kısaca ele almaya başladığımız Tibet metnine atıfta bulunuyor."

ka = her yerde mevcut (ve *nulli*[279] [hiçbir yerde] mevcut) kendilik

5. *Bilgi Analizi*

a) "A"dan 1. Shûnyatâ-Jnâna (Boşluk)

2. Vishaya-Jnâna (Şüphe)

b) "Hûm"dan[280]

a. tüketici bilgi - sentetik

b. farklılaştıran bilgi - ayırımcı, eleştirel, analitik

c. analog bilgi - eşitleyici/denkleştirici

d. reflektif bilgi - empirik

Bindu: e. Dharma-Dhâtu-Jnâna – temel hakikat

B 1. Dört rengin ışığı

2. 10 yön

3. Tüm varlıkların özümsenmesi

4. Yayılma/taşma, kendilikte soğrulmuş

5. *İşlevlerin Analizi*

Rûpa-skandha = düşünme

Vedanâ-skandha = duyumsama

Samjnâ-skandha = duygulanma

Sangskâra[281]-skandha = sezgi/görü

Vijnâna-skandha = Buda Vjara-sattva (bilgi)

(A1) Metin şu beyanla başlar: Alıştırmayı yapan yogi veya *lâma* Buda ile özdeştir. Dolayısıyla, yatağa gittiği zaman ve uyumak istediğinde, kendisinin Buda olduğunu hayal etmeli ve ertesi gün uyandığında Buda olacaktır.

---

279 *Nulli*, Latince, "nullus"tan, anlamı: "hiç," "hiç kimse."

280 ES referans olarak şu kitap bölümünü not almış: "The Symbolic Significance of the Long Hum" in W.Y. Evans-Wentz's *Tibetan Yoga and Secret Doctrines* (1935).

281 SCST yazımı "sangskâra" olarak vermiş ve BH bunu takip etmiş. LSM ve ES daha iyi bilinen "Samskâra"yı kullanmış.

(A2)[282] Sonra, çevrenin bozulmaz-bedende (*corpus incorruptible*) bedenleştirilmesi gelir. Doğu'da *vajra-sattva* (vat kökünden, yani, sert) olarak betimlenen şeyi, elmas varlık olarak veya aynı zamanda süptil beden olarak tercüme ediyorum. Aynı zamanda bir yıldırımdır, tanrıların gönderdiği bir ok, elmas kadar sert ve delici. Bu, yoga alıştırmasının sonraki derslerinde özel bir rol oynar. Bu *corpus incorruptible* Yeni Ahit'te Paul'dan bildiğimiz bozulmaz bedendir.[283] Orta Çağlarda *corpus glorificationis*, yani, Mahşer Günü'nde insanların giyeceği bedendir.[284]

Simya böyle bir bedeni kimyasal araçlarla yaratma amacını koymuştur kendine. Bunun süptil[285] bir beden olması gerektiğini düşünür. Yogi veya lâma böylece tecrübe eder ki basitçe vajra-sattvadır, yani elmas varlık, ve bu şekilde tüm çevreyi kendisinde bedenleştirebilir, sanki ben sizleri kendi kişiliğimin bir parçası olarak bedenleştirebilirmişim gibi biraz. Sonuç olarak, kişiliğini bütün çevresine genişletir.

(A3) Mahâsukha ve yoginî ile özdeşleşme. Burada yogi veya *lamâ* kendisine bir beyanda bulunur: Ben nihai mutluluğun

282 Jung'un aynı malzemeyi ve düşünceleri başka bağlantılarla ele alma şekli üzerine, bakınız "tanıtma" bölümü.

283 1 Korintliler 15:41-46: "Güneşin görkemi başka, ayın görkemi başka, yıldızların görkemi başkadır. Görkem bakımından yıldız yıldızdan farklıdır. Ölülerin dirilişi de böyledir. Beden çürümeye mahkûm olarak gömülür, çürümez olarak diriltilir. Düşkün olarak gömülür, görkemli olarak diriltilir. Zayıf olarak gömülür, güçlü olarak diriltilir. Doğal beden olarak gömülür, ruhsal beden olarak diriltilir. Doğal beden olduğu gibi, ruhsal beden de vardır. Nitekim şöyle yazılmıştır: İlk insan Adem yaşayan can oldu. Son Adem'se yaşam veren ruh oldu. Önce ruhsal olan değil, doğal olan geldi. Ruhsal olan sonra geldi. İlk insan yerden, yani topraktandır. İkinci insan göktendir."

284 Jung, 1939'daki Eranos dersinde, *corpus glorificationis*ten diriliş fikriyle bağlantılı olarak bahseder: "Bu bedenin yeniden dirileceğine dair Hristiyan varsayımında olduğu gibi, et bir beden olabilir bu. Daha yüksek bir düzeyde, süreç artık kaba maddi anlamda anlaşılmamaktadır; ölülerin diriltilmesi, *corpus glorificationis*in, yani 'süptil beden'in bozulmaz şekilde ayağa kalkmasıdır. ["Es kann ein fleischlicher Körper sein, wie in der christlichen Annahme, dass dieser Körper wieder aufgerichtet werde. Auf höherer Stufe wird dieser Vorgang nicht mehr grob

materiell verstanden, sondern es wird angenommen, dass die Auferstehung der Toten eine Aufrichtung des corpus glorificationis, des 'subtle body', im Zustand des Unverweslichkeit sei."] (Jung, 1940, § 202)

285 ES "süptil" yerine şunu not etmiş: "aşınmayan" [nicht korrodierend].

tanrısıyım ve aynı zamanda onun dişil muadiliyim, yani, Şakti'yim, ki o da tanrıyla eşleştirilmiştir. Tanrı her zaman aynı anda hem erkek hem de dişi olarak görünür, özellikle Tibet'te de. Yunanistan'da da aynısı geçerlidir. Her zaman isimsiz dişil ile eşleştirilmiş olan Babil tanrılarında durum dikkat çekici şekilde böyledir. Bu, Yunanca'da birlikte boyunduruk altına alınmadır: *syzygy*,[286] eril ve dişil olanın kalıcı bir birliği. Bu, bilinçdışı psikolojisinde de karşılaştığımız önemli bir psikolojik motiftir.

(A4) "Shrî Heruka Aham" beyanı: "Bu mandalanın rabbi olan ilahi varlık benim." Psikolojik olarak Mahâsukha veya Heruka, Kendilik diye betimlenen şeye karşılık gelir, yani ego bilincini ve bilinçdışının toplamını bir araya getiren bütün. Ben bilinci ve bilinçdışı, Kendiliğin bütününü oluşturur. Dolayısıyla, Buda olarak mandalanın tanrısı olduğunun kesin beyanı budur. Aslında hepsi az veya çok aynıdır ama farklı biçimlerde ifade edilirler.

Şimdi hecelerle ilgili şu meditasyon geliyor. Bu açıdan bu metinler son derece kendine özgüdür, çünkü bu kelimeler o kadar kutsaldır ki her heceye bir anlam verilebilir. Mantra sesi "Om" ve karşılık gelen hece ile söylenirler. Bu olurken, anlam üzerinde düşünürler. Bu süreç sayesinde, bu varlıkla özdeşleşme teşvik edilir.

(A4a) shrî = shrî ile şunu düşünmelisiniz: "Ben iki-sizim"

(A4b) he = he ile: "Ben ilk nedenim"

(A4c) ka = ka ile: "ben her yerde mevcudum," yani, hiçbir yerde olan ve sonuç olarak her yerde olan bir varlık. Buda özünün tüm uzama saçılması.

(A5e) Anahtar cümle şudur: "Benimdir" veya "Ben kendimdir bu rab, mandalanın bu tanrısı."

Bu dört parçalı meditasyon beşinci bölümde doruğa ulaşır. Bu şema sıklıkla görülür. Dört nokta vardır, ancak bunlar

286 *Syzygy*, astrolojiden türetilmiş bir terimdir ve güneş, dünya ve beden aynı hizadayken bir gök cismi ile birleşmeyi veya karşıtlığı tanımlamak için kullanılır. Psikolojide Jung, bu ilişki ister karşıt ister birlikte olsun, herhangi bir karşıt çifti için bu terimi kullanır ve Anima ve Animus çiftini *syzygy*nin başlıca örneği olarak sunar.

bizdeki gibi sıralı olarak düzenlenmemiştir. Doğu, sıralar halinde değil, dairesel bir şekilde düşünür.

Bu algı tarzını tam olarak bilimsel düşünce başladığında kaybettik. Orta Çağ'da bizler de döngüsel şekilde düşünüyorduk. *Quinta essentia*, bu nihai olandır, sadece 5 sayısı değildir.

Bizim çağdaş düşünme şeklimiz açısından şu cümleler mantık dışıdır: "Ben ikisizim, dolayısıyla Buda'yım, ve sonuç olarak benim kendim Buda'dır." Veya: "Dolayısıyla, ben nedenim, ben bileşik olmayanım, ben hiçbir yerdeyim ve her yerdeyim."

Biz sıralar halinde düşünüyoruz (1, 2, 3, 4), öyle ki 5 ancak sonraki sayı olabilir. Fakat Doğu'da şöyle gider:

1 2

5

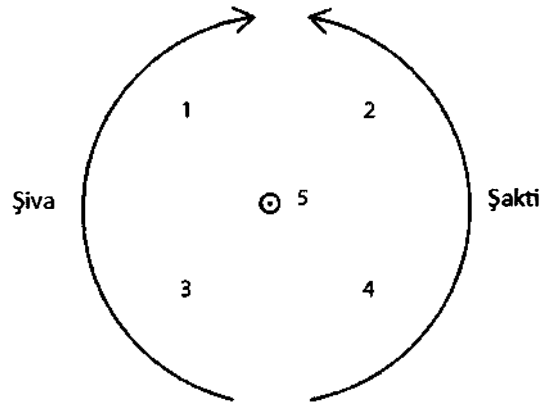
4 3

Psişik bir tavaf, merkezin etrafında dönme. Doğu'da bu *pradakshina* yapılır. *Pradakshina* sağ-el yolunda anlamına gelir; buna karşılık, *apradakshina*, sol-el yolunda anlamına gelir.

Eğer, örneğin, Hinduizmde boğa olarak betimlenen Şiva gibi eril bir tanrıya ibadet ediyorsam, ve etrafında dönüyorsam, bu her zaman sağ-el yönünde gerçekleştirilir. Şiva'ya adanmış bir tapınak *pradakshina* dönülür. Ama tapınak Şiva'ya ve Şakti'ye adandığında, dönüş yarıda kesilir:

Tapınak havuzunda tanrıların etrafında dönülürken, Şiva *pradakshina* kayığına alınır, fakat Şakti *apradakshina* kayığında dolaşır. Bu tip bir ruhani işlem her yerde gerçekleştirilir. Meditasyon dört parçaya bölünmüştür ve sonra özet beyan gelir, *Quinta Essentia*:[287] Öyleyse, ben Kendim Buda'yım; veya:

287 *Quinta Essentia*, Lat., Aristoteles'e göre su, ateş, hava ve toprağın yanında, beşinci element πέμπτη οὐσία'dır: eter dediği pemptousia veya öz. Simyada,

Buda ben kendimim. Sonuç olarak, bunlar meditasyonun dört parçasıdır (A1-A4) ve artlarından beşincisi gelir: bilgi analizi. Benzer şekilde, ikinci B kısmında, dört bireysel işlev vardır ve sonra beşincisi, işlevlerin analizi gelir.

> (A5) Metin, bilgi analizine veya işlevler analizine nasıl yaklaşıyor? Burada yaratılan, nihai varlıkla özdeşleşmedir. Bu şekilde, yogi inanca hareket eder veya kendisini en yüksek varlıkla bir hissettiği ekstatik bir hale girer. Kuşkusuz bu hal içindeyken büyük bir risk altındadır. Çünkü bir beden içinde bulunan bireysel bir insan için mutlak bir varlık olmak olanaksızdır. Bu düşünce onu tamamen parçalara ayıracaktır. Ardından bilgi analizi gelir. Bunun koruyucu bir süreç olduğu söylenebilir, ve bunu tam olarak nasıl algılayabileceğim konu edilir. Bilgi analizi yoluyla takındığı tavrı bir bakıma görünür hale getirir. Aslında bu, görünüşe göre Kant'ın din inancını olumladığı saf aklın eleştirisidir. Kant, nihai varlık hakkında hiçbir iddiada bulunulamayacağını, çünkü tüm bunların sadece düşünce olacağını ispatladı.[288] Tam da bu nedenle felsefe nihai varlık sorusunu ele alamaz.

tüm elementlerin kaynaklandığı, dördüne göre başlangıçta olan ilk maddeyi, materia prima'yı belirtir.

288 "Tanrı kavramı bir 'fikir'dir (idea), aklın bir 'ideal'idir. Fikirlerin tüm nesneleri gibi, Tanrı bilinemez. Teorik akıl açısından, fenomenlerin açıklanmasına yarayan bir ilke değildir 'Tanrı'; fakat, daha ziyade, 'düzenleyici' bir kavramdır; dünyadaki tüm bağlantılar sanki tek bir özsel ilkeden ortaya çıkmışçasına

Böylece aynı psikolojik temelden iki açıklamayla birlikte algı analizi gelir:

> (A5a1) *Boşluğu* tanımak, "her şey boşluktur" – dünyanın varlığıdır bu.
>
> (A5a2) *Vishaya jnâna*: Şüphenin bilgisi – her şey şüphedir, veya şüphelidir. Orada ay sembolü olmasının nedeni budur. Her şey sanki ay ışığının gösterdiği gibi tanınmaktadır. 'A' harfi üzerine meditasyondan ortaya çıkar bu.

(A5b) Sonra ikinci mantra "hûm" gelir. Bunun üzerine dört aşamada meditasyon yapılır. Buradan itibaren algının dört biçiminin olduğunun farkına varılır: Algı:

> (A5b1) bütünleyicidir; bu bakımdan, sentetiktir.
>
> (A5b2) farklılaştırıcıdır
>
> (A5b3) analojiktir
>
> (A5b4) reflektiftir; empirik düşünce olarak betimlenebilir.
>
> Bu şekilde, bilginin dört tipi saptanır. Sonuç olarak, bu bilginin varlığı da saptanmıştır. "Buda olduğumu algılıyorum."

(A5b5) Bu dördünden sonra *Quinta essentia* gelir, son cümle: *Dharma-Dhâtu-Jnâna.* Dharma hakikat veya yasa anlamına gelir; *Dhâtu* unsurdur; öyleyse: Temel hakikatin algısıdır. Bunun içinde şu iddiam sağlama alınmış olur: Ben kendim Buda'nın varlığıyım veya elmas varlığım.

Şimdi, zaten başlamış olduğumuz ikinci bölüm geliyor. Meditasyon, "hûm," devam ediyor.

> (B1) Dört rengin ışıkları "hûm"dan çıkar. Bu bilgi ilk önce dört renge çözünür. Tibet mandalasında bunlar pusulanın

---

deneyime nihai birliğini verendir. Bu 'sanki' Kantçı Tanrı teorilerinde sık sık karşımıza çıkar; Kant Tanrı'yı sadece bir fikir/idea olarak betimler, kendisini akılda gösteren bir fikirdir sadece; (en azından kategoryel anlamda) varoluşu yoktur, ama yine de doğaüstü ideal bir varlık olarak Tanrı'yı tamamen olanaksız görmez. Tanrı'yı algılayacak yeteneğimiz yoktur, ama onu bizim için erişilebilir kılmak için onu insanmerkezci bir sembolizmle, duyumsayan ve amaçları olan bir varlık olarak düşünürüz zihnimizle analoji kurarak. Ama temelde, Tanrı, pratik-etik aklın bir postülasıdır, bir inanç nesnesidir. Etik dünya görüşü, kendisini tamamlamak için (temellendirmek için değil) bir Tanrı fikrine ihtiyaç duyar, ahlaki bir teizm söz konusudur." (Eisler, 1930, s. 216-217)

dört noktasına karşılık gelir. Aynı zamanda, dört psikolojik işlev, bilginin dört yolu, hakikate dört yol, vb.dir; bu ışığın dört farklı niteliği vardır.

(B2) Sonra on yön belirlenir: sekiz yatay ve en üst ve en alt için iki dikey yönden sonra şu tuhaf parmak şaklatma hareketi. Bu şekilde, *lâma* veya yogi dünya sistemi içinde konumlandırılır. "Ben merkezim, yukarısı ve aşağısı ve sekiz uzamsal yön içinde."

(B3) Tüm varlıkların özümsenmesi. On yön, çok-renkli ışığın uzama on demet şeklinde ışıması olarak hayal edilir, ve uzamdaki tüm varlıkları kavrarlar ve onları kendi kişilik mandalalarıyla ilişki içine sokarlar; onları kişisel büyü çemberine çekerler, öyle ki yogi orada ağdaki bir örümcek gibi asılı durur, eksenel bir sistemde oraya yerleşmiştir. Sonuç olarak, bir bakıma, dünya sisteminin merkezi noktasında konumlanmıştır.

(B4) Dördüncü aşamada kendisini içeri alır, ve "hûm" vasıtasıyla yarattığı ve etrafa yaydığı ışığı kabul eder. Böylece Kendilik ortaya çıkar. Çevreye yayılmış her şey tekrar Kendi'ye soğurulmuştur.

Sonra *quinta essentia* gelir. Dört işlevin analizidir bu.

(B5a) *Rûpa-skandha*: Düşünme; form işlevi denilen şey, *par excellence* bireysel işlev.

(B5b) *Vedanâ-skandha*: Duyumsama; Tibetli çevirmen *vedanâ*yı duyumsama yetisi olarak açıklıyor: duyumsama aracılığıyla algılama, duyumsama işlevi.

(B5c) *Samjnâ-skandha*: Hissetme; çevirmen "anlaşma, uyum" diyor.

(B5d) *Sangskâra-skandha*: Görü/sezgi; zihnin yaratımı.

Bir şey için hazırlanma, aynı zamanda, geçmiş varoluşların hâlâ mevcut olan izleri için teknik bir ifade. Metafizik *karma* mefhumunu psikolojikleştiren bir kavram. *Karma*, geçmiş varoluşlarda şu veya bu şekilde yaşadığım, şu veya bu ödülleri kazandığım, veya hatta kötü bir karma yaşadığım ve tekrar doğarak onu telafi ettiğim anlamına gelir. Bu *karma*, bizim *sangskâra* olarak tanımladığımız şeyi verir: Hayatımın neden böyle bir yola girdiğini tam olarak açıklayan izler.

Doğu'da çok yaygındır. Basit bir insan şöyle diyecektir: Pekâlâ, belli ki bu da benim *karma*m. Istırap çektiği zaman şöyle der: Geçmiş bir yaşamda falan ve filan şekilde yaşamış olmalıyım. Yüksek bir bilinç haline ulaşabilmiş insanlar hatta geçmiş yaşamlarını hatırlayacaklardır. Buda, dünyanın kuruluşundan önce çok eski çağlara kadar uzandığına tanıklık etmiştir. Milyonlarca yaşamı, hayvan olarak, maymun olarak, kurbağa olarak ve başka birçok biçim altında yaşamıştır. Tüm bunlar aşama aşama bilinç olarak gelişmiştir. Geçmiş yaşamların bu izlerini hatırlama yeteneği yüksek bir bilince işaret eder.

Bir doktor önceki yaşamlarını hatırlayan iki çocuk vakası bildirir; önceki ebeveynlerinin sülale ve aile isimlerinin ayrıntılarını hatırlamaktadırlar, öyle ki dört yaşında olanı daha önce hiç görmediği bir şehri anlatmaktadır. Araştırmalar yapılır, ebeveynler bulunur, ve tüm ayrıntılar doğrudur. Bunu nasıl açıklayabilirsiniz? Doğu'da böyle şeyler olur. Sezgiseldir. Hakkında çok az tartışma vardır veya hiç yoktur. Böyle olduğuna insan ikna olur. Bu çocukta *sangskâra* dikkat çekici şekilde canlıydı.

En alasından psikolojik bir kavramdır bu. Bunlar atalardan gelen ritüellerdir aslında. Sıklıkla şöyle söyleriz: "Ah, sadece ailede dolaşıyor." Büyükbabasından sonra almıştır, aile içindedir. *Sangskâra*lar böyledir. Psikolojik olarak böyle şeyler olur. Bunların gerçekten geçmiş yaşamlar olup olmadıkları, bu başka bir sorudur. Bu kavram, bizim bilinçdışı yatkınlık olarak betimleyebileceğimiz şeye karşılık gelir. Yaşam tarzı konusunda son derece hassas olan biri aniden içmeye başlar, ve bu durumu babası veya büyük babası hakkında bildiğimiz bir şeye bağlarız, hepsinde olmuştur bu. Bizdeki bilinçdışı bir işlevdir bu (sezgi/görü); bilinçdışı aracılığıyla bir algı gerçekleşir. Fakat Doğu sezgiyi bizim gibi dışarıya uygulamamıştır. Orada her şey içeri doğrudur. Gerçek bir *sangskâra* algısı sezgidir; bizim Batı'da sahip olduğumuzun özsel karşılığı bu olabilir.

Pekâlâ, şimdi elimizde ilk dört var ve şimdi beşinci işlevi eklemeliyiz – ki bu da aslında vardır.

> (B5e) *Vijnâna-skandha:* Buda Vjara-sattva (algı). Bu yine *quinta essentia*dır. Öyleyse sonuç olarak: "Psişik tüm işlevlerimi algılıyorum, Buda'nın ebedi varlığı onların *quinta essentia*'sı ile aynıdır." Bununla, *circumambulatio* tekrar tamamlanır, ve onun Buda olduğu kesindir.

Metin sonra şöyle söyler:

> Her biri bir Tathâgata olmuş olarak kendiliği oluşturan tüm ilkeler üzerinde bu şekilde meditasyon yapın: saygı duyulan ve şanlı Heruka'yı oluşturan bütün. [SCST, s. 7]
>
> Ve şimdi, ikinci aşamanın başlamasıyla meditasyon biraz daha ileri götürülür:

II. AŞAMA: ANTİTEZ

Bu epey farklı başlıyor:

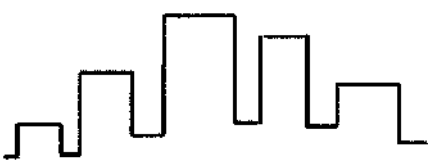
> (A1) [289] Beş duyu aracılığıyla savunma yap:
>
> (Sonra beş duyum üzerine beş eril Devata olarak meditasyon yap.)
>
> Heruka'nın gözleri Vajra-yanılsamadır (Moha); kulakları Vajra-öfkedir; ağzı Vajra-açgözlülüktür; burnu Vajra-cimriliktir; bedeni Vajra-kıskançlıktır; ve tüm duyumları (Ayatana) Vajra-Ishvaradır. [SCST, s. 7]

Şimdi burada listelenen fenalıklar Budizm'de geçen tipik fenalıklardır. Öyleyse bu şu anlama gelmektedir: Burada *lâma* veya yogi şunu fark eder; haline geldiği bu ilahi varlığın baştan aşağı olumsuz nitelikleri de vardır, yani, tüm bu fenalıklar onunla birdir ve bu ahlaksızlık onun bedeninde gösterir kendini. Başka bir deyişle: Eğer bir girişimde bulunsaydık –ki ne yazık ki Batı'da bu sıklıkla oluyor, çünkü kötü yönlendirmelerle birçok Avrupalı yogayı taklit etmeye girişiyor– o zaman fizik sınırlarımız çok geçmeden bize bir ders verirdi. Ve evet, gerçekten de, Bay filan, Buda haline gelmiş kişiyi bir an

289 Bu, Jung'un 9. dersin (20 Ocak 1939) başında çizdiği ikinci aşamanın diyagramına atıfta bulunur. Bkz. 92.

önce Burghölzli'ye[290] sevk ederdi. Hatta biz kendimiz kendimizi Burghölzli'ye götürürdük, çünkü böyle bir iddiayı kendimize açıklamamız imkânsızdır. Doğu bunu kendine beyan ettiğinde, en ufak bir çılgınlık söz konusu değildir, çünkü iddia ettiği "Ben Budayım" değil, fakat şudur: "Ben, ebedi bir varlık olarak Budayım, çünkü eğer bu varlık haline *geçiş yaparsam*, o zaman nihai varlık *benimdir*." Bu, elbette, tamamen farklı. Ancak biz sadece "Benim" diyebilirdik ve bu, kirli ellerle yapılan kutsal bir tören olurdu. İnsan, Buda olmaya hazırlanmalıdır.

Bu tamamen ilkel bir süreçtir. Uzun zamandır ilkellerin[291] sadece ruh halleri onları ele geçirdiğinde veya ay parladığında dans etmeye kalktıklarına inanılıyor. Tamamen zırva! Önce dansı yapmalarını sağlayacak ruh haline kendilerini sokmaları gerekir. Bunu Pueblolarda gözlemledim.[292] Danslarını yapmak istediklerinde, Amerikan metropol mimarisinin ünlü modeli olan yüksek evlerinin çatılarına çıkarlar.

İnsanlar en yüksek noktaya çıkarlar, yüzlerini güneşe çevirirler ve güneşin rotasını takip ederek yedi veya sekiz saat

290 Burghölzli kliniği, Zürih Üniversitesi akıl hastanesi, 1870'de kuruldu. Yöneticileri arasında Auguste-Henri Forel (1879–1898) ve Eugen Bleuler (1898–1927) vardı. Jung, 1900-1909 yılları arasında Burghölzli'de çalıştı. Bakınız Bernet (2013).

291 Jung'un "ilkel", "ilkel din" ve "ilkel kültürler" terimlerini kullanması, klasik fenomenolojik din teorileri (P.D. Chantepie de la Saussaye, W.B. Kristensen, E. Lehmann) ve antropolojik teoriler (E.B. Tylor) ile uyumludur. Geo Widengren; Lehman ve diğerlerinin fenomenolojik teorilerinin, çağlarının evrensel evrimsel yanı sıra teolojik ve antiteolojik önyargılarının bir ifadesi olduğunu savundu (Widengren, 1974). Dinin fenomenolojisinin bir eleştirisi için bkz. Evans-Pritchard (1965). Jung ve ilkel zihniyet hakkında bkz. Shamdasani (2003), ss. 290-293.

292 1925'te Jung, New Mexico'daki Taos puebloda bir yerli Amerikalı kabilesini ziyaret etti. Bkz. Jung (1962), ss. 275–281.

orada dururlar. Zaman zaman biri ortadan kaybolur. İşte o, güneşin, babanın gücüyle dolan kişi, aşağı inip *kiva*ya, yani dönüşümün sahnelendiği yarı yeraltı yuvarlak bir tapınağa giden kişidir. Yeterince hazırsa, yani babanın oğlu haline geldiyse, o zaman dansa adım atabilir. Ancak o zaman dans edebilir, ancak o zaman dansın büyülü bir etkisi olur. Avustralyalılar arasında daha da net kavramlar vardır. Kendilerini *altjira*da[293] (atalarının zamanında, zamandan önceki zamanda) yaşayan atalarına dönüştürmeleri gerekir. Lévy-Bruhl'un dediği gibi, *Les éternèls incréés*, ebediyen yaratılmamış şeyler.[294] Bunlarla özdeşleşmeleri gerekir ve sadece onlar dansı onlar için performe edebilir.

Bu nedenle Budist, algısının iddiası ve eleştirisi aracılığıyla bizzat kendisinin ebedi varlık olduğunu, ruhani varlığının tam farkındalığıyla, kendisine ilk kez kanıtladığı zaman, bu durumda, tüm düşünceleri verenle bir şekilde bir olmuştur ve sonuç olarak aslında onunla birdir. O yekpare varlıktır, ve bu haliyle artık meditasyona girebilir, ve orada olumsuz tarafıyla karşılaşır. O halde şunu söylemek gerek: Tüm bu Tibet ve Hindistan tanrılarının hem olumlu hem olumsuz, hem yüce gönüllü hem intikamcı yönleri vardır. İyilik tanrıçası

293 *Altjiranga mitjina*, "ebedi rüya-zamanı" veya "Rüya görme", bazı Avustralya yerlilerinin mitolojisinde kutsal zaman kavramına veya tanrılara ait olmaya atıfta bulunur. Fransız antropolog Lucien Lévy-Bruhl (1857–1939) *altjiranga mitjina* veya *churinga*yı "yaratılmamış sonsuzluklar" olarak tercüme etti (Lévi-Bruhl, 1935, s. 48–49). Jung bu kavramla Bruhl'un *The Mental Functions in Inferior Societies* kitabını okurken karşılaştı; bu kitabı *Dönüşüm Sembolleri* kitabına hazırlanırken okumuştu. Lévy-Bruhl, kavramı Spencer ve Gillen'in *The Central Tribes of Northern Australia* (1899) ve Strehlow'un *Die Aranda- und Loritja-Stämme in Zentral Australien*'ından (1907) ödünç alır. Jung, Çocukların Düşleri Semineri'nde bu kavramı tartışır (1936– 1940, s. 151). Bkz. Shamdasani (2003), ss. 295–297.

294 10 Ocak 1939'da Jung'un Rüya Yorumu üzerine ETH semineri, Jackson Steward Lincoln'ün *The Dream In Primitive Cultures* (1935) [İlkel Kültürlerde Rüya] kitabının bir tartışması üzerinden gider. Jung, tartışmada, *les éternels incréés* hakkında şunları söyler: "Les éternels incréés, ebediyen yaratılmamışlar, daha iyi ifade edilemezdi. Bunlar aslında Platonik fikirlerdir; bu, ilkel düzeyde Platoncu bir felsefedir. Yani, bu felsefe değil, deneyimdir. Bunu rüyalarınızda yaşayacaksınız. Les éternels incréés arketiplerdir, onlarsız hiçbir şeyin olamayacağı ilkel imgelerdir" (Jung, 1936–1941, ss. 85–86).

aynı zamanda cehennem tanrıçasıdır. İntikamcılık açısından, insanların sahip olamayacağı tüm kusurlara sahiptirler.

Bu metin pek bilinmiyor. Bu tür yazıların Hindistan'da kolayca ulaşılabilir olduğunu düşünmemelisiniz. Bu metni sizinle burada tartışmak istiyorum çünkü çok ilgi çekici ve bilgilendirici; ayrıca, kişiliğin daha yüksek gelişimiyle meşgul olan ve belki de tüm hayatlarını buna adayan *lâma*ların bir enstrümanı olması muhtemel görünüyor.

9. DERS[295]

20 OCAK 1939

II. AŞAMA – ANTİTEZ: TEHDİT VE SAVUNMA

A1. Beş duyum aracılığıyla

Yanılsama – göz

Öfke – kulak

Açgözlülük – ağız

Cimrilik – burun

Kıskançlık – bütün beden

2. Düşüşe neden olan aracılığıyla (Lotus ağı), Shakti Mâyâ

a. Toprak

b. Su

c. Ateş

d. Hava

e. Eter

3. Duyumlarım saflaştırılması

4. Kurban ve ibadet

5. Yakarış: "Her şeyi bilen kişi, öne çık, yusyuvarlak ol."

B. 1. Bağışlanma ricası

2. Sekiz yemin aracılığıyla iyi niyet beyanı

3. *Devatâ*lara cevap

4. On dişi *devatâ*nın taşıp yayılması (on yönün kişileştirilmesi)

295 LSM, RS, ES notları.

5. Dikdörtgen odanın ve çemberin yaratılması

C. 1. On yöne karşı tehdit ve koruyucu çember

2. Elmas silahın yaratılması

3. Kötünün ve *ávidyâ*nın yok edilmesi

4. Günahların bağışlanması

5. "Ben tüm şeylerin hakiki doğasıyım ve boşluğun doğasıyım." (*shûnyatâ*)

Geçen sefer ikinci aşamayla başladık. Hatırlayacaksınız; ilk aşamanın ayırt edici özelliği şuydu: Bu yogayı yapan yogi veya *lâma* bizzat kendisinin Buda olduğuna kendini ikna etmeliydi ve sonra bunu etkin imgelem aracılığıyla desteklemeliydi. Ve sonra, Buda olduğuna dair bu kanısını güçlendirmek için, psişik işlevlerin dikkatli bir analizine girişilir. Sonuç olarak, yoginin ebedi Buda olduğu iddia edilir. Bu bir önermedir. Buna tez denir.

Ve şimdi, başlıklardan görebileceğiniz gibi, ikinci aşamada, olumsuz bir şeylere çarparız, ve bu apaçık antitezdir, karşıt olandır; şimdi kendisini yeni göstermektedir ve, bu nedenle, burada metin aniden değişir. Herhangi bir türden alt başlıklarla kısımlara ayrılmamıştır; fakat, daha ziyade, herhangi bir yapının tespitine izin vermeyen kesintisiz bir elyazmasıdır. Fakat burada, düşünme tarzının bütününde tamamen radikal bir değişim vardır. Önceden sadece şu Heruka hakkında konuşuluyordu, yani mandalanın rabbi/efendisi hakkında; *vajra sattva* ile, elmas varlık ile özdeş olan olumlu bir varlıktı bu. Ve şimdi burada, ansızın diyor ki gözlerinin anlamı ebedi yanılsamadır, kulaklarınınki ebedi öfke, burnununki ebedi cimrilik, ağzınınki ebedi açgözlülük, ve bedenin bütünü kıskançlıkla doludur. Tekrar, dörtlemenin *quinta essentia* ile ritmine rastlıyoruz. Ve sonunda şöyle söylüyor: Beden ebedi kıskançlıktır ve tüm duyumlar *vajra ishvara*dır, ebedi efendi. Duyu organları tam da insanı dünyaya, *nidâna* denen zincirle, bağlayan şeylerdir. Budist psikolojide teknik bir terimdir bu, neden-sonuç zinciri. Bu, bir insanın dünyaya katılmasıyla birlikte hayatla dolanık hale gelmesine neden olan

sebepler zinciridir; doğuma, ölüme ve tüm acılara yol açar. Bu sonuç Buda'nın konuşmalarında sık sık geçer. Bu *nidâna* zinciri konusunda ileride daha çok şey söyleme fırsatımız olacak.

Şu halde, bu noktada, tamamen olumsuz bu unsurla karşılaşıyoruz. "Ben Buda'yım" iddiasının hemen beden deneyimine çarptığı söylenebilir kolayca. Dikkatinizi çekerim; bu iddia eğer sadece farkına varılırsa şok edicidir. Ve bireyde fiziksel sınırların var olduğu gerçeğine çarpmaktan başka bir şey yapamazsınız. Böyle bir çarpışma ile, tüm zincirin ve onunla birlikte Buda olduğu sanısının zavallıca çökeceği beklenebilir. Antitezin bu açıklamayla başlamasının nedeni de budur: Beden, zamansal ve uzamsal sınırlamalarla ayağa kalkar ve kendisinin ebedi Buda olduğu iddiasına karşı öfke kusar.

(A2) Beş unsur aracılığıyla savunma, veya Shakti Mâyâ

Metin devam ediyor. Fiziksel unsurlar duyulardan yola çıkar:

> Toprak elementi Tung-bar-byed-ma'dır [Düşmeye neden olan]; su elementi Sod-par-jed-ma'dır [Öldüren]; ateş elementi Gugpar-jed-ma [Celbeden]; hava elementi Padma gargyi- wang-chug [dansların hanımı] ve eter elementi Padmaidra-wa-Chan'dır [Lotus ağı]. [SCST, ss. 7–8]

Şimdi, duyusal dünyada fiziksel gerçekliği temsil eden dört unsurla karşılaşıyoruz. Batı Orta Çağı'nda da, bunlar hâlâ fiziksel gerçekliğin ve tüm varoluşun dört unsuruydular; yaşayan, hareket eden her şey bu dört unsurdan oluşuyordu. Dolayısıyla, bir şeyin fiziksel gerçekliğini betimlerler. Burada görüyoruz ki bu dört katlı dişi bir şeydir, ve nihai olarak duran *quinta essentia* ile birlikte her şeyi kapsarlar. Daha yeni fiziklerde, eter, hâlâ metafiziksel bir *quinta essentia* idi. Ben bir öğrenciyken, her şey eter ile açıklanıyordu. Bunun bilimsel bir terim olduğuna inanılıyordu. Ama aslında durum bu değildi, çünkü maddenin sahip olmadığı tüm niteliklere sahip olduğu için daha ziyade metafiziksel bir kavramdı.

Orta Çağ simyasında da, *quinta essentia* mavi bir eter olarak betimlenir. Gerçekten de, felsefe taşı *lapis aetherius* olarak betimlenir. Buradaki metnimizde, bu dişi bir varlıktır, Lotus ağına sahip olan dişi varlıktır o. Bu terimi anlamlandırması kolay değil. Fakat, içinde bir şeylerin tuzağa düştüğü bir ağ olduğunu varsayabiliriz. Çünkü Budist psikoloji duyu dünyasını kesinlikle içine düşülen ve orada kalınan bir tuzak olarak görür. Bunun çok iyi bir örneği *Bardo Thödol*'deki psikolojidir; orada, kırk dokuz günlük bir ara yaşamdan sonra yogi aniden, duyusal cinsel fanteziler aracılığıyla, tekrar geri rahime girer, ve tekrar onun içindedir.

Madam David-Néel,[296] bir kuyuya gelen bir kız hakkında çok ilginç bir efsane tasvir eder. Kuyudan su çekerken, çalılardan çıkıveren bir adam aniden üzerine atlar ve ona tecavüz etmeye çalışır. Kız ondan kurtulmayı başarır, ve elbiseleri yırtılmış şekilde geri köye koşar. Annesi korku içinde ne olduğunu sorar. Kız annesine bu kişinin bir tarifini verdiği zaman kadın alarma geçer ve bu kişinin büyük kutsal adam olduğunu ve kızının en güzel elbiselerini giyip hemen geri gitmesi ve kendisini ona sunması gerektiğini söyler. Kız annesine boyun eğer, ama kendisini adama sunduğu zaman, adam artık çok geç olduğunu, çünkü talihsizliğin çoktan meydana geldiğini söyler. "Şu çayırdaki iki eşeği görüyor musun? Pek uzun olmayan bir zaman önce zengin bir *lâma* tam bir karanlık içinde öldü. Ona daha iyi bir *karma* sunmak istedim ve onun sende varlığa gelmesini istedim. Ama sen benden kaçtın. Ruhu daha sonra, erkek eşeğin üzerine çıktığı kısrağın içine kaçtı."[297]

296 Bakınız not 82

297 *Mystiques et Magiciens du Tibet* [Tibetli Mistikler ve Büyücüler] (1929) Alexandra David-Néel hikâyeyi şöyle anlatır: "O zamanlar tuhaf bir adam yaşarmış, mucize yaratan ve kaba konuşan bir filozof, tuhaflıkları genellikle biyografi yazarları tarafından abartılmıştır ve Tibet'te çok sevilen Rabelais tarzında bir dizi hikâyeye konu olmuştur. Dugpa Kunlegs, çünkü adı böyleydi, bir serseri kisvesi altında seyahat ederdi. Bir derenin kıyısına vardığında, oraya su çekmeye gelen bir kız gördü. Aniden ona saldırdı ve tek kelime etmeden ona tecavüz etmeye çalıştı. Kız sağlamdı ve Dugpa Kunlegs artık yaşlanıyordu. Kendini o kadar güçlü bir şekilde savundu ki, ondan kaçtı ve köye geri

Bu, Doğu zihniyetinin tipik bir örneğidir. Ruhlar etrafta uçuşuyor ve cinsel ilişkinin gerçekleştiği yerleri arıyor ve sonra yakalanıyorlar. *Bardo Thödol*, ruhları aynı şekilde değerlendirir. Erotik fantezilere düştüklerinde, aniden rahim tarafından yakalanırlar. İnsanlar Mâyâ'nın, dans eden Şakti'nin duyusal dünya hapishanesinin içindedir. Görünür âlemi yaratan tanrıça Mâyâ'dır. Budist için, görünür olan yanılsamadır. Mâyâ, Ma kökünden gelir, yani, inşa etmekten. Mâyâ inşa edilmiş dünyadır, ve düşünce malzemesinden yaratılmıştır.[298] Bizim anladığımız anlamda fiili bir dünya değildir; fakat daha ziyade, yanılsamaların fiili dünyasıdır; fiilidir ama aynı şekilde bir yanılsamadır, çünkü düşünce formlarından inşa edilmiştir.[299] Mahâyâna budizmiyle birçok bağlantıları olan Tantrik yoga, tam da bu nedenle, *mâyâ*nın ilahi düşüncelerden başka hiçbir şey olmadığını söyler – ayrıca oldukça ilginç bir düşünme şeklidir.

---

koşarak annesine olanları anlattı. İyi kadın çok şaşırmıştı. Ülkenin erkekleri iyi huyluydu, hiçbirinden şüphelenilemezdi. Vahşi bir yabancı olmalıydı. Kızına, kötü adamı ayrıntılı olarak tarif ettirdi. Kızı dinlerken anne daha da meraklandı. Adamın eşkâli, her bakımdan, bir hac sırasında tanıştığı eksantrik lama Dugpa Kunlegs'in eşkâline tekabül ediyordu. Hiç şüphe yoktu. Dugpa Kunlegs, kızını taciz etmek istemişti. Bu kutsal kişinin tuhaf davranışı üzerine düşünmeye başladı. Sıradan insanların davranışlarını yöneten ortak ahlaki ilkeler, olağanüstü bilgelikteki insanlar için geçerli değildir, diye düşündü; onlar herhangi bir yasaya uymak zorunda değildir. Eylemleri, kaba gözlemcinin gözünden kaçan üstün düşünceler tarafından belirlenir... Bu yüzden kızına şöyle dedi: "Gördüğün adam büyük Dugpa Kunlegs. O ne yaparsa iyidir. Onun için dereye dön, onun ayaklarına kapan ve dilediği her şeye razı ol." Kız geri döndü ve onu bir taşın üzerine oturmuş, düşüncelere dalmış halde buldu. Önünde eğildi, kim olduğunu bilmediğinden ona direndiği için özür diledi ve tamamen onun hizmetinde olduğunu söyledi. Aziz omuzlarını silkti. 'Çocuğum' dedi, 'kadınlar bende istek uyandırmıyor. Ancak, komşu manastırın Grand Lama'sı, tüm eğitim fırsatlarını ihmal ederek cehalet içinde öldü. Onun "ruhunun" Bardo'da gezindiğini, kötü bir yeniden doğuşa doğru çekildiğini gördüm ve merhametimden ona bir insan bedeni vermek istedim. Ama yanlış eylemlerinin gücü buna izin vermedi. Kaçtın ve sen köydeyken yakınlardaki şu tarlada eşekler birleşti. Grand Lama yakında bir eşek olarak yeniden doğacak." (ss. 35–36).

298 LSM ve ES burayı "düşünce malzemesi" yerine "büyülü malzeme" şeklinde yorumlamış.

299 Bakınız not 196.

(A3) Duyumların saflaştırılması:

Kişi özel araçlarla değerli bir nesneyi arzu ettiğinden, tüm unsurların arınmasını ve zihinsel dönüşümünü hak eder ve çeşitli duyu organlarının işlevleri Devata'ya böyle bir nesne sağlar. [SCST, s. 8]

Etkin imgelem yoluyla biri çeşitli zihinsel ve duyusal işlevleri, şunları söyleyerek, başardığı zaman bu büyük bir kazanımdır: Görmek benim bir işlevim değildir, fakat bir *devatâ*dır, yani, otonom bir varlıktır. Peki, böyle bir davranış şeklinin psikolojik faydası nedir? Bunu anlamak zordur. Daha önce şu fikirle karşılaştık: Bilincimizin dört temel işlevi Buda olarak hayal edilmelidir, dolayısıyla bilincimizdeki bir varlık olarak hayal edilmelidir; sanki çeşitli işlevler kendi başlarına varlıklarmış gibi. Eğer bunu hayal ederseniz, sonunda şu fikre ulaşırsınız: Bu hayal etme aracılığıyla, her psişik edim ayrı bir varlığa dönüşmüştür: Hayal etme süreci, düşünme, hissetme, vd., her biri ayrı bir varlık olur. Bu şekilde, psişik sürecin tüm karakteri bir şekilde nesneleştirilmiştir, adeta her birinin kendi yaşamı vardır. Bununla, etkinlik bir bakıma bilinçten uzaklaştırılır. Eğer Ben'in düşünmesinin sizin kendi etkinliğiniz değil fakat otonom bir varlık olduğunu hayal ederseniz, bu durumda, psişik süreçlerin bütünü çok hantallaşır, çünkü kendimi ayrı parçalara ayırıyormuşum gibi bir konumdayımdır. Parçalarımı adeta farklı varlıklara devrederim: Düşünmeyi temsil eden beyefendiye sanki seslenmem gerekir: Lütfen şunu söyleyin veya duyguyu temsil eden genç hanıma ricada bulunmam gerekir: Lütfen şimdi gülümseyin.

Böylece kendini bu işlevlerden boşaltır. Artık onlara sahip değildir. Onları uzaklaştırır. Bir kişilik olmak yerine, ayrı işlevleri olan bir aktörler topluluğu tarafından temsil edilen bütün bir tiyatrodur artık. Kişiliğin bütünü, tüm işlevlerim otonom işlevler olarak önümde geçit yaparlar adeta. Böylece ben tamamen boş hale gelirim. Bu meditasyon aracılığıyla varılan yer burasıdır, ayrıca amaç da budur: Boş olma hali, *shûnyatâ* yaratılmıştır ve nihayet artık hiçbir şeye sahip değildir. Her şey dışsaldır, "başkaları"dır.

Biz de bu numarayı yaparız. Eğer bir işlev hoşumuza gitmiyorsa, şöyle söyleriz: Elbette, bunları yapan o, ben değilim. Kendimiz hakkında doğru olmasını istemediğimiz her şey, bizim *bête noire*mızı,[300] en büyük düşmanımızı temsil eder. Herkeste bunlardan biri vardır ve bu büyük bir avantajdır. Önümüzde biraz tiyatro oynar ve biz her gün ondan biraz daha sıkılırız. Nevrotiklere olur bu. Ve hadi yüksek sesle söyleyelim: normal insanlara bile. Tamamen içgüdüsel şekilde yaparız bunu. Her zaman oradadır. Bilinçdışı şekilde gerçekleşir. Kendimiz hakkında doğru olmasını istemediğimiz her şeyi daima bir komşuda görürüz. Bir kişi eğer cömert bir insan olduğunu düşünüyorsa, hakkında üzüleceği açgözlü birine sahip olması gerekir, böylece kendisinin de açgözlü olduğunu görmez. Büyük müsriflerin sigara kibritini paylaşma konusunda cimri oldukları veya başkalarından aldıkları iyi bilinir. Tek boyutlu insanlarda bu küçük şeyler gözlemlenebilir.

Bu, bilinçdışı şekilde içimizde meydana gelir, ve sonra varlığımızın bu tarafı sanki tamamen görüşümüzden kaybolmuştur. Bunun yerine, bu tarafımızı temsil eden birine bağlanırız. Ailelerimizde sıklıkla karşılaşırız bu durumla: Adam kadının yaptığını söyler, kadın da adamın. Hatta anne ve çocuğu veya baba ve çocuğu arasında da olur. Sevgili yakınlarımıza bu nedenle ihtiyaç duyarız. Bunlar aynı zamanda kişinin kendinde görmekten nefret ettiği her şeyi bilinçsizce yansıtmak için kullanmayı sevdiği pozisyonlardır.

Budizm'de insan figürleri üzerine hiçbir projeksiyon yapılmaz. Kimse kendisini başkalarına yüklemez. Ancak, onlara kendi etrafında bir bakıma düzen verir. Çünkü kendimizde taşıdığımız şeyler her zaman parlak ve iyi değildir, her zaman kötü şeyler de barındırırlar – bu nedenle Tibet'te ve başka yerlerde bu kötü taraflara karşılık gelen tanrılar vardır ve bunların adları ve amaçları bu olumsuz nitelikleri ifade etmek için tasarlanmıştır. Heruka bile, mandalanın efendisi, kesinlikle sadece saf olumlu bir figür değildir, çünkü aynı

300 *Bête noire*, Fransızca "kara canavar", istenmeyen kişi anlamına gelir.

zamanda doğuma, ölüme, hastalığa ve yaşamın bütününe götüren her kötülüğü de yansıtır.

Kişileştirme burada duyumlar için yapılmıştır. Eğer bu kişileştirme başarılı olursa, aynı etkiye ulaşılır, duyusal işlevleri hep etrafımda oldukları gibi yerleştiririm; figürler, *devatâ*lar, ilahi varlıklar haline gelirler. Görme duyum otonomdur; şuradaki duyar, ve buradaki görür ve bir üçüncüsü tadar, vd. Bu konuda hiçbir şey yapamam; nesnelerle doğrudan bir ilişki yaratmam tamamen engellenmiştir, çünkü bir şey daima araya girmektedir. Bu ayrıca alıştırmanın amacıdır. Çünkü yogi kendisini gerçeklikten en uygun araçlar ve tekniklerle kesmeye çalışır. En büyük özen ve dikkatle gerçekleştirilir bu. Amacı doğrudan temastan tümüyle uzak olmak olan, artık bir alışkanlık haline gelmiş bir tavra ulaşılır. Tam bir başka-dünyadanlık haline erişilir ve sonsuz bir huzur yükselir. Ebediyen onlar düzeyinde olamayacağı çünkü onlardan kesilmiş olduğu hissine sahiptir. Tam da bizim aracılığımızla bakmaktadırlar. Bir anlamda, bu bir çekilme anlamına gelir. Ama aynı zamanda tüm psişik işlevleri kişileştirerek, çekilmiş olmanın ıstırabından da kendilerini tamamen ayırmışlardır. Bu süreç, dünyanın kargaşası içinde sonsuz huzurla oturan Buda imgelerini yaratır: Hepsi bir yanılsamadır, hiçbiri mevcut değildir. Tüm bunlar işte böyle çalışıyor. Burada görülüyor ki işlevlerin bu şekilde kişileştirilmesi oldukça faydalıdır, ve bu faydayı sağlamak için bu saflaştırmanın ve kişileştirmenin yerine getirilmesi gerekir.

> (A4) Kurban ve ibadet
>
> Tekrar, Hum'dan çıkıp kalbin içine giren ışık demetleriyle birlikte, ibadet eden kişi, yüksek Göklerde Gurularla çevrelenmiş Vajra-gurusuna[301] yakarsın. Onların altında baş Devata (Khorlo-Demchog), Khorlo-Demchog Mandala (Chakra-sambhâra)'nın altmış iki Devatası ile çevrelenmiştir. [SCST, s. 8]

301 LSM ve BH burada İngilizce tercümeye şunu ekledi: "onun ölümsüz, ruhani rehberi" (s. 60)

*Devatâ*lardan bir kalabalıktır bu. Elimizdeki hal şimdi size tiyatro olarak, bir aktörler topluluğu olarak tanıttığım haldir.

> O zaman, yukarıdaki İlahların öndeki Göklerde oturduklarını hayal ettikten sonra, ibadet eden kişi kendisinin çok kalabalık olduğunu düşünsün. [SCST, s. 8]

Daha önce size söylediğim şey tam olarak.

> Benzeşlerinin her biri,[302] Gurulara (namogurubhyah) ve Shrî-chakra-sambhâranın Mandalasına (Namah Shrî-chakra-sambhâra-mandalebhyah) selamlamayı tekrarlamalıdır, Devatalar ve Guru onuruna; ve her birinin önünde eğilmelidir. [SCST, s. 8]

Kişileştirilmiş sayısız işleve ve işlevlerin unsurlarına ayırmıştır kendisini. Her bir figürdür, ve adeta bir koronun bütünü gibi çeşitli parçalardır. Ve şimdi etkin imgeleme aracılığıyla onu kontrol altına almaya çalışıyor, öyle ki, ruhani gurusunu selamladığı zaman, tüm bu figürler onunla birlikte bu selamlamayı tekrarlamalıdır. Bu çoklu tekrar Tibet'te tipiktir.

Rüzgârda dalgalanan dua değirmenlerini ve sancakları bilirsiniz. Hepsinde şu klasik deyişin kabartması vardır: 'Om Mani padme hûm'. Bu sözün kabartması milyonlarca kez yapılmıştır.

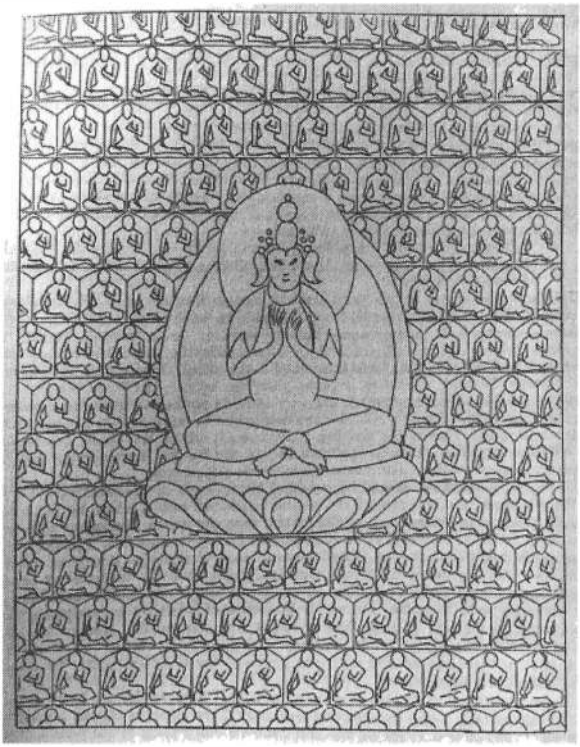
Bu an, burada gösterilen imgeyle tasvir edilir.[303]

Tibet kökenli bir imgedir bu. Temaşa halindeki yogiyi, lotus pozisyonunda meditasyon yapan Buda olarak tasvir eder. Bu lotustur. Aydınlık bir beyaz dolgunun üzerine oturur. Tüm form ışıyan maddeden oluşur. Ve burada yüzlerce aynaya yansıyormuş gibi sayısız kez çoğaltılmıştır. Gurusunun önünde eğildiğinde, tüm figürler aynı anda, sanki yüz kez yansımış gibi eğilir.

Sonra, ben kendim sanki mümkün her formda temsil edilmiş gibiyimdir. Dolayısıyla insan kendisine sormalıdır: Kendimden geriye bana ait ne kalır? Aslında, hiçbir şey. Artık

302 Almanca tüm transkripsiyonlarda 'Konterfei' deniyor.

303 Bu elle çizilmiş kopya BH, s. 61. ES: "Profesör Jung bir imge gösteriyor."

boştur, tamamen boşaltılmıştır. Böyle bir kişiye bir şekilde yaklaşılmaya çalışılırsa, birazcık hareket etmek gerekir, ve sonra fark eder ki onda benimle konuşmayan çok daha fazlası vardır. Şizofreni bu çizgilerde inşa edilir. Sadece orada bir hastalık vardır, istemsizdir. Çünkü bu süreç basitçe bilinçdışına bırakıldığında, işlemeye hep devam eder, ve buna yatkınlığı olan insanlarda bir çoklaşma meydana gelir. Buna kişiliğin bölünmesi, çözülmesi, parçalanması denir. Ama burada söz konusu olan iradi bir çözülmedir; amacın kendisi zaten merkezi bilinci tamamen boşaltmaktır. Sonra içeride hiçbir şey kalmaz. Burada yogi bu sürece girişir, çünkü beden problemi baş gösterir, ve beden probleminin anlamı aslında sadece burada olduğumdur, basitçe şu tek varlığımdır, zamansal ve fiziksel olarak kısıtlıyımdır ve dolayısıyla evrensel varlık olamam. Gelgelelim, psişik kısıtlarımı çok sayıda kişiliğe bölüştürmeyi başarırsam, bu durumda, ruhani

ele geçirilmişliğimin bütününü sanki evrendeki başka varlıklara dağıtmışımdır ve birçok tanrının ortasında oturmaktayımdır. Buda hali işte bu şekilde meydana gelir.

Metin şöyle devam eder:

> Sonra sırayla sunuları sunsun. Onlar Arghya, Padya, Pushpa, Dhgpa, Aloka, Gandha, Naivedya, ve Shabda'dır;[304] ve şu mantrayı takip eder: "Om Sarva-Tathâgata-Shrî-Chakra-SambhâraMandala-Chakra-Sarva-Vîra-Yoginî. [SCST, ss. 8-9]

Bu, tathâgataya yakarıştır.[305] "Mandala'yı odaklayan, her şeyi mükemmelleştiren kutsal tekerlek" metnin başlığıdır, ama aynı zamanda bir haldir. Sonra: "Tekerlek her erkek ve her kadındır," anlamı şudur: Buda'ya, aynı zamanda bu tekerlek, bu mandala, erkek ve kadın olan, yani dişiliği de kapsayan Buda'ya Yakarış. Bu kavram daha önce Ardhanarîshvara formu altında Hindistan'da ortaya çıkar. Bu, sağ tarafı eril, sol tarafı dişil bir hermafrodittir. *Lapis philosophorum*un orta çağ kişileştirilmiş temsiline karşılık gelir, güneşten ve aydan doğmuştur. Şiva fikri de ayrıca burada örtük olarak vardır. Hermafrodit kavramı burada kullanılmaz, ama dişilik ve erillik arasında böylesine yakın bir ilişki kurulması aynı kapıya çıkar; karşımızdaki evrensel Buda'dır, aynı anda hem büyük tekerlek hem büyük döngüdür, öyle ki, insanlardaki karşıtlıkları kendisinde aşar, bunları birleştirir.

> Her bir sunudan önce bunun tekrarlanması gerekir... [SCST, s. 9]

Burada sözü edilen sunular bilinmemektedir.[306] Sadece sunuların da özellikle psikolojik nitelikte olduğunu belirtmek isterim. Bir ritüelde bir tanrıya veya azize sunulan ola-

304 SCST, n. 6: "Su, çiçekler, tütsü, ışıklar, parfüm, yemek, müzik. Bakınız A. Avalon's Principles of
Tantra [A. Avalon'un Tantra Prensipleri]."

305 BH daha sonra elyazmalarına şu çeviriyi ekledi: "Om; sarva = her şey; tathâgata = tam; shrî = kutsal; chakra = tekerlek; sambhara = toplama; mandala, chakra = tekerlek; sarva = her şey; vîra = adam; yoginî = kadın." (BH, s. 62)

306 SCST, s. 9, sunuları listelemez.

ğan Vedik kurbanlar, element/unsur kurbanlardır. Bugün bile çiçekler önce kurban olarak sunulur ve tanrıların imgesinin önüne serilir. Daha sonra gümüş bir kâseden su dökülür ve aynı şekilde sunulur. Ardından rüzgârı yaratan esintinin yani havanın kurban edilmesi gelir. Sonra ateş yakılır, bu ise ateş sunusudur.

Veya duyumlar kurban edilir. Bir ışık tutuşturulur, yani bu görmedir. Görüşümü, görme edimimi sana adıyorum. Sonra bir ses sunulur. Bu duymadır: davul çalma veya müzik. Sonra koku sunulur. Kokular tütsü veya diğer kokulu şeyler aracılığıyla oluşturulur. Doğu'da, o kokuyu her yere yayan tanıdık sandal ağacıdır. Tat için yemek sunulur. Sonra dokunma için: kutsal nesnenin, kutsal imgelerin elle tutulması. Çoğunlukla saf yağa, berrak tereyağına veya hindistancevizi sütüne bulanır, sanki keçelenmiş veya törpülenmiş gibidir. Bu törpüleme, örneğin Padua'daki Aziz Antonio' mezarında iyi gözlemlenebilir. Orada hacılar lahdin arka duvarına ellerini veya sırtlarını sürterler, böylece azizin manasının kendilerine nüfuz etmesini amaçlarlar. Bu bir adanmadır, bedenin azize sunulmasıdır. Bedenin bu sunulması, inananların yere kapanmasıyla olur, kendilerini zemin boyunca uzatırlar; işte benim bedenim de burada, anlamına gelir.

Bu listenin çeşitli dini ayinlerde gözlemleyebileceğimiz tüm kurbanları içerdiğini görebilirsiniz. Bir bakıma bu, kişileştirmenin tersine çevrilmesidir. Sanki tüm bu kişileştirilmiş figürler tanrılara teslim edilmiş gibidir: Al onları, bu figürlerin hepsi sana ait. Artık tanrılar tarafından yönetiliyorlar, artık bana ait değiller. Artık bu işlevler üzerinde hiçbir gücüm yok. Kişi her şeyi verir, burada özellikle vurgulanan boşaltma budur. Bu tuhaf fikrin bir kısmı hâlâ bizde yaşar: Bugün her zamankinden daha fazla kullanılan astrolojide görüyoruz. Orta Çağ'da, vücudun her bölümünün bir Zodyak işaretine tahsis edildiğine tamamen ikna olunmuştu; buna göre, beden bunların tesiri altındaydı. Vücut bir tür Zodyak'tır. Vücudumun bölümlerini etkileyen ben değil, Zodyak'ın işaretleridir. Öyleyse, bugün birileri yıldızların bedenleri üzerinde bir tesiri

olduğuna inanıyorsa, tam olarak bütünleşmemiş, evrene dağılmışlardır. Bu lâma gibi çok fazla çabaladıkları için değil, ilkel nedenlerle. Yogi söz konusu olduğunda, ilkel doğanın bir parçası olan astrolojik inancın aksine, büyük çabalarla yapay olarak elde edilen bir sonuçtur bu. Hintliyi kınamamak gerekir, çünkü bu onun için en yüksek kültürdür. Batı'da hiçbir şeyin boy ölçüşemeyeceği fantastik bir psişik akrobasi.

10. DERS[307]

27 OCAK 1939

AŞAMA II'yi geçen ders tanıtmıştım.[308] Metin şöyle devam ediyor:

> Son Mantrada müzik sunduktan sonra ibadet eden kişi, kimsenin özel mülkiyeti olmayan, sunmaya değer olası her nesneyi düşünsün. [SCST, s. 9]

Size daha önce bahsettiğim, müzik, ses sunusudur bu. Davul çalmak yerine, enstrümantal müzik de elbette sunulabilir. Ve dahası, kimsenin özel mülkiyeti olmayan nesneler hayal edilmektedir. Dolayısıyla, örneğin, özel evler hayal edilmeyebilir, ama tapınaklar gibi kamusal binalar, tanrı resimleri, doğa nesneleri (komşunun boğası hariç) hayal edilebilir. Metin şöyle devam eder:

> Zihni ibadet için hayal edilebilir şeyler yaratsın ve onlarla ibadet etsin. [SCST, s. 9]

Görüyorsunuz, mesele sadece düşüncenin doğal nesneleri değil, fakat ayrıca yaratıcı şekilde üretilmiş fantezi nesneleri. Mandalanın efendisine bu şeylerle ibadet edilir, yani, ona sunulanlar arasında yaratıcı fantezi de vardır.

> Sonra, göksel hazine Mudrâsını yaptıktan sonra, şunları söylemelidir: : – [SCST, s. 9]

Bunu hangi mudrâ olduğunu bilmiyorum: – sonsuz sayıda mudrâlar vardır.

307 LSM, RS, ES'nin notları.

308 Bakınız ders 9, 9 Ocak 1939

> Dharma-Dhâtu'nun lütfuna saygı, ... [SCST, s. 9]

Dharma-Dhâtu, hakikatin özüdür.

> ... Budalar, Bodhisattvalar, Mantralar ve Mudrâ'nın gücü; ... [SCST, s. 9]

Özel el hareketinin büyülü bir anlamı vardır. Neye işaret ederse gerçeklik kazanır. Büyüsel karakterde sembolik bir edimdir; bu edimde *mudrâ* ile işaret edilen nesnenin sonunda yaratılacağı özel bir yaratımın başladığı varsayılmaktadır.

> ...; benim kendi inancımın lütfuyla ... [SCST, s. 9]

Hristiyan psikolojiyi düşünürseniz de son derece ilginç bir fikir. Bir Hristiyan "benim kendi inancımın lütfu"ndan bahsedemez. İnanç yoluyla ancak bir lütuf umabilir. Ona göre, lütuf her zaman Tanrı'dan, Efendi'den gelir.

> ... ve Samâdhi ve tüm iyi dileklerimin gücüyle; bu dünyada var olan, kimsenin mülkiyetinde olmayan, her çeşit ibadet sunusu, ki Bodhisattva Samanta Bhadra'nın (Kuntu-Zangpo) sunduğu sunu bulutu kadar akıl almaz büyüklükte ve muhteşemliktedir, tüm bunlar benim Guru'mun ve Mandala Chakra'nın Budalarının önünde belirsin ve en büyük ölçekte olsun. [SCST, s. 9]

"Samanta" benzerlik, "bhadra" ise kutsanmış demektir. Bodhisattva, kelimenin tam anlamıyla "benzerlikle kutsanmış" anlamına gelir.

> Bu dileği dile getirdikten sonra parmakları ve başparmağıyla şıklatmalıdır. [SCST, s. 10]

Bunun hem çekici hem de savunmacı bir anlamı vardır. Burada söz konusu olan muhtemelen tanrıların dikkatini çekmek için yapılan basit bir ayartma hareketidir. Tabii ki, bu şeyler Tibet Budizminden değil, Bön dininden, Bön-pa'dan, eski halk dininden geliyor.[309]

309 Bakınız not 231.

(A5) Yakarış: "Her şeyi bilen, çık saklandığın yerden, yuvarlak ol, yuvarlak ol"

Mudrâyı tekrar kalp üzerinde yaparak, bu Mantra'yı tekrarlamalıdır: – Om, her şeyi bilen, yerine getir (arzumu), yerine getir (arzumu); saklandığın yerden çık, saklandığın yerden çık; yuvarlak ol, ve yuvarlak (Mandala); Sana Selamlar; Samanta Buda'yı hatırlıyorum; Bu üst alan açık olsun (engellerden); değişmeyen Dharmadhâtu her yerde olsun; Tathâgata, benim karşımdaki ve benim yaptığım taç yapraklı Mandala'da olsun. Kutsal, bilgi ve güç olan, gücün yakıtı olan (yakıttan çıkan ateş kadar güçlü), bu Mandala'nın Gücü olan ve tüm-güçlü olan Tathâgatalara, Svâhâ. [SCST, s. 10][310]

Bu büyüsel süreçlerden sonra yakarış gelir, *lamâ* tarafından oluşturulacak varlık çağrılır. Bu son derece dikkat çekici bir psikolojik durumdur. Kendisi bu Samanta Bhadra Buda'dır, bu benzerlik Buda'sıdır. Benzerlik nedeniyle, gerçekte onunla zaten özdeştir. Aslında, her şeyi bilen varlığı yuvarlak ve yuvarlak olmaya çağırması saçmadır. O zaten vardır, ama diğer yandan henüz yoktur. Bu paradoks neredeyse çözülemez.

Batılı biri metindeki bu noktalarla karşılaştığı zaman, mantıksal olarak ürpermekten başka bir şey yapamaz. Geçenlerde İngiliz bir akademisyenin böyle bir metne yazdığı takdimi okudum, metni korkunç aptalca bulduğunu söylemeden edemiyordu. Sanki yaşayan kişi paradokslarla dolu değilmiş gibi. Bizler iç çelişkilerle doluyuz. En nihayetinde, herkes tezat çiftlerinin bir karışımıdır, ve buna inanmayan herkes tek-boyutludur, hayatın sadece yarım kısmını yaşıyordur, ve diğer kısım hakkında hiçbir şey bilmek istemiyordur. Bu Batı'nın hastalığıdır; mantıktan değil, tüm çelişkilerle birlikte insandan doğar. Öyleyse, bu noktada kaçınılmaz olarak açıkça görülür ki o hem Buda'dır hem değildir. Belli bir anlamda, Buda sadece öznel bir inşadır. Onu yaratmak isteyip

310 SCST'de mantranın orijinal Sanskritçe metni vardır: "Om sarvavid pura pura suresi avarta avarta ho nama samanta buddha nam abhismaraye spharana immam gagana kham dharmadhatu akashyatama sarva tathagata apari shadhaleena punya tathagata avarta avarta nama balta le svaha." (s. 10)

istememek onun ellerindedir, ama yine de nesneldir. Bu, tüm Batı'nın devamlı savaş halinde olduğu psişik bir özellikle bağlantılıdır, yani tüm psikolojilerinin öznel bir mesele olduğu inancı. Psişik varlığımızın öznel bilinçle aynı olduğu inancı. Öznel, evet, ama sadece belli bir dereceye kadar.[311] Devasa sayıda nesnel şeyler de taşımaktadır. 2 x 2 = 4, en nihayetinde, insanlığın bütününü etkileyen bir şeydir, ve bu hakikat herkeste vardır. Ayrıca dil aracılığıyla bize aktarılan ve bir çırpıda kabul ettiğimiz sonsuz sayıda şey, algı vardır. Kitaplar, gazeteler okuruz; bilgilendiririliriz. Dolayısıyla bunlar öznel değil, nesnel içeriklerdir. Yine de bunlarla bir dereceye kadar hokkabazlık yapabilir, onlarla satranç oynayabiliriz ve bu figürleri hareket ettirmek için verilen belirli seçenekler nedeniyle, bu içeriklerin bizim öznel arzumuz olduğuna inanırız ki bu aslında her zaman tam olarak doğru değildir. Çünkü öte yandan, kontrol edemeyeceğimiz belli psişik koşullarla göğüs göğüse geliriz; örnek vermek gerekirse, psişenin tamamen kendi meselesi olduğuna inanan biri, bir ağacın dalında, kendisi o dalı tasavvur etmediği sürece, hiç kiraz yetişmeyeceğine ikna eder kendini. Ama bir rüya görecektir, ve rüyayı kendisinin düşündüğünü söylemeyecektir; daha ziyade, rüya onun başına gelmiştir ve kendi düşüncelerinin bir ürünü değildir. Kimse kendi rüyalarını yarattığına ikna edemez beni; rüyalar, psişik yeraltından ortaya çıkarlar. Patolojik semptomlardan tamamen bağımsız olarak kendimizi rüyanın gerçeklerinde buluruz. Patoloji meselelerinden bahsedildiğinde, sanki hasta olmanın psişede yeri yokmuş gibi, bunun sadece bir hastalık meselesi olduğu ileri sürülür. Tamamen sağlıklı insan yoktur. İnsanda her zaman belirli bir hastalık derecesi vardır. Psişemizde bir nesnellik ve bunun içinde oldukça sınırlı miktarda öznel olgu olduğu açıktır. Ancak sınırlı bir derecede onları kontrol edebiliriz, istediklerimizi yaptırabiliriz. Ancak belirleyici faktörlerin efendisi olamayız. Ah evet, irademizle elde edebileceğimiz şeylerin bizim

311 ES: "ve yüksek bir öznellik derecesine değil"; RS, tersine, bu satırın üzerini çizmiş: Yüksek bir dereceye değil".

için erişilebilir olması için kapsamlı alıştırmalar yapabiliriz. Hem Batı'da hem de Doğu'da niyet budur. Yoga, insanın kendini Buda'ya dönüştürmesi için kullanılmaz sadece, fakat büyük oranda bir irade alıştırmasıdır ve bu yolla fiili dünyanın bütününde önemli yer değiştirmeler yapılır. Kişi kendi kendisinin aktörü olur; bir gösteri ortaya koyabilir. Örneğin, bir kişi tam bir duygu repertuarını öyle dramatize edebilir ki, öyle olmasa da herkes onun gerçek olduğunu düşünebilir. Hepsi sadece oyunculuktur oysa. Böyle bir insan ömür boyu tatlı tatlı mutlu bir rol oynayabilir, öyle ki herkes onun tüm gülümsemeleriyle kutsanmış bir durumda olduğuna inanır. Ama aslında hiç de böyle değildir. Kişi bunları yapmak için kendini eğitebilir, bu yapay bir başarıdır ve bunun bir yalan olduğu söylenemez, niyete bağlıdır bu. Her zaman iyi ve arkadaş canlısı biri, bunu toplumun iyiliği için yaptığını söyleyebilir. Ancak en korkunç suçlar bu şekilde ortaya çıkar, çünkü eğer biri gece gündüz doğal olmayan erdemler sergilerse, insanları umutsuzluğa sürükleyebilir. Bunu yapamayan herkes aşağılık durumuna düşer. Kana susamış bir devrime neden olur bu. Bu nedenle, iyi niyetli kişilerin çocukları genellikle en sinir bozucu veletlerdir. Bir İsviçre deyişi vardır: "Pfarrers Söhn' und Müllers Küh' koste viel und grote nie." ["Parson'ın oğlu ve değirmencinin ineği çok pahalıya mal oldu ve asla iyi sonuçlanmadı."][312]

Şimdi, ilahi figüre bu yakarış korkunç bir çelişkidir, ama yine de psikolojimizin doğru bir tasviridir bu aynı zamanda: Bir yanda biz tamamen özneliz, sadece ben varım, diğer yanda ise psişik bir karşıt var, ki ona hâkim olamayız ve onun farkına vardığımızda bizi alarma geçirir. Fakat daima farkında değilizdir asla. Çoğunlukla, bu sınırın uzak tarafında yaşayanların başka insanlar olduğu düşüncesiyle yaşıyoruz. "Orada", "Ren'in öte yakasında" yaşayanların kötü insanlar olduğunu düşünürüz her zaman. Bu sadece kişinin hangi tarafta olduğuyla ilgili bir sorundur. Her küçük kasabada, her

312 Jung'un İsviçreli reformcu papaz Johann Paul Achilles Jung'un (1842-1896) oğlu olduğunu burada hatırlamakta fayda var.

ailede aynıdır. Ne de olsa herkesin bir kara koyunu vardır. "Tanrım, yapmak istediğim tüm ahlaksız eylemleri yapan o kişi gibi olmadığım için sana şükrediyorum." Kişi bu yansıtmaları yaptığı sürece, elbette, başka bir tarafının olduğunun, sahip olduğumuzdan farklı isteklere sahip olabilecek nesnel bir psişe olduğunun bilincinde değildir.

Bu nedenle, kompulsif nevrozlu çoğu insan, işlerin artık istedikleri gibi gitmemesine inanılmaz derecede şaşırır. Binicisinden farklı bir fikri olan bir at gibi. Çoğu insan, tuhaf fikirlere kapılırsa, kendilerinin deli olduğunu düşünür. Sonra zavallı bir tavuk ofisime gelir ve çok tuhaf fikirleri olduğunu ve bunun çılgınlık olduğunu söyler. İnsanlar paniğe kapılırlar, bazen endişelerinde haklı çıkarlar, bazen haksız. Basitçe, kişinin bilinen çerçeve içine yerleştirilemeyecek belirli içsel deneyimlere sahip olması durumudur mesele. Batı'da bu nesnelliğe sahip olduğumuza inanmak istiyorum, böylece normal koşullar altında öznel olarak görünen şeyin başka koşullar altında nesnel bir konu da olabileceğini kabul edebiliriz. Bütün bunlar tüm alıştırmadan ortaya çıkar. Kişileştirilen, nesneleştirilen, tapınılması için biçim kazandırılan yalnızca duyusal işlevler değil, aynı zamanda bilincin işlevleridir. Tüm bu alıştırmanın amacı budur. Umarım sizin için netleşmiştir. Bu, Doğu'da kesinlikle tipik bir süreçtir; yani, bizim için tamamen öznel olan bir şeyin nesnel görünmesine izin verme eğilimleri: Sadece öyle kabul etmek de değil, gerçekten de nesnel olduğuna ikna olurlar.

Örneğin, davetsiz gelen düşünceleri ele alalım. Ya da bir melodinin kafaya takılmasını. Tatsız bir şey olarak görülür, reddedilir. Hakkında başka bir düşünce geliştirilmez.

Ya da belki ne tür bir şarkı olabileceği merak edilir ve sonra akla bir şarkı sözü gelir ve sonra belki başka biri gelip sorar: "Evet, şundan veya bundan bahsetmiyor mu?" Genç bir doktor olarak bir keresinde arkadaşımla yürüyüşe

çıkmıştım. Neredeyse hiç konuşmuyorduk. Ama durmadan ıslık çalıyordu:[313]

Kasvetli gece yarısı derinken
Hep yanımdaki yalnız saatimleyken
Onu düşünürüm, arkamda bıraktığım
Ve hâlâ hakiki ve içten mi sorarım.[314]

Sonra sordum: "Yani seni terk mi etti?" "Evet, bunu nereden biliyorsun?" Bilinçdışı böyle konuşur. Ama sonra durumu öyle bir manipüle ederiz ki, ıslıkla hep o melodiyi çalmak istemişiz gibi yaparız. Burada tartışılacak bir şey yok. Bu şeyin kafasından çıkmayacağı gerçeğini deneyimliyor, sanki o şeyin kendine ait bir iradesi varmış gibi. Ve tüm kompleksler böyle çalışır. Bir tür zorluğun neden olduğu bir endişeye sahip olduğunda, onu kafandan çıkarıp atamazsın çünkü kaybolup gitmek istemez. Kaybolmasını isterim, ama gitmez. Şu halde, insan kendi evinin efendisi değildir. Bunu kabul etmek çok daha iyidir. Ancak o zaman bir düzen yaratma şansı yakalayabilir. Fakat olur da efendi olduğunuzu düşünürseniz, aslında, meseleden gayet bilim dışı şekilde kaçınıyorsunuzdur. Gerçeği saf olmayan bir mantıkla çarpıtmaktasınızdır.

(B1) Affedilmek için Savunma

Bu ikinci aşamanın B kısmına geliyoruz; tehdit ve savunmayı konu alan karşıt aşama:

> Parmakları ve başparmağı tekrar sıklatın ve yukarıdaki Mantra ile ibadet edin. O zaman ibadetteki kişi desin ki: – (i) İşlediğim, veya işlemeye niyet ettiğim, veya başkaları işlediğinde bedenimle, konuşmamla, zihnimle zevk aldığım, başlangıcı olmayan zamandaki tüm varoluşlarımın

313 ES'nin notu: "C. G. ıslık çalıyor."

314 Wilhelm Hauff'un şiiri (1802-1827), ilk kez *Kriegs- und Volkslieder*'de basıldı (Stuttgart, 1824), melody Friedrich Silcher'in (1789-1860). Karl Gottlieb Reissiger (1798-1859) tarafından müzik katıldı, "Steh' ich in finstrer Mitternacht," op. 99, no. 1, 1835'te yayımlandı; ve Elise Schmezer (1810-1856), "Auf Posten," op. 10, no 2, 1850'de yayımlandı; William Howitt (1841) "True Love" adıyla İngilizceye çevirdi, ss. 194-195.

şehvetten, öfkeden, miskinlikten, aptallıktan kaynaklanan günahlarımın affedilmesini istiyorum. [SCST, ss. 10-11]

Öyleyse, tüm *karmik* kalıntılar için, önceki varoluşlardaki önceki eylemlerden kalan tüm kalıntılar için af istenmektedir. Buradaki psikoloji oldukça açıktır, günah bulaşması nedeniyle dönüşümün gerçekleşmeyebileceğinden şüphe edilir. Bu nedenle kendini arındırmalıdır.

> Bu şekilde işlenmiş her günahımın, Gurum ve bu kutsal Mandala'nın Devatâları huzurunda affedilmesini istiyorum: (2) Bu günahları tekrar işlemeyeceğim (ve sonra ayrıca şunları söylemelidir): ...
>
> (3) Ben (kendi adını vererek) bu vesileyle Buda'ya, Dharma'ya ve Sangha'ya sığınırım... [SCST, s. 11]

Dharma hakikattir, yasadır. *Sangha* topluluktur, kökendeki Budist topluluktur, ve sonra manastırın duvarlarıdır.

> [...] bu andan görkemli Shrî-Chakra-Mahâsukha haline ulaşana kadar. [SCST, s. 11]

Shrî-Chakra-Mahâsukha mandalanın efendisi/tanrısıdır.

> (B2) Sekiz yemin aracılığıyla iyi ilkeler

Sonra sekiz yemin gelir:

> (4) Shrî-Chakra-Sambhâra tarafından verilen kural ve koşulları uygulamaya ve onlara riayet etmeye devam edeceğime yemin ederim:
>
> (5) Meslekten olmayanlar, soylu Shravakalar, Pratyeka Budaları tarafından kazanılmış erdemlerden memnuniyet duyacağım ve zevk alacağım [...] [SCST, s. 11]

*Shravaka*lar Buda'nın öğrencileridir; *Pratyeka Buda*ları başına buyruktur. Bunlar, dünyaya insanlık için gelmemiş, ancak kendileri için mükemmelliğe ulaşmış Budalardır. Vaaz vermezler, herhangi bir topluluğa ait değildirler, ancak varoluş döngülerinde tekerleğin dönüşünden dışarı adımını atmış, ıstırap, görüntü dünyasını tamamen terk etmiş kişilerdir.

..., Bodhisattvalar ve tüm en yüksek mükemmel Budalar ile:

(6) Henüz özgür olmayanları özgürleştireceğim:

(7) Morali bozuk olanlara cesaret vereceğim:

(8) Tam Nirvana'ya ulaşmamış olanların aynısını kazanmaları için yardım edeceğim:

(9) Hakikatin tekerleğini harekete geçirmeyen on yönün Budalarına bunu yapmaları için yalvaracağım:

(10) Nirvana'ya geçme niyetinde olan Tathagatalara Nirvana'ya geçmemeleri için dua edeceğim: ... [SCST, s. 11]

Aslında şöyle bir fikir var karşımızda: Mükemmelliğe ulaştıkları için ya dünya hareketini terk etmiş Budalar var ya da terk etme sürecindeler. Öyleyse onlardan insanlık için bunu yapmamaları, merhamet etmeleri istenir; görünüm dünyasıyla ilişkide olsunlar istenir ki başka insanların kurtuluş olanağı kaybolmasın.

(11) Shrî-chakra-Sambhâra'nın iki katlı yolunda samimiyetle ve ısrarla duracağım. [SCST, s. 12]

Yol neden iki katlı? İnsan birliğe doğru ilerlemeyi tercih etmez mi? Zorunluluktan iki katlıdır, yani bir yanda öznel olarak kapana kısılmış Ben ve diğer yanda Buda'nın nesnel doğası:

1. Ben Buda'yım, bu tezdir;

2. Antitez olarak gerileme gelir sonra; bu da onu öznelliğine geri döndürür, çünkü zaten Buda olmamasının nedeni olan günahlarını hatırlaması gerekir. Bu nedenle, iki katlı bir yoldan geçmesi gerekir.

Ve bu kararları uygulamamın erdemleri ile ben ve tüm duyumlu varlıklar hızla Shri-chakra-Sambhâra durumuna ulaşır. [SCST, s. 12]

Yogi henüz bu hale ulaşmamıştır. Şimdi kurtuluş ve iyi ilkeler için yalvarışların sonuna geliyoruz.

İbadet eden kişi, her seferinde tekrar ettiği kelimelerin derin anlamını hatırlayarak, bunu açıkça ve belirgin bir şekilde üç kez tekrarlamalıdır. O zaman, yakardığı İlahi

Varlıkların kendisine şu şekilde hitap ettiğini düşünmelidir: ... [SCST, s. 12]

(B3) *devatâ*ların cevabı

Ey asil soyluların evladı, meskenini iyi benimsedin. Eğer orada emin şekilde kalırsan, en yüksek mertebeye ulaşırsın. Sonra, daha önce verilen kısa ibadet şekli ile Devatâlara tekrar ibadet edin. [SCST, s. 12]

Bu bölümde devatâlarla bir diyalog öngörülmektedir. Bu tür vecd hali etkin imgelem yoluyla yaratıldığında, üretilen formun çok fazla aktivite ve kendiliğindenlik kazandığı sıklıkla görülür; bazen çok şok edici şekilde yanıtlar verir. Bunu engellemek için -çünkü böyle bir şey meydana gelirse dogma için tehlikeli olurdu- devatâların söylemiş olmaları gereken şey şimdi dile getirilir, yani, dogma ile uyum içinde cevap vermeleri gerekir. Yine de onlar bunu yapmadan önce, onların şöyle şöyle dediklerini, yani dogmanın talepleriyle örtüşen bir şey söylediklerini hayal etmelidir. Bilinçdışından gelen figürlerin spontane ifadeleri bu şekilde öngörülür ve durdurulur. Bu nokta, böyle bir alıştırmada çok önemlidir – bilinçsiz yaratıcı güçleri dizginleyerek, boyunduruk altına alarak kendiliğindenliğini etkisiz hale getirir. Egzersizin asıl amacı, kleshaları, bilinçdışı dürtüleri boyunduruk altına almaktır. Böyle bilinçdışı bir figür kendi başına bir şey söylemeye cesaret ederse, boyunduruk bozulacak ve dogmanın koruyucu gücü kırılacaktır. O zaman bu kopuş, o figürün dogmaya yabancı bir şey söylemesini makul bir şekilde mümkün kılacaktır. Bu nedenle, insanlığın dogma-yaratıcı ruhsal etkinliğinin değişmez amacı, bu tür dogmaları asla bilinçli olmayan bir incelik ile ve durmadan daha da incelterek ifade etmek, bilinçdışının doğasını mümkün olduğunca kesin bir şekilde ifade eden bu özel formu yavaş yavaş kavramak ve böylece bilinçdışını kendi iradesiyle bu formlara girmeye davet etmektir.

Eldeki metinde *lâma*, psişesini kendi doğası ve nasıl davranması gerektiği hakkında bilgilendirir. Psişeye de uygun olması koşuluyla, bilinçdışı bu biçimlere isteyerek akar. Bu,

nesnel psişenin aslında bu niteliklere sahip olduğu varsayımıyla yüzyıllardır, binyıllardır devam etmektedir. Ancak dogma, bilincin daha fazla farklılaşması yoluyla, artık nesnel psişenin doğasına tekabül etmeyecek bir biçim alırsa, bilinçdışı artık onun içine akamaz. O zaman kırılan dogma değil, psişedir. Pek çok yaşam kırılmıştır çünkü yaşayan bilinçdışı artık kutsal forma giremez. Ya da yüzyıllar boyunca, dogmayı bilinçdışının durumunu ifade etmekten aciz bırakan bilinçdışı bir şey kümelenmiştir. Bir dogma bilinçdışının fiili durumunu ifade ettiği sürece, hiç kimse bu etkiden kaçamaz, çünkü ister beğenin ister beğenmeyin, bu özel şekilde ifade edilir; bu şekli alır.

Bu nedenle Tertullian şöyle diyebiliyor: *Anima naturaliter christiana* – ruh doğal olarak Hristiyandır.[315] Bunun tersine, Hristiyan dogmanın ruhun doğasını doğru şekilde ifade ettiği de iddia edilebilir. Hintliler de şöyle diyebilir: Ruhum Buda'dır, çünkü Buda'nın doğasında ruhum mükemmel bir şekilde, ya da en azından buna yakın şekilde ifade ediliyor. Bu sayede Budizm erken bir yayılma yaşadı, herkesin bildiği gibi tüm Hindistan'a yayılmış olsa da şimdi Tibet sınırındaki Nepal'deki birkaç iz hariç kaybolmuştur, ve Tibet'te ve Seylan'da[316] devam etse de buralar Hindistan'a ait değildir. Ama Hindistan'da yine de Hinduizm örtüsüne büründürülmüştür. Buda şimdi Vishnu'nun dokuzuncu enkarnasyonu kabul edilmektedir. Onuncusu yoldadır, şu beyaz at. Ama ancak Buda'dan sonra gelir. Budizm ve öğretisi artık Hinduizm pelerini altında tanınabilmektedir. Bu nedenle Hindistan'ın

315 Tertullian (yaklaşık MS 155–240), gerçek adı Quintus Septimius Florens Tertullianus, Latince yazan Kilise Babalarının ilki olduğu için "Latin Hristiyanlığının babası" olarak adlandırıldı. *Apologeticus* 17:6'da Tertullian, yaratılışın başlangıcından itibaren insan ruhunun kendi içinde Tanrı bilgisini taşıdığı anlamına gelen "anima naturaliter christiana" kavramını tanıttı. Bu ilahi bilgi lütfu, bulanıklaştırılabilse de, asla silinemez. Gilles Quispel, Jung'un 75. doğum günü vesilesiyle Eranos cildi için "anima naturaliter christiana" üzerine bir makale yazdı. (Kispel, 1950)

316 Seylan, 1815'ten 1948'e kadar bir İngiliz Kraliyet kolonisiydi. 1972'de Sri Lanka adı altında bir cumhuriyet oldu. Jung, Ocak 1938'de Seylan'ı ziyaret etti.

her yerinde bu kutsal imgenin izlerine rastlarsınız. Ama başardıkları, üstün entegrasyonu, bilincinin açıklığı artık Hindistan'da bile bilinmiyor, sadece bireysel aydınlanmış kişiler için özel bir uğraş olarak biliniyor. Hindistan'da çok fazla hile yapıldığı için adını söylemeye neredeyse cesaret edemiyorsunuz. Bugün Hindistan'da yoga bir iştir ve Avrupa'da bu dalga biterse üzülecek çok insan vardır.

Seylan'da inancın biçimi hâlâ dogmatiktir. Hindistan'da dinsel yaratıcı iradenin nihai ifadesi olarak Budizmin neden sürdürülemediğine gelince hiçbir fikrim yok. Ama şu var ki, çoktanrıcılık, ilahi öz biçimindeki bu bitimsiz zenginlik, Hindistan ruhunu mükemmelleştirilmiş Buda'dan daha iyi ifade ediyor. Şunu söylemek isterim ki, bilinçdışını ifade edebileceği bir forma sahip olduğunda bu insanlık için büyük bir lütuftur ve insan artık buna sahip olmadığında oldukça talihsiz bir durumdur. Çünkü o zaman kendisini bilinç adacığında kurtarması gerekir, ve diğerinin ne olduğunu ispat etme imkanı artık kesinlikle yoktur. Böylece, diğeri ya bir hiç olur ya da patolojik hale gelir. Tam da bu nedenle, bilinçdışlarını bu hayali yollarla artık ifade etmeyenler bugün en yüksek sayıda nevrozlar göstermektedir. Mutlak olarak kesin olan bu olgu, kişinin ifşa etmeyeceği, ifşa edemeyeceği şeylerin neden olduğu sürekli huzursuzluktan kaynaklanmaktadır. Tüm bunlar, öznel ruh halleri, çılgın fanteziler veya çatışmalar haline gelir. Oysa bilinçdışı dogmatik bir biçimde kapsanabiliyorsa, o zaman ruhun etkinliğinin ifade bulabileceği yaşam biçimlerine, törenlere ve ritüellere sahipsinizdir. Örneğin, Orta Avustralyalılar zamanlarının üçte ikisini sembolik nitelikteki törenlerde geçirirler. Biz bu tür şeylere ne kadar yatırım yapıyoruz? Bunu rüyalarımızda deneyimlesek de, bilinçli uyanık olduğumuz saatlerde yapacak çok daha önemli işlerimiz olduğunu düşünürüz. Diyoruz ki: Pekâlâ, bunlar sadece ilkel insanlar, biz daha faydalı şeyler yapıyoruz. Ne var ki bu tür şeyler daha az anlamlıdır, her zaman sadece iş yapmakla ilgilidir. Oysa bu insanlar dünyanın işleriyle ilgileniyorlar.

Bir Pueblo Yerlisi bana bir keresinde Amerikalıların kabile dini törenlerine karışmayı bırakmaları gerektiğini yazmıştı. Aksi takdirde on yıl içinde güneşin artık doğmayacağını, çünkü bunu dualarıyla sağlayanın kendileri olduğunu söylüyordu. Bu yüzden kimse onları bunu yapmaktan alıkoymaya cesaret etmemeliydi. Bunda bir şey var.

11. DERS [317]

3 ŞUBAT 1939

Son bir not. Dikkatinizi bir kez daha yakarışa yönlendirmek istiyorum: "Om, her şeyi bilen, yerine getir (arzumu), yerine getir (arzumu), saklandığın yerden çık, saklandığın yerden çık; yuvarlak ol, ve yuvarlak ol (Mandala).[318] Bu kavramı akılda tutmak gerek. Özellikle Batılılar için ve genellikle dişi sembolizmi için önemlidir. Batı'da, Doğu'nun tam tersine, özellikle kadınların bu tür sembolleri bilinçdışında işledikleri aşikâr hale geldi. Doğuda bunun olması istisnaidir. Bu yuvarlaklık sembollerini Doğu'da bulduğunuz mandalalar, Budizm'de tamamen erkekler tarafından üretilirler. Kadınların temelde bunlarla hiçbir ilgisi olmaz. Öte yandan, anaerkil Güney'de, Haydarabad'ın güneyindeki bölgede,[319] kadınların ayrıcalığıdır bu. Tam o gün çizilmiş, modern, oldukça yeni mandalalar gördüm. Madurai'nin[320] büyük tapınağında bir kadını iş başındayken gözlemledim. Bir erkeğin bu işle neden meşgul olabileceğini anlayamıyordu: Onun görüşüne göre mandalanın nasıl ortaya çıktığıyla ilgili birçok anlamı yalnızca kadınlar bilir. Ama bu anaerkil Güney.

Kuzeyde bu anaerkil izleri hâlâ bulabilirsiniz, ancak bu derece değil, çünkü Kuzey, Moğol istilasından sonra İslam'ın

317 LSM, RS, ES notları.

318 Bakınız, dipnot 104.

319 19 Aralık 1937'de Jung Haydarabad'daydı ve burada Haydarabad'daki Osmania Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktora derecesi verildi.

320 Jung, Hindistan üzerinden yaptığı yolculukta, 28 Ocak 1938'de arabayla Madurai'yi ziyaret etti. Vaigai Nehri'nin güney tarafında bulunan Meenakshi Amman Tapınağı'nı ziyaret ettiler. Tapınak, Minakshi ve eşi Shiva-Sundareswarar'a adanmıştır.

etkisi altında kalmıştır. Ancak Güney'de çok daha fazla uygulanmaktadır. Ne yazık ki, bunu daha derinlemesine araştıramadım. Kadınlara ne yaptıkları sorulmaz. Bir adam onlara bunu sorarsa şaşırırlar ve hemen susarlar, dehşete düşerler.

Güneyde bir istisna var yine de, orada bu mandala sembolizmine nüfuz edebilirsiniz, erkekler hâlâ uygulуyorlar çünkü. Daha çok Kuzey'e yakın, Bengal bölgesinde; orada belli bir yoga pratiğinin birkaç takipçisini bulabilirsiniz; bu yoga daha çok Tibet yogasına, yani Tantrik yogaya, laya yogaya[321] veya kundalini yogaya yakındır. Orada bu mandalalar erkekler tarafından da yapılmaktadır.

Bu mandalalar (çember veya, Orta Çağ filozoflarının deyişiyle "rotundum") da burada bizim için kökeninde çok eskiler. Orta Çağ metinleri çoğunlukla Platon'un Timaios'una referans verirler; dünya ruhunun yuvarlak tasviri, ve aynı zamanda bireyin ruhu: Bu bakımdan, makrokozmosa bağlı bir mikrokozmostur. Sonuç olarak, bireysel insan ruhu, evrenin bütününü çevreleyen tüm-varlığın ruhunun yuvarlaklığıyla aynıdır.

Bu Platonik kavram, Doğu felsefesindeki *âtman* ile veya *purusha*[322] özdeştir; tüm dünyayı iki el genişliği yukarıdan çevreler ve yine de her bireysel kişinin kalbinde yaşar; bir başparmağı büyüklüğündedir, o boyda bir cüce gibidir. Küçük bir insan figürü, ufacık, tek tek herkesin kalbinde bulunuyor, ama aynı zamanda dünyanın bütününü iki el genişliği yüksekten kapsayarak onun ötesine uzanıyor.

Öte yandan, yuvarlaklık fikri, en baştan beri mevcut olan bir şey olarak kavranmaz, fakat yogi tarafından yaratılır. Alıştırmalar sırasında, kendi çabasıyla bu yuvarlaklığı bir şekilde çağırmalıdır. Bu yakarış oradan gelir: "yuvarlak ol ve yuvarlak." Bu büyülü bir süreçtir, sonunda yoginin ruhani kişiliği, tüm kozmos gibi yuvarlak ve tam hale gelmelidir. Bu yakarış yoluyla, kendisinde tüm kozmosu kişilikötesi *âtman* olarak

321 Laya-Yoga, [meditatif] soğrulma Yogası.

322 Bakınız Jung'un 26 Mayıs 1939 dersi.

taşıyan o varlıkla bir olmaya çalışır. Umudu, bu yuvarlaklaşma yoluyla, dünyanın ruhuyla veya dünyanın varlığıyla özdeş hale gelmektir. Orta Çağ felsefesinde de baskın bir fikirdi bu. Öte yandan, hiçbir şansı yoktu. Kilise karşısında her zaman dikkatli olmalıydı, ve sonra da, bilimsel dünya görüşü sonrasında tamamen gözlerden yitti. Ve hermetik felsefenin hiç suçu olmadığını da söyleyemeyiz. Kendi usulleriyle kimya yaptılar ve dünya ruhunu maddenin içinde aradılar, ve modern bilimin babaları oldular. Sonuç olarak bilimsel içgüdüler baskın geldi ve bu süreç içinde felsefi fikirler yeraltına kaydı. Geçiş noktasını Theophrastus Paracelsus'un yazılarında bulabilirsiniz.[323] Hâlâ tüm hâkimiyetini elinde tutan antik dünya, çiçek açmakta olan dünya karşısında geri çekildi. Bu iki nokta da onun eserlerinde açıkça görülebilir. On altın yüzyılda tamamen anlama yetisine dayalı bir Batı felsefesine geçişin ardından, bilgi yoluyla gelmedikçe hiçbir kurtuluş öğretisine yer açılmadı. Bu yol ayrımında, felsefe kendisini bir bütün olarak kişiden tamamen ayırdı. O andan itibaren kafa ile felsefe yapılmaktadır. Oysa eskiler bütün olarak kişiyle felsefe yaptılar. O andan itibaren, kişiden yola çıkarak değil, yalnızca kişi hakkında felsefe yaptılar.

Öte yandan, metnimiz, bütün insandan yola çıkarak burada nasıl felsefe yapıldığını, ve büyülü sürecin hedefinin nasıl bütün insanın dönüşümü olduğunu gösteriyor. Bugünlerde batıl inanç korkusu herkesi kör etmiş durumda. Büyü itiraz edilmesi gereken bir şey bizim için. Eğer biri "büyü" sözcüğünü kullanırsa, bilime karşı olduğu şeklinde yorumlanır. Ne var ki "büyüsel" basitçe "psikolojik" anlamına gelir. Önceki yüzyıllarda bu kavram bilinmiyordu, bu nedenle, doğası itibarıyla psikolojik olan şey büyü idi.

323 Paracelsus; Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim (1493-1541), İsviçreli filozof, doktor, simyacı ve okültist. Jung, ölümünün 400. yıldönümü vesilesiyle Paracelsus üzerine iki konferans verdi: "Paracelsus als Arzt" [Bir Doktor Olarak Paracelsus"] ve "Paracelsus als geistige Erscheinung" [Ruhani Bir Fenomen Olarak Paracelsus] (Jung, 1942).

Bu hâlâ Doğu'da görülebilir. Mandala figürleri de büyülü işaretler olarak görülür ve neler yapabilecekleri bilinmediği için korkuyla tutulur. Uzun zamandır bütün bunlara kendini kaptırmış, bilinçdışının bu imgelerle şekillendiğini düşünen ve onlardan ciddi ciddi korkan Avrupalılar da tanıyorum: "Bu tür şeyler ulu orta sergilenmemeli; bazı çizimler oldukça uğursuz." Ve bunlar sadece basit geometrik çizimlerdir. Bir Avrupalı bununla fazla uğraşırsa, bu şeylerin nahoş veya tehlikeli bir etkisi olduğuna ikna olur. O zaman biraz çıldırabilir, hatta biraz fazla çıldırabilir. Bilinen bazı vakalar var bu konuda. Ve tüm bunların tek bir sebebi var: İnsanların böyle şeyleri kavramak ve kullanmak için psikolojik bir kapasiteleri yok. Batı zihniyetiyle anlamanın formülünü bulamıyorlar, bir türlü kendi bilgi çerçevelerine bağlayamıyorlar. Başlangıçta saf delilik, çılgın batıl inanç olarak reddedilir. Sonra nihayet, deliliğin ele geçirdiği ve onun pençesine düştüğü an gelir. Tropiklerde birçok insanın derisinin "siyah"a dönmüş olması gibi – "going black" [siyahlaşmak] diye bilinen fenomen.[324] Eğer Avrupalı biri bu bölgelerde yeterince uzun yaşarsa, içinde ilkel insan uyanır. Bunun muazzam bir telkin gücü vardır, çünkü bu ilkel insan bütündür.

Yani bu günlerde biz Batı'da oldukça dezavantajlı durumdayız çünkü bütün olarak insandan kendimizi tamamen ayırmış durumdayız. Bugün burada farklı şeyler yapmıyoruz. Ancak metnin yalnızca akıldan değil, bütün olarak insandan bahsettiğini hissedebilirsiniz.

İkinci aşamayı bitirmek üzereyiz. Bir dereceye kadar dogmatik olarak doğru cevabı veren *devatâ*ların bu cevabının her durumda geçerli olmadığını az önce belirtmiştim. Çünkü bu görsel dünyada kalan kişinin, dogmaya uygun olmayan şeyler söyleyen *devatâ*lar duyma şansı vardır. Güvenlik önlemleri bu nedenledir: Yoga öğrencisi *devatâ*ların yanıtını ezberlemeye teşvik edilir, böylece konuşmaya başladıklarında hemen şöyle diyebilir: "Aha, demek istediğin bu o zaman!" Ezberden öğrendiği formül ile *devatâ*ların söyleyebileceklerini

324 İngilizce ifadeyi burada kullanan Jung'dur.

bastırabilir. Kilise tarihinde de oldukça benzer şeyler vardır, örneğin, Aziz Antoni'nin hocası Aziz Athanasios'un çöldeki bir insanın iç yaşamı hakkında yazdığı bir eseri[325] vardır. Eserinde, bu münzevilerin yaşayabileceği türden olayları betimler.[326] Bunlar, Doğu'dakilerden farklı olarak meditasyonlardan değil, yalnızlıktan, yalnızlık halüsinasyonlarından ortaya çıkan canlandırmalar, canlı figürlerdir. İnsan uzun zaman yalnız kalırsa, yalnızlığı canlandırma imkânı ortaya çıkar. Aynı şekilde çok yorgunken veya tehlikedeyken de bu olabilir. Daha ilkel ülkelerde, normalde ruhani olarak tamamen sağlıklı Avrupalılar bu tür aktif canlandırmalar deneyimleyebilir. Bunlar kendilerini ses, görüntü ya da her ikisi olarak gösterirler. Herhangi bir alıştırmayla uyarılmadan doğal olarak ortaya çıkarlar.

Çölde yaşayan bu münzeviler için, çeşitli figürler biçiminde görünen bu tür yalnızlık tezahürleri her zaman arzu edilmez. Athanasius ortaya çıkan fenomenleri betimler, bunlardan biri şeytandır; İncil okuduklarında ya da ilahiler söylerken duyarlar. Etrafına oturup bir sürü şey söylerler, en kötüsü de doğruyu söylemeleridir. Daha sonra şeytanların münzeviye bildirdiği gerçeklerden örnekler verir; bunlar arasında çağdaş bilgimizce de doğrulanmış son derece şaşırtıcı gerçekler vardır. En tehlikelisinin bu olduğunu söyler; çünkü bu yolla münzevi, kendisiyle konuşanın şeytan değil, Tanrı'nın bir meleği olduğuna inanmak zorunda kalır. Daha sonra Athanasius, bu figürlere karşı kilise öğretisine göre nasıl davranılması gerektiğini anlatır.

Ayrıca şunu da hesaba katmalısınız; bu tür alıştırmalar herhangi bir kadim şehirde yapılmıyor; Tibet'in dağlarında, denizden 4000 metre kadar yüksekte, bir göl kenarındaki bir

325 Aziz Anthony (yaklaşık 251–356), genellikle Büyük olarak anılır, keşişliğin babası olarak görülen Mısırlı bir Hristiyan keşiş. İskenderiyeli Aziz Athanasius'a (yaklaşık 296-373) atfedilen, Aziz Anthony'nin yaşamının bir anlatımı olan *Vita S. Antonii* (356-362), azizin çölde karşılaştığı baştan çıkarmaları anlatır.

326 *Liber Novus*'taki (Jung, 2009) "The Anchorite" ve "Dies II" bölümlerine bakınız, s. 267–273.

manastırda veya manastıra bağlı bir meditasyon mekânında *lâma*lar tarafından yapılıyor. Orada kıyıda, göl ve dağ arasında, *lâma* kulübesini inşa eder ve senelerce mutlak bir sessizlik içinde meditasyon yapar. Bu kadar katı bir izolasyonda ne tür şeylerin olabileceğini rahatça hayal edebilirsiniz. Muhtemelen aylarca tek bir insan görmezler; belki bir çoban ya da yiyecek getiren bir kadın. Meditasyonlar sırasında kulübede olduğu için belki onları görmüyordur bile. Böyle figürler, bizim burada bahsettiğimiz, talimatları kolayca anlaşılanlardan, tamamen farklı bir düzeyde iş görürler.

> İbadetteki kişi Mantra Vajra-muh yakarışını tekrarlamalıdır ve içinden "Hadi gel" demelidir. [SCST, s. 12]

Vajra-Muh özel türden bir yakarıştır: *Muh*, yanıltmak veya körleştirmek anlamına gelir. Moha, yani körleştirme, aynı kökten gelir. Bir moha mantrası, körleştirmek için ezberlenen bir formüldür, yani, konuşulan şeye tesir eder: körleştirmek. Körleşmeye neden olan bu vajra-muh yakarışı, bir moha mantrasıdır, dikkati üzerinde toplayan bir kelimedir. Kutsal alıştırmayı tehlikeye sokabilecek demonları kör etmek için kullanılır; yoga uygulayıcısını demonların etkisinden korur.

> Bunlar, meziyet elde etmenin on üç yolunu oluşturur. [SCST, s. 12]
>
> (B4) On dişi *devatâ*nın yaratılması
>
> Sonra, kalpte yatan Bija Mantra Hûm'dan on dişi Devatâ (Dakini) çıkar, bunlar kapıların koruyucularıdır. Pusulanın sekiz noktasında onlardan sekizi bulunur ve Khanda ve Roha yukarıda (zenith) ve aşağıdadır (nadir). [SCST, s. 12]

Bu kutsal varlıklar on kadın tanrıçadır; yoginin bunları kendisinden üretmesi gerekir. Şimdiye kadar sadece erkek *devatâ*lar yaratılmıştı. Yaratmanın ne anlama geldiğini size daha önce açıklamıştım: kişinin kendi psişesinin içindekileri boşaltması, psişenin dışına yerleştirmesi. Yani kısaca psişenin içini boşaltması. Fakat bunlar bilinçli figürlerdir. Yogi bir erkektir. Bilinci doğası itibarıyla erildir. Sadece erkek *devatâ*ların kendisinden çıkmasına izin verirse, o zaman fiilen

bilinçli dinsel düşüncelerdir, bunları kişileştirilmiş şekilde önüne koymuştur, ve onu hâlâ bilinçdışıyla bırakmışlardır. Ve tam olarak özgürleşmiş olmak için ayrıca dişi bilinçdışını da yaratmalıdır. Bu ise on dişi *devatâ* aracılığıyla gerçekleşir. Odanın on yönünde belirirler, ve yogi meditasyon yaparken kötü ruhlara karşı kapıların koruyucuları olurlar.

Kandha çokluk anlamına gelir (yukarıda), *roha* ise yetişerek (aşağıdan) çıkmaktır. Kavramı görselleştiririz, yani yukarıda veya tepede açılma gerçekleşirken, aşağıda kök büyür – bitkinin yukarı doğru büyüdüğü yer.

> Doğu, güney, batı, kuzey ve ardından güneydoğu, güneybatı, kuzeydoğu ve kuzeybatıda bulunurlar. [SCST, s. 12]
>
> (B5) Kare ve dairenin yaratılması.
>
> Ardından, dört yüzlü *devatâ*nın Mantra'sının bir hecesini (Pada) tekrarla ve her Pada tekrarlandığında sol elin parmağı ve başparmağıyla bir şıklatma sesi çıkarın. Bu yollarla, bütün kötü ruhları kovduğunu düşünsün. Sonra kalpteki "Hum"dan yayılan bir ışık selinde Vajra-bhumi'yi (zemin) yapmak için aşama aşama ilerle; yanında duvar, tavan, saçaklı tavan perdesi ve ok ağları ve hepsinin dışında ilahi alevlerden bir çit. [SCST, s. 12-13]

Bu belli ki kapıları olan bir kare mandala tarifi. Mandalanın etrafında ateş, göksel alevler vardır. Bu, *concupiscentia*nın, arzunun ateşidir; yeni doğumlara takılıp dolanır. Dış ayartmalara karşı savunmak için dışa doğru yanmalıdır.

> Bu işe içeriden başlamalı ve sırayla dışa doğru ilerlemelidir. [SCST, s. 13]

Mandala dışarıdan içeriye değil, merkezden, içten dışa doğru inşa edilmelidir, böylece o her zaman mandalanın kendisinin merkezinde olur.

> (C) On yöne tehdit ve koruyucu çember
>
> Sonra sol elin parmaklarını tehdit edici Mudra olarak şekillendir ve on yöne doğrult...

> Kapıların koruyucularını desteklemek için. Bilinçdışı içeriklerini dışarıya karşı bir savunma aracı olarak kullanır. ... yukarıda bahsedilen şıklatma sesini çıkararak, aşağıdaki Mantraları ciddiyetle üç kez tekrarla: Om medinî-vajra bhava vajra-bandhana hûm hûm phat. [SCST, s. 13]

Bunun anlamı: "Om. Zemin, ebedi varlık, ebediyen oluş! Hûm." Sonra *phat*, yani çarpışmayı, sürtüşmeyi, şıklatmayı ifade eder. Bu mantra şimdi duvara doğru, tavana, ve hayali yapının başka kısımlarına doğru söylenmektedir; amaç, tüm yönleri düşman ruhlara karşı emniyete almaktır; böylece, kalbin hiçliği üzerine kurulu bu kutsal mekânı hiçbir şey rahatsız edemez.

> Zihni yukarıdaki koruyucu çemberler üzerinde yoğunlaştırdıktan sonra, kalpteki "Hum"dan Vajra-hançerlerle birlikte Vajra-kabzalar ve Vajra-sopalar yarat. Bunları kendisine benzeyen sayısız hizmetkârın sol ve sağ ellerine yerleştirsin ve zihnini gökleri dolduran sayısız hizmetkâra odaklasın; onlar Ruhları, dünya-sisteminin dört yönünü koruyanlar dâhil Ruhları çağırmaktadırlar. Beyaz olanlar sığınırlar ve doğruluk yoluna girerler. Siyah olanları kafalarının tepesine bir hançer saplanmış olarak düşün. [SCST, s. 13–14]

Bu, Tibet'teki gerçek büyü için çok önemli bir nokta: Büyülü okların hayal edilmesi. Onlar bu mukaddes yayılım gerçekleşsin diye çağrılmışlardır. Tüm bu formların dışında, yoga yoluyla büyüsel varlıkların da yaratılabileceği, belirli insanlara zarar vermek, hatta onları öldürmek için üretilebilen, *vajra* denilen okların da yaratılabileceği kabul edilmektedir. Ve bu metinde, sadece kötü ruhlara, yani *âvidyâ*da, cehalet içinde kalmak isteyen ruhlara uygulanabileceği, sadece onların bu silahlarla öldürülebileceği belirtilir.

> Sonra ezberden söyleyin. Om: Avidyâ'nın yanılsamalar yaratan karanlığının kesif kütlesi dağılsın; tüm sefalet yok olsun.... Aynı zamanda, Vajra-Çekici'nin darbeleriyle toza dönüştüklerini hayal et. [SCST, s. 14]

Görüyorsunuz; Doğu'da bilinç, insanı çevreleyen korkunç karanlığa karşı insanı destekleyen ışık olarak onurlandırılıyor. Bilinçdışının bu karanlığı, Doğu'nun kötülük timsali olarak yorumladığı şeydir. Tüm kötülük cehaletten gelir. Tüm kötülükler, hayatın tüm sorunu bilmemekten gelir. Bu öğretiyi Buda'nın orijinal sözleri arasında bulabilirsiniz. Çünkü bilinçdışı durumunda olan kişi bir otomat gibi davranır. Hiçbir etiği olmaz. Dolayısıyla (şehvet anlamında) *concupiscentia* ile hareket edecektir ve bu şekilde yaşama dolanacaktır; ıstırap, yaşlılık, hastalık, ve ölümle boğuşacaktır ve böylece varoluş tekerinin dönmeye devam etmesine müsaade edecektir. Tekrar tekrar bedenlenmeye devam edecektir; kendisini yaratıma terk edecektir, ıstırap çekmekten başka bir şey değildir bu; ve toplam acısını sadece artıracak hiç azaltmayacaktır. Sadece bilgi yoluyla arzular durdurulabilir: İnsan olayların tekerini, varoluşun *samsâra* döngüsünü artık döndürmek istemez, fakat bir sona gelmek ve bu şekilde tüm yaratıma bir son vermek ister.

> Zihnini yaramaz Ruhların günahlarının bağışlanması üzerinde yoğunlaştır ve onların Vijnâna-ilkelerinin Buda Akshobhya Âlemi'ne aktarıldığını hayal et [SCST, s. 14]

Böylece kötü ruhların günahları, yani kötü ruhların dharma-dhâtu'sunun aydınlanma ilkeleri, ışık krallığına geri getirilmelidir.

> Ardından hizmetkârlar Vajras'ın dış çitinde yerlerini alırlar. Budalığa ulaşmamış adanmış kişiyi koruduklarını hayal et. Bu, büyülü koruyucu çitler üzerinde meditasyon yoluyla bilgelik kazanmaya çalışırken kesintiye uğrama olasılığına karşı korunma yöntemidir. Bu, nedensel meziyetlerin kazanılmasıdır. [SCST, s. 14]

İki nedensel ödül, çabanın kutsallığı ve jnâna, yani aydınlanmadır.

> Sonra dışarıdaki ve içerideki nesnelerin rüyalar gibi yanılsama olduğunu görerek şunu söyle: Om, ben, bütün şeylerin hakiki doğası olan safım. [SCST, s. 14]

Hizmetkârlar onun figürleridir. Burada biraz Doğu kibirliliği devreye giriyor. Bu *devatâ*lar, tam da gökleri güçlü şekilde dolduran Budalar ve bodhisattvalar gibidir; *mâyâ*nın, yani, aldatmanın, yanılsamanın bu dünyayı dolduran varlık olması gibi. Tüm bu çokluk bir yanılsamadır. Düşünmesi gereken budur. Bir çeşit kutsal figür hayal etmek ve sonra bunu sadece bir yanılsama olarak görmek gerektiğini fark etmek gibi. Bu, herhangi bir yogi için zorunludur. İnşa ettikleri her şey, en yüksek ilahi varlıklar bile bir yanılsamadır ve tekil olarak: O, gizli, boş haldeyken, her şeyin gerçek doğası olan saflıktır. "Her şeyin ölçüsü olarak insan,"[327] dünyanın tüm veçhelerinin kökenidir.

Bunun anlamı şudur: İnsanın, kaynağı kalpte bulunan kendi bilinci, algılanabilir her şeyin kökenidir – ister görülsün, ister duyular yoluyla algılansın. Olmadıkları anlamına gelmez bu, fakat, bizim onlardan algıladığımız şey yanılsamadan ibarettir. Her şey, kalplerimizdeki ışık sayesinde aydınlanır.

> Tekrar, düşüncenin kavrayamayacağı Shunyatâ (Boşluk) olarak Mâyâ (s Gyûma, dünyadır bu) üzerine meditasyon yaparken, söyle: Om: Ben, Boşluk ve Varja bilgisi doğasındanım. [SCST, s. 15]

Bu, fiziksel veya ruhani anlamda dünya hakkında bilebileceğimiz her şeyin psişik olduğu bilgisidir. Bilinen her şey psişenin filtresinden geçer, "psişeleştirilmiştir." Bildiğimiz bir şey, herhangi bir şey, psişenin varlığında temellenir. Onun ötesinde ne olduğunu söyleyemeyiz, hatta, örneğin, bizden binlerce ışık yılı uzak galaktik sistemler gibi. Onlar tam anlamıyla psişedeki "galaktik sistemlerdir". Dışarıdaki evrende, onlar "galaktik sistemler" değil, bizim yaratımımızdırlar. Onları adlandırarak, psişedeki belli duyu izlenimlerini bir şekilde yorumlarız, ve dünya budur. Aslında imgelerden kurulu psişik

327 Abderalı Protagoras (yaklaşık 485–415), Sokrates öncesi filozof, sofizm okulunun temsilcisi. Göreciliği, iyi bilinen şu fragmanda ifadesini bulur: "Her şeyin ölçüsü insandır" (DK 80 B1). Protagoras'ın felsefesi, Platon'un iki diyalogunun, *Protagoras*'ın ve *Theaitetos*'un konusudur.

bir dünyada kapalıyızdır. Ve bazı psişik şeyler, maddi bir imgeler dünyasından ve diğerleri de ruhani bir imgeler dünyasından kaynaklanırken, neyin fiziksel ve neyin ruhani olduğunu kim söyleyebilir? Tek bir psişik imgeler dünyamız var; ve bu dünyanın iki etiketi var: "kökeninde fiziksel" ve "kökeninde ruhani," fakat ikisinin de gerçekliği tamamen psişiktir. Eğer bu böyle olmasaydı, dünyanın var olduğu bilinemezdi. Doğu'nun temel içgörüsü budur. Ve Doğu'nun bütünü, varlıktaki ıstırabın farkına varma yoluyla kendisini özgürleştirmek için bu içgörüyü doğru kılmaya didinir.

Bir dahaki ders Aşama III'e başlayacağız.

12. DERS [328]

10 ŞUBAT 1939

AŞAMA III'e geçebiliriz artık, sentez:

AŞAMA III – Sentez

A. *Shûnyata*dan ortaya çıkanlar:[329]

1. Yam (destekleyen)
2. Hava
3. Ateş
4. Su (yuvarlak)
5. Toprak (kare)

B. *Dharma-Dhâtu-Jnâna* Mandalası:

1. Meru Dağı
2. Brahmas Şehri
3. Dört-başlı *vjara*
4. Sekiz yapraklı lotus
5. Ay
6. Güneş
7. Lotus = *yoni*
8. *Lingam*lı ay
9. *Vihâra* (manastır)
10. Lotuslu büyülü çember (mandala)

328 LSM, RS, ES'nin notları.

329 Bu beş katlı diyagram ES, BH, RS ve LSM'de bulunabilir. Ancak, RS'nin yazmalarına göre Jung, Zimmer'in dört parçalı betimlemesini takip etti: yam (hava), ram (ateş), vam (Su) ve lam (toprak) (Zimmer, 1926, s. 95).

11. Bunda, Mahâsukha olarak yoginin kendisi: dört surat, dört unsur, dört renk, iki el (*nidâna* zinciri), dört kez üç göz.

(A1) Sentezin açıkça birbirinden ayrı iki kısmı vardır. İlki şöyle devam eder:

Shûnyatâ boşluk anlamına gelir. Mutlak olarak hiçbir şeydir, ama olumlu bir varlığın hiçbir şeyidir, hayal edemeyeceğimiz bir paradoks. Ne zaman Buda'ya eskatolojik kavramlar hakkında soru sorulsa, cevap vermekten genelde kaçınır; hangi sebepten bilmiyoruz, ama bazı konularda öğrencilerine karşı ağzı sıkıydı. *Shûnyatâ* kavramı buraya ilişkindir, çünkü büyülü bir formül olan "yam" mantrası, yoginin onu hayal etme çabaları vasıtasıyla bu ilkel kozmik boşluktan hayal gücü yoluyla ortaya çıkar. Ancak bunun ne anlama geldiği belirsizliğini koruyor; kullandığım İngilizce metinde bir açıklama yok.[330] Destekleme, taşıma, katlanma anlamlarına gelen bir kök terimdir; ve bu işlevler, bir temel atmanın ayırt edici özellikleridir. O halde, üzerine inşa edilecek dünya için bir temel yaratılmalıdır, çünkü bundan sonra gelen şey *shûnyatâ*dan, boşluktan gelir ve tüm metafizik evreni kapsamalıdır. Bu bakımdan "yam"ın anlamı uygun gelirdi.

> (A2) Hava mandalası "yam"dan ortaya çıkar:
> ... Hava Mandalasına kaynaklık eder... [SCST, s. 15]
> Mandalalar birbiri üzerine inşa edilirler, dört unsurun mandalaları:
> (A3) Ateş:
> [...] Ram Mantrası, rengi kırmızı Ateş Mandalası... [SCST, s. 15]

Ateş, "ram" anlamına gelen benzer bir kök kelimeyi yeniden tetikler. Aynı zamanda "r" harfi anlamına da gelebilir sadece, ancak buradaki haliyle "ram" gibi görünüyor. Zevk almak, birleştirmek anlamına gelir, aynı zamanda erotik bir anlam taşır. Kırmızı ve ateş, her ikisi de tutku fikriyle bağlantılı olduğu için çok iyi uyuyor bu.

330 Jung'un edisyonu için bakınız "tanıtma" bölümü.

(A4) Su:

... Mantra, Vam; bu, Su Mandalasının kaynağıdır, formu yuvarlaktır ve bir çanakla birlikte rengi beyazdır [SCST, s. 15]

Yuvarlaklaştırma fikriyle burada yine karşılaşıyoruz. "Vam" kökü, tükürmek anlamına gelir ki bu da yine suya çok uyuyor.

(A5) Toprak (kare)

Şimdi, "lam" mantrasına bağlı bir şekilde, toprak beşinci olarak ortaya çıkar (yine *quinta essentia* fikriyle birlikte):

... Lam Mantrası; Toprak Mandalası çıkar ondan; şekli kare, rengi sarıdır.... [SCST, s. 15]

"Lam", "ram" ile aynı anlamdadır; cinsel ilişkiler ve bağlar için kullanılır, muhtemelen erotik bir anlamı vardır. Toprak, şimdi, suyun bir karşıtı olarak belirir; su yuvarlakken toprak karedir. Tüm Doğu için tipiktir bu. Çincede de aynıdır: *I Ching*, *Değişimler Kitabı*'nın geometrik şemasında, ortada, toprağın dört köşesi vardır; şekli kare, rengi sarıdır. Sarı, Çin'de de "doğru renktir". Bir kez daha uyar.[331]

Şimdi burada çok ilginç bir şey var. Bu tür bir ruhani alıştırma sonucunda topraktan çıkıp ruhani olana yükselineceğini bekleriz; yani toprak sırasıyla su, ateş, hava halini almalıdır bize göre. Çünkü Herakleitos'ta gördüğümüze benzer şekilde en sıcak, en kuru olduğu için asil ruha ulaşılmasını bekleriz: "Çünkü su haline gelmek ruhlar için ölümdür."[332] Buradaki tam tersidir: En üst ruhani kavram *shûnyatâ*dan toprak *quinta essentia* olarak çıkar; sanki hayal gücünün hedeflediği ruhanileşme değil, elle tutulur toprak gibi gerçek-hale-gelmektir. Batı'nın tutumundan fevkalade farklıdır bu.

331 Son cümle onu silinmiş olarak işaretleyen RS'de bulunuyor yalnızca.

332 MÖ 500 civarında yaşamış Sokrates öncesi filozof Efesli Herakleitos'un şöyle dediği rivayet edilir: "Çünkü ruhların suya dönüşmesi ve suyun toprak olması ölümdür. Ama su topraktan gelir; ve sudan, ruh." (DK 22 B 36; çev. Burnet, 1892, s. 138).

Bu kare toprak, Tantrik sistemde yapılan tapınakların mimarisi için ve Kundalini yoga için temel oluşturur. Kare toprak üzerine meditasyonla başlar, *mulâdhâra chakra* denen şey. *Mulâdhâra* kök, fulcrum [dayanak noktası] anlamına gelir. Bu *chakra* kare toprağı dünyayı taşıyan fille birlikte içerir. Metin Tibet'e ait olsa da, Hindu veya Budist olmasa da, spesifik olarak Hindistan'a özgü bir şeydir bu.

> (B1) Meru Dağı
> Sonra Sûm Mantrası'ndan, Dağların Kralı Meru Dağı'nı hayal et; dört suru doğuda kristal, kuzeyde altın, batıda yakut ve güneyde zümrüttendir. Üzerinde üç sıra kare ve sekiz kule bulunan dörtgen şeklindedir. [SCST, s. 15]

Bu bizi B aşamasına götürür: Şimdi yaratılan toprak sayesinde, dünya dağı ortaya çıkar ve bu Meru Dağıdır. Hindu mitolojisinden alınmıştır ve başlı başına bir mandala olan kozmik bir dağdır. Ayrıca, Hinduizm'de daha önceleri vardır. Kristal, altın, yakut ve zümrüt olmak üzere çeşitli minerallerle karakterize edilen dört sur ve dört farklı cepheye sahiptir. Bu ayrıca dört renge, unsurlar kısmında tanıştığımız dört renge gönderir. Bu renklerle ilgili küçük bir şema yapmak istiyorum. Bu önemsiz değildir, çünkü Batı'nın yogayı temellük etmesi sırasında ve bilinçdışı psikolojisinde onlarla tekrar karşılaşıyoruz:

Kuzey=Beyaz

Batı=Yeşil Doğu=Sarı

Güney=Kırmızı

Bu dört farklı renk *Bardo Thödol*'de[333] de ortaya çıkar; aydınlanma yoluyla kurtuluşun dört yoludur. Bunlar açıkça dört psişik işlevdir; bu metindeki ruhani işlevler analiziyle (yani yönelim için dört psikolojik işlev olarak betimleyebileceğimiz şeyle) az veya çok uyumludur. Renkler her zaman duygu değerlerini temsil ettiğinden, bu işlevlerin renklerle karakterize edilmesine biraz açıklama getirmemiz gerek. Batı aklı-

333 Bakınız not 199.

nın nihai ideali, duygu olmadan düşünmektir; çünkü duygu, düşünmeyi yok eden kozmetik bir lekedir. Doğu'da durum böyle değildir. Doğu daima bir bütün olarak ve çok daha tözsel şekilde, bütün insandan yola çıkarak düşünür. Kalpten düşünür, kafadan değil. Bu nedenle, ışıyan mantra "hûm" kalptedir, ve tüm varlıklar ondan ortaya çıkar, yani, bu varlıkları kafadan çıkıyor gibi değil, daha ziyade, kalpten çıkıyor gibi düşünmek gerekir. Öyleyse apaçık görülüyor ki Doğu'da düşünmek sadece soyut şekilde düşünmek değil, fakat hislerle düşünmektir. Bunu psikolojide açıkça görüyoruz: Sadece saf soyutlamalarla idare edemeyiz. Psişik fenomenlere bu şekilde ulaşamayız. Kişiyi bir bütün olarak kavrayamazsak, psişik fenomeni ihlal ederiz. Aksi takdirde anladığımız sadece dörtte birlik kısmıdır; çünkü anlama yetisi, işlevlerin dördünden biridir sadece. Deneyimi tam olarak betimleyebilmek için yardımcı işlevlere de ihtiyacımız var. Dolayısıyla, yalnızca psikolojide değil, hayatta da hisleri tamamlayıcı olarak kullanmamız kaçınılmazdır, çünkü aksi takdirde bir şeyin değeri hakkında karanlıkta kalırdık. İnsan bir şeyler hakkında spekülasyonlar yaparken bulur kendini, ama pratik açıdan bu teoremlerin hiçbir anlamı yoktur. Çünkü bir şey hisle doluysa, akıl delilik olarak görse bile, pratikte bunun büyük bir rol oynayacağından emin olabilirsiniz. Dolayısıyla, eğer bir şey hislere hitap ediyorsa, "anlama yetisi açısından bu konu saçmalıktır" demek anlamsızdır.

Mark Twain, sanırım, Hristiyanlık Bilimi'nin tüm kabahatlerini sıraladı. Bunun tamamen saçmalık olduğuna inanıyordu. İnsan aptallığının damıtılmış haliydi ona göre. Ama şunu ekledi: Dünyayı yöneten bu aptallıktır.[334] Bir şeye inanılabilmesi için onun gerçekten aptalca olması gerekir. Aptalca olanı herkes anlar, oysa, zekice şeyler bir avuç insanın erişimindedir.

334 1907'de Mark Twain (1835–1910), *Christian Science* adlı bir kitap yayımladı; kitapta bu hareketi ve kurucusu Mary Baker Eddy'i (1821–1910) eleştirdiği yazılarını topladı.

Bu renkler, dört işlevin farklı his değerlerine sahip olduğunu söylemeye çalışır, örneğin, kırmızıyla söylenen şey kanla, ateşle, tutkuyla, sevgiyle ilgilidir. Sevgi sıcaktır, aksi takdirde, herkesin bildiği gibi, sevgi değildir (Güney). Duyumlar yeşil toprakla ilgilidir; asıl varlığı algılar (Batı). Düşünme, kar gibi soğuk ve beyazdır (Kuzey). Sezgi/görü sarıdır, parlaktır, ışıklıdır; aniden silip süpüren algı yoluyla bu işlevle karşılaşılır (Doğu). Tipik bir örneği, Goethe'nin Stieler'in resmindeki gözleridir;[335] görmekten ziyade bakar; sezgisel bakıştır bu. Somut bir şeye doğrultulmamışlardır, fakat gerçekliği, tüm atmosferi hevesle soğururlar. Gören gözler, gözlemleyen gözler maşa gibi çalışırlar. Görüş çizgileri birleşerek bakışlara cımbız gibi kavrayıcı bir keskinlik katar; duyuların, algının gözleri bunlardır. Mikroskobik çalışmaya uygundurlar, sezgisel olanı ise voltajı düşürmek için daha iyidir. Doğu'da sezgi yetisini resmetmek için sarı kullanılır; çünkü onunla, insan, entelektüel olarak veya soyut olarak bir şeyi formüle etmekten ziyade, o şeyi olduğunu hisseder.

(B2) Brahma Şehri

Bu Meru dağı üzerinde kale gibi bir şehir vardır; üç katı ve sekiz kulesi vardır.

> Tüm bunların sırayla üst üste yerleştirildiğini hayal et... [SCST, s. 15–16]
>
> (B3) Dört-başlı *varja*
>
> ... ve çok-renkli, dört-başlı Vajra'nın tepesinde... [SCST, s. 16]

Varja, haç gibi bir formdur. Evans-Wentz'in *Tibet Yogası ve Gizli Öğretileri* [Tibetan Yoga and Secret Doctrines] kitabının kapağında bir temsilini bulabilirsiniz.[336] Bunlar, renkler hakkında talimatlar içeren üst üste bindirilmiş iki *dorje* veya *vajra*dır (yıldırımlar):

335 Joseph Karl Stieler (1781-1859), Alman ressam. Ludwig von Beethoven (1820) ve Johann Wolfgang von Goethe (1828) gibi soyluların ve sanatçıların portrelerini neoklasik tarzda resmetmesiyle bilinir.

336 Evans-Wentz (1935). Ayrıca bakınız not 241.

Kuzey=Beyaz

Batı=Yeşil Doğu=Sarı

Güney=Kırmızı

> … doğuda mavi, kuzeyde yeşil, batıda kırmızı, güneyde sarı ve merkezde koyu mavi. [SCST, s. 16]

Beyazın yerine mavi geçer; merkezdeki koyu maviden tamamen farklı şekilde açık bir mavidir. Peki ne oluyor? Şema saat yönünde 90 derece dönmüş. Bu doğru bir *pradakshina*[337] hareketidir. İlerleme anlamına gelir. Beyaz renk maviye dönüşmüştür.

> (B4) Sekiz yapraklı lotus
> Bu koyu mavi zemin üzerine tekrar Mantra Pam'ı yerleştir... [SCST, s. 16]

"Pam"ın anlamı da "sum"un anlamı da bilinmiyor.

> … ondan sekiz yapraklı bir lotus çıkar. Lotusun merkezinde, on altı Sanskrit sesli harfin oluşturduğu bir halka hayal et, iki kez tekrarlansın ve sağdan sola gitsin... [SCST, s. 16]

337 Bakınız ss. 183-184.

Bu çember sola, *apradakshina*ya gider. Soldaki hareket karanlık tarafa atıfta bulunur.[338]

(B5) Ay

Kelimesi kelimesine gitmeden, metinde aşağıdaki noktaları özetleyeceğim: Ay diski sesli harfler ve sonra sessiz harfler üzerine yapılan meditasyondan doğar. Bunlar soldan sağa gider. *Pradakshina* hareketidir bu; ışığa doğru döner, bilinçli tarafa. Sola doğru hareket karanlık tarafa, dişi tarafa, yani bilinçdışının karanlığına doğru gider; diğer taraftan, sağa doğru hareket, bilince doğru hareket eder. Örneğin, yüksek bir din adamına selam veriyorsanız, eğildikten sonra kendinizi onun önüne değil, yanına yerleştirmelisiniz ve sonra onun etrafında saat yönünde sağa dönmelisiniz. Buda'nın konuşmalarında ayrıntılarıyla betimlenir bu. Onun etrafından sola doğru gitmek uygunsuz olur, kötü bir alamettir. Onu hor görmektir. Yapılması gereken, bilinçli taraftan yaklaşmaktır; bu şekilde onun değerini anladığını göstermektir. Bu hareketlerin her ikisi de gerçekleştiğinde buna: Yukarı doğru olduğu kadar aşağı doğru da genişleme denir.

(B6) Bedenin güneş özü

Bu imge üzerine meditasyon yoluyla, güneş doğar. Sağa doğru hareketten ışık doğar. Güneş en üst bilincin ve berraklığın sembolüdür.

> Güneş diskinin yüzeyi üzerinde Om, Â, Hûm Mantralarını tekrar hayal et; bunlar, sıradan fiziksel bedenin, konuşmanın ve zihnin özüdür. [SCST, s. 16]

Burada yaratılan fiziksel bedenin özüdür, ruhani insan değil. Zihin ve dil, yani bizim için önemli olan şeyler, sadece ikincildir; bir bakıma, bedene yapılmış eklerdir.

338 BH buraya şunu eklemiş: "erkek, kendisinin dişil bilinçdışına döndüğü zaman" (s. 78)

(B7) Lotus *yoni*

Tüm bunların üzerinde, Lotus Diski üzerine meditasyon yap; Dişi Tanrıça'nın dişi organının saf simgesi üzerine... [SCST, s. 17]

(B8) Lingamlı ay

... ve bunun üzerinde, Ay Dişki üzerinde, Erkek Tanrı'nın erkek tohumunun simgesi. [SCST, s. 17]

Buradaki gidişat böyledir. *Apradakshina* hareketi yoluyla dişil olan doğar; yani ay, geceyi aydınlatan ışık doğar. Sonra dişil lotus gelir ve burada lingamlı ay, eril organ. Metnin bir dipnotunda şöyle diyor:

> Zihnin yarattığı İlahlar; Tantrik Budistlere göre Erkek olan Güç Sembolüdür ve zihnin Dişisi ona rehberlik eder ve onu kullanır. [SCST, s. 17, dipnot 1]

Görüyorsunuz; zihnin sembolü bizde olduğu gibi eril bir sembol değil. Logosu düşünün, baba Tanrı'yı, veya erkek Yunan tanrısı Hermesi. Zihni karakterize eden burada ise dişil bir semboldür. Ve Doğu'da ne çeşit bir zihnin karakteristik olduğunu böylece görüyorsunuz; (erkeklerin gördüğü kadarıyla) dişil bir zihin tipi, bir çeşit bilinçdışı zihin. Bir bilinç figürünün yaratımı değil, daha çok bilinçdışının bir yaratımı. Doğu için bilinçdışında bize kendini sunan şey zihindir. Ama burada, karşımızda, bilincin nihai gelişimiyle bağlantılı bir şey var. Buradaki ruh, İngilizce "mind"dır [zihin].

> Bütün bunlar, ibadet nesneleri ve onların kapları da dâhil olmak üzere bir olarak kabul edilir ve Ebedi ve Değişmez Bilinç (Dharma-Dhâtu-Jnana) olarak tek bir Mandala oluştururlar. [SCST, s. 18]

Bu şimdi, gördüğünüz gibi, eril bilincin bilinçdışı dişil zihinle tam bir birleşimidir. Batı kültüründe de belli referans noktalarımız var: *Thomas'ın İşleri*'nde[339] erken Hristiyan gnos-

339 *Aziz Thomas'ın İşleri*, MS üçüncü yüzyıldan kalma gnostik bir metin; orijinali Süryanice, ancak Yunanca kopyaları da var. Havari Thomas'ın Hindistan misyonunu ve şehitliğini tasvir eder. Kitabın ikinci kısmında Kutsal Ruha şu yakarışta bulunulur: "Gel, her ismin üstünde olan İsa'nın kutsal adı./ Gel, ey

tikler Kutsal Ruh'u anne olarak çağırırlar. Kutsal Ruh, Sophia, dişi bir varlıktır. Hatta ilk baba Bythos ve ona korkunç bir şekilde âşık olan en genç torunu Sophia arasında geçen ünlü bir aşk hikâyesi vardır. Iranaeus'ta bulunabilir.[340] Bu hikâyeyi ayrıca Hans Leisegang'ın ktabında bulabilirsiniz.[341]

> Zihin gözünde canlı bir şekilde mevcut olana kadar yukarıya konsantre ol. [SCST, s. 18]

Yüceler Yücesi'nin gücü ve mükemmel olan şefkat./ Gel, Yüceler Yücesi'nin armağanı (karizması)./ Gel, şefkatli anne. / Gel, erkeğin komünyonu./ Gel, gizli sırları açığa çıkaran./ Gel, yedi evin anası, ki gerisi sekizinci evdedir belki./ Gel, beş üyenin büyüğü, zihin düşünce, düşünüm, değerlendirme, akıl; bu genç insanlarla iletişim kur./ Gel, kutsal ruh, onların dizginlerini ve yüreklerini temizle ve Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına onlara ek mührü ver." Beşinci bölümde Thomas bir kadından şeytanı kovar ve Kutsal Ruh'a yakararak ona mührü verir: "Gel, ey erkek komünyonu, Gel, seçilmiş kişinin sırlarını bilen, Gel, asil şampiyonun (atletin) tüm savaşlarında yer alan, Gel, tüm büyüklüklerin büyük şeylerini ortaya çıkaran sessizlik, Gel, gizli şeyleri açığa vuran ve söylenmeyenleri açıklayan, ikiz yavrusunu taşıyan kutsal güvercin, Gel, gizli anne, Gel, işlerinde zahir olan ve onlara sevinç ve huzur veren, Gel ve senin adınla kutladığımız bu ökaristte ve senin çağrınla bir araya geldiğimiz sevgi şöleninde bizimle iletişim kur" (*The Apocryphal New Testament*, 1924, ss. 376 & 388).

340 *Adversus Haereses*'in [Sapkınlıklara Karşı] eserinin birinci kitabının ikinci bölümünde, Aziz Irenaeus, Sophia'nın tutkusunu (Ptolemaios ve okulunun öğretilerine göre) şu şekilde anlatmıştır: Ancak o Æon ile geri kalanın önüne geçti; oysa aralarında en son gelendi, Anthropos ve Ecclesia'dan doğan Duodecad'ın en genciydi, adı Sophia idi, ve eşi Theletos'un kollarının haricinde bir tutku duydu. Bu tutku gerçekten de ilk olarak Nous ve Aletheia ile bağlantılı olanlar arasında ortaya çıktı, ancak bu yozlaşmış Æon'a bulaşarak geçti, bu yozlaşmış Æon, bir aşk numarası içinde hareket etti, ancak gerçekte cüretten etkilendi, çünkü, Nous gibi, mükemmel Baba ile birliğin tadını bilmiyordu. Bu tutkunun, Baba'nın doğasını araştırma arzusundan oluştuğunu söylüyorlar; çünkü, onlara göre, onun büyüklüğünü kavramak istiyordu. Amacına ulaşamadığı zaman, ki imkânsız bir şeydi hedeflediği, zihni sıradışı bir ıstıraba kapıldı. Baba'nın araştırılamaz doğası ve derinliği karşısında öyle bir sevgi duyuyordu ki kendisini hep biraz daha ileri itiyordu. Onun tatlılığınca soğurulmadıkça ve mutlak özünde erimedikçe tehlike hep yakasındaydı; her şeyin altındaki bu Güç ile tanışması gerekiyordu. Bu güce Horos derler; işte bu güç onu hem dizginliyor hem de destekliyordu; ve sonra, tüm güçlüklerin ardından kendisine geri döndüğünde, Baba'nın anlaşılamaz olduğuna ikna oldu; ve böylece, hayranlığının ezici etkisinden doğan tutkuyu ve baştaki amacını bir kenara bıraktı."

341 Leisegang (1924), ss. 310-312

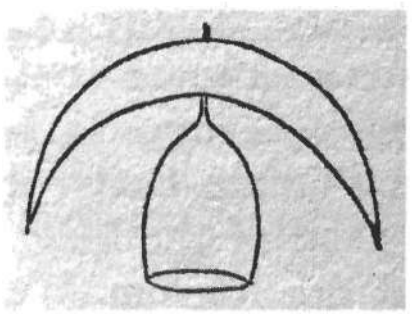
Burada söz konusu olan kendiliğinden görümler değildir; fakat bu şeyleri mümkün olduğunca canlı ve plastik şekilde hayal etmek için bilinçli çalışma ve çaba gerekir.

> (B9) *Vihâra* (Manastır)
>
> Ardından şöyle ilerle: – Mantralarla yukarıda yaratılmış, büyüyle korunan surların içinde büyük bir tapınak (Vihâra) hayal et... [SCST, s. 18]

Size gösterdiğim mandalanın iç kısmıdır bu.[342]

> ... Meru Dağı'nın zirvesinde, dört tarafını kapsayacak şekilde, çeşitli değerli metallerden yapılmış dört girişi olan dörtgen. Duvarların beş katlı olduğunu ve aşağıdaki sırayla siyah, beyaz, sarı, kırmızı ve yeşil olmak üzere beş farklı renkte olduğunu hayal et. Bu duvarların üstünde sarı bir metal saçak vardır; aylarla süslenmiştir; bunlara yarım ve tam döngüleri olan, rüzgârda sallanan çanlar asılmıştır. [SCST, s. 18-19]

Antik Hindistan tapınaklarında sık görülen bir motiftir bu. Puri'deki Jagannath tapınağında[343] bu Hindu tanrısı, dünyanın efendisi, sekiz tekerlekli büyük bir arabada taşınır. Bugün bile insanlar arabayı çeken dört bin adamın ayaklarının altına atarlar kendilerini ara sıra. Ve bu tapınakta her yerde bu süs motifi bulunur, yani bir ayın altında asılı bir çan motifi.

342 Bakınız s. 169.

343 Jung, 13-15 Ocak 1938 tarihleri arasında Fowler McCormick ile Puri'de kaldı ve bu vesileyle Jagannath ve Konarak tapınaklarını ziyaret etti. Bkz. Sengupta (2013), ss. 184–186.

Bu motif birçok kez uyarlanmıştır. Bu motiften yavaş yavaş bir surat da ortaya çıktı, ayın içinde, yani ay sandalının dışında bilinci ve kişileştirmeyi belirten bir surat belirir. Çan "konuştuğunda" ve çağrıda bulunduğunda, artık kişileşmiş demektir. İnananları duaya çağıran Tanrı'nın sesini temsil eder, ölülere ağıt yakar: "Vivos Voco/ Mortuos plango/ Fulgura frango," Schiller "Çanın Ezgisi"nde[344] böyle söylüyordu. Bu nedenle, bir tanrının yüzü ile de yer değiştirilebilir.

> Dört girişin her biri sütunlu revaklara sahiptir, sütunlar dört katmanlı saçaklarla örtülüdür. Bunların tepesinde yine Dharma Çarkı vardır.... [SCST, s. 19]

Budist anıtlarında genellikle tekerlekler bulunur, çünkü Buda'nın Benares'teki korudaki ilk vaazında yasanın tekerleğini harekete geçirdiği söylenir.

> ... antilop figürleri, şemsiyeler, bayraklar ve ayrıca mücevher kulplu yak kuyruklu yelpazeler. Güzel bir çiçek aranjmanı, değerli taşlar, süslemeler ve küçük bayraklar hayal et. Saçağı iç taraftan tutan destekler doğuda mavi, kuzeyde yeşil, batıda kırmızı ve güneyde sarı renktedir. Merkezdeki dört katlı tekerlek, Stûpa şeklinde bir kubbe ile örtülmüştür. [SCST, s. 19]

Antik *stûpa* formu, Cizvitlerin barok kilise kulelerine benzer.[345] Bir lingamdan ortaya çıkar. *Stûpa* binası, bir Hindu tapınağında tam olarak lingamın durduğu yerde durur.

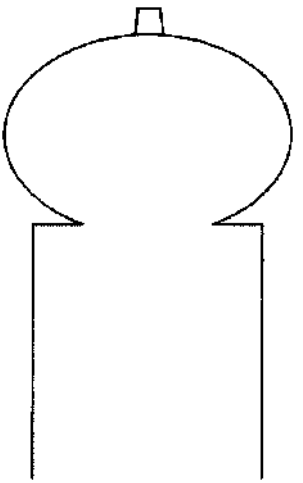
> Sonra Vihâra'nın dışında ölülerin sekiz Büyük Yakma Yerinin olduğunu şöyle hayal et... [SCST, s. 19]

Bugün Hindistan'da bu tür yanan ghatlar hâlâ bulabilirsiniz; Benares'te bunlar banyo ghatlarıdır. Ghatlar çeşitli amaçlar için kullanılan halka açık yerlerdir. Daha önce Bombayda

344 Friedrich Schiller'in "Çan Şarkısı" (1799) [Das Lied von der Glocke] adlı şiirindeki Latince motto, "Yaşayanlara sesleniyorum/ Ölülerin yasını tutuyorum/ Yıldırımları dizginliyorum" olarak tercüme edilir. Schiller bunu Münster of Schaffhausen'in orijinal çanında buldu.

345 BH şunu eklemiş: "Stûpalardan zaten bahsetmiştik (bakınız Ders V)"

da ghatları görmüştüm.[346] Tibet mandalaları ateş çemberinin dışındadır ve neredeyse her zaman mezarlığın tüm dehşetlerinin tasvir edildiği sekiz yakma yeri ile çevrilidir. Cesetler her zaman yakılmaz, iblisleri kovmak için akbabalara yem olarak da bırakılabilir. Burada Hindistan'ın bir fantezisi yeşerdi ve hâlâ her korku ve canavarlığın toplanma yeri olmaya devam ediyor. Dünyanın tüm acılarını sembolize ediyor.

(B10) Lotuslu büyü çemberi (mandala)

Sonra, ikincisinin [yani Vihâra] içinde, yine sekiz yapraklı bir lotusun resmedildiği bir çember hayal et. [SCST, s. 21]

(B11) Mahâsukha olarak yogi

İbadetteki kişi kendisini Lotus'un merkezinde Baş Devatâ olarak hayal etsin: dört Saf Unsuru, dört Sınırsız Dileği, dört Özgürleşmeyi, ve dört Eylemi sembolize eden dört yüzüyle Khorlo-Demchog (Chakra-Mahâsukha).

Öndeki yüz mavi, soldaki yeşil, arkadaki kırmızı ve sağdaki sarıdır. Dharma-Dhâtu-Jnâna'dan değişmediğini sembolize etmek için vücut mavi renktedir. [SCST, ss. 21–22]

346 Jung, Hindistan serüvenine 17 Aralık 1937'de geldiği Bombay'da (Mumbai) başladı.

Vishnu'nun enkarnasyonu/bedenleşmesi olarak Krishna mavidir, tıpku Mısır'daki Osiris gibi. Mavi beden bir tanrının bedenini sembolize eder.

> Lokaların üçünü de göstermek için...

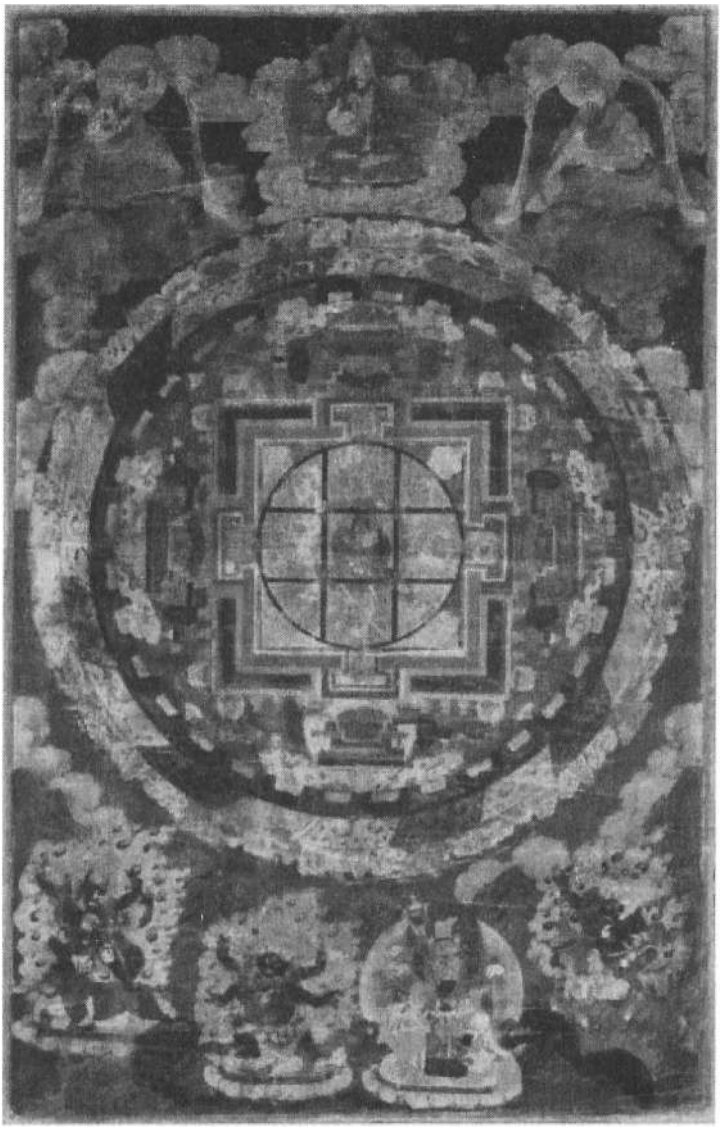
Kâmaloka duyumlar dünyasıdır, *rûpaloka* formlar dünyasıdır, *arûpaloka* biçimsiz, ruhani dünyadır.

> ... O'nun görüşü altındadırlar ve O bilir ki Üç Zaman her Yüzün üç gözü olduğunu bilir. [SCST, s. 22]

Hindistan tanrıları genellikle üç gözlü olarak temsil edilirler. Burada öğreniyoruz ki üç zamanı görmek içindir bu: geçmiş, şimdi, ve gelecek. Her suratın üç gözü vardır. Dört surat vardır. Dört surj, nihayetinde dört temel psikolojik işlevi temsil eden dört renktedir. Dört başlı *vajra* bile dört elementle/unsurla bağlantılıydı. Karşımızdaki durumda ilahi nitelikler anlamına geliyorlar. İnanan kişi, bu *samâdhi* haline, dört niteliğin kaynaklandığı dünyanın varlığına yükselir. Ayrıca kutsal odanın duvarlarının dört farklı renkte olduğu defalarca dile getirilir.

Bu aynı zamanda sıradan ruhani sanatta da ifade edilir. Bunun bir örneğini Hindistan'dan aldım.[347] Mavi renk onun bir tanrı olduğunu gösterir. Beş duvarla gizlenmiştir: Yeşil, sarı, mavi ve kırmızı; koyu mavi veya siyah ise merkezin kutsal rengidir, *quinta essentia*dır. Bunun arkasında örtülmüş şey yatar. Yeraltı dünyasının tanrısıdır bu: Yama, ölüm tanrısı. Koyu maviler içinde. Bu manzara dört duvarla kaplıdır, duvarların dört rengi kutsal figürü inançsız gözlere görünmez kılmak içindir. İmgeyi görmeye hazır durumda bu dört seviyeden geçebilmek için dört duvardan geçilmiş olması gerekir.

347 LSM'nin notu: "Sonra Prof. Jung, temaşa halinde mavi bir tanrıyı gösteren bir çerçeve gösteriyor." ES şunları yazdı: "Jung, Tibet brokar kumaşı ile yaklaşık 60 × 20 bir çerçeve gösteriyor."

Yamantaka Mandala, Tibet, 1700–1750 civarında,
kumaş üzerinde mineral pigmentler, özel koleksiyon.
Jung bu mandalayı Hindistan'da aldı. 2 Şubat 1939'da verdiği
derste sunduğu mandala muhtemelen buydu.
(Foundation of the Works of C. G. Jung)

13. DERS[348]

17 ŞUBAT 1939

Geçtiğimiz ders, size burada tekrar yazdığım sembollerin kuruluşundan bahsettiğim yerde bıraktık. Her suratta üç gözün olduğu, tepede beliren ve dört suratı olan şu formdan konuştuk. Hatırlayacaksınız; bu üç göz üç dünyaya karşılık geliyor:

> 1. Kâmaloka, yani, duyumlar dünyası; duyulara hitap eden, görünür dünya, sevgi dünyası (Kâma sevgi tanrısıdır);
>
> 2. Rûpaloka, yani, formlar ve idealar/fikirler dünyası; Platon'un idealar dünyasına karşılık gelir. Platon'a göre "gökyüzünün ötesinde bir yer" vardır; ruh göklerin üzerine çıkıp dünyanın dış yüzeyini geride bıraktığında artık formların, ebedi ideaların görüldüğü yere varır; idealar veya formlar dünyasıdır orası;[349]
>
> 3. Arûpa, yani, içinde hiçbir formun olmadığı dünyadır; orada her şey Maya haline gelir, hiçliğe karışır.

Öte yandan, üç göz ayrıca zamanın üçlü bölünmesine işaret eder. Sadece farklı dünyalar görülmez, ayrıca üç zaman görülür: geçmiş, şimdi ve gelecek.

> On iki Nidânaların dışa açılma ve içe katlanma sürecini bildiğini göstermek için O... [SCST, s. 22]

348 LSM, ES'nin notları. RS'den kalan hiçbir not yok.

349 Jung Platon'un *Phaidros* diyaloğuna referans veriyor; orada, ruhun ideaları görmesi betimlenmektedir (245c-240d). Jung bu mit üzerine şu metinlerde de düşünmüştür: "Psychological Aspects of the Mother Archetype" (Jung, 1939, § 149) ve "On the Nature of the Psyche" (Jung, 1947, § 275).

Metindeki bir ek açıklama bunu şöyle gösteriyor: 1.) cehalet, 2.) izlenim, 3.) bilgi, 4.) isim ve form, 5.) altı duyu, 6.) dokunma, 7.) duyum, 8.) arzu ve bağlanma veya ihtiras, 9.) keyif, 10.) varoluş, 11.) doğum, ve 12.) yaşlılık ve ölüm.

> … ve O, on iki Yansıtma'yı tam olarak bildiği için, O, on iki elli olarak temsil edilir. [SCST, ss. 22–23]

Yani, bu figürün on iki kolu ve eli var. Kural olarak, hem Tibet hem de Hint tanrılarının birkaç kolu vardır. Dört yüzlü Vishnu ve Brahman dört kol ve dört kafa ile temsil edilir. Batı ikonografisinde, Kutsal Üçleme'nin benzer bir temsili vardır: Hristiyan kilisesinde üç başlı ilahi bir varlık. Bu canlı temsil papa tarafından yasaklanmış olmasına rağmen, Stein am Rhein'deki[350] manastırda böyle bir üç başlı Teslis hâlâ görülebilir. Fakat Hindistan'da bu hâlâ oldukça yaygındır.

Bu on iki el, on iki yansıtmayı temsil eder. Tibet tanımına göre bunlar, bir insanın kendini başka bir insanın bilincine aktarabileceği on iki yoldur. İnsanın kendi bilincinin başka bir insanın bilincine göç etmesidir. Yani bir insanın kendi bilincinin yansıtılmasıdır. Bunun aynı zamanda uzamsal olduğu da düşünülür, çünkü bir kişi bu alıştırmanın bir sonucu olarak büyüsel güçleri çağırdıktan sonra uzayda hareket edebilir ve orada başka bir kişinin bilincini yakalayabilir ve içeriğini görebilir.

On iki *nidâna*, Budizmin temel öğretilerinden birine işaret eder: *nidâna* zinciri dedikleri şeye. Doğrudan Buda'ya kadar giden bir öğretidir bu. Klasik temsili *Nidâna Samyutta*'da, Buda'nın konuşmalarının koleksiyonlarından biri, bulunabilir. Size *nidâna* öğretisinin beyanatını okuyacağım:

> Duyduklarım şöyle. Bir keresinde Kutsanmış Kişi, Anathapindika Parkı'ndaki Jeta Korusu'nda, Sâvatthî'de oturuyordu. Orada Kutsanmış Kişi, bhikkhulara şöyle hitap etti: "Bhikkhular!"

350 Stein am Rhein'deki Saint George Manastırı; Konstanz Gölü üzerindedir; 1007 yılına dayanan eski bir Benedictus manastırıdır.

"Saygıdeğer efendi" diye yanıtladı bhikkular. Kutsanmış Kişi şunları söyledi:

"Bhikkular, size bağımlılığın oluşumunu öğreteceğim. Bunu dinleyin ve yakınıma gelin, konuşacağım." – "Evet, saygıdeğer efendi," diye cevap verdi bu bhikkular. Kutsanmış kişi şunları söyledi: "Peki, bhikkular, bağımlılığın oluşumu nasıldır? Cehalet koşullarında, istemeyle ilgili oluşumlar [meydana gelir]; isteme koşullarında, bilinç; bilinç koşullarında, isim-ve-form; isim-ve-form koşullarında, altı duyu; altı duyu koşullarında, temas; temas koşullarında, his; his koşullarında ihtiras; ihtiras koşullarında, sıkıca bağlılık; sıkıca bağlılık koşullarında, varoluş; varoluş koşullarında, doğum; doğum koşullarında, yaşlanma-ve-ölüm, üzüntü, ağıt, acı, hoşnutsuzluk ve umutsuzluk meydana gelir. Bütün bu ıstırapların kaynağı budur. İşte bunlar, bhikkular, bağımlılığın oluşumudur."[351]

Burada dünya-biçiminin nasıl iç âlemden, şeylerin nedenlerini (*ávidyâ*) bilmemekten, cehaletten türetildiğini görüyorsunuz. Bundan biçimler/formlar (*rûpa*) ortaya çıkar. Bu biçimlerden dünyayı algılayan bilinç ortaya çıkar. Ve bu dünyanın içinde duyum (*kâmaloka*) ortaya çıkar ve bundan da susuzluk. "Kam" susuzluk anlamına gelir; "kâmaloka" susuzluktan ortaya çıkan şeydir.

Ve işte *nidâna* zincirinin bütünü; bir bağ diğerini kuvvetle çektiği sürece kopmazdır, bir sonraki de diğerini bu şekilde çeker, ve böyle devam eder.

"Fakat bilmemenin tamamen ortadan kalkması ve cehaletin bir sonuna gelinmesi sonucunda izlenim ortadan kalkar; izlenimin ortadan kalkmasıyla isim ve biçim ortadan kalkar; isim ve biçimin ortadan kalkmasıyla altı duyu ortadan kalkar; altı duyunun ortadan kalkmasıyla dokunma ortadan kalkar; dokunmanın ortadan kalkmasıyla susuzluk ortadan kalkar; susuzluğun ortadan kalkmasıyla arzu ortadan kalkar; arzunun ortadan kalkmasıyla varoluş ortadan kalkar; varoluşun ortadan kalkmasıyla doğum ortadan

351 *The Connected Discourses of the Buddha*, 2000, s. 533. Jung bu pasajı Wilhelm Geiger'den (1922) alıntıladı: Nidâna-Samyutta, s. 5.

> kalkar; doğumun ortadan kalkmasıyla yaşlılık ve ölüm, acı, keder, talihsizlik, hayal kırıklığı ve umutsuzluk ortadan kalkar. Bütün ıstırabın *ortadan kaldırılması* bu şekilde sağlanır." Böyle konuştu Kutsanmış Olan. Kalplerine derinden dokunulan Bhikkular Kutsanmış Kişi'nin vaazından büyük sevinç duydular.[352]

Bu seçme parçalar ezberlenir; tuhaf biçimlerinin nedeni budur, hatırlanmak için tasarlanmışlardır. Bu nidâna zinciri, neden ve sonuçların bu zorunlu alaşımı, aynı zamanda, dışa açılan ve içe katlanan bir şey olarak temsil edilir. Metnimizdeki on iki elin dünyayı kaplaması gibi, burada da onu tekrar *arûpa*ya, biçimsiz olana geri alırlar.

> Kusursuz Zihnin hem Boşluk hem de Şefkat olduğunu göstermek için bir Dorje ve bir Çan'ı elinde tutar.[353] Güç ve Bilgeliğin her zaman birlik içinde olduğunu göstermek için ilk veya en üstteki iki el Eşini kucaklar. [SCST, ss. 23–24]

Güç Şiva'dır; yaratıcı ve yok edici tanrı, ve onun bilgeliği Şakti'dir, eşi. Ruh (*spirit*) dişi olarak değerlendirilir. Bunun Hristiyanlıktaki karşılığı Kutsal Ruhun, Sophia'nın dişi olarak kavranmasıdır. Ayrıca *sapientia*, yani, bilgelik olarak.

Sonra şöyle söylüyor:

> Kendisine sımsıkı sarılan Vajra Vârâhî'yi kucaklar. [SCST, s. 27]

Güç ve bilgelik ilişkisinin korelasyonunun açıklaması burada bir kucaklama olarak betimlenir. *Vajra* ebedi anlamına gelir ve *vârâhî*, Vishnu'nun üçüncü enkarnasyonu olan *vârâha*'nın dişilidir. Bu enkarnasyonda, Tanrı *vârâha* adında bir yaban domuzu şeklini almış ve insan bedeni üzerine yaban domuzu başlı olarak temsil edilmiştir. Dünyayı denizin derinliklerine batıran bir iblisle savaşmak için kendini bir domuza dönüştürür ve yaban domuzu dünyayı dişleriyle tekrar

352 *Nidana-Samyutta*, ed. Wilhelm Geiger, cilt. 2, s. 3 (BH tarafından çevrilmiştir.)

353 ES'ye göre bu noktada Jung, Evans-Wentz'in kapak resmini tekrar gösterdi. *Tibetan Yoga and Secret Doctrines* (1935). Bakınız s. 128.

yukarı kaldırmaya çalışır. Vishnu iblisle bu nedenle *vârâha* olarak savaşır. Dünyayı yeniden yukarı kaldırması bin yılını alır.

İblisin adı Hiranyâksha'dır. Hiranyâ altın, âksha duyu organı, âkshi ise göz demektir. Yani altın göz olarak tercüme etmek gerekir. Denizin altında oturan ve altındaki toprağı tutan iblis budur. Dikkat çekici olan şey, *Upanishadlar*'da bir Hiranyâgarbha'nın ortaya çıkması, dünyanın rahminden altın bir tohumun çıkması ve kurtarıcı bir önemi olmasıdır. Genellikle Hiranyâgarbha altın çocuk olarak çevrilir. Altın bir top olarak tasvir edilmiştir. Bu altın göz - güneş gözü - aynı zamanda bir tanrıdır ya da tanrının bizzat kendisidir.

Sanki Vishnu, dünyayı denizin yüzeyine geri getirmek için bir tanrıyla, kendisiyle savaşıyormuş gibi. Deniz, bilinçdışını, toprak bilinci ifade eder. Bir zamanlar dünyanın, yani bilincin kaybolduğu; bilincin, bilinçdışı sularının altında kaldığı bir zaman vardı. Her halükârda bu, dünyanın bilinçdışında yok olabileceğine dair ilkel korkunun mitik bir yansımasıdır. Aslında ilkellere musallat olan korku, ruhun kaybedilmesidir (ruhun riskleri), yani bilinçdışı duruma yenik düşen ruhun kaybedilmesidir. Bir benzeri, alkolün etkisi altına giren veya başka bir şekilde özdenetimini kaybedenlerin, vahşileşenlerin durumudur; İzlanda destanlarından benzer şekilde aklını yitirmiş o eski Germenleri hatırlarsınız.

Ancak bu, sadece bir rüyanın sonucu olarak, yoğun duygular ortaya çıkmadan da gerçekleşebilir. Ruhunuzun yarısının kaybolduğu hissi ile uykudan uyanabilirsiniz. Tekrar bulunması gerekir. İlkeller arasında, şifacıların kayıp ruhları geri alma yolları ve araçları vardır. Ruh baştan çıkarılmaya çalışılır: Kuş kafesleri,[354] parmak şaklatma ve ıslık çalma, kuş cıvıl-

354 Bakınız ETH Dersi 1934/35, BH, ss. 130–131: "Belki de ilkel, cadı doktoruna gider ve şöyle der: 'Buralarda uçan bir ruh gördünüz mü?' Cadı doktor, kuş kafesleriyle örtülü bir ağaca gider; bazı kapısı açık olanların içi boştur ve diğerlerinin içinde kuşlar vardır. Kafesleri inceleyip şöyle söyleyebilir: 'Evet, ruh kuşun burada.' Sonra ilkel uzanır [130/131] ve cadı doktoru, kafesten yakınını kaybetmiş olanın kafasına kadar pirinç tanelerinden bir yol yapar. Kapı açıldığı zaman kuş, taneleri tek tek yiyerek, ait olduğu kafaya ulaşır ve tekrar bütünleşir, ve düzen tekrar sağlanır."

tılarını taklit etme veya bu insanlarla Kızıldeniz kıyısındaki bir kabiledeymiş gibi danslar yapılır. İzleyiciler dansa katılır, etki altındaki kişinin etrafında dans ederek çok yakın bir baskı kurarlar; böylece onu tekrar bilinçli kılmayı amaçlarlar. Bu şekilde ruhunu tekrar ona girmeye zorlarlar.

Bilincin batması burada son derece talihsiz bir durum olarak betimlenir. Bunun nedeni, ilkellerin dünyanın sonuna dair korkusudur; çünkü bilinç yok olduğu zaman dünya da yok olur, çünkü orada dünyayı bilinçle algılayacak kimse yoktur. Bu nedenle, dünyanın sonu da, bilincin sonlanması için bir sembol haline gelir. Bilincimizin öneminin farkında değiliz; sıradışı önemi olan kozmogonik bir etkendir. Eski Hintliler bunu biliyorlardı; tam da bu nedenle dünyanın sonunu, yani bilincin sonunu, kötü demonlarının kendilerine oynadığı şeytani bir oyun olarak deneyimliyorlardı.

Fakat demonun dikkat çekici bir ismi var: Hiranyâksha (altın göz); bilinçdışının derinliklerinde toprağa batırma işinin mühendisliğini yapan varlık. Hiranyâksha, *Hiranyâgarbha* ile bağlantılıdır. *Hiranyâgarbha*, Kendilik'in en önemli sembollerinden biridir; *âtman* felsefesi içinde, *âtman-purusha*ya karşılık gelir. Orada tamamen olumlu bir figürdür, oysa burada olumsuzdur.[355]

355 *Hiranyâgarbha*, Sanskritçe "altın tohum" veya "altın rahim", yoga geleneğinin mitolojik kurucusu. *Rigveda*'ya göre o tüm varlıkların yüce efendisidir ve Mahâbhârata ona yüksek zihin der. Ayrıca altın bir yumurtadan doğan Brahma ile özdeşleştirilir. Aynı zamanda bu isim, bir yoga ders kitabı yazan gerçek bir bilge ile bağlantılandırılır. *Liber Novus*'un 59 numaralı görselinin efsanesi Hiranyâgarbha'dır. Shamdasani'nin yorumunda belirttiği gibi: "Jung'un *The Sacred Books of the East (Vedic Hymns)* kitabının 32. cildinin kopyasında, kesilen tek bölüm açılış bölümüdür, 'Bilinmeyen Tanrıya İlahi'. Şöyle başlar: 'Başlangıçta Altın Çocuk (Hiranyagarbha) ortaya çıktı; doğar doğmaz, tüm olanların efendisi tek başına oydu. Yeryüzünü ve gökleri kurdu: 'Kurban sunacağımız Tanrı kimdir?' (s. 1) Jung'un elindeki *Upanishadlar* kopyasında (*Sacred Books of the East* içindeydi), Maitrâyana-Brâhmana-Upanishad'ın 311. sayfasının yanında bir kağıt parçası bulunur; orada Kendilik'i betimleyen bir pasaj yazılıdır, şöyle başlar, 'Ve aynı Kendilik ayrıca Hiranyagarbha olarak çağrılır' (cilt 15, pt. 2)." Bkz. Jung'un 15 Aralık 1939 tarihli dersi (JMP, cilt 7).

Bilincin yerinde olması, ilkellerde olduğu gibi, bazen hayati bir önem taşıyabilir. Bilincini kaybetmek çılgın şeylere neden olabilir. ABD'de yasak olması boşuna değildir.[356] Ve Mississippi'nin yüzde 50'den fazlası siyahidir.[357] Alkol aldıklarında korkunç durumlar, korkunç katliamlar oluyor. Bu yüzden bilincin kaybolması tehlikelidir. Fakat bilincin dünyadan olumlu bir şekilde geri çekilebildiği, sahne arkasına geçtiği başka vakalar da vardır. Yoga tam da bunu yaratmayı amaçlayan bir tekniktir: Yani, Tanrı'yı bulmak amacıyla bilincin, bilinçdışının derinliklerine inmesi; çünkü o zaman, kutsanmışlık Efendisi, Mahâsukha olarak yükselecektir. Bu yoganın amacı budur. Böyle bir tanrı iki yönüyle geri getirilmelidir: biri olumlu, diğeri olumsuz. Örneğin Şiva'nın eşi olarak tecelli eden tanrıça bir *varâhi*, bir dişi domuz, son derece uygunsuz bir domuzdur.

> ... ve rengi kırmızı olandır çünkü O tüm duyumsayan varlıkların hizmetine adanmıştır. [SCST, s. 27]

İnsan biçiminde, ve daima kırmızı olarak tasvir edilir. Sevgi tanrıçası olarak gösterilir, çünkü insanlığa hizmet etmeye adanmıştır daima. O, babaya bağlı bir bilgeliktir, tüm insanlıkla empati kurmak üzere eğitilmiştir. Onun varlığı aracılığıyla tüm insanlık desteklenir ve aydınlanır. Batılılar için tamamen şok edici sembollerle betimlenen düzlem budur; şok edicidir, çünkü gerçekten de son derece müstehcendir ve zararsız olduğu da söylenemez. Ama Hintli için durum bu değildir, orada grotesk hiçbir şey görmez.

Bengal Körfezi'nin doğu kıyısındaki Mamallapuram'ın ünlü falez tapınaklarında, yaban domuzu başlı harika bir

356 Yasak 1920'de uygulandı ve alkollü içeceklerin üretimi, satışı ve taşınmasını On sekizinci Kanun Değişikliği şartlarına göre yasa dışı hale getirdi. 1933'te Yirmi Birinci Kanun Değişikliğinin onaylanmasıyla yürürlükten kaldırıldı ve bireysel eyalet hükümetlerinin mevzuata karar vermesine izin verildi. Mississippi, 1966'da yasağı kaldıran son eyaletti.

357 On dokuzuncu yüzyılın sonunda Afrikalı-Amerikalılar Mississippi'deki en büyük etnik grubu oluşturdular, ancak 1910 ile 1940 arasında birçok Afrikalı-Amerikalı yoksulluk ve ırk ayrımcılığından kaçmak için kuzeye göç etti. Bunu 1940'tan 1970'e ikinci bir göç dalgası izledi.

Vârâha figürü vardır, küçük Şakti'si üzerinde oturur, nazikçe kucaklar ve burnundan öper. Bu bize grotesk görünür, ama Hintli için itici hiçbir şey yoktur. Çünkü orada gördüğü fikirdir. Böyle imgeler güzellik için yapılmazlar. Bir Hintli için fikir kesintisiz anlamlıdır ve kutsaldır. İmgeye bakınca şunu bilir: Bu kurtarıcıdır. Burada Vishnu, batık dünyanın uçurumdan geri tırmanmasına yardım eden domuz haline gelmiştir. Hintli için bu pek de korkunç sayılmaz.

> Tek bir suratının olmasının nedeni, her şeyin "Şu" içinde tek bir tadının olduğuna işaret etmek içindir. [SCST, s. 27]

"Şu içinde", "olduğu-gibi varlık içinde" demektir. Bu izlenimi başka bir yerde de bulabilirsiniz; olduğu-gibi varlık halindeyken her şeyin tek bir tadı vardır.[358]

Şiva ve Şakti arasındaki *coniunctio*, gücün ve bilgeliğin eril-dişil formunda bu birleşmesi, mandalanın merkezidir ve şunu meydana getirir:

> ... Zihin'in anlaşılamaz sırrının bizzat kendisi. [SCST, s. 31]

Burada yoganın aktüel ilkelerinin sonuna geliyoruz. Şimdi buradan sonra metindeki farklı terimlerin açıklamaları, felsefi içeriğin açıklamaları var. Sizi bunlarla uğraştırmak istemiyorum, ancak bu olağanüstü sembol serisinin ne amaçladığını da bize gösteren özel önem taşıyan bir noktayı vurgulamak istiyorum. *Devatâ*lar mandalası, çok sık gördüğümüz bu ilahi figürler, *sambhogâkâ* varlıklarıdır.[359] *Sambhogâkâya* sarılmak, ilişki, birleşme, bağlantıdan duyulan sevinç gibi anlamlara gelir. *Coniuncitio* denen simya ifadesiyle tercüme etmek gayet uygun olabilir. Eril olanın ve dişil olanın birleşmesi; birleşmiş beden. İsmin tuhaflığı, bedenlerin birleşmesinde iki dünyanın birleşmiş olmasıdır:

---

358 Ayrıca bakınız *I Am That: Talks with Nisargadatta Maharaj* (2012); Mumbai sigara kağıdının üzerindeki Shiva Advaita (bilincin bilincinde olmak) üzerinedir.

359 "Ve bu aynı Devatalar, mükemmel Sambhogâkâya'nın (Nirmana-kâya) tezahür biçimleridir" [SCST, s. 33]

1. *Nirmanakâya* dünyası, yani yaratılmış, görünen bireysel şeylerin dünyası, ve

2. diğer taraf, *dharmakâya*, yani hakikatin tam bedeni, mutlak hakikatin bedeni.

Nidâna zincirinin her iki dünyayı da birleştirdiğini Buda'nın konuşmalarında görmüştük. Bir yanda *nirmanakâya*, *kâmaloka*, görünen dünya, diğer yanda *dharmakâya*, *arûpaloka*, kusursuz hakikatin biçimsiz/formsuz ruhani dünyası. Buda metni bunu, başka hiçbir şeyin ayırt edilemediği muazzam yoğunluktaki saf beyaz ışık olarak betimler. Biçimsiz olan ile biçimle dolu olan arasında *sambhogâkâya* vardır. Psikolojik olarak ifade edersek: Psişik varlığın bilinemez tek birliği ile psişeler çokluğuna bölünmüş tek öz arasında bir biçim ve idea dünyası vardır. En modern anlamıyla psikoloji bunu bilinçdışı olarak betimler ve aslında kişisel değil kolektif bilinçdışı olarak betimler. *Sambhogâkâ*, tam olarak kolektif bilinçdışı kavramına tekabül eder. Orada, ara dünyayı temsil eden ilahi varlıklar olan *devatâ*lara karşılık gelen arketipsel formlar bulunur.

Buda biçimsizlik öğretisini verdi, *dharmakâya* öğretisini; bu aynı zamanda, olma-mak öğretisidir. Ve *nirmanakâya* öğretisi de. Bütün fikirler/idealar ve birkaç tanrı *sambhogâkâya*ya aittir, çünkü hepsi hâlâ formdur. *Sambhogâkâya* varlıkları genellikle geceleri Buda'yı ziyaret eder ve onunla sohbet ederdi:

Devatâ-Samyutta.[360]

Nala Vagga.

Sutta 1.1 Selden Geçmek

Duyduklarım şunlar. Bir keresinde Kutsanmış Kişi, Anathapindika parkında, Jeta Korusu'nda Sâvatthi'de oturuyordu. Sonra, gece ilerlediğinde, tüm Jeta Korusu'nu aydınlatan çarpıcı güzellikteki bir devatâ, Kutsanmış Kişi'ye yaklaştı. Yaklaştıktan sonra, Kutsanmış Kişi'ye saygılarını sundu, bir kenarda durdu ve ona dedi ki:

360 *Devatâ–Samyutta* [devatâlarla bağlantılı konuşmalar] *Samyutta-Nikâya*'nın "Nala Vagga" ve "Nandana Vagga"dan oluşan ilk kitabıdır.

"Sevgili efendim, selden nasıl geçtiniz?"

" Dostum, duraksamayarak ve çaba harcamayarak geçtim selden."

"Peki nasıl, sevgili Efendim, duraksamayarak ve çaba harcamayarak selden geçtiniz?"

"Durduğumda dostum, battım; çabaladığımda ise sürüklendim. İşte bu şekilde, dostum, duraksamayarak ve çabalamayarak, selden böyle geçtim.

[Devatâ:]

"Uzun zamandan sonra nihayet görüyorum

Tamamen yatışmış bir brahman

O ki duraksamadan, çabalamadan,

Dünyaya bağlılığın öte tarafına geçti."

Devatâ işte bunları söyledi. Öğretmen onayladı. Sonra, devatâ "Öğretmen beni onayladı," diye düşünerek Kutsanmış Kişi'ye saygılarını sundu, ve, onu sağ tarafında tutarak, tam orada kayboldu.[361]

Sonra başka bir durumda:

Sutta 1.3: Erişmek

Sâvatthi'de. Bir tarafta durarak, o devatâ, Kutsanmış Kişi'nin huzurunda bu dizeyi ezberden okudu:

"Hayat sürüklenir, kısadır ömür süresi,

Yaşlılığa erişmiş biri için sığınak yoktur.

Ölümdeki bu tehlikeyi açıkça görerek

İnsana mutluluk getiren erdemli işler yapmalıdır."

[Kutsanmış Kişi:]

"Hayat sürüklenir, kısadır ömür süresi,

Yaşlılığa erişmiş biri için sığınak yoktur.

Ölümdeki bu tehlikeyi açıkça görerek

361 *The Connected Discourses of the Buddha*, 2000, ss. 89–90. Jung bu pasajı Wilhelm Geiger'in (1925/1930) Almanca çevirisinden alıntıladı: Samyutta-Nikâya, cilt. I, ss. 1-2.

Huzur arayan biri, bırakmalıdır dünyanın tuzak yemini."[362]

Sutta 1.13 Bir Oğula Hiçbiri Eş Değil

Sâvatthi'de. Bir tarafta durarak, o devatâ, Kutsanmış Kişi'nin huzurunda şu dizeyi söyledi:

"Bir oğul kadar düşkün olunmaz hiçbir şeye,
Sığıra eş bir servet yoktur,
Güneş gibi bir ışık yoktur,
Sular arasında en üstünü okyanustur."

[Kutsanmış Kişi:]

"İnsan kendi kadar düşkün olmaz hiçbir şeye,
Tahıl tanesine eş bir servet yoktur,
Bilgelik gibi bir ışık yoktur,
Sular arasında en üstünü yağmurdur."[363]

Eckhart'ın sözcükleriyle karşılaştıralım bunu:

Tüm tahıl doğası buğday anlamına gelir,
tüm hazine doğası altın demektir,
tüm nesil insan demektir.[364]

Bu konuşmalar arasında, Budist tanrı kavramının *bhikkula*ra öğretildiği Nadanahain hakkında da bir konuşma var.

Nandana Vagga

Sutta 1.11: Nandana

Duyduklarım şunlar. Bir keresinde Kutsanmış Kişi, Anathapindika parkı, Jetta Korusu'ndaki Sâvatthî'de oturuyordu. Orada Kutsanmış Kişi *bhikkh*ulara şöyle hitap etti:

"Bhikkular!"

362 *The Connected Discourses of the Buddha*, 2000, s. 90. Geiger (1925/1930): Samyutta-Nikâya, cilt I, s. 3.

363 *The Connected Discourses of the Buddha*, 2000, s. 95. Geiger (1925/1930): Samyutta-Nikâya, cilt I, s. 9-10.

364 Meister Eckhart: "Missus est Gabriel angelus (Luc. I, 26)", Meister Eckhart, 1857, s. 104; [Melek Cebrail gönderildi]. Jung, *Psikolojide Tipler*'de bu pasajı yorumlar, §§ 425–26 (Jung, 1921). Ayrıca Jung'un 2 Haziran 1939, 9 Haziran 1939 ve 19 Ocak 1940 tarihli derslerine bakınız (JMP, cilt 7).

"Saygıdeğer efendi!," diye cevap verdi bu bhikkular. Kutsanmış Kişi şunları söyledi:

"Geçmişte bir keresinde, bhikkular, Tâvatimsa'dan bir devâta Nadana Korusu'nda, gök perilerinden maiyetiyle eğleniyordu; göklere özgü duyusal zevklerin beşiyle de doluydu. Bunun üzerine şu dizeyi söyledi:

'mutluluğu bilmiyorlar

Nandana'yı görmeyenler,

Şanlı erkek devaların meskeni

Otuz'un ev sahipliği ettiği.'

Bu söylenince, bhikkular, bu devatâya başka bir devatâ şu dizelerle cevap verdi:

'Bilmiyor musun, seni aptal,

Arahantların ilkesini?

Tüm oluşumlar geçicidir;

Doğaları ortaya çıkmak ve yok olmaktır.

Ortaya çıktıktan sonra yok olurlar:

Onların teskin edilmesi mutluluk verici.' "[365]

Tanrılar da tekrar kaybolurlar; sadece geçici formlardır. Bu nedenle tanrılar Buda'nın doğumuna gelirler, bu nedenle Buda'nın öğrettiklerine ihtiyaç duyarlar. Hatta kurtarılmak için insan haline gelmeleri gerekir, çünkü kusursuzluğa götürür. Buda aynı temelden bir insandı. Öyleyse görüyoruz ki *sambhogakâya* varlıkları yarı-maddi, yarı-ruhani yaratıklardır, ve ayrıca zaaf gösterebilen kırılgan varlıklardır. Metnin dipnotunda şöyle diyor: "Dharmakâya'da bilgece, merhametli ve sevgi dolu olan her şeyin -göklerin yüzeyindeki bulutlar veya bulutların yüzeyindeki gökkuşağı gibi- bedenleşmesine Shambogakâya denir" [SCST, s. 36, n. 41]. *Dharmakâya*nın niteliklerinin görselleştirilmesi ve bedenleştirilmesi son ve nihai neticedir. Ayırt edici özellikleri bilgelik, şefkat ve sevgidir.

365 *The Collected Discourses of the Buddha*, 2000, s. 94. Geiger (1925/1930): *Samyutta-Nikâya*, cilt. I, ss. 8-9.

Metin şöyle devam eder:

> Bu şekilde, kayıtsız kalınabilecek, zihinde evrimleşmiş imgeler olmaları nedeniyle herhangi bir şekilde daha aşağı oldukları fikri defedilmelidir. [SCST, s. 36]

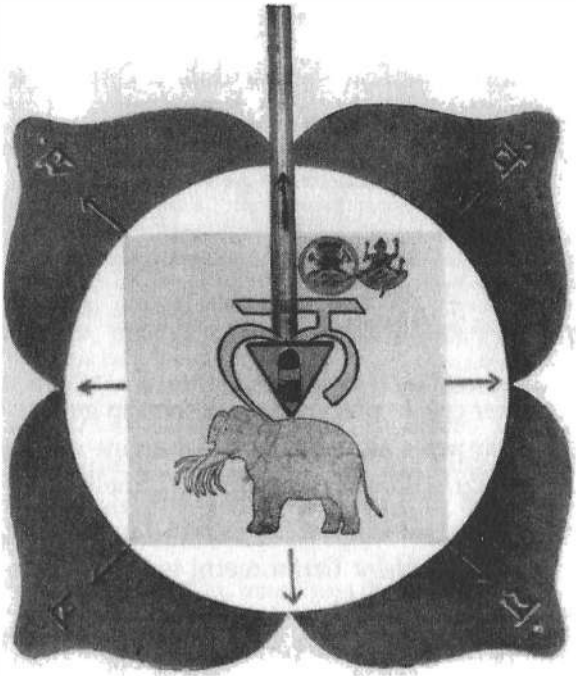
Belli ki bu varlıkların gerçekten var olup olmadığı konusunda şüpheleniliyordu. Sonuçta hayal gücünden yapılmışlardır. Batı'da çok evrensel olan bu şüpheler Mahâyâna Budizmi çevrelerinde bile o halde mevcuttur. Bu varlıklar hiçbir şekilde aşağı değildir, *nirmânakaya devatâların* psişik öncülleridirler.

> ... buna karşılık Sambhogakâya Devatâlarından başkası değildirler... yine Dharmakâya'dan ayrı değildirler. O halde, İlahları üstün varlıklar olarak görmeye zihni alıştırmak gerekir. Bütün bu Mandala, son derece gelişmiş bir zihin için meditasyonun konusudur... bunlar da yine otuz yedi Devatâ şeklinde ibadetteki kişinin bizzat kendi içinde olarak düşünülmelidir. Bu uygulama en yüksek zekâya sahip insanlar içindir. Orta ve düşük zekâlı insanlar, bedenin hatırasını Khando-ma olarak tanımlamalıdır; ... [SCST, ss. 37–38]

Ve ayrıca tüm psikolojik yetenekleri de böyle tanımlamalıdır.

Bedende *mulâdhâra chakra*nın *dakinî*si vardır, yeryüzünü taşıyan fil. Size bir resim getirdim.

Üçgen *yoni*dir. İçinde beyaz yılanın üç buçuk kere çevresine dolandığı *lingam* görülür. Bu muhtemelen zamanı göstermektedir. Bunun bir kanıtı yoktur, ama üç zaman ve uzamla, ve dört ebediyetle ilişkilendirildiği ölçüde; yılanın yarı edebiyette yarı zamanda olduğu, yarı oluş halinde yarı durağan olduğu anlamına gelebilir. Zaman genellikle yılanla bağlantılıdır; yılanın parçalı formu ay, yıl vb. gibi ardışık zaman düzenine işaret eder. Zodyak yılanı gökyüzünde sürünür; ve kuyruğunu ısıran yılan ise ebediyet sembolüdür. Sağ üstte *dakinî*, mandalanın Şakti'si var.

Bu, pelvisin tabanına dayanan en alçak merkezdir. Bir dahaki sefere ele alacağım son derece kafa karıştırıcı bir durum.[366]

366 ES: "Jung yanında iki kitap getirdi: 1. Evans-Wentz, *Tibetan Yoga and Secret Doctrines*, yaklaşık 3 cm kalınlığında, kapağında dört katlı *vajra* olan, açık yeşil ciltlenmiş bir kitap. 2. Buddha'nın konuşmalarının Almanca çevirisi, Cilt. 1, Geiger'in çevirisi, 1930. Jung bu çeviriyi övdü."

14. DERS [367]

24 ŞUBAT 1939

Geçen sefer çok uzun bir metnin sonuna geldik. Muhtemelen rahat bir nefes almışsınızdır. Ama yine de sizi bir genel bakış ve bazı açıklamalarla rahatsız etmeliyim.

Sürecin sırası ile bir kez daha hatırlayalım. Biliyorsunuz, *Shrî-chakra-sambhâra Tantra* metni tez, antitez ve sentezden oluşur.

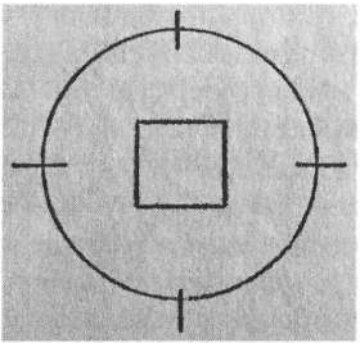
Tezde, öncelikle Buda ile özdeşleşme tesis edilir. Bu aynı zamanda *vajra* ile, yani elmas varlık, ebedi varlık veya Mahâsukha ile, mandala'nın efendisi, mükemmel kutsanmışlığın efendisi ile özdeşleşmeyle de ifade edilir; bu sürece onun dişil muadili Şakti de dâhil edilir.

Bunu algı çözümlemesi takip eder. Orada gösterilir ki *lâma*, algı formlarının tümüne sahiptir. Bu daha çok kendi üzerinde yaptığı bir sınama gibidir. Yoga sırasında meydana gelenleri mükemmel bir şekilde algılamak için gerekli olan çeşitli algı biçimleri hakkındaki bilgisini gösterir. Aksi takdirde Buda haline gelemez.

Bunu takip eden ise tüm varlıkların kendi Kendilik'inde özümsenmesidir. Kendisini adadığı Buda doğasına uygun bir tezdir zaten bu.

Daha sonra dört psikolojik işlevin çözümlemesi gelir; kişiselleştirilmiş bir şekilde, dört Buda olarak, rüzgârın dört yönüne bağlı şekilde, yani sembolik şekilde, temsil edilir:

367 LSM ve ES'nin notları. RS'den kalan hiçbir not yok.

Şekil, varlığın tüm çevresinin algılanabileceği dört işleve bölünmüştür. Dört işlev, ufuk ışıkları olarak tanımlanır.[368] Bunlar tüm dinlerde mevcuttur. İslam'da Kuzey, Güney, Batı ve Doğu'nun melekleridir. Burada ise tüm Budaların temel bileşenleridir.

Sonra antitez gelir: Bu, teze karşı öne sürülebilecek her şeyin savunulmasıdır. İlk olarak, insan varlıklarının gerçekliği böyle bir teze itiraz eder: *concupiscentia*, yani arzu ve *mâyâ*; duyuların çılgınlığıyla doğmuş olduğumuz yanılsaması. Bunun karşısında, yuvarlak olana, yani mükemmelliğe başvurulur. Ardından günahlardan arınma talebi ve on iki dişil *devatâ*nın yansıtmaları gelir.

Burada ilk kez dişil olan (yani bilinçdışı), yansıtma yoluyla dışa boşaltılır, nesneleştirilir. Bu, ufkun çemberindeki dikdörtgen yapıda gerçekleşir. Bunlar, ufkun sekiz yönüne ve en yüksek ve en alçak noktalara giden on kadın *devatâ*dır. Bilinçdışı tüm bu yönler boyunca dışarıya yansıtılır. Dikdörtgen alan tanıdık tapınak odasıdır (*vihâra*); bu odanın içinde, *lâma*, dışarıdan hiçbir şey onu rahatsız etmesin diye sihirli bir şekilde kapatılmıştır. Savunmayı güçlendirmek için silahlar yerleştirilir, *vajra* silahları. Ve kötülük veya kötü olanlar yok edilir.

Son beyan şöyledir: Ben *shûnyatâ*yım, boşluğun kendisi. Bu, her yerde nazır olan varlıkla ve varlık-olmayan Buda ile özdeşleşmedir.

368 LSM: "ufuk çemberleri."

Sonra sentez gelir. İçinde uzun sembol dizilerinin yaratıldığı pozitif bir süreçtir bu. Boşluktan (*shûnyatâ*) dört unsur ortaya çıkar. Bunlardan Meru Dağı inşa edilir. Dünya-dağı Meru'nun tepesinde Brahma şehri inşa edilir; dört-başlı *vajra* tepesi olan şehrin üzerinde, sonra sekiz yapraklı lotus, ay, güneş, *yoni*li lotus, *lingam*lı ay, *vihâra* ve son olarak büyülü çember gelir; bu çemberin içinde *lâma*nın kendisi Buda olarak oturur. Bunu aşağıdan inşa edilen bir şey olarak düşünmelisiniz. Birbirine dolaşmış bir semboller dizisidir.

Henüz size diziyi açıklamadım. Ancak bilinçdışı süreçler için sembollerin kanonik bir dizilişidir. Ve şimdi size bunun bir Orta Çağ muadilinden bahsedeceğim: simyasal sembolizm.

Boşluk, dünyanın kökensel durumudur; içinde hiçbir şeyin var olmadığı bir haldir. Aslında hiçbir dünya yoktur, sadece boşluk vardır. Bu kökensel durum kaostur.

Simya deyince aklınıza altın yapma sanatını getirmediğinizi umuyorum. Bu anlaşılabilir bir önyargı, çok yaygın olduğu için işin doğrusu pek sorgulanmaz. Ancak altın yapımının bununla bir ilgisi olduğu oldukça şüphelidir. Antik Latince metinleri dikkatli bir şekilde okuduğumuzda, "Aurum nostrum non est aurum vulgi" gibi mottolarla karşılaşıyoruz.[369] Bu kafa karıştırıcı; simyadaki sembolizmi daha yakından incelediğimizde, içinde, araştırmacılar tarafından henüz keşfedilmemiş, olağandışı miktarda son derece ilginç bir psikoloji buluruz. Şimdiye kadar sadece kimyagerler onu inceledi. Ama onlar psikolog değil.

Simya, MÖ birinci yüzyıldan beri, hatta muhtemelen daha uzun süredir var olmuştur. Kendine özgü bir erginleme süreci olan pratik bir yoga biçimiydi; ancak yüzeysel olarak bakıldığında hiçbir şekilde Hint yogası ile karşılaştırılamaz. Bununla birlikte, sembolizme daha yakından bakıldığında, aynı erginleme niyeti görülür. Ne var ki prosedür tamamen farklıdır. Simyada, maddeler üzerine çalışılır daima. Fakat yogada

369 Lat. Arnold de Villanova'nın (yaklaşık 1240-1301), *Rosarium Philosophorum*'da, Latinlerin "Senior" dediği Arap simyacı Muhammed İbn Umail'e (900-960)) atfedilen şu söz geçer: "bizim altınımız sıradan altın değil."

kişinin içinde gerçekleştirilir. Yüzeysel olarak bakıldığında, aralarında hiçbir benzerlik yoktur, ama iki disiplinde de insanlar birşey için çabalıyorlar. Hiçbir meyvesi olmayan bu simyasal süreç sırasında bir şey üzerine çalışmaktadırlar: gördükleri görümler. Simyacılar simyayı kraliyet sanatı olarak, kendi felsefeleri olarak adlandırıyorlardı.

En eski metinler MÖ birinci yüzyıla kadar gidiyor. Berthelot'nun *Collection des anciens alchimisties grecs* eserinde bazı çok eski Yunan metinler var, yani "Papyrus de Leyden."[370] Orada Pseudo-Demokritos[371] ve Comarius[372] gibi bilinen en eski simyacıların metinlerini bulabilirsiniz. Bugüne kadar Yakın Doğu, altın sahtekârlığı sanatında her zaman kendini göstermiştir. Birçok gezgin, Kahire pazarından takılarla döndüğünde ve evde ne getirdiğini gördüğünde bu sanatı lanetlemiştir.

Kuyumculuk ve sözde kimyagerler için verilen talimatların yanında, o zamanlar felsefe denilen bir şeylerin de serpiştirilmiş olduğunu görürsünüz. Anlamadığımız her şeye dediğimiz gibi buna da mistisizm derdik bugün. Bunlar aynı zamanda Dieterich tarafından araştırılan dini nitelikteki metinlerdir.[373]

Bizim için iyi bilinen en eski simyacılardan biri Zosimos'tur.[374] Üçüncü yüzyılda yaşamıştır. Bir dizi Yunanca

370 Leyden Papirüsü, üçüncü yüzyılın ikinci yarısından kalma, Greko-Romen Mısır'dan Yunanlı büyülü papirüsü. Leiden (Hollanda) müzesinde yer almaktadır. Berthelot'a (1887-1888) bakınız.

371 Pseudo-Demokritos, Demokritos adı altında simya üzerine dört kitap yazan Yunan filozof. MS birinci yüzyıldan kalma bu metinler, bilinen en eski simya yazılarındandır. Bakınız Martelli (2013).

372 *Comarius Kitabı, Kleopatra'ya kutsal felsefe taşı sanatındaki ilahı öğreten filozof ve yüksek rahip.* Berthelot'ta (1887-1888), cilt. 2, ss. 278–297 ve cilt. 3, sayfa 289-299; ayrıca Comarius (1963).

373 Albrecht Dieterich'in çalışması *Abraxas: Studien zur Religionsgeschichte des spätern Altertums* (1891) Leyden Papirüsüne dayanıyordu.

374 Panopolisli Zosimos (MS 300 civarında aktif), Greko-Mısırlı bir simyacı. Özgün yazıları *Authentic Memoirs*, "Chapters to Eusebia", "Chapters to Theodore" ve "The Book of Sophe" olarak gruplandırılmıştır (Mertens, 2006, s. 209). Jung, onun simyasının mistik yönüne özel bir ilgi duymuştur ve *Authentic Memoirs*'dan "Görümler" olarak üç bölüm üzerine yazmıştır. Bakınız, Jung'un 1937 Eranos'ta "Some Observations on the Visions of Zosimos" başlıklı konuşmasının genişletilmiş bir versiyonu olan "The Visions of Zosimos" (1954).

metnin kökeninde o vardır. Comarius veya Pseudo-Demokritos ile aynı tarzda, şüphesiz çok özel kimyasal süreçlere atıfta bulunan pratik talimatlar verdi ve bunların arasında gnostik felsefenin garip parçaları dağılmıştı. Bir o kadar ilginç olan şey, temel eserinin bir mektup olmasıdır; Théosébie adında birine, onun çabalarında rol almış spiritüel kız kardeşi *soror mystica*ya hitapla yazılmıştır. Kadınlar simyada büyük rol oynadılar. Bu, topluluktaki adanmışlığın kadınlarla da paylaşıldığı Kundalini yoga dışında, Doğu yogasına tamamen yabancı bir şeydir. Bu sembol dizisinin Tantrik yoga ile birçok bağlantısı kurulabilir öyleyse.

Michel de Marolles'den ilüstrasyon "Temple des Muses" (Paris, Nicolas Langlois: 1655), c.1635-1638, Ovidius'un masallarından bir seçki. Jung'un 1733'ten bir kopyası vardı. Ayrıca bkz. Jung (1937), s. 366. (Credit: Warburg Kütüphanesi).

Kaos kavramı dünyanın kökensel durumunu betimler; mutlak, kökensel bir durumdur bu, umulmadık bir kökensel durum; orada zıtlar birbirlerinin yanındadırlar, sayısız imgeyle temsil edilirler; aralarında kıvılcımlar da vardır su damlaları da, farklı gezegenlerin işaretleri, farklı metallerin işaretleri ve düşmanca bir karşıtlık içindeki zodyak işaretleri; veya birbirleriyle ilgilenen, birbirlerine uygulanan işaretler, yani, çatışma halindeki zıt çiftler, sabit şekilde birbirlerine karışırlar; ne yukarısı vardır ne aşağısı, ne sağ vardır ne sol. "Le Temple des Muses." adındaki eski bir kitapta harika bir örneği bulunabilir. Adı: "Le Chaos ou l'origine du monde."[375]

Bu kaos genellikle karanlık olarak anlaşıldı. Yaratılış'taki fikirler buradan gelmektedir. "Ve yeryüzü biçimsizdi ve boşluk ve karanlık derinlikle yüz yüzeydi. Ve Tanrı'nın Ruhu suların yüzü üzerinde hareket etti..."[376] Son cümle defalarca kullanıldı; karanlık olan bu kaos *nigredo* olarak düşünülüyordu, karaydı, ve Tanrı'nın ruhu tarafından, dünyanın başlangıcında olduğu gibi, verimli hale getirilmesi gerekiyordu.

Kaostan ilk olarak dört *rhizomata* ortaya çıktı, dört kök, Empedokles'in dört unsuru. Eski Yunanlı simyacılarının şu şekilde ifade ettiği dört parçadır bunlar: "felsefeyi dörde bölmek" (*tetramerein ten philosophian*). Felsefe deyince burada iki şey kastedilir: ilk olarak, ilk kökensel madde (*materia prima*), ve ikincisinde felsefe olarak ki işte bunun dörde bölünmesi gerekir.

Kaos, *materia prima*dır; bizim tarafımızdan anlaşılamaz. Bu insanlar için doğal dünyanın bütünü *materia* ve saf mucize idi. Tam da bu nedenle anlamadıkları her şey ona yansıtılıyordu. Ve psişenin yaptıkları bizim anlamadığımız felsefedir. Felsefe sadece bir bilgi eleştirisi olmaktan çok daha fazlasıydı her zaman, belli bir yaşama biçimiydi, bir deneyimdi. Eski doğa bilimciler, evrenin tüm bilinmeyen malzemelerinde bu

375 Bakınız. s. 262'deki görsel.

376 Yaratılış 1:2.

tür şeyler deneyimliyorlardı. Her mucizenin içine yansıtılabileceği, bilinmeyen, gizemli bir ülkeydi bu.

"Felsefeyi dörde bölmek." Madde dört unsura bölünüyordu ve dolayısıyla felsefenin de dört parçaya bölünmesi gerekiyordu. Bu dörde bölünme, dört rengin bir dizilişi olarak betimleniyordu: *nigredo*, yani karanlık; *albedo*, yani ışığın yükselişi, ışık haline gelme; *citrinatis*, yani sarı haline gelme, ve son olarak Yunanca "iosis" kelimesiyle adlandırılan tuhaf renk: "*iosis* haline gelme." Berthelot bazen onu menekşe rengi olarak tercüme etti, ancak bu şüphelidir.

Bu renkler dört yönü temsil ederler, ve dahası bilincin dört işlevini temsil ederler. Açıktır ki, burada mesele, kökensel bilinçdışı bir durumun dört tanınabilir işleve bölünmesidir. Şimdi, dünya dağı Meru bu durumdan, bu tamlıktan, yaratılmış dünyanın bütünüyle özdeşleştirilebilecek, yani duyularla kavranabilecek, üzerine düşünülebilecek, sezgi sahibi olunabilecek bu zaten ayrımlaşmış durumdan ortaya çıkar.

Eski anlayış öyledir ki, sonraki tüm potansiyel, dolayısıyla insan da dâhil olmak üzere her şey zaten kaosun içindedir. Ancak bildiğimiz anlamda insan değil, felsefi insan, *homo philosophicus*; "felsefi Âdem" olarak da nitelendirilmiştir. Bu, "anima" olarak da bilinen, özellikle ruh dolu bir varlık olarak iki katlıdır. Anima dört element ile ifade edilemeyen bir maddeden gelir; bir tür eterik maddedir bu, dolayısıyla *aetherius* olarak da adlandırılır. İlkeller arasında da bulunabilecek bir fikirdir bu; görünür bedenden süptil bedeni, nefes bedeni ayırırlar. Süptil beden aynı zamanda anima olarak da betimlenir. Latincede, *animus*, Yunancada *anemos*, rüzgâr veya nefes, dolayısıyla nefes varlığı anlamına gelir. Bu gösterim, simyanın tamamında geçer. Ve bu fikri dünyanın her yerinde bulabilirsiniz. Her yerde bu süptil beden fikri vardır; gayrimaddi değildir, ama içinde ruhları da barındırabilen daha ince nitelikte bir madde gibidir.

*Homo philosophicus*un dört doğadan meydana geldiği düşünülür: Toprak, su, hava, ve ateş; dört unsura karşılık gelirler. İlk varlıkla ilgili aynı fikir bir yumurta olarak da betimlenir;

bu, kaostaki bir insan değildir sadece, fakat ayrıca potansiyel bir varoluştur, potansiyel yaşamdır, yumurta olarak betimlenir: "felsefe yumurtası"dır bu, *ovum philosophorum*. Bu yumurtanın dörde bölünmesi gerekir; bunlar birlikte bir ederler, bir-olarak-dört. Bu ikincisi veya bir-olarak-dört kaosun içinde *in potentia* bulunan bir şeyi mükemmel hale getirir.

Bu *separatio elementorum* da dört mevsimle eş tutulmuştur. Dört mevsim *homo philosophicus*un nitelikleridir. Dolayısıyla bu ilkel insan da zaman ile eşleştirilmiştir. Aynı fikirleri Prajâpati'nin[377] sene ile bağlantılandırıldığı Hindistan'da da buluyoruz. Ayrıca, kilisenin litürjik yılı, onun yaşamının akışını takip ettiği için, tam olarak İsa gibidir. O, zamanın akışıdır. Bu aynı fikri Neo-Platonistler arasında da bulabilirsiniz; orada edimsel yaratıcı Kronostur ve zamanın yaratıcısı ise Aiondur, çünkü yaratımın olduğu her yerde zaman da vardır. Ve aynı fikir Proclus'da da iş başındadır,[378] ve Proclus Bergson felsefesinin fikir babasıdır. *Durée créatrice* fikri, Bergson'un eserlerinde bulacağınız tek sezgidir/görüdür.[379]

---

377 Bakınız, Ders 1, 28 Ekim 1938

378 Neo-Platoncu filozof Proclus Diadochus (412-485CE), payalınamaz bir zaman (*ametektos chronos*) kavramı geliştirdi; yani zamanı bütünüyle kapsayan ve dolayısıyla herhangi bir hareket veya değişim kavramını dışlayan zamanın "monadını" geliştirdi. Hareketin ve farklılaşmanın ortaya çıkması, ruhun, bir yanda ebediyette öz, diğer yanda zamanda etkinlik ve enerji olarak iki yönlü karakteri nedeniyledir. Bu hareketle birlikte, payalınan zaman (*en methexei chronou*), payalınamaz zamanın, askıdaki zamansız halinden evrilmeye başlar. Geçmiş, şimdi ve gelecek ayrımı payalınır zamanın ortaya çıkmasıyla gelir. Burada Jung tarafından da öne sürülen, Proclus'un kronosu (Yunanca zaman) efsanedeki Kronos ile özdeşleştirdiği varsayımı tartışmalıdır: "Bununla birlikte, Proclus'un, payalınamaz Zaman'ı Kronos (onun şemasında Akıl'ın özünü kişileştirir) ile özdeşleştirmiş olması muhtemeldir. Antik çağlardan beri, Yunancada kronos diye geçen zaman bazen Zeus'un babası Kronos ile özdeşleştirildi. Bu ikamenin felsefi olarak ilk Proclus'tan 1000 yıl önce, Pisagor'un hocalarından biri olan Pherekydes (MÖ altıncı yüzyıl) tarafından kullanıldığı düşünülür. Geç Antik Çağ'da geniş çapta benimsenmiş ve sağlam bir yer edinmiştir. Fakat Proclus buna bağlı görünmüyor. Çok büyük ihtimalle bunun sebebi, bir Platoncu olarak, "Kronos" isminin Platon'daki türetimini desteklemesidir: "koros nous"; yani, saf akıl (Kratylos 396b): Akıl'ın özünün ne olduğu." (Siorvanes, 1996, s. 135).

379 Jung, 1919'da Londra'daki Bedford Koleji konferansında benzer şeyler söyler: "Felsefede Bergson, "durée créatrice," [yaratıcı süre] fikriyle bir ilkel imgeyi

Dört elementin bölünmesi artık *coniunctio* denen şeyle, yani bunların kaynaşması veya bileşimiyle aşılmalıdır. Bundan bahsetmek zorundayım çünkü Meru Dağı böyle bir amalgam. Arada dört elementin ayrılması var. Bunun için bir simyacı bir keresinde bunun ahlak felsefesi yoluyla elde edildiğini söylemişti. Dolayısıyla bu ayrılma veya dörde bölünme, psikolojik süreç tarafından üretilir ve yine aynı şekilde çözülür: psikolojik bilgi yoluyla. Bu alıntının yazarı, on altıncı yüzyılın ortalarından Basel ve Frankfurt'ta yaşayan önemli bir doktordur: Dorneus.[380] O benim bir nevi meslektaşımdı! Şöyle diyor: "Bilmez misin, gökler ve elementler eskiden bir idi ve seni ve her şeyi meydana getirsinler diye ilahi bir yaratma eylemiyle birbirlerinden ayrıldılar."[381]

Dolayısıyla, bu dörde bölünme fikrinin eski, muhtemelen megalitik kökenli olması çok ilginçtir. İngiliz bir tanıdığım

---

yeniden canlandırır; bu fikir Proclus'ta ve, orijinal haliyle, Herakleitos'ta bulunabilir." (Jung, 1928, § 278). *Psikolojide Tipler*'de Jung, Bergson'un *élan vital* ve *durée créatrice* kavramlarının "Antik Çağ'da bile, özellikle Neoplatonizm'de yürürlükte olduğunu" savunur (Jung, 1921, § 540). Jung ve Bergson hakkında bkz. Shamdasani (2003), ss. 207–210, 227–230.

380 Gerhard Dorn (1530-1584), ayrıca Gerardus Dorneus: simyacı ve filozof. Mechelen'de (Hollanda Habsburg) doğdu, Basel ve Frankfurt'ta yaşadı. Dorn, birçok Paracelsus elyazmasını ilk kez birlikte bastığı Adam von Bodenstein ile çalıştı. Paracelsus'un *Aurorae Thesaurusque Philosophorum*'unu (1577) düzenledi ve tercüme etti. Kendi çalışmaları arasında *Chymisticum artificium naturae, theoricum et practicum* (1568) yer alır ve *Theatrum Chemicum*'un (1602) ilk cildinde bulunabilir; Jung 1937/1938 Hindistan seyahati sırasında bu metinler üzerine çalışmıştır: "Yolculuk, o sırada meşgul olduğum yoğun simya felsefesi çalışmasında bir intermezzo oluşturdu. Bu beni o kadar güçlü bir şekilde etkiledi ki, Gerardus Dorneus'un başlıca yazılarını içeren 1602 tarihli *Theatrum Chemicum*'un ilk cildini yanıma aldım. Yolculuk sırasında kitabı başından sonuna kadar inceledim. Böylece, Avrupa düşüncesinin temel katmanlarına ait olan bu düşünceler ile yabancı bir zihniyet ve kültürden aldığım izlenimler sürekli karşı karşıya geliyordu. Her ikisi de bilinçdışının orijinal psişik deneyimlerinden doğmuştu ve bu nedenle aynı, benzer veya en azından karşılaştırılabilir içgörüler üretmişti. (Jung, 1962, s. 331).

381 Gerhard Dorn, *Speculativae philosophiae*, 1602, s. 276: "Ignoras caelum & elementa prius unum fuisse, divino quoque ab invicem artificio separata, ut & te & onmia generare possent?" Jung bunu Aion'da (Jung, 1951, § 250) ve *Mysterium Coniunctionis*'te (Jung, 1955/56, s. 221, n. 555; ve § 658) tekrar aktardı. Jung, 1602 baskısında bu pasajın altını çizmiştir.

Bay Layard, Yeni Hebridler'deki Malekula adasında, taş gömüt diken megalitik bir kültürün yaşadığı çok ilginç bir keşif yaptı. Bedenin sembolik bir çizimi ve dörde bölünmesi de bir erginleme olarak kullanılır.[382] Bu, simyada da bulunan bir fikirdir, yani bu *homo philosophicus*un bir nevi bedene duyarsızlaştırılması fikri. Kaosun içinde yer alan bu şeyin öldürülmesi ve ardından dörde bölünmesi. Bu aynı zamanda Salomon Trismosin'in simya koleksiyonu *Aureum Vellus*'tan *Splendor Solis*'in eski bir Rorschach baskısında da gösterilmiştir.[383]

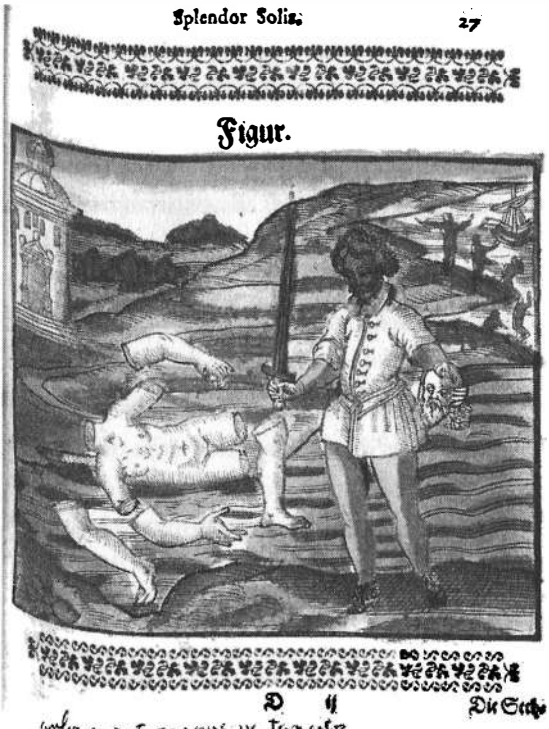
Homo philosophicus dört uzvunu kopartmıştır: dörde bölünme. Aynı şeyi diğer simya metinlerinde de bulursunuz, örneğin, "matrem mortifica, manus ejus et pedes abscindes."[384] Tam olarak bu hâlâ Malekula'da yapılır, elbette gerçek değil, sembolik bir ritüel olarak.

---

382 John Willoughby Layard (1891-1974): İngiliz antropolog ve psikoterapist. 1914–1915'te Layard, antropolojik çalışmalar yapmak için Melanezya'daki Yeni Hebrid Adaları'na gitti (*Stone Men of Malekula*, 1942). İngiltere'ye döndükten sonra bir dizi zihinsel çöküntü yaşadı ve bu da onu Homer Lane, ardından Wilhelm Stekel ve Fritz Wittels ile analize girmeye götürdü. 1929'da Layard, Berlin'de intihara teşebbüs etti. Hayatta kaldı ve İngiltere'ye geri döndü. 1940'ların başında, Zürih'te H.G. Baynes, Gerhard Adler ve Jung ile kendi terapisini sürdürürken hastalarını analist olarak görmeye başladı. Başlıca psikolojik çalışması *The Lady of the Hare* (1944) başlıklıdır. Layard'ın antropolog olarak çağdaş bir değerlendirmesi için bkz. Geismar (2009).

383 Salomon Trismosin, on beşinci ve on altıncı yüzyıldan efsanevi bir Alman simyacıydı; Paracelsus'un öğretmeni olduğu iddia edilir. *The Golden Fleece* olarak da bilinen *Aureum Vellus, oder Guldin Schatz und Kunstkammer* (1598–1599), on dokuz simya risalesinden oluşan bir koleksiyon, 1598'de Rorschach'ta basıldı. İkinci bir bölüm 1604'te Basel'de ortaya çıktı. Ayrıca, Trismosis'e atfedilen 22 görselden oluşan resimli bir risale olan *Splendor Solis*'in bir kopyasını da içerir. En eski versiyon 1532-1535 arasındadır. British Museum, 1582'den güzel bir el yazması barındırıyor. Jung, konferansında izleyicilerine tabaka 10'u gösterdi ve Eduard Sidler bunu şöyle aktardı: "Dersten sonra Jung dörde bölünmüş adamın görselini gösteriyor. Beden suda uzanıyor ve yanında elinde kılıç olan bir adam duruyor. Kesilmiş kafa altın. Jung söyle dedi: 'Filozoflar kendilerini altın kafanın oğulları olarak betimlerlerdi. Bu deyişin kökeni Yunancadır. Elinde kılıç olan adamın kesilmiş kafayı saçlarından sol eliyle tuttuğunu sanıyorum.'"

384 Aenigmat Phil. VI (Art. Aurif. 1593, I, s. 170): "Anneni duyarsızlaştır ve ellerini ve ayaklarını kes."

Splendor Solis (plaka 10). Jung'un kopyasından görsel (Foundation of the Works of C.G. Jung)

Şimdi, bunun arkasında yatanın tuhaf felsefi fikirler olduğunu görüyorsunuz; yani tanınmayan, anlaşılmaz bir birlik olan bir şey, psikolojik farklılaşma yoluyla bir dörtlemeye, bir düzen sistemine çözündürülmüştür ve bu sayede bir tür kurban ritüeli gerçekleştirilmiş olur: orijinal, tamamen doğal insanın kurban edilmesi. İlkel ritüeller de aynı anlama sahiptir. Bunu bizzat kendim Kavirondos'tan duydum.[385] Sün-

385 Ekim 1925'ten Nisan 1926'ya kadar Jung, Helton Godwin ("Peter") Baynes (1882–1943), George Beckwith (1896–1931) ve Ruth Bailey ile birlikte bugün Kenya ile Uganda sınırında yer alan Elgon Dağı'na seyahat etti. Elgonyi'nin yerel kabilesi ile bir süre kaldılar. "Kavirondo" terimi, Nzoia Nehri vadisinde, Elgon Dağı'nın batı tarafında ve Victoria Gölü'nün kuzey doğu kıyısında yaşayan yerli halkı ifade eder. Bkz. Jung (1961, ss. 253–270) ve Bailey (1969–1970).

net ritüeline boyun eğmeyen genç erkekler bazı kabilelerde hayvan olarak etiketlenirmiş. Budizm'de bu, ávidyâ'nın, bilmemenin, bilinçsizliğin kurban edilmesidir. Buradan ayrımlaşmış bir bilinçli farkındalık doğar. Bu nedenle içgüdüsel birlik dörde bölünmüş ve yeniden birleştirilmiştir. Bu ikinci birlik Meru Dağı'dır.

Dağ sembolü simyada da büyük rol oynar. Herhangi-bir-yer-ülkesindeki Mons Mambracus hakkında alegorik bir hikâye vardır. Bu dağın tepesinde Lunatica ya da Lunaira ya da Lolium adında tuhaf bir bitki yetişir.[386] Bir karaçayır, delice otu. Bu, kişinin sarhoş olabileceği veya ondan çıldırabileceği anlamına gelir. Ama burada Lunatica, aynı zamanda bir tedavi edici olmasına rağmen, bir fantezi bitkisidir. Simya sürecinin amacını yerine getirmek, yani tamamlanmamış olanı dönüştürmek ve onu mükemmellik, tamlık durumuna götürmek gereklidir.

Bu bitki bir şifa aracı olarak da başka bir biçimde ifade edilir, en yüksek dağın zirvesinde aranması gereken mucizevi bir taş olarak. Bu, birinci yüzyıldan itibaren Comarius metninde zaten var. Daha sonra, tıpkı Meru Dağı'ndan ve çevresinde altınla dolu Jambrinada nehrinden akan dereler gibi, altın ırmakların aktığı (*reguli auri*) gümüş bir dağın üzerinde duran kral olarak yorumlanır. Kuşların, ısınmış maddeden çıkan süblime buharların sembolü olduğu da söylenir. Dağın zirvesine, kimyasal imbikteki en yüksek noktaya uçarlar. Veya bir ocak kullanılıyorsa, buharların yoğunlaştığı ocağa. Bu "Dağ" idi.

Dağ sembolik olarak da kullanılmıştır. Örneğin, Michael Maier'de, bir akbabanın dağın tepesinde oturduğu ve şöyle dediği bir yer var: "Ben, der o, ben beyazdan itibaren karayım/ ve kırmızıdan itibaren sarı / yanıltmayan gerçek hakikatim."[387] Dört renge karşılık gelir bu. Bu akbabanın dört farklı özelliği vardır ve dağın tepesinde oturur.

386 Bkz. Jung (1955/56), §§ 156–157.

387 Michael Maier (1568-1622), *Atalanta Fugiens* (1618). 1708'in Almanca çevirisi, *Michaelis Majeri Chymisches Cabinet* adını aldı. 43. bölümün başlığı:

Bu Orta Çağ metinlerini araştırırsak, kaçınılmaz olarak en yakın analojileri Kilise Babalarının dilinde buluruz. Orta Çağ doğa bilimcilerinin düşüncesi, Kilise Babalarının dilinden hâlâ etkilenmektedir. Bu nedenle, tüm bu ifade ve sembollerde, bunların hermeneutik dilde, yani kilisenin yorumlayıcı dilinde sahip oldukları anlam dikkatle karşılaştırılmalıdır. Yani dağ İsa'nın bir sembolüdür. Ambrosius, İsa'nın "mons exiguous ve magnus" olduğunu söyler.[388] Ve Aziz Augustinus, İsa'nın "mons magnus ex lapide prava" olduğunu söyler.[389] Bu ilginç fikir, Daniel'de insan müdahalesi olmadan dağ-

"Akbaba dağın tepesinde salınıyor/ durmaksızın. / Ben, siyah beyaz hayvan! Sarıya da kırmızıya da sahibim/ Sadece uyuşuk kuzgun benim gibi/ Karanlık gecede ve gündüz aydınlığında/ ondan ve benden bilgesi bulunmaz." (1708, s. 127).

388 Aziz Ambrose (yaklaşık 340-397), De Interpellatione Iob et David'in ikinci kitabında şunları yazar: "Consideremus ne forte divinitas Christi mons magnus. Denique 'coelom et terram complei, dicit Dominus' (Jerem. XXIII, 24)." Si ergo divinitas Christi mons magnus est, utique in carnation ejus mons exiguus est. Utrumque ergo Christus, et mons magnus et minor: magnus vere, quia magnus Dominus et magna virtus ejus: minor, quia scriptim est: 'Minorasti eum paulo minus ab angelis (Psal. VIII, 6).' " (Ambrosius, 1862–1865, s. 857) ["Belki de İsa'nın tanrılığının büyük tepe olup olmadığını düşünelim. Gerçekten de. 'Göğü ve yeri dolduruyorum, diyor Efendi.' (Yer. 23.24) Eğer İsa'nın tanrısallığı büyük tepe ise, şüphesiz O'nun enkarnasyonu küçük tepedir. Bu nedenle İsa, hem büyük bir tepe hem de daha küçük olduğu için gerçekten de büyüktür, çünkü 'Efendi büyüktür ve gücü büyüktür, (Mez. 146 [147A].5) ve daha küçük olandır, çünkü şöyle yazılmıştır. 'Onu meleklerden biraz daha az yaptın' (Mezm. 8.6)."(Ambrosius, 1972, s. 401)]

389 389 Aziz Augustinus (354-430), Vaaz 147A, 4: "Daniel autem sanctus vidit visum, et scripsit quod vidit, et ait, vidisse se lapidem praecisum de monte sine manibus. Christus est, de gente Iudaeorum veniens; erat enim et illa mons, quia regnum habet. Quid est: Sine manibus? Sine opere humano lapis praecisus, quia masculinum opus non accessit ad virginem, ut nasceretur sine opere humano. Lapis praecisus de monte sine manibus; et confregit statuam, in qua significabantur regna terrarum. Et quid dictum est? Ipse est lapis, in quem offenderunt Iudaei; offenderunt in lapidem offensionis. Quis est mons, in quem offenderunt haeretici? Audi ipsum Danielem: Et crevit lapis ille, ait, et factus est mons magnus, ita ut impleret universam faciem terrae" (Dan. 2: 34–35). ["Kutsal Daniel bir görüm gördü ve gördüklerini yazdı ve dağdan eller olmadan yontulmuş bir taş gördüğünü söyledi. Aynı zamanda bir dağ olan, Yahudilerin ulusundan gelen İsa Mesih'tir, çünkü krallığa sahiptir. Eller olmadan ne anlama geliyor? İnsan faaliyeti olmadan yontulmuş bir taş, çünkü bakire ile hiçbir erkek faaliyeti söz konusu olmadığı için, insan faaliyeti

dan ayrılan taşın kilden yapılmış tunç heykelin ayaklarına düşüp tüm imgeyi yok ettiği bir noktaya atıfta bulunur.[390] Bu İsa'ya karşılık geliyordu. Bu yüzden ona taş denilirdi çünkü kendisini köşe taşı, *lapis angularis* olarak tanımlardı.[391] Dolayısıyla İsa, kendisinden bütün bir dağın çıktığı küçük taştır. Buna karşılık, küçük taş kendisinden geldiği için Meryem de bir dağ olarak tanımlanır.

olmadan doğmuştur. Dağdan eller olmadan yontulmuş bir taş; ve dünyanın tüm krallıklarının temsil edildiği heykeli paramparça etti. Ve Paul ne dedi? Yahudilerin tökezledikleri taş budur; tökezleme taşına takıldılar. Sapkınların takılıp düştükleri dağ hangisidir? Daniel'i tekrar dinleyin: Ve o taş büyüdü, dedi, ve büyük bir dağ oldu, öyle ki tüm yeryüzünü doldurdu"] (Dn 2:31-35). (Augustine, 1992, s. 454); BH çevirisi: "Küçük bir taştan çıkan büyük bir dağ."

390 "Eller olmadan bir taşın kesildiğini, onun demirden ve kilden heykelin ayaklarına düştüğünü ve onu paramparça ettiğini gördün" (Daniel 2:34) [KJV].

391 Matta 21:42: "İsa onlara dedi: Kutsal yazılarda hiç okumadınız mı, Yapıcıların reddettiği taş, köşenin başı oldu; bu Rab'bin işidir ve bizim gözümüzde harikadır. " [KJV]. Bkz. Mezmur 118:22; Markos 12:10; Luka 20:17; 1 Petrus 2: 6–8.

15. DERS[392]

3 MART 1939

Shrî-chakra-sambhâra Tantra	*Simya*
I. Shûnyatâ	I. Kaos
II. Unsurlar	II. Dörtlü
III. Meru Dağı	III. *Mons*
IV. Brahma Şehri	IV. *Civitas, castrum*
V. Dört-başlı *vajra*, 4 renk	V. *Quaternitas*
VI. Lotus	VI. *Flos auri*
VII. Ay	VII. *Luna*
VIII. Güneş	VIII. *Sol*
IX. *Yoni*li Lotus	IX. *Al-baida* (Beya)
X. *Lingam*lı Ay	X. *Conjunctio*
XI. *Vihâra*	XI. Hermetik kanal
XII. Mahâsukha	XII. *Lapis, hermaphroditus, homunculus*

Özetlersek: *shûnyatâ*, boşluk ile onun Orta Çağ'daki muadiline kadar geldik: Kaos. Tüm elementlerin karışımını içeren bir tür sulu küredir bu.[393] *Shûnyatâ*dan ortaya çıkan dört unsur, dört psişik işleve veya doğanın dört unsuruna bölünmedir. Bu, ilksel suyun dört elemente bölünmesine tekabül eder – *divisio aqaue*. Katolik kilisesinde Paskalyanın cumartesi günü papazın haç işaretiyle suyu bölmesiyle sembolik olarak yapılan bir eylem. Kutsal su, bu suyun ruhani yeniden doğuşu gerçekleştirme kabiliyeti kazanması için, tekrar dört elemente

392 LSM, ES, OK'nin notları.

393 ES: "[Jung], *Le Temple des Muses* adlı kitaptakİ illüstrasyonlarI gösteriyor."

bölünür. Bu anlam Orta Çağ felsefesinde de mevcuttur. İlkel su, yeni bir dünya yaratma gücü kazanması için bölünür.

Sonra Meru Dağı'na. Bununla ilgili birçok paralellik var, biliyorsunuz: *Mons*, üzerinde *lapis philosophorum*un bulunduğu veya mucizevi bir bitki olan *lunaria*nın büyüdüğü yer. Kafayla ilgili olduğuna dair bir işaret. Ve simya dilinde açıklanan bir gizem. Aslında, bu psikolojik bir gizemdir. Bu dağ, İsa ile, aynı zamanda Tanrı'nın annesi ile özdeştir. Küçük taş, metal heykelin ayaklarını kıran taş, eller olmadan dağdan oyulmuştur: Daniel kitabında. Bu taş her zaman köşe taşı, *lapis angularis* ile ilgiliydi ve bu nedenle İsa'ya Orta Çağ dilinde *lapis angularis* veya *parvulus* veya *exillis* de deniyordu. Dağdan oyulmuştur ve bu nedenle dağ aynı zamanda Meryem'dir.

Psikolojide bunlara geri dönmeliyiz çünkü aksi takdirde bilinçdışımızın kullandığı sembolizmi anlayamayız. İnsan ruhunun başlangıçta nasıl yaratıldığını bilmeliyiz. Bu, ruhun bir tür karşılaştırmalı anatomisidir. Karşılaştırmalı anatomide, biyolojik öncülleri bilmiyorsak formu anlayamayız. Bilinçdışı psişeyi anlamaya çalışıyorsak, onun tarihini anlamalı ve dolayısıyla insan ruhunun daha önceki işleyişine geri dönmeliyiz. Orada rüyalarda karşılaştığımız tüm formları bulacağız. Açıkladığım bu tür metinlerde, bilinçli kişiliğin dönüştürülmesi amacıyla bilinçdışının nasıl harekete geçirildiğini göreceksiniz. Bu etkin imgelemedir. Tüm yoga alıştırmaları bununla ilgilidir. Yaz aylarında, Batı'daki tek resmi Orta Çağ yoga formu olan Loyolalı Aziz Ignatius'un ruhani alıştırmalarını tartışma fırsatımız olacak. Doğu'nunkiyle tamamen örtüşen gayri resmi Batı yogası, tam da bu simya yogasıdır. Ancak üzerinde kapsamlı bir çalışma yok çünkü bugün simyanın tüm tarihi, doğal olarak psikolojiyle hiçbir ilgisi olmayan kimyagerler tarafından ele alınıyor. Gizemlerin içeriğini daha iyi anladığınızda, size sunduğum bu Tibet metinlerinde olduğu gibi, bunları neden gizli tuttuklarını anlayabilirsiniz. Bu Tibet metinleri ancak son birkaç yılda, lamaist bilginlerin bu metinleri yavaş yavaş Batı'ya tanıtmayı istemelerinden sonra bilinir hale geldiler. Başta Woodroffe ve Amerikalı

Evans-Wentz[394] olmak üzere bir dizi seçkin araştırmacı sayesinde artık Batı'ya tanıtılmış durumdalar.

Geçen sefer dağ sembolünde kaldık. Dağın bir yandan İsa ile, diğer yandan Meryem ile ve üçüncü olarak, Kutsal Ruh, *Divinitas Sancti Spiritus* ile özdeşleştirildiğini söylemiştim; ve şunu ekleyeyim: Erken kilise döneminde Kutsal Ruh ile Meryem dikkate değer şekilde ilişkilendirilir. *Sapienta Dei* veya Sophia'nın dişi olarak değerlendirildiği ve Tanrı'nın taşıyıcısı olan Meryem ile özdeş tutulduğu bilinmektedir. Yani, *mons* ile özdeş üç ilahi formumuz var. Dünyanın dört elementten ortaya çıktığını hatırlarsak, o zaman aynı şekilde dünya-biçimi de ondan doğar ve Orta Çağ felsefesinde bu, ilahi biçimlerde kişileştirilmiş görünür. Çıkıntılı formun dağla özdeş olduğu beyan edilmiştir. Bu arada, bir dağı örneğin "Jungfrau"[395] gibi bir isimle kişileştirdiğimizde de bunu yapıyoruz.

Şimdi Brahman şehrinin sembolüne gelelim. Simyadaki *civitas* (şehir) veya *castrum* (kale) ile paralellikler var. Esas olarak, *civitas*ın veya *castrum*un Meryem'in bir sembolü olduğunu, bu nedenle anlam açısından dişi olduğunu görüyoruz, çünkü şehir el üstünde tutulan şehirdir. Bu nedenle, 12. veya 13. yüzyıldaki Alanus de Insulis'te Meryem'e *acies castrorum*,[396] *castellum*, *civitas*, hatta *gazophylacium*, yani hazine evi (aynı zamanda *domus thesauria*) denir.[397]

---

394 Woodroffe hakkında bkz. dipnot 17; Evans-Wentz için bkz. dipnot 24

395 "Jungfrau" (bakire), 4158m, Bernese Alpleri'nin üçüncü en yüksek dağıdır. Eiger ve Mönch (keşiş) ile birlikte, İsviçre'deki en muhteşem dağ manzaralarından birini oluşturur. İsmin kökeni, Augustinusçulara ait olan ve yerel olarak "Jungfrauenberge" (bakir tepeler) olarak anılan, dağın kuzeybatı yamaçlarındaki otlaklardan gelmektedir.

396 Süleyman'ın Şarkısı - 6:3-4: "pulchra es amica mea suavis et decora sicut Hierusalem terribilis ut
castrorum acies ordinata" [Vulgat]; "Sen güzelsin ey aşkım, Tirza kadar güzelsin, Kudüs kadar güzelsin, sancaklı bir ordu kadar korkunçsun." [KJV].

397 Alanus de Insulis (c1128-c1213), aynı zamanda Adalı Alain veya Lilleli Alan, Fransız ilahiyatçı, filozof ve şair olarak da bilinir, Üçüncü Lateran Konseyi'nde (1179) yer aldı. Doğası gereği skolastik karşıtı olmasına rağmen, Neoplatonik felsefesi, rasyonel olduğu kadar mistik bir çizgi içeriyordu ve Boethius'tan güçlü bir şekilde etkilendi. Başlıca eseri *Ars Fidei Catholicae*'dir. Diğer eserleri arasında *Tractatus contra Haereticas* ve *Theologicae Regulae* sayılabilir. Jung

Bu tanımlamaların tümü Kilise Babalarından kaynaklanmaktadır, ancak aynı zamanda doğa felsefesinin bilgeliğini (*sapientia*) veya hakikatini (*veritas*) açıklamak için simyada da uygulanmıştır. İşte bu eski Latin filozoflarından biri şöyle diyor:[398] Bilgelik, ele geçirilemeyecek bir kaledir. Ve bu kalenin ölümden sonra kaldırılacak bir hazineyi koruduğunu söylüyor. Açıkça anlaşılıyor ki, bu şehrin ölümden sonra taşınacak bir ödülü koruduğu fikri işleniyor. Belli ki cennete götürülüyor veya her halükârda ölüm sonrası varoluş için ayrılmış.

Burada beşinci sembolün, yani *vajra*nın getirdiği fikri buluyoruz. Bu aslında elmas anlamına gelir; sertliği ve bozulmazlığı nedeniyle sonsuz dayanıklılığı simgeler. Bu nedenle, *vajra* ile kurulmuş tüm bu Sanskritçe bileşik kelimeleri "ebedi" olarak okuyabilirsiniz. Kalede korunan hazine budur. *Sapientia Dei*'nin dört kale gibi olduğu fikri Orta Çağ simyasında da var:[399] biri kristal, ikincisi gümüş, üçüncüsü elmas (*vajra*) ve dördüncüsü duyular alanının ötesinde, yani insanlarca ayırt edilemez.

Dördüncü sayı ile ilgili her zaman dikkate değer bir şey vardır. Ben sadece dikkatinizi buna, yani bu dördüncü niteliğin artık *ratio* [akıl] ile anlaşılamayacağına yöneltmek istiyorum. Bilincin dört psikolojik işleviyle özel bir paralelliği vardır: duyum, düşünme, hissetme ve sezgi arasında, dördüncü işlev olarak sezgiyi anlamak çok daha zordur. Bunu ancak bilinçdışı aracılığıyla tamalgı olarak tanımlayabiliriz. Sezgiye nasıl ulaştığımızı bilmiyoruz. Bu, oldukça tuhaf olan ve ancak güçlükle tanımlanabilen dördüncü tipin niteliğinin ortaya çıktığı yerdir. Eski simyacıların bile bunu fark ettiğini görebilirsiniz. Şunu da söylerler: Kale, "philosophicus amor"un bulunduğu yerdir: "Videtisne relucens illud et inexpugnabile castrum? In eo se continet philosophicus amor, de cujus

burada Alanus'un Mezmur 86'daki vaazına atıfta bulunur, "Glorious dicta sunt de te, civitas Dei" (Alan of Lille, 1855, ss. 200–201B). *Ars praedicandi*'nin İngilizce çevirisi için bkz. Alan of Lille, 1981.

398 BH tarafından yapılan İngilizce çeviri Gerardus Dorneus'a atıfta bulunur (BH, s. 98). Dorneus hakkında bkz. dipnot 380.

399 Gerardus Dorneus, bkz. dipnot 380.

fonte fluunt aquae vivae quas qui desgustarit semel non sitit vanitatem amplius." ["Şu parıldayan ve zaptedilemez kuleyi görmüyor musun? Orada Felsefi Aşk vardır, içinden diri sular akan bir pınardır ve ondan içen artık boş yere susamaz."][400] Felsefe aşkı, hakikat arayışı, bozulmaz töze dönüşüm çabası: Bu doğa filozofları için felsefe, insanın içsel dönüşümünün bir yoluydu ve bu nedenle, dediğim gibi, artık hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir arayıştır bu. Yuhanna'nın Vahiyinden bildiğimiz göksel Kudüs fikri hâlâ var.[401] Bu, yazarın fantezisinde zengin mücevherlerle süslenmiş bir kale.

Bütün bu fikirler, felsefi altının harika bir cam, bir *vitrum aureum* olduğu simyada da ortaya çıkar: Kristal, elmas ve altın fikrinin bir karışımı, en değerli madde fikri söz konusudur. Daha sonra, ünlü Giovanni Pico della Mirandola'nın yeğeni Giovanni Francesco Pico della Mirandola, fantezi hakkındaki kitabında aynı imgeyi kullandı: Ruh bir kraliyet şatosunda yaşar.[402] Dolayısıyla, İsa'nın kendisinin *civitas*, surlarla çevrili şehir, olarak tanımlanması şaşırtıcı değildir; çünkü o, insan ruhunu kendi üzerine alan kişidir. Bu fikir, yalnızca Hristiyan Kilise Babaları arasında değil, aynı zamanda ilk kilisenin heretikleri arasında da çok erken ortaya çıkar. Hippolytus[403] bize, içinde insan ruhunun ikamet ettiği duvarlardan ve bir kaleden bahseden gnostiklerin olduğunu bildirir. Ger-

400 Thomas Vaughan, *Anima Magica Abscondita: Or a Discourse of the Universal Spirit of Nature*, [Veya Evrensel Doğa Ruhunun Söylemi], 1650, s. 40. Jung, bu pasajı kütüphanesindeki orijinal baskıdan Latince olarak alıntıladı. İngilizce çevirisi Arthur Edward Waite'e aittir (ss. 105-106). Editör, bu referansa işaret ettiği için Christopher Wagner'e teşekkür eder.

401 "Yeni Kudüs"ün tanımı Vahiy Kitabının 21. bölümünde bulunabilir.

402 Giovanni Francesco (Gianfrancesco olarak da bilinir) Filozof Pico della Mirandola (1470-1531), diğerlerinin yanı sıra *De Imaginatione* (1501) adlı bir kitap yazdı: "Dolayısıyla ruhun kendi düzgün çalışmasının engellenmesi ya da maddi olanla kirlenmesi tehlikesi vardır, çünkü hayal gücü (zihnin tüm güçleri arasında en safı ve en yükseği) entelektten daha çok akılla alışveriş halindedir. Ruh, entelektin içine çekildiğinde, orada, kendi korunan sarayında ve kapalı kalesindeymiş gibi sakinleşir ve yetkinleşir." (Mirandola, 1930, s. 81)

403 Roma'nın Aziz Hippolytus'u (yaklaşık 170–232 MS), Hristiyan şehit ve ilahiyatçı, Aziz Urban I ve Pontian'ın papalık dönemlerindeki ilk antipop. Başlıca eserleri, *Philosophumena* olarak da bilinen on ciltlik *Refutations of All Here-*

çekten de Oxford'daki Bodleian kütüphanesinde *Codex Brucianus*'ta böyle bir metin vardır.[404] Orada, tam bir gnosis olan bir Kıpti metin keşfedildi. Bu şeyler çok nadirdir çünkü kilise tarafından şiddetle zulmedildiler ve neredeyse tüm gnosis literatürü yok edildi ve bize sadece parçalar kaldı. Bunlardan bazıları, bu düşünceyi mahkûm eden, ancak bunu doğal olarak büyük ölçüde bulanık bir biçimde dile getirmekten başka bir şey yapamayan Kilise Babaları tarafından tutuldu. Mısır'da, (şükürler olsun) Mani'nin yazılarının da bulunduğu bir dizi metin keşfedilmiştir.[405]

Bu kodekste karşımıza *monogenes* veya *autogenes* fikri çıkar; kendi kendine oluşum, kendini-doğurma anlamları vardır: "Bir metropoldeymiş gibi Monad'da ikamet eden kişi." Yuhanna İncili'nde *monogenes* yerine Logos, Söz, Tanrı'nın Oğlu geçer. Bu ilk varlık, Hintlilerin *purusha* fikrine, yani orijinal insan fikrine tam olarak tekabül eder. Onun için de monadda, metropolde, bir şehirde yaşadığı söylenir. Bu şehrin *monogenes* hazinesini, bizzat sözü elinde tuttuğu hayal edilir. Hatta

sies'dir. Yunanca metin, sapkın doğalarını göstermek için pagan ve gnostik Hristiyan inançlarına genel bir bakış sunar.

404 Codex Brucianus, adını 1769'da Yukarı Mısır'da kodeksi bulan İskoç gezgin James Bruce'dan alır; Kıpti, Arapça ve Etiyopya dillerinde bir gnostik el yazmasıdır. Bodleian Kütüphanesi, kodeksi 1848'de Clarendon Press'ten satın aldı. Carl Schmidt (1868–1938) ilk baskıyı 1892'de bir Almanca çeviri ve yorumlarla birlikte yayımlar. İki el yazması ve birkaç parçayı tek kodeksin parçaları olarak tanımlar. Daha geniş iki metin, "Jeu'nun birinci ve ikinci kitabı" ve "İsimsiz metin" olarak bilinir. Bakınız MacDermot (1978).

405 Mani (216–274), Manes veya Maniheus olarak da bilinir: İranlı peygamber, Maniheizm'in kurucusu. Maniheizm; Zerdüştlük, Hristiyanlık ve Budizm unsurlarını birleştiren gnostik bir dindir. Mani'ye göre dünya, ruh ve maddenin kaynaşması yoluyla meydana gelmiştir ve bu nedenle iyi ile kötü arasında sonsuz bir mücadelenin girdabına çekilmiştir. Mani, Süryanice beş kitap ve Farsça bir kitap yazdı (*Shapuragan*); bunlardan yalnızca fragmanlar günümüze ulaşmıştır. Mani'nin yaşamının ve çalışmalarının en kapsamlı anlatımı, 1969'da Yukarı Mısır'da keşfedilen MS beşinci yüzyıldan kalma bir parşömen olan Codex Manichaicus Coloniensis tarafından verilmektedir. Bu pasajda Jung, 1920'lerde Mısır'da bulunan Kıpti Maniheist metinlerine atıfta bulundu. Bakınız Van Tongerloo (1993).

şehrin *monogenes*in dört koluna tekabül eden dört kapısı olduğu söylenir.[406] Hindistan'daki fikirdir bu.

Şimdi bir sonraki sembole geliyoruz: dört başlı *vajra* veya yıldırım. Dört renkle ilişkilidir. Bu dört renk, her şeyden önce tavus kuşunun kuyruğu olan *cauda pavonis* formunda simya felsefesinde büyük rol oynar. Bazı simyacılar, tavus kuşunun kuyruğunun ortaya çıkışını muhteşem bir tezahür olarak kutlarlar. Kimyasal imbikte bu harika renkler göründüğünde, hedefin çok uzakta olmadığını söylerler. İçinde birleşen dört renk, kural olarak, siyah, beyaz, kırmızı ve sarıdır. Bunlar, Herakleitos'un Yunan ressamlarında bulunan temel renkler olarak bahsettiği renklerdir.[407] Diğer renkler karışımlarından ortaya çıkar. Bu dört renk basitçe *vajra*nın dört başlılığını, dörde bölünmüş karakterini gösterir. Birbirinden ayrılmış unsurları bir şekilde çitleme, birleştirme ve kuluçka yoluyla bir araya

406 Codex Brucianus'taki başlıksız metin (Baynes, s. 89'dan sonra): "Monad'da oturan, Setheus'ta bulunan ve kimsenin nerede olduğunu söyleyemediği yerden gelen o [Monogenes] aynıdır. […] Monad, O'ndan geldi; bir gemi şeklinde: Her türlü iyi şeyle yüklü, tarla gibi çorak, her çeşit ağaçla dolu, şehir tarzında, bütün insan ırklarıyla dolu. […] Monad'ın tarzı budur, tüm bunlar onun içinde: Başında taç olarak on iki Monad var. […] Ve onu bir savunma şeklinde saran peçesinin on iki kapısı vardır... Bu, babanın tek evladının Ana-Şehridir." Jung, bu pasajı 1935'teki Eranos dersinde "Bireyleşme Sürecinin Rüya Sembolleri" (1936a) ve *Psikoloji ve Simya*'nın (1944) gözden geçirilmiş versiyonunda da alıntıladı, ETH derslerindeki materyali kullanarak mandala konusunda Batı ve Doğu sembolizmini karşılaştırdı: "Metropolis" olarak Monad, Lamaik mandala'nın (Çin'deki Altın Çiçek ve Batı'daki Gül veya Altın Çiçek) temel formu olan Padma veya lotus gibi dişildir. Tanrı'nın tezahür ettiği Tanrı'nın Oğlu, çiçekte yaşar. Vahiy kitabında Kuzu'yu Göksel Kudüs'ün merkezinde buluyoruz. Ve Kıpti metnimizde Setheus'un, dört kapısı olan bir şehir olan Pleroma'nın en içteki ve en kutsal girintilerinde (dünya-dağı Meru'daki Hindu Şehri Brahma'ya eşdeğer) yaşadığı söylenir. Her kapıda bir Monad var. Autogenes'ten (= Monogenes) doğan Anthropos'un uzuvları şehrin dört kapısına karşılık gelir. Monad, bir ışık kıvılcımıdır (Spinther) ve Monogenes ile aynı olan Baba'nın bir imgesidir." (Jung, 1944, §§ 138–140)

407 Pseudo-Aristoteles'in *De Mundo*'da aktardığı şekliyle Herakleitos'un 10. Fragmanı şöyledir: "Birleşimler: Bütündür ve bütün değildir, uyumlu olan ve farklı olan, uyum ve uyumsuzluk yaratan; tümünden biri elde edersin, birden tümünü elde edersin." [DK B10] Pseudo Aristoteles buna şunları ekler: "Resim sanatı, resimde beyaz ve siyah, sarı ve kırmızı unsurları karıştırarak, orijinal nesneye karşılık gelen temsiller elde eder." (Pseudo- Aristoteles, 1914, 396b)

getirme ve bundan bir kez daha bir birlik oluşturma girişimidir. Dört başlı *vajra*, dördünden oluştuğunu hâlâ görebileceğiniz tek bir varlığı sembolize eder. Bazı simya metinleri bu fikri ifade eder, örneğin, Aristoteles'ten, tabii ki Pseudo-Aristoteles'ten, Büyük İskender'e gönderilmiş ve Latince'ye çevrilmiş bir mektup vardır. Bu mektup İskender'e yalnızca varsayımsal olarak gönderilmiştir ve muhtemelen Arap geleneği yoluyla Latin Orta Çağlarına kadar gelmiştir. Elimizdeki bu türdeki en eski belgeler arasındadır: "Divide lapidem tuum in quattuor elementa et conjunge in unum."[408] Bu, ilk beş sembolün formülüdür. Dört sayısı, kendi başına çok önemli bir Orta Çağ fikridir; *quaternio* olarak da adlandırılır. Buna *quaternarium*, yani dört-kat ve yine dörtleme, *quaternitas* da denir. Bu kavram her bakımdan incelenmiştir. Aynı zamanda *sacrum*, kutsal olarak da tanımlanır. Zaten gnostisizmde, Kıpti gnostisizminin bu *Codex Brucianus*'unda, İsa'nın dört ayaklı bir podyumda duran *monogenes* olduğu fikriyle karşılaşırız. Bu, gnostiklere özgü, Tetramorf üzerindeki İsa fikridir.[409] Bu dört ayaklılık, her zaman dört evanjelist veya dört incil olarak İsa'nın dayandığı dört sütun olarak anlaşılmıştır. Her şey bu dört sayısına göre yorumlanmıştır, çünkü harika paradigmaları vardır, örneğin cennetten dört nehir akar. Bu fikir, Kral İsa'nın dört evanjelist, dört akışlı alegori, nehir tanrıları, cennet vb. ile birleştirildiği harika ışıklı kitaplarda yer aldı. Ayrıca dört sayısına göre oranlanan harika mandalalar üretildi (4, 8, 16, 32, … vb.). Ve ayrıca *tetraktys* fikri de; yaratımın canlı varlığının da sayısı dörttür. Tüm canlıların temelini oluşturur. Bu görüş Pythagoras'a atfedilir.[410] Ve bir başka gnosise,

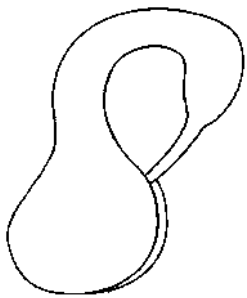
408 "Taşını dörde böl ve onu bire birleştir." Bu cümle, *Theatrum Chemicum*'un (1622) beşinci cildinde yayımlanan *Tractatus Aristotelis Alchymistae ad Alexandrum Magnum de Lapide Philosophico*'dan alınmıştır.

409 Jung (1938), s. 37, not 7.

410 Sisamlı (Samoslu) Pisagor, MÖ altıncı yüzyılın Yunan filozofu ve matematikçisi, adını taşıyan geometri teoremi ile ünlüdür. Kroton'da tüm kozmosun sayılarla açıklanabileceğini öğrettiği bir felsefi ve dini okul kurdu. Tetrakilerin Jung'un psikolojisindeki önemi için bkz. Marie-Louise von Franz (1974).

Barbelo gnosis'e kadar uzanır.[411] Bir varsayım, ilk dört dünya varlığının, *aeon*ların, ilk varlık Metra'nın rahminden ortaya çıktığıdır; *pneuma* tarafından döllenmiştir. Bu dört sayısı *tetraktys*tir. Diğer gnostikler insanı, muhtemelen dört uç noktamıza atıfta bulunarak bir tetrad/dörtlü olarak tanımlar.[412] Ayrıca bir vahiy tanrıçası da tetradır.

Orta Çağ'da bu dörtleme aynı zamanda *quadrangulum secretum sapientiae* olarak da karakterize edildi.[413] Merkezinde aracının, yani efendinin bulunduğu gizli bilgelik dikdörtgeni. *Pelicanus* olarak da betimlenir. Ayrıca dolaşım yoluyla damıtma için yapılmış bir Orta Çağ imbiği vardı ve bu aparata pelikan deniyordu:

Bu her zaman İsa'nın bir sembolü olarak tasvir edilmiştir; çünkü sadece pelikan, yavrusunu kendi kanıyla besler. Gagasıyla göğsünü yırtarak açar ve yavrular kanından beslenir.[414] Pelikanın gagasının önünde küçük kan kırmızısı bir nokta olması bunu doğrular. *Pelican noster* "bizim pelikanı-

411 BH, Hans Leisegang'ın *Gnosis* (1924) hakkındaki kitabına bir dipnotta atıfta bulunur: "Leisegang, Barbelo kelimesinin İbranice kelimelerden geldiğini söylüyor: Barbhe Eloha = 'Dörtte Tanrı vardır." (BH, s. 100). Leisegang bir dipnotta şunları ekler: "Ofitlerin tetraları: baba, oğul ve dişil pneuma, İsa veya Baruch kitabında: iyi, Elohim, Eden, Baruch [...]. Barbelo belki de 'bar' ve baal kelimeleriyle oynuyor. (Leisegang, 1924, s. 186, n. 1)

412 BH'ye göre Jung burada, Hans Leisegang'ın Markos hakkında yazdığı *Gnosis* (1924) üzerine kitabının 11. bölümüne atıfta bulunuyor.

413 Latince: "bilgeliğin gizli karesi."

414 BH bu konuda şu yorumu yapıyor: "Örneğin, Chichester Katedrali'nin Lady Şapeli'nde, kürsüde her zamanki kartal yerine göğsüne vuran bir pelikan var." (BH, s. 100)

mız": Kanını döken ve bizi onunla besleyen kurtarıcımızdır. Bu, *quadrum*un içindeki aracıdır.

Bu, tetradın içine getirildiği çemberin, orijinal yuvarlaklığın, *quadratur*udur. Bu kuşatma süreci, gizemli bir şekilde *quadratura circuli* sembolünde temsil edildi. Dört nitelik ve bunların merkezdeki noktadaki birleşimi: *quinta essentia* veya dörtlükte yaşayan kurtarıcımız. Aracı hakkında, çemberin *quadratur*unu etkileyenin ve bu şekilde gizemi hem temsil eden hem çözenin o olduğu söylenir. Bununla ilgili geniş bir literatür var, ancak burada giremeyeceğim, esas olarak doğada sanat tarihidir. Pek çok kilisede güller vardır, yani nefin batı kesiminde yüksek, genellikle transeptte gül pencereleri vardır ve bunların merkezinde oturan *Rex gloriae*, bir kural olarak, tam olarak dördün katları halinde ortaya konmuştur, yani ya sekiz ya da on altı. Bu gizemin temsili budur.

Gül bizi doğrudan lotusa götürür. Lotusun batı versiyonu güldür. Orta Çağ'da çok büyük bir rol oynadı. Rosa, özellikle Dante'nin *Commedia*'sındaki tipik sevgilidir. Ama o çok soyut bir sevgilidir, yani bir sırdır: Meryem'in niteliklerinin sıralandığı Laurentian ayininde[415] karşılaştığınız *rosa mystica*. Bunlardan biri *rosa mystica*dır, mistik gül.

Lotus'taki mücevher motifi Doğu'da çok yaygındır. Elbette "Om mani padme hûm" mantrasını hatırlayacaksınız.[416] Oh, lotustaki hazine, yani güldeki hazine. İsa'nın yabani bir kuş olarak güle veya suçiçeğine saklandığı ve ondan yeniden doğduğu fikri de vardır. Metnimizde Buda'nın Amitâbha ülkesindeki lotus tomurcuğunda yeniden ortaya çıktığı yazıyor. Tomurcuk açılır ve orada, kuğular, kazlar ve ördeklerle çevrili şekilde lotus göletinde oturur.

Çiçek fikri, Orta Çağ simyasında da önemli bir rol oynar. Bilgelik taşının eş anlamlısıdır. Taşın altın çiçek olarak

415 Laurentian litany veya Loreto Litany, adını Loreto'daki (İtalya) tapınaktan almıştır, ancak muhtemelen on ikinci yüzyılın ikinci yarısında Paris'te bestelenmiştir. Litany, diğerlerinin yanı sıra "rosa mystica" veya "mistik gül" gibi Meryem'e yönelik unvanlar ve övgülerden oluşur.

416 Ayrıca bkz. Ders 5.

tanımlandığı sayısız yer var. Ya da harika su, *aqua permanens*; bundan, asla tükenmeyen felsefe taşı üretilir; veya *flos mundi*, dünyanın çiçeği veya *flos solis*, güneşin çiçeği, aynı zamanda altından çiçek, çünkü güneş elbette altınla aynıdır. Ya da taş olarak İsa'ya benzetilir. Aynı zamanda o, *flos virgae florentis*tir, yani çubukta görünen çiçek, Aaron'un çiçek açan çubuğudur;[417] Alanus de Insulis tarafından sıklıkla kullanılan bir benzetmedir.

Kilise Babalarının dilinde, bu çiçek, İsa'nın görkemli etini betimler; İsa'nın ilahi ruhunu içeren tomurcuktur. Böylece bir kap olarak çiçek fikri ortaya çıkar. Isıtılan kaptan çıkan buharın *flos* olarak da adlandırılan bu maddeden çıkan tomurcuk olduğu fikrine de rastlanır. Harika taş ya da felsefe altını bundan hazırlanır. Kap, ruhun içinden yükseldiği çiçek tomurcuğu olarak anlaşıldı ve bu çiçeklerin, buhar ya da ruh olarak kaybolmaması ya da kaçmaması için kabın sıkıca kapatılması gerekiyordu.

Çiçeğe mucizevi suyun gücü, simyanın vaftiz veya kutsal suyu denir. Yunan simyasındaki *psyche* [psişe/ruh] kelimesi burada çok sık kullanılır. Simya imbikinden doğan şey ruhtur ve onun yükselişine "çiçeklenme" denir. Başrahip Comarius, Kleopatra'ya Hades'te yani kaos içinde yaşayan ölülerin, kaosa ilahi su serperek bahar çiçekleri olacaklarını söyler.[418] Bu, *shûnyatâ*nın canlı unsurlarının kendi varlıklarına dirilişidir; lotusta kapsanarak orijinal varlıklarıyla tekrar bir hale gelirler.

Şimdi lotusla gerçek paralellik, Meryem ilahilerinin tamamıdır. İçinde son derece açıklayıcı ifadeler var: Gül, insanın kurtuluşu için sazlardan yetişir; Orta Yüksek Almanca'daki tanımlama buradan gelir:[419] "himelbluome"[420] "cennetin asil

417 Sayılar 17:8.

418 Bakınız not 372.

419 Jung'un kütüphanesinde Anselm Salzer'in *Die Sinnbilder und Beiworte Mariens in der deutschen Literatur und lateinischen Hymnenpoesie des Mittelalters* (1893) adlı kitabının bir kopyası vardı. Çalışma, Meryem'e gül olarak yapılan edebi referansların bir listesini içermektedir (Salzer, 1967 [1893], ss. 183–192).

420 Örneğin, Philipp von Seitz. *Bruder Philipps des Carthäusers Marienleben* (1853 [yaklaşık 1300]). Diğer edebi referanslar için bkz. Salzer (1967) [1893],

gülü"[421] veya "rôse sunder dorn"[422] *rosa coeli*.[423] Bu, Dante'nin Cenneti'nin sonunda yakardığı gül, tüm Cenneti kapsayan güldür. Burada ayrıca size göstermem gereken bir Almanya ilahisi var; Latince yazılmış:

Ave rosa delicata,
Quae, de regum ramis nata,
Es trans coelos exaltata,
Et per mundum dilatata
Sis nobis umbraculum.[424]
[Övgüler sana, değerli gül
kraliyet dalından doğmuş
tüm Cennet'ten çok yükseklerde
senki tüm dünyaya yayılırsın
Bizi korursun.]

Bu tam anlamıyla lotus fikridir; dönüşümden geçen, ortaya çıkmaktaki varlığı içeren çiçek tomurcuğu. Fakat bu konuyu gelecek döneme saklamamız gerekiyor.

---

ss. 145-150.

421 Rahip Wernher, *Driut liet von der maget* (1860 [1172]).

422 Örneğin, Walther von der Vogelweide (1875), I, s. 7. Diğer edebi referanslar için bkz. Salzer (1967). 183-192.

423 Lat. "göksel gül".

424 Konrad von Haimburg (Conradus Gemnicensis), bir Carthusian keşiş ve şair: Metin için Conradus Gemnicensis'e bakınız. *Konrad von Haimburgs und seiner Nachahmer Reimgebete* (1888), s. 22. Heather McCartney tarafından İngilizce'ye çevrildi.

1939 YAZ DÖNEMİ (BÖLÜM 1)

1. DERS

28 NİSAN 1939

Tantrik Sembolizm	*Hermetik Sembolizm*
I. *Shûnyatâ* (=boşluk, *ávidyâ*)	I. Kaos
II. Dört unsur	II. Dörtlü (tetrameri)
III. Meru Dağı	III. *Mons*
IV. Şehir	IV. *Civitas, castrum*
V. Dört-başlı *vajra*, 4 renk	V. *Quaternitas, quaternarium*
VI. Lotus	VI. Altın çiçek
VII. Ay	VII. *Luna*
VIII. Güneş	VIII. *Sol*
IX. Lotus (=*Yoni*)	IX. Beyaz kadın, *femina alba*, Beya
X. *Lingam*lı Ay	X. *Conjunctio solis et lunae*
XI. *Vihâra*	XI. *Domus thesauria, vas hermetis*
XII. Mahâsukha	XII. *Lapis, hermaphroditus, homunculus*

Geçen kış döneminde çok zor bir soruyla, yani etkin imgelemeyle boğuştuk. Derslerim boyunca, etkin imgelemeyi tarihsel bir perspektiften nasıl anlayabileceğimize dair bir fikir vermeye çalıştım.

Elbette, bu hayal gücü kapasitesini etkin olarak kullanma sorununun pek de popüler olmayan bir konu olduğunun tamamen farkındayım, özellikle de dünyanın savaşla ve savaş söylentileriyle çınladığı ve kültürümüzün giderek karanlıkta kaybolduğu, ya da en azından bununla tehdit edildiği bu günlerde.[425] Ruhun bir başka yönü olan bu erozyon sürecini savuşturmak için en mütevazı şartlarımla bile her türlü

425 Tarihsel olayların bir tablosu için "kronoloji" bölümüne bakınız.

çabayı gösteriyorum ve belki de bu nedenle dinleyicilerimi insan ruhunun bu zor sorunuyla yüzleştirerek cezalandırıyorum. Bunun beni popüler yapıp yapmaması benim için hiç fark etmiyor. İnsan ruhunun yolunu izlemeye durmadan devam edeceğim, bulduklarımın son dönemde söylenenlerle uyuşup uyuşmadığından etkilenmeyeceğim.

Geçen dönem burada bulunan izleyicilerim, etkin imgelemeden, pasif haldeki fanteziye etkin olarak katılmayı anladığımızı biliyorlar. Fantezi ile genellikle oldukça işe yaramaz bir şeyi kastediyoruz. Zamanı olan insanlar için bir boş zaman etkinliği gibi. Bunda patolojik bir şey olduğu düşünülür genellikle. Biri bir fanteziye dalıyorsa, Burghölzli için hazır olduğu söylenir hatta,[426] ama herkes, eğer hayal gücünden çıkmasaydı, tek bir kültürel eserin var olmayacağını bilir. Fantezinin bir oyun, yaratıcı bir oyun olduğu kabul edilmelidir. Hint mitolojisinde tanrıların oyunu dünyayı biçimlendirmektir. Mikro kozmosta ise insan yaratıcı olabilir, en azından Faust'un dediği gibi "dünyanın küçük tanrısıdır."[427]

Fantezi önemsizleştirilecek bir şey değildir, ancak bazıları onu kötü kullansa da, hiçbir şey kötüye kullanılamayacak kadar iyi değildir. Fantezimiz aslında pek eğitilebilecek bir şey değildir; bu nedenle çoğunlukla vahşidir ve yabani ot üretir. Bazı insanlar için, sanat eserlerinin ve hatta bugünlerde en büyük onur ödüllerini toplayan teknik keşiflerin yaratılmasına hizmet eder.

Orta Çağ'da ve Doğu'da hayal gücü olarak fantezi belirli bir rol oynadı. Ona bizden daha çok güvendiler. Ve fantezinin özel bir eğitim sürecine tabi tutulduğu din sistemleri vardı;

426 Bakınız not 290.

427 "Cennetteki Prolog"da aslında Mephistopheles Faust'a şöyle der: "Güneşler ve dünyalar hakkında alıntı yapacak bir şeyim yok;/ İnsanların kendilerine nasıl eziyet ettiği, tüm kaydettiğim bunlar./ Dünyanın küçük tanrısı aynı eski yola yapışır/ Ve Yaratılış gününde olduğu kadar tuhaftır." ["Von Sonn' und Welten weiß ich nichts zu sagen, / Ich sehe nur, wie sich die Menschen plagen. / Der kleine Gott der Welt bleibt stets von gleichem Schlag, /Und ist so wunderlich als wie am ersten Tag."] (Goethe, 2005, s. 20, 279–282).

ve Doğu'da bunlar hâlâ var. Bizim böyle bir sürecimiz yok, ancak eskiden vardı ve belirli şartlarda hâlâ var. Hakkında daha fazla şey duyacağız.

Ancak Doğu'da fantezinin eğitimi, dönüşümü, veya salt hayal kurma eylemi etkin bir alıştırmadır; felsefi ve dini sistemlerde kesinlikle anlamlı bir meseledir.

Kış dönemi boyunca iki metinle ilgilendik. Her ikisi de Budist metinlerdir. Birinci olarak *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*; Amitâbha (veya Amitâyus) üzerine temaşa hakkında bir metindir. İkinci olarak, *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*'yı değerlendirdik: kutsal tekerlek koleksiyonu kitabı. Tekerlek, insanın bütünlüğünü ifade eden bir sembol, bir mandaladır.

Amitâyur-Dhyâna-Sûtra, daha eski olan metindir. Elimizde beşinci yüzyıldan kalma Çince bir tercüme var. Sanskritçe orijinali kayıp.

Çerçeve anlatı formundaki bu *sûtra*, fantazinin yoğunlaşmasının nasıl gerçekleştirileceğini öğretir. Konsantrasyon, bakışı sabit bir nokta olarak batan güneşe yöneltmekle başlar. Sonra suyu, sonra buzu, sonra *lapis lazuli*yi hayal etme meditasyonu gelir, bu sayede kişi sağlam bir zemine taşınır. Bu, hayal gücünün başka bir nesnesidir. Ardından, görünmeyen şeyleri hayal etme gelir: *dhvajâ* toprak altında hayal edilir; bayrak veya sancaktır, ama aynı zamanda bir semboldür. Sanırım burada sembol olarak çevrilmesi daha iyi, çünkü metinden bu işaretin uzayın sekiz yönüne uzandığını öğreniyoruz. Bu yönler daha sonra altın iplerle gösterilir ve bütünün bir çember içine alınmış olduğu düşünülür. Bu *chakra*dır. Ayrıca *padma* denir. Çift anlamı vardır, *yoni* ve cinsel anlamda dişil anlamına da gelebilir.

Doğu fantezisi söz konusu olduğunda her şeyin bizimkinden farklı bir karaktere sahip olduğunu hatırlatmak isterim. Doğu, bizden farklı olarak, bir *morbus sexualis*ten muzdarip değildir; bu bakımdan kesinlikle normaldir.

Ardından, mekânın yönlerine karşılık gelen sekiz göl üzerine meditasyon gelir. Göller, tamamen yuvarlak olan lotus çiçekleri ile doludur. Yuvarlaklık unsuru burada vurgulanmıştır. Sayısız lotus çiçeğiyle dolu bu sekiz göl, aslında dünyalar veya insan toplulukları anlamına gelir. Bireysel lotus çiçekleri, hepsi mükemmel şekilde biçimlenmiş, tek tek bireylere atıfta bulunur. Yani tüm bu lotus çiçekleri Buda figürlerini içerir. Onlar mükemmel insanlığın ifadeleridir, ve bunun tek biçimi Buda olmaktır: mükemmel, aydınlanmış kişi.

Bu meditasyonlara göre, gerçekliğin sağlam zemini olan temele yerleştirilmiş tek bir lotus hayal edilir. Bu nedenle, gerçeğin sağlam zemininde bir lotus hayal edildiğinde, bu, lotusun gerçekten hayal gücü yoluyla yapıldığı anlamına gelir. Bu, son derece özel bir Doğu gereksinimidir; uygulama ve azami konsantrasyon yoluyla psişik olarak gerçek bir şey yaratmak için hayal gücü çalıştırılır. Tabii ki, biz bunu çok iyi hayal edemeyiz. Bizim için gerçek kavramı uzamda üç boyutlu olarak yayılan bir şeye dayanırken, Doğu'nun böyle bir önkoşulu yoktur. Gerçekten eğitimli bir Hintli, odayı dolduran bir şeyin yaratılabileceğini elbette kabul etmeyecektir. Ancak Hindistan'da, Himalayaların mağaralarında doğaüstü yeteneklere sahip büyük bilge adamların, Rishilerin yaşadığına kesinlikle ikna olmuş büyük bir grup insan var ve orada dünyanın kaderine düşüncelerinin gücü aracılığıyla yön verdiklerine inanıyorlar. Ne var ki bunları henüz gören olmadı. Ramakrishna misyonu[428] kapsamında bu soruyu araştırmak için tüm Himalaya bölgesinde araştırma yapıldı, ancak bu tür insanların tek bir örneği bulunamadı.

Kural olarak, psişik gerçekliğin uzamsal olmadığı kabul edilir, çünkü Doğu'da psişik gerçeklik kendi içinde ve kendisi için var olan bir şeydir; algılanabilir ve hatta ortaya çıkması tetiklenebilir, ancak icat edilemez.[429] Ama biz Batı'da, birinin sabit bir fikri olduğunu, sabit bir fikre kapıldığını,

428 Bakınız dipnot 140.

429 Bu cümle sadece BH'de var, s. 103.

başına böyle bir şeyin geldiğini düşünürüz. Doğu'da bu, bir tür fikirden kaynaklanmayan, ancak gerçekte algılanabilen, kendi başına bütün olan sabit bir biçim meselesidir.

David-Néel'in *Mystiques et Magiciens du Tibet* [Tibetli Mistikler ve Büyücüler][430] kitabının son bölümünde bir betimleme vardır; rehberlik eşliğinde kendi içinde bir yonga figürünü nasıl yarattığını, ancak sonra bu figürün musallat olduğunu ve ondan tekrar kurtulmasının aylarını aldığını anlatır. Bu açıklamanın gerçekliğinden şüphe edilemez. Madam David-Néel'i şahsen tanıyorum.[431] Kendisinden öyle kolay kolay "anlamsız" şeyler duyamayacağınız, çok zeki, berrak düşünen bir Fransız kadınıdır. Ama bu çevrede ve özellikle bu doğal çevrede uzun süre yaşayan birinin başına her türden olağanüstü şey gelebilir, tabii ki burada Zürih'te Bahnhofstrasse'de asla başınıza gelmeyecek şeyler.

Everest Dağı'na ilk seferine çıkıp dönen bir sporcuyla tanışmıştım.[432] Jeologdu, yüksek eğitimli bir bilim insanıydı. Bir lama manastırındaki *lâmalar* tarafından lanetlendiğini büyük bir ciddiyetle anlatmıştı bana; dağlarda şeytanların yaşadığına inanıyordu kesinlikle.

Neyse ki Afrika'da kendi deneyimlerim olmuştu,[433] bu yüzden bana böyle şeyler söylendiğinde yüzümde bir kımıl-

430 Bakınız not 297.

431 Alexandra David-Néel 9 Şubat 1936'da Zürih Psikoloji Kulübü'nde ders verdi ve bu vesileyle akşam yemeğinde Jung ile tanıştı. Bkz. Brosse (1978), bölüm 9. Bkz. not 297.

432 Everest Dağı'na ilk İngiliz seferi Royal Geographic Society tarafından düzenlendi ve 1921'de gerçekleşti. Ekibin jeologu, Tibet'in Everest bölgesinin jeolojik haritasını çizen Alexander Macmillan Heron (1884–1971) idi. Jeolojik incelemesi, Tibetli yetkililerin şikayetlerine neden oldu: "Tibet'in en kutsal tepelerinde taşları ve kayaları kazıyorlar; orada en vahşi demonlar, toprağın koruyucuları yaşamaktadır." Heron'un şikayetlere cevabı şu olmuştu: "Şeytanların Rahatsız Edicisi olma suçlamasına 'Suçlu Değilim' diye itiraz etmem gerekiyor. Madencilik yapmadım ve yumuşak çekiç vuruşlarım, belli ki, kardeşliğin en çekingenini alarma geçirmek için yetersizdi. Belki de höyük yapma eğilimi nedeniyle Wheeler'dı! Ancak bu sefer onları çekiç eşliğinde 'kiki so so lha so lha' nakaratıyla dindarca kovacağım. Bkz. Davis (2012).

433 Bakınız not 385.

dama olmuyor. Avrupa bilincimiz sadece burada, evde güzel, başka koşullar altında tamamen farklı bir şey haline geliyor. Yerlileri ziyaret etmek için Doğu Afrika'ya gittiğimde[434] bir tıp adamı bana sormuştu:[435] "Ne, bu yerlileri incelemek mi istiyorsun? Bu hiç ilginç değil. Burada Afrika'ya gelen Avrupalıları incelemelisin!" Ve haklıydı. Bizim psikolojimizin kendi şeytanları var. Biz de bu Avrupa'mızın son on yılda olduğu gibi tuhaf bir şekilde gelişebileceğini düşünmüyorduk. İçimizde o var ve bunlar tesadüfen gerçekleşmiyor. Kötülük dağın arkasında değil, tam önündedir.

Lâma gerçek bir şey hayal ettiğinde ve başarılı olduğunda, o zaman gerçek bir şey yapmış olur. Fantezisiyle kendisine bağlı bir şeyler yaratmıştır. Bilinçli psikolojisi değişmiş ve başka bir varlık yaratmıştır. Bu ikinci figürü fiziksel gözlerimle görebileceğimi söylemiyorum ama kendine özgü psikolojisi sayesinde böylesine tuhaf bir başarıya imza atan bu kişiyi tanırdım.

Gerçeğin bu lotusu üzerinde, dört ile karakterize edilen, aynı derecede gerçek bir kule yükselir. Metnin ulaştığı sonuç, bu kulenin üzerinde nihai varlığın, Buda'nın kendisinin bulunduğudur. Ve bu anda, eğer bu gerçekleştirme başarılı olursa, meditasyon yapan kişi Buda'nın kendisi, yani tüm dünyaya dağılmış her yerde hazır ve nazır ruh, yani evrensel Buda olmuştur. O halde bu figür İngilizceye her zaman *mind* (zihin) olarak çevrilen şeyle özdeşleştirilir: Buda bilinci.

Her halükârda, içsel İsa'ya dair mistik fikre bu Buda'nın kesinlikle karşılık geldiği açıktır. Yeni Ahit'te bu fikre atıfta bulunan yerler vardır, yani, hayal gücünde kendisini İsa ile özdeşleştirmeyi başardığı sürece, herkes aslında bir İsa'dır. Stigmata'nın ortaya çıkışı, bu Orta Çağ fikrinin canlı bir ifadesidir.

Shrî-chakra-saṁbhâra Tantra ise alışılmadık derecede zengin bir metindir, sizin için özetlemem imkânsız. Bunu yapmanın

434 Bu terimin kullanımı için bakınız not 357.

435 BH burada şöyle demiş "yaşlı bir İngiliz beyi". (s. 104)

en iyi yolu, metnin iskeletini oluşturan semboller dizisini size bir kez daha sunmak olabilir. Bu dizide tüm alıştırma *shûnyatâ*dan, yani boşluktan veya *ávidyâ*dan ortaya çıkar, sonunda Mahâsukha'ya kadar gider. Bilmemekten (1) nihai aydınlanmaya (12) kadar tipik bir gelişim sürecidir.

1. Başlangıçta, nihai bilinç, yani Buda bilinci yoluyla elde edilen boşluk durumuna değil, orijinal boşluğa, bir dünya olduğunu bilmeyen bilinçsiz varlıkların yaşadığı dünyanın boşluğuna sahibiz. Çünkü insan bir dünyanın mevcut olduğunu bilmiyorsa, o zaman dünya yoktur. Hint tinine özgü temel bir olgudur bu; onlara göre dünya bizim gördüğümüz gibidir ve biz onu gördüğümüz için vardır. Bu aynı zamanda Schopenhauer felsefesinin de temel fikridir. Hint fikirlerinden o da etkilenmişti; ancak Upanishad metinleri hakkındaki bilgisinin oldukça sınırlı olduğunu akılda tutmak gerekir.

Bu kökensel hal aslında bilmemeye dayanmaktadır: *ávidyâ*, yani bilinçsizlik. *Avidyâ* halinde olduğumuzu hayal etmemiz gerekir. Öyleyse Batı'daki her insan *ávidyâ* durumundadır; bu da kurtuluşu zorunlu kılar.

Etkin imgeleme, bu boşluğa psişik aydınlanmayı sokma ve böylece içsel karanlığı ışığa dönüştürme amacına hizmet eder, böylece kişi yok değil, var olduğunu bilir.

2. Dizi, boşluğun bölünmesiyle başlar. Bir şeyin var olduğunun bilinmesi için o şeyde ayrımlar, farklar olması gerekir. Böylece ayırma, dört unsura bölme bilginin kuruluşudur. Dolayısıyla bu metinde tipik bir bilgi analizinin yanı sıra doğrudan modern konuşmaya bile tercüme edilebilecek psişik işlevlerin bir analizi vardır.

Öğelere bölme bir yönlendirme sistemidir: bir teleskoptaki artı işareti gibi dört parçalı bir yönlendirme sistemi. Tıpkı ufku dört parçaya bölen rüzgâr yönleri gibidir. Veya dört element: Ateş, su, hava, toprak; her zaman pusulanın dört noktası veya dört mevsim ile özdeşleştirilmiştir. Bu tam bir düzen sistemidir çünkü ruhu tamamen aydınlatır. Çemberi on altı

parçaya da bölebilirsiniz, ancak dörde bölme en yalınıdır ve bu nedenle insan ruhunun arketipsel, temel bir tutumudur.

3. Bu ayrımlaşmanın ardından dünyanın sembolü Meru Dağı gelir. Bu, muhteşem bir şeyin, kule gibi yükselen bir şeyin ilk yaratılışıdır. Konsantrasyon bununla bir şekilde yoğunlaşır ve bu bir dağ olarak sembolize edilir, elbette merkez noktayı belirler çünkü Meru Dağı dünyanın merkezinde yer alır: Her yönde dört parçaya tam bir bölünme.

4. Meru Dağı'nın üzerinde bir şehir vardır. İçindeki insan topluluğunun etrafı çevrilidir.

5. Sonra dört parçalı bir *vajra* belirir, bir elmas; çevreye yayılabilecek ve kişinin bir şeyler yapabileceği birikmiş enerjinin sembolü. Bu Tibetçe'deki yıldırım enerjisidir: *dorje*. Elmas sert ve yok edilemezdir. Bu nedenle, *vajra* kelimesi ebedi olarak tercüme edilebilir, yani bu form ebediyen yok edilemez bir forma dönüştürülür. Etkin imgeleme ile yaratılan bu form ebedidir. Zamanın ve mekânın öte tarafında bulunur ve böylece mekânda yer alan şeylerimizin bozulabilirliğinden tamamen kurtulur. Yani sembolik bir şeydir bu, ama psişik olarak tamamen gerçektir.

6. Bu sonra lotusa dönüşür; onunda üzerinde ay vardır.

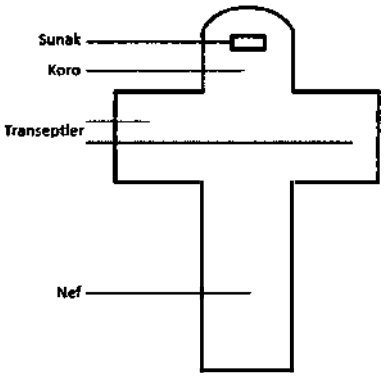
7. Ay, Almanca'da eril bir isim olmasına rağmen, neredeyse her yerde dişil olarak kabul edilir. Ancak, Orta Yüksek Almanca *mâne* dişildir; "yansıtan ışık" anlamına gelir.

8. Ve güneş bunun eril karşılığıdır. Gerçek ışık odur. Güneş, ışık ve yayma kaynağı iken ay, yansıtan ışıktır; onlar dişil ve eril ilkelerdir. Bu artık dörde değil, ikiye bölünme olacaktır.

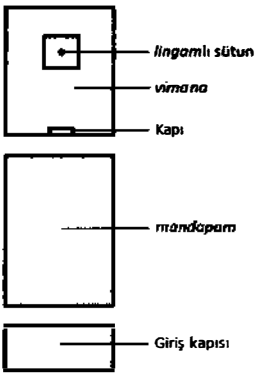
9. Yoni, lotustan ortaya çıkar; dişil organdır.

10. Ay daha sonra *lingam*, yani eril ile birleşmiş dişil olarak belirir. *Lingam* çoğunlukla fallus *olarak* çevrilir. Antik Şiva tapınaklarında bazen, Avrupalıların erişemeyeceği, çoğunlukla tapınağın iç kutsal alanında, *lingam* olarak tanımlanan bir dizi fallik sembol bulursunuz. Bizde, Hristiyan kiliselerinin eşya grubu içinde yüksek bir sunak vardır ve onun üzerinde asılı bir haç vardır. Buna karşılık, Doğu'da kutsalların

kutsalı, üç ila dört metre derinliğinde, topraktaki derin bir kuyudadır: Orada lotus içinde bir *yoni* vardır, bunun üzerinde *lingam*, fallik sembol bulunur. Biz ruhu yukarıdakilerle ilişkilendiririz; Hindistan'da aşağıdadır, *mulâdhâra*dadır, yani tüm yaşamın yükseldiği kök desteğindedir.

Şema A

Şema B

Kilisedeki düzenleme, bir insan formunu tasvir ediyor. Hindistan'da, tapınağın en iç kısmının insan vücudunun en iç kısmına tekabül ettiği anlaşılıyor. Erken Budist *chaityalar* genellikle kayadan yontulurdu ve bu sonra içeriden bir göğüs kafesine benzerdi. Arka planda Buda ve *lingam* durur.

Bu, lingamın başka bir anlamına götürür. Sâmkhya felsefesinde veya Vedânta'da; lingam, eski anima fikrini içerecek şekilde süptil beden anlamına gelir. Süptil beden, yarı madde olarak düşünülür. Ruhun süptil bir bedeni vardır ve buna lingam denir. Bu, lingamın bir ek, bir işaret, bir iz olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır; bu nedenle eril, erkek cinsel organlarının cinsel işaretinin anlamını da taşımaktadır. Aynı şekilde, süptil beden de mevcut bedene eklenir, bir tür eklentidir. Bütün bunlar, lingam sembolünün aslında ruhun bir sembolü olduğuna işaret ediyor.

Dikkat çekici bir şekilde, bunu Bengal, Puri'deki bir Tantrik hocada gördüm.[436] Bana tapınak hakkında her türlü şeyi

436 Bakınız not 343.

anlattı ve sonra, en sonunda, en derin sırrı benimle paylaşmak istediğini çünkü her şeyi anlayabildiğimi söyledi. Ve fısıldadı: "Aslında bu eril bir üye." Her çocuk bunu bilir diye düşündüm. Ama burası Hindistan; bizim için en bariz olan şeyin en büyük sır olduğu yer. Bunu zaten bildiğimizi düşünürüz ama Hindistan hakkında hiçbir şey anlamayız. Kendime hâkim olmak benim için zordu. Bunun neden Hintliler için bir sır olması gerektiğini anlayamıyordum. Bu birleşme, tüm sembol dizisinde çok önemli bir andır.

11. Ardından *vihâra* gelir. Artık bu dünyanın bir şehri değil, ruhani bir manastır, bir ilahiyat okulu, belirli bir ruha sahip birkaç kişi için etrafı çevrilmiş bir yerdir. İçinde büyük sihirli çember vardır.

12. Bu sihirli çemberin merkezinde büyük kutsamaların efendisi Mahâsukha vardır. Maha büyük demektir, sukha ise kutsanmışlıktır. Bu Budadır.

Dizi, *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra* ile aynı şekilde bitiyor. *Lâma* sonunda ay ve *lingam*ın birleşmesi yoluyla Buda olur. Ay (*manas*) yansıtıcı/refleksif bilgi, anlama yetisi, bilinç, doğruluk anlamına gelir. Süptil beden (*lingam*) ile birleşen bilinç (veya psişe) kutsal bir araya gelmeyi yaratır. Buda'nın gerçekliği budur.

Alıştırma fikrine göre alıştırmanın tam olarak başarılmış olması için bu alıştırmayı üstlenen *lâma*nın, hayal gücü aracılığıyla bulduğu kendisinin ikinci versiyonunda bu alıştırmayı tamamlaması gerekir. Madam David-Néel'in gölgesiyle ilişkisine benziyor; kendisini ona dönüşmekle tehdit ediyordu. Ama o durumda asla var olmamış olacaktı, çünkü o zaman öteki gerçek hale gelir.

Bu tür şeyler size patolojik gelebilir. Oldukça normal, belki biraz gergin olan genç bir kadın, tamamen bilinçsiz bir şekilde kendinden başka birine dönüşmüştü. Biri oldukça asık suratlı; diğeri coşkulu, eğlenceli, girişimci, her bakımdan tam tersi. İçindeki biri geri çekilirken diğeri öne çıktı. Bu ikinci kişilik onu o kadar güçlü bir şekilde canlandırdı ki, hamile

kaldığında ilk kişilik bunun hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Bu yüzden, bilinçli olarak farkına varmadan önce, içine girdiği durum konusunda bilinçsizdi. Kadın yavaş yavaş içindeki ikinci kişiye dönüştü. Bu patolojik bir olaydır. Benzer şeyler gördüm. Bu şekilde bilinçli gelişimlerinde oldukça geri kalmış insanlar, kendilerini bilinçsizce yaptıklarına verirler, bu da beraberinde çok dikkate değer bir karakter yatkınlığı getirir.

Etkin imgeleme ile *Shrî-chakra-sambhâra Tantra* aracılığıyla bilinçli olarak gerçekleştirilen karakter bölünmesiyle aynı fenomendir bu.

2. DERS[437]

5 MAYIS 1939

Tantrik Sembolizm	*Hermetik Sembolizm*
I. *Shûnyatâ* (=boşluk, *ávidyâ*)	I. Kaos
II. Dört unsur	II. Dörtlü (tetrameri)
III. Meru Dağı	III. *Mons*
IV. Şehir	IV. *Civitas, castrum*
V. Dört-başlı *vajra*	V. *Quaternitas, quaternarium*
VI. Lotus	VI. Altın çiçek
VII. Ay	VII. *Luna*
VIII. Güneş	VIII. *Sol*
IX. Lotus (=*yoni*)	IX. Beyaz kadın, *femina alba*, Beya
X. *Lingam*lı Ay	X. *Conjunctio solis et lunae*
XI. *Vihâra*	XI. *Domus thesauria, vas hermetis*
XII. Mahâsukha	XII. *Lapis, hermaphroditus, homunculus*

Geçen sefer Tantrik yogadaki sembol dizisinin izini sürdük. Bugün size geçen dönem, yani ikinci dizide tartıştığımız şeyin kısa bir özetini vermek istiyorum. Bu, özellikle simya biçiminde bilinen, hermetik felsefe denilen Orta Çağ doğa felsefesinden gelen sembolizmin kısa bir özetidir. Bildiğiniz gibi, genel olarak simyanın korkunç bir saçmalık olduğu görüşü hâkimdi. Bu konuyla ilgili modern bir kitap, simyanın en büyük hataların bir anlatısı olduğu iddiasıyla başlar. Ancak bu yalnızca bilimsel perspektiften gelir. Simya tarihinin tüm araştırmacıları, simyacıların söyledikleri ve düşündüklerindeki ana noktanın altın yapımı olduğunu sanarak, işin

437 LSM, ES, OK'nin notları.

esasını gözden kaçırmışlardır. En önemli ve en ilginç şey, simyanın Batılı bir yoga şekli olmasıdır. Birkaç istisna dışında bu tamamen göz ardı edilmiştir. Bunları tarihe hakkını vermek adına söylüyorum.

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında, bu felsefeyi, olması gerektiği gibi, antik tarzda uygulayan birkaç simyacı hâlâ vardı. Yaşlı bir İngiliz akademisyen ve kızı bu yogayı yaptılar ve baba yaşlandığını hissettiğinde, bu yoga deneyimlerinin gelecek nesillerle paylaşılması gerektiğine karar verdi. Kızına, bu alıştırmaları babasından hiçbir etki almadan, kendi tarzında raporlamasını önerdi ve kendisi de bu şekilde kendi tarzında yapmak istedi. İki ayrı kanadı olan büyük bir evleri vardı; bu deneyimlerin tarihçesini ayrı ayrı yazabilmeleri için iki ayrı kanatta yaşamaya başladılar. Birkaç ay sonra kızı yazmayı bitirdi ve kalın bir cilt olarak babasına getirdi. Bundan çok memnun kalan babası kendisinin de yazdığını, ama dizeler halinde yazdığını söyledi. Böylece yaşlı adam deneyimlerini şiirsel biçimde, kızı ise bilimsel bir dille toplamış oldu. Ancak bu yayımlanır yayımlanmaz, yaşlı adam, hermetik felsefenin sırrını açığa vurarak korkunç bir günah işlediğinden endişe duymaya başladı. Bunlar, Doğulu bir filozofun kutsal bir belgeyi[438] yayımlamak istemediğinde takındığı tavrın aynısıdır. Bu yüzden her şey gizli kalıyor ve yavaş yavaş yüzeye çıkıyor.

Öyle bir paniğe kapıldı ki kızı tüm kopyaları geri çekmek zorunda kaldı. Böylece mümkün olduğu kadar çok kopyayı yaktılar. Ancak dokuz kopya iade edilmedi. Kitap 1850'de yazılmış ve kızının 1909 ya da 1910'da öldüğünü sanıyorum. Sonra çalışmalarının hayranları, ölümünden sonra yazılarını yayımladı. Bu çalışma, Batı bilincine bu son derece ilgi çekici düşünce okulunu tanıtmak için modern zamanlarda yapılan ilk girişimdir. Batı ruhu tüm bu geleneğin doğmasına yol açmış olsa da, gerçek hermetik felsefede bununla ilgili sadece imayla yetinen felsefi veya psikolojik açıklamalar vardır. Eski metinlerde ona yapılan göndermeleri araştırıp bulmak çok

438 ES burada "kutsal" (*sacred*) yerine "gizli" (*secret*) demiş.

zahmet ister. Bahsettiğimiz kitap, Bayan Atwood'un *A Treatise on Alchemy* [Simya Üzerine Bir İnceleme] adlı kitabıdır.[439] Ancak nadiren antikacı kitapçılarda bulunabilir; oldukça zor bulunur bir kitaptır. Bu kitabı okumak için acele etmenizi tavsiye etmem. Sindirilmesi çok zordur; içinde bolca teozofi vardır, ve simyanın gerçekte ne anlama geldiğini anlayabilmek için zaten hakkında epeyce şey biliyor olmanız gerekir.

Son birkaç yıla kadar kitap, simyanın hâlâ uygulandığı çevreler dışında oldukça karanlık kaldı. Hâlâ eski simyacılar var. Bunu 1936[440] *Eranos Yıllığı* için "Simyada Kurtuluş Kavramları" üzerine küçük bir metin yazarken fark ettim. Bunların arasında simyanın gerçek anlamını anlamadığımdan şikâyet eden bazı simyacılar vardı: Gerçekten altın yapımıyla ilgiliydi.

Dışarıdan bakıldığında, simya oldukça aşağılık bir karaktere sahiptir,[441] ancak içeriden daha ilginçtir. Meseleyi anlamak için, neler olup bittiğini anlamak için bilinçdışımıza içsel olarak daha çok inmeliyiz.[442]

Buradaki tabloyu görüyorsunuz[443]: Tam bir paralellik var. Giriş sırasında size hermetik sürecin göze çarpan noktalarını verdim.

1. Kaosla, *massa confusa* ile, ilkel denizdeki bileşikle, kökensel suyun Tanrı'nın ruhu tarafından kuluçkaya yatırıldığı *genesis*le başlar. Bu ilkel sular kaosu ifade eder. Buna geri

439 Kitabın asıl başlığı şudur: *A suggestive inquiry into the hermetic mystery with a dissertation on the more celebrated of the alchemical philosophers, being an attempt towards the recovery of the ancient experiment of nature (*1850). Jung'un kütüphanesindeki kopyası 1920 tarihlidir. Yazarın adı, Mary Anne Atwood'dur (1817– 910); Thomas South'un (1785-1855) kızı. Thuos Mathos takma adı altında (Thomas South'un bir anagramı), kızıyla birlikte *Early magnetism in its higher relations to humanity as veiled in the poets and prophets* (1846) kitabını yayımladı. *The enigma of alchemy* başlıklı epik şiir, 1919'da *The Quest*'te yer alan bazı parçalar dışında hiçbir zaman yayımlanmadı.

440 Jung (1937).

441 Jung, bugünün bakış açısından demek istiyor.

442 LSM'de şöyle geçiyor: "Bilinçdışımızda neler olup bittiğini kavrayabilmek için Orta Çağ tarihinin karanlık bağrından çok şey koparmalıyız."

443 Bakınız, s. 324-325.

döneceğim ve size psikolojik önemini açıklayacağım, ancak önce semboller dizisinin daha ayrıntılı bir açıklamasını vermek istiyorum. Bu karanlık, sulu bir kaos.

2. Sonra tetrameri, yani dörde bölünme, bileşiği ayrıştırma gelir. Karanlığın bu bileşimini, kökendeki dört parçaya bölerek belli bir farklılaşmanın, bir ayırt edilebilirliğin ortaya çıkması amaçlanır. Bu ateş yardımıyla olur.

Prima materia olarak tanımlanan bir tür malzemeyi ısıtıyorlardı ve bir üst ve bir alt parçaya ayırıyorlardı. Bunun, yaratıcının eserinin tekrar edilmesi olduğu söylenebilir. Böylece aşağıda katı bir şey kalır. Maddeden ayrıca buharlar çıkar; eğer cıva idiyse, o zaman Hg buharlarıdır. Orta Çağ kimyacılarının kullandığı malzemeler asla saf olmadığı için her türlü buhar yükselirdi. Yukarıda olanlar uçucu, *spiritus* olarak tanımlanıyordu; aşağıda olanlar *corpus* idi. Damıtma, süblimasyon ve benzeri süreçlere eskiler o kadar dalmışlardı ki, ve yaptıklarından o kadar az anlıyorlardı ki, kendi bilinçdışı durumlarını bu etkinliğe yansıtıyorlardı. Ve sonra görümler görüyorlardı. Hayal edin: Bu insanlar büyük bir tecrit içinde yaşıyorlardı ve gizlice çalışıyorlardı, çünkü yaptıkları kilise öğretileri açısından yasak bir faaliyetti ve bu nedenle bir altın üreticisi[444] ya da büyücü olarak adlarının çıkma tehlikesi vardı. Bu çok tatsızdı; kimse büyücü olarak suçlanmak istemiyordu. Böylece kimyasal işlemlerine muazzam bir umut bağladılar ve orada bugün artık bizim başımıza gelemeyecek şeyler gördüler. Tüm bilinçdışı beklentilerini bu süreç içinde gördüler. Aslında bu tür görümleri betimleyen Latince metinler vardı ve bu, simyanın metaforik dilinin kökenidir.

3. Soğumuş gövdenin üzerinde yükselen şeyi bir dağ olarak tanımladılar. İmbiğin, bulutların toplandığı üst kısmına da dağ adını verdiler. İmbikteki tortular yağmur veya çiy olarak tanımlandı. Dağ fikri işte burada devreye giriyor. Bu süreçte ortaya çıkması beklenen değerli maddenin taşıyıcısı olarak kabul ediliyor. Dağın üzerinde hazine yatıyor: yaşam iksiri olarak *lapis philosophorum*. Ayrıca, harika diye nitelenen şifalı

444 LSM'de şöyle geçiyor: "şarlatan".

bitki bu dağda büyür. Bu nedenle dağ, tüm azizlerle, özellikle de İsa'nın kendisiyle karşılaştırılır. İsa da dağ olarak, eller ölmadan dağdan yontulmuş küçük taş (Daniel Kitabı) olarak tanımlandığı için bunu yapmaları zor olmadı.[445] Yani bir Hristiyan alegorisi. Simyacılar bunu biliyordu.

Bir dizi simya kitabı Kilise Babaları Albertus Magnus ve Thomas Aquinas'a atfedilir, ancak aslında ne Aquinas ne de Albertus Magnus'un bunları yazmadıkları kanıtlanmıştır.[446] Fakat kesin olan şey, bu konularla meşgul olduklarıdır. Kilise Babaları muazzam miktarda metaforik ve sembolik dil kullandı ve konuştu.

Bununla en çok ilgilenen kişi, 1128'den 1213'e kadar Cîteaux'da yaşamış genel doktor, filozof ve ilahiyatçı Alanus de Insulis'tir (Alain de l'Isle).[447] Son derece canlı bir metaforik dil kullanmıştır. Bu tür broşürler de ona atfedilir.

Felsefe taşı aynı zamanda İsa'nın bir diğer alegorisi olan köşetaşıyla da eşleştirilir.

---

445 Daniel 2:34–35.

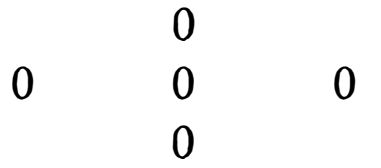
446 Jung'un "Kilise Babaları" terimini kullanması doğru değildir. Ne Albertus Magnus (yaklaşık 1200–1280) ne de Thomas Aquinas (1225–1274), ilk sekiz yüzyıldaki Hristiyan yazarlara verilen bir unvan olan Kilise Babası değildi, ancak her iki aziz de Kilise'nin kabul edilen otuz altı Doktoru arasında yer alıyor. Bu, Katolik Kilisesi'nin teolojisine ve öğretisine özel katkılarından dolayı azizlere verdiği bir unvandır. Albertus Magnus veya Büyük Albert, zamanının en evrensel düşünürlerinden biri olarak kabul edilen bir Alman Dominik keşişi ve ilahiyatçısıydı. Albert, Köln'de eğitim naibi olarak atandığında, öğrencisi Thomas Aquinas ile 1247'de Paris'ten ayrıldı. Albert Köln'de kalırken, Thomas 1252'de kendi eğitim görevlerini üstlenmek için Paris'e döndü. 1259'da her ikisi de Dominik düzeni için felsefe çalışmasını içeren bir çalışma programı oluşturmaya dâhil oldu ve Dominik skolastik felsefesinin temelini attı. Albert ve Thomas, Aristoteles felsefesini Hristiyan öğretileriyle sentezlemede önemli işler yaptılar. Thomas'ın 1274'te zamansız ölümünden sonra Albert, Paris'te Thomas'ın öğretilerini Tanrı'nın her şeye kadirliğini ihlal etme suçlamalarına karşı savundu. Albertus Magnus'a yanlışlıkla atfedilen simya metninin başlığı: *Libellus de Alchimia* (1958). Jung'un, yanlışlıkla Aziz Thomas Aquinas'a atfedilen bir on beşinci yüzyıl metni olan *Aurora Consurgens*'e özel bir ilgisi vardı. Marie-Louise von Franz, Jung'un *Mysterium Coniunctionis*'inin (1966) üçüncü bölümü olarak yayımlanan metnin editörlüğünü ve çevirisini yaptı. Bkz. Haaning (2014).

447 Bakınız not 397. Tarihler editör tarafından düzeltilmiştir.

4. Dağın üzerinde şehir yani *civitas* veya *kastrum* uzanır. Bu, içindekinin kaçmaması için değerli maddenin çevrelendiği ve dış etkilerden korunduğu kap fikridir. Simyada soğuyanın ve buharlaşanın kaybolmaması önemlidir. Buharlar buharlaşıp gitmemelidir. İçeride olup bitenlerden hiçbir şey kaçamaz.

5. Ardından, *quaternarium* gelir, yani ilk maddenin bölündüğü dört element, ancak yeni bir anlamda. Bir pıhtılaşma belirir sonra: Katılaşma, donma, pıhtılaşma; dördü tekrar bir araya getirilir. Bu, dört başlı *vajra*ya karşılık gelir.

Birleştirme dağın üzerinde gerçekleşir. Yukarıda, *spiritus* birlikte bir bileşik oluşturur, bedenler/cisimler değil. Pıhtılaşma yoluyla bileşik oluşturan bu elementler, elementlerin özüdürler. Bu özler bileşiktir, bu da *medium inter quaternas* olarak *quinta essentia* ile sonuçlanır.

Bu ortadakinin doğal olarak oldukça sembolik bir anlamı vardır, tıpkı lotusun içinden geliştiği Tantrik yogada da gördüğümüz gibi. Aynı zamanda ilahi doğumun gerçekleştiği rahimdir.

6. Bu *quaternarium*dan altın çiçek (*flos auris*) şeklinde *quinta essentia* ortaya çıkar. Altın tomurcuk. Bu simyada tipik bir ifadedir. Kimyada, belirli çökeltileri hâlâ kükürt tomurcukları olarak tanımlıyoruz; onlar da sanki çiçeklenirler. Antik duvarlardan sızan güherçile (*salpeter*) ya da salpetre böyle bir çiçeklenmedir. Tüm bu sonuçlar altın çiçekler olarak tanımlandı. Sadece burada Orta Çağ'da değil, aynı zamanda Çin simyasında da: *Altın Çiçeğin Gizi*.[448]

7. Bu çiçek kendini gösterdiğinde, bu çiçeğin ardından ay ve güneş gelir; tantrizmde de.

448 Wilhelm ve Jung (1929).

8. Simyada altın çiçek, güneş ve ayın birleştiği bir kap, kadeh olarak kabul edilir.

Ve sebebi şu: Dörtlü bölme mümkün olan tek ayrım değildir, çünkü eril ve dişil de vardır. Çünkü orijinal bölünme ikiye bölünmeydi: Yukarıda bulutlar – aşağıda su; yukarıda eril olarak kabul edilen *spiritus*, aşağıdaki dişil olarak sulu kısım olduğu kabul edildi. "Tanrı'nın ruhu suların yüzü üzerinde hareket etti."[449] Tanrı'nın ruhunun bu suların üzerini tamamen kapattığı söylenebilir. Eskiler ayrıca suyun Tanrı'nın tohumuyla gebe bırakıldığını hayal ederlerdi.

Yani altın çiçek, karşıt cinslerin birleştiği kaptır; sadece dört değil, aynı zamanda iki. Bu birleşme tamamlandığında daima bir kişileştirme şeklinde tezahür eder. Kimyadaki gibi nesnel bir birleşme yoktur.

9. Genellikle ay beyaz bir kadın olarak tanımlanır: *femina alba*. Arapça'da *al-baida*dır bu. Araplar Yunan simyasını bize aktardılar, ancak Venedik'te Yunanca bir kodeks de vardı: *Codex Marcianus*.[450] Fakat Orta Çağ'da Avrupa'da hiç kimse Yunancadan anlamıyordu. Hümanistlerin dönemine kadar, Bizans'ın Türkler tarafından fethedildiği zamana kadar, Doğu manevi kültürünün bir kısmı Batı'ya ulaşmadı.

Beyaz kadın *al-baida*, Beya'ya dönüştü. Garbricus ve Beya ile ilgili ünlü bir efsane vardı.[451] Gabricus, Arapça kelimelerin

449 Yaratılış 1:2.

450 Codex Marcianus, simya üzerine Yunan fragmanların Orta Çağ koleksiyonu (MS on birinci yüzyıl), adını Venedik'teki Biblioteca Nazionale Marciana'dan almıştır.

451 Jung, *Psychology and Alchemy*'de birkaç vesileyle bu mite atıfta bulunur: "Burada ortaya çıkan psikolojik tehlike, kişiliğin işlevsel bileşenlerine, yani bilincin ayrı işlevlerine, komplekslerine, kalıtsal birimlere, vb. parçalanmasıdır. Parçalanma -işlevsel veya bazen gerçek bir şizofreni olabilir- Gabricus'u (*Rosarium* versiyonunda) ele geçiren kaderdir: Beya'nın vücudunda atomlara çözülür, bu bir tür *mortificatio*ya eşdeğerdir. (1944, § 439). Ek dipnotta Jung miti Merlinus'a göre açıklar. "Allegoria de arcano lapidids," *Art. aurif.*, I, ss. 392-393: "Sonra Beya, Gabricus'un üzerine çıktı, ve onu rahmine kapattı, böylece artık hiçbir şeyi görülemeyecekti. Ve Gabricus'u öyle bir sevgiyle soğurdu ki, onu tamamen kendi doğasına çekti ve görünmez parçalara böldü. Bu nedenle Merculinus şöyle der: 'Çözülmeleri aracılığıyla, bir araya getirilmeleri aracılığıyla, başta iki olanlar bir olurlar, tek beden gibi.'"

gruplandırılmasından gelir: El Kibrit, yani kükürt, ve Beya beyazdır, yani gümüş veya cıvadır.

Böylece bunlar bir araya gelir: Kükürt sarıdır (kırmızı), yani ateş olan güneş, kükürt ateşle açıkça aynıdır –ve ay, yani cıva veya beyaz.

10. Bu, Gabricus ve Beya'nın *conjunctio* olarak tanımlanan ünlü simya düğünüydü. Ateşli ile serin, sulu bir maddenin birleşimidir.

On altıncı yüzyıldan kalma Arapça etkileri olan bir Latince kitap vardır, *Consilium Conjugii, seu de Massa Solis et Lunae* (Sol ve Luna'nın Evliliği için Nasihat).[452]

Size bunun nasıl tasvir edildiğini görebileceğiniz bir dizi eski görsel temsil getirdim.[453]

Bir *conjunctio* artık nihai bileşim haline gelir. Cinsiyetler arasındaki fark bile ortadan kalkar. Güneş ve ay arasındaki farkın fiziksel olarak düşünülmediğini de eklemeliyim. Bu nedenle simya, "altınımız altının özüdür" diye vurgu yapmaktan asla bıkmadı.[454] Bu onların sırrıydı. Aşikâr sembolizme rağmen, *conjunctio* fiziksel bir bağlantı olarak değil, daha çok *spiritus*un, süptil bedenin bir birleşimi olarak düşünülmelidir.

11. Ardından kutsal kapanma, ev, gizli oda gelir. Manastır *vihâra*, simyadaki *conjunctio*nun gerçekleştiği gizemli *vas hermetis*e karşılık gelir. *Çin Sarı Şato Kitabı*'nda "Nefrit kentindeki mor oda" olarak tanımlanır.[455] Aynı zamanda içinde çok küçük bir *sol* ve *luna*nın birlik içinde görülebildiği gizli

452 İlk olarak *Ars Chemica*'da *Studium Consilii Conjugii de Massa Solis et Lunae* başlığı altında basılmıştır (Straßburg, 1566).

453 Bakınız not 459.

454 Bakınız not 369.

455 Bu, *Altın Çiçeğin Gizi*'nden bir pasaja atıfta bulunur: "*Sarı Şato Kitabı* şöyle der: 'Bir ayaklık evin bir parmaklık alanında hayat düzenlenebilir. Bir ayaklık ev, yüzdür. Yüzdeki bir parmaklık alan: Cennetsel Kalpten başka ne olabilir? Parmak kadar, kare şeklindeki alanın ortasında ihtişam ikamet eder. Yeşim kentinin mor salonunda en büyük boşluğun ve yaşamın tanrısı yaşar. Konfüçyüsçüler buna boşluğun merkezi, Budistler ise yaşamın terası derler; Taocular, atalar diyarı, ya da sarı şato, ya da karanlık geçit ya da eski Cennetin mekânı. Cennetsel Kalp, mesken yeri gibidir, Işık efendidir.'" (s. 24)

bir kristal olarak da tanımlanmıştır. Bu, karşıtların nihai olarak ortadan kaldırılmasından başka bir şey ifade etmez, nihai bir birleşmedir. Karşılıklı savaşanların birliği. Kıymetli tözün kapatılıp saklanması, bir hazine evi gibi korunması gerekir.

12. En sonunda, Tibet metninde bütünün efendisi, kişilik, nihai ürün belirir: Buda ile özdeşleşme. İsa ile özdeşleşmenin mantıksal olarak takip ettiği yer burasıdır. Simya, İsa'yı *lapis* ile karşılaştırdı. Tersine, kilisenin dilinde olduğu gibi, *lapis* İsa tarafından alegorize edilir, yani en yüksek figür, eril ve dişilin mükemmel bir varlıkta tamamen birleştiği *hermaphroditus* olarak da tanımlanır.

Belki dikkatinizi çekmiştir; İsa temsilleri daima dişildir, çok dişil bir adamdır. Bu sadece genel kanaate uymakla kalmaz, ayrıca tüm karşıtların onda birleşmiş olduğu anlamına da gelir. Sır budur, dişil tesir. O ayrıca bazen Kilise Babaları tarafından dişil şekilde, "kadın" olarak (*mulier*) sembolize edilir, çünkü kadın ve erkek onda birleşmemiş olsaydı kurtarıcı olamazdı. Tüm karşıtların onda kaynaşması gerekiyordu.

Bu form aynı zamanda bir çocuktur. Bir simya metni vardır: *Güneş ve Ay'ın Hermafrodit Çocuğu.*[456] Bu homunculustur; bir başparmağı kadar cüssesiyle çok küçük olduğu düşünülür çünkü insanın içindedir. Filozoflar bu taş hakkında onun, tıpkı insanlar gibi bedenden, candan ve ruhtan oluştuğunu söyler. Kadim bir metinde "sen taşsın"[457]der. Aynı zamanda *lumen* veya *lux moderna* olarak da, "karanlıktan yükselmiş ışık" veya "cennetten inmiş bir doğruluk güneşi" olarak da betimlenir.

Ve ayrıca şu fikir her zaman vardır: Taş, ilahi lütfun müdahalesi olmadan düşünülemez. "Tanrı'nın lütfundan bağımsız olarak yapılamaz." Bu nedenle ayrıca *opus magnum* olarak da bilinir; yani büyük bir eser, çünkü bizzat Tanrı onun içinde

456 *Hermaphroditisches Sonn- und Monds-Kind, Das ist: Des Sohns deren Philosophen natürlich-übernatürliche Gebährung, Zerstöhrung und Regenerirung oder Vorgestellte Theorie und Practic den Stein der Weißen zu suchen und zu machen* (1752).

457 Bilinmeyen kaynak.

tezahür eder. Çalışmakta olan simyacının deneyine ilahi olanın müdahalesidir bu.

Yunan simyacılarında, özellikle üçüncü yüzyıldan bir gnostik olan filozof Zosimos'ta ışık sembolüyle karşılaşırız: *phôteinós*, yani aydınlık olanın sembolü veya ışık adamının sembolü. Bu, gnostisizmde büyük bir rol oynar: Işık adamı, ebedi ışıktan maddenin karanlığına düşen kıvılcımdır (*scintilla*, yani kıvılcım). İnsan ışığı karanlıktan kurtarmak için vardır. Göreceğiniz gibi, simyada hüküm süren fikir, kiliseye göre kurtuluş tamamen *gratia dei*ye [Tanrı'nın lütfu] bağlı görülürken, kurtuluşun yapılan işler sonucunda *ex opere operato* gerçekleşeceğidir.

Simyanın Doğu ile ortak bir inancı vardır, göreceğiniz gibi: Birey kendini kurtuluş durumuna sokmak için gerekli olanı yapar. Bu inanç simyada da hâkimdi ve simyacıların bundan haberdar olmadığını söylemek yanlış olur. Antik filozoflardan bazılarının gerçekten de bu inanca sahip olduklarına dair kanıtlar var; bu inanç içinde, bu süreç ve bilinçdışı öylesine iç içe geçmişti ki, aynı zamanda psikolojik bir anlamı da vardı. Bu insanlar kimyasal maddeleriyle çalışırken, o kadar umut ve beklentiyle çalışıyorlardı ki, bu çabanın psişik bir etkisi de vardı. Bunu anlamak bizim için zor.

Psikoloji hakkında hiçbir şey bilmeyen, dünyayı sadece kendi canlandırdığı haliyle gören ilkel insanı düşünürseniz, aynı durumun Orta Çağ'da, yani hâlâ hiçbir şeyin bilinmediği bir çağda da geçerli olduğu bizi şaşırtmayacaktır. İnsanlar, ölü maddenin içinde bugün bizim için deneyimi mümkün olmayan bir şeyle karşılaştılar. Psikolojik veya metafizik olarak bununla empati kurabiliriz sadece. Gerçi metafizik hakkında da hiçbir şey bilmiyoruz bugün.

Bütün simya dizisini verir bu size. Şimdi iki sembol dizisini psikolojik paralelleriyle sunacağım.

1. Orijinal hal, *ávidyâ*ya, bilinçsizliğe tekabül eder. Hepimiz bilinçsiz olmadığımızı varsayıyoruz. Ama belli bir açıdan hepimiz bilinçsiziz. Tüm içeriğimizin bilincinde değiliz asla. Bu konuları bilmediğimiz için bilinçsiz olduğumuzu da

bilmiyoruz. "Bilmediğin şey sana zarar veremez." Birisi Amerika'nın var olduğunu bilmiyorsa, o kişi için Amerika yoktur. Ama elbette başkaları bunu fark eder.

2. Herhangi bir nedenle bilinçdışı tarafından dürtülen, "bir vidası gevşemiş" bir kişiyle karşılaşırsanız, onlara bu sebebin bilinçdışı olmadığını, etkilenenler öğrenmeye direnseler bile sebebin yakınlarda aranması gerektiğini göstermek gerekir.

Tetrameri burada başlar, çünkü bir şey yeniden düzene sokulmak için baskı yapar, örneğin biri insanların onu anlamadığından şikâyet ederse veya karısı ve çocuğuyla ilgili şeylerden rahatsız oluyorsa, nedenini bilmiyorsa, o zaman bir şeyler ters gitmektedir. Bütün bunların nasıl oluyor olduğunun bilincinde değildir. Sanki hipnoz altında olmak ya da sarhoş olmak gibi. Burada, aydınlığa çıkarmamız gereken karanlık bir bilinçdışı durum vardır. Bu yüzden analize ihtiyacı vardır. Freud'un çalışmasına psikanaliz, yani karanlık durumun çözülmesi adını vermesinin nedeni budur. Bu şekilde kişi duruma biraz düzen getirmeyi başarır. Ve bu düzen her zaman dörtlü bir sistemdir.

Tabii ki, böyle bir çözülme ile, kişinin kendisi hakkında sahip olduğu imge de tamamen çözülür. Yetenekleri ve nitelikleri hakkında çok yüksek bir fikre sahip olan, kendinden şüphe duymayanlar var. Tüm bunlara rağmen her şey apaçık görülür ve başkaları ona acı çektirmek ve bundan şikâyet etmek zorunda kalır. Bu insanlar bir nevroz içine düştüklerinde, onlara kendileriyle ilgili her şeyin altından yapılmadığını göstermek gibi tatsız bir görevle karşı karşıya kalınır.

Elbette, cömert adam nerede açgözlü olduğunu ve saygıdeğer adam nerede saygıyı hak etmediğini keşfettiğinde, kendilerinden şüphe duyarlar. Kişinin içinde kendini tamamen kaybedebileceği tatmin edici olmayan, gizli bir durum.

3. Yine de bir yerlerde sağlam kalmış bir taraf vardır, böylece şunu söyleyebilir: Olduğum kişi bu, tam olarak şurada ayakta olduğumu, şurada ise olmadığımı görüyorum; şurası berrak, şurası karanlık; şurada doğru, orada tamamen yanlış; en azından olduğum kişi bu. Ağrı/Ararat Dağı'nın tufanda

Nuh'un gemisi için yaptığı gibi bir şeyler, bir dağ gibi, apaçık ortaya çıkar.[458] Son olarak, içgüdüsel bir temel vardır. Sonunda görür: Tamamen haklı değilim ama tamamen haksız da değilim. Bu dağdır: ortaya çıkan kesin inanç. Tufandan çıkan ilk başta küçük bir adadır. O zaman kişinin gerçek Kendiliği olarak tanımlayabileceğimiz bir şey tezahür eder. Bütün bunlar, kişinin aslında kendisi hakkında çok az şey bildiği anlamına gelir -kesinlik için hiçbir zemin yoktur- yine de nihai kararı veren belirli bir içgüdü vardır. Kişi kendi temellerini akla getirebilir: "Kökte, ben basitçe şöyle ya da böyleyim."

4. Bu içgörü, kişi için yeni bir tutum olduğu için değerlidir ve çok şey vaat eder. Bu nedenle şehrin sembolüdür. Bu, kimsenin, kendi aklının bile gelip boş boş konuşmaması için kişinin kendi etrafına yerleştirdiği sihirli bir çember gibidir. Tüm bunlara karşı belirli bir iç ve dış korumaya ihtiyaç vardır.[459]

---

458 Yaratılış 8:4: "Ve gemi yedinci ayda, ayın on yedinci gününde Ağrı/Ararat dağının üzerine oturdu.

459 ES, Jung'un kütüphanesindeki bazı simya kitaplarını nasıl gösterdiğini anlatıyor: "Dersten sonra Jung, simya hakkında en önemli kitaplardan biri olarak tanımladığı *Rosarium Philosophorum* da dahil olmak üzere bazı eski simya kitaplarını gösteriyor. 15[..] yılına kadar uzanan kitaplar. Başka bir kitap sadece resimlerden oluşuyor. Şu görselleri gösteriyor: *coniunctio of Solis and Luna*; altıgen bir kazanda oturan iki insan figürü [kazan: bkz. LL scaldare, banyo yapmak veya yemek pişirmek için]. Yukarıdan, altın çiçeği düşüren bir kartal aralarına iniyor. Başka bir görselde tüm evren ve merkezde ışık adamı var. Başka bir görselde başı güneş olan çıplak bir eril figür ve onun yanında başı yerine ay olan çıplak bir dişi figür var. Bir görselde bütün bir manzara ve merkezde düzenli bir beşgen şeklinde Orta Çağ surlarıyla çevrili bir şehir var. Başka bir görüntü, hermafroditi iki başlı bir insan figürü olarak tasvir ediyor. Avusturyalılara özgü bir lehçesi olan genç bir adam Jung'a Hint yoga sembollerinin ruhsal oldukları için kesinlikle anlaşılır göründüğünü dikkate değer bulduğunu, oysa bu simya sembollerinin, muhtemelen maddi semboller oldukları için tamamen anlaşılmaz göründüğünü, ona hiçbir şey söylemediklerini söylüyor. Jung karşı çıkıyor: 'Buna pekâlâ inanabilirim: Hint sembollerini ruhunuzla anlıyorsunuz, Orta Çağ simya sembolleri size zorluk çıkarıyor çünkü onlar bizim etimizden ve kanımızdan. Bu hayatta da böyledir. Diğerini sadece ruhsal bir şekilde anlarız. Ama sadece Avalon'un kitabını okuyun, *Serpent Power*, kuşkusuz kalın bir cilt. Orada bu şeylerin kesinlikle ruhsal olduğunu göreceksiniz; orada simyasal şeyler çok daha ruhani.' Genç adam daha sonra *Serpent Power*'ın Almanca çevirisi olduğunu söyledi. Jung ona hararetle itiraz etti. Sadece bir metnin Almancaya çevrildiğini söyledi. Bir de çevirmenden bahsetti ama adını anlayamadım.

3. DERS[460]

12 MAYIS 1939

Semboller dizisinin psikolojik açıklamasını değerlendirdik ve *quaternity*de [dörtleme] durduk; dördün *quinta essentia*da sentezlenmesidir bu ve *quinta essentia* bu büyülü çemberde, mandalada içerilmiştir.

5. Çember, içgörü yoluyla bir dereceye kadar kendini bulan ve çeperini, bütünlüğünü kuran bireyin etrafının kuşatılmasını ifade eder.

Bu çeper, örneğin bir şehir kurulduğunda da her zaman kullanılmıştır. Böyle bir çember, şehrin sınırlarını çevreleyen alandan şehri sihirli bir şekilde ayırmak için bir sabanla çizilirdi. Bugün hâlâ karşılaşılabilen sınırları aşma pratiği, bu eski geleneklerden kaynaklanmaktadır. *Circum ambulatio*, yani tanımlanacak bir alanın çevrelenmesi.[461]

Çevreleme kavramı daire çizerek yürüme fikrini içerir her zaman. Bazı tanrı tasvirlerinin gerçekten tavaf edildiği Hindistan'da bugün hâlâ görülür. Bu aynı zamanda ülkemizde de görülebilir, örneğin "Sechseläuten"in zilinde.[462]

460 LSM, ES ve OK'nin notları.

461 Şehir kurmanın antropolojisi, Joseph Rykwert'in *The Idea of a Town: The Anthropology of Urban Form in Rome, Italy and the Ancient World* (1976) adlı klasikleşmiş eserinde mevcuttur.

462 Sechseläuten, İsviçre Almancası'nda "saat altıda zilin çalması" anlamına gelir ve Nisan ayının üçüncü pazartesi günü düzenlenen bir Zürih Bahar tatilidir. Gelenek, Zürih sakinlerinin kış çalışma saatlerinin saat altıda biten son gününü ve yaz çalışma saatlerinin başlangıcını kutladıkları Orta Çağ zamanlarından kaynaklanmaktadır. O gün Grossmünster çanı o yıl ilk kez çalar. Şenlik, yirmi beş Zürih loncasının geçit töreninden ve kışı simgeleyen ve patlayıcılarla dolu olan Böögg (öcü) adlı bir kardan adam figürünün yakılmasından

Budizm'deki bu çevreleme ayinleri her zaman saat yönünde yapılır, yani yoginin sol tarafı dışa bakar, sağ tarafı tanrıyı tavaf eder. Etrafında dolaşılan ilah her zaman sağda olmalıdır. Buda'nın konuşmaları tekrar tekrar şu cümleyi gösterir: Onu selamladı ve hürmetini göstermek için onun etrafında sağ tarafından dolaştı.

Daireyi bu şekilde bölmek, sadece Tibet sembolizminde değil, aynı zamanda yapılan işin ilk kez [bir] *rota* (tekerlek) olarak, dolaşımdaki bir işlem veya dolaşımdaki damıtma olarak tanımlandığı simya felsefesinde de bulunur. Güneşin ilk imgesi olarak altının bu yolla oluşabilmesi için bir şekilde bir dairenin üretilmesi gerekiyordu. Buradaki fikir, güneşin milyonlarca yıl boyunca dünyayı dolaşmak zorunda olduğu ve bu sayede altının dünyanın merkezinde döndüğüdür.[463] Bu psikolojiktir; merkezde yoğunlaşma, konsantre olma anlamına gelir, dairesel hareket aslında merkez anlamına gelir.

Bu merkezde dördü birleştirilir. Bu, psikolojik olarak, bireyin sınırlarının kendini tanıma yoluyla kurulduğu bir duruma tekabül eder. Kişi şunu fark eder: "Ben böyleyim *ve* şöyleyim. Ben sadece bir ışık değil, aynı zamanda olumlu ve olumsuz nitelikleri olan karanlık bir insanım." Bunların hepsi birleşir.

Hermetik felsefede renk fikri, bu dörtleme (*quaternity*) sentezine aittir. *Cauda pavonis*, yani stadyum denildiği gibi tavus kuşu kuyruğu. Burada renklerin dolgunluğu ortaya çıkıyor. Bunlar duygu değerleridir. Renkler ne zaman kullanılsa, duygularla ilgili belirli bir sembolik anlamı vardır. Belirli duygu tonları için güçlü ve açık renkler vardır, örneğin melankolik ruh halleri yaratmak için koyu ve benzeri.

Renklerin ortaya çıkması, kişiliğin bütünlüğünün bir araya geldiği anlamına gelir; farkına varma yoluyla gerçekleşir.

---

oluşur. Böögg'ün kafasının patladığı zamana bağlı olarak, önlerindeki yaz ya iyi ya da kötü olacaktır. Geleneğin bir diğer tarafı, lonca atlıları tarafından ateşin üç kez tavaf edilmesidir.

463 463 Michael Maier, *De Circulo Physico Quadrato* (1616). Ayrıca bakınız not 387.

Sadece olumlu değil, aynı zamanda olumsuz bir şekilde duyguların doluluğudur fark edilen.

6. Bu bütünlük, önce kişiliğin bütünlüğü hakkında bir tür sezgi olarak anlaşılır. Bunu tanıdık bir şey gibi hayal etmemeliyiz. İnsan kişiliğinin sadece küçük bir kısmını biliyoruz ve insan kişiliğinin bu bilinçdışı genişliğinin nereye kadar ulaştığını bilmiyoruz. Bilinçli bir dünya görüşüne kolayca uymayan bazı çok gizemli şeyler. Bilinçdışı, başlangıçtan itibaren insan kişiliğine atfedilmeyen, ancak yine de ona ait olan sonsuz bir alanı içerebilir.

Bilinçli kişiliğin çevre genişliği, kapsamını kabaca bildiğimiz için doğal olarak belirlenebilir. Bilinçdışının çevresinin nerelere uzandığı bizim tarafımızdan belirlenemez. Kapsamını bilmiyoruz. Tüm kişiliğin tam bir tanımını verecek olsaydık, utanırdık. Karanlığın nerede başladığını bilemeyiz. Hiçbir yerde açıkça tanımlanmış bir sınır tespit edemeyiz. Kişiliğin bütünlüğü çok gizemli bir şey içerir. İnsanlar bu bütünlük deneyimine sahipse, genellikle bu bütünlüğü mistik veya gizemli bir şey olarak deneyimliyorlar.

Aslında bu yüzden dünyanın her yerinden ve tarihin tüm zamanlarından bilinen tüm bütünlük deneyimleri, mistik bir deneyimin bu olağanüstü öğesini içerir. Bu duyguyu tarif etmek için uygun bir kelimedir mistik. Bu nedenle bütünlük deneyimleri her zaman sembolik bir karaktere sahiptir. Bilinçli zihnimizle kavrayamadığımız şeyler için içgüdüsel olarak sembolik ifadeler seçeriz.

Bu bütünlük deneyimi, kesin bir şekilde tanımlanamayan bir algı ya da fikirdir, ki bu, kişinin bir sembolden başka hiçbir şekilde ifade edemediği daha ileri, alamet belirten bir bağlantıya sahiptir. Bütünlüğe dair yalnızca bir sezgisel kavrayış vardır. Bu, hem Tibet hem de simya dizilerindeki semboldür: lotus veya Çince'deki adıyla altın çiçek. Bu, *quinta essentia*nın yaşayan bir sembolüdür. Canlı bir birlik, *cauda pavonis*in bir açılımı. Böylece lotus ve altın çiçek açar. Altın mutlaken değerli bir maddedir, hayal edilebilecek en yüksek değerdir. Çiçek çok güzel bir şeydir. Lotus, çok eski zamanlardan

beri mistik bir anlama sahiptir: çamurdan ve kirli sudan çıkan bitki. Tomurcuk su yüzeyinin üzerinde yükselir ve kendini o yüzeye açar. Bu nedenle her zaman tanrıların oturağıdır. Buda her zaman lotus üzerinde tahtta tasvir edilir. Altın çiçek veya lotus da daireyi temsil ederler ve Tanrı veya Buda'nın oturduğu orta noktaya vurgu yaparlar; bu orta nokta Kendilik sembolüdür. Hint panteonunun diğer tanrılarının da onun içinde yeri vardır.

Psikolojik olarak, Kendilik, tüm bu süreçte ağır bir yenilgiye uğrayan Ben ile özdeş olarak deneyimlenmez. İnsanın her zaman gurur duyamayacağı pek çok şeyinin olduğunu, olduğuna inandığı kişi olmadığını, hakkında hiçbir şey bilmediği ancak başkalarının belki de çok daha fazlasını bildiği bir gölgesi olduğunu kabul etmesi gerekir. Ve insan hüzünlenir.

Tersini abartma davranışıyla tamamen aynıdır. Aşırı mütevazı, her zaman yanlış adımla başlayan, hep seviyelerinin altında yaşayan insanlar vardır. Çok mütevazı görünürler. Ama altında harika bir liste gizlidir. Aslında biraz rahatlık arayışı vardır, çünkü küçük olmak ve önemsiz görünmek çok daha rahattır. İnsan bu şekilde birçok zorluktan kurtulur. Bu nedenle, bu tür bir alçakgönüllülük, megalomanlık kadar şüphelidir. Megalomani kesinlikle göründüğü gibi değildir, aslında bazı aşağılık duygularını telafi etme hizmeti görür.

Kendini bilme süreciyle elde edilen başarı –ki bu aynı zamanda yine ben olan ötekine dair bu içgörüdür– oldukça tatsız hissettirse de aslında bir zenginleşmedir. Kişiliği çoğaltır, bütünlüğün bir tamamlayıcısıdır. Kişinin, Kendilik olarak tarif ettiği bu bütünlük, Ben'den değil, bilinçdışı ile garip içeriklerinin karışımından kaynaklanır. Kendilik (*Self*) asla Ben (*I*) olarak deneyimlenmez; eski metinlerde ve kişisel deneyimlerde Kendilik, Ben'den tamamen farklı bir varlık olarak, Ben'in de içinde yer aldığı üstün bir şey olarak betimlenir.

Daha önce ifade ettiğim gibi bu fikirle Hindistan'da da aynı şekilde karşılaşıyoruz. Ancak çoğu zaman bu fikir, Prajâpati, yani Hiranyâgarbha veya Buda gibi ilahi bir forma yansıtılır. Batı'da karşılaştırılabilir form olarak İsa'ya sahibiz. Yeni

Ahit'te bunlara benzer bazı metinleri, İsa'yı hepimizi içeren kapsayıcı varlık olarak tanımlayan yerleri hatırlayacaksınız: "Ben asmayım ve siz dallarsınız."[464] Pavlus yaşıyorum der, ama ben değil İsa'dır içimde yaşayan, diye ekler.[465] Ben yaşamıyorum, ama yaşayan çok daha geniştir: İsa, o daha büyüktür.

Elbette bu Kendilik yansıtıldığında daha yüksek bir formda gerçekleşir, daha düşük bir formda değil. Bu aslında olur ama algılanamayan bir şekilde. Fakat resmiyette Kendiliğin yansıtılmasını üstlenen figür daha yüksek, ilahi bir figürdür. O zaman, elbette, bu, insan için bir eksi anlamına gelir, çünkü daha yüksek figür bir tanrıdır; bu, tüm iyiliğin Tanrı'dan, tüm kötülüklerin insandan geldiği Orta Çağ fikrine yol açar. Bu adaletsiz bir formülasyon olsa da, tüm iyilik ve mükemmellik tek bir figüre yansıtılınca kaçınılmaz hale gelir. Bireyin tüm kötülüklerden kaçınmak için çok dikkatli olması gereken Budizm'de de karşılaşıyoruz bununla. Ama büyük ödül, büyük erdem, mükemmellik Buda'da yaşar. Bununla birlikte, daha önce söylediğim gibi, Kendilik her zaman yüce bir figüre yansıtılmaz, çünkü kışın tartıştığımız Budist metnin gösterdiği gibi, meditasyon da Buda'yı kişiliğine sokar. Buda'ya dönüşen yogi değildir, daha ziyade, Buda'yı kendi içinde dönüştürür. Bu daha sonraki adım, yalnızca Tibet Budizminde değil, Hindistan'da da atılır.

Bu Kendilik, yalnızca bütünlüğü ve genişleyici doğası nedeniyle Ben'den daha büyüktür; sonuç olarak, simya felsefesinin "*Circulus aeternitatis symbolum*" olarak ilan ettiği daire olarak sıklıkla sembolize edilmiştir.[466] Daire ebediyetin bir sembolüdür; merkezdeki bölünmez nokta ile eş anlamlıdır: Bölünmezdir, yok edilemezdir, bozulamaz olandır. Niteliksel sonsuz fikri ve ebediyet her zaman örtük olarak vardır. Aziz Augustinus bunu aynı şekilde tanımlar: "Deus est circulus

464 Yuhanna 15:5.

465 Gal. 2:20.

466 Maier (1616), s. 27: "Circulum aeternitatis symbolum, sive punctum indivisibile" ["Daire ebediyetin veya bölünemez bir noktanın sembolüdür.] Ayrıca bakınız Jung (1938), §92, n. 67.

cuius centrum est ubique, Circumferentia vera nusquam."[467] Tanrı, merkez noktası her yerde olan ve çevresi hiçbir yerde olmayan bir dairedir. Bu tanım Kendi'ye de uygulanabilirdi ve aslında çoğu zaman da öyle olmuştur.

İnsan kişiliğinin bütünlüğünün bu sezgisini, bu sembolik sürecin bir parçası veya bir geçişi olarak deneyimlediğimizde, bu henüz bir gerçeklik değildir. Bu nedenle bu sembolik süreç daha da ileri gider, yani lotus ve altın çiçeğin ardından başka semboller gelir: ay, güneş, vb. Elbette, insan kişiliğinin bütünlüğünün dışında daha fazla ne isteyebileceğimizi sormalıyız. Ama unutmamalıyız: Bir sezgi henüz bir gerçeklik değil, yalnızca bir olanağın algılanmasıdır. "Jungfrau"nun[468] zirvesini teleskopla gözlemlediğimde, belirli bir şey hissedebilirim. Yine de dağa tırmanmış değilimdir; bu tamamen farklı bir konu.

Yani daha önce betimlediğimiz durumdayız: Önce gözlemleriz ve bütünlüğümüze dair bir fikir ediniriz. Eski filozoflar da aynı şeyi gözlemlediler, bu nedenle bu sembol tüm sembol dizisinin merkezindedir ve hiçbir şekilde en zirve deneyim değildir.

7. & (8). Bu sezgi nasıl gerçeğe dönüştürülebilir? Bu, ay ve güneş sembolizmi altında yeni bir ayrılığa (bölünmeye) getirir bizi; ve şimdi, bir bütünlük olanağını algılamaktan nasıl gerçeğe taşınabileceğini sorgulamaya geçilir.

Bu amaçla, biri ay, diğeri güneş olarak gösterilen deneyimlere göre daha ileri düzeyler formüle edildi. Hermetik felsefede ay sembolü *albedo* (beyazlatma) ile örtüştürülürken güneş *rubedo* (kırmızılatma) ile örtüştürülür. Bu renkler klasik simya renkleridir.

467 467 "Tanrı, merkezi her yerde olan, çevresi hiçbir yerde olmayan sonsuz bir küredir." Jung ayrıca bu ifadeyi Max Frischknecht (8 Şubat 1946) ve Günther Däss'a (12 Temmuz 1947) mektuplarında aktarır (Jung, 1973, cilt 1, s. 412; ve s. 471). Jorge Luis Borges, bu metaforun kavramsal tarihini Ksenophanes'ten Bruno'ya kadar anlattı. Ayrıca Jung'un 2 Şubat 1940 tarihli konferansına bakınız (Jung, 1939/40, JMP, cilt 7).

468 Bakınız s. 274.

Ay ne anlama gelir? Peki güneş? İlk olarak şunu biliyoruz: Ay gümüştür, güneş ise altın. İkisinin birbiriyle birleştirilmesi gerekir. Ay kuşkusuz dişil olandır, güneş ise kuşkusuz eril olan. Bu benim yorumum değil, metinde böyle diyor: Güneşe *vir rubidus* (kırmızı adam), aya *femina alba* (beyaz kadın) adı verilir. Dişil olan psikolojik olarak diğerine referansta bulunur, erkeğin eril olmayan tarafına. Burada şu ayrımlar konmalı:

	Bilinç	**Bilinçdışı**
Kişisel Bilinçdışı	♂	♂ (*Gölge*)
Kolektif Bilinçdışı	♂	♀ (*Anima*)

Kişinin kendinde cisimleştirdiği gölgenin kendi cinsiyeti vardır. Ancak bu bölünmenin yanında başka bölünmeler de vardır. Burada kişinin bilinçdışında dişi bir figür de vardır. Bu bir dereceye kadar bir kat daha derindedir.

Kişinin gölge olarak tanımladığı, ne yazık ki bilincinde olmadığı karanlık niteliklerdir. Işığa gelen her şey bu gölgeye sahiptir. Bu, bir başkasında, onlarla kapsamlı bir tartışmaya girildiğinde tespit edilir. Böyle bir konuşmada dişi bir tarafın mutlaka ortaya çıkması gerekmez. Sadece daha şiddetli duygularla ortaya çıkar. Burada, cinsiyet değişikliğinden daha iyi tanımlanamayacak olan, tuhaf bir kişilik değişimi kendini gösterir. Kadınlarda eril bir *animus*, erkeklerde ise dişil bir *anima* ortaya çıkar. Bu iki kişilik tipi, kadında erkeğinkine benzer ve erkekte tam tersi bir davranışa yol açan, kontra seksüel bir kişiliği yansıtır. Şimdi bu durum erkekte yükselmiş duygular olarak kendini gösterir. Bir Çince metnin dediği gibi, "Bir erkek bir sabah endişeyle uyanır ve kendini ağır ve depresif hissederse, bu onun hui ruhudur,[469] onun dişi yanıdır". Ruh hali iyi değildir ama nedenini bilmez.

469 *Altın Çiçeğin Gizi*'nin asıl pasajı Richard Wilhem tarafından Almanca'ya şöyle çevrildi: "Wer aber beim Wachen dunkel und versunken ist, gefesselt an die körperliche Gestalt, ist gefesselt von der Anima." (Wilhelm ve Jung, 1929, s. 117). Cary F. Baynes bunu İngilizce'ye şu şekilde çevirmiştir: "Fakat uyandı-

Kadın için ise tersidir. Bu anlamda kadınların ruh hali yoktur; düşünceleri vardır. İçinden bir şey düşünür ve sonra bu düşünce onun kötü ruh halinin kaynağı haline gelir. Diyelim, adam altı hafta önce bir şey söyledi. Peki ne demek istedi? Ve bundan ötürü kötü bir ruh haline girer.

Biri erkeğe sorarsa: Bugün ne tür bir kötü ruh hali içindesin? Şöyle söyler: Kötü bir ruh halindeyim. Ve eğer biraz ısrar ederseniz şok edici bir mantıkla histerikleşecektir. Ve eğer kadın da mantıkla düşünürse, yani *animus*una girerse, o zaman hayal edebileceğiniz en muhteşem gök gürültülü hava kesin demektir. İki dövüş horozu gibi kamçılanmış bu iki insan, muhtemelen birbirlerinin boğazına yapışırlardı.

Bir erkeği kötü bir ruh haline sokmak istiyorsanız tek yapmanız gereken gidişatına engel olmaktır. Ve bir kadına aynısını yapmak istiyorsanız iki yoruma izin verecek muğlak bir şey söylemeniz yeter, söylediğinizin kötü niyetli olmasına bile gerek yoktur.

Bunu insan kendi ömrü sırasında görür. Artan yaşla birlikte, erkekler daha hafif olma eğilimindedir. Yumuşaklık ve iyilik için belirli bir dişil özellik gösterirler. Öte yandan bazı yaşlı kadınların sakalları çıkar, sesleri derinleşir, ben doğrudan deneyimlemiş olmasam da sanıyorum argümanları da daha iddialı hale gelir. Sıradan insanlarda bunu sık sık gözlemleyebiliriz. Kırk beş, elli yaşları arasındaki bir adam çok alkol içtiyse, karısı günlük işleri üstlenir, evin geçimini sağlar, vb. Erkek ise sadece kovayı taşır ve süpürgeyi iter.

Çok eskilerden beri bu böyledir. Orta Çağ filozofları, her insanın Havva'sını içinde saklı tuttuğunu söylerdi.

Şimdi, güneş ve ayın bu karşılaşmasında tam da bu psikolojik tuhaflıkla karşılaşıyoruz. Simya, güneşin gölgesinde işin yapılması gerektiğini söylüyor. Bu aydır. İş, güneş ve aydan yola çıkarak yapılmalıdır; bu da psikolojik olarak bilinç

ğında karanlık ve içine kapanık bir ruh hali içinde olan ve bedenine zincirlenmiş olan kişi, anima tarafından zincirlenir." (1984, s. 26)

ve bilinçdışının henüz birleştirilmediği anlamına gelir. Biz bunların zaten birleşmiş olduğu kanısındaydık, ancak bu varsayım sadece bir sezgidir. Bu etkili olmaz, henüz bir araya getirilmemişlerdir, bir gerçeklik haline gelmemiştir. Yani bu noktada, iş henüz tamamlanmış değildir.

Eril bilinç henüz dişil bilinçdışıyla birleşmediyse, bir birleşmenin, *coniunctio*nun gerçekleştirilmesi gerekir. Birçok Orta Çağ filozofunun *coniunctio*nun doğası hakkında açık olamamaları ilginç bir gerçektir. Birçoğunun güneş ve ayın birleşmesi için buna ihtiyacı vardır. Bazıları bu ifadeyi *quaternity* [dörtleme] sentezini göstermek için kullanır. Bu düşünürler de çalışmaları sırasında eril ve dişil bileşimini deneyimlemişlerdir.

Neden sentez/birleştirme eylemi yalnızca algı yoluyla tamamlanmaz? Sanki bilincin bilinçdışı kişilikle bağlantısı henüz tamamlanmamış gibidir. Kişi ve gölgesinin zaten birleşmiş olduğu söylenebilir, ancak henüz kişi ve onun derin bilinçdışı değil. Bunun nedeni bilinçdışının her zaman yansıtılmış olmasıdır. Dolayısıyla erkekteki dişil olan bölünmüş ve bir kadına yansıtılmıştır. Bu süreç boyunca, daha derin şeyler hakkında henüz bir kavrayışa sahip değilizdir. Bu nedenle hiçbir erkek kendi içinde dişi bir şey olduğunu düşünmez ve aynısı kadın için de geçerlidir. Çünkü erkeğin tam bir erkek olmak, kadının ise tam bir kadın olmak amacı vardır.

Fakat, eril genlerin çoğunluğunun erkeği anatomik olarak farklılaştırdığını düşünürsek, peki dişil genler nerede? Onlar da eril organizmadadır. Yani her ikisi de her ikisinde mevcuttur. Ancak bu fark edilmiyor. Ve erkeğin yanında yöresinde kadınlar her zaman olduğu için, kendi *anima*sını kadına yansıtır. Ona şöyle şeyler söylemesinin nedeni budur: "Sorun ne? Senin sorunun ne?" "Evet sensin!" Hemen yanı başındaki kadına yansıtır. Kimsenin kaçamayacağı bir yansıtmadır bu. İşte bu yüzden eril ve dişil kombinasyonu çok zordur. İnsan kendisinin diğer parçasıyla tanışamaz, çünkü o her zaman nesneye yansıtılmıştır.

Ne de olsa bir erkek tüm hatalarını size itiraf edecektir: "Eh, ben böyleyim." Ama huysuz, dişil, çoğunlukla biraz histerik olduğunu kabul edemez, bunu her zaman karısına yansıtır. Sonuç olarak, eril ve dişil kombinasyonu özel bir zorluktur. Bunun olması için dişi tarafı önce yansıtmadan kurtarmak gerekir. Aksi takdirde birleştirilemez. Bir erkek dişisiyle evlenerek bunu birleştiremez. Böyle durumlar var: İlk bakışta muhatabının doğru kişi olduğunu bilir, onunla evlenir ve sonra işe yaramaz çünkü evlendiği kişi sadece kendi yansıtmalarıdır. Goethe bunu Charlotte von Stein'a yazdığı şiirinde dile getirmiştir: "Geçmişte paylaştığımız eski bir varoluştan mısın? Unuttuğum karım veya kız kardeşim misin?"[470] İnsan, sadece kendi dişiliyle bu ilkel akrabalığa sahiptir ve bu, erkeğin her aktif aşk hikâyesine yansıttığıdır. Bu statü sayesinde her erkek, karısının doğal olarak kendi durumunu paylaştığını kabul eder. Otuz yıldır evli olan ama henüz birbirlerini gerçekte oldukları gibi görmemiş, sadece *anima* ya da *animus* merceğinden insanlar var. Bu yansıtmalar çok inatçıdır.

Dolayısıyla, eğer bir iç kaynaşma olacaksa, bu yansıtma geri çekilmelidir, yani şimdiye kadar nesneye atfettiğin her şeyin kendisi olduğunu, görülmesi çok zor da olsa, bilmelidir. Bir erkek ancak bu süreç tamamlandığında dişi yönünü kabul edebilir.

Bu süreç analitik psikolojinin dışında kesinlikle gerçekleşemez. Bunu bir mantık veya pedagoji el kitabında boşuna ararsınız. Orada kişinin kendisi hakkında her şeyi bildiği varsayılır. Ama kişiliğimizin oldukça önemli bir bölümünün düzenli şekilde bilinçdışı yansıtma içinde yaşadığını gerçekten bilmeliyiz. Bugün bu muazzam görev uzmanlara emanet edilmiştir. Size anlattığım şey genel olarak bilinmiyor. Bu yüzden bu psikolojik içgörüyü anlamanızı sağlamak istiyorum. Orta Çağ'da, Hindistan'da ve ayrıca Çin'de zaten bilinen şeylerdi

470 Goethe'den Charlotte von Stein'a (1776), ss. 229–231; çev. John Fredrick Nims (Goethe, 1994), s. 61.

bunlar. Ama artık bilinmiyor. Bu bilgiye tekrar sahip olanlar artık sadece uzmanlardır.

9. & (10) Dişil olanın yansıtmalar aracılığıyla bu şekilde kristalleşmesi, simyada *özütleme* olarak tanımlanır. Dişil olan bir şekilde yeniden inşa edilir. Bir kadın yapılır: simyada *femina alba* (beyaz kadın), anima veya *soror mystica*, Tantrik metinde *yoni* biçiminde. Hem eril hem de dişil olan bu özler bir araya getirilir ve bundan hakiki bir bütünlük ortaya çıkar.

4. DERS[471]

19 MAYIS 1939

Geçen sefer *coniunctio* sembolü üzerine, erkek ve dişinin birliği üzerine konuştuk. Daha önce açıkladığım gibi bu birliği bir taraftan bilincin ve bilinçdışının birliği olarak anlamalıyız, çünkü, bu durumda, bilinç erkek tarafıdır ve bilinçdışı dişi tarafıdır çünkü dengeleyici bir rol oynar. Elbette, yoga veya orta çağ hermetik felsefesi bir kadın tarafından tasavvur edilmiş olsaydı, bilinç dişi taraf, bilinçdışı erkek taraf olurdu. Bu durumda, sembolizm elbette tersine dönerdi. Ama tüm antik mitoloji ve dinsel sembolizm erkeklerce yaratıldığı için kendi psişik yatkınlıklarını temel almışlardır. Yansıtma oldukça naif şekilde meydana gelir. Ama eğer kadınlar böyle bir felsefe yaratsaydı kendi psişik durumlarını ona yansıtırlardı, ve tamamen farklı olmasa bile, yine de farklı şekilde yorumlanırdı. Lafı fazla uzatmadan kadın dinleyicilerimi bununla kendilerini özdeşleştirmemeleri için uyarıyorum, çünkü onların yapısına tam olarak uygun olduğu söylenemez.

Bununla birlikte, birlik aynı zamanda cinsiyetler arasındaki farklılıkların eleştirel bir keşfidir. Bilinç yogi için bir veridir, ama bilinçdışı basitçe bilincinin dışındadır. Var olduğu inkâr edilemese bile onu doğrudan kendi içinde deneyimleyemez. Kişi onu sadece yansıtma aracılığıyla deneyimleyebilir. Benim için bilinçdışı olan neyse yine de şimdide mevcuttur, hep başkalarında onu görürüm. Kendi gözümde bir ışın

471 LSM, ES, OK'nin notları.

varsa, o zaman en azından diğerinin gözündeki zerreyi görür ve ona ışın derim.[472]

Veya bir kadının nasıl olması gerektiğine dair, ya da kadın psikolojisinin nasıl yorumlanması gerektiğine dair belli bir görüşüm vardır. Bu bilgiyi nereden almış olabilirim? Sadece kendimden. Hiçbir özel deneyimde zemin bulmasına gerek yoktur. O zaten hâlihazırda mevcuttur. Çok basitçe, daha yorumlamaya başladığım anda bunu yansıtırım. Dişil bilinçdışı, kadın karşılığımda (bana göre) böyle ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, bu keşif iki kısma ayrılır: İlk olarak, bir dişi varlıkta, yanılma payı olmaksızın, bulunan yansıtılmış içeriğe bağlanma vardır. İkinci olarak, bu içerik diğer dişi varlıklara genişletilir. Bu materia'dır; mater'den, anneden, toprak anadan gelir. Anima olarak tanımladığım bu dişil sembolün ilk taşıyıcısı annedir. Böylece, ilk yansıtma doğal olarak annede görünür ve daha sonra maddeye genişletilir; materia adı buradan gelir. Doğu'nun mâyâ dediği şeyin aynısıdır bu. Genellikle yanılsama veya asılsız hayal olarak tercüme edilir ancak "ma" kökünden gelir; yani inşa etmekten, dolayısıyla mâyâ yapı taşıdır. Dokunabildiğim ve algılayabildiğim her şey mâyâ'dır. Bu gerçek bir yanılsamadır, edimsel hale gelmiş bir yanılsamadır.

Tantrik yoga, dünyadaki şeylere Tanrı'nın düşüncelerinin ayrımlaşmışlığı der. Doğu, bizim gibi dıştan içe değil, içten dışa düşünüyor. Biz, görünür gerçeklikten yola çıkıyoruz ve verili olan üzerine düşünüyoruz. Ancak bunu yaparken en sağlam fizikçilerin bile bu maddenin ne tür karanlık şeylerden yapıldığını henüz keşfetmediğini bir kez bile düşünmek aklımıza gelmiyor.

Materia ifadesi, bilinmeyenin, bilinçdışının bu malzemeye yansıtıldığı gerçeğine işaret ediyor ve bu nedenle Orta Çağ

472 Jung burada Matta 7:3-5'e atıfta bulunur: "Sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki merteği fark etmezsin? Kendi gözünde mertek varken kardeşine nasıl, 'İzin ver, gözündeki çöpü çıkarayım' dersin? Seni ikiyüzlü! Önce kendi gözündeki merteği çıkar, o zaman kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için daha iyi görürsün." [KJV]

doğa filozofları, bilinçdışının sırrını maddenin davranış biçiminden anlamaya çalıştılar. Kimyada karşımıza çıkan *süblimleşme* (yücelme) veya *afinite* (yakınlaşma) gibi terimler tam da bu geçmişten kaynaklanır. Bunlar aslında psişik önlemlerdir. *Afinite* ayırt edicidir ve maddeye yansıtılır. *Süblimleşme* işlemi, katı veya sıvı bir bileşenin uçucu bir maddeye dönüştürüldüğü bir buharlaştırma işlemidir. Freud farkında olmadan bu tanımlamayı kimyadan ödünç aldı.

Gördüğünüz gibi, bu ifadeler psikolojide de kullanılabiliyor çünkü bilinçdışı bir şekilde psişeden taşınmışlardı zaten.

Bu nedenle, rasyonel olarak bakıldığında, bilinçdışının sırrını maddede aramaya yönelik bu simya fikri tamamen saçmalıktır, ancak psikolojik açıdan oldukça anlamlıdır. Simyacılar bilinçdışının sırrını *materia*da, annede arıyorlardı. Artık psikolojinin tartışılabileceği alana bir sonraki adımı attılar. Sonra *materia* tekrar anneye döndü. Anne, bilinçdışının, dişil bilinçdışının sembolünün ilk taşıyıcısıdır. Bu nedenle simyada kız ve erkek kardeşlerin veya oğulların anneleriyle ensest ilişki kurduğu ensest sembollerini de buluruz, çünkü bu süreç bilinç ve bilinçdışı arasındaki *coniunctio*yu temsil eder. Aynı fikri, Freud'un ondan bir mit, mitolojik bir fikir yarattığı Freudcu psikolojide de bulursunuz: İlkel ensest fikri.

Bilinç ve bilinçdışının bir araya getirilmesi rasyonel bir bakış açısıyla kesinlikle anlaşılabilir bir meseledir. Ama pratikte bu korkunç bir problemdir. Ve sembol dizisinin bu bölümünde, anlaşılması zor ve birkaç kelimeyle açıklanması imkânsız, karanlık kısma geliyoruz. Burada insan hayatının tüm karmaşasıyla karşılaşıyoruz. *Coniunctio*nun her iki biçimini de deneyimsel biçimde gösteren iyi bir örneğin Goethe'nin *Faust*'u olduğunu düşünüyorum.

Faust 1'de yansıtılmış bilinçdışı ile karşılaşma: Faust ve Gretchen. Bu nesne seviyesidir. Burada Faust yansıtmasını yaşar, ve trajik sonun getirdiği şok sonrasında Gretchen'e yansıttığı imgeyi tekrar kendisinde bütünleştirir; tekrar birleştiği bu imge kendi yaratıcı varlığının sırrıyla doludur. Ona sonra bu sefer Helena şeklinde görünür. Helena hayatta karşılaşılabilecek bir

dişil figür değildir, daha çok Antik Çağ'ın klasik *anima* figürüdür. Gretchen'e ilk yansıttığını saf bir biçimde temsil eder.

Faust'un ikinci bölümünde, Helena ile mücadele ettiği yerde, aynı zamanda bilinçdışının doğasıyla da mücadele etmektedir. Bu problem çeşitli derecelerde kendisini gösterir, en yüksek dereceye ise *Mater Gloriosa*'da çıkar. Bilinçdışı ile, sanki onunla karşılıklı olarak kaynaşmış gibi, birleşir.

Ölümünden sonra, melek çocukların korosu arasında tekrar belirdiği sıradışı hikâyeyi buluyoruz burada. Pater Seraphicus'un ortaya çıkışıyla olgunluğa taşınmışken, adeta yeniden bir çocuk haline gelmiştir.[473] Bu karşılaşmaya özgü sembolik bir motif vardır, yani bilinçdışı toplamla birleşmeyi ifade eden, daha önceki sembol dizilerinde görmediğimiz bir motif. Bu birleşmenin dikkat çekici bir sonucu vardır: Gretchen trajedisinde biyolojik birliktelik hamileliğe yol açar ve sonra bir çocuk doğar. Bu sıradan olay, simyada temel sembolizm haline gelir, Doğu sembol dizilerinde yoktur bu. Bu gizli hamileliktir, ruhun hamile kalması. Şairler bu tür şeylerden bahsederler. Şairlerle aşık atmak gibi bir niyetim yok, ama şu gözlemde bulunmak isterim: Ruhun bu hamileliği yaratıcı beklemeye özgü eşsiz bir ruhsal haldir. Bir *Faust*'u tam olarak doğurmayan insanlarda da görülür, ancak bu tuhaf bir ruh ilişkisidir. Bu durum birey için her zaman oldukça risklidir.

11. Bu nedenle burada Tantrik semboller dizisinde, hermetik felsefede karşılığı *domus thesauria* veya *vas hermetis* olan *vihâra* var. Özel bir ruh ilişkisi vardır, kapanmanın, korunmanın sembolü, dağın zirvesindeki manastır, birçok kez duvarlarla çevrilidir; içinde paha biçilmez şeyin, mühürlü kutunun bulunduğu hazine sandığı (*thesauria*) açılmamalıdır ki

473 Faust İki'nin final bölümünde, bebekken ölen ve Faust'un ruhunu Öte'ye taşıyan bu ruhlar korosu, Pater Seraphicus tarafından davet edilir ("orta bölgede": Diğer iki keşiş onu yukarıdan ve aşağıdan destekleyerek, meditasyon yapmaktadır dağlarda); davetinin amacı, zihninde ve gözlerinde barınarak dünya hayatını öğrenmektir. (Bu ruhsal gebelikte, dişil olan, bir erkeğin psişesinde kovan yapmaktadır bir bakıma, ve Jung'un aşağıdaki "yaratıcı gecikmenin bu tekil ruh durumu" hakkındaki yorumuyla paralellik gösterir.)

içindekiler kaçmasın. Bu, çocuğun anne rahmindeki durumuna benzer; oradaki gibi korunmuş, gizli bir durumdur.

12. Simya ile ilgili olarak belirttiğimiz gibi, bu şekilde doğan çocuk, bilincin ve bilinçdışının birleşmesinden ortaya çıkar. Yeni bir varlığı temsil eder. Simyada *homunculus*tur; Yunanca *anthropárion*daki küçük adam. Bu küçücük adam genellikle metalden, altından yapılmış olarak tasvir edilir. Ya da şeffaf bir varlıktır, eteriktir, bir ışık varlığıdır. Açıkça, embriyonik form altında kastedilen aydınlanmış insandır.

Bu motifi, Wagner'in bir imbikte bir *homunculus* yaratmayı başardığı Faust'un ikinci bölümünde buluyoruz. Etrafta uçar ve sonunda alevlere dönüştüğü için Galatea tahtında paramparça olur:

Nereus: İşte tüm bu konakların ortasında,

hangi yeni ifşaları göreceğiz?

Kızımın ayaklarının dibinde, deniz kabuğunun yanında bir alev,

Şimdi yüksek ve güçlü bir şekilde tırmanıyor, şimdi tatlı ve alçak yanıyor,

sanki aşkın nabız atışlarıyla karışıyormuş gibi.

Thales: Bu, Proteus'un aldığı Homunculus...

Bunlar tutkunun buyruğunun belirtileridir –

Neredeyse acılarının yüksek sesli iniltilerini duyabiliyorum

Şişesini onun ışıltılı tahtında parçalayacak –

alev var, parlama var ve şimdiden boşalıyor![474]

Aynı şey, Faust ve Helena'nın oğlu Euphorion'a ve Wagenlenker'a da olur. Bunlar da kızların peşinden gittikleri için alevler içinde kalırlar. Bu figürlerde açgözlülük, çevreden ve yansıtmadan çok fazla etkilenme tehlikesi görüyorum. Manastır benzeri koruma, çocuğun olgunlaşmasını engelleyebilecek iç ve dış tehlikeleri uzak tutmak için tasarlanmıştır.

474 Goethe (2014), s. 215: 8464–8473 dizeleri.

Bu dikkat çekici sembolizm aynı zamanda Hristiyan'dır. İsa'ya ayrıca bir çocuk, bir bebek olarak tapılır. Bir ilahide Meryem bir deniz çiçeği ile karşılaştırılır. İsa'yı kucağında tutan, sudan büyüyen bir su çiçeği. Ya da İsa'nın bir deniz kuşu olarak konduğu bir deniz çiçeği. Aynı sembolü Buda'nın lotus çiçeği içine alındığı Mahâyâna Budizminde de buluruz. Yeterince erdem biriktirmiş kişi, ruhunu sayısız çağlar boyunca bir lotus çiçeği içinde tutacaktır. Sonra bir gün Amitâbha'nın mucizevi krallığında çiçek açar. Bu, *coniunctio*dan yetiştirilmiş çocuktur. Çince'de elmas bir varlıktır. Orta Çağ felsefesinde, *coniunctio*nun sonucu olarak görülen bozulmaz bedendir, süptil bedendir.

Bu dikkat çekici fikirlerin tümü, gnostisizmden bildiğimiz ışık adamı fikrine işaret ediyor. Çünkü doğan bu insan, elmas veya değerli taşla kıyaslanabilecek, aydınlatıcı bir varlıktır. Kâse ayrıca Wolfram von Eschenbach'ta bir değerli taştır.[475] Onun kişileştirilmiş hali, İsa, Buda veya Hindistan'da *purusha*, yani bir bakıma herkesin içindeki ilk insandır. Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sını tartışırken bu *purusha* ile tekrar karşılaşacağız.

Bu yeni varlık, sadece eril olan Ben ile aynı olmayan, özerk bir varlık olduğunu ifşa eder. Dişil taraf bilinçdışıdır. Bu birleşmenin psişik ürünü başka bir eril Ben değil, başka bir varlıktır, öncelikle bir çocuk. Bu çocuk belli bir eğitimden

475 Wolfram von Eschenbach (yaklaşık 1170–1220), Alman şair, Alman destanı Parzival'in (1200–1210) yazarı. Wolfram'ın Kâse'yi lapis exilis ile özdeşleştirmesi benzersizdir ve geleneksel Kâse efsanesinin bir parçası değildir. Parzival'in XI. kitabında bulunabilir: "hât ir des niht erkennet, / der wirt iu hier genennet./ er heizet lapsit exillîs … selhe kraft dem menschen gît der stein, / daz im fleisch unde bein / jugent enpfæht al sunder twâl . / der stei ist ouch genant der grâl." (Werke, 1891, 469, 5–8, 25–28). Çevirisi şöyledir: "Ve o taş hem saf hem de değerli - Adını hiç duymadın mı? / Erkekler ona Lapis Exilis der [...] Gücüyle saçları ağarmaz / Ne etleri ne de kemikleri bozulmaz / Ama genç kalırlar her zaman – Ve bu taşa bütün insanlar Kâse derler." (Parzival, 1912, s. 270). Emma Jung, 1955'teki ölümüne kadar otuz yıl boyunca Kâse efsanesinin psikolojik bir okuması üzerinde çalıştı; MarieLouise von Franz, 1960 yılında Psychologischer Sicht'te (Engl. The Grail Legend, 1970) Die Gralslegende adıyla yayımlanan çalışmayı tamamladı.

ve gelişimden geçer, ve elbette onunla birlikte Ben de. Çünkü bu ikinci kişilik geliştiği ölçüde, Ben giderek çözülür. Hint metinlerindeki tarife göre, sanki bilinç nesnellikle bağlarını çözmekte, nesnelere olan bağımlılığından kurtulmakta, adeta içerikten-muaf hale gelmektedir. Bu bir şeyin bilinci haline gelme, artık ona bağımlı olmama, İngilizce'de çok uygun bir şekilde *awareness* (farkındalık) olarak ifade edilir. Hindistan'da ise *sâmadhi* olarak, kendinden geçme, ekstaz olarak ifade edilir.[476] Aslına bakılırsa, bazı metinler bunun bir bilinçdışı meselesi olduğunu düşündürse de, bu hal, bilinçdışı değildir; çünkü bilinç nesnellikten o kadar kopmuştur ki bir bakıma boştur. Ama bir şeyin bilincinde olmak da gerekir, yoksa hiçbir şekilde bilinç halinde olamaz.

Budizmde, bu boşaltma o kadar ileri götürülür ki boşluk, *shûnyatâ*, yani mutlak boşluk denilen bir hal ortaya çıkar. Elbette bu bir *contradictio in adjecto*dur. Mutlak boşluğun bilincinde olamam. Ancak Doğu felsefesi bu nüansları dert etmez.

Batı bilgimizle bu zirve durumları hakkında kavrayabileceğimiz bir sonraki şey; bilincin, kendi içeriklerinden geniş kapsamlı bir şekilde ayrılmasıdır. *Altın Çiçeğin Gizi*'nde bununla ilgili çok güzel bir Çince metin var; Hint yogasında anlatılanları şiirsel bir dille ifade ediyor.

Hui Ming King bu salıverme hakkında şunları söylüyor:

Yasa dünyasını bir ışık halesi çevreler.

Birbirimizi unuturuz, sessiz ve saf, kadir-i mutlak ve boş.

Boşluk, cennetin kalbinin ışığıyla aydınlatılır.

Denizin suyu pürüzsüzdür ve yüzeyinde ayı yansıtır.

Bulutlar mavi uzamda kaybolur; dağlar pırıl pırıl parlar.

Bilinç ilk seyir haline döner; ay tek başına durur.[477]

476 ES, önceki satıra Jung tarafından "post-hoc bir açıklama" olarak atıfta bulunur.

477 Hui Ming Ching, Jung ve Wilhelm (1962 baskısı), ss. 77–78. Jung, *Altın Çiçeğin Gizi* üzerine 1929 tarihli yorumunda bu pasajı aktarmıştı (Jung, 1929, s. 58; CW XIII, § 64).

Bilincin bu salıverilmesinin daha iyi bir imgesi zor bulunur. Bu metni sadece bu bilinç durumunu tanımlamak için seçtim.

Bu iki sembol dizisini, tekrar şu olguya dikkat çekmeden bitirmek istemiyorum: *Coniunctio* veya birleşme yoluyla başarılan, Kendi'nin gerçekliğinin yaratıldığı bu son seviyeler son derece gizemlidir ve bu şeylere bir anlam verebilmek için epey bir psikolojik tecrübeye sahip olmak gerekir. Halka açık bir derste bu şeylerden bahsetmeye, veya hatta basılı bir metinde ifade etmeye cesaret edemem. Bunlar üzerine bir yoruma girişilseydi bile bu çok eksik olurdu. Ve bu çok doğal olurdu. Batılı insan iyi bir filologdur, ama yoga deneyimleri hakkında hiçbir ipucu yoktur. Bu deneyimleri anlaması için insanların kendileriyle, uygulayıcılarla, konuşmuş olması gerekir. Bu ülkede gördüklerimiz filozoflar değil akrobatlardır. Uygulayıcıların anlattıklarından ve metinlerin söylediklerinden, aslında yoganın psişik olayı olan kaba bir tablo ortaya çıkıyor. Ve orada, görünüşe göre hiç ilgilenmediğimiz şeyleri keşfederiz. Batı tarihimize geri dönersek, paralellikler buluruz, ancak bunlar on sekizinci yüzyıldaki Aydınlanma'dan beri popülerliğini yitirerek ortadan kalktı. Bununla birlikte, pratik psikoloji takip edildiğinde, bu konularla ilgilenmeye mecbur kalırsınız. Ve tam bu ruhla, özel sembol dizisini sonuçlandıracağız.

Geçen dönem yüzeysel olarak işlediğim *Yoga Sûtra*'ya bir kez daha dönmek istiyorum.[478] Bu son derece kapsamlı metinden alakalı olan bazı anahtar fikirleri seçiyorum. Bunlar, eski Hint yogasının baş filozoflarından eski bir klasik Hint filozofunun dört metnidir. Onun gramerci Patañjali ile bir ve aynı kişi olduğu varsayılır.[479] Hindistan'ın yazılı bir tarihi olmadığını biliyorsunuz. Hindistan hakkında elimizdeki tek tarihsel veri, Budist kroniklerinden gelmektedir, bunun dışında hiçbir tarihsel kayıt yoktur.[480] Patañjali'nin MÖ ikinci

478 28 Ekim 1938, ve 4 Kasım 1938 tarihli derslere bakınız.

479 Bakınız not 115.

480 Hindologlar tarafından yapılan tarihsel araştırma, Jung'un argümanıyla çelişiyor. Bakınız, örneğin, Wendy Doninger, *The Hindus: An Alternative History* (2009).

yüzyılda yaşadığını, yazılarındaki bazı delillerden öğreniyoruz. Bu, MÖ 150'den kalma bir savaş raporundan geliyor.[481]

Metinler çok zordur. Sanskritçe uzmanları için bulmaca gibidir. Ama en zoru ise bu metinlerin nasıl anlaşılması gerektiğini yorumlamaktır, sonuç olarak kendimi birkaç ifadeyle sınırlayacağım.

Patanjali'nin formüle ettiği şekliyle yoganın amacı, *samâdhi*nin, temaşa ve kendinden geçmenin teşvik edilmesidir. Başka bir kelime daha vardır: *dhyâna*, yani esrime durumu, aktif anlamda kendinden geçme. *Samâdhi*, edilgen anlamda temaşadır. Bu nedenle, yoganın amacı kendinden geçmedir. Hauer, *samâdhi*yi içe katlanma, yani içe dönme olarak tercüme eder.[482] Esas amaç budur. Diğerleri buna bağlılaşıktır; yani zorlanımların, kleshaların, içgüdülerin, dürtülerin azaltılmasıdır. Kleshalar şunlardır: cehalet (*ávidyâ*), bencilik (*asmitâ*), bağlanma (*râga*), isteksizlik (*dvesha*) ve ölüm korkusu (*abhinivesha*).

> Cehalet, diğer yozlaşma güçlerinin üzerinde geliştiği arazidir, ...
> [YS 2.4, s. 45]

Yani tüm bu zorlanımlı dürtüler cehalet üzerinde temellenirler. Çünkü

> Cehalet bir yanlış algıdır: Geçicilikte kalıcılığı, kirlilikte saflığı, ıstırapta hazzı, ortada bir kendilik yokken temel bir kendiliği algılamaktır.
> [YS 2.5, s. 45]

Cehalet, ebedi olmayana, saf olmayana, ıstıraba inanmaktır, bunların ebedi, duyusal ve Kendilik olduğunu sanmaktır. Tüm bunların arzu edilmesinin nedeni budur.

Bu *klesha*lar *dhyâna* yoluyla, meditasyon yoluyla aşılmalıdır, çünkü onlar *karma*nın kökleridir; yani, insanın yaşama biçimi bir kalıntı, yaşamdan kalan bir sonuç, bir *karma* bırakır; insanın varlığını doldurur ve buna göre yeniden doğuşuna

481 Patanjali için bkz. "tanıtma" bölümü.

482 Hauer'in Yoga Sûtra tercümesi için bkz. "tanıtma" bölümü.

neden olur. Bu nedenle, kişi bu hayatta hiçbir erdem kazanmamışsa ve acı biriktirmişse, o zaman bu kötü *karma*, bir sonraki varoluşta kendisine karşılık gelecek bir kaderi beraberinde getirecektir.

Dikkat çekici bir şekilde, Budizm'de baskın inanç, *karma*nın doğası gereği kişisel olmadığıdır. Hayatımda erdem biriktirebilirim, ama bir ruhum olmadığı için, hayatım sona erdiğinde karmam hayatta kalır ve onun için yeni bir varoluş gerekir. Bu, eski keşişleri çok şaşırttığı için bunu Buda'ya sorarlar. Buda, karmanın bu hayatta kalmasının ölümden sonra devam eden bir kişisel varoluş anlamına gelip gelmediği konusunda cevabı kesinlikle açık bırakır. Karma'nın benim hayatımın yarattığı potansiyel olup olmadığı, benimle kesinlikle bağlantılı olmayan başka bir hayata neden olup olmadığı sorusunu açık bırakır. Öte yandan, Buda'nın konuşmalarında, her zaman, sanki hep aynı kişiymiş gibi önceki varoluşlarından bahsettiğini hatırlamak gerekir. Yine de, geriye kalanın kendi ruhu değil, her zaman karma olduğu da anlaşılabilir.

> *Yoga Sûtram*'ın bazı temel öğretileri hakkında sizi bilgilendirmek istiyorum. *Sûtra,* metin veya risale anlamına gelir.

Tercümelerden birini Deussen'nin *Allgemeine Geschichte der Philosophie* [Felsefe Tarihi] kitabında, 1. cildin 3. bölümünde bulabilirsiniz.[483] Daha yeni bir çeviri, birçok açıdan daha psikolojik ve ayrıntılı olsa da daha kapalı olduğunu düşündüğüm Hauer çevirisi: *Der Yoga als Heilsweg* [İyileşme Yolu Olarak Yoga].[484] Üslup çok zordur, ve metinlerin kendileri de son derece zordur. Şimdi bir kez daha tercüme edeceğim ki konunun ne olduğunu görebilin:

> Sattvam'ın temsilleri ile Purusha'nın temsillerinin farklılaşmamış olması, bunlar mutlaken farklıyken, zevktir.

Hauer " 'kendinde-insan' tarafından 'dünyanın tüketilmesi' şeklinde tercüme eder. Demek istediği, eğer ikisi arasında ayrımlaşma olmazsa, dünya *purusha* tarafından tüketilir.

483 Deussen (1908), ss. 504–543.

484 Hauer (1932), ss. 101–127.

> Kişinin kendi çıkarı üzerinde, ki başkasının çıkarından farklıdır, tam bir disiplin uygulamasıyla, Purusha bilgisine ulaşılır.

Bu, purusha ve sattvamın ayırt edilmesiyle ilgilidir. Bu kelimelerin anlamlarıyla devam edeceğim:

3.35: Deussen'e göre:[485]

Sattvam'ın temsilleri (ki bunlar prakritiyi destekler) ile Purusha'nın temsillerinin farklılaşmamış olması…

prakriti: Dış doğayı ve psişik aygıtı (*cittam*) kapsar ve üç *guna*dan meydana gelir: *sattvam, rajas,* ve *tamas.*

> ... ve *purusha,* ki ikisi de mutlaken ayrıdır, zevktir [ve ıstıraptır]: *Purusha*nın bilgisine insanın kendi çıkarı [yani purusha] üzerinde tam bir disiplin uygulamasıyla ulaşılır, ve başkasının çıkarından farklıdır bu [yani prakriti]. [YSD 3.35, ss. 532–533][486]

Hauer'e göre:

> "Kendinde-insan" ve zihin organını oluşturan "aydınlık dünya tözü" ebedi olarak katışıksızdır. "Kendinde-insan" tarafından "dünyanın tüketilmesi" şu şekilde mümkün olur: "aydınlık dünya tözü" ve "kendinde-insan" arasına bilinçli zihinde ayrım konmamıştır. [*YSH* 3.35, s.108][487]

---

485 Dersin sonunda ES, Jung'un kendi önerisi de dahil olmak üzere YS 3.35'in farklı Almanca çevirilerini yazdı. Açıklayıcı yorumlar da olduğu için, Jung'un bu versiyonları karşılaştırma için izleyiciye okumuş olması muhtemeldir. Barbara Stoler Miller tarafından yapılan çağdaş çeviri şu şekildedir: "Dünyevi deneyim, doğanın [prakriti] berrak niteliği [sattvaguna] ile ruh [purusha] arasında ayrım yapılmamasından kaynaklanır." [YS 3.35, s. 68]

486 "Die Nicht-Unterscheidung der Vorstellungen des Sattvam (als Vertreter der Prakriti) und des Purusha, welche beide absolut verschieden sind, ist das Genießen [und Leiden]: – durch Anwendung der Allzucht auf das von fremdem Interesse [der Prakriti] verschiedene eigene Interesse [des Purusha] erfolgt Erkenntnis des Purusha." (YSD 3.35, ss. 532–533).

487 "Der 'Mensch-an-sich' und der das Geistorgan bildende 'lichte Weltstoff' sind ewig unvermischt. Das 'Essen der Welt' durch den 'Menschen-an-sich' ist dadurch möglich, dass 'lichter Weltstoff' und 'Mensch-an-sich' im Bewusstsein nicht unterschieden werden. Durch Anwendung der Gesamtzucht auf den Zweck dieses Essens für den 'Andern' und den davon verschiedenen Eigenzweck erlangt man Wissen vom 'Menschen-an-sich.' " [YSH 3.35, s. 108]

Vivekananda'ya göre:

Zevk, çok uzaktaki ruh ve Sattva arasında ayrım gözetilmemesinden gelir. Eylemleri bir başkası içindir: Samyama, bunun üzerine, Purusha hakkında bilgi verir.[488]

M. A. Oppermann'a göre:

Deneyim dediğimiz şey, mutlaken ayrı olan "sattva" ve "purusha"nın seyrelmiş algısının açık olmamasıdır; bu neşe bir başkası içindir; "purusha"nın bilgisi kendi üzerine "samyama" aracılığıyla gerçekleşir.[489]

Eşlik eden not:

Saf *sattva*daki "purusha" aynı şeyi yansıtır ve canlandırır; bu şekilde yaşama çağrılan sattva, sahip olduğu tüm deneyimlerin kendisine atfedilmesi gerektiğine inanır. İkisinin karıştırılması ve özdeşleştirilmesi nedeniyle, tüm deneyimler mümkün olur. Sattva'nın kendisini zenginleştirdiğine inandığı tüm deneyimler onun için yararsızdır ve yalnızca "purusha"ya hizmet eder. Sattva'nın temeli olan ve "purusha"sız olamayacak prakritinin her eylemi "purusha" içindir. Dolayısıyla sattva kendisi için değil, metnin söylediği gibi bir başkası için işlev görür. Dolayısıyla kendisine, kendi doğasına ve kaderine uygulanan "samyama"nın "purusha" bilgisine götürdüğünü söylemek doğrudur.[490]

488 Vivekananda (1896), ss. 198–199; Jung, Emma von Pelet'in Almanca çevirisini kullandı (1937), s. 293: "Genuss entsteht durch Nichtunterscheiden von Seele und Sattva, die völlig verschieden sind. Letzteres, dessen Wirken einem anderen gilt, ist von demjenigen gesondert, das auf sich selbst gestellt ist. Samyama, auf dieses Selbst-ständige angewandt, verleiht Wissen um den Purusha."

489 Oppermann (1908 [2014]), s. 67: "Erfahrung ist die Unklarheit der gemilderten Wahrnehmung von 'Sattva' und 'Purusha,' die absolut getrennt sind; diese Freude ist für einen anderen; Erkennen von 'Purusha' entsteht durch 'Samyama' auf sich selbst."

490 A.g.e.

5. DERS[491]

26 MAYIS 1939

Patanjali'nin *Yoga Sûtra*'sı içindeki belli başlı satırlar üzerine bir tartışmayla başladık. Daha önce sembolik dizilerde karşılaştığımız akıl yürütme çizgisini ön plana çıkartarak incelemeye çalışıyorum; fakat *Yoga Sûtra*'daki yaklaşım farklı bir perspektife dayanır; *sâmkhya* (veya ayrıca Upanishad) felsefesinden yola çıkan bir perspektiftir bu.

Bu esas olarak Kendilik fikriyle, Kendiliğin bilinçle ilişkisi sorunuyla ve size daha önce bilincin çözünmesi olarak tanımladığım o nihai durumun kavramıyla ilgilidir. Size geçen sefer okuduğum satır, teknik bir sorunla, Kendiliği psişik sistemlerden, esas olarak bilinçten ayırmanın psikolojik tekniğiyle ilgilidir.

Bu bölümü size tekrar okumak istiyorum. Parçalara ayıracağız. Son derece zordur:

> Dünyevi deneyim, doğanın [prakriti] berrak niteliği [sattva-guna] ile ruh/spirit [purusha] arasında ayrım yapmadaki başarısızlıktan kaynaklanır. Kendisinin öznesi olarak ruh ile bağımlı bir nesne olarak doğanın berrak niteliği arasındaki ayrımın mükemmel disiplininden, ruhun bilgisi elde edilir. [YS 3.35, s. 68]

Eğer *sattvam* ve *purusha* kavramları ayırt edilmezse, bundan belli bir psişik hal ortaya çıkar; Deussen bu hali "dünya zevki" ve Hauer "dünyayı yemek" olarak tercüme eder. Bu satırı anlayabilmemiz için ilk önce *sattvam* ve *purusha* ile kastedilenleri bilmeliyiz.

491 LSM, ES, OK'nin notları.

Geçen sefer *sattvam*ın da içinde bulunduğu üç *guna*yı yazmıştım. Deussen "etken" terimini kullanıyor; ona göre Sanskrit literatürüne daha hâkim olan Garbe ise "yapıtaşları" ifadesini kullanıyor. Aslına bakılırsa *guna* ifadesini tam olarak çevirmek imkânsız. Ben hiç çevirmemeyi tercih ediyorum.

Üç *guna* şunlardır: *sattvam*, *rajas*, ve *tamas*. *Sattvam* parlaklık, ışık, yukarı yönelik olmak anlamlarına sahiptir; yani bir haldir. *Tamas* ise bunun karşıtıdır: Koyu, karanlık, ağır, bu da bir haldir. Bunlar belirgin şekilde karşıttırlar. *Rajas*, bunların arasındadır, tatminsizliktir, enerji verir, çünkü enerji tatminsizlikte ikamet eder. Bu dinamik bir şeydir. Dinamik karşıtlardan ortaya çıkar. Karşıtlar vardır, ve bunların mevcut olduğu her yerde, enerji vardır, birleştirme süreci vardır. Nerede sert ve yumuşak, soğuk ve sıcak, alçak ve yüksek çarpışır, sonuç enerjidir, itici bir güçtür. Bu dengeleyici bir süreçtir.

Psikolojiye dayalı bir anlayış geliştirmeden uygun bir çeviri sunmanın çok güç olduğunu düşünüyorum. "Yapıtaşları" terimini kullanabilirim, çünkü literatürde tekrar tekrar karşılaşacaksınız. *Bhagavad-Gîta* tercümelerinde *guna* kelimesi kullanılıyor. Orada, Krishna'nın öğretilerinde, *guna*lardan özgürleşmenin ne anlama geldiğini öğreniyoruz.

Bizim metnimizde diyor ki *sattvam* ve *purusha* kavramı arasında ayrım koymak gerekir; yani, parlak, ışıklı, hafif olanı, Kendilik'ten ayırt etmek gerekir. Hauer, *Yoga als Heilweg* [İyileşme Yolu Olarak Yoga] kitabında, *sattvam*ı "ışıklı dünya tözü" olarak tercüme ediyor. Dolayısıyla, bir tözden ziyade, bir tür eterdir. Sonuç olarak, *sattvam*ı, sadece mecazi bir anlamda, eterik beden olarak tercüme edebiliriz. Buradaki fikir öyleyse bu ışıklı töz ile *purusha*nın ayırt edilemediğidir.

Purusha, çok eski bir tanımlamadır; Deussen terimi şöyle tarif eder: "nesnel her şeyden kurtulmuş haliyle bilgi öznesi."[492] Bu ifadenin doğru olduğu konusunda emin değilim,

492 Deussen (1908), s. 561: "Yoga, *citta*nın işlevlerinin bastırılmasından ibarettir; bu işlevler arasında şunlar sayılabilir: doğru bilgi, yanlış bilgi, şüpheli bilgi, uykuda askıya alınan bilgi ve üretken bilgi. Bu işlevler bastırılmadığı sürece, bunlarla özdeşleşmiş olma çılgınlığı *purusha*da var olur; sadece bunların yok

yani, bu konuda şüphelerim var. Çünkü Doğu tinine tamamen yabancı bir şeyi mantıksal olarak ifade ediyor. Doğu tini mantıkla çok ilgilenmez, algısal ve sezgiseldir. *Purusha*yı ilk insan, ışık adamı, *phôteinos* veya *luminosum* olarak yorumlamak daha iyi bana göre. Böylesi çok daha yakın olurdu.

Batı'da da benzer fikirlerimiz var: Mistik İsa bir *purusha*dır; veya ikinci Adem olarak İsa, eski bir Hristiyan önermesidir; *Purusha* budur: Adem her insanın içinde, ilk biçimiyle bir duyusal fenomen olarak bulunur; ve ikinci bir biçimde, yani kurtarıcı biçiminde, bir ışık adamı olarak belirir.[493]

Patañjali bu satırda şu gerçeği ifade etmeye çalışıyor: *Sattvam* ve *purusha* kavramı arasında bir ayrım konmazsa bile yine de bu ayrımın yapılması gerekir. Ve şu önemli soru gündeme gelir: *Sattvam* nedir? Bunu psikolojik terimlerle nasıl anlayabiliriz? Anlamak için, *sattvam*ın Hindistan felsefesinde tam olarak neyi temsil ettiğini anlamalıyız.

Tüm bunlara bir kavram daha ekliyorum: *Purusha*dan başka, ilk adam veya ışık adamından başka, dişil bir ilke de vardır: *prakriti*. Bu doğa veya maddedir, maddi fenomendir; başka bir bağlamda Şakti olarak da tanımlanır. Bu *materia*dır, *mater natura*dır. Tibet'e özgü ve Tantrik mitolojide, Şakti her zaman Şiva ile çok özel bir bağ içinde temsil edilir; Şiva ise dünyanın yaratıcısıdır, ayrıca *purusha*ya karşılık gelir.

*Purusha*nın *prakriti*yle birleştiği söylenir her zaman; dolayısıyla birlikte lotus yaprağı üzerindeki bir damla su gibidirler; bilindiği gibi orada yuvarlak şekillerini korurlar ve lotus yaprağını ıslatmazlar; o halde etraflarındaki fenomenlerle bir değildirler, onların dışındadırlar. *Purusha*, *prakriti* ile birleştiği zaman, ki bu her zaman olur, karanlıktaki lamba gibi *sattvam*ı sunar. Eğer maddeye inerse, bir nevi kendi kararması içindedir. Maniheist düşüncede bu, ışık adamının dünyanın şeytani uçurumuna çekilmesi anlamına gelir.[494] Physis tarafın-

edilmesiyle *purusha* otantik haliyle yani, nesnel her şeyden özgürleşmiş, saf bilgi öznesi olarak ortaya çıkar.

493 Kor. 15: 45-48.

494 Mani ve Maniheizm hakkında bkz. not 405.

dan arzulanan Nous'un düşüşü gibidir. Nous karanlığa bakar ve yansımasını görür. Bundan etkilenen Phûsis'in sevgi dolu kolları ona ulaşır, onu sarar ve aşağı çeker. Bu gnostik fikirlerin Hindistan'la ilişkili olabileceği göz ardı edilemez, çünkü en eski zamanlardan beri Yakın Doğu ile biraz da olsa bir ticaret hep vardı. Kızıl Deniz'den geçen ticaret yolları aracılığıyla Batı'ya gelen sadece maddi eşyalar değil ayrıca ruhani öğretilerdi. Hint ve Yunan mitolojisindeki çeşitli benzerlikler, örneğin Pythagoras[495] veya oradaki gizemleri keşfetmek için Hindistan'a[496] büyük bir yolculuk yapmış olduğu varsayılan Tyanalı Apollonius ile benzerlikler açıkça görülebilir. Ruhani bağlantıların bu gelişimleri muhtemelen tarihseldir.

Sonuç olarak, *purusha* bir lamba olarak *prakriti*nin karanlığına gelip de *sattvam*a bir lamba hizmeti gördüğünde, burada betimlenen açıkça insanın içindeki, fark edilmemiş Kendilik'tir; dünyasının içindeki karanlıkta yönünü bulmaya çalışan kişi bilincini kullanmaktadır. İşte bu nedenle *sattvam*ın ışıklı psişik bir töz olduğunu söyleyebiliriz. O insan bilincinin loş ışığıdır. *Yoga Sûtram*'ın sonraki bölümlerinde geçen *cittam* ile benzer bir işleve sahiptir. Bu kavram genellikle bilinç olarak tercüme edilir; bilincin aktif bir haline karşılık gelir. Bu sadece pasif bir farkındalık değil, aynı zamanda yorulmamıza neden olan ve zaman zaman uykuyla bölmemiz gereken aktif bir süreçtir çünkü bilinçli kalmak yorucu bir iştir. Tam da bu nedenle birçok insan, enerjiyi korumak amacıyla, tam olarak bilinç halinde değildir. İlkellerde bilinçli olarak bilinçsiz kalma alışkanlığı vardır; uyuyor olmasalar da saatlerce düşünmeden otururlar.

Sonuç olarak, *purusha*, bu ışık adamı, *prakriti* içine yerleştiği zaman, tek değil çoktur. Maddi fenomen içine girdiği zaman çok farklı figürlere parçalanır. Bir metinde ona "yirmi

495 Bakınız not 410.

496 Tyanalı Apollonius (15 - 100), iyileştirme ve mucizeler gerçekleştirme yeteneği ile tanınan Neo pisagorcu bir filozoftu. Hayatı ve öğretisi bazen İsa'nınkiyle karşılaştırıldı. Biyografisini yazan Philostratos'a göre (172 - 250), Hindistan'a kadar giden gezgin bir bilgeydi. Philostratos, 2005)

beşinci" denir.[497] Yine, bu son derece tuhaftır. Basitçe şöyle bir tarif yapılır: *Purusha*, *materia* ile iç içe dokunmuş bir haldedir. O halde, yirmi beşincidir; yani, yirmi beş kılıktan biridir. Bağlı olması bakımından ona yirmi beşinci denir, ama tek ve özgür olması bakımından yirmi altıncı denmektedir.[498] Çoklu halinden kurtulduğunda, orijinal birliğine geri döner ve bağlı durumda olsun ya da olmasın, her zaman basitçe çokluğun birliğidir. Birlik o zaman basitçe örtüktür, yani bu, *purusha*yı bir çokluk olarak mı yoksa bir birlik olarak mı gördüğümüz konusundaki bakış açımıza bağlıdır. Her bireydeki tek Kendilik'tir, ve ayrıca bu Kendilik açıkça onlardan ayrıdır.

Bir Çin metninde bu çokluk tasvir edilmiştir:[499] Yogi meditasyonda [*dhyâna*] otururken beş figür kafasından duman gibi yükselir, onlar da başka beş figüre bölünür. Bu, *purusha*nın birçok figüre dağılmasının bilgisidir. *Purusha*nın birliği, insanın doğası hakkında Doğu meditasyonunda bir sezgidir. Her şeyin bir olduğu ve insanın Kendi'sinin (*Self*) tüm farklılıklara rağmen tek olduğu anlaşılmaktadır. *Upanishadlar* felsefesindeki *âtman* kavramında da buluruz bu fikri. Bu, kişiliğin Kendi'sidir.

---

497 Mahâbhârata'nın XII. Kitabında *purusha*, yirmi beşinci ilkeyle özdeşleştirilir: "Dört ve yirmi ilkeyi aşan Ruh'a Bilen denir. Bilgi ve bilinen nesne birbirinden farklıdır. Bilginin yine Tezahür-etmemiş olduğu söylenirken, bilginin nesnesi dört ve yirmi ilkeyi aşan Ruhtur. Tezahür-etmemişe Kshetra, Sattwa (anlama yetisi) ve ayrıca Iswara (yüce Efendi) denirken, yirmi beşinci ilke olan Purusha'nın ondan hiçbir üstünlüğü yoktur ve bir ilke değildir (çünkü tüm ilkeleri aşar ve yalnızca uzlaşımsal olarak ona da ilke denir). Ey kral, Sankhya felsefesinin açıklaması işte budur." (*Mahâbhârata*, XII, bab 307, kısım III, s. 23). Hauer, "kadim *sâmkhya* yoga geleneğine göre, yirmi beşinci *purusha*dır, ve dahası, ebedi *purusha* gibi kurtarılmış halindeyken insan *purusha*dır," yorumunu yapar. (Hauer, 1932, s. 69)

498 "Aslında yirmi beşinci, Tezahür-etmemişi kavrayabildiği için ona Budhyamana (veya Anlayan) denir. Ancak, yirmi altıncıyı kolayca kavrayamaz; çünkü o lekesiz olandır, ikiliksiz Bilgidir, ölçülemezdir ve ebedidir. Ancak yirmi altıncı, sırasıyla yirmi beşinci ve yirmi dördüncü olarak hem Jiva'yı hem de Prakriti'yi bilebilir." (*Mahâbhârata*, XII, bab 309, kısım III, s. 28). Hauer'e göre, en yüksek ve en ilahi diye nitelenen yirmi altıncı bir ilkenin sokulması, *sâmkhya*-Yoga'nın Brahmanizm ve Vishnuizm âlemi tarafından nasıl gasp edildiğini gösterir. (Hauer, 1932, ss. 74–75)

499 *The Secret of the Golden Flower* (1929, s. 149; 1931, s. 63).

> Kişi (purusha), başparmağından uzun değildir, içeride ikamet eder, insanın kalbinde ikamet eder her zaman, kalp tarafından, düşünce tarafından, zihin tarafından algılanır; onu bilenler ölümsüz olurlar.
>
> Bin başlı, bin gözlü, bin ayaklı kişi (purusha), dünyayı her tarafından kavrar ve onun on parmak genişliğinde ötesindedir.[500]

Aynı zamanda, dünyanın genel varlığıdır. Dolayısıyla purusha bireysel varlıktır, ama aynı zamanda *mahâ-purusha*dır, yani, dünyanın büyük ruhudur, tam olarak *âtman* gibi.

Sâmkhya felsefesindeki fikre göre *purusha* her zaman maddeyle bağlantılıdır. Bu hal *samyoga* olarak betimlenir (birlikte boyunduruğa alınmış, bağlantılı, zincirli, bağlı). *Purusha* ile bu bağlantı olmaksızın, *prakriti* kesinlikle eylemsizdir.[501] Sadece *purusha*nın, ışık adamının etkisi altında ve onunla nedensel bağ içinde faaliyete geçer. Bundan *samsâra* denen şey çıkar. *Prakriti* faaliyete geçip kendisini açmaya başladığı zaman ortaya çıkan doğumların, varoluş döngüsünün sonucudur. *Samsâra*daki bu açılmanın amacı, fenomenlerin doluluğu aracılığıyla kendinin bilgisini *purusha*ya aktarmaktır. Tam da bu nedenle prakriti dişi bir dansçı olarak betimlenir; dünyanın doluluğunu yansıtır, ve *purusha*nın önünde dans eder ki *purusha* bu doluluktan itibaren kendisinin farkına varabilsin.

Prakriti, zorunlu bağlantısızlığına rağmen, bir köprü aracılığıyla *purusha* ile bağlıdır. Köprü fikri, muhtemelen anlama yetisine verilen bir tavizdir. Benzemezlerin bu birlikteliğindeki devasa paradoks elbette hayal edilemezdi. İnsanlar için paradoksları düşünmek muazzam zordur. Ama böyle fikirler zorunlu olarak daima paradoksaldırlar. Tam da bu nedenle, bu paradoksu hafifletecek dolayımlayıcı fikirler peşine düşülür; ve *prakriti* ve *purusha* gibi uzlaşmaz karşıtlar arasında bir köprü kurulur. Bağlantı kuran bağ süptil bir beden olarak düşünülür, çok ince eterik bir beden; *purusha, prakriti*nin elementleriyle *sattvam*ın etrafında bu bedeni oluşturur. Bağ

500 *Shvetâshvatara Upanishad* 8, 3, 13–14 (SBE XV, ss. 246–247).

501 Burada LSM "eylemsiz" derken ES "olumsuz", BH "pasif" demiş.

kuran beden *lingam* olarak tarif edilir. Kelime ayrıca fallik semboller için kullanılır ve aslında ek, işaretleyici, etiket anlamlarına gelir. Bir şey betimleyen herhangi bir işaretleyici, bir *lingam*dır.

Özel bir betimleme o halde *linga-deha*dır, yani, süptil beden için klasik betimleme: kavranılamaz *purusha* artı saf ve tözsel olarak somut *prakriti*nin sembolü. Bunların arasında köprü olarak *lingam* durur; bu psişik bedenin içinde yarı-tözsel ve yarı-ruhani bir fenomendir. Doğu perspektifi ile bu kadim bölünme harmoni içindedir ve Batı'da bizim için de tanıdıktır: *Prakriti*, bedenken, *purusha* ruha/tine karşılık gelir; ve *linga-deha*, süptil beden veya psişe, bilinci kapsamaktadır.

Purusha kavramı tüm merkezi Brahman fikirleriyle ilişkilidir. Birçok yerde *purusha* Brahman kavramıyla, mutlak varlıkla özdeştir. Upanishadlar'dan birinde konu şöyle ele alınır:

Şimdi, güneşte görünen, altın sakallı ve altın saçlı, tırnaklarının ucuna kadar altın olan, Gözleri mavi lotusunkiler gibi olan o altın kişinin adı *ut*, çünkü o her kötülüğün üzerine yükselmiştir [*udita*]. Bunu bilen de tüm kötülüklerin üzerine yükselir.

> *Rik* ve *Sâman* onun eklemleridir ve bu nedenle o *udgîtha*dır. Ve bu nedenle onu [ut] öven kişiye *Ud-gâtri* [dışarı-şakıyan] denir. O [ut olarak adlandırılan altın kişi] onun [güneşin] ötesindeki dünyaların ve [bu dünyalarda yaşayan] Devaların tüm isteklerinin efendisidir.[502]

Güneş Brahman'ın sembolüdür. Tanrıların da *prakriti* olarak görülmesi tipik bir bakış açısıdır. En içteki gözle algılanan insan, tanrılara hükmeder:

> Şimdi gözde görülen kişi Rik'tir, Sâman'dır, Uktha'dır, Yagus'tur, Brahman'dır. O kişinin [gözdeki] şekli, diğer kişinin [güneşteki] şekli ile aynıdır, birinin eklemleri [Rik ve Sâman] diğerinin eklemleridir, birinin adı [*ut*] diğerinin adıdır.

502 *Khândogya Upanishad* 1, 6, 6–8 (YSK I, ss. 13–14). [Almanca: Deussen, 1897, s. 76]

> O [gözdeki kendiliğin] altındaki dünyaların ve insanların tüm isteklerinin efendisidir. Bu nedenle *vînâ* [lir] ile şarkı söyleyen herkes onu söyler ve ondan zenginlik de elde ederler.[503]

Bu bir tersine çevirme anlamına gelir. Önce güneşin en iç kısmında, şimdi de gözün en iç kısmında. *Pupilla*ya yansımış şekilde küçük insan formunu görüyorsunuz. Gözlemci kendini diğerinin gözünde, gözbebeğinde görür. *Pupilla* basitçe "küçük bebek" anlamına gelir, çünkü gözde küçük bir insan figürü görülür. Bu eskiden naifçe bir ruh imgesi olarak düşünülürdü. Sonuç olarak, kişisel ve kişiüstü Brahman hem dünyanın ruhudur hem de bireysel ruhtur.

Başka bir metinde *purusha*, Prajâpati ile karşılaştırılır: Bir yandan, gündüzlerin ve gecelerin 720 oğul olarak durduğu cennetteki dünya düzeninin tekerleğidir; diğer yandan, dünyayı aydınlatan kurban ateşi olarak alt küredir.[504] O, senedir ve aynı zamanda kurbandır. Vedik düşüncede kozmik göksel dünya düzeni, dünyevi ritüel düzenine ve özellikle kurban düzenine yansır. Batılı dini uygulamalarımızda da zaman niteliklerinin belirli bayramlarla bağlantısı vardır. Başlangıçta bunlar, göklerde ne olduğuna yönelik doğa ritüelleriydi.

İnsanlar mutlak bir *participation mystique* içinde yaşıyorlardı: Örneğin, Meksika Puebloları bugün bile hâlâ güneşin doğması için bunu ritüelleriyle kolaylaştırmaları gerektiğine, aksi halde güneşin artık doğmayacağına inanırlar.[505] Bir kabilenin lideri hatta bir keresinde Amerikalılara yıkıcı faaliyetlerini bırakmaları gerektiğini çünkü yoksa on sene sonra güneşin artık doğmadığını göreceklerini yazar. Çünkü on-

503 *Khândogya Upanishad* 1, 7, 5-6 (YSK I, ss. 14-15). [Almanca: Deussen, 1897, s. 77]

504 Jung muhtemelen *Rigveda* I, 164, 11'deki dizeye atıfta bulunuyor: "On iki tekerlek parmağıyla oluşturulmuş, zamanın genişliğiyle, zayıflatılamaz, bu kalıcı düzenin tekerleği gökte dolaşır. Burada kurulmuş, çiftler halinde birleştirilmiş, yedi yüz Oğul ve yirmi dayanak, Ey Agni."

505 1925'te Jung, New Mexico'daki Taos'u ziyaret etti ve burada Hopi kabilesinin yaşlılarından Antonio Mirabal (ayrıca Ochwiay Biano veya Mountain Lake) ve diğer Yerli Amerikalılarla konuştu. Ayrıca bkz. not 292.

lar, güneşin oğulları, güneşin doğuşundan sorumludurlar. Güneşin sırf o öttüğü için doğacağına inanan Rostand'ın *Chantecler*'i[506] için de durum aynıdır. Biri onunla güneşin yine de doğacağı üzerine bahse girer, ancak son anda yine öttüğü için soru ortada kalır.

Bununla birlikte, bu gülünç bir fikir değil, bilincimizin hâlâ tamamen nesnelerce esir edildiği, ve nesnel olayların üzerinde yükselmekten aciz olduğu, insanın kendisini bir *participation mystique* içinde bulduğu ve bilinçsizce doğa ile kendisini özdeşleştirdiği bir çağın kalıntısıdır. Lévy-Bruhl'un dediği gibi, çünkü doğa zaman niteliğine bağlı bulunuyordu.[507] Zamanın doğada bu şekilde cisimleştirilmesiyle birlikte, başka hiçbir şey değil, yalnızca tek bir şey yapılabilirdi. Bu fikir tüm astrolojinin altında yatmaktadır. Şifa sanatlarında sempatik tedaviler ve yöntemler vardır, ve Orta Çağ doğa felsefesinde bu *correspondentia* idi: Yukarıda nasılsa aşağıda öyle. İnsanın kendisi bir kosmostur: O mikrokosmostur ve dünya makrokosmostur.

Şu halde, insan deneyiminin tamamı, insanın kendi zaman akışında görülüyordu ve insanın en rutin eylemleri bile doğanın akışının bir ifadesiydi onlar için. Doğanın akışıyla mutlak özdeşleşme: Bu zamanın insanlarının keşfettiği ve ardından ritüellerinde cisimleştirdikleri deneyim buydu. Bu ilksel durum düzen içinde, yasalı bir durumdu, ve eğer insan doğa ile uyumlu yaşamayı ve eylemeyi bırakırsa, veya doğmayı ve ölmeyi bırakırsa, o zaman doğa kaotik olurdu. Bilinç, olayların doğal akışından ayrıldığı anda düzensizlik dünyaya geldi; her ne kadar biz daha fazla düzene sahip olduğumuzu

506 Edmond Rostand, *Chantecler. Play in four acts* (1910).

507 *Participation mystique*, Fransız antropolog Lucien Lévi-Bruhl'un (1857-1939), *Les fonctions mentales dans les sociétés* inférieures (1910) kitabında geliştirdiği bir kavramdır; bu terim sayesinde, öznenin kendisini şeyden ayırt edemediği yerde nesneyle olan ilişkisini betimler. Jung, terimi 1912'den itibaren kullandı ve şöyle tanımladı: "Bu, nesnelerle özel bir tür psikolojik bağlantıya işaret eder ve öznenin kendisini nesneden açıkça ayırt edememesi, nesneye doğrudan bir ilişki ile bağlı olması anlamına gelir, kısmi bir özdeşlik söz konusudur." (Jung, 1921, § 781). Ayrıca bkz. not 194.

sansak da... Oysa bu insanların yarattığı bir düzendir, doğanın değil. Sonuç olarak, Prajâpati biçimindeki *purusha* fikri benzer şekilde, senedir, veya zamanın kendisidir ve yaşamın ritüel düzenidir:

> Prajâpati kendi kendine şöyle düşündü: "Gerçekten de ben burada kendimin bir benzerini, yani seneyi yarattım;" bundan dolayı "Prajâpati senedir" derler; çünkü onu kendisinin bir benzeri olarak yarattı:
>
> Prajâpati düşündü: Gerçekten de ben seneyi kendi suretim olarak yarattım. Ve böylece kendi Kendilik'ini tanrılara verdi; *kurbanı kendisinin imgesi olarak* yarattı.[508]
>
> Kendini tanrılara verdikten sonra, kendisinin o benzerini, yani kurbanı yarattı; bundan dolayı insanlar şöyle der: "kurban Prajâpati'dir;" çünkü onu kendi benzeri olarak yaratmıştır.[509]

Bizzat kendisi zamandır, bu nedenle Prajâpati de zaman adını taşır. Kurban işlemi aracılığıyla ve Prajâpati'nin kendini tanrılara teslim etmesi aracılığıyla, kurbanı kendisinin bir imgesi olarak yarattı. Ve şimdi: Tanrılar fenomenlere, *mâyâ*ya aittirler. Çünkü kendisini fenomenlere, yani dünyaya teslim etmiştir; bunun sonucu olarak kurban ateşini, parıltılı, aydınlatıcı kurban ateşini dünya üzerinde yaratmıştır. Bu *purusha*dır. Ritüel ediminde ilk insanın edimi yatar. Bunu Avustralya'nın Paleolitik yerli halkı gibi oldukça ilkel insanlarda bulabilirsiniz. Orada, ilkel zamanlardan kalma yerli halklar, dünyayı oluşturan ağaçların, bitkilerin ve hayvanların kaynaklandığı, tüm doğayı yaratan büyük büyükbabalardır. Lévy Bruhl'ün arketipler olarak tanımladığı bu atalar, bu kabilelerin ritüel yaşamlarında tekrarlanırlar. Her yıl belli bir tören yapılmalıdır ki çimenler yeşersin, dereler aksın, yağmurlar gelsin. Ve bu ritüel eylemler gerçekleştirilmezse, kozmik düzenin sona ereceğini düşünürler. Bu durumda ot artık büyümeyecektir,

508 Satapatha Brâhmana 11, 1, 6, 13 (SBE, XLIV, s. 14); Almanca: Deussen (1894), ss. 133 ve 208.

509 Satapaha Brâhmana 11, 1, 8, 3 (SBE, XLIV, s. 22); Almanca: Deussen (1894), s. 208.

yağmur artık yağmayacaktır, insan artık ilkel zamanla bağlantılı olmayacaktır. İnsan artık sadece kendi zamanındadır fakat ilkel zamanla ilişkisi kesilmiştir. Bu ilkel zaman, zamandan önce varolmuş zamandır. Biz zamana sahip olduğumuzda daima orada olan zamandır bu. Bizim zamanımızın yanı sıra ilerleyen ebedi zamandır bu. Bunun için *altjiranga mitjina* sözcüğünü kullanırlar.[510] *Aljira* rüyadır, bilinçdışıdır; aynı zamanda ataların, ilkel insanların yaşadığı ötedeki yerdir.

Prajâpati aslında dünya-yaratma anlamı olan bir zamandır. Modern bir şekilde ifade etmek istersek, Bergson'un *durée créatrice*'idir. Bergson'un tüm felsefesindeki tek sezgi budur aslında, ve bu sezgiyle Proclus'un zaten söylemiş olduğu bir şeyi keşfetmiştir:[511] Nerede yaratım varsa, ayrıca zaman vardır. Yeni Platoncuların tanrısı Kronos idi. O bir ateş, ışık ve zaman tanrısı idi. Aynı şekilde, tüm şeylerin ilk nedeni idi, bu nedenle dünyanın yaratıcısı, demiurgos idi. Gnostisizmde aynısı geçerlidir. Orada, dünyanın yaratıcısının adı Abraxas'tır.[512]

510 Bakınız dipnot 293

511 Bergson ve Proclus üzerine bakınız 379 ve 512 nolu notlar.

512 Jung'un yazılarında Abraxas, "kurbağaların veya otlubağaların tanrısı," ilk kez, 16 Ocak 1916 tarihinde *Black Book*'a yazdığı notlarda görülür. Orada "Hristiyan Tanrı ve Şeytanın birleşimi" (Jung, 2020, ss. 168-169) ve "ibadet edilmesi gereken tek Tanrı" (A.g.e., s. 169/170) olarak tanımlanır. Jung'un ertesi günle ilgili fantezisi, ruhunda yeni bir tanrının, yani Abraxas'ın doğumunu tasvir ettiği "Septem Sermones ad Mortuos" vaazının temelini oluşturan kayıtların başlangıcını işaret ediyordu. Bu notlarda Jung'un *systema mundi totius*unda tasvir edildiği şekliyle psikolojik kozmolojisinin bir parçası olarak Abraxas'ın önemli detaylarını ifade eder. (Jung, 2009, s. 364). Metin, mistik "abraxas" kelimesini öğreten antik gnostik yazar İskenderiyeli Basilides'e atfedilir. 16 Kasım 1932'de Jung, Görümler Seminerlerinde sembolik anlamı ve Bergson'un felsefi kavramlarına benzerliği hakkında konuşur: "Gnostik Abraxas sembolü, üç yüz atmış beş anlamına gelen uydurma bir sözcük... Gnostikler onu yüce tanrılarının adı olarak kullandılar. O bir zaman tanrısıydı. Bergson'un felsefesi, *la durée créatrice*, aynı fikrin bir ifadesidir." "[...] Abraxas figürü başlangıç ve son anlamına gelir, yaşam ve ölümdür, dolayısıyla canavarımsı bir figürle temsil edilir. Bir canavardır, çünkü bir yıl boyunca bitkilerin yaşamıdır, ilkbahar ve sonbahar, yaz ve kış, doğanın eveti ve hayırıdır. Sonuç olarak Abraxas gerçekten de Demiurgos ile, dünya yaratıcısı ile özdeştir. Ve bu bakımdan şüphesiz Purusha ile, veya Şiva ile özdeştir." (Jung, 1930–1934, cilt 2, ss. 806–807). Jung, Albrecht Dieterich'in *Abraxas. Studien zur Religiongeschichte des späten Altertums* (1891) adlı çalışmasına aşinaydı. Bkz. not 373. Shamdasani'ye

Eğer Yunanca "Abraxas" kelimesinin harflerinin numerik değerlerini girersek, çıkan sonuç 365'tir: yaratıcı döngü, yılların akışı. Bu fikir aynı zamanda Mithraik gizemlerde de büyük bir rol oynar. Saalburg'daki Mithraik tapınağın sonsuz uzun süreli bir *aion*u vardır. Bu Farsça Zurvan Akarâna'dan gelir. Aion, aslan başlı bir ejderha olarak temsil edilir.

Bu purusha fikri, insan düşüncesinin en başlarına kadar uzanır ve uzun zamandır bize yabancı olan doğa ile özdeşleşmeyi temsil eder.

göre, Jung bu çalışmayı 1913'ün başlarında inceledi. Ayrıca, Charles King'in *The Gnostics and Their Remains* (1864) kopyasında, Abraxas'ın etimolojisini tartışan pasajın yanında, s. 37'de Jung'un notlarını buldu. (Shamdasani Jung 2020, cilt 5, s. 274 not 395). MDR'de Jung, 1918 ile 1926 arasında gnostikleri ciddi şekilde incelediğini belirtir (s. 200). ETH derslerinde Jung, tekrar tekrar Hans Leisegang'ın *Gnosis* üzerine 1924 tarihli çalışmasına atıfta bulunur; bu çalışmada altıncı bölüm Basilides'e ve onun öğretilerinden türeyen tarikatlara ayrılmıştır. Abraxas hakkında bkz. Leisegang (1924), s. 225.

6. DERS[513]

2 TEMMUZ 1939

Bu dersin başında söylemeyi tamamen unuttum; bana sormak istediğiniz herhangi bir sorunuz olursa, lütfen bunu bir mektup şeklinde sormakta çekinmeyin. Veya bana "iyi formüle ettiğiniz sorunuzu" bir not olarak verin. Cevap vermek için elimden geleni yaparım. [514]

Geçen sefer *purusha* hakkında konuştuk ve bu kavramın Hint felsefesinde hangi bağlamlarda ortaya çıktığını size göstermek için her türlü paralellikten bahsettim. Önce Brahman ile, dolayısıyla tüm dünya varlıklarının nihai olanı ile, sonra da dünyanın yaratıcısı olan ve aynı zamanda zaman olan Prajâpati ile özdeşleştirildiğini vurguladım; aslında o Bergson'un *durée créatrice*idir. O senedir; o, tüm varlıkların ortaya çıktığı zamanın rahmidir. O kurbandır, ateştir, kendini kendi sureti olarak yaratandır. Batılı Hristiyan fikirleriyle bağlantıları görebilirsiniz. Bu *purusha*, Batı'da gelişen İsa hakkındaki mistik fikirlerle paralellik göstermektedir. Ayrıca Yeni Platoncu felsefeyle paralelliklerinden de bahsettim; bu felsefeye göre gerçek tanrı Kronos'tur, veya zaman-tanrıdır, ayrıca ateş tanrısıdır, yaratıcı ateşin ve ışığın tanrısı. Bu tanrıların tipik sembolik niteliklerini gösterir.

Bugün bir kez daha *Yoga Sûtra*'ya dönmek istiyorum. Zor zahmet anlamlarını araştırdığımız *purusha* ve *sattvam* kavramlarına dayanarak, şimdi Patañjali'nin karmaşık kelimelerinin

513 Notlar LSM, ES, OK'nin.

514 Jung, kendisine gönderilen soruları 8. dersinde (16 Haziran 1939) ve 9. dersinde (23 Haziran 1939) yanıtladı.

anlamına daha fazla yaklaşmayı deneyeceğiz. Bu sırada şunları hep akılda tutmamız gerekecek:

Purusha: Birlik

Gunalar: Sattvam Rajas Tamas

Prakriti: fenomenler dünyasındaki çokluk.

Şu halde, bir elimizde *purusha* var, diğerinde *prakriti* var. Prakriti, maddi fenomenler dünyasıdır, fenomenal dünyadaki çokluktur. *Purusha* birlikli olandır, daime prakriti ile birleşmiştir, erilin dişil olanla birleşmesi gibi, ama asla karışmazlar. *Purusha* ve *prakriti*nin bir araya gelmesi yoluyla canlı bir psişik varlık ortaya çıkar, gunalar denen belli karakteristikleri vardır:

Sattvam = ışıltılı olan her şey, ışık, yükselme

Rajas = kendini dayatan, tutku

Tamas = koyu, karanlık, ağır

Bu bir tür enerji yaratır. Bunlar karşıtlardır; aralarında enerji tezahür eder, yani dünyanın yaşamsal işleri enerjisel bir süreçtir. Bunlar, karşıt çiftlerin varlığından ötürü psişenin formüle ettiği özelliklerdir. Tüm eylemler bu zıtlıklardan doğar. Sıcak ve soğuk bir araya gelmezse hiçbir süreç gerçekleşmez. Dünya sadece ışık olsaydı, var olamazdı. Karanlık kendi başına yoktur ve eğer sadece soğuk olsaydı, aynı şey geçerli olurdu. Bunlar, insanın çok eski zamanlardan beri şeylere yansıttığı psikolojik gerçeklerdir. Dünyayı böyle algılıyoruz. Bizi harekete geçiren de bu. Örneğin ahlaki bir çatışma, bizi belirli bir etik davranışa zorlayan bir çift karşıtlıktan oluşur: Bir yanda arzu, diğer yanda belli bir bilinç vardır. Bu çelişkiler olmasaydı, hiçbir şey olmazdı. Hareketsiz kalırdık. İnsan hayatındaki tüm harekete geçirmek üzere kendini dayatan anlar bu nedenle çatışma anlarıdır. İçimizde hareket eden her şey bu çatışmalardan doğar. Bu özellikler sayesinde *purusha* ve *prakriti* birleştirilir.

Ancak bu, metnin neden sadece *sattvam*dan bahsedip *tamas* ve *rajas*tan bahsetmediği sorusunu akla getiriyor? İki çeviriyi bir kez daha okuyacağım. Deussen şöyle tercüme ediyor:

(Praktitinin destekçisi olarak) Sattvamın temsilleri ve purushanın temsilleri arasına ayrım koymamak, ki ikisi de mutlaken ayrıdır, zevktir [ve ıstıraptır]: ... [YSD 3.35, s. 532][515]

Hauer şöyle tercüme ediyor:

"Kendinde-insan" ve zihin organını oluşturan "aydınlık dünya tözü" ebedi olarak katışıksızdır. "Kendinde-insan" tarafından "dünyanın tüketilmesi" şu şekilde mümkün olur: "aydınlık dünya tözü" ve "kendinde-insan" arasına bilinçli zihinde ayrım konmamıştır. [YSH, 3.35, s. 108][516]

Anlamlar aynıdır, ancak bu doğrudan görülmez. Hauer daha ziyade kelime kelime çeviriyor. Ayrıca *purusha* kelimesini ve zevk kavramını da yine literal bir şekilde çevirir: Aslında bu, dünyayı yutmak, dünyayı kendi içine almak, dünyayı tüketmektir. Ve sattvam'ı ışıklı dünya tözü olarak tercüme eder, bu da yine kelimesi kelimesine bir tercümedir: dünya maddesinin ışıklı tarafı. *Prakriti* dünyanın maddi fenomenidir; ve *sattvam* dünyanın olumlu yönü, ışıklı tarafıdır. Ancak bunlar psişik fenomenler olduğu için, bunların psişemizin ışık tarafı, yani bilincimiz olduğu söylenir. Diğeri bilinçdışıdır. *Tamas* bilinçdışıdır, çünkü o karanlıktır. *Rajas*, modern zamanlarda libido olarak tanımlanan enerjidir. Çoğunlukla bilinçdışıdır. Bir dürtünün, bir zorlanımın aniden nereden ortaya çıktığını bilmiyoruz. Dürtülerin kaynağı karanlıkta bulunur.

Böylece Hauer ile birlikte *sattvam*ı bilinç olarak çevirebiliriz. Bu nedenle, eğer biri *purusha*yı *sattvam*dan ayırt etmezse, o zaman *purusha sattvam* aracılığıyla *prakriti*ye, fenomenler dünyasına bağlanır. Sonra, Goethe'den bir alıntıyla, toz toprak yer.[517] Ve dünyanın bu tüketimi ıstırabın kaynağıdır ve yoga-

515 "Die Nichtunterscheidung der Vorstellungen des Sattvam (als Vertreter der Prakriti) und des Purusha, welche beide absolut verschieden sind: ist das Genießen."

516 "Der 'Mensch-an-sich' und der das Geistorgan bildende 'lichte Weltstoff' sind ewig unvermischt. Das 'Essen der Welt' durch den 'Menschen-an-sich' ist dadurch möglich, dass 'lichter Weltstoff' und 'Mensch-an-sich' im Bewusstsein nicht unterschieden werden."

517 Goethe'nin Faust'unda Mephistopheles: "Sorun değil! Bekleyelim görelim. / Bahsim garantiden de öte. / Kazanarak amacıma ulaştığımda, / Kabarık bir kalple zafer kazanmama izin vereceksin. / Tozu toprağı yiyecek, ve bir sanatla

nın insanı özgürleştirmeyi vaat ettiği bu ıstıraptır. Bu nedenle Yoga, *purusha* ve *sattvam* arasında bir ayrım yapılmasını ve *sattvam*ın *prakriti*den geldiğinin anlaşılmasını talep eder. Psikolojik olarak bu, kişinin *purusha* ile *sattvam* arasında, başka bir deyişle Kendilik ile Ben arasında ayrım yapması gerektiği anlamına gelir, çünkü aksi takdirde, *prakriti* yani dünya ile bir tüketme ve tüketilme ilişkisine girilir. Çünkü insan dünyayı ne kadar çok yerse, dünya da bir o kadar onu yer.

Dolayısıyla *sattvam* ve *purusha*nın ayırt edilmemesi, ıstırabın kaynağı olan dünyayı yemekle aynı anlama gelir. Şimdi devam ediyor (Deussen):

> … – purushanın bilgisine insanın kendi çıkarı [yani purusha] üzerinde tam bir disiplin uygulamasıyla ulaşılır, ve başkasının çıkarından farklıdır bu [yani prakriti] [YSD 3.35, ss. 532–533][518]
>
> Hauer şöyle yorumluyor:
>
> Kendinde-insan bilgisi, tam bir kısıtlamanın uygulanması ve "öteki"nin tüketilmesi sonucunda elde edilir. [YSH 3.35, s.108][519]

Her iki çevirinin anlamı şudur: Yoga uygulayan kişi bunu dürtüleri, *klesha*ları boyunduruk altına almak için yapar, böylece başkasının *prakriti*deki çıkarı kişinin *purusha*daki kendi çıkarından ayırt edilmiş olur. Başka bir deyişle: *Purusha* bilgisi, dünyada kendini gösteren dürtülerin enerjilerinin sınırlandırılmasıyla elde edilir.

---

birlikte, / Günah işlemesiyle tanınan annem yılan gibi." ["Schon bağırsağı! nur dauert es nicht lange. / Mir ist füer meine Wette gar nicht bange. / Wenn ich zu meinem Zweck gelange, / Erlaubt Ihr mir Triumph aus voller Brust. / Staub soll er fressen, und mit Lust, / Wie meine Muhme, die berühmte Schlange"] (330-335. satırlar).

518 "…durch Anwendung der Allzucht auf das von fremdem Interesse [der Prakriti] verchiedene eigene Interesse [des Purusha] erfolgt Erkenntnis des Purusha."

519 "Durch Anwendung der Gesamtzucht auf den Zweck dieses Essens für den 'Andern' und dem davon verschiedenen Eigenzweck erlangt man Wissen von dem 'Menschen-an-sich.' "

Bunu gösteren kimi paralelliklerden bahsedeceğim şimdi: *Tamas* ve *sattvam* arasındaki kontrast karşıtların ilk çiftidir. Metinler çoğunlukla sadece *guna*ların farklılaşmasından bahseder, örneğin Krishna'nın Arjuna'ya Bhagavadgîtâ'daki nasihati:

> Vedalar üç Guna'dan bahseder: Yine de, Ey Arcuna, üç Guna konusunda kayıtsız ol; karşıtlara karşı kayıtsız (nirdvanda), cesaretinde daima kararlı ol.[520]

Yoga felsefesinde, karşıtlardan özgür olmayı tarif etmek için teknik bir terim vardır: *nirdvandva*.

Eski bir metinde, *Book of Manu*'da, dünyanın yaratıcısının zıtları yarattığını çünkü ayrımlaşmayı getirmek istediğini yazar:

> Ayrıca fiilleri ayırt etmek için erdemi ve kabahati ayırmış, mahlûkun acı ve haz gibi [zıtların] çiftlerinden etkilenmesini sağlamıştır.[521]

Kulluka yorumunda daha başka karşıt çiftlerin adı geçer: arzu ve öfke, aşk ve nefret, açlık ve susuzluk, keder ve kuruntu, onur ve rezillik.[522] "Zıt çiftlerin altında bu dünya durmadan acı çeker."[523] Şimdi bu zıtlıkların tesiri altında kalmak değil onların üstüne çıkmak temel bir etik görevdir, çünkü karşıtlardan özgürleşme kurtuluşa götürür. *Yoga Sûtram*'ın ruhuna göre, kişi *sattvam*dan ayrılırsa, *purusha*ya gelir ve dünyanın varlığında kurtuluş bulur.

Book of Manu aracılığıyla tekrar edelim:

> O [kalbinin] yatkınlığıyla tüm nesnelere kayıtsız hale geldiği zaman, hem bu dünyada hem ölümden sonra ebedi mutluluğu elde eder.
>
> Bu şekilde tüm bağlılıklarını aşama aşama terk eden kişi [karşıtların] tüm ıstırabından özgürleşmiştir, ve yalnızca Brahman'da dinlenir.[524]

---

520 *Bhagavadgîtâ* II (SBE VIII, s. 48). Bkz. Jung (1921), § 328.

521 *The Laws of Manu*, I, 26 (SBE XXV, s. 13).

522 A.g.e.: "Diğer karşıt çiftler arzu ve öfke, tutkulu bağlılık ve nefret, açlık ve susuzluk, keder ve kuruntu ve benzerleridir." Bkz. Jung (1921), § 327.

523 *The Laws of Manu*, VI, 80–81 (SBE XXV, ss. 212–213); Jung (1921), § 328.

524 *The Laws of Manu*, VI, 80–81 (SBE XXV, ss. 212–213); Jung (1921), § 328.

Ve Kaushîtakî-Brâhmana-Upanishad'da bunu bilen kimse hakkında şöyle yazılıdır:

> ... ve orada yaptığı iyilik ve kötülükleri çalkalar. Sevdiği akrabaları yaptığı iyilikleri, sevmedikleri yaptığı kötülükleri alır. Ve bir at arabası kullanan bir adam gibi, iki tekerleğe (onlar ona dokunmadan) bakabilirse, gündüz ve geceye, böylece iyi ve kötü işlere ve tüm çiftlere bakacaktır. İyilikten ve kötülükten kurtulmuş olarak, Brahman'ı bilen kişi Brahman'a doğru hareket eder.[525]

Tejobindu-Upanishad'dan bir başka pasaj şöyledir:

> Arzu ve öfkeye, dünyaya tutunmaya ve duyuların şehvetine galip gelen; böylece karşıtlardan özgürleşen ve benlik duygusundan (her şeyden önce kendini istemekten) vazgeçen kişi, beklentiden kurtulmuş demektir.[526]

Ve Mahâbhârata'da münzevi olmak isteyen Pandu şöyle diyor:

> Tozlara bürünmüş, açık gökyüzünün altı evim, bir ağacın kökünde barınacağım, sevilen ve sevilmeyen her şeyden vazgeçerek, ne kederi ne de zevki tatmadan, suçlamayı da övgüyü de bırakarak, ne umut besleyerek ne de saygılarımı sunarak, karşıtlardan özgür (nirdvanda) şekilde, servetim ve eşyalarım olmadan var olacağım.[527]

Dolayısıyla bugün Hindistan'da hâlâ var olan evrensel fikri görüyoruz.

Peki psikolojik olarak bunların anlamı ne? Dürtülerin sınırlandırılmasıyla, dışa akış bastırılır, göz dünyadan geri çekilir. Kişi, kendini dünyaya bağlılıktan ve dünyayla olan ilişkiden kurtararak, dünyaya olan kendi arzusundan kendisini ayırt eder. Bu geri çekilme yoluyla, otantik olan, yani kişinin kendi iradesi ve içerikleri belirir, ve Hintli için bu *purusha*dır.

525 *Kaushîtakî-Brâhmana-Upanishad* I, 4 (SBE I, s. 277); Jung, Deussen'den (1897) alıntıladı, s. 24; Ayrıca bkz. Jung (1921), § 328.

526 *Tejobindu-Upanishad* bölüm 1, satır 3; Jung, Deussen'den (1897) alıntıladı, s. 664; Jung (1921), § 328.

527 *Mahâbhârata* I, 119, 89; Jung (1921), s. 278.

İşte bu noktada Batı'da bizler, kişinin kendi istemesi denince Ben'den başka bir şeyin kastedilemeyeceği yanılgısına düşüyoruz hemen. Çünkü kendisini dünyadan uzaklaştıran kişinin hâlâ Ben'inde kaldığını hayal ediyoruz. Ancak bir Hint zihnine göre, Ben'inde kalmaz, *purusha*ya girer ve her zaman olduğu şey olur: *purusha*.

Hintli düşünürler tarafından ileri sürülen böyle bir iddia, ancak bizimkinden farklı olan özel Hint psikolojisi temelinde mümkündür. Hint psikolojisinin doğasını bilincimizle kolayca kavrayabileceğimizi hayal etmemeliyiz. İmkânsız. Temel fark bilincin yapısındadır: Batı bilinci kesinlikle egosaldır, hatları keskin bir bilinçtir; ve, Doğu bilincinin yoğunluğuyla karşılaştırıldığında birçok bakımdan farklıdır. Bu insanların bilinçli bir durumdan bilinçsiz bir duruma geçmek için çok fazla şeye ihtiyaçları yoktur.

Bu bizim için gerçek bir mücadele ve büyük bir çaba gerektirecektir. Bu daha çok Doğu'nun bir eğilimidir, onlara daha doğal gelir. Çünkü yoga ve meditasyon yapmak üzere bir köşeye çekilmek, ve bilinçleri üzerinde son derece olumlu bir etkisi olan boş bir bilinç durumuna girmek onlar için günlük bir egzersizdir. Aynısını Çin'de veya Japonya'da da bulabilirsiniz. Bunda bir şey var. Bazı Batılılar bundan faydalanırlar, sinemaya gitmektense bunu yaparlar. Bizim *neurasthenia*mız,[528] kendimize uğramadığımız telaşlı koşuşturmadan kaynaklanır. Kendini gösteren bu boşluk: Bu *purusha*dır; bu, Ben'in boşaltılmasıdır.

Elbette Batı'da, modern felsefemizde, bu tür bir fenomenle paralel hiçbir şeyimiz yok. Doğu'da yoga dini bir konu olarak tanımlayacağımız bir şey değildir tam olarak. Yoga dini bir edim olarak kabul edilseydi, bir Hintli bize gülerdi. Dişlerimizi fırçalamak kadar sıradan bir edimdir onlar için; abartılı veya hatta histerik bir şey değildir. Batı'da, bu tür şeylerle uğraşan insanlar genellikle oldukça sıra dışıdır, ama Hindistan'da bu bir bilimdir. Batı'daki tüm gizemli yoga yaygarası

528 Neurasthenis'nın kavramsal tarihi için bkz. Gijswijt-Hofstra ve Porter, 2001.

Doğu'da gülünç olarak görülüyor. Bu insanlar, uygun eğitim, nefes egzersizleri, oturma egzersizleri yoluyla kendilerini boşluğa taşımak için eğitim alırlar, bu yönde alışkanlıklar edinirler. Biz yaptığımızda ise anlamsız akrobatik eğilip bükülmeler olarak görülürler.

Teknik bir konu olarak, nefes egzersizleri gibi ele alınmalıdır.[529] Dini vaaz ile ilgisi yoktur. Tüm bu *hatha* yoga egzersizleri, boşluk haline ulaşmanın araçlarıdır. Bu bizim bilinçdışı olarak tanımladığımız ama Doğu'da daha yüksek bir bilinç olarak tanımlanan hale batmaktır. *Purusha* bir üst-bilinçtir. Bu nedenle "bilinçdışı" terimini Hintçeye çevirmek neredeyse imkânsızdır. Bir terim vardır: *bodhi*, yani aydınlanma, daha yüksek bir bilinç veya üst-bilinç, genişletilmiş bir insanüstü bilinç, yani *purusha* bilinci.

Batı'da, bizde de bu kavramla paralel düşünceler üretildi, özellikle Meister Eckhart tarafından. "Şeylerin Terk Edilmesi Üzerine" meditasyonunda şöyle diyor:

> İnsanlar derler ki: "Ya Rabbi, ben de Tanrı'nın yanında olmayı, başkaları gibi Tanrı'ya adanmış olmayı ve huzuru ne kadar isterdim, keşke bende de böyle olsaydı!" Ya da, "Fakir olmak isterdim" veya "Şu ya da bu yerde olmadıkça veya şu ya da bu şekilde hareket etmedikçe işler benim için asla doğru gitmeyecek. Gidip yabancı bir ülkede, bir inziva evinde ya da bir manastırda yaşamalıyım."
>
> Aslında, bu tamamen kendinizle ilgili; başka bir şey değil. Bu kendi istemenizle ilgili sadece; ya bilmiyorsun ya da sana öyle görünmüyor. İnsanlar bunu görsün veya görmesin; kendi iradelerinden, istemelerinden kaynaklanmayan hiçbir sıkıntı başlamaz içlerinde.[530]

529 Bakınız dipnot 146.

530 530 Meister Eckhart (1909), s. 8–9; İngilizce (1981), s. 249. Bu pasaj Meister Eckhart'tın şu eserinden: "Counsels of Discernment" (Meister Eckhart, 1981, s. 247–285). Jung, Herman Büttner'in edisyonunu kullanıyor: "Vom Lassen der Dinge" ["Şeylerin Terk Edilmesi Üzerine"] for the third discernment (1909, s. 8). Orijinal Yüksek Orta Almancası: "Von ungelâzenen liuten, die vol eigens willen sint" ["Kendilerini yadsımamış ve kendi iradeleriyle dolu insanlar üzerine"] (Meister Eckhart, 1857, s. 545).

Kişinin kendi iradesi, Meister Eckhart'ın bahsettiği bu kendini-arama, Batı dilidir; kesin olmak gerekirse, bu Ben'dir, kesinlikle *purusha* değil, Batı bilincinin kendini-arama özelliğidir.

> Ne istiyorsak onu düşünebiliriz; bir insanın bir şeyden kaçınması gerektiğini ya da başka bir şeyin peşinden gitmesi gerektiğini (yerler ve insanlar, yaşam biçimleri, ortamlar ve girişimler); sorun bu değil, sizi engelleyen bu tür yaşam biçimleri ya da bu tür meseleler değil. Soruna neden olan sizin bu şeylerde ne olduğunuzdur, çünkü onlarda kendinizi gerektiği gibi yönetmiyorsunuz. Bu nedenle, kendinizle başlayın ve kendinizi terk edin.[531]

Bu konular *prakriti*dir. Kişinin terk etmesi gereken Ben-bilinci *sattvam*dır.

> Doğrusu, kendinden uzaklaşmakla başlamazsan ve kendini terk etmezsen, nereye koşarsan koş, nerede olursa olsun engeller ve belalar bulursun. Huzuru dışsal şeylerde arayan insanlar (mekânlarda veya yaşam tarzlarında, insanlarda veya faaliyetlerde, yalnızlıkta, yoksullukta veya alçalmada); bu şeyler ne kadar büyük olursa olsun veya her ne olursa olsun, yine de hiçbir şeydir ve huzur vermez. Arayışlarını bu şekilde sürdüren insanlar her şeyi yanlış yapıyorlar; ne kadar uzağa giderlerse aradıklarını o kadar az bulacaklar. Yolunu kaybetmiş biri gibi ortalıkta dolanırlar; ne kadar uzağa giderlerse o kadar kaybolurlar. O halde ne yapması gerekir? Kendini terk ederek başlamalıdır, çünkü ancak o zaman her şeyi terk etmiştir.[532]

Bu kendini terk etmektir. *Sattvam*ı terk edersem, onunla birlikte her şeyi de (*prakriti*) terk etmiş olurum. Doğal olarak her zaman nesnelere bağlı olan içimdeki egosal bilinç ile nesnelerin kendilerini ayırt etmeyi başarırsam, o zaman *purusha*ya ulaşmak mümkündür.

> Gerçekten, bir insan bir krallıktan veya tüm dünyadan vazgeçse, ancak kendine tutunsa, hiçbir şeyden vazgeçmiş olmazdı. Dahası, eğer bir insan kendinden vazgeçerse, elinde

531 Meister Eckhart (1909), s. 9; İngilizce (1981), s. 249.

532 Meister Eckhart (1909), s. 9; İngilizce (1981), s. 249.

ne bulunuyorsa bulunsun, zenginlik veya onur ya da her ne olursa olsun, her şeyi terk etmiştir.

Aziz Petrus'un söyledikleri hakkında: "Bak, Tanrım, biz her şeyi terk ettik" (Mt. 19:27) –ve onun terk ettiği her şey sadece bir ağ ve küçük kayığıydı– şöyle diyen bir aziz var: "Bir kimse az bir şeyden isteyerek vazgeçerse, bıraktığı vazgeçtiklerinden ibaret değildir; dünyevi insanların kazanabilecekleri ve hatta özleyebilecekleri her şeyi terk etmiştir; çünkü her kim kendi iradesinden ve kendisinden vazgeçmişse her şeyden vazgeçmiş demektir."[533] Çünkü her neyi özlememeyi seçtiyseniz, Tanrı sevgisi için onu tamamen terk etmiş ve ondan tamamen vazgeçmişsinizdir.[534]

Kişi onu Tanrı rızası için, yani *purusha* uğruna terk etmiştir. Bu nedenle Efendimiz, "Ne mutlu ruhen fakirlere!" buyurmuştur. (Mt. 5:3), yani iradeleri bakımından. Ve bundan kimsenin şüphesi olmasın; eğer daha iyi bir yaşam biçimi olsaydı, Efendimiz bunu söylerdi, tıpkı daha başta şunu söylediği gibi: "Benim ardımdan gelmek isteyen, kendisini inkâr etsin" (Mat. 16:24); her şey buna bağlı. Kendine bak, kendini inkâr et. Bu hepsinden daha iyi.[535]

Şunu bilmelisiniz ki, bu hayatta bu kadar çok şeyden vazgeçen, öyle ki kendi içinde terk edecek daha fazlasını bulamamış bir insan daha yoktur. Bunun doğru olduğunu gören ve buna bağlı kalan çok az insan var. Bu gerçekten adil bir değiş tokuş ve dürüst bir anlaşmadır: Siz her şeyi terk ederek ne kadar dışarı yönelirseniz, aynı oranda da Tanrı, sahip olduğu her şeyle içeri girer, çünkü size ait her şeyi tamamen terk etmişsinizdir. Bunu üstlen ve karşılayabileceğin her şeye mal olmasına izin ver. Gerçek huzuru orada bulacaksın, başka bir yerde değil.[536]

Öyleyse buradaki tefekkür ile *Yoga Sûtram* arasında doğrudan bir paralellik var. Ancak bizim istisnai derecede egosal

533 Meister Eckhart'ın (1981, s. 250, n. 5) yorumcuları, Eckhart'ın burada *Homilies to the Gospels* 5.2'e atıfta bulunduğunu varsayıyorlar.

534 Meister Eckhart (1909), s. 9; İngilizce (1981), ss. 249–250.

535 Dördüncü öğüdün başlangıcıdır bu; başlığı şöyledir: "İçsel ve dışsal olarak uygulanması gereken, kendini terk etmenin faydaları üzerine" başlıklı.

536 Meister Eckhart (1909), ss. 9–10; İngilizce (1981), s. 250.

bilincimiz nedeniyle Batılı anlamda bir paralellik var. Batı bir bakıma *prakriti* ile birleşmiştir, oysa Doğu'da bu hiç olmamıştır. Doğu bilinci bizim bilincimizle karşılaştırıldığında daha karanlıktır. Bunu söyleyen elbette biziz. Doğulu bir insan kesinlikle bunu söylemez, çünkü onun bilincinde olduğu şeyle karşılaştırıldığında karanlıkta olan bizizdir.

Meister Eckhart'ın bununla ilgili başka bir terimi daha var: bağlarından kopma (*detachment*) kavramı. Bu doğrudan *purusha* ve *sattvam* arasında bir ayrımdır. Çok aydınlatıcı bir cümlede, bağlarından kopma meditasyonu hakkında şöyle diyor:

> Kafir filozofların ve bilgelerin, eski ahidin ve yenisinin birçok yazısını okudum; ve içtenlik ve gayretle insanın kendisini Tanrı'yla en sıkı şekilde örebileceği en iyi ve en yüksek erdemi aradım; öyle ki insan bu erdem sayesinde tıpkı Tanrı'nın içindeymiş gibi onun örneğine benzer, artık kendisi ve Tanrı arasında bir fark kalmaz. Ve tüm bu kutsal yazılarda elimden geldiğince derinleştikten sonra, bunun tüm yaratıklarla bağını mutlak olarak koparmaktan başka bir şey olmadığını görüyorum. Efendimizin Martha'ya dediği gibi, "*unum est necessarium*"; bu, "huzurlu ve saf olacak olanın tek bir şeye ihtiyacı var: bağlarını koparmak" demek kadar iyi.
>
> Doktorlarımız sevgiyi methediyor, tıpkı "Hayırseverlik adına yapmadığım her neyse, ben bir hiçim" diyen Aziz Pavlus gibi. Ama bağlarından kopmayı her sevgiden üstün tutarım. Birincisi, çünkü sevgi en iyi ihtimalle beni Tanrı'yı sevmeye zorlar. Şimdi, Tanrı'nın bana mecbur olması, benim ona mecbur olmamdan çok daha iyidir. Benim ebedi mutluluğum Tanrı ve benim bir haline gelmeme bağlıdır; ...[537]
>
> Bu *purusha* ile birleşmedir.
>
> [...] ama Tanrı kendini bana uyarlamakta daha kavrayışlıdır ve benimle benim Tanrı ile iletişim kurabildiğimden daha kolay iletişim kurabilir. Bağlarından kopma, Tanrı'yı

537 Meister Eckhart (1903): "Von der Abgeschiedenheit," s. 910 ["Detachment," 1924, ss. 340-341]. Bu pasaj aynı zamanda Hans Leisegang'ın *Die Gnosis* adlı eserinin Basilides bölümünde de alıntılanmıştır. Bakınız Leisegang (1924), s. 240.

bana gelmeye zorlar ve bu aşağıdaki gibi gösterilir. Her şey doğal durumunda kalmak ister. Tanrı'nın kendi doğal hali birlik ve saflıktır; ve bunlar, bağlarını koparmaktan gelir. Bu nedenle, Tanrı, bağlarını koparmış bir kalbe kendini vermek zorundadır. – İkincisi, bağlarını koparmayı sevgiden üstün tutuyorum çünkü sevgi beni Tanrı uğruna her şeyden acı çekmeye zorluyor: Bağlarını koparma ise beni Tanrı'dan başka hiçbir şey kabul etmemeye zorluyor. Şimdi Tanrı'dan başka hiçbir şeye tahammül etmemek, Tanrı rızası için her şeye katlanmaktan çok daha iyidir. Çünkü kişi acı çekerken yaratılmış varlıklara bakar, …[538]

Prakriti budur.

… ıstırap buradan gelir, ama bağlarını koparmış olmak yaratılmış varlıklara karşı bağışıktır. Ayrıca, bu kopma Tanrı'dan başkasını kabul etmez, şöyle kanıtlıyorum bunu: Alınan her şey, bir hiç gibi alınmalıdır. Fakat bağlarını koparmış olmak hiçe o kadar yakındır ki Tanrı dışında bu kopmuşlukta kalabilecek bir şey yoktur. O kadar yalın, o kadar eteriktir ki ancak tek başına olan bir kalpte ikamet edebilir. Ancak o zaman, bağlarından kopmuş olmak Tanrı'ya imkân sunar. Alınan şey, alıcının varlık tarzına göre alıcısı tarafından alınır ve kavranır; ve böylece kavranan her şey, doğuştan kavranabilirliğine göre değil, anlayanın zihnine göre bilinir ve anlaşılır.

Ve alçakgönüllülük, diğer erdemlerin çoğunun ötesinde ustaların övdüğü erdemdir. Bağlarını koparmış olmayı herhangi bir alçakgönüllülükten önceye koyuyorum ve sebeplerim şunlar. Alçakgönüllülük, bağlarını koparmaksızın olabilir ama tam bir bağlarını koparmışlık, alçakgönüllülük olmadan imkânsızdır. Kusursuz alçakgönüllülük, kendi kendini sıfırlama meselesidir; fakat bağlarını koparmışlık sıfıra o kadar yaklaşır ki sıfır ile mutlak kopmuşluk arasında hiçbir şeye yer kalmaz.[539]

Bu boşluk veya *shûnyatâ*dır.

Bu nedenle, alçakgönüllülük olmaksızın bağlarını tam olarak koparmak mümkün değildir. Üstelik iki erdem bir

538 Meister Eckhart (1903), s. 10 ["Detachment", 1924, s. 341].

539 Meister Eckhart (1903), ss. 10–11 ["Detachment," 1924, s. 341].

tanesinden her zaman daha iyidir. Bağlarını koparmışlığı, alçakgönüllülükten yukarıya koymamın bir diğer nedeni şu: Alçakgönüllülük, bütün yaratıklar karşısında kendi kibrini kırmak demektir; ve bu sayede insan kendinden çıkıp yaratıklara gider.[540]

Ama, alçakgönüllülük yoluyla insan tekrar *prakriti* içine düşer. Ama bağlarını koparmışlık kendi içinde kalır. Şimdi, dışarı gitmemek ne kadar mükemmel olsa da, içeride kalmak daha da iyidir. Peygamber'in dediği gibi, "omnis gloria filiae regis ab intus", kralın kızının içi muhteşemdir. Bağlarını kusursuzca koparmış olmak, kendini ne altta ne üstte görmeksizin yaratıklara karşı aldırmaz olmayı getirir. Ne aşağıda ne yukarıda olacak bir ilgisi yoktur onlarla. İlgisi kendine hâkim olmak üzerinedir; kimseyi sevmez, kimseden nefret etmez; hiçbir yaratığa ne benzer ne de benzemez; ne budur ne de şudur; hevesli olduğu tek şey *aynı*dır. Fakat ya bunu ya şunu olmayı asla istemez. Bu veya şu olan sıfırdır; [...][541]

Görüyorsunuz ki bu *prakriti*dir.

[...] fakat bağlarını koparmışlık tamamen hiçbir şey olmak, sıfır olmaktır. Şeyleri kendi hallerine bırakır.

Burada bir itiraz gelebilir; ama şüphesiz, mutlak kopmuşluk da dâhil olmak üzere tüm erdemler Leydimizde çiçek açmıştır. Peki, bağlarını koparmış olmak alçakgönüllülükten daha iyi olduğuna göre, Leydimiz neden, şu sözleriyle, alçakgönüllüğünü över: "*quia respexit dominus humilitatem ancillae suae*": "Hizmetçisinin alçakgönüllülüğünü mü gördü?" Erdemleri Tanrı'ya atfetmek ne kadar mümkünse, Tanrı'da bağlarını koparmışlık ve alçakgönüllülük olduğu söylenebilir. Bilin ki, Tanrı'yı kendi içinde hareketsiz kalırken insan tabiatına girmeye tenezzül ettiren, onun sevecen alçakgönüllülüğüdür (...).[542]

Bu karıştırmayı betimler, aynı zamanda *purusha* ile bağlarını koparmayı, lotus yaprağındaki damlacığı betimler.

540 Meister Eckhart (1903), s. 11 ["Detachment," 1924, s. 341].
541 Meister Eckhart (1903), s. 11 ["Detachment," 1924, ss. 341–342].
542 Meister Eckhart (1903), s. 11–12 ["Detachment," 1924, s. 342].

Böylece Tanrı, hem yaratılışın içine girmiş olur hem de bundan etkilenmez.

> Ve Efendimiz, hareketsiz kopmuşluğunda dururken insan olmayı seçtiğinde Leydimiz kendisinin de aynısını yapmasını beklediğini biliyordu; oysa Efendimiz onun bağlarından kopmuşluğuna değil alçakgönüllülüğüne bakıyordu daha çok. Sonuç olarak, bağlarını koparmış halde hareketsiz durmasına rağmen bağlarının kopmuşluğuyla değil alçakgönüllülüğüyle övündü.[543]

543 Meister Eckhart (1903), s. 12 ["Detachment," 1924, s. 342].

7. DERS[544]

9 HAZİRAN 1939[545]

Son derste, Meister Eckhart'ın anlayışına göre inziva fikrini değerlendirdik. Metinlerde göreceğiniz gibi, kendinle Doğu'nun *prakriti* olarak betimlediği şey (yani dünyanın varlığı veya maddi fenomenler) arasında bir ayrım koymakla ilgilidir bu ona göre. Eckhart'a göre, şeylerin terk edilmesi ve kendini terk etme, aslında, eşanlamlıdır. Çünkü Eckhart şunu anlamıştır: Ben dediğimiz şey, başka şeylerle bölünmez bir şekilde ve derinden bağlantılıdır; ve bu nedenle, eğer biri kendini şeylerden ayırırsa, ayrıca kendinden de ayrılmış olur. *Purusha* ve *sattvam* probleminin Batı'da aldığı biçimlerden biridir bu.

Bununla *Yoga Sûtra*'dan aldığımız ve tartıştığımız satırları sonuçlandırabiliriz. *Purusha*nın Hintliler için ne anlama geldiğini bir kez daha hatırlatmak isterim. *Upanishadlar*'dan çok eski zamanlara dayanan ve *purusha*nın doğasını özellikle *Brahman* formunda açıklayan bazı ifadelere sahibiz. *Purusha*nın onunla aynı olduğunu biliyorsunuz. Bir *Upanishad* metninin söylediği budur:

> O ki insanda budur (*Brahman*), ve o ki güneşte şudur (*Brahman*), ikisi de birdir.[546]

Bu metin, güneşte görülen insana atıfta bulunur. Bu ve göz bebeğinde görülen küçük insan figürü bir ve aynıdır.

544 Notlar LSM, ES, OK'ye ait.

545 Notlarının başında ES, muhtemelen Jung tarafından önerilen iki edebi referansa dikkat çekiyor: *Deutsche Mystiker des 14. Jahrunderts* (Meister Eckhart, 1857) ve *Die Viktoriner* (Wolff, 1936). Bu eserlerde St. Victor'lu Hugh, Aziz Victor Richard ve Aziz Victor Adam'ın eserlerinden seçmeler bulunmaktadır.

546 *Taittirîyaka Upanishad* 2, 8, 5 (SBE XV, s. 61). Bkz. Jung (1921), § 334.

Ölmekte olan birinin *Brihadâranyaka Upanishad*'da geçen duasını alıntılıyorum:

> Hakiki olanın [Brahman] yüzü, altın bir diskle kaplıdır. Aç şunu ey Pûshan [Sâvitrî, güneş], Hakikatin doğasını görelim. Ey Pûshan, tek gören Yama [yargıç], Pragâpati oğlu, Sûrya [güneş], ışınlarını yay ve onları topla. Senin en aslına uygun biçimin olan ışığı görüyorum. Ben oyum [yani güneşin içindeki kişi.][547]

Bu sefer, *Khândogya Upanishad*'dan:

> Şimdi bu göğün üzerinde, herkesten daha yüksek, her şeyden daha yüksek, ötesinde başka dünyaların olmadığı en yüksek dünyada parlayan ışık, insanın içindeki ışığın aynısıdır. Ve bunun gözle görülür bir kanıtı var: Burada, bedendeki sıcaklığı dokunarak algıladığımızda görürüz onu.[548]

Başka bir noktada şöyle diyor:

> hatta tıpkı bir pirinç tanesi, bir arpa tanesi veya bir darı tanesi gibidir kalpteki Purusha; hatta dumansız bir ışık gibi, gökten daha büyüktür, eterden daha büyüktür, dünyadan daha büyüktür, var olan her şeyden daha büyüktür; ruhun [nefes] kendiliği benim kendiliğimdir: Oradan geçerken bu kendiliği elde edeceğim.[549]

Metindeki bu noktalardan Hindistan'ın klasik döneminde *purusha*nın nasıl anlaşıldığını görebiliyorsunuz.

Anlayacağınız üzere insanın evrensel varlıkla özdeşliğini gösteren bu kavramların Batı'da benzerleri var ve bunları yine Meister Eckhart'ta görüyoruz. Bir vaazından bir alıntı yapmak istiyorum:

---

547 *Brihadâranyaka Upanishad* 5, 15, 1-2 (SBE XV, s. 199-200). SBE'nin yorumu şu şekildedir: "*Mâdhandina* metninde burada çıkarılmış olan bu dizeler, *Vâgasaneyi-upanishad* 15-18'in sonunda bulunmaktadır. Ölmekte olan bir kişi adına Âditya'ya dua edilmektedir." Jung bu pasajı *Psikolojide Tipler* (1921), § 334'te aktarır.

548 *Khândogya Upanishad* 3, 13, 7–8 (SBE I, s. 47). Bkz. Jung (1921), § 334.

549 *Satapatha Brâhmanam* 10, 6, 2 (SBE XLIII, s. 400). *Psikolojide Tipler*'de (1921, § 334) Jung bu pasajı P. Deussen'in (1894) Almanca çevirisinden alıntılar, s. 264.

> … Tanrı'nın bu krallığından ruhu anlıyoruz, çünkü ruh, Tanrılık ile benzer doğaya sahiptir. Bu nedenle, burada Tanrı'nın krallığı hakkında, Tanrı'nın kendisinin nasıl krallık olduğu hakkında söylenenlerin tümü, eşit şekilde ruh için de söylenebilir. Aziz John şöyle diyor: "Her şey onun tarafından yapıldı." Burada kastettiği ruhtur, çünkü ruh her şeydir. Ruh, Tanrı'nın bir sureti olması bakımından her şeydir ve bu itibarla aynı zamanda Tanrı'nın krallığıdır; Tanrı, başlangıcı olmaksızın öz itibarıyla kendinde olduğu için, ruhun krallığında da öz olarak, sonu yoktur. Bir filozof, "Tanrı," diyor, "ruhta öyle bir şekildedir ki, tüm Tanrılığı onun üzerinde asılıdır." Tanrı'nın ruhta olması, ruhun Tanrı'da olmasından çok daha iyidir. Ruh, Tanrı'da olduğu için mutlu değildir, Tanrı onun içinde olduğu için mutludur.[550]

Bu, kuşkusuz, engisizyon sorguculari için sakıncalı olan noktalardan biridir ve aynı zamanda metinlerinin o dönemde mahkûm edilmesinin nedenidir. Yazıları ölümünden sonra mahkûm edildi. Kendisini savunmak için çağrıldığı Avignon'a[551] giderken yolda öldü. Yazıları bu nedenle yaklaşık altı yüz yıl boyunca ortadan kayboldu. Şurada veya burada metinleri bulunabilirdi, ancak sadece fragmanlar halinde, başka kitapların arka sayfalarında, gizlenmiş şekilde. On dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar yazılarını toplamak ve yayımlamak mümkün olmadı. Şimdiye kadar sadece Orta Yüksek Almancada ve Latincede Pfeifferian el yazması elimizdeydi.[552] Yeni bir edisyon çıkıyor. Eckhart'ın bir el yazmasına İsviçre'de, yani Basel'de sahip olma şansına ve onuruna sahibiz.

> Biri bana neden dua ediyoruz, neden oruç tutuyoruz ya da işlerimizi onunla yapıyoruz diye sorduğunda, Tanrı ruhumuzda doğabilsin diye diyorum. Kutsal yazılar ne için yazılmıştır ve Tanrı dünyayı ve meleksi doğayı neden yarattı? Basitçe, Tanrı ruhta doğabilsin diye. Tüm tahılların

550 Meister Eckhart (1909): "Vom Gottesreich," s. 158–159 ["Tanrı'nın Krallığı," 1924, ss. 270– 271]. Ayrıca bkz. Jung (1921), § 418.

551 ES ve BH Eckhart'ın gittiği yerin hatalı şekilde Roma olduğunu yazmışlar.

552 Meister Eckhart (1857).

doğasının anlamı buğdaydır, tüm hazinelerin doğasının anlamı altındır, tüm nesillerin anlamı insandır.[553]

Bu muhtemelen Meister Eckhart'ın yazılarındaki en önemli noktalardan biridir. Bir anlamda altı yüz yıl uyuduktan sonra on dokuzuncu yüzyılda bir rönesans yaşadı. Onu biraz anlamaya başlıyoruz, çünkü bu sırada Doğu'nun ruhani hazinelerini biraz olsun kendimize kattık. Doğu fikirleri ile Meister Eckhart'ın fikirleri arasında henüz anlaşılmayan olağanüstü bir ilişki vardır. Tanrı'nın krallığı olarak ruh hakkındaki bu fikirler, bunlar kesinlikle erken Hristiyanlık döneminde zaten mevcuttu; doğaları gereği kesinlikle sapkın ve gnostiktiler, çünkü ilk insan olan Adam Kadmon bazen ruhun içinde olarak tasvir edilir. Bir Kıpti gnostik metni olan Codex Brucianus'ta bir monadın sakinidir ve en son keşfedilen metinlerde Tanrı'nın krallığı olarak tasvir edilir.[554]

Meister Eckhart dışında, daha sonraki bir dönemden olsa da, çok dikkate değer bir Orta Çağ adamına dikkatinizi çekmek istiyorum: Angelus Silesius. Kendine has bir kaderi vardı. Bir Protestandı ve *Cherubinic Wanderer*'ı yazdı.[555] Bu eserde felsefesini ve teolojisini kısa şiirler şeklinde sundu. Düşünceleri, Meister Eckhart'ta daha önce karşılaştığınız gibi, etkileyici bir şekilde basit ve naiftir. Silesius, esasen kendisini kendisinden yaratan ve tarihi kaynaklara dayanmayan özgün bir kişiliktir.

553 Meister Eckhart, 1903, s. 1. Jung'un burada kullandığı Büttner'in Almanca çevirisi ("Von der Erfüllung"), Pfeiffer'in Orta Almanca baskısından ("Missus est Gabriel angelus", 1857, s. 104) bir dereceye kadar farklıdır. İngilizce çevirisi Pfeiffer'i takip eder ve "The angel Gabriel was sent" başlığını taşır (1924, s. 80). Ayrıca bkz. Jung (1921), § 425 ve Jung'un 17 Şubat 1939 ve 19 Ocak 1940 tarihli konferansı (JMP, cilt 7).

554 Bakınız 404. ve 406. notlar.

555 Johann Angelus Silesius (1624-1677), Johann Scheffler olarak Lutheran bir ailede doğdu, 1653'te Roma Katolikliğine geçti ve on altıncı yüzyılın İspanyol bir mistiğinden esinlenerek Angelus Silesius adını aldı. 1661'de Silesius rahip olarak atandı ve takip eden yıllarda karşı reformun açık sözlü bir savunucusu oldu. Cherubinic Wanderer'daki şiirlerin kesin tarihi belirsizdir: "Scheffler'in ilk kez 1657'de (sadece beş kitapta) yayımlanan şiirleri tam olarak ne zaman yazdığı kesin değildir. Angelus Silesius, ellili yılların başlarında sadece dört günlük bir süre içinde üç yüzden fazla beyit yazdığında yaratıcı bir patlamayla yazmaya başladığını (1657 baskısına önsöz) iddia ediyor.

Onun dizelerinden bazılarını aktaracağım. Meister Eckhart'tan duyduklarımıza kesinlikle uyuyorlar.

Ben olmadan, bunu biliyorum, Tanrı bir dakika yaşayamaz;
Ben ölürüm ve Tanrı, hemen ardımdan Tanrılık ruhunu bırakmalıdır.

Tanrı bensiz bir solucan yaratmaz; ama ben
Tanrı'nın onu korumasına yardım etmezsem, hemen çürür.

Ben Tanrı kadar büyüğüm, Tanrı benim gibi çok küçük.
Tanrı benim üstümde olamaz, ben Tanrı'nın altında olamam.

Tanrı içimdeki ateştir ve ben O'ndaki parıltı;
Birbirimizle iç içe değil miyiz?

Tanrı beni her şeyden çok seviyor; O'nu aynı şekilde seviyorsam,
Ondan aldığım kadarını O'na veriyorum.

Benim için Tanrı'dır ve insandır, ben insanım ve Tanrı'yım, gerçekten,
Tanrı için. Tanrı'nın susuzluğunu gideririm, Tanrı ihtiyacımda bana yardım eder.

Tanrı bizi memnun eder. Tanrı bizim için ne istersek odur.
Vah vah, Tanrı için, olmamız gereken kişi olmazsak.

Tanrı, Tanrı'dır, ben neysem oyum, anlıyor musun?
Yine de birini iyi tanısaydın, hem Tanrı'yı hem de beni tanırdın.

Ben Tanrı'nın dışında değilim, Tanrı benim dışımda değil.
Tanrı benim mücevherim, ben Tanrı'nın ışığı ve ışıltısı.

Ben Oğul'da asmayım, Baba bitkiler, gübreler,
Kutsal Ruh, benim dışımda olgunlaşan meyvedir.

Ben Tanrı'nın çocuğu ve oğluyum ve yine de çocuğum O'dur.

Her ikisinin de olması gerektiği nasıl olabilir?

Ben kendim güneş olmalıyım, ışınları denizi boyamalı,
Tüm tanrısallığın uçsuz bucaksız okyanusu.[556]

Sadece birkaç dizesine bakarak bu mistiğin tüm duyarlılığını görebilirsiniz. Aslında Doğu yogasının temel fikrini Batı Orta Çağ dilinde ifade ediyor. Bu fikirlerin Batı'da tamamen farklı koşullar altında nasıl ortaya çıkabildiği zor bir sorudur. Şimdilik sadece bunun gerçekten olduğu gerçeğini bilmekle yetineceğiz.

Şimdi bir kez daha *Yoga Sûtram*'a dönüyoruz. Üçüncü *sûtram*da şöyle diyor:

> Duyu organlarının alıcı, içsel, bencil, ilişkisel ve amaçlı işlevlerinin mükemmel disiplininden, bunlar üzerinde hâkimiyet elde edilir. [YS 3.47, s. 71]

Duyu organları, dünyanın gerçekliğine ikna olmamızı sağlayan mekanizmalardır.

Bu cümlenin anlamı açıktır, yani yogadaki tüm olası psikolojik eylemlere uygulanan bu hâkimiyet, bu kendini geri tutma, kendi psişik sürecimizde bir sükunete ve aynı zamanda dış dünyanın psişik sürecinden bir kopuşa neden olur. Artık dünya işlerine karışılmaz. Meydana gelen her şey, kendi payına düşen ilgiyi hak eder sadece, daha fazlası değil. Duygularımız sürekli olarak bizden kaçar, bizler *concupiscentia* yoluyla insanlara ve nesnelere akarız. Ancak bu cümlede tavsiye edildiği gibi genel disiplin uygulamak bizi nesnenin köleliğinden kurtarır.

---

556 Angelus Silesius, *Cherubinischer Wandersmann* (1657): I, 8 (2001, s. 3); I, 96 (2001, s. 11); I, 10 (2001, s. 4); I, 11 (1986, s. 39); I, 18 (1986, s. 40); I, 224 (2001, s. 21); III, 141 (2001, s. 69); I, 212 (2001, s. 20); I, 106 (2001, s. 12); II, 122 (2001, s. 41); I, 256 (1986, s. 50); I, 115 (1986, s. 44). Ayrıca bkz. Jung (1921), § 432.

Bu cümlede ilginç olan şey, zaman dizisi denilen şeyden söz edilmesidir. Zamandaki bu sıranın vurgulandığı bir başka cümle daha var:

> Anların ve onların zaman içindeki sıralamasının mükemmel disiplininden, kişi ayrım koymaya dayalı bilgiye sahip olur. [YS 3.52, s. 72]

Patanjali'nin yogası, zaman bilinci üzerinde ustaca hâkimiyet kurmakta haklı olarak ısrar ediyor muhtemelen; çünkü zaman bilinci, şeylere bağımlılığımızın ve onlarla bütünleşmiş olmamızın olağanüstü bir ifadesidir. Ne kadar çok şeyle ilgilenirsek, zaman bilincimizin yoğunluğu o kadar artar. Çok kısa sürede çok fazla şey yapmanız gerektiğinde aceleci bir hale girersiniz. Telaşlı olaylar dizisinde kendinizin bilincine varırsınız. Acele eden insanlar ellerinde saati ile yaşamak zorundadırlar. İnsan ne kadar çok şey yapmak zorundaysa, o kadar zaman bilincine sahip olur. İnsan ne yapması gerektiğinin bilincine vardığında zamanı hesaplamaya başlar. Doğu'da bizim Batı'dakinden çok daha az bu hisse sahipler, genel olarak kaç yaşında olduklarına dair hiçbir fikirleri olmayan ve saatin kaç olduğunun farkında olmayan ilkellerde bu his daha da azdır. Bir yerden başka bir yere gitmenin ne kadar sürdüğü sorulduğunda, bir ya da iki ya da birkaç saat derler. Bu, iki ile yirmi arasında herhangi bir şey olabilir. Elbette tam olarak ne kadar uzakta olduğunu biliyorlar, ancak herhangi bir zaman kavramı olmadan. Zamanın değeri dediğimiz şey onlar için bilinmiyor. Sadece medeniyetin çeşitliliği ve zenginliği, zamanın bilincine varmamıza neden oldu.

Hindistan, büyük bir nüfus yoğunluğu içinde gelişebilecek zengin bir kültürel yaşam hareketliliğine sahip olduğu sürece, orada da bir zaman kavramı oluşmuştur; öyle ki *Yoga Sûtram*, zamanı bir kenara koyma kavramında ısrar eder, ve zamana hâkim olmanın gerekliliği üzerine konuşur. İnsan zamanı bir kenara koyabilmelidir. Çünkü zamanın bilincine varır varmaz, zamanın çeşitli taleplerinin de bilincinde olursun. Bunu şu ya da şu takip eder. Sonuç olarak, kendini *prakriti*den

ayırması gereken kişi, zamandan da ayırmalıdır; insan ömrünün bu kadar kısa olması gerçeğinden adeta hiç çekinmeden, boşa harcayacak yüzyılları varmış gibi yaşamalıdır.

Bu, kanosunu yontarak uzaklaşan bir ilkel insana benzer. O kadar uzun zamandır bu işin içindedir ki, mutlu bir şekilde kanonun başına ulaştığında kıç tarafı çürüyüp parçalanmıştır. Yine de oyduğu figürler çok güzeldir; bir kanonun getirdiği faydaya ihtiyacı yoktur.

Bir sonraki cümlede şöyle diyor:

> Böylece, kıvrak bir zekâ, duyuların yardımı olmaksızın algı ve ilk madde üzerinde hâkimiyet elde edilir. [YS 3.48, s. 71]

Özellikle hızlı, akıcı bir düşünce dizisinden ve *prakriti*ye hâkimiyetten, bizi dünyaya bağlayan duyu organlarından bağımsız olmaktan söz ediyor aslında. Elbette, yoginin havada süzülebildiği, bedenini terk edip bir şekilde kendini başka bir bedene taşıyabileceği şeklindeki o bildik fikir, bu tür iddialardan kaynaklanmaktadır. Bu konuyu psikolojik olarak ele alırsanız, bunun, dış müdahale olmaksızın, kendi başına, çevreyle olan ilişkilerden bağımsız, pürüzsüzce işleyen ve yogiye her şey ve herkes üzerinde hâkimiyet hissi veren bir bilinç durumuyla ilgili olduğunu görürsünüz. Hepimizin tabi olduğu bu bağlardan kendini kurtarabilen kişi, diğer insanlar üzerinde özel bir etki bırakır. Bağlanmaz, korku dolu savaş çığırtkanlığı konuşmaları yapmaz, kendi içinde açıklık ve düzen arar. Patanjali, zamandaki sıra ve bunun sonuçları üzerine evrensel disiplinin uygulanmasıyla ilgili şöyle devam eder:

> Anların ve onların zaman içindeki sıralamasının mükemmel disiplininden, ayrım koymaya dayalı bilgiye ulaşılır. [YS 3.52, s. 72]

Yani, zamanın akışını durdurmak ve insanın emrinde asırlar, binyıllar olacak şekilde var olmak mümkünse, bu durumda daha yüksek bir farkındalık doğar ve eşyalara olan her türlü tutkunun üzerindedir. Bu ve benzeri farkındalıklar elbette Hint felsefesinde bolca bulunabilir:

> Ayrım koyma yoluyla kişi köken, karakteristik farklılıklarını veya görünüşte benzer iki şeyi ayırt eden konum farklılıklarını anlar. [YS 3.53, s. 73]

Bunlar, ayırt edilemez görünseler bile yine de ayırt edilebilen herhangi bir benzer çifttir. Bunlar *purusha* ve *sattvam*dır. *Purusha*nın içteki insan olarak tanımlanabileceğini ve *sattvam*ın *prakriti*den doğmasına rağmen, *purusha* ile olan bağlantısının bir sonucu olduğunu ve onun ürettiği en hafif şey olduğunu gördük. Ya da basit ilkel varlık olarak *purusha* ile *purusha*nın *prakriti* ile çarpışmasının türev bir kombinasyonu veya işlevsel bir sonucu olan *sattvam* arasındaki farktır. Başka bir deyişle, Benlik ve Kendilik'in farklılaşmasıdır.

Bu farklılaşmalar yogada meditasyon şeklinde ince ayrıntılarla uygulanır ve bu egzersizlerin doğal olarak bir amacı vardır. Bu amaç *kaivalyam* yani yalnızlık olarak tanımlanır.

> Doğanın berrak niteliği ile gözlemci arasındaki farkı gören kişi, kişisel bir gerçekliği geliştirmeyi bırakır. [YS 4.25, s. 80]

İşte yeni bir terim: *cittam*. Genellikle bilinç olarak tercüme edilir. *Sattvam*ın niteliklerinden veya işlevlerinden biridir ve bunun bilinç (ışıklı dünya tözü) olarak tercüme edilebileceğini zaten söylemiştik. Bu yüzden *cittam*ı bilinç olarak da çevirebiliriz. Aynı doğrultudadır.

Purusha ve *cittam* arasındaki ayrımı fark eden kişi artık Kendilik ya da âtman olma yanılsamasına kapılmaz. Orada, egzersizin amacının, biri kendini dünyadan ve eylemden farklılaştırdığında tamamen kaçınılmaz olan Ben-irileşmesinden kaçınmak için bu farklılaşmayı gerçekleştirmek olduğunu görebilirsiniz. Böyle bir teknik pek çok insanı egzersizden soğutur; sanki başka herkes yok olabilirmiş gibi sadece kendini düşünmenin insanı benmerkezci yaptığını düşünürler. Ama bu görüş sadece yüzeyseldir. *Yoga Sûtram* anlamında bir kimse dikkatini *purusha*ya verirse Ben'e düşmez. Ben sadece, arkasında duran bilinemez bir şeyin önünde duran fenomendir.

Ben, deyim yerindeyse, bilinmeyen bir varlığın yüzü, teni, ifadesi, belirtisidir.[557] Hint düşünce tarzı böyledir.

Ama elbette, Batı bilincinde olduğu gibi, kişi bir Kendi'ye olan inancını yitirdiyse veya ona hiç sahip olmadıysa, o zaman elbette Ben'e düşer ve her şeyi Ben'e atfeder. Sonra bu fark-sız-laşmadan kaynaklanan tüm kötücül sonuçlar gelir. Ben artık sadece bir fenomen olarak görülmediği için sınırsız bir genişleme ortaya çıkar. Bu nedenle, bu çabalara karşı kesin bir önyargı oluşturulur, çünkü onlara göre tehlike şudur: Kişi kendine odaklanırsa, Ben git gide büyüklenecektir. Biz Batılılar bu Kendi meselesini kavrayamayız. Son iki yüz yıldır inanca karşı güçlü bir direnç geliştiriyoruz, ancak inanç burada bize pek yardımcı olmuyor çünkü *purusha*yı tamamen İsa'ya yorduk. Ülkemizde, eğer biri Kendi'yi kabul ederse, İsa'ya varması gerekir. Ve böylece, *purusha*yı dışsallaştıran bu Protestan fikir, bizim için bir yanılgıyı beraberinde getiriyor: Ben, doğası gereği, Kendi ile özdeşleştirilir ve bu nedenle çok fazla yükseltilir. Bu tanınırsa (Meister Eckhart gibi) insan yıkılır. Yakın zamana kadar kilise Meister Eckhart'a çok olumsuz bakıyordu.

Metin şöyle devam ediyor:

> Sonra, ayrımlaşmanın derinlerindeyken, düşünce özgürlüğe doğru çekilir. [YS 4.26, s. 80]

Sattvam ve *purusha* benzer olarak açıklanırsa, *kaivalyam* ortaya çıkar, yani *cittam* Kendi'den farklılaştırılırsa, o zaman kurtuluş, *kaivalyam*, yani bağlarından kopma durumu ortaya çıkabilir.

Kurtuluş dağının imgesi çok plastiktir ve belirli bir duyguya tekabül eder. Ben, Kendi ile özdeşleştiğinde, ait olmadığı bir yüksekliğe yükselir; eğer biri farkı görürse, o zaman batar. Meister Eckhart şöyle derdi: Evet, çok önemlisin, ama yine de kendini terk et. Ve sonra dağdan aşağı akar ve sonra *purusha* özgürleşir.

557 ES "hata edemez", LSM ve OK "bilinemez" diye not etmiş.

> Bu sonsuz bilgi, artık amaçlarına ulaşmış olan maddi şeylerdeki dönüşümler dizisinin sonu anlamına gelir. [YS 4.32, s. 82]

*Guna*ların amacı dünya olaylarını yerine getirmektir. Bu amaca, *cittam* prakritiye geri battığında ve *purusha* orijinal durumuna döndüğünde ulaşılır.

> Silsile, bir dönüşüm sürecinin sonunda algılanabilen bir dizi momente karşılık gelir. [YS 4.33, s. 83][558]

Anların hızlı akışı durmuştur, insan belki de yaşanacak bin yılları varmış gibi hissetmeyi öğrenmiştir. Ancak *kaivalyam* elde edildiğinde, tüm zaman silsilesi bir bütün haline gelmiştir. Artık anlar yoktur, olaylardan tam bir ayrışmaya, yani bir ebediyet durumuna ulaşılır.

Patañjali devam ediyor, size *Yoga Sutra*'dan okumak istediğim son cümle bu:

> Özgürlük, ruh için anlamsız olan maddi şeylerin evrimsel seyrinin tersine çevrilmesidir; aynı zamanda gerçek bir özdeşlik durumunda bilincin gücüdür. [YS 4.34, s. 83]

Bu cümle, kurtuluş dağından aşağı akan *sattvam*a ne olduğunu açıklamaya çalışır. Yani dünyanın işleyişini içeren bu özgür *guna*lar, nitelikler, ilkeler şimdi aslına dönmektedir. Statik, kendi kendine yeten bir güç ortaya çıkar ve *prakriti*nin yerine şimdi ruh, maddi varlıktan tamamen farklı saf bir sezgi vardır.

Özetle, bu *Yoga Sûtram*'ın ana içeriği budur. Doğal olarak, bu metni kendi başınıza incelediğinizde, içinde zor ama aynı zamanda son derece zengin sonsuz sayıda daha fazla şey olduğunu göreceksiniz. Seriyi *Brihadâranyaka Upanishad*'dan bir nokta ile bitirmek istiyorum.[559]

> Bunun üzerine şu dizeler var: Uzaklara uzanan küçük, eski yolu ben buldum. Bunun üzerine, Brahman'ı bilen bilgeler

558 ES burada şunları kaydetmiş: "(Deussen'den sonra) Karş. Brih. Yukarı. 4.4.16."
559 *Brihadâranyaka Upanishad* 4.4.8–9, 13–16 (SBE XV, ss. 177–178).

> Svarga-loka'ya [cennete] ve oradan daha yükseğe, tamamen özgür olarak ilerlerler.
>
> Bu, yoganın yoludur.
>
> O yolda beyaz var, mavi var, sarı var, yeşil var, kırmızı var diyorlar; ...

Bunlar Budist metinlerinde daha önce karşılaştığımız renklerdir. Bunun anlamı şudur: Bu yol neredeyse, bu renkler de oradadır: mavi, sarı, yeşil, kırmızı. Bunlar yeni enkarne olan Kendi'yi, *puruṣha*yı oluşturan dört unsurdur; ve beyaz, birliktir. Tibet Ölüler Kitabı *Bardo Thödol*'de de bu renkleri bulursunuz ve orada da merkezi ışık *dharmakâya*nın beyaz ışığıdır.[560] O, bedenin, kusursuz yasanın beyaz ışığıdır.

> ... Brahman bu yolu bulmuştu, ...

Görüyorsunuz; kendisini Brahman ile özdeşleştiriyor. Yolu bulanın kendisi değil Brahman olduğunu söylüyor. O, Brahman ile özdeş.

> ... ve Brahman'ı bilen, iyilik yapan ve görkem elde eden ona gider.
>
> Bu birlikte-yamalanmış saklanma yerine girmiş kendiyi bulan ve anlayan, gerçekten yaratıcıdır, çünkü her şeyi yapan odur; dünya odur, dünyanın bizzat kendisidir.
>
> Biz buradayken bunu bilebiliriz; bilmiyorsam, cahilimdir, ve büyük bir yıkım vardır. Bunu bilenler ölümsüz olurlar, ama diğerleri gerçekten acı çekerler.
>
> Bir insan bu kendiyi açıkça Tanrı olarak ve var olan ve olacak her şeyin Efendisi olarak görürse, artık korkmaz.
>
> Arkasında senenin günlerle birlikte döndüğü kişiye, ona tanrılar ışıkların ışığı, ölümsüz zaman olarak taparlar.

Bu, *prakriti* dansına artık katılmadığı sürece, ebediyet haline geldiği anlamına gelir. *Prakriti*nin dansından kendini kurtaran kişi, ışık olmuştur. Aslında bu metin birkaç kelimeyle yoganın tüm anlamını ve amacını gösterir.

560 Bakınız not 200.

Bununla Doğu yoga fikirleri hakkındaki tartışmamı bitirmek istiyorum. Ve bir de, Çin yogası ile ilgili sadece bir ek yapmak istiyorum. Çin'de de bir yoga türü olduğu genel olarak bilinmiyor. Bu, iki farklı bölümden oluşur: Biri doğrudan simya felsefesiyle birleşirken, diğeri daha sonra Japon Zen Budizmi oldu. Bu özel yogayı ele almayacağım. Son derece zor ama alışılmadık derecede ilginç. Yakında Tokyo'dan Japon Profesör Suzuki'nin metinlerinden birinin çevirisi yayımlanacak. Özellikle Zen Budizmi hakkında yazmıştır. Prof. Zimmer[561] çeviriyi üstleniyor, ben de yorumunu yapacağım. Ama henüz yayımlanmadı.[562]

Bu diğer yoga hakkında bir şey daha söylemek istiyorum. Elimizde Richard Wilhelm'in yayımladığı ve tercüme ettiği gerçekten mükemmel bir metin örneği var.[563] Bu, 1000 yılına ait bir el yazması: *Altın Çiçeğin Gizi*.[564] Uzun bir süre bu metin yalnızca sözlü bir gelenekte aktarıldı, daha sonra bir el yazması olarak. 18. yüzyıla kadar basılmamıştır. 1920'de Pekin'de zengin bir Çinli tarafından bin nüshası basıldı ve Wilhelm işte böyle bir nüshaya ulaştı. Metni tercüme etti, ben de yorumladım. Bu, Çin'de hâlâ kullanılan bir dizi metin ve kutsal uygulamanın mükemmel bir örneğidir, fakat kullanımı giderek azalmaktadır. Çünkü şu anda Çin modern savaş yöntemlerini uygulamak zorunda ve meditasyon yapacak zamanı yok.

Size *Altın Çiçek*'ten bir şey okuyacağım. Tam olarak Çin ruhuna ait bir metin, ama okuduğumuz Hint metinleriyle önemli bir paralellik oluşturuyor. Ne kadar farklı hissettirdiğini ve tarzın ne kadar özlü olduğunu göreceksiniz.

---

561 Heinrich Zimmer için "tanıtma" bölümüne bakınız.

562 Daisetz Teitaro Suzuki (1870-1966), Japon filozof ve Budizm, özellikle Zen Budizmi bilgini. Kitapları, Batı'nın Zen Budizmi ile tanışmasına yardımcı oldu. Suzuki, 1953'te Ascona'da ("Zen Budizminde Doğanın Rolü") ve 1954'te ("Zen'de Yeni Bir Bilincin Uyanışı") konuşmalarıyla Eranos toplantılarına katıldı. Suzuki'nin Zen Budizm'e Giriş kitabı ilk kez 1934'te Japonya'da yayımlandı. Jung'un önsözünü içeren Almanca çevirisi, 1939'da *Die große Befreiung* [Büyük kurtuluş] başlığı altında çıktı (Jung, 1939a).

563 Wilhelm, bkz. 66.

564 Wilhelm ve Jung (1929).

Boşluk, üç temaşadan ilki olarak gelir. Her şeye boş gözüyle bakılır. Sonra yanılsama gelir. Boş oldukları bilinse de eşya yok olmaz, insan boşluğun ortasında işine bakar. Ama bir şeyleri yok etmese de, onlara dikkat de etmez; bu, merkezin temaşasıdır. Boş olanı temaşa ederken, on bin şeyi yok edemeyeceğini de bilir ve yine de onları fark etmez. Bu şekilde üç temaşa bir araya gelir. Ama sonuçta güç, boş olanı tasavvur etmekte yatar. Bu nedenle, kişi boşluğun temaşasını uyguladığında, boşluk kesinlikle boştur, ancak yanılsama da boştur ve merkez boştur. Yanılsama üzerinde temaşa pratiği yapmak için büyük bir güce ihtiyacı vardır; bu durumda, yanılsama gerçekten yanılsamadır, ancak boşluk da yanılsamadır ve merkez de yanılsamadır. Merkez yolundayken, boşluğun imgeleri de yaratılır; boş olarak adlandırılmazlar, merkez olarak adlandırılırlar. Yanılsama üzerine de temaşa edilir ayrıca, ama buna yanılsama değil, merkez denir. Merkezle ne ilgisi olduğuna gelince, daha fazlasını söylemeye gerek yok.[565]

565 Wilhelm ve Jung (1929, s. 154; İngilizce 1984, s. 60).

8. DERS[566]

16 HAZİRAN 1939

Purusha ve *prakriti*nin birbirine katılmasının nasıl başarılabileceğine dair bir soru aldım. Hiçbir şey başarılamaz, sadece *sâmkhya* felsefesinin bu konuda bir şeyler bilip bilmediği test edilebilir. *Purusha* ve *prakriti*nin, mutlak karşıtlarla nasıl karakterize edildiklerini görselleştirebiliriz. *Purusha*, ebedi bilinç, kendini *prakriti* ile birleştirirken mutlak ayrılığını korur. Birleşme *sattvam*ın (ışıklı varlık) *cittam* ile birleşmesi yoluyla gerçekleşir; insan bilinci, *purusha* ve *prakriti* arasında bir ilişki yaratmak için burada aracılık yapar. Tam olarak aynı şekilde, baba Tanrı ile oğul Tanrı'nın nasıl birleştiği de araştırılabilir. Ki işe yaramazdı. Bu felsefedir; daha sonra insan bilinci aracılığıyla bir dünya görüşünde neticelenir.[567]

566 Dinleyicilerden birinin Doğu Meditasyonu ile ilgili sorusu. LSM'nin notları.

567 16 Haziran 1939 tarihli dersin geri kalanı, Loyolalı Ignatius'un *Exercitia Spiritualia*'sına adanmıştır ve Jung'un ETH derslerinin 7. cildinde yayımlanmıştır.

9. DERS[568]

23 HAZİRAN 1939

Bazı sorular geldi. Aldığım ilk soru *Upanishadlar*'ı nereden okuyabileceğinizle ilgiliydi. En iyi ve en kapsamlı çeviri gerçekten Deussen'inki.[569] Size göstermek için büyük nüshasını yanımda getirdim. Bir soru alıntı referansları ile ilgiliydi ve dersten sonra benimle konuşup konuşamayacağını soran kişiye bu bilgiyi vereceğim.

Diğer soru, Doğu ve Batı zihin tutumları arasındaki farkla ilgili. Bu soruya sadece biraz değineceğim ve ayrıntılı olarak ele almayacağım. Bu başlı başına bir bölüm olurdu, ancak hâlâ çözülmemiş bir bölüm. Nihai farklılıklar hâlâ elimizden kaçıyor, çünkü hem Doğu'yu hem de Batı'yı yakından tanımak gerekir. Bununla birlikte, psikolojik konularda bu kadar yaygın bir cehalet varken, Doğu ve Batı psikolojilerini şimdi çok az kişi karşılaştırabilir. Ben kendim size kapsamlı bir şey sunacak kadar uzun süre orada değildim.[570] Tüm sahip olduğum belirli izlenimler; bu soruya derinlemesine cevap veremem. Sadece bir farkın var olduğu gerçeğini kaydetmemiz gerektiğini belirtmek istiyorum. Doğu zihniyetinin tutumu Batılı olandan ayrılır ama farklılığın doğasını tam olarak belirlemek tamamen başka bir görev olacaktır. Orada büyük zorluklarla karşılaşırız. Bazılarından bahsettim ama ben malzemeleri sizlere sunmayı tercih ediyorum. Geçen dönem Doğu zihniyetinin belirli yönlerini sundum. Bu dönem Batı'yı ele alacağız ve sizinle özellikle tipik bir konuyu araştıracağım. Sonra,

568 Doğu Meditasyonu ile ilgili dinleyicilerin soruları. LSM, ES, OK notları.

569 Deussen (1897).

570 ES: "Doğuda"; OK ve BH: "Hindistan'da."

Doğu hakkında edindiğiniz izlenimlerle karşılaştırırsanız, bu olağanüstü farklılığın bir resmini oluşturmuş olursunuz, böylece kendi sonuçlarınızı çıkarabilirsiniz.

O halde Batı'nın Doğu'dan tamamen farklı bir tutum sergilemesinin özel nedeninin ne olduğu bana soruldu. Bunu söylemek çok zor; bu konuda sadece spekülasyon yapabilirim. Ama spekülasyon yapmayalım demiyorum; bildiklerimi bazı gerekçelerle söyleyebilirim, ancak çok fazla hipoteze kapılmamalıyım.

Hindistan'da kadim bir kültür vardır. Mohendjo Daro ve Harappa[571] kazıları bunu göstermektedir. MÖ 3. ve 4. bin yıllara dayanan bu iki antik yerleşim yeri, son birkaç yılda İngilizler tarafından kazılmıştır. Karşılaştığımız, alışılmadık derecede gelişmiş bir uygarlıktır ve tipik olarak Hinttir. Orada tanrısal figürleri betimleyen silindir mühürler buldular, örneğin Şiva: Aryan istilası yoluyla Hindistan'a girdiği varsayılıyordu. Veya yoga pozisyonlarındaki insanlar, yoganın sanılandan çok daha eskiye dayandığını gösteriyor. Aynısı, elbette Aryan istilasından sonra gelişen büyük Hint tanrıları için de geçerlidir. Muhtemelen onlara yeni tanrılar eklendi, Aryan istilası Hindistan kültürü için önemli bir değişim anlamına gelmedi. İstilacı kabileler muhtemelen barbardı ve önceden var olan Dravid uygarlığı içinde asimile oldular. Her halükârda, inanılmaz derecede büyük bir alana yerleşmiş Hindistan'ın ruhani gelişimini kesintiye uğratmadı bu. Aynı şey Çin için de geçerli. Ülkeye giren her şey yüzyıllar içinde asimile edilir.

Tekrar tekrar, başka bir Delhi gelişir. Geçmişin beş harabesinin üzerine tekrar tekrar yeni Delhi'ler ortaya çıktı ve yeni şehirler kuruldu. Yeni Delhi'yi en son İngilizler kurdu.[572]

571 Sindh'deki Mohendjo-Daro ve Pencap'taki Harrapa, günümüz Pakistan'ında bulunan iki arkeolojik alan. Harrapan kültürü olarak da adlandırılan İndus Vadisi Uygarlığının ana şehirleri olduğuna inanılıyor. Şehirler MÖ 2600 civarında ortaya çıktı. 1826'da Harrapa'da ön kazılar yapılmıştı, ancak her iki alanda da büyük ölçekli kazılar ilk olarak 1920'lerde yapıldı. Arkeologlar, eserler arasında hayvan ve insan motifleriyle oyulmuş sabun taşından küçük kare mühürler buldular.

572 Kral George V, temel taşını 1911'de attı; yeni başkent 1931'de açıldı.

Kongre binasının ve Vali Sarayı'nın kalıntıları 500 yıl sonra, tıpkı bugünkü Moğol harabeleri gibi eski İngiliz medeniyetinin kalıntıları olarak hürmet görürse şaşırmamalıyız.

Hindistan'da inanılmaz bir süreklilik vardır. Tanrıları ve yoganın temel felsefesi belki 6000 yaşındadır ve bugün bildiğimiz şekliyle Hindu dini, kendi içinde ilkel bir dinin köklerini taşır. Gerçekten köklerinden büyümüştür. Doğu ile Batı arasındaki klasik fark budur. Batı derken, Avrupa'nın içinde yaşadığımız kısmını kastediyorum. Bunlar 1500 yıl önce hâlâ barbar olan Germen halklarıdır. İlkel değil, oldukça barbar bir uygarlıkları vardı. Romalılarla temas kurmaya başladıklarında bile hâlâ tamamen barbardılar. Bildiğiniz gibi, yüksek Roma kültürüyle bu karşılaşma yoluyla Hristiyanlık Germen topraklarına yayıldı ve henüz teistik olmayan ama demonizm aşamasında olan ilkel bir çoktanrıcılığı temelden değiştirdi.

Hindistan'da bu asla olmadı. Bir Hint tanrısı hiçbir zaman hafızalardan silinmedi; en başından beri din barışçıl bir şekilde gelişti. İlkel aşamadan yavaş yavaş gelişti. Yolculuk, demonizm ve çoktanrıcılıktan, daha sonra, Brahman, *purusha*, Prajâpati, *âtman* kavramlarının gösterdiği gibi felsefi bir perspektife, bir tür monoteizme doğru ilerledi. Bu aşamaların hepsi hâlâ Hindistan'da yan yana yaşamaktadır. Tıpkı Hindistan'da hâlâ kıyafet giymeyen kabilelerin olması ve onların yanında oldukça farklılaşmış, kültürlü insanların olması gibi. Doğa ve Hintliler birlikte serpilmiştir. Ancak Batı'da bizler için Hristiyanlık, Roma'nın siyasi gücü aracılığıyla yayıldı ve fatihlerin dini olarak, daha basit kabileler tarafından hemen taklit edildi; kabul etmelerini ve anlamalarını sağlayacak herhangi bir psikolojik hazırlık olmadan bunu yaptılar. Bu nedenle, Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra, belirli dış biçimler dışında Cermen Hristiyanlığının neredeyse hiç görülmediği Karanlık Çağlar vardır. Belki, örneğin, Aziz Gallen manastırının tarihini biliyorsunuzdur.[573] Ekkehard[574]

573 Bakınız J.M. Clark, *The Abbey of St. Gall as Centre of Literature and Art* (1926).

574 Jung'un Aziz Gall'ın beş Ekkehard'ından hangisine atıfta bulunduğu açık değildir. Bu isimle anılan Aziz Gall'ın en tanınmış ve muhtemelen en etkili

veya Notker[575] zamanında, orada nispeten yüksek bir kültür hüküm sürüyordu. Latince yazabiliyorlardı, Yunanca biliyorlardı ama 200 yıl sonra başrahipler bile artık yazamıyorlardı. Sadece kılıç taşıyorlardı.

Yerli ruhani gelişimin tamamı ve onun çoktanrıcılığa yatkınlığı Cermen ruhunda kesintiye uğradı, hatta köküne kadar silindi ve sonra Hristiyanlık bu köke aşılandı.[576] Ve bu doğal bir süreç olmadığı için, ikna yoluyla gerçekleşmediği için bazı karışıklıklara neden oldu. Hristiyanlığı içsel şekilde anlaya-

keşişleri Ekkehard I ve Ekkehard IV idi. "Binbaşı" olarak bilinen I. Ekkehard, 973'te öldü, İç Okulun müdürü ve daha sonra Saint Gall manastırının dekanıydı. Hastalığı nedeniyle kendisine sunulan başkeşişliği kabul etmedi; bunun yerine manastırın önüne bir bakımevi yaptırdı ve hayırseverliğiyle anılıyor. Latin destanı *Waltharius*'un yazarıydı. Ekkehard IV, 980 doğumlu. Manastırda Notker Labeo'nun öğrencisiydi ve eski manastır vakayinamesi *Casus S. Galli* üzerindeki çalışmaları ve *Liber Benedictionum*'un yazarı olarak iyi bilinir. Ekkehart IV hakkında bkz. Kössinger, Krotz ve Müller (2015).

575 Saint Gall Manastırı'nın tarihinde birkaç Notker olmuştur: Notker I (yaklaşık 840–912), ayrıca Notker Balbulus, Şair Notker veya 1512'de aziz ilan edilen Saint Gall'lı Notker olarak da bilinir. "Saint Gall Keşişi", Charlemagne hakkında efsaneler ve anekdotlar koleksiyonu olan *Gesta Karoli Magni*'nin yazarıydı. Notker Labeo veya Alman Notker olarak da bilinen Notker III (yaklaşık 950-1022), Ekkehard I'in yeğeniydi (bkz. n. 574). Bir bilge, zamanının en bilgili bilginlerinden biri olarak saygı gördü ve Aristoteles üzerine ilk Orta Çağ yorumcusu olarak görülüyor. Bugün eski Latince metinleri Orta Yüksek Almancaya çevirdiği için saygı görüyor. Çevirileri ve şerhlerinin yanı sıra her iki dilde de (Latin ve Orta Yüksek Almanca) çok sayıda metin yazdı. Eserleri için bkz. Notker III, 1972–. Liège'li Notker (940-1008), 972'den 1008'e kadar manastırın Liège amiri ve piskoposuydu. Daha az bilinenler Notker Physicus (ö. 975) ve 971'de manastırın başrahibi olarak atanan yeğeni Notker (ö. 975).

576 Bkz. Jung'un "Wotan" (1936) ve Oskar A.H. Schmitz'e yazdığı mektup, 26 Mayıs 1923: "Germen ırkı Roma Hristiyanlığı ile çarpıştığında, hâlâ çok tanrıcılığın ilk halindeydi. Henüz uygun bir rahiplik ve uygun bir ritüel yoktu. Wotan'ın meşeleri gibi, tanrılar da devrildi ve çok daha yüksek bir kültürel düzeyde tektanrıcılıktan doğan tamamen uyumsuz Hristiyanlık, kütüklere aşılandı. Germen insan hâlâ bu sakatlanmanın acısını çekiyor." (ss. 39–40) ["Die germanische Rasse war, als sie vorgestern mit dem römischen Christentum zusammenstieß, noch im Ausgangszustand der Polydämonie mit Ansätzen zum Polytheismus. En iyi ve aber noch kein zenginlikleri Priestertm ve kein richtiger Kult. Wie die Wotanseiche, yani wurden die Götter gefällt, und auf die Stümpfe wurde das inkongruente Cristentum, entstanden aus einem Monotheismus auf weit höherer Kulturebene, aufgepropft. Der germanische Mensch leidet an dieser Verkrüppelung" (s. 61)].

rak değil, Roma lejyonerlerinin dini olduğu için kabul etmeleri gerekti. Tıpkı bugün bölge komiserinin makineli tüfeğinin misyonerlerin öğretisi ile özdeşleştiği Afrika'da olduğu gibi. Onlara ruhlardan, iblislerden ve tılsımlardan bahsetmeye cesaret edemiyorlar çünkü misyonerlerin diline uymuyor. Ancak misyoner, bölge komiserinin emrinde olan tüfekle özdeşleştirilmiştir ve inanmak ile vurulmak arasında tercih yapmaları gerekir.

İngiltere'de de durum aynıydı. Roma ordusundan korktuğu için Hristiyanlığa geçtiğine dair kanıtlarımız var. Bugün Afrika'da aynı şey oluyor.[577] Ama kendi gözlerimle gördüm; bu misyoner öğrenciler Hristiyanlıktan kesinlikle hiçbir şey anlamıyor. Bunların hepsi gösteri ve sahtecilikten ibaret. Muhtemelen bazı istisnalar vardır, ancak tesiri genel olarak şüphelidir.

Pueblo Yerlilerinde buna benzer bir şey gördüm.[578] Bazı kabileler üç yüz yıldır Hristiyan. Onlar, Pueblo Yerlilerine özgü isimlerinin yanında Hristiyan isimleri taşıyan vaftiz edilmiş Hristiyanlardır. Bir çocuğu vaftiz ettiklerinde bunu Katolik ayinlerine göre yaparlar. Rahip iki ayda bir oraya gelir. Bu ayinleri harika buluyorlar ve onlara "peki ne buluyorsunuz bu ayinlerde?" diye sorduğumda, bir İsa'dan bahsedildiğini söylüyorlar: "Anlamıyoruz, ama çok güzel." Birisi gömüldüğünde, uygun kutsamalarla Katolik ayinlerine göre yapılır ve ardından yerli ayinleri yapılır. Kilisede yılan dansları görürsünüz ve böylece kilise yerli ritüellerinin içine çekilir. Hristiyanlığı böyle anlıyorlar. Hristiyanlık aslında Helen senkretizminin olgunlaşmış çiçeğidir. Köklerinin bulunduğu yer aslında orasıdır, ancak bu bağlamdan hiç bahsedilmez. Ve bu son derece spesifik din, şimdi bir barbar kabileye yükleniyor ve buna inanmaktan başka çareleri yok. Kabul etmekten başka bir şey yapamazlar, ama anlayamazlar. Cermen halkının başına gelen de buydu. Muazzam bir çaba ve öz disiplinle, ancak yüzyıllardır süregelen muazzam bir hınçla bu

577 Jung'un Afrika deneyimi için bkz. Burleson (2005).

578 Bakınız not 292 ve 505.

gerçeğe boyun eğdiler. Şimdi meyvelerini görüyoruz, şimdi her Protestan ülkesinde kiliseyi yıkmak için gün ışığına çıkıyorlar, çünkü bu muhtemelen psişede olan bir şey. Örneğin, tamamen Protestan olan İskandinav ülkelerinde: Almanlar gibi savaşı kaybetselerdi, kiliseden kopacakları an onlar için çoktan gelmiş olurdu. Runik taşlar ve megalitik mezarlar gibi onlar için eski olan şeyler hâlâ orada. İskandinav ülkeleri Almanya ile aynı sosyal krize maruz kalmış olsaydı, aynı şeyin gerçekleştiğini görürdünüz. Genel olarak bakıldığında, Reformasyon böyle bir huzursuzluk tarafından hızlandırıldı. Kilisenin *Pax Romana*'sında halk kendini rahat hissetmiyordu. Başka bir şey istiyorlardı, daha fazlasını. Protestanlık, hiçbir birlik izi olmaksızın dört yüz mezhebe, harekete ayrıldı. Bugün bir Protestan kilisesinden pek söz edemezsiniz. Bir merkezi yok, biri bunu vaaz ediyor, diğeri başka; herkes istediğini vaaz ediyor. Buna neden olan içsel bir huzursuzluk, ancak yenilenme bundan ortaya çıkar. Bu bir tesadüf değil ve şu ya da bu olsun demiyorum, sadece olguları ortaya koyuyorum. Bu nedenle, Avrupa'mızda bir şeyler ters gittiğinde, bunu görünür kılan Protestan ülkelerdir. Barbarlığa dönüyorlar çünkü kendilerine dayatılmış Hristiyanlığa karşı kızgınlıkları arka planda hâlâ sıcak. Bu psikolojik durumdan, Batı'nın özelliklerinin ne olduğunu anlayabilirsiniz. Bizim için dini meselenin tamamı asla doğal bir süreç değildir, doğal olarak gelişmez, fakat inanılmaz bir çaba sarf etmek gerekir.

Genç bir adam ruhani danışmanına "Şuna ya da buna inanamıyorum" dediğinde ve ona "İnanmalısın" dediğinde kendime soruyorum: Nasıl böyle bir şey söylenebilir? İnanabilirim çünkü bir şey biliyorumdur, ama bir şey bilmiyorsam, o zaman ona inanamam. İnanç, hiç sahip olmadığım bir lütuf. Ya bir şey biliyorum ya da bilmiyorum. Dini bir olgu, bir deneyim olmalıdır; oysa inanç bir deneyim değildir.[579] İnsan, kendisinden talep edilen her şeye inanabilir. As-

579 22 Ekim 1959'da BBC dizisi Face to Face için John Freeman ile yaptığı röportajda Jung, Tanrı'ya şimdi inanıp inanmadığı sorusuna şu yanıtı verdi: "Şimdi. [Duraksıyor.] Cevaplamak zor. Biliyorum. Yani inanmama gerek yok, çünkü

lında, inanç sadece geçici bir çözümdür. Yunancada "inanç" kelimesi "pistis" yani bir şeye sadık olmak, güvenilir olmak, vefalı eylemde bulunmaktır. İnsanın deneyimlediği bir şeye "pistis"i vardır. Aziz Paul, Şam yolunda İsa ile ilgili görümünü gördüğünde,[580] orada sıkıca durdu ve onu savunmak zorunda kaldı. Ancak İsa ona görünmemiş olsaydı ve o yine de inanmış olsaydı, o zaman "pistis"i olamazdı. Ya yaşanmış bir deneyimdir ya da kesinlikle hiçbir şeydir. Ben yaşanmış deneyim perspektifinden yanayım. Bu radikaldir, ancak inanabilecek olanlar sadece inanç karizmasına sahip olanlardır. Bizim durumumuz budur. Belki yetkin insanlar bunu kendi-

Biliyorum" (Jung, 1977, s. 428). 7 Haziran 1960'ta Georg Gerstner ile yaptığı bir başka röportajda bu yorumu detaylandırdı: "Bu çok yakıcı bir soru gibi görünüyor -BBC bana aynı şeyi sordu- Tanrı'ya inanıp inanmadığım. Soru oldukça kafa karıştırıcıydı ve ben de yanıtladım: 'Tanrı'ya inanmaya ihtiyacım yok. Biliyorum.' Ve ancak daha sonra buna cevap verdiğime şaşırdım. Ama durum gerçekten böyle. Tüm bu aşamalardan geçtim ve giderek artan bir oranda bilinçdışı varsayımlara nasıl da bağlı olduğumuzu gördüm. Bazı şeylerin bizi nasıl ele geçirdiğini; ve sonra kendi kendime dedim ki: Ne zaman bir kişi Tanrı'nın adını kullansa ya da bunaltıcı bir şeyin pençesine düşse, o zaman bu fenomen Tanrı'dır. İstediğim sürece, dilediğim sürece ve dilediğimi gerçekleştirebildiğim sürece, psişik eylemde üstün otorite benim. Ama artık bunu yapamadığımda ve benim için başka bir şey devreye girdiğinde bu Tanrı'dır." (Jung, 1985, ss. 319–320)

580 Elçilerin İşleri 9: 1-10: Saul ise Rab'bin öğrencilerine karşı hâlâ tehdit ve ölüm soluyordu. Başkâhine gitti, Şam'daki havralara verilmek üzere mektuplar yazmasını istedi. Orada İsa'nın yolunda yürüyen kadın erkek, kimi bulsa tutuklayıp Yeruşalim'e getirmek niyetindeydi. Yol alıp Şam'a yaklaştığı sırada, birdenbire gökten gelen bir ışık çevresini aydınlattı. Yere yıkılan Saul, bir sesin kendisine, "Saul, Saul, neden bana zulmediyorsun?" dediğini işitti. Saul, "Ey Efendim, sen kimsin?" dedi. "Ben senin zulmettiğin İsa'yım" diye yanıt geldi. "Haydi kalk ve kente gir, ne yapman gerektiği sana bildirilecek." Saul'la birlikte yolculuk eden adamların dilleri tutuldu, oldukları yerde kalakaldılar. Sesi duydularsa da, kimseyi göremediler. Saul yerden kalktı, ama gözlerini açtığında hiçbir şey göremiyordu. Sonra kendisini elinden tutup Şam'a götürdüler." 18 Ağustos 1936'da Alman Lüteryen Papaz Walter Uhsadel'e yazdığı bir mektupta Jung, kilisenin modern, entelektüel açıdan iyi eğitimli insan için çekiciliğini kaybettiğini ve ona yardım etmenin herhangi bir ruh eğitimcisinin görevi olduğunu savundu. Bir kez daha ilkel deneyime erişimin sağlanması gerektiğini düşünüyordu. Jung bunu Aziz Paul'ün Şam yolundaki deneyimiyle karşılaştırdı. (Jung'dan Uhsadel'e, 18 Ağustos 1936, yayımlanmamış yazışmalar [JA])

leri için yaratabilir. Çünkü kesinlikle birine bahşedilmemiştir. Bu yüzden çabalamak gerekir. Bu çabaları *Exercitia Spiritualia* ile ilgili daha sonraki araştırmalarımda göreceksiniz. Orada, dini bir tutum oluşturmak için ne kadar akıl almaz bir ahlaki çaba gerektiğini göreceksiniz.

Doğuda bu doğadır. Çiçekler ve hayvanlar gibi. Çiçekler gibi Tanrı'nın yasasına itaat ederler. Din bir çaba dışında her şeydir ve eğer bir çabaysa bu doğal bir çabadır. Bir yoginin iç tapınakta dini jimnastik veya bir tür adanma pratiği yaptığını gözlemlediğinizde, buna inanmak için bir mücadele ya da herhangi bir ahlaki çatışma içinde olmadığını görürsünüz. Doğal olarak yapılır, kedi gibi uzanır. İnsanlar en doğal olmayan şeyleri tamamen doğal hale getirirler; bunu Doğu'nun her yerinde görebilirsiniz. Bu yüzden dinde renkli, doğal ve neşeli bir şey vardır. Bizde ise, bu çok üzücü bir iştir. Bir düşünün; kilise mezarlarla dolup taşıyor. Ruhlar evinde dua ederler. Her şey siyahtır, oysa orada her şey taze ve en muhteşem renklerdedir.

Tapınağın duvarları, bir dinlenme odasının tentesi gibi kırmızı ve beyaza boyanmıştır. Büyüleyici şeyler orada gerçekleşir; büyüleyici kızlar tapınağın ortasında dans eder. Müzik çalınır. Tüm dünyevilik ve şehvet, bizde yapılanlardan tamamen farklı olarak dini uygulamaya dâhildir. Bizim için doğal gelişimin bir parçası kesildi. Kanımca bu, başka hiçbir yerde rastlanmayan Batılı zihniyetimizin en önemli nedenlerinden biridir. Bugünün siyahilerinin de Batı'nın etkisiyle köklerinden tamamen uzaklaştıkları için benzer bir hınç göstermeleri olasıdır. Örneğin, Amerikalı Afrika yerlileri, Hristiyan dinini benimsedikleri ölçüde, kendileri gibi Afrika yerlileri arasında olduklarında Afrikalılara özgü bir hıncı büyüteceklerdir. Haiti'deki vudu kültü için de durum böyledir, hakkında bazı ilginç kitapların yazıldığı gerçek bir fetiş kültü. Bunlar tamamen gerekli gerilemelerdir. Bu arada, gerçekten kabul ettiklerinde, Siyahi kiliselerindeki Hristiyanlık oldukça samimi, derin ve inanılmaz derecede canlıdır. Afrika yerlilerinin spiritüelleri, belki de bizim bildiğimiz en canlı dini ilahileri söylerler. Bu

ilahiler, bir yanda onların eşit olmadığı daha yüksek bir kültürün talepleri ile diğer yanda tam bir ilkellik arasındaki gerilimin işaretidir.[581]

Bunlar temel farklılıklardır. Batı'da, Arizona ve New Mexico'daki Pueblo Yerlileri arasında Doğu'da olduğu gibi aynı doğallığı ve dinsel ruhun çiçek açmasını görüyoruz.[582] Tutumları Uzak Doğu'nunkine oldukça benzer. Ama aynı zamanda, hâlâ ayinlerini sürdüren ve mevcut kabileler içinde Hristiyan havzasının henüz egemen olmadığı ilkellerde de kesintisiz bir ruhsal gelişme sürekliliği vardır. Eğer bu gerçekleşseydi, kökten yabancılaşma sorunu onlarda da ortaya çıkacaktı. Yani, eğer bu kabilelerin bunları kaldıracak güçleri olsaydı. Çünkü Amerika'da çoğunlukla bu çabalar yüzünden öldüler; efsanevi doğurganlıklarıyla Almanların başına gelmeyen bir şey.[583]

581 Jung'un ırksal olarak önyargılı ve basmakalıp Afrikalı Amerikalılar tasviri için bkz. s. 381.

582 Bakınız 292. ve 505. notlar.

583 23 Haziran 1939 tarihli dersin geri kalanı Batı meditasyonuna, özellikle Loyolalı Ignatius'un *Exercitia Spiritualis*'ine adanmıştı. Jung'un ETH derslerinin 7. cildinde yayımlandı.

EK
1940/1941 KIŞ DÖNEMİ (1. VE 2. DERSLER)

1. DERS[584]

8 KASIM 1940

[585] Hukuk profesörümüz Fritz Fleiner[586] bir keresinde İsviçre demokrasisi hakkında şöyle demişti: "Diğer tüm devlet biçimlerinden daha fazla, yurttaşı kamu yararını düşünmesi ve sorumluluk alması için yüksek bir düzeyde eğitir ve yurttaşın zihnini özel çıkarlarının ve günlük yaşamının ötesine geçen fikirlerle zenginleştirir."[587]

Birincisi siyasi eğitimin bir görevi olsa da, ikincisi, hem siyasi hem de ruhsal dengemizin en şiddetli yıkımının yaşandığı bu zamanda, günlük olayların gürültüsünden çok uzak bir konudan bahsetmem için bana biraz meşruiyet kazandırıyor: bireyleşme süreci. Daha önceki derslerime katılanlarınızın bileceği gibi, burada anladığımız anlamıyla bireyleşme,

584 Jung, 1940/41 kış döneminin ilk iki dersinde Doğu Meditasyonu üzerine verdiği dersleri özetledi. Editör, 6. ciltte tutarlı bir tema sağlamak için bu dersi Jung'un derslerinin 6. cildine eklemeye karar verdi. Notlar RS, ES LSM, OK ile birlikte Louise Tanner [LT]'e ait.

585 Jung, yeni ders dizisi için bir giriş yazdı. Bu belge, "Colleg über Alchemie. Einleitung" ["Simya Dersleri. Giriş"] başlıklı JA'da bulunabilir.". Giriş s. 270'e kadar.

586 Fritz Fleiner (1867–1937), 1915'ten 1936'ya kadar Zürih Üniversitesi'nde ders veren, etkili İsviçreli kamu hukuku ve kilise hukuku profesörü. Aynı zamanda 1932'den 1934'e kadar üniversitenin rektörüydü. Başlıca eserleri *Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts* [Alman idare hukuku kurumları] (1911) ve *Schweizerisches Bundesstaatsrecht* [İsviçre federal anayasa hukuku] (1923). Zürih Üniversitesi'ndeki açılış konuşmasının başlığı "Entstehung und Wandlung moderner Staatstheorien in der Schweiz" [İsviçre'de modern devlet teorisinin kökenleri ve gelişimi] (1916). Fleiner hakkında bkz. Müller, 2006 ve Engi, 2008.

587 Fleiner'in Schweizerisches Bundesstaatsrecht [İsviçre federal anayasa hukuku] kitabının sonsözünden (1923, ss. 758–764).

birey olarak kişinin içindeki bir süreç anlamına gelir. Günümüz, içinde bireyin boğulduğu muazzam insan kitlelerinin bir konsantrasyonu ve örgütlenmesi için çabalarken, bireyleşme süreci üzerine düşünmek tam tersi yönde birey olarak kişinin psişik gelişimine doğru götürür. Kitlelerin devlet örgütlenmesi ne kadar gerekli olursa olsun, bütünün değeri de büyük ölçüde bireyin değerine bağlıdır. Bir ahmağı milyonla çarpsak bile, yine de içinden bir deha çıkmaz; başka bir deyişle, eğer birey hiçbir işe yaramazsa, o zaman halk kitlesi de iyi değildir ve eğer birey gelişip serpilmiyorsa, o zaman bütün de yerinde sayar.

Bireyleşme süreci, her yaşam formunun kendi bütünlüğüne ve tamamlanmasına ulaşmasını sağlayan içgüdüsel dürtüsüne dayanır; elbette doğa söz konusu olduğunda bu bir mükemmelleşmeden çok tamamlanma olarak gerçekleşir. İnsan sadece bilinçsiz fiziksel bir doğa olmadığı, iyiyi, doğruyu ve güzeli talep eden bir ethosa sahip olduğu için, bu tamamen doğal dürtü, her zaman tüm doğal oyunu kendi amaçları için yönlendirmeye veya yeniden düzenlemeye hevesli olan düşünümsel ve değerlendirici bir ruhla çarpışır. Bu çatışmadan, daha önceki derslerde mümkün olduğunca ayrıntılı bireysel örnekler kullanarak size anlattığım çabalar ortaya çıkıyor: Yani Doğu'da, *klesha*ları, doğal dürtüleri "boyunduruğa almayı" amaçlayan klasik yoga; ve yoginin Buda'ya dönüşmesini amaçlayan Budist meditasyon egzersizleri. Sonra, Batı'ya giderek, Ignatius'un *Alıştırmalar*'ının kapsamlı bir resmini sundum; bunlar, Budist yoganın tam karşılığıdırlar, sadece Hristiyan bir biçim altındadırlar ve Batı'nın özel psikolojisine uygundurlar.

Bütün bu yöntemler, bu göreve, doğanın kendini gerçekleştirmeye yönelik itici gücünü etkilemek ve değiştirmek gibi bilinçli bir amaçla, belirli bir şekilde ve önceden belirlenmiş bir amaç ile yaklaşır. Bunların hepsi, insan bilincinin, doğanın kendisini geliştirmeye çalıştığı bu formları ve durumları örtük olarak bildiği varsayımından yola çıkar.

Kesintisiz bir şekilde, doğanın yerleşik formlarını ve formüllerini kendine uygulayabilme olanağına hizmet ederler; ve görünüşe göre, bu uygulamaların en iyi ve en kutsal, hatta ilahi olarak düzenlenmiş oldukları konusunda bir kuşkuları yoktur. Özellikle Aziz Ignatius'un ruhani alıştırma rejimi, öngörülemeyen bir şeyin içeri girip çıkabileceği en küçük arka kapıya bile alan açmaz. Her türlü spontanelik ve hile doğaya atfedilirken, ruh amansız bir şekilde keskin, önceden belirlenmiş, geri dönülmez ve mutlak olarak kendini dayatan bir sistem gibi görünmektedir. Pratik olarak ruha hiçbir özgürlük verilmez. Geleneksel olarak nesilden nesile aktarılan insan bilincindeki formülasyon haricinde ruh herhangi bir özgür yaratıcı faaliyetten aciz görünüyor. Bu sınırlama, *miesl ecclesiae*yi disipline etmek amacıyla kuşkusuz gereklidir,[588] ancak Hristiyanlıktaki bu zihniyetin Aziz Paul ruhunu memnun ettiği pek söylenemez. 1 Sek. 5:19-21 Pavlus şöyle diyor: "Ruh'u söndürmeyin. Kehanetleri küçümsemeyin, hepsini test edin; iyi olana tutunun." Yunanca'da şöyledir: "... τὸ καλὸν κατέχετε."[589] Ve Latincede "... quod *bonum* est tenete."[590] Aziz Bonaventura bunu şu şekilde tercüme etti: "ve iyi olanı tut."

Ruhun özgürlüğü bir yerde iş başında olmasaydı, ruhun katı bir şekilde düzenlenmesi pek gerekli olmazdı. Reform ve artan sayıda mezhepler gibi kilisedeki hizipler buna sınırsız bir şekilde yol açtı. Burada yalnızca ruhun iş başındaki özgürlüğünü değil, aynı zamanda reformcuların yüzleşmek zorunda kaldıkları kısıtlama eksikliğini de görüyoruz.

Bu tarihsel olaylar, ruhsal gelişimin kaotik sürecine amansız bir katılıkla belirli yollar atayan otoriter zamanlara işaret eder. Bölünmüş dinsel hareketler içinde, yoga ya da *Alıştırmalar* ile en ufak bir şekilde karşılaştırılabilecek hiçbir şey gelişmemiştir. Sabit izlenimleriyle bilinç, ahlaksız, sınırsız doğayı dizginleyebilecek tek otoriteymiş gibi görünüyor. Bu kavrayıştan, insan aklının, iradenin tümgüçlülüğü ve ruhun insan

588 *Miles ecclesiae*, Latince "kilisenin askeri."
589 Selanikliler 5:21
590 Vulgata.

bilincinden ibaret olduğu inancı yavaş yavaş yerleşti. Ancak bu inançla birlikte, görünüşe göre her zaman insan iradesinin desteğini gerektiren ruhun kendiliğindenliği fikri de ortadan kalktı. Yalnızca doğanın dinamik dürtüleri vardı; ama ruhta yok gibiydiler, öyle ki sonunda doğal bir fenomen olarak her anlam yitirildi. Yakın zamanlarda, ruh (*spirit*) aynı zamanda "canın (*soul*) antagonisti" ve yaşam karşıtı bir ilke (Klages) olarak da tasvir edilmiştir.[591] Ruh, kendiliğinden açığa vurucu etkinliğini yitirdiği ölçüde, doğa da maddeden ibaret hale geldi; φύσις (*phûsis*) fizik oldu. Ama insan aklı bu gelişmeyle orantısız bir ilerleme kaydetti ve giderek artan bir oranda hem birey hem de ulus,[592] kişinin yaşamın tamamını akla teslim edebileceği ve böylece aklı kaderin nihai hakemi yapabileceği yolundaki boş inanca teslim oldu. Akıl tanrıçasını tahta geçiren Aydınlanma devrimi, kan donduran sonuçlar getirdi. "*Déesse raison*"[593] şiddeti üstlendiğinde, yalnızca yöneticiler için yararlı olan ama insanlığa hiçbir zaman fayda sağlamayan canice "*raison d'état*" haline gelir. Çünkü akıl sadece makul olana uygundur; sapkın birinin elinde doğru araçlar yıkıma neden olur.

Tin/ruh, bir etki yaratmak için her zaman aklın ve iradenin desteğine dayanan aciz bir düşünce sistemi midir? Gerçekten hiçbir özerkliği, kendine ait bir varlığı ve gerektiğinde akla veya -daha da iyisi- doğanın itici gücüne kendiliğinden karşı koyabilecek doğal bir dinamizmi yok mu? Ruh da bir tür *doğa*, fiziksel dürtüler dünyası kadar vahşi, asi ve kaotik bir *ruhsal doğa* değil midir? Tarihin bu sorulara epeyce inandırıcı cevaplar verdiği düşünülebilir. Sadece heretik akımların, felsefenin ve devrimci fikirlerin uzun tarihini düşünün. Ruhsal tarihin bu güçlü tezahürleri karşısında, ruhun dürtü ve *dynamis*inin, dürtülerin fiziksel dünyasından pek de az

591 *Ludwig Klages, Der Geist als Widersacher des Seele* (1929).

592 Jung daktilo versiyonunda "ulus kadar bireyi de" ifadesinin üzerini çizdi.

593 Fransızca "akıl tanrıçası" anlamına gelir. Fransız Devrimi sırasında, büyük Fransız şehirlerindeki kiliseler Akıl tapınaklarına dönüştürüldü. Notre Dame de Paris'te "özgürlük tanrıçası" kılığına giren bir aktris, bir Yunan tapınağının altındaki hakikat dağında tahta çıktı.

olmadığı izleniminden kimse kaçamaz. Fenomenlerin daha derin analizi, ruhsal doğanın fiziksel olandan gerçekten bu kadar farklı olup olmadığı konusunda şüphe duymamıza neden olur. Gerçekten de, en nihayetinde, karşımızdaki şeyin iki ayrı tarzdaki aynı şey olduğu izlenimine kapılırız; her ikisi de insan alanına sızmak ve aklın krallığının bir ilüzyon olduğunu göstermek için aklı kullanmaktadır sanki.

Doğa başlangıçta madde kadar ruhtu. Eski insan için doğa ruhla doluydu ve *teologica naturalis*[594] Tanrı'nın yüzünü doğadan itibaren yayar. İnsanın ruhlu doğasını dikkatli bir analize tabi tuttuğumuzda, yalnızca bilinçdışındaki *fiziksel* doğal dürtüleri değil, aynı zamanda *ruhsal* belirleyicileri de keşfederiz. Ve nasıl ki doğal dürtüler tamamen kötü değildir, aynı şekilde ruhsal dürtüler de tamamen kötü değildir. MS birinci yüzyıldan kalma, Demokritos (Pseudo - Demokritos)[595] adlı bir doğa filozofu şunları söyler: "Doğa doğadan hoşlanır, doğa doğaya hükmeder ve doğa doğaya galip gelir."[596] Benzer şekilde, Zosimos,[597] üçüncü yüzyıldan bir filozof, şöyle söyler: "Çünkü doğaya uygulanan doğa, doğayı dönüştürür."[598] Doğa, ikisinin iç topluluğunda var olur ve daha

---

594 *Theologia naturalis*, Latince, doğal teoloji; aynı zamanda felsefi veya rasyonel teoloji olarak da adlandırılır. Bu tür teoloji, doğal delillerdeki kaynaklara dayanarak Tanrı'nın varlığını ve niteliklerini sorgular. Tanrı hakkındaki bilgi, kutsal metinler veya diğer ilahi vahiy kaynakları tarafından değil, duyum, akıl, bilim veya tarih gibi insan deneyimiyle elde edilir.

595 Bkz. n. 371

596 Yunan filozof ve Kyreneli piskopos Synesios (373–414) Pseudo Demokritos hakkındaki yorumunda bu sözü Pers simyacı Ostanes'e bağladı. Karl Christoph Schmieder'in *Die Geschichte der Alchemie* (1832), s. 32'de alıntılanır; Jung'un kütüphanesinde bir kopyası vardı. Bakınız Martelli (2016), s. 221. Jung, Berthelot'un *Collection des anciens alchimistes Grecs* (1887–1888), III, XIX'e atıfta bulunan el yazısı bir dipnotta Yunanca orijinal metinden alıntı yapar.

597 Bkz. n. 374. Jung, orijinal metni el yazısıyla yazılmış bir dipnotta aktarır.

598 Bu alıntı şuradan: "*The treatise of Zosimos the Divine concerning the art*" ["İlahi Zosimos'un sanatla ilgili risalesi]" (III, i, 4): "Ve özetlemek gerekirse: Ayırma ve birleştirmenin ahenkleriyle, ve yöntemden hiçbir şey ihmal edilmediyse, her şey doğa üretir. Çünkü doğaya uygulanan doğa doğayı dönüştürür. Tüm kozmosta doğal yasanın düzeni böyledir ve bu nedenle her şey birbirine

yüksek bir biçimde kendisini aşar. Cümlenin böyle çevrilmesi gerekir. Demokritos'un ifadesi, fiziksel dünyanın henüz ruhtan yoksun olmadığı eski doğa duygusuna dayanmaktadır. Doğada, doğaya aşkın olanın da içerildiği inancını ifade eder. Doğa ve ruh arasındaki daha sonraki çatışma henüz alevlenmemiştir; hâlâ, doğanın rahminde saklı olan gizemli bir *kucaklaşma, ölüm ve daha yüksek doğum* süreci söz konusudur.[599]

Bizzat doğanın kendi varlığı içinde daha yükseğe doğru gelişmenin olduğu, dolayısıyla irade ve onun rasyonel eğilimleri tarafından hiçbir şekilde zorlanmadığı fikri, Batı'da çok farklı bir ruhani hareketin temelini oluşturur ve Alıştırmalar'da öğrendiklerimizden farklıdır.[600] Bu da bir meditasyon uygulamasıdır, ancak genellikle bu niteliği fark edilmeyen çok özel bir türdür. Gizliydi ve birçok yanıltıcı açıklamanın arkasına başarılı bir şekilde gizlendi. Kendisine "felsefe" veya "simya" veya "altın yapımı" adını verdi. Tarihsel olarak, bir din biçimine değil, bilime yol açtı; çoğu zaman inanca ve bir şeyi doğru olarak kabul etmeye karşı bir konumdu, bilgiye ve deneyime özel bir önem verdi. Bilimin doğası bilgidir; imana değil, araştırma ve bilgiye bağlıdır. Modern bilimin bu yönü antik astroloji ve simyadan kaynaklanmaktadır.

Batı'nın karakteristik özelliği olan bilimin gelişiminde simyanın deneysel ruhani tavrı vardır; bu tavır, ruh ve ilhamın kendiliğinden/spontane olduğu inancına dayanıyordu; ve durmadan spekülatif meditasyon yaparak doğanın özgür ruhuna kulak vermeye, böylece onu ifade etmeye çalışıyordu. Daha önceki derslerimde anlatılan ve dışarıdan içeriye işleyen, ruha önceden belirlenmiş bir form vermeye çalışan

bağlıdır." Jung, "Zosimos'un Görümleri"ndeki tüm pasajı aktardı (§ 87, Jung, 1954).

599 Jung buraya el yazısıyla yazılmış bir not ekledi: "Goethe'nin Stirb ve Werde'si" ["Ölüş ve Oluş"]. Bu, Goethe'nin 31 Temmuz 1814'te yazılan "Selige Sehnsucht" ["Kutlu Özlem"] şiirinin son kıtasına atıfta bulunur. *Batı-Doğu Divanı*'nın (1819) ilk bölümünde yayımlandı.

600 Jung, 1939 yaz döneminin sonunda ve 1939/40 kış döneminin sonunda Loyola'lı Ignatius'un *Exercitia Spiritualia*'sı üzerine ders verdi. Jung'un ETH derslerine bakın, 7. cilt.

yöntemlerin aksine simya, bilinçdışı doğada saklı olan psişik bir potansiyelin mümkün olduğunca gelişmesine ve ortaya çıkmasına yardımcı olmaya çalışır; içten dışa doğru, ruhun önündeki engelleri kaldırarak, ışığa doğru çabalar. "Habet omnia in se, quo indiget."[601] – "İhtiyacı olan her şey kendi içinde var." Bu sanatı veya felsefeyi yönlendiren ilkeydi.

Alıştırmalar, belirli bir anlamda, insanı yükseltmek için Hristiyan kararlılığının yüksek bir noktasını tasvir ediyorsa, o zaman simyada, bilinçdışı ruhun koşulsuz özgürleşmesine yönelik eşit derecede geniş kapsamlı karşıt bir çabayla; bir öncekinden her bakımdan farklı bir ruhani metodolojiyle karşılaşıyoruz. Astronomi dışında hemen hemen her bilim, az ya da çok simyadan geliştiğinden, modern kompleks psikoloji ve onun özel araştırma araçları da böyledir.

Bu nedenle, Ignatius'un ruhani alıştırmaları üzerine daha önceki dersimi tamamlamak üzere simya felsefesi üzerine bir sunum yapmak için bu kışı seçtim.[602] Bu felsefe şimdiye kadar karşılaştığım en karmaşık ruhsal fenomenlerden biri olduğu için büyük bir risk aldığımın bilincindeyim. İlgili zor bölümlere geldiğimde sizden sessiz iş birliğinizi istemek zorundayım. Anlamadığınız bir şey olursa, lütfen bu noktaları sizin için açıklığa kavuşturabilmem için bana bir not yazın.[603] Bu alanı ilk kez kapsamlı bir şekilde sunuyorum. Bunu gerekli açıklıkla yapmayı umut edemem. Ne tür zorluklarla boğuşmak zorunda kalacağımızı kendiniz göreceksiniz.

Bu alana geçmeden önce, akışı kaybetmemek için size önceki derslerin kısa bir özetini vermek istiyorum. Hindistan üzerine derslerim birkaç yıla yayılıyor. Çok zor bir konu, tek

601 Jung, burada, ön yüzünde çift haç bulunan *Tractatus Aureus de Lapide Philosophico*'dan şu ifadeyi özetliyor: "Habet in se omnia lapis benedici" ["Kutsanmış taş kendi içinde her şeye sahiptir."]. Metin, 1625 tarihli simya metinlerinin bir özeti olan *Musaeum Hermeticum*'da bulunabilir. Jung, genişletilmiş 1678 baskısının bir kopyasına sahipti.

602 Bu noktada Jung, giriş ile ilk ders arasında bir ara verdi. Daktiloyla yazılmış olanlar burada bitiyor.

603 Jung, dinleyicilerden sorularını yazmalarını ve dersin sonunda kendisine teslim etmelerini istedi. Bir sonraki dersin başında sorularını yanıtladı.

derste hakkı verilemez. Bu nedenle, bu konuda daha önce söylenenleri zaman zaman kendimize hatırlatmamız gerekiyor.

Her şeyden önce Doğu yöntemlerini tartıştık: klasik yoga, Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'ları. Onlara geri dönmek istemiyorum; bu bizi çok fazla ayrıntıya sokar. Ama Mahâyâna Budizminin yöntemini bir kez daha gözden geçirmek istiyorum.

İlk metin, *Amitâyur-Dhyâna-Sûtra*, erken Mahâyâna Budizminden bir Çince metindir. Bu meditasyonun süreci oldukça karakteristiktir. Yoginin gözlerini batan güneşe dikmesiyle başlar. Gözlerinizi batan güneşe sabitlerseniz, bir art imge kalır geriye. Gözlerini kapatır ve art imgeyi gözlemler. Güneş, bütünlüğün, ışığın sembolüdür. Bu ışık, nihai aydınlanmadır, bilincin nihai berraklığıdır. Bu, Budadır. Tüm meditasyon kendi içinde gerçekleşir. Batan güneşin ardıl imgesiyle başlar ve deyim yerindeyse yine onunla biter. Ama bu imge artık Buda olmuştur. Bireydeki süreç öyledir ki, güneş imgesini sabitledikten sonra, bu imge şimdi yoginin yaratıcı fantezisi tarafından doldurulur. Buna etkin imgeleme diyoruz. Bu imgenin su, berrak, şeffaf, parlak olduğunu ve sonra buza dönüştüğünü, yine şeffaf olan ışığı da yansıttığını hayal eder. Sonra şekil alır, *lapis lazuli*ye dönüşür, taş kadar sertleşir. Bu, hayal gücü aracılığıyla sağlam bir temelin atıldığı anlamına gelir. Bu imge töze, yarı değerli bir taşın tözüne ulaşmıştır ve bu *lapis lazuli*, metnin dediği gibi, olup bitenlerin kanıtının üzerine yerleştirildiği zemin olarak şimdi oluşturulmuştur. Çünkü bu zeminin altında, bu zeminin mavisinin altında bayrak/sancak diyebileceğimiz şey açılır. Bu, Sanskritçe *dhvâja* kelimesinin bir çevirisidir ve aslında sembol veya amblem anlamına gelir. Bu, mavi bayrağın altında henüz görünmeyen bir imgeyle ilgilidir, yani bir nevi su yüzeyinin altındadır, bilinçdışındadır. Çünkü suyun yüzeyi, bilinci aşağıdan tanımlayan sınırdır ve onun altında suyun yüzeyi gelir. Bu yüzden birçok insan bilinçdışı yerine "bilinçaltı" diyor. Biri diğerinden daha asildir çünkü üsttedir! Altında yatan sembol, *dhvâja*, mandaladır; yani daire, sihirli daire anlamına gelir ve genellikle Doğu'da bir *yantra*, meditasyonu desteklemek

amacıyla bir kült enstrümanı, anlamına gelir. Bunun Batıdaki karşılığı, Gotik katedrallerimizin Batı kanadındaki gül penceresi veya Loreto Litany'deki *rosa mystica*dır. Doğu'da bu gülün karşılığı, mandala için başka bir kelime olan lotus veya *padma*dır. Mandala genel bir betimlemedir.

Ve şimdi hayal gücünde Buda bu mandalaya yerleştirilmiştir. Bizde olduğu gibi, büyük tekerleğin merkezinde *rex gloriae*, Kral İsa oturur, dolayısıyla Doğu'da Buda lotusta ya oturur ya da ayakta durur. Doğum efsanesine göre, Buda doğumdan hemen sonra lotusa adım attı ve dharma yasasını dünyaya ilan etti. Ve dolayısıyla şimdi bu mandaladan sonsuz sayıda ışın yayıldığı hayal edilir.

Sonra sırasıyla sekiz göl "oluşturulur", yani bunlar gerçekten hayal gücüyle yapılır; her biri mükemmel bir şekilde yuvarlak olan lotus çiçekleri ile kaplıdırlar ve bu merkezi mandalayı bir daire içinde çevrelerler, ancak su yüzeyinin altındadır. Sonra bu mücevherli zeminde, inanılmaz bir damarlanma karışımıyla lotus yaratılır. Her yaprakta 84.000 damar vardır. Bunların hepsini ayrıntılı olarak hayal etmek gerekir ve daha fazlasını saymıyorum bile.

Bu lotusun üzerinde, çiçek tahtı dedikleri şey, dört bayrak direği ile yükselen taht oluşur ve Buda bu tahtın üzerine yükselir ve inanılmaz ayrıntılarla hayal edilir. Sekizinci seviyede -meditasyonun on iki seviyesi vardır- yogi kendini yarattığı bu Buda olarak hayal eder. O şimdi çiçeklerin tahtında bir Buda olarak oturmaktadır ve artık bilincinin tüm Budalardaki evrensel bilincin kaynağı olduğunu bilmektedir. Metin şöyle der: "Sonunda, Buda haline gelen senin zihnindir, hayır, gerçekten Buda olan senin zihnindir."[604] Bu, onun bilincinin artık mükemmel bir şekilde aydınlandığı anlamına gelir. Ve bu şekilde, yogi, meditasyonunun tüm sürecini denetler; oluşturduğu bu Buda aslında onun öznesidir, dünyanın tahtına yükselen, lotusta oturan ve güneşin orijinal görünümüne tekabül eden kendi bilincidir. Bu mükemmel aydınlan-

604 Amitâyur-Dhyâna-Sûtra (1894), s. 178.

mış kişi güneşin kendisidir ve böylece yogi yeniden orijinal durumuna, yani hayat veren göksel kürenin ışığına döner.

Dikkatinize sunduğum Batı mistisizminde de bu ruhani imgeyle karşılaşıyoruz. Buda iç güneştir, tıpkı Hristiyan mistiklerin Tanrı deneyimini yükselen bir iç güneş olarak betimlemeleri gibi. O, içteki İsa'dır. O, örneğin Elçilerin İşleri'nde yükselen güneştir: "Çünkü O'nda yaşıyoruz, hareket ediyoruz ve varlığımıza sahibiz."[605] "İsa Mesih'in içinizde nasıl olduğunu bilmiyor musunuz?"[606]

İncelediğimiz diğer metin, kelimesi kelimesine Kutsal Tekerlek Toplama Metni olarak tercüme edilen *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*dır. "Chakra" mandala için başka bir kelimedir. Söz konusu olan yine bu aynı dairedir, ve yine mandala üzerine bir meditasyon alıştırmasıdır. Mandala bütünlük demektir. Yuvarlak olan her zaman tamdır. Bunu Platon'dan biliyoruz. Mükemmel formdur bu. Bütünlüğün bir sembolüdür. Bu nedenle bu metinlerde, örneğin Buda'ya yakarışta şöyle denir: "Om, her şeyi bilen kişi, yerine getir (arzumu), yerine getir (arzumu); öne çık, öne çık; yuvarlak ol, ve yuvarlak [Mandala]" [SCST, s.10] Bu şu anlama gelir: Bütün ol, mükemmelliğe gel, yani meditasyon yoluyla ben de bütün olayım; çünkü bu Buda'yı ne kadar iyi oluşturabilirsem, o kadar çok bendir; benim kendi tözümden yapılmış bendir. Bu doğal olarak Hristiyanlık dışı bir fikirdir.

Bu meditasyon üç aşamaya ayrılabilir. Metin çok yapılandırılmamış, ancak dikkatli bir şekilde incelenirse üç aşamaya ayrıldığı görülür: tez, antitez ve sentez. Tez aslında kapsamlı bir entelektüel analize tabi tutulan insan bilincinden yola çıkıyor. İlk olarak, ilk aşamanın ilk bölümünde, farklı bilişsel süreç türleri olan bilgi süreçleri felsefi olarak analiz edilir. Birinci aşamanın ikinci bölümünde, bilincin işlevleri kesin bir analize tabi tutulur, böylece bu ilk aşamanın tamamı aslında tüm bilinçli zihnin bir incelemesidir.[607] Bilincin ayrı parçalara

605 Elçilerin İşleri 17:28.

606 2 Kor. 13:5.

607 RS: "bireysellik."

bir yapısökümü, yoğun bir entelektüel eğitimdir; ve bunların Ignatius'un ruhani alıştırmalarında olduğu söylenemez.

Her seferinde dört aşama vardır; çünkü dört, bir bütünlük sembolüdür, çünkü her daire en basit şekilde dörde bölünebilir. Bir daire asgari olarak bu şekilde bölünebilmektedir; bu nedenle bütünlüğün bir başka sembolüdür.

İkinci aşamada antitez gelir. Kişinin elde ettiği şey bu aşamada tehdit altındadır ve bu nedenle burada savunmacı hayaller kurulur. Kişi, tehditle, bilinçdışından gelecek tehditle nasıl karşılaşabileceğini hayal eder; kötü bir kadın rol oynar orada, erkeğin dişil yanı, *anima* dediğimiz şey tehdidi hoş olmayan bir şekilde, dişi bir şeytan olarak, on şekilde görünür kılar. On dişi *devatâ* vardır, yogiyi tehdit eden on iblis; dolayısıyla, Mısırlı Anthony'de gördüğümüze benzer bir durum söz konusudur, çünkü o da böyle dişi varlıklardan zulüm görüyordu. Öte yandan, Hristiyanlıkta bu problem ahlakidir, oysa Hinduizm'de ahlaki değildir, sadece rahatsız edicidir. Son olarak, bilgi, bu şeytani etkilere karşı etkin olarak hayal edilen mücadeleden, her şeyin bir yanılsama olduğu bilgisinden doğar. Bunlar, bu iblisler yalnızca görümler, imgelerdir, ve yogi şu itirafta bulunur: Ben tüm bu şeylerin gerçeğiyim ve ben *shûnyatâ* doğasından, yani boşluktanım. *Shûnyatâ* aslında bu dünyanın doğasıdır, sadece yanıltıcı figürleri, kendi psişik durumumuzun yansımalarını ortaya çıkaran dipsiz boşluk, bilinçtir.

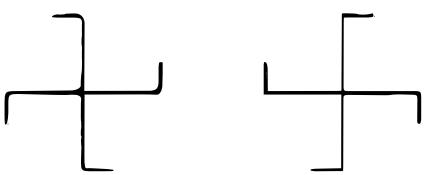
Şimdi üçüncü aşama gelir: Sentez; bu aşamaya özellikle dikkat edilmesi gerekir, çünkü bu sentezde olumlu bir yapı kurulur; yani, yogi, tam Budalık'a, tam aydınlanmaya ulaşana kadar, birçok sembolik durumla karşılaşarak kendini dönüştürür. Burada, Batı yarımkürede bu aynı semboller, hermetik felsefede veya simya felsefesinde büyük bir rol oynadığı sürece, özellikle dikkate değer olan on sembolden oluşan bir diziye sahibiz. Atalarımız bu şeylere çok zaman harcadılar ve bu yüzden böyle bir Doğu metninde kendi kara sanatlarını yeniden keşfedeceklerdi. Bu sembol dizisini daha önceki

derslerde sık sık tartıştım, bu yüzden burada ayrıntılara girmeyeceğim, sadece diziden bahsedeceğim.

Meditasyon tekrar temelden başlar. Ama burada bir dağın ve aslında merkezdeki dağın hayal edilmesi var: dünya dağı Meru. Bu dağda dört farklı renkten oluşan dört duvarlı bir şehir var. Ve şehir karedir. Sekiz kulesi vardır ve her kule üç katlıdır. Tabii ki, tüm bunlar üzerinde ayrıntılı meditasyon yapılmalı, yani yaratılmalıdır. Dört başlı *vajra* bu şehre dayanır; bu elmas ya da yıldırımdır. İyi bilinen bir Tibet sembolüdür. Metin sembolik bir kitaptır ve muhtemelen daha yakın zamanlı bir versiyonudur. Bu metinlerin tarihleri hâlâ belirsizdir. Bunların çoğu Avrupa'ya ancak son birkaç on yılda, ilk olarak Sir John Woodroffe aracılığıyla geldi.[608] Bu *vajra*, Tibet sanatında çok sık gördüğünüz yıldırım sembolüdür, kabaca şöyle tasvir edilmiştir:

Sembol "yoğunlaştırılmış enerji" anlamına gelir. Merkezde şöyle bir sembol de bulunur genelde:

608 Namı diğer Arthur Avalon, bkz. n. 17.

Pek bilinmeyen bir işaret! Tibetlilerin alt halk dinindeki Bon'un[609] bir işaretidir. (Bunun bir ima olması gerekmez.[610]) "Kırmızı şapkalar"ın dinidir. Büyü ve kötü uygulamalarla meşguller. Daha yüksek ruhaniyet tarafından küçümsenirler. Bunu güvenilir bir kaynaktan biliyorum. Tibet sınırında bir Tibetli ruhani kişiyle konuştum ve bana sola dönen bir sembolün olumsuz olduğunu ve karanlığa, bilinçsizliğe doğru hareket ettiğini söyledi. Güneşle birlikte giden sağa dönüş olumludur, Tibet dinindeki Budist üst kademesinin "sarı şapkalarının" işaretidir. Ve Tibet Budizmindeki kırmızı ve sarı şapkaları, kırmızı ve sarı eğilimleri birleştirdiğini ve bir nevi her iki ucunu da elinde tuttuğunu ilan eden Dalai Lama'nın tahtında her iki işareti bir arada buluyorsunuz: Karanlığa giden yol, "sol elin yolu" ve "sağ elin yolu", yani bilincin açık doruklarına doğru.

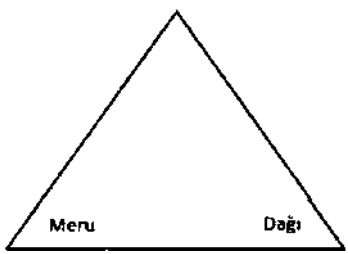
609 Bkz. n. 231.

610 Jung'un gamalı haç ve Hitler'in Hakenkreuz'u hakkındaki düşünceleri için bkz. 219.

2. DERS[611]

15 KASIM 1940

Mahâsukha
Vihâra
*Lingam*lı ay
Lotus (*padma, yoni*)
Güneş
Ay
Lotus
Vajra
Şehir
Meru

Geçen sefer Shrî-chakra-sambhâra tantra'dan birleştirici (sentez) sembol dizilerini tartışırken bırakmıştık. Bunu bir kez daha tekrarlamak istiyorum. Sembollerin birleştirici dizilerinin başlangıcında dünya dağı Meru bulunur. Bu dağın üzerinde şehrin sembolü vardır; dört köşelidir, sekiz kulesi ve dört rengi vardır: kırmızı, sarı, beyaz ve yeşil. Şehrin

611 LSM, RS, ES, OK ve LT'nin notları.

üzerinde, sonraki seviyede, *vajra* bulunur. Tibet'te bu *dorje* olarak betimlenir. Dört başlıdır. Geçen sefer bunun daha ayrıntılı bir betimlemesini verdim.

*Vajra*nın üzerinde, bütünlüğün tamamlanmasının bir sembolü olarak sekiz yapraklı başka bir lotus daha vardır. Daha önce de söylediğim gibi, lotus ilahiliğin oturağı veya Buda anlamına gelir. Bunun üzerinde ruhun sembolü olarak ay ve onun da üzerinde güneş vardır. Bu, fiziksel olanın özü, bedenin beşinci özü (*quintessence*) anlamına gelir. Üzerinde başka bir lotus vardır, bu sefer dişiyi simgeler. *Padma* olarak tanımlanır. *Padma* rahim demektir. Sonra bunun üzerinde, lingam sembolü olan ay. Bu aslında eril olanın dişil olanla birleşmesini sembolize eder: Ay dişil olanın sembolü, lingam eril olanın sembolüdür. Bunun üzerinde manastır olan *vihâra* gelir. Bu, şehrin daha yüksek bir biçimidir: kutsal toplulukta yaşayan insanların bir araya gelmesi. Bu manastırda bir mandala vardır. Bu sihirli çemberde sekiz yapraklı bir lotus vardır ve bu lotusta yoginin kendisi Mahâsukha olarak, kutsanmışlığın efendisi olarak oturur, bu aslında şu anlama gelir: Dört yüzü olan büyük kutsanmışlık, dört unsuru temsil eder, ayrıca dört kutsal rengi de temsil eder; *nidâna* zinciri anlamına gelen on iki elle birlikte.[612] Bu, nihayetinde dünyanın ıstırabıyla sonuçlanan nedenler zinciridir. Bir neden diğerine yol açar. Buda tarafından ortadan kaldırılacak bir zincirdir bu. Mahâsukha olarak yoginin üç gözü vardır.

Şimdi, anlamına gelirsek:

Meditasyonda üretilen ilk imge bir dağdır; büyüme veya yükselme anlamına gelir; bir dağ gibi öne çıkar, örneğin manzaraya çıkıntı yapar: Yüzeyden bir tümsek gibi bir şey yükselir. Sanki yeryüzü dört bir yandan yığılmış gibidir; daha önce dağılmış olanlardan bir yığın oluşmuş gibidir. Böyle bir tefekkürde olanların çok yalın bir sembolüdür bu: Yani, arzu ve korku yoluyla bizi dünyaya bağlayan tüm dikkat yogide toplanmıştır. Kendini tüm çevreden ayırarak, daha önce

612 Bakınız 7 Şubat 1939 tarihli ders.

tüm dünyaya dağılmış olanı bir dağ şeklinde yığarak, yükselir. Bu şekilde, bir form olarak ortaya çıkar, içsel varlığı bir adım öne çıkar; içindeki insan görünür hale gelir. Ve bu şekilde dış dünyayla arasına bir sınır koymayı başarır. Bu sınır, özellikle çevre duvarı tarafından vurgulanan şehir tarafından temsil edilmektedir. Burası, daha önce dağılmış olan tüm insanların şimdi bir araya toplandığı, dışarıdan dört katlı duvarlarla korunan müstahkem bir yerdir. Yoginin dünyadaki parçalanmışlığı nedeniyle içinde bulunduğu dağınıklık şimdi burada, bu duvarın içinde ve bu harika kalenin merkezinde bir araya toplanmıştır. Aslında bu sadece Budist bir fikir değil, aynı zamanda Hinduizm'in kadim bir fikridir: Brahman şehri, dünya varlığının şehri.

Bunun içinde, *vajra* ile tasvir edilen büyük hazine vardır. Bu kale bir hazine odası gibidir. Bu ismi anıyorum çünkü Orta Çağ mistisizmde de önemli bir rol oynar; hazinenin tutulduğu yere *gazophylacium*[613] adı verilir. Bu şehrin içinde, merkezdedir. Bunların Batı'daki muadilini Göksel Kudüs fikrinde bulabilirsiniz örneğin; hem gökyüzündedir hem de dünyadan özgür kılınanların, kurtarılanların varış noktasıdır. Orada uluslar bir araya gelir. Merkezde Hristiyanlığın nihai sembolünün yükseldiği bir tepe veya dağ vardır: Mistik kuzu şeklindeki İsa.

Burada merkezde dört başlı *vajra* var. Yoğunlaşmış enerjiyi sembolize ediyor, yani yoginin daha önce dağınık halde tüm dünyaya akıttığı enerjinin bir araya gelmiş halini. Her bir yeti, duyu izlenimleri yoluyla ondan bu enerjiyi çekip almıştır. Her yerde huşu ve arzu ile birbirine bağlanırlar. Istırabın, ıstıraba ve ölüme götüren *nidâna* zincirinin ebedi ve yok edilemez işleyişinin sebebi budur. Kendine geri çektiği ve burada dört başlı vajra halinde yoğunlaştırdığı enerji işte böyle bir enerjidir. Vajra teriminin iki anlamı vardır: "elmas" ve "yıldırım". Bir elmas olarak, bir taşta yoğunlaşmış en yüksek değer, en büyük güzelliktir. Yıldırım olarak: Yıldırım gibi çakabilen güçlü bir büyülü güçtür. Yıldırım, tanrıların silahı

613 Bakınız s. 165

olarak bilinir ve bu kitap, *Shrî-chakra-sambhara tantra*, yoginin biriktirdiği büyülü güçleri uygulayabilmesi için bir kılavuzla sona erer. O halde, yogi, aniden elektrik deşarj edebilen, yüksek oranda şarj edilmiş bir Leyden şişesi[614] gibidir.

Dolayısıyla, tüm bunlar sadece bir hazırlıktı; bu *vajra*nın üzerinde, bu yüksek şarj durumundan şimdi lotus çiçek açıyor. Tanrıların oturduğu yer anlamına gelir bu; ya da ilahiliğin veya o yerde olduğu düşünülen Buda'nın doğum yeridir. Bu gerilim halinden lotus çiçek açar. Lotus, sulu derinliklerden ve çamurlu uçurumlardan büyüyüp gelişir; karanlıklar dünyasından ışık dünyasına çıkar yavaş yavaş; başka bir âleme dokunan zarının etrafında harikulade çiçekler oluşur. Benzer şekilde, ruhani insan, dünyadan geri çekildiğinde ve dünyaya yeni bir referansla gerilimi boşaltmadan buna katlanabildiğinde, bu enerjiye ve gerilime gelir; sonra bu çiçek açma, botanik bir süreç gibi, onda da başlar. Sonra, içsel ruhani yaşam, bir bitki gibi ifade bulmak için kımıldamaya başlar. Batı'da da bildiğimiz birçok sembol buradan geliyor: kökleri üstte ve yaprakları aşağıda olan ağaç: yoga ağacı. Bu tipik bir Hint fikridir. Ancak bunu, Hint felsefesi hakkında hiçbir şey bilmesi mümkün olmayan Hollandalı mistik Ruysbroeck'te[615] de bulabilirsiniz.

Filizlenen gizli bir kök olarak gül fikri var elimizde. İsa, tek bir kökten gizlice büyüyen böyle bir sürgündür. Meryem güldür, *rosa mystica*. O, içinde ilahın şekillendiği ve doğduğu

614 Leyden şişesi elektrik yükünü depolayabilen ilk cihazdı. Adını, Pieter van Musschenbroek'in 1745-1746'da onu icat ettiği Hollanda kentinden almıştır. Alman din adamı Ewald Georg von Kleist, Musschenbroek'ten bağımsız olarak, aynı sıralarda benzer bir cihaz geliştirdi.

615 John van Ruysbroeck (yaklaşık 1293–1381), Flaman mistik. 1318'deki rahiplik töreninden sonra Blessed John ismini aldı; 1343 yılına kadar Brüksel'de rahip olarak görev yaptı; sonra, mistik Bloemardinne'in öğretileriyle ilgili bir tartışmadan sonra Groenendaal'da inzivaya çekildi. On iki kitap yazdı. En iyi bilinen eserleri arasında *The Spiritual Espousals* (1995) ve *The Seven Steps of the Ladder of Spiritual Love* (1944) bulunmaktadır. Mistik öğretileri, en ünlü savunucusu Thomas à Kempis ile birlikte Windesheim Okulu'nun oluşumu için önemliydi. Ağacın sembolik anlamı için bkz. Jung, 1945.

kaptır. Bizde gül, lotusun karşılığıdır. *İlahi Komedya*'nın[616] son dizelerini düşünürseniz, gülü kutsal olan her şeyin kolektif bir formu olarak da görürsünüz. Kutsal olan her şeyin doruk noktası o göksel gülde bulunur.

Yani lotus çemberi bir bütünü, bütünün doruğunu ifade eder ve lotus aynı zamanda dönüşüm fikrini de içerir. Yani, altındaki her şeyi: *Vajra*, şehir ve dağ, hepsi sadece yükselmek anlamına gelir. Bu yukarı çıkış, sulu derinliklerden büyüyen ve bir çiçek gibi açan sap gibidir. Her şeyden önce, bu lotustan ay doğar. Şimdi ayın ilk olarak dişil bir anlamı vardır. Aynısını, bu türden birçok mistik tefekkürde buluyoruz, bir dişil sembol ve ardından bir eril sembol, *conjunctio*, birleşme amacıyla hayal gücüyle üretilir. O halde dişil ve eril, eşleştirilmiş karşıtların genel sembolleridir. Bunlar karşıtlardır ve birlikleri *unio oppositorum*, *coincidentia oppositorum*dur, yani karşıtların birliğidir; ve bu, Tanrı görümünün muştucusudur, çünkü, Ignatius'ta da göreceğimiz gibi, Tanrı *unio oppositorum*dur. Yani Doğu'dakiyle aynı fikir.

Ruhanilik fikri de ay tarafından belirtilir. *Upanishadlar*'da şöyle der: "Ay, manas'ından oluşur."[617] Kökü "zihin" kelimesiyle ilişkilidir. Ay zihinden veya ruhtan oluşmuştur. Ay, ruhaniliği temsil eder.

Diğer taraftan, güneş ise eril olana karşılık gelir. Bu nedenle, örneğin simyada, karşıtların özü olan tipik karşıt çiftlerin her zaman "sol et luna" olarak tasvir edildiğini göreceksiniz. Burada güneş her zaman kırmızı ve ay beyazdır. Çin'de bu, eril olarak beyaz ve dişil olarak kırmızı ile tersine çevrilir. Orada da aynı *conjunctio* fikrini buluyoruz. Ayın aksine güneş ruhu değil bedeni temsil eder; kaba, maddi beden olmasa da, bedenin özünü, fizikselliğin özünü temsil eder. Bu kavramlar, kesin bir şeye indirgenemez, daha çok sezgisel fikirlerdir: bedenin açılımında kaba bir şey olduğu ve yine de bu açılımında bir özün, bir ilkenin, bir yaşam ilkesinin

616 Dante, *İlahi Komedya:* "Cennet", kanto 30, 115–147; kanto 33, 7–9.
617 *Rigveda* 10, 90, 13.

tezahür ettiği fikri. İlkellerin (Neolitik Çağ dâhil)[618] bu yaşam gücü meselesi hakkında pek çok fikri vardır. Orta Çağ'a ya da neo-dirimselcilere[619] giderseniz, beden, yaşam ilkesinin madde içinde gizlenmiş bir tezahürüdür. Bu, şu anda bildiğimiz kadarıyla tipik olarak Doğu'dur. Batı'da bilinen meditasyon yöntemlerinde ruhsal olan her zaman fiziksel olandan keskin bir şekilde ayrılır, ancak Doğu'da durum böyle değildir. Orada beden her zaman dönüşüme dâhil olur ve ruhla birlikte en yüksek dönüşümü gerçekleştirir. Ruh ilk sırayı almaz. Bu nedenle Doğu'daki algı biçimleri olağanüstü derecede plastiktir, somuttur, çünkü Doğu, inanılmaz derecede önemli olan bedeni kaybetmemek için kapsamlı soyutlamadan olabildiğince kaçınır. Çünkü meditasyon tamamen bedenden kaynaklanır ve hiçbir şekilde ruhtan kaynaklanmaz.

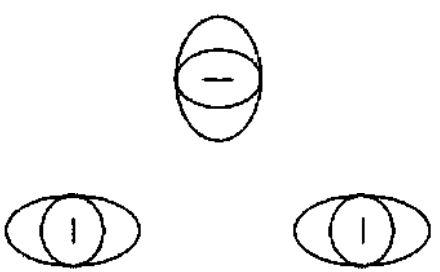
Bu ikisinin üzerinde birleşme lotusu gelir. Burada dişil organdan tam anlamıyla bir *padma* ortaya çıkar. Bu, ruhun eril olanla eşleştirilmiş göründüğü yere götürür: bundan böyle tamamlanmış *conjunctio*nun, karşıtların birliğinin bir ifadesi olarak *lingam*lı ay. Böylece eril ve dişil olarak tanımlanan karşıt dünyalar nihayet bir araya gelir. Ayrılık kalmaz. Bunun bir sonucu olarak, dünyanın işleyişi artık durur, çünkü

618 Neolitik çağda (veya Yeni Taş Devri) yaşayan insan türü: "Sonraki veya cilalı taş devri; çakmaktaşı ve diğer taş türlerinden yapılmış güzel silahlar ve aletlerle karakterize edilen bir dönem; ancak bazen süs eşyası olarak kullanılmış olan altın dışında, herhangi bir metal bilgisinin izine rastlamadığımız bir dönem. Buna 'Neolitik' dönem diyebiliriz." (Lubbock, 1856, ss. 2–3). İnsanlığın gelişiminin bu aşaması, bazen Neolitik devrimle karakterize edilir; avcılık ve toplayıcılıktan tarım ve yerleşime geçişin gerçekleştiği dönem olarak bilinir. İlk yerleşim biçimleri Levant bölgesinde MÖ 11.550'ye kadar izlenebilirken, Avrupa'nın çoğu için Yeni Taş Devri genellikle MÖ 5500 ila MÖ 2200 arasına tarihlenir.

619 Neo-dirimselcilik teorisi, esas olarak, organik yaşamın her biçimine nüfuz eden bir gücün varlığını öne süren Alman biyolog ve filozof Hans Driesch'in (1867-1941) çalışmalarıyla ilişkilendirilir. Argümanın temelinde, kendi embriyonik araştırmalarının sonuçları, Aristotelesçi *entelekhia* kavramı ve daha önceki dirimselci teoriler vardı. Onun "psikoid" kavramı hem Eugen Bleuler hem de C.G. Jung (Addison, 2009) için önemli oldu. Driesch'in yazıları arasında, 1907'de Gifford Dersleri olarak verilen *The History and Theory of Vitalism* (1914) ve *The Science and the Philosophy of the Organism* (1908) yer alır. Driesch hakkında bkz. Shamadasani (2003), ss. 180–181.

artık doğurganlık oluşmaz, karşıtların gerilimi kalmaz, dolayısıyla elde potansiyel enerji yoktur. Şimdi bir istikrar, bir bozulmazlık ortaya çıkmıştır, ebedi varoluşu ifade eder, aynı zamanda dış dünyaya kapalıdır. Hintliler de bu ilkelerin kutsallığını kabul ederler, orada ayrıca, örneğin tantrizmde kişileştirilirler; Budizm'den güçlü bir şekilde etkilenmiştir, ancak Hindu bir biçime sahiptir, belirli bir psikolojik birlik olarak tasavvur edilir. Orada güneş erildir: Şiva, aynı anda hem yaratıcı hem de yok edicidir, ve dişil muadili Şakti, Parvati, eşi; Tantrizm'de, özellikle Tibet Tantrizminde her zaman ebediyen birleşmiş olarak, *in actu* olarak tasvir edilir.

Böylece en üst seviye tamamlanmış olur. Konsantrasyon sona erer ve daha önce insanların bir araya gelmesi anlamına gelen şehir, şimdi *vihâra*nın, Budist manastırının tamamlanmış, dönüştürülmüş huzur ortamına geçmiştir. Kutsallar topluluğunun, kusursuz olanların yaşadığı ruhani bir şehirdir bu. Ve taçlandırma da kutsal cemaatin diğer tarafındadır. Hristiyanlıktan farklıdır bu; çünkü orada yükseliş, bizim Tanrı'nın krallığını paylaşmamızla doruğa ulaşır ve azizler topluluğuna dönüşür. Burada daha da ileri gidilir, üstün bir tamamlanma mandalada, aşılmaz bir sihirli çemberde gerçekleşir; aynı kişi, evrensel varlığın kendisi olarak görünür. Yogi, dünya Buda'sına dönüşmüştür. Kutsanmışlığın efendisi Mahâsukha'dır o; burada mükemmel bilgi, mükemmel farkındalık halindedir, ve üç gözü vardır.

Yukarıdaki göz âjna merkezi dedikleri gözdür, kusursuz bilginin merkezi.

Böylece, bu meditasyon amacına ulaşmış olur. Yogi, kendisinin Buda olarak bilincine varmıştır. Buda haline gelmemiştir; Buda yoktur, aslında *nirvâna*ya ulaşmıştır. Batı'da mistisizmde de benzer bir durum vardır: Birisi İsa ya da Tanrı ile özdeşleştiğinde, insan varlığı kaybolur ve İsa'ya dönüşür; İsa'nın varlığına geçer ve artık kendisi değildir. Doğu'da ise bu kişi Buda olarak kendisinin bilinci haline gelmiştir. Kendisinde bu Buda-varlığını fark eder; aslında her Buda olduğunu anlar. Bunun bir benzeri Hinduizm'de vardır; *Upanishadlar* felsefesinde dünyanın varlığı *âtman* olarak adlandırılır ve yogi kendisinin *âtman* olduğunu anlar; sonuç olarak, birçok benzerliğe rağmen Batılı kavramlarımıza tamamen zıttır.

Bu dizi, doğal olarak, ilk gördüğünüzde çok yabancı geliyor. Ancak Batı mistisizmi içinde, özellikle simyayla ilgili mistik uygulama biçiminde benzer fikirler vardır ve bu fikirler muhtemelen bizim simyamızın öncülleridir. Aziz Victor'un Augustinusçu rahip okulundan kaynaklanırlar. Abélard'ın öğretmeni Guillaume de Champeaux[620] tarafından onbirinci yüzyılda kurulmuştur; Paris yakınlarında Marsilyalı Aziz Victor'un küçük, yarı çürümüş manastırını restore ettirmiştir; bu yapı, Fransız Devrimi sırasında korkunç şekilde yıkılmıştır (Bu yüzden daha sonra "büyük devrim" olarak adlandırıldı!). Guillaume de Champeaux, keşişleri Marsilya manastırından Aziz Victor'un kalıntılarıyla birlikte gelmeye ve bu eski *cella*yı yeniden harekete geçirmeye davet etti. İlk başta bilimle hiçbir ilgisi olmasını istemedi. Aslında, başlangıçta tüm bilimden vazgeçmek istedi. Çok kızgın ve küskün bir şekilde dünyadan çekildi; öğrencisi Abélard, evrenselcilik hakkındaki tartışmalarla onu çok kızdırdı.[621] Ancak öğrencileri kısa

620 Guillaume de Champeaux (yaklaşık 1070–1122), İngilizce'de William of Champeaux olarak bilinir, Fransız filozof ve ilahiyatçı.

621 Tümellere ilişkin gerçekçi bir görüşün, tümelleri yalnızca zihnin kavramları olarak gören kavramsalcı bir görüşün ve tümelleri öncelikle dil açısından anlayan nominalist bir görüşün temsilcileri arasındaki skolastik argüman. İlk başta, William of Champeaux, öğrencisi Peter Abélard'ın (1079-1142) eleştirisiyle karşılaştığında terk ettiği bir maddi-öz gerçekçiliği teorisini savundu. William, kavramsalcılığa veya nominalizme boyun eğmek yerine, her bireyi

süre sonra tekrar bilime başladığı için galip gelmiş sayılmaz. Esasen büyük mistikler olmalarına rağmen, doğayla çok ilgiliydiler. On ikinci yüzyılda üç isim ünlü oldu: St. Victor'lu Hugh,[622] St. Victor'lu Richard ve ünlü şair St. Victor'lu Adam. Eminim bu Orta Çağ şiirlerini, bu muhteşem, yumuşak ruhani şarkıları görmüşsünüzdür; St. Victor'lu Adam'a aittirler.[623]

Bizi ilgilendirecek kişi Richard olacak.[624] Arkasında dikkate değer başlıkları olan iki önemli kitap bırakmıştır: *Benjamin Minor* ve *Benjamin Major*.[625] Dikkate değer başlık, mezmurlardan bir ayete gönderme yapmaktadır: "ibi Beniamin adulescentulus *in mentis excessu* principes Iuda duces eorum principes Zavulon principes Nepthali."[626] "Vecd halindeki küçük Benjamin de var." Bu, tarihsel olarak kesinlikle yanlış olan *Vulgata* metnidir; Eski Ahit'te böyle bir ayet yoktur; "in mentis excessu" İncil'imizden çıkarılmıştır. Ancak bu *Vulgata* metni, Richard'ın yazılarında bir motto olarak kullanılır. Bu kitapta "praeparatio animi ad contemplationem"i ("ruhun tefekkür için hazırlanması") anlatıyor. Budistlerin kendi yöntemleriyle yapmaya çalıştıklarına oldukça benzer bir şey deniyor bu kitapta.

---

aynı anda hem özel hem de evrensel olarak anlayan bir farksızlık gerçekçiliği teorisi geliştirdi.

622 Saint Victor'lu Hugh üzerine, bakınız not 106.

623 Fransız ayin sekansları yazarı Saint Victor'lu Adam, 1146'da öldü. Adam, 1133 civarında Saint Victor Manastırı'nda bir keşiş olmadan önce, Paris'teki Notre Dame Katedrali'nde papazlık yapmıştı. Saint Victor'lu Hugh ile iş birliği yapmış olması muhtemeldir. Adam'a atfedilen yüzden fazla dizinin en iyi bilinen parçaları *Laudes Crucis attollamus*, *Mundi renovatio*, *O Maria, stella maris* ve *Zyma vetus expurgator*dur (Adam of Saint Victor, 2011). Adam hakkında bkz. Fassler, 1984.

624 İskoç keşiş, ilahiyatçı ve mistik Saint Victor'lu Richard, 1173'te Paris'te öldü. 1162'den ölümüne kadar Augustinusçu Saint Victor manastırının başrahibiydi.

625 *The Book of the Twelve Patriarchs or Benjamin Minor*, temaşa üzerine Latince bir metin olup, muhtemelen 1162'den önce yazılmış olmasına rağmen tarihi bilinmiyor. Jung, dersi için Paul Wolff ve Hans Rosenberg'in (1936) Almanca çevirisini kullandı.

626 Mezmur 67:28 (Vulgata). KJV, Mezmur 68:28: "Yöneticileri, Yahuda prensleri ve konseyleri, Zevulun prensleri ve Naftali prensleriyle birlikte küçük Benyamin var."

Size Richard'ın kitabının bazı çevirilerini okumak istiyorum; böylece kuruluşlarında ne kadar olağanüstü bir benzerlik olduğunu kendiniz göreceksiniz. Diyor ki:[627]

> Bilginin doruğuna çıkmak için çabalayan ruh için ilk ve temel şey, kendini bilme çabası olmalıdır.

Shrî-chakra-sambhara Tantra'nın açılışı olabilirdi bu:

> Bilginin en yüksek noktası, kendini mükemmel bir şekilde bilmektir. Rasyonel bir ruhun tam bilgisi, büyük ve yüksek bir dağdır. Bu dağ, tüm dünyevi bilgilerin en yüksek noktasını aşar; tüm felsefeye, dünyanın tüm bilgisine tepeden bakar.

Bu, yoginin yükselişidir.

> Aristoteles'in ya da Platon'un keşfettiği bu kadar mükemmel olan şey nedir; böylesine büyük bir filozof kalabalığının keşfettiğinde bu kadar mükemmel olan şey nedir? Hakikaten, hiç şüphesiz, fıtrî kabiliyetlerinin keskinliği ile bu dağa çıkabilseler, gayretleri, kendilerini keşfetmelerine kâfi gelse, kendilerini tam bilseler, asla putlara tapmazlar, bir yaratılmışa başlarını eğmez, yaradana başlarını kaldırmazlardı. Burada arayanlar arayışlarında başarısız oldular. Başarısız olduklarını ve dağa hiç çıkamadıklarını söylüyorum. "İnsanın yüksek bir kalbe yükselmesine izin verin ve Tanrı yüceltilsin" (Mez. 63: 7, 8).[628] Ey insan, bilmeyi öğren; kendin hakkında düşünmeyi öğren ve yüksek bir kalbe yüksel. Kendinizin bilgisinde her gün ne kadar ilerlerseniz, her zaman daha yüksek şeylere meyledersiniz. Kendini tam olarak tanıyan kişi, dağın zirvesine çoktan yerleşmiştir. Ah, ya bilmedikleri için ya da buna güçleri yetmediği için buralara kadar yükselenler ne kadar az. Bu dağa çıkmak çok nadirdir, ancak zirvesinde durup bir süre orada kalmak

627 Richard of St. Victor (1979), bölüm 75, ss. 132–33. [Wolff, 1936, ss. 179–180]

628 Bu pasaj yalnızca Vulgat'ta bulunabilir. Aşağıdaki pasajlarda, RS'nin daktiloyla yazılmış versiyonunun kenar boşluklarında el yazısıyla Latince ve İbranice versiyonlar vardır.

> çok daha nadirdir. Ancak orada yaşamak ve akılda dinlenmek en nadir olanıdır.[629]

Dağın zirvesinde yaşama fikriyle karşılaşıyoruz. İşte yine mezmurlardan bir metin: "Rab'bin dağına kim çıkacak ve O'nun mukaddes yerinde kim duracak?"[630]

> Neşenin hayranlığı şu haykırıştır: "Efendimiz, meskeninde kim oturacak ve mukaddes dağında kim dinlenecek?" (PS. 15:1)[631] Ah, yükselmek ve orada durmak ne kadar büyük ve ne tür bir cesaret; ah, oturmak ve dinlenmek ne çok ve ne tür bir saadet! Bu iş için kim uygundur, onu almaya kim layıktır? "Efendimiz, kim yükselecek; Efendimiz, senin mukaddes dağında kim duracak? Işığını ve hakikatini gönder; beni yönelttiler ve kutsal dağına ve meskenine getirdiler." (Mezm. 43:3)[632]

Veya: meskeninizde "tabernacula tua." 78. bölümün başlığı şöyledir: "Kendini tam olarak bilmek ne kadar da etkilidir."[633] Size ondan bazı bölümler okuyacağım:

Bu dağın zirvesinde İsa'nın şekli değişmiştir; …

Burada İsa, Buda'ya veya Buda olarak yogiye karşılık gelir.

> […] üzerinde Musa, İlyas ile birlikte görülüyor ve her biri bir işaret olmadan tanınıyor; üzerinde babanın oğluna sesi duyulur. Bunlardan hangisi muhteşem değil? Bunlardan hangisi arzu edilmez? İsa'nın şekil değiştirdiğini görmek istiyor musun? Bu dağa çık; kendini tanımayı öğren. Musa ve İlyas'ı görmek ve onları herhangi bir işaret olmadan tanımak ister misin? Öğretmensiz, aracısız yasayı ve peygamberleri anlamak mı istiyorsun? Bu dağa çık; kendini bilmeyi öğren. Babanın sırlarının gizemini duymak ister misin? Bu

629 Saint Victor'lu Richard (1979), bölüm 76, ss. 134–135. [Wolff, 1936, ss. 180–181]

630 Mezmur 24:3 Vulgat 23:3: "quis ascendit in montem Domini aut quis stabit in loco sancto eius."

631 Vulgat 14:1: "Domine quis habitabit in tabernaculo tuo aut quis requiescet in monte sancto tuo?"

632 Vulgat 42:3: "emitte lucem tuam et veritatem tuam ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua."

633 Saint Victor'lu Richard (1979), s. 136.

> dağa çık; kendini bilmeyi öğren. Çünkü γνῶθι σεαυτόν yani "dxni bil" dediği zaman gökten inmiştir. Şimdi bu dağa çıkmanın ne kadar etkili olduğunu, Kendiliğin tam bilgisinin ne kadar yararlı olduğunu görüyor musun?

Bu çok farklı duyulur ve bunları söyleyenin hasta olduğu düşünülür. Schweizer Spiegel'i okumalısınız.[634] Güzel bir makaleleri vardı. Çok eğitici! 83. bölümün başlığı şöyledir: "En içlerde kalmaya alışmış zihin ilahi tecellileri idrak eder."[635]

> Kendini irdelemek üzere yükselmeyen akıl, ne zaman tefekkür kanatlarını takıp kendi üstündeki şeylere uçabilir? Rab bu dağa iner; Musa yükselir. Rab bu dağda öğretti ve Musa tanrının meskeninin inşasını öğrendi. Ahit çadırından mükemmellik durumu dışında ne anlaşılır?

Mükemmel şehir ve nihayet *vihâra.*

> Bu nedenle, dağa çıkan, dikkatle kulak veren, çok uzun süre arayan, sonunda ne tür olduğunu keşfeden kişi –geriye ne tür olması gerektiğini öğrenmesi kalır; ne tür bir zihin yapısını Tanrı'ya hazırlaması gerektiğini, ve hangi itaatlerle Tanrı'yı yatıştırması gerektiğini. Öyleyse, hâlâ çeşitli arzularla çevreye dağılmış, çeşitli düşüncelerle bir o yana bir bu yana sürüklenen bir zihin sizce ne zaman bu lütfu almaya layık olur? Kendini bir birliğe toplayamıyorsa, kendi içine nasıl gireceğini bilmiyorsa, tefekkür yoluyla kendisinin üstündeki şeylere ne zaman yükselebilecek?

Sekizinci bölümün başlığı şöyledir: "Göksel şeyleri derin derin düşünmeye hevesli bir zihin, kendisini nasıl içinde toplamalıdır?"[636]

> Göksel şeyleri derin derin düşünmeye hevesli bir şekilde çabalayan, ilahi şeylerin bilgisi için iç çeken kişi, dağılmış İsraillileri bir araya toplamayı öğrensin; zihnin dolaşıp

634 Jung, Adolf Guggenbühl'ün Schweizer Spiegel dergisinde yayımlanan 2 numaralı (Kasım 1940) " "Selbsterziehung," ["Kendi Kendini Yetiştirme"] makalesine atıfta bulunur. ES burada şu açıklamayı yaptı: "Kendini tanıma, irade eğitimi, hoşgörü"].

635 Saint Victor'lu Richard (1979), ss. 141–142

636 A.g.e., ss. 142–43. [Alm: 189–190]

> durmasını dizginlemeye çalışmasına izin verin; bırakın kendisinin en iç kısmında kalmaya ve dışsal olan her şeyi unutmaya alışsın.

Yani: Hiçbir şekilde dışarıdan değil. Ama bugün onun dışarıda bulunması gerektiği düşünülüyor.

> Yalnızca arzulardan değil, aynı zamanda düşüncelerden de bir kilise yapmasına izin verin, böylece yalnızca gerçek iyiyi sevmeyi öğrenebilsin ve durmaksızın yalnızca onu düşünebilsin: "Kiliselerde Tanrı'yı kutsasın" (Mezm. 68, 27).[637]

Bu kesinlikle azizlerin bir araya gelmesi ya da bir dua odası değildir, çünkü bu bir araya gelme birey tarafından yürütülen bir toparlanmadır. Kendi dağınıklığını toplar, başkalarınınkini değil.

> Çünkü bu ikili kilisede, yani düşünce ve arzuların kilisesinde; çabaların ve iradelerin bu ikili uyumunda, Benjamin yükseklere götürülür ve ilahi olarak esinlenmiş zihin, yüce şeylere yükseltilir: "Benjamin, zihni kendinden geçmiş bir gençtir artık."[638]

İlahi kader tarafından seçilen, bu Benjamin ile özdeşleştirir kendisini doğal olarak.

Kiliseler dışında nerede sanıyorsun? "Kiliselerde İsrail'in pınarlarının Rabbi Tanrı'yı kutsa. Benjamin, zihin vecdi içinde bir gençtir." (Mezm. 68: 27–28)[639] Yine de herkes önce düşüncelerinden ve arzularından bir kilise yerine bir havra kurmalıdır. Sinagogun "cemaat" anlamına geldiğini bilirsiniz. Kilise "çağrı" anlamına gelir. İstemeden bazı şeyleri bir yerde bir araya getirmek başka bir şeydir; buyuranın emriyle kendiliğinden birlikte koşmak başkadır. Duyarsız ve kaba varlıklar bir cemaat oluşturabilirler ama çağrıyla toplanamazlar. Yine de, haklı olarak bir çağrıyla-toplanma olarak adlandırılabilmesi için, rasyonel şeylerin bir araya gelmesinin bile bir

637 Vulgat 67:27: "in ecclesiis benedicite Deum Dominum de fontibus Israhel."
638 Vulgat 67: 28
639 Vulgat 67: 27–28..

baş işaretiyle kendiliğinden gerçekleşmesi gerekir. Böylece bir çağrıyla-toplanma ile cemaat arasında, kilise ile sinagog arasında ne kadar fark olduğunu görüyorsunuz. Bu nedenle, arzularınızın dışsal zevklere yöneldiğini ve düşüncelerinizin durmaksızın onlarla meşgul olduğunu önceden fark ederseniz, o zaman onları bir süreliğine en azından bir fayda haline getirebilmeniz için büyük bir dikkatle kendi iç dünyanıza girmeye zorlamalısınız; böylece onların bir sinagogunu kurmuş olursunuz. Zihnin gezinişlerini bir birlik içinde toplayıp, kalbin tüm dürtülerini ebediyet arzusunda sabitlersek, o içsel evimizden bir havra/sinagog yapmış oluruz. Ancak, arzu ve düşüncelerimizin bu kalabalığı, içsel tatlılığın tadına kapıldıktan sonra, kendiliğinden bir araya gelmeyi ve en derinlerde sabit kalmayı çoktan öğrendiğinde, o zaman kesinlikle kilisenin adına layık görülebilir. Bu nedenle, sadece içimizdekileri sevmeyi öğrenelim, sadece onlar hakkında sık sık düşünmeyi öğrenelim ve o zaman şüphesiz Benjamin'in sevdiğini bildiğimiz türden kiliseler yaparız.

Ecclesia spiritualis fikri budur.[640] Herkes, harici değil, *ecclesia spiritualis* olan bir kilisenin parçası olmak için içsel toplanmayı uygulamalıdır. Görüyorsunuz ki, St. Victor'dan bu keşişler, tartıştığımız *Devoti*ye birçok yönden yaklaşan çok özel bir düşünce tarzına sahipler. Öte yandan, bir tür felsefe okulunu temsil ettiği için genel olarak bilgiyle, farkındalıkla farklı bir ilişkileri vardır.

Bu değerlendirme bizi şimdi daha önceki seminerlerde tartıştığımız tipik Batı meditasyon yöntemine veya yoga yöntemine, yani Aziz Ignatius'un *Exercita Spiritualia*'sına götürebilir.

640 ES şöyle yazmış: "ecclesia militanlarının iadesi."

KAYNAKÇA

Addison, Ann (2009) "Jung, Vitalism and 'the Psychoid': An Historical Reconstruction." *The Journal of Analytical Psychology* 54, no.1: ss. 123–143.

Alan of Lille (1855) *Alani de Insulis Opera Omnia.* Patrologia Latina. Cilt 205. Ed. Jacques Paul Migne. Petit-Montrouge: Imprimerie Catholique.

_____ (1981) *The Art of Preaching.* Cistercian Fathers. Cilt 23. Çev. Gillian R. Evans. Kalamazoo, MI: Cistercian Publications.

Aitareya Brahmanam (1863) *The Aitareya Brahmanam of the Rigveda Containing the Earliest Speculations of the Brahmans on the Meaning of the Sacrificial Prayers and on the Origin, Performance, and Sense of the Rites of the Vedic Religion.* Ed., çev. ve açıklmalar Martin Haug. Bombay: Government Central Book Depot; Londra: Trübner & Co.

Ambrosius Mediolalensis (1862–1865) *Patrologia Latina* içinde *Sancti Ambrosii Mediolalensis Episcopi de Interpellatione Job et David Liber Quatuor,* cilt. 14. Ed. Jacques- Paul Migne, 835– 890. Petit-Montrouge: Imprimerie Catholique.

_____ (1972) *Saint Ambrose: Seven Exegetical Works.* Çev. Michael P. McHugh. *The Fathers of the Church: A New Translation.* Cilt 65, Washington, DC: The Catholic University of America Press; Consortium Press.

Amrita Bazar Patrika (1938) "Best Place for Study. German Psychologist's Impression of Benares" (4 Ocak 1938)

Amitâyur-Dhyâna-Sûtra (1894) Çev. J. Takakusu. *SBE* içinde, cilt 49, 161–201. Oxford: Clarendon Press.

Angelus Silesius (1657) *Cherubinischer Wandersmann. Sinnliche Beschreibung der vier letzten Dinge. Sämtliche poetischer Werke.* Cilt 3. Ed. Hans Ludwig Held (Münih: Allgemeine Verlagsanstalt, 1924); İngilizce çevirisi *The Cherubinic Wanderer* başlığıyla. Ed.

Maria Shrady, Josef Schmidt girişi ve notları, E.J. Furcha önsözüyle (New York, Mahwah, Toronto: Paulist Press, 1986); *The Wanderer: Epigrams of a European Mystic* olarak da çevrilmiştir. Çev. Werner Pelz (Sheffield: Cairns Publications, 2001).

The Apocryphal New Testament (1924) Çev. ve notlar Montague Rhodes James. Oxford: Clarendon Press.

Athanasius (1892) *Select Works and Letters.* Nicene and Post-Nicene fathers, Series II'nin 2. cildi. Ed. Philip Schaff ve Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing).

Atreya, Bhikhan Lal (1936) *The Philosophy of the Yoga-Vasishta. A Comparative, Critical and Synthetic Survey of the Philosophical Ideas of Vasiṣṭha as Presented in the Yoga-VāsiṣṭhaMahā-Rāmāyaṇa* (Adyar, Madras: The Theosophical Publishing House).

Atwood, Mary Anne (1910) *A Suggestive Inquiry into the Hermetic Mystery with a Dissertation on the More Celebrated of the Alchemical Philosophers, Being an Attempt towards the Recovery of the Ancient Experiment of Nature.* Londra: Trelawny Saunders.

Augustine of Hippo (1992) *The Works of Saint Augustine: A Translation for the 21st Century: Sermons 94A–147A.* III. bölüm, cilt 4. Translated and notes by Edmund Hill. Ed. John E. Rotelle. Augustinian Heritage Institute. New York: New City Press of the Focolare.

Aurobindo, Sri (1943) *Gedanken und Einblicke.* Studie über das Yoga des Shri Aurobindo von N.K. Gupta. J. Herbert önsözüyle. Arya Pondichery by Alwina von Keller'daki orijinal basımından çeviri. Zürih: Rascher, 1943.

_____ (1945) *Die Mutter. Zweiter Band. Indische Weisheit*, Sämtliche Werke. Almanca çev. Alwine von Keller. Zürih: Rascher 1945.

Avalon, Arthur [Sir John Woodroffe] (ed.) (1913) *Ṣaṭ Cakra Nirûpaṇa and Pâdukâ-Pañcaka, Tantrik Texts.* Cilt 2. Kalküta: Sanskrit Press Depository; Londra: Luzac & Co.

_____ (1919) *The Serpent Power, being the Ṣaṭ-Cakra-Nirûpaṇa and Pâdukâ-Pañcaka. Two Works on Laya-Yoga.* Sanskritçeden çev., giriş ve yorumlarla Arthur Avalon. Londra: Luzac & Co.

_____ (ed.) (1919a) *Shrî-chakra-sambhâra Tantra.* Çev. Kazi Dawa-Samdup. *Tantrik Texts.* Cilt 7. Londra: Luzac & Co; Kalküta: Thacker, Spink & Co.

Bailey, Ruth (1969–1970) *Unpublished Oral Interviews with Miss Ruth Bailey* (Gene F. Nameche, interviewer). Harvard Üniversitesi,

Countway Library of Medicine'de "C. G. Jung Biographical Archive"da arşivlenmiştir, Cambridge, MA.

Bernardini, Riccardo, Gian Piero Quaglino, and Augusto Romano (2011) "A Visit Paid to Jung by Alwine von Keller." *Journal of Analytical Psychology* 56: 232–254.

Bernet, Brigitta (2013) *Schizophrenie. Entstehung und Entwicklung eines psychiatrischen Krankheitsbildes um 1900.* Zürih: Chronos.

Berthelot, Marcelin (1887–1888) *Collection des anciens alchimistes Grecs.* Paris: Georges Steinheil.

Besant, Annie (trans.) (1896) *Bhagavad Gîtâ, or The Lord's Song.* Londra: Theosophical Publishing Society.

_____ (1897) *The Three Paths to the Union with God.* Benares, Londra: Theosophical Publishing Society.

_____ (1908) *An Introduction to Yoga. Four Lectures.* Benares, Londra: Theosophical Publishing Society.

Bishop, Paul (2002) *Jung's Answer to Job: A Commentary.* Hove, İngiltere; New York: Routledge.

Blair, Chauncey J. (1961) *Heat in the Rig Veda and Atharva Veda: A General Survey with Particular Attention to Some Aspects and Problems.* New Haven, CT: American Oriental Society.

Blum, Mark L. (2002) *The Origins and Development of Pure Land Buddhism: A Study and Translation of Gyōnen's Jōdo Hōmon Genrushō* Oxford: Oxford University Press.

Borges, Jorge Luis (1962) "The Fearful Spheres of Pascal." *Labyrinths* içinde. Çev. Donald A. Yates ve James E. Irby, 189–192. New York: New Direction Publishing.

Brauen, Martin (1998) *The Mandala. Sacred Circle in Tibetan Buddhism.* Boston & Londra: Shambhala

Brome, Vincent (1978) *Jung: Man and Myth.* Londra: Macmillan.

Brosse, Jacques (1978) *Alexandra David-Néel. L'aventure et la spiritualité.* Paris: Retz. Brunton, Paul (aka Raphael Hurst) (1934) *A Search in Secret India.* London: Rider; New York: E.P. Dutton.

_____ (1935) *The Secret Path.* Londra: Rider; New York: E.P. Dutton.

_____ (1936) *A Hermit in the Himalayas.* Londra: Rider; New York: E.P. Dutton.

_____ (1937) *The Quest of the Overself.* Londra: Rider; New York: E.P. Dutton.

_____ (1939) *Indian Philosophy and Modern Culture.* Londra: Rider; New York: E.P. Dutton.

_____(1941) *Hidden Teaching Beyond Yoga.* Londra: Rider; New York: E.P. Dutton.

_____ (1952) *Spiritual Crisis of Man.* Londra: Rider; New York: E.P. Dutton.

Burleson, Blake (2005) *Jung in Africa.* New York: Continuum.

Burnet, John (1892) *Early Greek Philosophy.* Londra: Adam and Charles Black.

Cahn Fung, Annie (2004) *Paul Brunton: A Bridge between India and the West.* Translatedfrom "Paul Brunton: un pont entre l'Inde et l'Occident." Din Antropooji fakültesine sunulan doktora tezi, Université de Paris IV Sorbonne, 1992. http://wisdomsgoldenrod.org/publications/cahn/PBThesisPt1.pdf.

Clark, J.M. (1926) *The Abbey of St Gall as Centre of Literature and Art.* Cambridge: Cambridge University Press.

Collins, Al, and Elaine Molchanov (eds.) (2013) *Jung and India, Spring: A Journal of Archetype and Culture.* Cilt 90 (Güz).

Comarius (1963) *Buch des Komarius, des Philosophen und Hohepriesters, der Cleopatra die göttliche und heilige Kunst des Steins der Philosophen lehrte.* Londra: Holland Press.

The Connected Discourses of the Buddha: A New Translation of the Samyutta Nikâya (2000) Cilt 1. Çev. Bhikkhu Bodhi. Somerville, MA: Wisdom Publications.

Copenhaver, Brian P. (ed.) (1992) *The Greek Corpus Hermeticum and the Latin Asclepius in a New English translation with Notes and Introduction.* Cambridge: Cambridge University Press.

Coward, Harold (1996) "Taoism and Jung: Synchronicity and the Self." *Philosophy East and West* 46, no. 4: 477–495.

Creuzer, Georg Friedrich (1810–1812) *Symbolik und Mythologie der alten Völker, besonders der Griechen.* 4 cilt. Leipzig, Darmstadt: Leske [cilt 1 & 2]; Heyer and Leske [cilt 3 ve 4]; ikinci gözden geçirilmiş basım, 5. ciltten itibaren Franz Joseph Mone tarafından devam ettirilmiştir, 1819–1823.

David-Néel, Alexandra (1929) *Mystiques et magiciens du Tibet.* Paris: Plon; İngilizce'de, *With Mystics and Magicians in Tibet* (Londra: The Bodley Head, 1931).

_____ (1933) *Grand Tibet: Au pays des brigands-gentilshommes.* Paris: Plon; İngilizce'de, *Tibetan Journey* (Londra: John Lane, 1936).

_____ (1938) *Magie d'amour et magic noire: Scènes du Tibet inconnu.* Paris: Plon; E İngilizce'de, *Tibetan Tales of Love and Magic* (Jersey, UK: Neville Spearman, 1983).

_____ (1940) *Sous des nuées d'orage: Recit de voyage.* Paris: Plon.

_____ (1955) *Unbekannte tibetische Texte.* Münih-Planegg: O.W. Barth.

Davis, Wade (2012) *Into the Silence: The Great War, Mallory, and the Conquest of Everest.* Londra: Vintage Books.

Dasgupta, Surendranath (1922–1955) *A History of Indian Philosophy.* 5 cilt. Cambridge: Cambridge University Press.

Deussen, Paul (1894) *Allgemeine Geschichte der Philosophie mit besonderer Berücksichtigung der Religionen.* Cilt I/1: *Allgemeine Einleitung und Philosophie des Veda bis auf die Upanishad's.* Leipzig: F.A. Brockhaus.

_____ (1897) *Sechzig Upanishads des Veda.* Leipzig: F.A. Brockhaus.

_____ (1908) *Allgemeine Geschichte der Philosophie mit besonderer Berücksichtigung der*

Religionen. Cilt I/3: *Die nachvedische Philosophie der Inder.* Leipzig: F.A. Brockhaus.

Dieterich, Albrecht (1891) *Abraxas: Studien zur Religionsgeschichte des spätern Altertums.* Leipzig: B.G. Teubner.

_____ (1903) *Eine Mithrasliturgie.* Leipzig: B.G. Teubner.

Doniger, Wendy (2009) *The Hindus: An Alternative History.* New York: Viking Press.

Dorn, Gerhard (1568) *Chymisticum artificium naturae, theoricum et practicum.* Frankfurt.

Dorn, Gerhard (1568) *Chymisticum artificium naturae, theoricum et practicum.* Frankfurt.

_____ (ed. and transl.) (1577) *Aurorae Thesaurusque Philosophorum.* Basel: Thomas Guarinus.

_____ (1602) *Speculativae philosophiae, gradus septem vel decem continens.* In *Theatrum*

Chemicum, praecipuos selectorum auctorum tractatus ... continens. Cilt 1, 255–310. Ursellis

[Oberursel im Taunus]: Ex officina Cornelii Sutorii, sumtibus Lazari Zetzneri.

Draper, Michael (1987) "Wells, Jung and the Persona." *English Literature in Transition, 1880–1920* 30, no. 4: 437–449.

Driesch, Hans (1908) *The Science and the Philosophy of the Organism: The Gifford Lectures Delivered before the University of Aberdeen in 1907.* Londra: Adam and Charles Black.

_____ (1914) *The History and Theory of Vitalism.* Londra: Macmillan & Co.

Eisler, Rudolf (1930) *Kant-Lexikon: Nachschlagewerk zu Kants sämtlichen Schriften, Briefen und handschriftlichem Nachlass.* Berlin: E.S. Mittler & Sohn; Pan-Verlag Metzner.

Ekkehard I (1838) *Waltharius.* In *Lateinische Gedichte des X. und XI. Jahrhunderts.* Ed. Jacob Grimm ve Andreas Schmeller, 1–126. Göttingen: Dieterichsche Buchhandlung; *Waltharius.* Çev. Dennis M. Kratz. The Garland Library of Medieval Literature. Series A, 13 (New York: Garland, 1984).

Ekkehard IV (1980) *Casus Sancti Galli/ St. Galler Klostergeschichten.* Ed. Hans F. Haefele. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

_____ (1909) *Der Liber Benedictionum Ekkeharts IV. nebst den kleineren Dichtungen aus dem Codex Sangallensis 393.* Edited by Johannes Egli. Mitteilungen zur vaterländischen Geschichte. Series 4/1. St Gallen.

Engi, Lorenz (2008) "Fritz Fleiner (1867–1937)." I*us.fill* içinde 6/08, ss. 226–228. http://www.iusfull.ch/fileadmin/letzte_hefte_content/2008-06_Fleiner.pdf.

Eranos Yearbook (1934) *Yoga und Meditation im Osten und Westen.* Eranos Yearbook 1933. Zürih: Rhein.

Erenrich, Susie (ed.) (1999) *Freedom Is a Constant Struggle: An Anthology of the Mississippi Civil Rights Movement.* Montgomery: Black Belt Press.

Eschenbach, Wolfram von (1891) *Werke.* 5. basım. Ed. Karl Lachmann. Berlin: Reimer.

_____ (1912) *Parzival: A Knightly Epic.* Çev. Jessie L. Weston. New York: O.E. Stechert&Co.

Evans-Pritchard, Edward E. (1965) *Theories of Primitive Religion.* Oxford: Oxford UniversityPress.

Evans-Wentz, Walter Yeeling (1935) *Tibetan Yoga and Secret Doctrines; or, Seven Books of Wisdom of the Great Path, according to the late Lāma Kazi Dawa-Samdup's English rendering; arranged and*

edited with introductions and annotations to serve as a commentary. Londra, Oxford: University Press, H. Milford; German as *Yoga und Geheimlehren Tibets* (Münih: Barth,1937).

Feuerstein, Georg (1997) *The Shambhala Encyclopedia of Yoga.* Boston, Londra: Shambhala.

Ficino, Marsilio (1937–1945) "Tractatus de Deo et anima vulgaris." In *Supplementum Ficinianum.* Edited by P.O. Kristeller, 128–158. Florence: Olschki.

Fleiner, Fritz (1911) *Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts.* Tubingen: Mohr.

_____ (1923) *Schweizerisches Bundesstaatsrecht.* Tubingen: Mohr.

_____ (1916) *Entstehung und Wandlung moderner Staatstheorien in der Schweiz: Akademische Antrittsrede Uni Zürich.* Zürih: Orell Füssli.

Franz, Marie-Louise von (1974) *Number and Time: Reflections Leading towards a Unification of Psychology and Physics.* Londra: Rider & Company.

Freud, Sigmund (1927) *Die Zukunft einer Illusion.* In *Gesammelte Werke.* Cilt 14, ss. 325–380. Frankfurt/Main 1987; İngilizce çev. James Strachey, *The Future of an Illusion.* In *Complete Works.* Cilt xxi, ss. 5–56.

_____ (1930) *Das Unbehagen in der Kultur. Gesammelte Werke* içinde. Cilt 14, ss. 419–506.

Frankfurt/Main 1987; İngilizce çev. James Strachey, *Civilization and Its Discontents. Complete Works* içinde, cilt. xxi, ss. 64–145.

Gandhi, Mohandas Karamchand (Mahatma) (1962) *The Essential Gandhi: An Anthology of his Writings on his Life, Work, and Ideas.* Ed. Louis Fisher, Eknath Easwaran önsözüyle. New York: Vintage Books.

_____ (1993) *An Autobiography: The Story of my Experiments with Truth.* Boston: Beacon Press. Garbe, Richard (1894) *Die Sâmkhya-Philosophie. Eine Darstellung des indischen Rationalismus nach den Quellen.* Leizpig: Haessel.

Geiger, Wilhelm (ed. ve çev.) (1922) *Nidâna-Samyutta. Samyutta Nikâya: Die in Gruppen geordnete Sammlung aus dem Pâli-Kanon der Buddhisten, zum ersten Mal ins Deutsche übertragen von Wilhelm Geiger* içinde, II, 1. Münih, Neubiberg: Oskar Schloss Verlag.

_____ (1925/1930) *Samyutta Nikâya. Aus dem Pâli Kanon der Buddhisten: Die in Gruppen*

geordnete Sammlung aus dem Pâli-Kanon der Buddhisten, zum ersten Mal ins Deutsche

übertragen von Wilhelm Geiger. Cilt I (1930), cilt. 2 (1925). Münih, Neubiberg: Benares Verlag/Ferdinand Schwab.

Geismar, Haidy (2009) "*Stone Men of Malekula* in Malakula: An Ethnography of an Ethnography." *Ethos* 74, no. 2, 199–228.

Gijswijt-Hofstra, Marijke ve Roy Porter (ed.) (2001) *Cultures of Neurasthenia: From Beard to the First World War.* Amsterdam; New York: Rodopi.

Goethe, Johann Wolfgang von (1776) *Sämtliche Werke, Briefe, Tagebücher und Gespräche.* Cilt Klassiker-Verlag: Freiburg, 1987.

_____ (1980) *Goethe's Faust.* Çev. Barker Fairley. Toronto: University of Toronto.

_____ (1994) *The Collected Works.* Cilt 1: *Selected Poems.* Ed. Christopher Middleton. Princeton: Princeton University Press.

_____ (2005) *Faust.* Orijinal ölçülerle İngilizce çev. Bayard Taylor. Pennsylvania: Pennsylvania State University.

_____ (2014) *Faust I & II.* Ed. ve çev. Stuart Atkins, David E. Wellbery tarafından yeni bir önsözlye. *Collected Works.* Cilt 2. Princeton & Oxford: Princeton University Press.

Guggenbühl, Adolf (1940) "Selbsterziehung." *Schweizer Spiegel,* cilt. 2 (Nov. 1940).

Gupta, Mahendranâth [mahlas M.] (1942) *The Gospel of Sri Ramakrishna.* Çev. ve tanıtım Swami Nikhilânanda. 2 cilt. Chennai: Sri Ramakrishna Math.

Haaning, Aksel (2014) "Jung's Quest for the *Aurora Consurgens.*" *Analytical Psychology* 59:8–30.

Hannah, Barbara (1981) "An Early-Twelfth Century Example of Active Imagination: Hugh de St. Victor's Conversation with his Anima." *Encounters with the Soul: Active Imagination as Developed by C.G. Jung* içinde. Santa Monica: Sigo Press.

Hauer, Jakob Wilhelm (1921) *Die Anfänge der Yoga Praxis im alten Indien. Eine Untersuchung über die Wurzeln der indischen Mystik nach Rgveda und Atharvaveda.* W. Stuttgart: Kohlhammer.

_____ (1931) "Übersetzung der Yoga-Merksprüche des Patanjali mit dem Kommentar des Yyassa." *Yoga. Internationale Zeitschrift für wissenschaftliche Yoga-Forschung* içinde. Harburg-Wilhelmsburg: H. Palmié.

_____ (1932) *Der Yoga als Heilweg. Nach den indischen Quellen dargestellt. Einleitung zur*
Geschichte des Yoga und zu seinen Texten, mit einer Verdeutschung der sogenannten YogaMerksprüche der Patanjali. Stuttgart: W. Kohlhammer.
_____ (1934) *Eine indo-arische Metaphysik des Kampfes und der Tat. Die Bhagavadgītā in*
neuer Sicht mit Übersetzungen. Stuttgart: W. Kohlhammer.
_____ 1934a) *Deutsche Gottschau. Grundzüge eines Deutschen Glaubens.* Stuttgart: Karl
Gutbrod.
Hauff, Wilhelm (1824) *Kriegs- und Volkslieder.* Stuttgart.
Heise, Jens (ed.) (1990) *Die kühle Seele. Selbstinterpretationen der japanischen Kultur.* Frankfurt: Fischer.
Herbart, Johann Friedrich (1816) *Lehrbuch zur Psychologie.* Königsberg ve Leipzig: August Wilhelm Unzer.
_____ (1824/1825) *Psychologie als Wissenschaft, neu gegründet auf Erfahrung, Metaphysik und Mathematik.* 2 cilt. Königsberg: August Wilhelm Unzer.
_____ (1839/1940) *Psychologische Untersuchungen.* Göttingen: Dieterichsche Buchhandlung. Howitt, William (1841) *The Student-Life of Germany: From the Unpublished MS. of Dr.Cornelius.* Londraf: Longman, Brown, Green and Longmans.
Hugh de Saint Victor (1854) *Opera Omnia, Patrologiae Cursus Completus: Series Latina,* vols. CLXXV–CLXXVII. Ed. Jacques-Paul Migne. Petit-Montrouge: Imprimerie Catholique.
I Ching (1924) *I Ching. Das Buch der Wandlungen.* Yorumlar ve Çinceden çev. Richard Wilhelm. Jena: Diederichs.
Irenaeus of Lyons, Saint (1885) *Against Heresies.* Çev. Alexander Roberts ve William Rambaut. *Ante-Nicene Fathers.* Cilt 1. Ed. Alexander Roberts, James Donaldson ve A. Cleveland Coxe. Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co.
Janet, Pierre (1898) *Névroses et idées fixes.* Cilt 1. Paris: Félix Alcan.
Jung, Carl Gustav (1912) *Wandlungen und Symbole der Libido. Beiträge zur*
Entwicklungsgeschichte des Denkens, Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen III–IV (Leipzig ve Viyena: F. Deuticke, 1911–12); İngilizce çev. Beatrice M. Hinkle:

Psychology of the Unconscious: A Study of the Transformations and Symbolismsofthe Libido: A Contribution to the History of the Evolution of Thought (New York: Moffatt Yard and Co, 1916; ve Londra: Kegan Paul, 1917); ayrıca *CW* içinde, ek cilt B.

_____ (1921) *Psychological Types* [*Psychologische Typen*], *CW* VI; ilk çev. H.G.

Baynes (New York: Harcourt, Brace & Co., 1926)

_____ (1928) "Instinct and the Unconscious," *CW* VIII, ss. 127–137; ilk İngilizce çev. H.G. Baynes ve yayım, *British Journal of Psychology* (Temmuz 1919), 1, 15–26; *Contributions to Analytical Psychology* (Londra ve New York, 1928) içinde yayımlanmıştır. The Germanorginalwas published as "Instinkt und Unbewusstes" in *Über die Energetik der Seele*. Psychologische Abhandlungen. Cilt. 11 (Zürih: Rascher, 1928); kısa bir kitap notuyla yeniden basım, *Überpsychische Energetik und das Wesen der Träume* (Zürih: Rascher, 1948).

_____ (1928–1930) *Dream Analysis: Notes of the Seminar Given in 1928–1930*. Ed. William McGuire. Princeton: Princeton University Press, 1984.

_____(1930) "Nachruf für Richard Wilhelm." *Neue Zürcher Zeitung* 151: 422 (6 Mart); Wilhelm and Jung (1931) içinde İngilizce çev. "In Memory of Richard Wilhelm," 139–151.

_____ (1930–1934) *Visions: Notes of the Seminar Given in 1930–1934*. Ed. Claire Douglas. Princeton: PrincetonUniversityPress,1997.

_____ (1932) *The Psychology of Kundalini Yoga: Notes of the Seminar given in 1932 by C.G.*

Jung. Ed. Sonu Shamdasani. Princeton: Princeton University Press, 1996.

_____ (1933) *The Berlin Seminar, 26 June – 1 July 1933*. Ed. Giovanni Sorge. Philemon

Series.

_____ (1933/1934) *History of Modern Psychology: Lectures Delivered at the ETH Zurich*. Cilt 1, 1933–1934. Ed. Ernst Falzeder. Philemon Series. Princeton: Princeton University Press.

_____ (1934) "Zur Empirie des Individuationsprozesses." In *Yoga und Meditation im Osten und Westen*, Eranos Yearbook 1933 (Zürih: Rhein), 201–214; büyük ölçüde gözden geçirilmiş basım, *Gestaltungen des Unbewussten* (Zürih: Rascher, 1954); ayrıca *GW*

IX/1 içinde, ss. 309–372; İngilizce çev. "A Study in the Process of Individuation" *CW* IX/1 içinde, sshj. 292–348.

_____ (1935) "Psychologischer Kommentar zum Bardo Thödol." *Das tibetanische Totenbuch* içinde. Ed. Walter Yeeling Evans-Wentz/ Almanca çev. Louise Göpfert-March, Zürih: Rascher, 17–35; tekrardan *GW* XI, ss. 512–527; İngilizce'de "Psychological Commentary on 'The Tibetan Book of the Dead' " *CW* XI içinde, ss. 509–526.

_____ (1936) "Wotan." *Neue Schweizer Rundschau* 3, no. 11 (Zürih); ayrıca *CW* X içinde, ss. 203–218.

_____ (1936a) "Traumsymbole des Individuationsprozesses: Ein Beitrag zur Kenntnis der in Träumen sich kundgebenden Vorgänge des Unbewussten." Eranos Yearbook 1935. Zürih: Rhein-Verlag, 13–133; İngilizce çevirisi, "Dream Symbols of the Process of Individuation" *Integration of the Personality* içinde (New York: Farrar and Rinehart, 1939; Londra: Kegan Paul, Trench, Trubner, 1940), ss. 96–204; uzatılmış versiyonu "Individual Dream Symbolism in Relation to Alchemy " *Psychology and Alchemy, CW* XII içinde, ss. 39–224.

_____ (1936/1937) "The Concept of the Collective Unconscious." *St. Bartholomew's Hospital Journal* 44, no. 3: 46–49; ve 44, no. 4: 64–66; tekrardan *CW* IX/1 içinde, ss. 42–53.

_____ (1936–1940) *Children's Dreams.* Ed. Lorenz Jung ve Maria Meyer-Grass. Çev. Ernst Falzeder ve Tony Woolfson, Philemon Series işbirliğiyle (Princeton ve Oxford: Princeton University Press, 2008).

_____ (1936–1941) *Dream Interpretation Ancient & Modern: Notes from the Seminar Given in 1936–1941.* Ed. John Peck, Lorenz Jung ve Maria Meyer-Grass. Çev. Ernst

Falzeder ve Tony Woolfson işbirliğiyle. Philemon Series (Princeton ve Oxford: Princeton University Press, 2014).

_____ (1937) "Die Erlösungsvorstellungen in der Alchemie." *Eranos Yearbook* 1936. Zürih: Rhein Verlag, 13–111; genişletilmiş versiyonun İngilizce çevirisi: "Religious Ideas in Alchemy. An Historical Survey of Religious Ideas." *CW* XII, ss. 225–471

_____ (1937/1938) *ETH Lectures.* Cilt 5: *Psychology of the Unconscious (Summer semester 1937 & Summer semester 1938).* Ed. Martin

Liebscher ve Christopher. Wagner Philemon Series (Princeton: Princeton University Press) (hazırlanıyor).

_____ (1938) *Psychology and Religion. The Terry Lectures of 1937.* New Haven, CT: Yale

University Press ve Londra: Oxford University Press; tekrardan *CW* XI içinde, ss. 3–106; Almanca çev. Felicia Froboese: *Psychologie und Religion* (Zürih: Rascher, 1940).

_____ (1939) "Die psychologischen Aspekte des Mutterarchetypus." In *Gestalt und Kult der "Großen Mutter,"* 403–443. Eranos Yearbook 1938 (Zürih: Rhein Verlag); gözden geçirilmiş hali, "Von den Wurzeln des Bewusstsein. Studien über den Archetypus." Psychologische Abhandlungen. Cilt IX (Zürih: Rascher, 1954); İngilizce çevirisi, "Psychological Aspects of the Mother Archetype." *CW* IX/1 içinde, ss. 75–112.

_____ (1939a) "Geleitwort zu Daisetz Teitaro Suzuki: *Die große Befreiung*" (Leipzig: Curt Weller & Co.) 7–37; İngilizce çevirisi, "Foreword to Suzuki's *Introduction to Zen Buddhismm.*" *CW* XI içinde, ss. 538–557.

_____ (1939/1940) *ETH Lectures.* Cilt 7: *The Exercitia Spiritualia of Saint Ignatius of Loyola*

(Haziran 1939 – Mart 1940 & Kasım 1940). Ed. Martin Liebscher. Philemon Series.

Princeton: Princeton University Press. (hazırlanıyor).

_____ (1940) "Die verschiedenen Aspekte der Wiedergeburt." *Die Symbolik der Wiedergeburt in der religiösen Vorstellung der Zeiten und Völker* içinde, 399–447. Eranos Yearbook 1939 (Zürih: Rhein), 399–447; "Über Wiedergeburt" başlığıyla gözden geçirilmiş ve genişletilmiştir. *Gestaltungen des Unbewussten* içinde. Psychologische Abhandlungen. Cilt. VII (Zürih: Rascher, 1950), ss. xx–xx; tekrardan *GW* IX/1 içinde, ss. 125–161; İngilizcede, "Concerning Rebirth," *CW* IX/1 içinde, ss. 113–147.

_____ (1942) *Paracelsica. Zwei Vorlesungen über den Arzt und Philosophen Theophrastus.*

Zürih, Leipzig: Rascher; tekrardan, *Paracelsus als geistige Erscheinung GW* XIII içinde, ss. 123–209; İngilizce çevirisi, "Paracelsus as a Spiritual Phenomenon," *CW* XIII, ss. 109–189.

_____ (1943) "Zur Psychologie östlicher Meditation." *Mitteilungen der Schweizerischen*

Gesellschaft der Freunde ostasiatischer Kultur, cilt. 5 (St. Gallen), ss. 33–53; tekrardan, *Symbolik des Geistes* (Zürih: Rascher, 1948), ss. 447–472; ve *GW* XI içinde, ss. 560–576; İngilizce çev. Carol Baumann *Art and Thought: A Volume in Honour of Ananda K. Coomaraswamy* içinde (Londra, 1948), ss. 169–179; "The Psychology of Eastern Meditation" başlığıyla yeniden çevrilmiştir, *CW* XI, ss. 558–575.

_____ (1944) "Psychologie und Alchemie" [Psikoloji ve Simya]. Psychologische

Abhandlungen. Cilt. V (Zürih: Rascher); tekrardan *CW* XII içinde.

_____ (1945) "Der philosophische Baum" [Felsefe Ağacı]. *Verhandlungen der*

naturforschenden Gesellschaft Basel, cilt. 56/2; genişletilmiş versiyonu, "Von den Wurzeln des

Bewusstseins." Psychologische Abhandlungen. Cilt. 9 (Zürih: Rascher, 1954), ss. 351–496; againin *GW* XIII, ss. 271–376; İngilizce çev. *CW* XIII içinde, ss. 251–349.

_____ (1946) "On the Nature of the Psyche." *CW* VIII içinde, ss. 159–236.

_____ (1947) "Der Geist der Psychologie" [Psikolojinin Tini]. In *Geist und Natur*. Eranos Yearbook 1946 (Zürih: Rhein Verlag), 385–448. Genişletilmiş basımı, "Theoretische Überlegungen zum Wesen des Psychischen." *Von den Wurzeln des Bewusstseins* içinde (Zürih: Rascher, 1954), ss. 497–595; İngilizce çevrisi, "On the Nature of the Psyche" *CW* VIII içinde, ss. 159–234.

_____ (1950) "Über Mandalasymbolik." In *Gestaltungen des Unbewussten*. Psychologische

Abhandlungen Cilt. VII (Zürih: Rascher); tekrardan *CW* IX/1 içinde, ss. 371–406; İngilizcede "Concerning Mandala Symbolism," *CW* IX/1, ss. 355–384.

_____(1950a) "Foreword." In *The I Ching, or Book of Changes: The Richard Wilhelm*

Translation. Çev. Cary F. Baynes (New York: Pantheon), i–xx; tekrardan *CW* XI içinde, ss. 589–608.

_____ (1951) *Aion. Untersuchungen zur Symbolgeschichte. Mit einem Beitrag von Marie-Louise von Franz.* Psychologische Abhandlungen. Cilt/ VIII (Zürih: Rascher); tekrardan şu başlıkla: *Aion. Beiträge zur Symbolik des Selbst*, *GW* IX/2; İngilizcede: *Aion: Researches into the Phenomenology of the Self*, *CW* IX/2.

_____ (1952) *Symbols of Transformation* [Symbole der Wandlung], *CW* V.

_____ (1954) "Die Visionen des Zosimos." *GW* XIII, ss. 65–121; İngilizcede "The Visions of
Zosimos," in *CW* XIII, ss. 57–94.

_____ (1955) "Mandalas." *Du. Schweizerische Monatsschrift* XV/4 (Nisan), 16, 21; tekrardan *GW* IX/1, ss. 409–414; İngilizce çevirisi *CW* IX/1 içinde, ss. 385–390.

_____(1955/1956) *Mysterium Coniunctionis. CW* XIV"

_____ (1956) "Zu Karl Eugen Neumann *Die Reden Gotamo Buddhos.*" Statement in the publisher's brochure announcing the publication of *Karl Eugen Neumanns Übertragungen aus dem Pāli-Kanon: Die Reden Gotamo Buddhos* (Zürih, Viyena: Artemis, Zsolnay 1956/57); tekrardan: *GW* XVIII/2, ss. 748–751; İngilizcede "On the Discourses of the Buddha," *CW* XVIII içinde, ss.697–699.

_____ (1961) "Symbole und Traumdeutung." *GW* XVIII/1, ss. 201–288; İngilizcede "Symbols and the Interpretation of Dreams," *CW* XVIII içinde, ss. 185–264.

_____ (1962) *Memories, Dreams, Reflections.* Kayda geçiren ve ed. Aniela Jaffé. Çev. Richard ve Clara Winston. New York: Pantheon Books.

_____ (1973) *Letters.* Seçki ve ed. Aniela Jaffé işbirliğiyle Gerhard Adler. Çev. R.F.C. Hull. Cilt. I: 1906–50; Cilt. II: 1951–61. Princeton: Princeton UniversityPress.

_____ (1977) *C.G. Jung Speaking: Interviews and Encounters.* Ed. William McGuire ve R.F.C. Hull. Bollingen series. Cilt. 97. Princeton: Princeton University Press.

_____ (1985) *Ein großer Psychologe im Gespräch: Interviews, Reden, Begegnungen.* Ed. Robert Hinshaw ve Lela Fischli. Freiburg, Basel, Viyena: Herder.

_____ (2009) *The Red Book: Liber Novus.* New York & Londra: W.W. Norton.

_____ (2020) *Black Books.* Ed. Sonu Shamdasani. Çev. Martin Liebscher, John Peck ve Sonu Shamdasani. New York & Londra: W.W. Norton.

_____ ve Jakob Wilhelm Hauer, Heinrich Zimmer ve Mircea Eliade (hazırlanıyor) *Jung and the Indologists: Jung's Correspondences*

with Wihelm Hauer, Heinrich Zimmer and Mircea Eliade. Ed. Giovanni Sorge. Philemon Series.

_____ ve Karl Kerényi (1941) *Das Göttliche Kind. In mythologischer und psychologischer*

Beleuchtung. Albae Vigiliae VI/VII. Amsterdam, Leipzig: Pantheon Akademische Verlagsanstalt; genişletilmiş versiyonu, *Einführung in das Wesen der Mythologie. Gottkindmythos; Eleusinische Mysterien* (Amsterdam, Leipzig: Pantheon Akademische Verlagsanstalt, 1941; Zürih: Rascher, 1951); İngilizce çevirisi, *Essays on a Science of Mythology: The Myth of theDivine Child and the Mysteries of Eleusis* (Princeton: Princeton University Press, 1969).

_____ ve Erich Neumann (2015) *Analytical Psychology in Exile: The Correspondence of C.G. Jung and Erich Neumann.* Ed. Martin Liebscher. Çev. Heather McCartney.

Princeton: Princeton University Press.

Jung, Emma ve Marie-Louise von Franz (1960) *Die Graalslegende in psychologischer Sicht.* Zürih, Stuttgart: Rascher; İngilizce çevirisi *The Grail Legend* başlığıyla. Çev. Andrea Dykes. New York: Putnam's Sons, 1970.

Kaelber, Walter O. (1976) "*Tapas,* Birth and Spiritual Rebirth in the Vedas." *History of Religions*15, no. 4: 343–386.

King, Charles (1864) *The Gnostics and Their Remains.* Londra: Bell and Daldy.

Kitayama, O. (1991) "The Wounded Caretaker and Guilt." *Int. R. Psycho-Anal.* 18: ss. 229–240.

Klages, Ludwig (1929) *Der Geist als Widersacher der Seele.* Leipzig: Barth, 1929.

Konrad von Haimburg (Conradus Gemnicensis) (1888) *Conradus Gemnicensis. Konrad von Haimburgs und seiner Nachahmer Reimgebete.* Ed. Guido Maria Dreves. *Analecta*

hymnica medii aevi. Cilt. III. Leipzig: Fues's Verlag.

Kosawa, Heisaku (1935) "Two types of Guilt Consciousness – Oedipus and Ajase." *Tokyo Journal of Psychoanalysis*11 (1935).

Kössinger, Norbert, Elke Krotz, Stephan Müller (ed.) (2015) *Ekkehart IV. von St. Gallen.* Berlin, New York: Walter de Gruyter.

Krishna, Gopi (1988) *Kundalini for the New Age: Selected Writings of Gopi Krisha.* Ed. Gene Kieffer. New York: Bantam.

Laotse (1911) *Tao Te King. Das Buch des Alten vom Sinn und Leben.* Çinceden çeviri ve yorumlama Richard Wilhelm. Jena: Diederichs.

Layard, John (1942) *Stone Men of Malekula.* Londra: Chatto and Windus.

_____ (1944) *The Lady of the Hare: Being a Study in the Healing Power of Dreams.* Londra: Faber and Faber.

Leisegang, Hans (1924) *Die Gnosis.* Leipzig: Alfred Kröner Verlag.

Lévy-Bruhl, Lucien (1910) *Les fonctions mentales dans les sociétiés inférieures.* Paris: Felix Alcan.

_____ (1935) *La mythologie primitive. Le monde mythique des Australiens et des Papous.* Paris: Felix Alcan.

Lincoln, Jackson Steward (1935) *The Dream in Primitive Cultures.* Giriş, C.G. Seligman. Londra: Cresset Press.

Lubbock, John (1865) *Pre-historic Times, as Illustrated by Ancient Remains, and the Manners and Customs of Modern Savages.* Londra: Williams and Norgate.

Maas, Philipp A. (2006) *Samâdhipâda. Das erste Kapitel des Pâtañjalayogaśâstra zum ersten Mal kritisch ediert* [Samâdhipâda: Pâtañjalayogaśâstra'nın Birinci Bölümünün İlk Defa Eleştirel Bir Şekilde Düzenlenmiş Basımı]/ Studia Indologica Universitatis Halensis. Geisteskultur Indiens. Texte und Studien 9. Aachen: Shaker.

MacDermot, Violet (1978) Carl Schmidt'e Önsöz. In *The Books of Jeu and the Untitled Text in the Bruce Codex.* Leiden: Brill, ix–xxi.

Macdonald, Alexander W., and Michelle Lalou (1970) *L'œuvre de Jean Przyluski.* Paris: AdrienMaisonneuve.

Madhavananda (1925) *Life of Sri Ramakrishna: Compiled from Various Authentic Sources.* Almora: Advaita Ashrama.

Maharaj, Nisargadatta (2012) *I Am That: Talks with Nisargadatta Maharaj.* Ed. Sudhaker Dikshit. Çev. Maurice Frydman. 2. gözden geçirilmiş basım, Durham, NC: Acorn.

Martelli, Matteo (2013) *The "Four Books" of Pseudo-Democritus.* Ed. Lawrence M. Principe and Jannifer M. Rampling. Sources of Alchemy and Chemistry. Leeds: Maney Publishing.

_____ (2016) "Greco-Egyptian and Byzantine Alchemy." *A Companion to Science, Technology, and Medicine in Ancient Greece and Rome* içinde. Cilt. 1. Ed. Georgia L. Irby, 217–231. Chichester, UK: Wiley Blackwell.

Masson-Oursel, Paul (1937) "Die indische Erlösungstheorien im Rahmen der Heilsreligionen," "Die Gnadenlehre im religiösen

Denken Indiens." In *Eranos Yearbook* 1936, 113–133 (Zürih: Rhein); İngilizcede "The Indian Theories of Redemption in the Frame of the Religions of Salvation; The Doctrine of Grace in the Religious Thought of India." *The Mysteries: Papers from the Eranos Yearbooks* içinde. Bollingen series. Cilt. 30/2. Ed. Joseph Campbell, 3–13. Princeton: Princeton University Press, 1955.

_____ (1938) "Die indische Auffassung der psychologischen Gegebenheiten," "Die indischen

Heilstechniken." In *Eranos Yearbook* 1937 (Zürih: Rhein), 79–91: English translation as "The

Indian Conception of Psychology; Indian Techniques of Salvation." In *Spirit and Nature, Papers from the Eranos Yearbooks,* edited by Joseph Campbell, 204–212. Bollingen series. Cilt. 30/1. Princeton, Princeton University Press, 1972.

Maier, Michael (1616) *De Circulo Physico Quadrato.* Oppenheim: Jennis.

_____ (1618) *Atalanta fugiens, hoc est emblemata nova de secretis naturae chymica.* Matthaeus Merian Ä. Oppenheim'ın 52 bakır gravürüyle: Johann Theodor de Bry; Almanca çevirisi, *Chymisches Cabinet* (Frankfurt: Georg Heinrich Oehrling, 1708).

McGuire, William ve R.F.C. Hull (eds) (1977) *C.G. Jung Speaking.* Princeton: Princeton University Press.

Meier, C(arl) A(lfred) (1949) *Antike Inkubation und moderne Psychotherapie.* Studien aus dem C.G. Jung Institut, cilt. I. Zurich: Rascher; İngilizce çevrisi, *Ancient Incubation and Modern Psychotherapy* (Evanston, IL: Northwestern University Press, 1967); genişletilmiş ve gözden geçirilmiş, *Healing Dream and Ritual: Ancient Incubation and Modern Psychotherapy.* Edited and translated by Liza Burr, Robert Hinshaw, Gary Massey, John Peck ve David Roscoe (Einsiedeln: Daimon, 1989).

_____ (1986 [1937]) "Spontaneous Manifestations of the Collective Unconscious." *Soul and Body: Essays on the Theories of C. G. Jung,* 11–29. Santa Monica/San Francisco: Lapis Press.

Meister Eckhart (1857) *Deutsche Mystiker des vierzehnten Jahrhunderts.* Cilt. 2: *Meister Eckhart.* Ed. Franz Pfeiffer. Leipzig: Göschen; Bazı ekleme ve çıkarmalarla İngilizce çevirisi, C. de B. Evans as *Meister Eckhart* (Londra: Watkins, 1924).

_____ (1903) *Meister Eckeharts Schriften und Predigten*. Herman Büttner tarafından Orta Üst Almancadan çeviri. Cilt. 1. Jena: Eugen Diederichs.

_____ (1909) *Meister Eckeharts Schriften und Predigten*. Herman Büttner tarafından Orta Üst Almancadan çeviri. Cilt 2. Jena: Eugen Diederichs.

_____ (1981) *Meister Eckhart: The Essential Sermons, Commentaries, Treatises and Defence*. Çev. ve ed. Bernard McGinn and Edmund Colledge. New York: Ramsey; Toronto: Paulist Press.

Mertens, Michèle (2006) "Greco-Egyptian Alchemy in Byzantium." *The Occult Sciences in Byzantium* içinde. Ed. Paul Magadalino ve Maria Mavroudi, 205–230. Geneva: La Pomme d'or.

Mirandola, Gianfrancesco Pico della (1930) *On the Imagination*. Ed. ve çev. Harry Caplan. Cornell Studies in English 16 (New Haven: Yale University Press; Londra: Humphrey Milford; ve Oxford: Oxford University Press).

Moekel, Paula (1919) *Mein Hund Rolf, ein rechnender und buchstabierender Airedale-terrier*. Edited by Friedrch Moekel. Stuttgart: Robert Lutz.

Müller, Roger (2006) *Verwaltungsrecht als Wissenschaft – Fritz Fleiner 1867–1937*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Muramoto, Shoji (2011) "The Buddhist Concept of Mind and Body in Diversity." *Body, Mind and Healing after Jung: A Space of Questions* içinde. Ed. Raya A. Jones, 127–144. Routledge, 2011.

Musaeum hermeticum (1625) *Musaeum hermeticum omnes sopho-spagyricae artis discipulos fidelissime erudiens, quo pacto summa illa veraque Medicina, quo res omnes, qualemcumque defectum patientes, instaurari possunt (quae alias Benedictus Lapis Sapientum appellatur) inveniri ac haberi queat. Continens Tractatus chymicos novem praestantissimos quorum nomina & seriem versa pagella indicabit. In gratiam filiorum doctrinae, quibus Germanicum Idioma ignotum, in Latinum conversum ac juris publici factum*. Frankfurt: Lucas Jennis.

Myers, Frederic W.H. (1892) "The Subliminal Consciousness: Sensory Automatism and Induced Hallucinations." *Proceedings of the Society for Psychical Research* 8: 516–521

Nanjio, Bunyiu (1883) *A Catalogue of the Chinese Translation of the Buddhist Tripitaka: The Sacred Canon of the Buddhists in China and Japan*. Oxford: Clarendon Press.

Nietzsche, Friedrich (1883–1885) *Also sprach Zarathustra.* Kritische Studienausgabe. Cilt. 4. Ed. Giorgio Colli ve Mazzino Montinari. Berlin e New York: de Gruyter, 1988; İngilizce çev. R. J. Hollingdale (Harmondsworth: Penguin Books, 1961).

Notker I (1959) *Taten Kaiser Karls des Großen (Notkeri Balbuli Gesta Karoli Magni imperatoris).* Ed. Hans F. Haefele. *Monumenta Germaniae Historica.* New series 12. Berlin: Weidmann; İngilizce çev. A.J. Grant a *Early Lives of Charlemagne by Eginhard and the Monk of St Gall.* Londra: The De La More Press, 1905, ss. 57–161.

Notker III (1972–) *Die Werke Notkers des Deutschen.* Edited by E.H. Sehrt and T. Starck, continued by J.C. King and P.W. Tax. Tubingen: Niemeyer.

Oppermann, M. A. (ed. ve çev.) (1908) *Yoga-Aphorismen des Pâtañjali: Sanskritübersetzungen und Betrachtungen.* Leipzig: Theosophisches Verlagshaus; reprinted in 2014 (Graz: Edition Geheimes Wissen).

Ostler, Heinrich (1906) "Die Psychologie des Hugo von St. Viktor. Ein Beitrag zur Geschichte der Psychologie in der Frühscholastik." *Beiträge zur Geschichte der Philosophie des Mittelalters.* Cilt 6/1. Munster: Aschendorff / Verlag der Aschendorffschen Buchhandlung.

Pelet, Emma von (1930) *Worte des Ramakrishna.* Zurich; Leipzig: Erlenbach; Rotapfel-Verlag.

Peyronnet, Marie-Madeleine (1973) *Dix ans avec Alexandra David-Néel.* Paris: Plon.

Philipp von Seitz (1853 [c.1300]) *Bruder Philipps des Carthäusers Marienleben.* Ed. Heinrich Rückert. Quedlinburg, Leipzig: Gottfried Basse.

Philostratus (2005) *The Life of Apollonius of Tyana.* Edited by Christopher P. Jones. Cilt 1 (I– IV. kitaplar) ve cilt 2 (V–VIII. kitaplar). Cambridge: Harvard University Press.

Plato (1997) *Phaedrus.* Çev. Alexander Nehamas ve Paul Woodruff. *Complete Works* içinde. Ed. John M. Cooper, 506–556. Indianapolis, Cambridge: Hackett.

Poewe, Karla (2006) *New Religions and the Nazis.* Abingdon, UK: Routledge.

Priester Wernher (1860 [1172]) *Des Priesters Wernher driut liet von der maget.* Ed. Julius Feifalik. Viyena.

Przyluski, Jean (1920) *Le Parinirvana et les funérailles du Buddha.* Paris: P. Geuthner.

_____ (1923) *La légende de l'empereur Açoka (Açoka-Avadana) dans les textes indiens et*

chinois. Paris: P. Geuthner; English as *The Legend of Emperor Aśoka in Indian and Chinese*

texts. Çev., ek notlar ve ed. Dilip Kumar Biswas (Kalküta: F.K.

Mukhopadhyay, 1964).

_____ (1938) "Die Erlösung nach dem Tode in den Upanishaden und im ursprünglichen Buddhismus," "Der Lebendig-Erlöste in dem entwickelten Buddhismus." *Eranos Yearbook* 1937 içinde,93–136. Zürih: Rhein.

_____ (1939) "Ursprünge und Entwicklung des Kultes der Mutter-Göttin," and "Die Mutter-Göttin als Verbindung zwischen den Lokal-Göttern und dem Universal-Gott." *Eranos Yearbook* 1938 içinde,11– 57. Zurich: Rhein.

Pseudo-Aristotle (1914) *De Mundo.* Ed. ve çev. Edward Seymour Forster. Oxford: The Clarendon Press.

Quispel, Gilles (1950) "Anima naturaliter christiana." *Eranos Yearbook: Special Volume for C.G. Jung on the Occasion of His 75th Birthday* içinde, 173–182. Zürih: Rhein-Verlag; ayrıca *Latomus* 10 içinde (1951): 163–169.

Ramakrishna (1934) *Teachings of Sri Ramakrishna.* 2nd ed. Mayavati; Almora; Himalayas: Advaita Ashrama.

Rhys Davids, Caroline (1934) "Religiöse Übungen in Indien und der religiöse Mensch." In *Eranos Yearbook* 1933, 95–134. Zürih: Rhein.

_____ (1935) "Zur Geschichte des Rad Symbols." *Eranos Yearbook* 1934 içinde, ss. 153–178. Zürih: Rhein.

_____ (1936) *The Birth of Indian Psychology and Its Development in Buddhism.* Londra: Luzac & Co.

_____ (1936a) "Der Mensch, die Suche und Nirvana." *Eranos Yearbook* 1935 içinde, 207–230. Zürih: Rhein.

_____ (1937) "Erlösung in Indiens Vergangenheit und in unserer Gegenwart." *Eranos Yearbook* 1936 içinde, 135–163. Zürih: Rhein.

Richard of Saint Victor (1979) *The Twelve Patriarchs; The Mystical Ark; Book Three of the Trinity.* Latinceden çeviri ve tanıtım, Grover A. Zinn. Önsöz, Jean Châtillon. Londra: S.P.C.K.

Rolland, Romain (1929) *La vie de Ramakrishna. Essai sur la mystique et l'action de l'Inde vivante*. Cilt. I. Paris: Librairie Stock; İngilizceye çev. Elizabeth F. Malcolm-Smithas. *The Life of Ramakrishna* başlığıyla.

_____ (1930) *La vie de Vivekananda et l'Évangile universel. Essai sur la mystique et l'action de l'Inde vivante*. Cilt. 2. Paris: Librairie Stock; İngilizceye çev. Elizabeth F. Malcolm-Smith.*The Life of Vivekananda and the Universal Gospel* başlığıyla.

Rostand, Edmond (1910) *Chantecler. Play in Four Acts*. Çev. Gertrude Hall. New York: Duffield and Company.

Ruysbroeck, John van (1944) *The Seven Steps of the Ladder of Spiritual Love*. Çev. F. Sherwood Taylor. Tanıtım, Joseph Bolland. Londra: Dacre Press.

_____ (1995) *The Spiritual Espousals*. Çev. H Rolfson. Tanıtım by P. Mommaers. Ed. J. Alaerts. Collegeville, MI: Liturgical Press.

Rykwert, Joseph (1976) *The Idea of a Town: The Anthropology of Urban Form in Rome, Italy and the Ancient World*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1976

Salzer, Anselm (1967 [1893]) *Die Sinnbilder und Beiworte Mariens in der deutschen Literatur und la teinischen Hymnenpoesie des Mittelalters. Mit Berücksichtigung der patristischen Literatur. Eine literar-historische Studie*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Schmieder, Karl Christoph (1832) *Die Geschichte der Alchemie*. Halle: Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses.

Schmitt, Johannes Ludwig (1927) *Das Hohelied vom Atem*. Augsburg: Dom Verlag.

The Secret of the Golden Flower: A Chinese book of life. Çev. [Almancaya] ve açıklamalar, Richard Wilhelm; C. G. Jung yorumlamasıyla. İngilizceye çev. Cary F. Baynes. Londra: Kegan Paul & Co., 1931; gözden geçirilmiş ve genişletilmiş basım: *The Secret of the Golden Flower: A Chinese Book of Life*. Çev. [Almancaya] ve açıklamalar, Richard Wilhelm; C.G. Jung önsözü ve yorumuyla; ve Çin meditasyonu kitabı *The Book of Consciousness and Life ile beraber* (Hackensack, NJ: Wehman Bros., 1962); tekrardan *The Secret of the Golden Flower: A Chinese book of life* olarak (Londra, Melbourne ve Henley: Arkana, 1984).

Sengupta, Sulagna (2013) *Jung in India*. New Orleans: Spring Publishing.

Shamdasani, Sonu (1990) "A Woman called Frank." *Spring Journal of Archetype and Culture* 50:26–56.

_____ (1996) "Introduction" to C.G. Jung: *The Psychology of Kundalini Yoga: Notes of the Seminar Given in 1932 by C.G. Jung*. Ed. Sonu Shamdasani. Princeton: Princeton University Press, xvii–xlvii.

_____ (2003) *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science*. Cambridge: Cambridge University Press.

_____ (2012) *C.G. Jung: A Biography in Books*. New York & Londra: Norton.

Siorvanes, Lucas (1996) *Proclus: Neo-Platonic Philosophy and Science*. New Haven, Londra: Yale University Press.

Spencer, Baldwin, and F. J. Gillen (1899) *The Native Tribes of Central Australia*. Londra: MacMillan.

Stoler Miller, Barbara (1996) *Introduction to Yoga: Discipline of Freedom. The Yoga Sutra attributed to Patanjali*. Metninin çevirisi, yorumlama, tanıtım ve anahtar kelimeler sözlükçesiyle. Berkeley, Los Angeles, Londra: University of California Press, 1–25.

Strehlow, Carl (1907) *Die Aranda- und Loritja-Stämme in Zentral-Australien*. Frankfurt am Main: Joseph Baer.

Suzuki, Daisetz Teitaro (1934) *An Introduction to Zen Buddhism*. Kyoto: Eastern Buddhist Society; Almanca çevirisi, as *Die große Befreiung. Einführung in den Zen-Buddhism. Mit einem Geleitwort von C.G. Jung*. Leipzig: Curt Weller, 1939.

_____ (1954) "The Role of Nature in Zen Buddhism." *Eranos Yearbook* 1953, ss. 291–321. Zurich: Rhein.

_____ (1955) "The Awakening of a New Consciousness in Zen." *Eranos Yearbook* 1954, 275–304. Zurich: Rhein.

_____ (1957) *Zen - Lehre vom Nichtbewusstsein*. Çev. Emma von Pelet. Münih: O.W. Barth.

Tanaka, Kenneth K. (1990) *The Dawn of Chinese Pure Land Buddhist Doctrine: Jìngyǐng Huìyuán's Commentary on the Visualization Sûtra*. Albany: State University of New York Press.

Taylor, Kathleen (2001) *Sir John Woodroffe, Tantra and Bengal: "An Indian Soul in an European Body?"* SOAS Studies on South Asia. Richmond, Surrey: Routledge, Curzon.

Thomas, Lowell (1930) *India: Land of the Black Pagoda*. New York: Garden City Publishi *Tractatus Aristotelis Alchymistae ad Alexandrum*

Magnum de Lapid e Philosophico (1622) *Theatrum Chemicum* içinde. Cilt 5, 787–799. Strasbourg: Lazarus Zetzner.

Trismosin, Salomon (1598–1599) *Aureum vellus, oder Guldin Schatz und Kunstkammer*. Rorschach: gedruckt in des F. Gottshausz S. Gallen Reichshoff [Leonhard Straub].

Twain, Mark (1907) *Christian Science: With Notes Containing Corrections to Date.* NewYork; Londra: Harper & Bros.

Vermorel, Henri, and Madeleine Vermorel (eds.) (1993) *Sigmund Freud et Romain Rolland. Correspondance 1923–1936. De la sensation océanique au Trouble du souvenir sur l'Acropole.* Histoire de la psychanalyse, collection dirigée à Alain de Mijolla. Paris: Presses Universitaires de France.

Vidal, Fernando (2011) *The Sciences of the Soul: The Early Modern Origins of Psychology.* Chicago: The University of Chicago Press.

Vishńu Puráńa (*Vishṅupurāṅam*) (1840) *A System of Hindu Mythology and Tradition*. Orijinal Sanskritçeden çeviren ve başlıca diğer Puráńa'lardan çıkarılan notlarla örneklendiren, Horace Hayman Wilson. Londra: Trubner & Co.

Vivekananda (1896) *Vedânta Philosophy: Lectures on Râja Yoga, or Conquering the Internal Nature; also Patanjali's Yoga Aphorisms, with Commentaries, and Glossary of Sanskrit Terms.* Londra: Longmans and Co.; Almancada, *Raja-Yoga. Mit den Yoga Aphorismen des Patanjali.* Ed. ve çev. by Emma von Pelet. (Zurich: Rascher, 1937).

_____ (1899) *Vedânta Philosophy: Lectures by the Swâmi Vivekânanda on Jnâna-Yoga*. New York: The Vedânta Society.

_____ (1899) *Vedânta Philosophy: Lectures by the Swâmi Vivekânanda on Jnâna-Yoga.* New York: The Vedânta Society.

_____ (1937) *Essentials of Hinduism.* Kolkata: Advaita Ashrama.

_____ (1943) *Ramakrishna, mein Meister*. Çev. Emma von Pelet. Zurich: Rascher.

_____ (1944) *Gespräche auf den tausend Inseln.* Almanca çev. Alwine von Keller. Zürih: Rascher.

Van Tongerloo, Aloïs (1993) "Coptic Manichaean Texts." *Encyclopaedia Iranica.* Cilt. VI, 260–264. New York: Encyclopaedia Iranica Foundation.

Vaughan, Thomas (1650) *Anima Magica Abscondita: Or a Discourse of the universall Spiritof Nature, with his strange, abstruse, miraculous ascent, and descent.* Londra: H.B için basan, T.W.; İngilizce çev.

The Works of Thomas Vaughan içinde. Ed., notlandıran ve tanıtımı yazan, Arthur Edward Waite. Londra: Theosophical Publishing House, 1919, ss. 63–118.

Walther von der Vogelweide (1875) *Die Gedichte Walthers von der Vogelweide.* Edited by Karl Lachmann. Berlin: Georg Reimer.

Wells, H(erbert) G(eorge) (1897) *The Invisible Man.* Londra: C. Arthur Pearson.

_____ (1998) *The Correspondence of H.G. Wells.* Edited by David Clayton Smith. 4 cilt.

Brookfield, VT; Londra: Pickering & Chatto.

Widengren, Geo (1974) "Einige Bemerkungen über die Methoden der Phänomenologie der Religion." *Selbstverständnis und Wesen der Religionswissenschaft* içinde. Ed. Günter Lanczkowski. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Wilhelm, Richard (1925) *Lao-Tse und der Taoismus.* Stuttgart: Frommann.

Williams, Paul (1989) *Mahayana Buddhism: The Doctrinal Foundations.* Londra: Routledge.

Willson, Martin (1986) *In Praise of Tara: Songs to the Saviouress.* Ilford, UK: Wisdom Publication. Wolff, Paul (ed.) (1936) *Die Viktoriner: Mystische Schriften.* Çev. Paul Wolff and Hans Rosenberg. Viyena: Thomas Verlag Jakob Hegner.

Yeats-Brown, Francis (1930) *The Lives of a Benghal Lancer.*

_____ (1937) *Yoga explained.*

Zimmer, Heinrich (1926) *Kunstform und Yoga im indischen Kultbild.* Berlin: Frankfurter Verlagsanstalt; İngilizce çevirisi, *Artistic Form and Yoga in the Sacred Images of India.* Çev. ve ed. Gerald Chapple ve James B. Lawson (Princeton: Princeton University Press, 1984).

Zürcher, Eric (1959) *The Buddhist Conquest of China: The Spread and Adaptation of Buddhism in Early Medieval China.* Leiden: Brill, 1959.

YOGA VE MEDİTASYON PSİKOLOJİSİ

CARL GUSTAV JUNG

C. G. Jung, 1933 ve 1941 yılları arasında Zürih'teki İsviçre Federal Teknoloji Enstitüsü'nde (ETH) bir dizi halka açık ders verir. Genel bir dinleyici kitlesine verdiği bu derslerde, rüya analizinden simya psikolojisine kadar çok çeşitli konuları ele alır. Jung'un 1938-1940 yılları arasında yoga ve meditasyon psikolojisi üzerine verdiği ufuk açıcı dersleri ise ilk kez bu kitapta yer alıyor.

Bu derslerde Jung, kendisinin "etkin imgeleme" psikoloji yöntemi ile farklı yogik ve Budist geleneklerin meditatif uygulamaları arasında paralellikler bulmaya çalışırken Doğu ve Batı düşünme tarzlarını da karşılaştırır. Dinleyicilerini Doğu meditasyonuyla tanıştırmak için üç metinden yararlanır: Patañjali'nin *Yoga Sûtra*'sı, Çin Arı Ülke Budizmi'nden *Amitâyur-dhyâna-sûtra* ve tantrik yoga konusunda bir kutsal kitap olan *Shrî-chakra-sambhâra Tantra*. Dersler, fikirlerini halkla paylaşan Jung'u yakından tanımak için eşsiz bir fırsat sunar; bir yandan kişisel geçmişine ve psikolojik gelişimine ışık tutarken, diğer yandan karşılaştırmalı yöntemini uygulayan Jung'u iş başında görme imkânı verir.

Martin Liebscher'nın harika tanıtım yazısının yanı sıra Jungcu kavramların ve psikolojik terminolojinin açıklamalarını da içeren *Yoga ve Meditasyon Psikolojisi*, Jung'un düşüncesinin evrimine dair paha biçilmez bilgiler sağlamakta, ayrıca sonraki çalışmalarını anlamak için benzersiz bir yerde durmaktadır.

ISBN : 978-625-8393-37-8

9 786258 393378 >

pinhanyayincilik.com
/pinhanyayincilik
/pinhankitap